

hallgatta, elhitte minden szavát. Íme a történet, ami még filmen is sokfelé és olcsón kibontható, narrátorral vagy narrátor nélkül, az alábbi címmel: *Műfogsor a mennyekből.*"

Az életműkiadás 7. kötetének szerkezetét főként a 20. század íve rajzolja ki. Az írások felütésében olyan fordulatok olvashatók, mint „az 1920-as és '30-as évekből”, „1944 vége, karácsony előtt néhány nappal”, „1956 októbere”, „1990 nyara” stb. – de a komoly témák között is ott vannak Gion kedves történetei, amelyeket minduntalan átjár a történetek mesélőihöz vagy a saját gyerekkorához fűződő érzelmi viszony, mindenfelől pedig az író hamisíthatatlan humora és ironiája.

ÉLETMŰ / 7

GION
NÁNDOR

Keresünk
egy jobb hajót

Drámai
művek,
filmvázlatok,
reflexiók

KITALÁLT ÉS IGAZ
SZENTTAMÁSI
TÖRTÉNETEK

A VÁD

ANDAUI HÍD

A KUTYA ÉS A BÁRÁNY

EZEN AZ OLDALON
I–IV.

A KÉSDOBÁLÓ

A SZIVÁRVÁNY
HARCOSA

ÉS MÁS MŰVEK

NAPKUT

GION
NÁNDOR

Keresünk egy jobb hajót

DRÁMAI MŰVEK,
FILMVÁZLATOK, REFLEXIÓK

ÉLETMŰ / 7

„M. Holló János, aki gyakorta nevezi magát remekírónak, büszkélkedik az-zal, hogy minden leírt sora megjelent magyar nyelven, sőt bizonyos sorok más világnyelveken is, például ruténul, szlovénul, szlovákul, horvátul, még németül, lengyelül, franciául, angolul és eszperantóul is; különösképpen büszke arra, hogy némely írásából film is készült, és ez a világhírnév felé röpitette, ami persze csak részben igaz, a világhírnév nem jött be egyértelműen, de ezzel is el lehet dicsekedni egy eszperantistának, aki már lefordította két könyvét, újabb műveket is műfordítana, csak hogy eléggé tájékozatlan az irodalom és a film világában, mert civilben paprikatermesztő mérnök Magyarországon határának déli túloldalán, és ebben a szakmában is sok a gond mostanában, az íz és a szín keverésével mindig bajok vannak, nem árt egy kis eszperantista kikapcsolódás.

M. Holló János a bevezető hetvenkedés után azonnal elmondta legújabb igaz történetét, ami tényleg igaz, azt is megígérte, hogy leírja, valamelyik rangos magyar folyóirat biztosan leközli, és ettől kezdve csemegézhet belőle az egész soknyelvű világ. Az eszperantista paprikatermesztő figyelmesen végig-

4990 Ft

ÉLETMŰ / 7

GION
NÁNDOR

GION
NÁNDOR

Keresünk
egy jobb hajót

Keresünk egy jobb hajót

**Drámai
művek,
filmvázlatok,
reflexiók**

**KITALÁLT ÉS IGAZ
SZENTTAMÁSI
TÖRTÉNETEK**

A VÁD

ANDAUI HÍD

A KUTYA ÉS A BÁRÁNY

**EZEN AZ OLDALON
I–IV.**

A KÉSDOBÁLÓ

**A SZIVÁRVÁNY
HARCOSA**

ÉS MÁS MŰVEK

**DRÁMAI MŰVEK,
FILMVÁZLATOK, REFLEXIÓK**

**KITALÁLT ÉS IGAZ SZENTTAMÁSI TÖRTÉNETEK
AZ 1920-AS ÉS '30-AS ÉVEKBŐL**

A VÁD

ANDAUI HÍD

A KUTYA ÉS A BÁRÁNY

EZEN AZ OLDALON I–IV.

A KÉSDOBÁLÓ

A SZIVÁRVÁNY HARCOSA

ÉS MÁS MŰVEK

NAPKUT

GION NÁNDOR

Keresünk egy jobb hajót

Gion Nándor-életműkiadás 7. kötet
Drámai művek, filmvázlatok, reflexiók

GION NÁNDOR

Keresünk egy jobb hajót

KITALÁLT ÉS IGAZ SZENTTAMÁSI TÖRTÉNETEK
AZ 1920-AS ÉS '30-AS ÉVEKBŐL

A VÁD

ANDAUI HÍD

A KUTYA ÉS A BÁRÁNY

EZEN AZ OLDALON I-IV.

A KÉSDOBÁLÓ

A SZIVÁRVÁNY HARCOSA

ÉS MÁS MŰVEK

Kalota Művészeti Alapítvány – Napkút Kiadó
Budapest, 2020

MEGVALÓSULT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

A kötet megjelenését támogatta
a Nemzeti Kulturális Alap

és
Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata

ELSŐ RÉSZ

**Mások mesélte történetekből,
a huszadik század első felének
nagy drámáiból és kis embereiről**

*A Trianon utáni vajdasági falutól – a második világháború végi
alföldi tanyán át – 1956-ig, az osztrák határig*

© Gion Nándor jogörököse, 2020
© Napkút Kiadó, 2020

Remélem, a szűkszavú, öreg emberek nem haragszanak meg rám

fülszövegből előhang

Ősz hajú, öreg emberekkel beszélgettem, arra kértem őket, hogy meséljenek nekem régi, érdekes történeteket.

– Milyen régi történeteket? – néztek rám csodálkozva.

– Hatvan-hetven évvel ezelőtti történeteket – mondtam.

Sok mindent összeolvastam már arról a korról, a századfordulóról és a századelőről, tudom, hogy mennyibe került akkoriban egy mázsa búza, mekkorák voltak a munkabérek, és milyen politikai pártok tevékenykedtek. Sok kérdést tettem fel az öreg embereknek, türelmesen meghallgattak, de nem válaszoltak a kérdéseimre – csak arról beszéltek, amit érdemesnek tartottak feleleveníteni, arról sem sokat. Emberekről beszéltek, persze magukról is.

Beszéltek egy rablógyilkosról.

Beszéltek egy falábú verklisről, egy álmodozó falusi kanászról, egy német molnárcsaládról.

– Hatvankilós zsákokat hordtam a malom padlására – mondta egy szép arcú öregasszony. A legszebb öregasszony, akit valaha láttam.

És beszéltek G. I.-ről. Róla sokat beszéltek.

– Furcsa ember volt – mondták. – Ő sem szeretett dolgozni. De ragyogóan citerázott és énekelt...

Végül kaptam ajándékba egy régi citerát. G. I. citeráját, ma már csak egyetlen húr van rajta.

G. I.-re én is nagyon jól emlékszem. Micsoda öregember volt! A legszebb öregember, akit valaha ismertem. Napokig, hetekig, évekig mesélt nekem. Amikor haldoklott, nem engedte magához a papot, emiatt azután a pap nem akarta eltemetni. A pap helyett én szerettem volna gyászbeszédet tartani, de elbőgtem magam.

Most könyvet írtam róla, annak alapján, amit mesélt nekem, és annak alapján, amit a szűkszavú, öreg emberek mondtak. Pontosabban: csak részleteket írtam meg abból, amit elmondtak, és helyenként még ezen is önkényesen változtattam. Remélem, a szűkszavú, öreg emberek nem haragszanak meg rám. Talán G. I. sem haragudna...

Kitalált és igaz szenttamási történetek az 1920-as és '30-as évekből

hangjáték-szövegekönyv

Szereplők:

Narrátor	Johann Schank (előbb 30-35, majd 35-40 éves)
Gallai István (előbb 30-35, majd 35-40 éves)	Kálmán Lajos (40-45 éves)
Rézi, a felesége (előbb 30-35, majd 35-40 éves)	Karába (40-45 éves)
Török Ádám (30-35 éves)	Karagíc (40-45 éves)
	Kisfiú (3 éves)
	Kislány (7 éves)
Anica (20 éves)	Krebs Péter (előbb 20-25, majd 25-30 éves)
Anyá (előbb 60-65, majd 65-70 éves)	Krebs Stefan (előbb 60, majd 65 éves)
Apa (előbb 65, majd 70 éves)	Krebs Stefi (előbb 25-30, majd 30-35 éves)
Bata János (előbb 35-40, majd 40-45 éves)	Mézes Póla (50 éves)
Faragó Károly (20-25 éves)	Purac Ilija (előbb 35-40, majd 40-45 éves)
Gion Antal (előbb 30-35, majd 35-40 éves)	Schank Johann (35-40 éves)
Habenyákné (30-35 éves)	Szenci Bálint (35-40 éves)
ifj. Gallai István (8-10 éves)	Szenciné (előbb 30-35, majd 35-40 éves)
ifj. Jakšić (25-30 éves)	Török István (előbb 35-40, majd 40-45 éves)
I. csendősr	Török Pál (előbb 40, majd 45 éves)
II. csendősr	Török Sándor (előbb 35-40, majd 40-45 éves)
I. fiú (10-12 éves)	
II. fiú (6 éves, ill. 10-12 éves)	
Inasgyerek (14-16 éves)	
Jakšić (50-55 éves)	

I. történet

Lovasok a Szívnél

NARRÁTOR Azt mondják, hogy csöndesek, nagyon csöndesek voltak az éjszakák Szenttamáson az 1920-as években. Az emberek korán behúzódtak házaikba, és korán eloltották a lámpákat. A faluszéli házak lakói a csöndes éjszakákon néha lódobogást hallottak. Ilyenkor messzebb húzódtak a sötét ablakoktól. Nem érdekelte őket, hogy mi történik odakint, de az is lehet: egyik-másik házban tudták, hogy a poros dűlőutakon Török Ádám, a rablógyilkos lovagolni tanul. Gion Antal, az egykori huszár tanította lovagolni; éjjelenként, amikor az emberek a házakban lapítottak, ők ketten a feketicsi út öreg eperfái alatt szoktak találkozni.

(éjjeli neszek, időnként nyugtalan lóhorkantás)

TÖRÖK ÁDÁM Olyan bűdös vagy, hogy bekötött szemmel is rád-találnék. Már egy kilométerről érzem a szagodat. Bűdösebb vagy, mint a lovaid.

GION ANTAL Nem az én lovaim.

TÖRÖK ÁDÁM *(gúnyosan)* De azért szereted őket, mintha a tiéid lennének?

GION ANTAL Szeretem őket. Szép és jó lovak ezek.

TÖRÖK ÁDÁM És csutakolod őket. Mintha a tiéid lennének.

GION ANTAL Igen. És te is ugyanilyen bűdös lennél, ha egész nap a lovakat csutakolnád, meg az istállót pucolnád.

TÖRÖK ÁDÁM Munjin gazda istállóját?

GION ANTAL Mindegy.

TÖRÖK ÁDÁM Nekem nem mindegy. Én sohasem ganéznék más lovai alól.

GION ANTAL Hát én pedig ganézok más lovai alól! Éjjelenként pedig téged lovagolni tanítalak. Csak tudnám, miért.

TÖRÖK ÁDÁM Jól van, jól van. Üljünk fel, és zavarjuk meg a Munjin lovait. *(lovak mozgása)* Megint tettél rájuk nyeretget?

GION ANTAL Igen.

TÖRÖK ÁDÁM Mondtam, hogy nem kell már nyereg.

GION ANTAL Azt hittem, nem árt...

TÖRÖK ÁDÁM Szedd le a nyergeket!

GION ANTAL Ahogy akarod. Leesel, és a nyakadat töröd...

TÖRÖK ÁDÁM Nem fogok leesni.

GION ANTAL Jó, lecsatolom a nyergeket. *(lovak lábdobogása, hal-lani, amint a nyergeket lecsatolja, leveszi róluk)* Ide teszem őket a fa mögé.

TÖRÖK ÁDÁM Így már jobb. *(nyögve, szuszogva felkapaszkodik a ló hátára)*

GION ANTAL Rossz huszár lett volna belőled. Túlságosan nagydarab ember vagy.

TÖRÖK ÁDÁM Sohasem akartam huszár lenni. Egyáltalán nem akartam katona lenni.

GION ANTAL Tudom. Na, mehetünk!

(Elindulnak, lódobogás.)

TÖRÖK ÁDÁM Nyugtalan ez az átkozott...

GION ANTAL Tartsd erősen. És ne ülj olyan mereven, mint a nyeregben. Szőrén másként kell megülni a lovat... Egyik kezedd el kapaszkodj a sörényébe. Könnyen leeshetsz.

TÖRÖK ÁDÁM *(dühösen)* Nem fogok leesni. Előbb döglik meg a Munjin lova...

GION ANTAL Nem döglik meg, biztos lehetsz benne. Jóvérű ló ez.

TÖRÖK ÁDÁM Persze. *(kínlódva)* Jóvérű ló.

GION ANTAL Alig várja, hogy kiszabaduljon az istállóból. Munjinnak nagyon jó lovai vannak.

TÖRÖK ÁDÁM Nagyon jó lovai vannak. Nekünk pedig nincsenek még rossz lovaink sem.

GION ANTAL Erősebben tartsd. Figyelj engem.

TÖRÖK ÁDÁM Egyeseknek jó lovai vannak, másoknak még gebéjük sincs. Pedig Isten mindenkit egyformán szeret.

GION ANTAL *(gúnyosan)* Ó! Hiszel Istenben?

TÖRÖK ÁDÁM Hiszek. És hiszem, hogy Isten mindenkit egyformán szeret.

GION ANTAL Egy orosz gróf a fogolytáborban egyszer térdre borult előttem, és istenként imádott engem. Olyan alázattal imádkozott hozzám, hogy én akkor tényleg istennek éreztem magam.

TÖRÖK ÁDÁM Igazán?

GION ANTAL Nagyon jó érzés volt. *(rövid szünet)* Te nem tudhatod, sohasem voltál fogolytáborban.

TÖRÖK ÁDÁM *(szaggatottan beszél, ahogy a ló rázza)* Nem... Meg a háborúban sem voltam... Katonaszökevény voltam.

GION ANTAL Tudom.

TÖRÖK ÁDÁM Halálra ítélték, amikor elfogtak. Az újvidéki börtönben vártam, hogy kivégezzenek. Egy szombatista lelkésszel zártak össze, őt is halálra ítélték, mert ő sem akart háborúba menni. Ez a szombatista lelkész folyton imádkozott, és próbált rábeszélni engem is, hogy imádkozzak Istenhez. Tudtam, hogy meghalok, dühített ez a jámbor marha, egyszer meg is vertem. Nem védekezett, meg aztán hiába is védekezett volna, gyöngye kis emberke volt, verhettem, ameddig akartam, ő meg folyton azt mondogatta: *(kenetteljesen)* „Imádkozz Istenhez. Isten mindannyiunkat egyformán szeret.” Legszívesebben agyonvertem volna, de egyáltalán nem védekezett. És ennek a ványadt lelkésznek lett igaza. A szerbek feljöttek Újvidék alá, a németek is, a magyarjaink visszavonultak, és minket elfelejtettek kivégezni. Azóta hiszek Istenben.

GION ANTAL Nagyon jó érzés, ha letérdelnek az ember elé, és istenként imádják...

TÖRÖK ÁDÁM Valamikor a háború előtt nagyon sokat üldögéltem a Kálvárián, a megfeszített Jézus lábánál. Halat sütöttem ott, és a szálkákat Jézus lábaihoz szórtam. Rengeteg halat ettem abban az időben... Két bátyám, Sándor és István akkor készült Brazíliába. Nekik gyűjtöttük a pénzt, és én jóformán csak halat ettem. Magam fogtam és sütöttem a halat, a csontokat pedig a megfeszített Jézus elé szórtam.

GION ANTAL Miért jöttek vissza Sándorék Brazíliából?

TÖRÖK ÁDÁM Nem találták fel magukat. Évekig gürcöltek, és nem szereztek semmit... Mindössze öt sötétkék ünneplőruhát hoztak, és öt csontfejú fehér sétatobot. Most aztán a családban minden férfinak van sötétkék ruhája, és fehér sétatotja. Nekem is. Ha nem volna ez a ruhám, majdnem olyan rongyos lennék, mint te.

GION ANTAL Voltam én már rongyosabb is.

TÖRÖK ÁDÁM Rongyos vagy, mint egy rossz csavargó. És bűdös is vagy. Pedig Isten...

GION ANTAL *(gúnyosan)* ...mindenkit egyformán szeret.

TÖRÖK ÁDÁM Igen.

GION ANTAL Mert a szombatista lelkész mondta. És mert a háború végetért, mielőtt téged kivégeztek volna.

TÖRÖK ÁDÁM Igen. De nemcsak ezért...

GION ANTAL Aztán megint csak börtönbe kerültél. A szerbek is lecsuktak.

TÖRÖK ÁDÁM Elkaptak vonatfosztogatás közben. De akkor legalább nem ítélték halálra. Többet nem fogok csontokat szórni a megfeszített Jézus lábaihoz.

GION ANTAL Az a Rojtos Gallai is folyton a Kálvárián üldögélt valamikor.

TÖRÖK ÁDÁM Többet, mint én. Akármikor elmentem oda, őt ott találtam.

GION ANTAL *(megvetően)* A citerás! Mindig csodálkoztam, hogy tudtál évekig egy citerással barátkozni.

TÖRÖK ÁDÁM Kedveltem. Nem volt rossz ember. Csak hülye volt szegény. Elment a háborúba, és szétlövete a könyökét. A háború után felkerestem, nagyon szomorú volt, merev a jobb karja, nem tudott citerázni.

GION ANTAL Az egyik Krebs lányt vette el feleségül.

TÖRÖK ÁDÁM Rézit. Ez a Gallai szerencséje. Rézi mindenből pénzt csinál. Nélküle Gallai éhen halna. Lehet, hogy ma éjszaka elmegyünk Krebsékhez.

GION ANTAL Minek?

TÖRÖK ÁDÁM Beszélnem kell velük.
 GION ANTAL Nappal is elmehetsz hozzájuk.
 TÖRÖK ÁDÁM Jobb, ha éjszaka megyek.
 GION ANTAL Nekem mindegy.
 TÖRÖK ÁDÁM Ne futtassuk meg kicsit a lovakat?
 GION ANTAL A lovaknak jót tenne. De te...
 TÖRÖK ÁDÁM Nem esek le.
 GION ANTAL Hát akkor gyerünk. Jól kapaszkodj meg!

(Elhallgatnak, rövid ideig csak a vágató lovak zaja hallatszik. Később ismét lépésbe fogják a lovakat.)

TÖRÖK ÁDÁM Nem esem le.
 GION ANTAL Jót tett a lovaknak ez a vágta. *(A lova nyakát veregeti, és nyugtatja.)*
 TÖRÖK ÁDÁM Képesek volnának egész éjjel vágatni.

(Távolról hajókürt bűgása hallatszik.)

GION ANTAL Eső lesz hamarosan. Messzire elhallatszik a hajókürt.
 TÖRÖK ÁDÁM Ismered Stipan Bašićot, a hajóskapitányt? A Dundjerski hajóján szolgál, a Dundjerski búzáját szállítja.
 GION ANTAL Nem ismerem.
 TÖRÖK ÁDÁM A piacon szokott néha részegen lődörögni.
 GION ANTAL Nem ismerem.
 TÖRÖK ÁDÁM A börtönben találkoztam vele, amikor a vonatfosztogatásért ültem. Egy cigány lókupeccel és ezzel a Bašićyal voltam egy cellában. Őt kocsmai verekedés miatt zárták be. Sokat beszélgettünk. Jó üzletet ajánlott nekem. Átadna valamennyit a Dundjerski búzájából.
 GION ANTAL Lopja a gazdáját?
 TÖRÖK ÁDÁM Na és ha lopja? Marad még a Dundjerskinak éppen elég.
 GION ANTAL *(gúnyosan)* Isten a hajóskapitányt is ugyanúgy szereti, mint a Dundjerskit, ugye?

TÖRÖK ÁDÁM Ugyanúgy.
 GION ANTAL Mit kér cserébe a búzáért?
 TÖRÖK ÁDÁM Lovakat. Lovakat kellene áthajtani Magyarországra.
 GION ANTAL Értem már. Ezért tanítalak én lovagolni.
 TÖRÖK ÁDÁM Persze.
 GION ANTAL Sejtettem kezdettől fogva. És ezért tanulsz nyereg nélkül lovagolni. Mert nyeretget nem akarsz lopni.
 TÖRÖK ÁDÁM Nem. Nyeretget nem akarok lopni.
 GION ANTAL *(rövid szünet után)* Nehéz lesz. Messze van a határ, és jól őrzik.
 TÖRÖK ÁDÁM Jó lovakkal egy éjszaka el lehet érni a határra. És jó vezetővel könnyen át lehet csúszni. Ezt attól a cigány lókupectól tudom.
 GION ANTAL Azzal is összebarátkoztál?
 TÖRÖK ÁDÁM Volt rá időnk a börtönben... Igaz, az első napon megvertem. Ő már vagy két hónapja ült, amikor engem bevitték, és mindjárt piszkoskodni kezdett velem. Kijelentette, hogy a küblit ezentúl mindennap én fogom kihordani. Ezért még nem bántottam volna, de hogy rámijesszen, egy bicskát is elővett... Nem tudom hogyan szerezhette bicskát a börtönben, talán becsempészte hozzá valaki. Hadonászott az orrom előtt a bicskával, fenyegetőzött, én meg elkaptam a karját, hátracsavartam, aztán falba vertem a fejét. Attól kezdve nagyon szelíd volt, és ő hordta ki a küblit. Később szépen összebarátkoztunk.
 GION ANTAL Ő is benne van a dologban?
 TÖRÖK ÁDÁM Talán... Ismeri az átjárókat.
 GION ANTAL Akkor is nehéz lesz.
 TÖRÖK ÁDÁM Meg lehet csinálni. De szükségem lenne még valakire, aki ért a lovakhoz.
 GION ANTAL Majd találsz valakit.
 TÖRÖK ÁDÁM Te értesz a lovakhoz.
 GION ANTAL Értek a lovakhoz, de nyugodtan akarok élni.
 TÖRÖK ÁDÁM Miből akarsz nyugodtan élni?

GION ANTAL Istállós vagyok, ez is valami. Júniusban elmegyek aratni... Néha eljárók házakhoz haját vágni és borotválni, még a halottakat is megborotválom. Nem undorodom tőlük, sok halottat borotváltam én a foglyotáborban.

TÖRÖK ÁDÁM Ott tanultad a borotválást és a hajvágást?

GION ANTAL Ott. Borbélyt kerestek, és mindjárt jelentkeztem, bár soha életemben nem voltam borbély. De hát a foglyokat főleg kopaszra kellett nyírni, gyorsan beletanultam... Ügyeskedtem, elég jó dolgom volt, főleg azután, hogy magas rangú orosz tiszteket, meg grófokat, meg hercegeket is nyírtam. Három évet kihúztam ott, és élve maradtam.

TÖRÖK ÁDÁM *(gúnyosan)* Aztán hazajöttél rongyosan.

GION ANTAL Haza.

TÖRÖK ÁDÁM És azóta is rongyos vagy. Ügyeskedsz egy kicsit, és rongyos maradsz.

GION ANTAL Nyugodtan akarok élni.

TÖRÖK ÁDÁM Meg büdösen.

GION ANTAL Voltam én már büdösebb is.

TÖRÖK ÁDÁM A foglyotáborban?

GION ANTAL Igen. A latrina ott húzódott a barakkunk mellett. Hosszú, mély árok volt a latrina... Gerendákat raktak az árok fölé, ezekre a gerendákra kellett guggolni. Ha megcsúszott valaki a gerendán, beleesett a latrinába, és ott fulladt meg a mocsokban. Télen, amikor jegesek voltak a gerendák, sok ember belehullott az árokba. Ennél rondább halált el sem lehet képzelni. És micsoda bűz volt ott!

TÖRÖK ÁDÁM *(gúnyosan)* De te ügyeskedtél, és mindent túlélteél.

GION ANTAL Túléltem, és még azt is megértem, hogy egy herceg letérdelt elébem, és istenként imádott engem.

TÖRÖK ÁDÁM Valóban?

GION ANTAL Valóban. Imádkozott hozzám. Pedig valamikor ő volt a táborparancsnokom; rettenetesen féltünk tőle, és én nagyon gyűöltem. Ő ásatta azokat a mély latrinákat, és láttam az arcán, hogy élvezi, amikor az emberek télen lefordulnak a gerendákról

és belefulladnak a mocsokba. Képes volt órák hosszát a hóban toporogni és a latrinát figyelni. Soha életemben nem gyűöltem senkit annyira, mint ezt az embert. Egyszer azt álmodtam, hogy a szenttamási Zöld utca közepén állok, a táborparancsnok térdel előttem a díszes tiszti egyenruhájában, összetett kezekkel könyörög, én pedig borotvával levágom mind a két fülét és az orrát.

TÖRÖK ÁDÁM Aztán valóban letérdelt előttem?

GION ANTAL Aztán valóban letérdelt előttem. Elértek hozzánk a vörösök, letartóztatták a táborparancsnokot, és a barakkba zárták más magas rangú tisztekkel együtt. A katonák, akik addig őriztek bennünket, csatlakoztak a vörösökhöz, meg a hadifoglyok közül is sokan. Engem is hívtak, de én azt mondtam, hogy sebesülésem volt, és nem tudok már harcolni, sem lóra ülni. Inkább maradtam, és a letartóztatott tiszteket nyírtam és borotváltam. Pedig kutya bajom sem volt, sohasem sebesültem meg. Arról volt szó, hogy egyáltalán nem bíztam a vörösökben. Nagyon nyomorúságosan néztek ki, rongyosabbak voltak, mint én most. Azt gondoltam, hogy gyorsan el fogják őket söpörni, hiszen olyan rongyosak voltak. Ezt hitték a barakkba zárt tisztek is, csupa grófok, meg talán hercegek, bíztak benne, hogy hamarosan kiszabadulnak. Mondogatták éppen elégszer, és én még mindig féltem tőlük, hiába, hogy foglyok voltak, a táborparancsnok előtt mindig vigyázzba vágtam magam, mielőtt borotválni kezdtem volna. Aztán mégsem söpörték el a vörösöket, és én kezdtem nem félni a tisztektől... Úgy körülnyírtam a táborparancsnok fejét, hogy csak a feje búbján maradt egy kis hajpamacs. Olyan lett, mint egy vedlett, öreg pulykakakas. Meg sem mert nyikkanni, dehogyis félttem már tőle.

TÖRÖK ÁDÁM Pizzkoskodtál, mi?

GION ANTAL Ez még semmi. A borotvát többé nem fentem meg, mielőtt őt kezdtem volna borotválni; sűrű, erős szakálla volt, kipattogott az archőre, amikor végighúztam rajta az életlen borotvát. És egy napon, amikor beléptem a barakkba, a táborparancsnok letérdelt előttem, és imádkozni kezdett hozzám. Azt

mondta, hogy én vagyok az ő istene, és kért, hogy kegyelmezzen neki. Esdeklő hangon imádkozott, a feje búbján remegett a hajpamacs. Akkor tényleg istennek éreztem magam. Lenyírtam a hajpamacsot a feje búbjáról – így mindjárt emberibb formája lett –, és kifent borotvával borotváltam meg az arcát. Kegyelmes voltam hozzá, mert Isten is kegyelmes. Soha többé nem láttam a táborparancsnokot, azt hiszem, elvitték a bolondokházába.

TÖRÖK ÁDÁM És most? Várod, hogy jöjjön egy másik táborparancsnok, és az is térdeljen előtted?

GION ANTAL Életemben akkor voltam a legboldogabb, amikor térdre borulva imádkozott előttem az az orosz gróf. Mert gróf volt a táborparancsnok, de az is lehet, hogy herceg volt. *(elmélázva)* Képzeld el, egy herceg térdelt előttem, és hozzám imádkozott.

TÖRÖK ÁDÁM Te pedig rongyosabb és bűdösebb voltál, mint most.

GION ANTAL Rongyosabb és bűdösebb voltam, mint most.

TÖRÖK ÁDÁM Nem mindig győznek a rongyosok.

GION ANTAL Győznek, ha sokan vannak. Ha sokan vannak, senki sem tudja elsöpörni őket.

TÖRÖK ÁDÁM Éppen ez a baj. Csak akkor győzhetnek, ha sokan vannak. Akkor pedig mit ér a győzelem? Sok ember között elvész a konc. Egyedül, vagy csak kis csapatban kell zsákmányt szerezni. Akkor mindenkinek sok jut belőle.

GION ANTAL Nyugodtan akarok élni. Lovagolni szívesen megtanítalak, de...

TÖRÖK ÁDÁM *(dühösen)* Menjünk a Szívhez. Krebsékhez a vízimalomba. Ott talán okosabb embereket talállok.

GION ANTAL Jól ismered őket?

TÖRÖK ÁDÁM A háború alatt egy ideig náluk rejtőzködtem. Rendesekek voltak velem. És lehet, hogy a Rojtos Gallait is ott találom a malomban. Szokott segíteni az apósának.

GION ANTAL Felőlem mehetünk. Úgysem jártam még soha vízimalomban.

TÖRÖK ÁDÁM Futtassuk hát meg még egyszer a lovakat.

(Ismét vágatató lovak dobogása, amely lassanként elhalkul, vízcsobogás zajával keveredik, és a működő vízimalom zaja is hallatszik messziről. Ez a zaj „aláfesti” a narrátor hangját:)

NARRÁTOR Szenttamás északi peremén, a katolikus temető és a Kálvária között volt a Gavanski-féle vízimalom. Itt hosszú földgát állta útját a folyónak, és a gát és a malom között volt a Szív. Téglából épített, egy méter magas, csúcsos emelkedő, amolyan kezdetleges zsilip, amely alacsony vízálláskor teljesen elzárta a folyót, és a vizet a malom lapátjai felé terelte. A Kri-vaja azonban itt ritkán apadt le egy méter alá, a víz többnyire keresztülzúdult a szív alakú emelkedőn, fehér habokat vetve csapódott le a másik oldalon, és a Szív tulajdonképpen olyan volt, mint egy szép kis természetes vízesés. A Szív melletti vízimalomban már hosszú évek óta egy Stefan Krebs nevű német ember volt a molnár.

(A vízcsobogás és a malom zúgása felerősödik, a lovasok megérkeznek a malomhoz. A malom zúgásán át halk citeraszó hallatszik. A lovasok dobbanással leugranak a lóról.)

GION ANTAL Jólesik ismét a földön állni, igaz?

TÖRÖK ÁDÁM Kösd ki valamelyik fához a lovakat, én addig be-zörgetek a malomba.

(A lópaták kocogása távolodik. Hallani, amint Gion Antal a lovakat nyugtatgatja. Török Ádám megzörgeti az ablakot. Senki sem jelentkezik, továbbra is vízcsobogás, malomzúgás és a halk citeraszó.)

GION ANTAL Ki citerázik a malomban?

TÖRÖK ÁDÁM A Rojtos Gallai. Persze hogy a Rojtos Gallai. Sohasem változik meg. Szétlőtték a könyökét, de ő még így is citerázik. Az egész vízimalmot elvihetnék a feje fölé, akkor sem hagyná abba a citerázást. Nézd meg.

GION ANTAL Furcsán fektette le a citerát.

TÖRÖK ÁDÁM Merev a jobb karja.

GION ANTAL Ki az a másik? Az a vörös hajú, aki a zsákokon alszik.

TÖRÖK ÁDÁM Péter, a kisebbik Krebs fiú.

GION ANTAL Hallottam róla. Nyomdászsegéd. Azt mondják, nem csak a haja vörös. Ez örülni fog a tervednek. Ő sem szereti a gazdagokat.

TÖRÖK ÁDÁM Nem tudom. Ezek a vörösök mindent csordában akarnak megoldani. *(Erősebben megzörgeti az ablakot.)*

(A citerászó elhallgat. Rövid szünet.)

GALLAI ISTVÁN Ki az?

TÖRÖK ÁDÁM Nyisd ki már az ajtót, te nyavalyás muzsikos.

(Ajtónyitás)

GALLAI ISTVÁN Török Ádám! Vártalak már. Hallottam, hogy hazajöttél a börtönből.

KREBS PÉTER Török Ádám? Mi a fenét akarsz ilyenkor?

TÖRÖK ÁDÁM Tőled semmit, fiam. Aludj tovább. *(belépnek)* Rojtos, csukd be az ajtót. *(ajtócsukás, belső hangtér)* Ez itt Gion Antal, még sohasem járt vízimalomban.

GALLAI ISTVÁN Hát akkor nézzen körül. Te meg ülj ide le a zsákokra. Örülök, hogy eljöttél. Azt mesélik, hogy folyton a piacon sétálsz, alig lehet rád ismerni. Sötétkék ünneplőruhában, fehér sétatálcával...

TÖRÖK ÁDÁM Úgy tudtam, hogy felhagytál a citerázással.

GALLAI ISTVÁN Egy ideig tényleg felhagytam vele. Azt hittem, hogy a kacska kezemmel úgysem tudnék citerázni. De az idén kövércsütörtökön ismerősök jöttek össze nálunk, és rábeszéltek, hogy próbáljam meg. Kiderült, hogy tudok játszani merev könyökkel is, csak kissé messzebbre kell tolnom a citerát.

TÖRÖK ÁDÁM Megint járod a házibálakat, mint valami muzsikus cigány?

GALLAI ISTVÁN Nem. Házibálakba már nem járok. Magamnak játszom, meg otthon Rézinek meg a gyerekeknek. Van egy kicsi gyerekünk.

GION ANTAL Fiú?

GALLAI ISTVÁN Fiú. Rengeteget bömböl. Citerázni meg énekelni szoktam neki, hogy elhallgattassam.

TÖRÖK ÁDÁM Miből éltek?

GALLAI ISTVÁN Rézi varr. Én segítek apósomnak itt a malomban, de eljárók aratni és csépelni is.

TÖRÖK ÁDÁM *(elképedve)* Aratni? Te?

GALLAI ISTVÁN Muszáj volt. Beletanultam. Igaz, keservesen megszenvedtem. Sohasem csináltam azelőtt, és a könyököm nem hajlik, akárhogy igazítom a kaszát, sokkal szélesebb rendet vágok, mint mások.

GION ANTAL Érdekes ez a vízimalom... Hanem, hogyan borotválkozol, ha nem hajlik a könyököd?

GALLAI ISTVÁN Rézi szokott megborotvtálni.

GION ANTAL Asszony kezében borotva?

TÖRÖK ÁDÁM Lehet, hogy az idén már nem kell kaszálnod. Hol van Stefan?

KREBS PÉTER *(távolabbról)* Apám alszik.

TÖRÖK ÁDÁM Ébreszd fel!

KREBS PÉTER Ilyenkor? Megőrültél?

TÖRÖK ÁDÁM Ébreszd fel. Beszélni akarok vele.

KREBS PÉTER Nappal is beszélhetsz apámmal.

TÖRÖK ÁDÁM Most akarok beszélni vele. Mozgás, fiam!

GALLAI ISTVÁN Fontos?

TÖRÖK ÁDÁM Fontos.

GALLAI ISTVÁN Menjél, Péter.

KREBS PÉTER A fenébe is... *(dohogva kivonul a malomból)*

TÖRÖK ÁDÁM Izgága kölyök.

GALLAI ISTVÁN Nem kölyök már. Hamarosan megnősül.

TÖRÖK ÁDÁM Ti is itt laktok a malomban?

GALLAI ISTVÁN Nem. Mindzsa mama Hetes Laktanyájában lakunk.

TÖRÖK ÁDÁM Rézi tehát nincs itt?

GALLAI ISTVÁN Nincs.

TÖRÖK ÁDÁM Jól van. Jobb, ha nincs itt.

GALLAI ISTVÁN Mit akarsz az apósommal?

TÖRÖK ÁDÁM Majd meghallod.

(Közeledő léptek zaja)

KREBS STEFAN No, nézd csak! Török Ádám! Megint a csend-
örök elől bujkálsz?

TÖRÖK ÁDÁM Nem. Mostanában egészen jól megvagyok a
csendörökkel.

KREBS STEFAN Láttam. Láttalak vasárnap, a piactérről azzal
a hájas csendőrtiszttel mentél be a Pivnicski-kocsmába. Karalić,
vagy mi a neve...

TÖRÖK ÁDÁM Karagić.

KREBS STEFAN Igen. Karagić. Azt mondják, hogy nagyon szigo-
rú ember.

TÖRÖK ÁDÁM Nem mindenkivel.

KREBS STEFAN Lehet. Mostanában gyakran eljárók a piactérre.
A malomban dolgoznak helyettem a gyerekek. Elgyöngültek már
a kezeim, nehezen tudom bekötni a zsákokat. Szeretek a piacté-
ren sétálgatni, mindenfelét lát és hall az ember. A feleségem azt
mondja, hogy én vagyok a falu farka. No, üljünk le.

TÖRÖK ÁDÁM (rövid szünet után) Akar pénzt keresni?

KREBS STEFAN Természetesen.

TÖRÖK ÁDÁM Hamarosan lesz száz mázsa búzám. Később talán
több is. Sokkal több. Átadnám a búzát, maga megőrölné, a lisztet
eladná pékeknek, és a kereset húsz százalékát megtartaná magá-
nak. Bizonyára ismer pékeket...

KREBS STEFAN Ismerek pékeket. Hozhatod a búzát.

TÖRÖK ÁDÁM Nem ilyen egyszerű a dolog. A búzát maguknak
kellene elhozni egy kiselejtezett uszályról. Az uszály a disznó-
piactól lejjebb van, a csatorna partjánál, ahol már a nádas kezdő-
dik. Zsákonként kell elhordani a búzát.

KREBS STEFAN (kedvetlenül) Értem. Ezért jöttél éjszaka.

TÖRÖK ÁDÁM Jobb, ha nem látnak bennünket együtt.

KREBS PÉTER Nem lopunk búzát.

TÖRÖK ÁDÁM A búzát már ellopta más. Egyszerűen csak ide kell
hordani.

KREBS PÉTER Zsákonként, mi? És lehetőleg éjszaka. Vagy nem?

TÖRÖK ÁDÁM De igen.

KREBS PÉTER Nincs szükségünk lopott búzára.

TÖRÖK ÁDÁM Az apáddal tárgyalok, kölyök! Mennyit hoz a
malom?

KREBS STEFAN Keveset. Mostanában nagyon keveset. Még
a gazdának is keveset hoz, mi meg éppen csak megélünk a per-
centből.

KREBS PÉTER De azért nincs szükségünk lopott búzára. Hoz
majd többet is a malom, lesz még bő esztendő. És megváltozhat-
nak az idők.

GION ANTAL Ügyeskedni is kell, ha az ember épségben ki akar-
ja várni a gazdagabb esztendőket. Én három évig voltam fogoly-
táborban...

TÖRÖK ÁDÁM És egy herceg letérdelt előtte.

GION ANTAL Így van. Egy igazi herceg térdelt előttem, és imád-
kozott hozzám, azt mondta, hogy én vagyok az ő Istene. De amíg
ezt kívántam! Három évig kellett ügyeskednem, hogy éhen ne
haljak, vagy bele ne fulladjak a latrinába.

GALLAI ISTVÁN Ajánlom, hogy ébresszük fel Stefit. Majd ő tár-
gyal Török Ádámmal.

KREBS PÉTER Minek? Ebből az üzletből úgysem lesz semmi.

TÖRÖK ÁDÁM (dühösen) Fogd be már a szád, kölyök! Mit gon-
dolsz, kié ez a búza? Nem ilyen szegény ördögöké, mint te vagy én.

KREBS PÉTER Nem lesznek mindig szegények a szegény ördögök.

TÖRÖK ÁDÁM Azt mondják, te kommunista vagy.

KREBS PÉTER Mi közöd hozzá?! Nem vagyok...

TÖRÖK ÁDÁM Ismerlek én benneteket. Összedugjátok a fejete-
ket, pusmogtok, és nem csináltok semmit.

KREBS PÉTER Többet csinálunk, mint a világ összes Török
Ádáma.

TÖRÖK ÁDÁM Ismerlek én benneteket. Csordába álltok, és már útközben feléltek mindent. Semmitek sem marad, még ha győztök is.

KREBS PÉTER Nem rabolunk.

TÖRÖK ÁDÁM Hívd gyorsan a bátyádat. Annak legalább van esze. És most már fogd be a szád, mert a malomkőhöz csapom a fejedet.

KREBS PÉTER Azt hiszed, félek tőled, Török Ádám? Tudom, hogy egész életedben raboltál, embert is öltél már...

KREBS STEFAN Péter! Menj, és ébreszd fel Stefit!

(Rohanó, távolodó léptek)

TÖRÖK ÁDÁM Feldühített ez a...

KREBS STEFAN Ne hallgass rá. Mostanában összeolvas mindenfélét... Honnan lopod a búzát?

TÖRÖK ÁDÁM Nem én lopom.

KREBS STEFAN Kicsoda?

TÖRÖK ÁDÁM Fontos ez?

KREBS STEFAN Nem túlságosan. Valamelyik nap együtt láttalak azzal a részeg hajóskapitánnyal. Mi is a neve?

TÖRÖK ÁDÁM Bašić.

KREBS STEFAN Igen, Bašić. A neveket nehezen jegyzem meg, de sok mindent látok és hallok. Amióta a falu farka vagyok, ahogyan a feleségem mondaná.

(Közeledő léptek)

GALLAI ISTVÁN Itt van Stefi.

KREBS STEFAN Gyere ide, Stefi. Török Ádám lopott búzát kínál. Nekünk kellene elhozni és megőrölni. A liszt húsz százaléka...

KREBS STEFI Péter már elmondta. *(rövid szünet)* A húsz százalék kevés.

KREBS PÉTER Egyáltalán nincs szükségünk arra a búzára...

TÖRÖK ÁDÁM Dehogy kevés. Ingyen kapjátok a búzát, megőrítetek és eladjátok. Alig van munka vele.

KREBS STEFI El is kell hozni azt a búzát arról az uszályról. És a disznópiac körül meg a csatorna hídján mindig csendőrök ólálkodnak.

TÖRÖK ÁDÁM A csendőrökkel nem lesz baj.

KREBS STEFAN Török Ádámnak jó barátja az a hájas csendőrtiszt. Karalić, vagy minek hívják.

KREBS STEFI Akkor is vigyáznunk kell. Bárki megláthat és feljelenthet bennünket, esetleg olyankor, amikor Török Ádám barátja nincs szolgálatban. *(rövid szünet)* Harmincöt százalék.

TÖRÖK ÁDÁM Legfeljebb huszonöt. Éjszaka nem lát benneteket senki.

KREBS STEFI Vállon kell hazahordani a zsákokat. A csatorna innen legalább két kilométerre van. Még a harminc százalék is kevés.

TÖRÖK ÁDÁM Nem szakadtok bele. Elég erősek vagytok, te is, az öcséd is, meg Gallai is.

KREBS STEFI Te még soha életedben nem hordtál zsákot. Soha életedben nem dolgoztál.

TÖRÖK ÁDÁM Legfeljebb huszonnyolc százalék.

KREBS STEFI Rendben van. De a korpa is a miénk. Te úgysem tudnál mit kezdeni a korpával.

TÖRÖK ÁDÁM *(sóhajtván felemelkedik)* Hát ezzel akkor meglen-nénk. Sokra viszed még az életben, fiam. Lehet, hogy a te fejedet kellett volna a malomkőhöz csapnom, nem az öcsédét.

KREBS PÉTER Én nem hozok el egyetlen zsákot sem az uszályról. És Rézi is nagyon dühös lesz, ha megtudja, hogy Török Ádámmal üzletelünk. Hallod, Stefi! Rézi megpofoz, ha megtudja, mibe viszed bele apánkat.

KREBS STEFI Rézit majd elintézi a férje. Igaz?

GALLAI ISTVÁN Nehéz lesz...

KREBS STEFI Intézd el, te vagy a férje. Mikor mehetünk a búzáért?

TÖRÖK ÁDÁM Talán egy hónap múlva. Majd szólok.

KREBS PÉTER Megint éjszaka, mi?

TÖRÖK ÁDÁM Nyugodalmas jó éjszakát mindenkinek. Gyerünk, Antal.

(Léptek, ajtónyikorgás, kint a lovak felhorkannak. Török Ádám és Gion Antal kettesben maradnak.)

GION ANTAL Most már lassan hazaindulhatunk. *(Szuszogva felülnek a lovakra, elindulnak, lópaták lassú kocogása.)*

TÖRÖK ÁDÁM Nem gondoltad meg magad? Látod, milyen szépen összejönnek a dolgok.

GION ANTAL *(bizonytalanul)* Nem tudom...

TÖRÖK ÁDÁM Rongyosan és büdösen akarsz megdőglenni? Vagy ki akarsz menni Brazíliába, mint az én két bátyám, hogy ünnepelőruhát hozhass haza. *(dühösebben)* Most meg a harmadik bátyám, a Pali készül Franciaországba. Majd ő is összekapar egy sötétkék ruhára valót.

GION ANTAL Pali ki akar menni?

TÖRÖK ÁDÁM Nem tudom lebeszélni.

GION ANTAL Majd gondolkodom a dolgon. Egyelőre még úgyis gyakorolnod kell a lovaglást.

(Vágtára ösztönzik a lovakat, távolban lassan elhal a lódobogás, halkán hallatszik a malomzúgás és a vízcsobogás. Lejelentés.)

II. történet

Kivándorlók és lótolvajok a Zöld utcából

NARRÁTOR A szenttamási Zöld utcában többnyire nagyon szegény emberek laktak; könnyen verekedő, lobbanékony emberek. Egyébként jó munkások voltak, jó kaszások és kapások, aratáskor vagy kukoricatöreskor hetekig kint aludtak a földeken, talán még éjjel is dolgoztak, az év legnagyobb részében azonban munka nélkül maradtak. Ilyenkor aztán céltalanul ténferegtek az utcán, büdös, fekete vágott dohányt szívtak, a bajuszuk széle megsárgult a cigarettafüsttől, zsíros, rossz kalapjukat a szemükre húzták, és ha egy módosabb ember arra ment szekéren, utálattal a földre köptek, vagy csúfondárosan röhögtek. Általában mindenén gúnyolódtak és röhögtek, csak akkor komolyodtak meg, ha munkát kaptak. De ritkán kaptak munkát...

Egy tavaszi estén Csoszogó Törökéknél búcsúvacsora volt. A legidősebb testvért, Pált búcsúztatták, aki Franciaországba indult. A szobában a kecskelábú asztalnál együtt ült a négy testvér: Pál, István, Sándor és Ádám, az asztalfőn az apjuk ült, az asztal másik végén az anyjuk. Pál és István feleségei, gyerekei a konyhában voltak...

(Evőeszközök csörgése, a szomszédos helyiségből időnként gyerekszívaj hallatszik be.)

ANYA Sógorotok, a kis Simon nagyon panaszkodott nekem tegnap. Fájlalja, hogy István és Sándor még egy vacak ünnepelőruhát sem hozott neki Brazíliából. Pedig ő sírt, amikor elmentetek, mert azt hitte, hogy soha többé nem lát benneteket. Erre visszajöttök, és még egy ünnepelőruhát sem hoztok neki. Még egy sétabotot sem kapott tőletek. Azt mondja, egy sétabottal is megelégedett volna. Egy emberfejű sétabottal, amilyen nektek van. Sohasem láttott még csontból kifaragott emberfejet.

TÖRÖK ISTVÁN A kis Simon folyton panaszkodik valamiért.
ANYA Azt mondja, legalább visszahozták volna a fekete ünneplőruhákat, amiben annak idején elindultatok Brazíliába.
TÖRÖK ISTVÁN A kis Simon kétszer belefért volna azokba a ruhákba.
ANYA Átalakította volna...
TÖRÖK ISTVÁN Még odafelé a hajón leszakadt rólunk a fekete ruha. Igaz, Sándor?
TÖRÖK SÁNDOR Darabokra szakadt a ruhánk, mire Brazíliába értünk. A hajón hideg volt éjszaka, és mi a fekete ünneplőruhánkban aludtunk. Különben is avult volt...
ANYA Pali, neked azt üzeni a kis Simon, hogyha majd jössz vissza Franciaországból, hozzád neki sötétkék ruhát meg fehér sétatatot. És azt üzeni, hogy a családotért ne aggódj. Amíg odaleszel, majd ő is segít gondoskodni róluk.
TÖRÖK ISTVÁN Pali éppen azért megy el, hogy gondoskodjék a családjáról. Talán több szerencséje lesz, mint nekünk Brazíliában.
APA Egyetek is közben. Ne csak beszéljete, Pali...
TÖRÖK PÁL Eszem, apám. A konyhába figyeltem... A gyerekek zajongását.
TÖRÖK ISTVÁN Ubonyi Jóska sok pénzt hazaküldött Franciaországból, pedig csak egy éve van kint. A felesége már vett egy lánc földet.
TÖRÖK SÁNDOR Malatin Feri is minden hónapban küld haza pénzt.
TÖRÖK PÁL Ha az a mafla Ubonyi Jóska évente egy lánc földet összehoz, én összekaparak legalább két láncot. És akkor három év után nyugodtan visszajöhetek.
ANYA A kis Simon azt mondja, ha jól feltalálsz ott magad, lehet, hogy ő is kimegy utánad. Egy évre vagy másfél évre...
APA Ádámnak kellene kimennie.

(Hirtelen csönd a szobában, abbahagyják az evést, a kanalak sem csörögnek, csak a konyhai zsvíj hallatszik halkan.)

TÖRÖK ÁDÁM Hogyan?
APA Ha Pali jól feltalálja magát Franciaországban, kimehetnél hozzá egy-két évre.
TÖRÖK ÁDÁM Sehova sem megyek!
APA István és Sándor megjárta Brazíliát...
TÖRÖK ÁDÁM Én nem küldtem őket.
APA Senki sem küldte őket. De hát az ember boldogulni akar.
TÖRÖK ÁDÁM Örülök, hogy nem boldogultak. Örülök, hogy megint itthon vannak. Pali is jobban tenné, ha itthon maradna.
APA Megpróbál kimászni a nyomorúságból. Egyszer már ki kell mászni a nyomorúságból.
TÖRÖK ÁDÁM Másszon ki itthon a nyomorúságból.
TÖRÖK PÁL *(halkan)* Hogyan, öcsém?
TÖRÖK ÁDÁM Kérdezd azoktól, akik már kimásztak belőle. Egész csomó gazdag embert ismerek, a bőrük alatt is pénz van. De egyik sem Brazíliában vagy Franciaországban tömte meg magát. Itthon híztak meg, a nekem járó rész is valahol náluk van.
APA Hagyjuk ezt.
TÖRÖK ÁDÁM Az Isten őket sem szereti jobban, mint engem...
APA *(emeltebb hangon)* Hagyjuk ezt! Megint rabolni meg gyilkolni akarsz?
TÖRÖK ÁDÁM *(gúnyosan)* Ki akarok mászni a nyomorúságból. Visszakérem a nekem járó részt.
TÖRÖK SÁNDOR *(csillapítón)* Éppen eleget bujkáltál már a csendőrök elől. Nem lenne jó, ha ismét vadászni kezdenének rád.
TÖRÖK ÁDÁM Az a dolguk, hogy emberekre vadásszanak. Ha pedig itt valakinek a terhére lennének...
ANYA Nyughass már. Senkinek sem vagy a terhére. Csak nem szeretnénk, ha megint börtönbe kerülnél.
TÖRÖK ÁDÁM Nem fogok börtönbe kerülni. De Franciaországba sem megyek.

(Elhallgatnak, folytatják az evést, rövid szünet után a konyhában lesz csönd, megszűnik a zsvíj.)

ANYA Jött valaki.

TÖRÖK ISTVÁN Megnézem. *(Hallatszik, ahogy feláll az asztaltól és kifelé indul. Ajtónyitás.)* Gion Antal van itt.

GION ANTAL Palitól akarok elbúcsúzni. Ti még esztek? Már indulnia kellene.

TÖRÖK ÁDÁM Befejeztük. Ül le.

(A konyhában lassan ismét megindul a gyermekzsivaj.)

GION ANTAL Azt hittem, többen lesznek itt. Emlékszem, amikor Sándorék indultak Brazíliába, az egész Zöld utca összejött itt nálatok. Most is meg kellett volna hívni az ismerősöket, mindjárt vidámabban búcsúznánk Palitól.

TÖRÖK ISTVÁN A Zöld utcában azóta már megszokták, hogy az emberek elmennek külföldre.

TÖRÖK SÁNDOR Mirőlunk azt hitték, hogy örökre elmegyünk Brazíliába, azért jöttek olyan sokan búcsúzkodni. Azok is eljöttek, akiket nem hívtunk. De Pali nem megy el örökre, legfeljebb három évig marad Franciaországban.

TÖRÖK ÁDÁM Jobb szeretném, ha itthon maradna. Majd én összekaparok évenként két lánc földet, ha már annyira földre éheztek.

TÖRÖK PÁL *(kétkedően)* Annál jobb. Annál jobb lesz, ha közben te is szerzel valamit. Csak nehogy börtönben találjalak, ha visszajöttem.

TÖRÖK ÁDÁM Nem találsz a börtönben.

APA Indulnunk kell az állomásra.

(Hátralökik a székeket, felállnak.)

TÖRÖK PÁL Hát akkor...

APA Hol vannak a sétapálcák?

ANYA Sétapálcák? Minek? Sötét van kint.

APA Hozd ide a sétapálcákat.

ANYA Jó, hozom...

APA Ádám, te nem jössz velünk?

TÖRÖK ÁDÁM Itt maradok Antallal.

TÖRÖK PÁL *(meghatottan)* Hát akkor, öcsém...

TÖRÖK ÁDÁM Gyere minél előbb vissza. És hozzá! Sötétké ruha annak a nyavalyás Simon sógornak.

GION ANTAL Ha nagyon sok pénzed lesz, vegyél nekem is egy sötétké ünnepelőruhát...

APA Menjünk.

(Ajtónyitás, kivonulnak, a konyhai gyermekzsivaj megszűnik, egy ideig csak távolabbról, a konyhából hallatszanak hangok, asszony- és gyereksírás, aztán lassanként minden elcsendesedik, távolról ajtócsapódás.)

GION ANTAL Pali hát mégis elment.

TÖRÖK ÁDÁM *(gúnyosan)* Ki akar mászni a nyomorúságból. Franciaországban fog kimászni a nyomorúságból. Mint amazok Brazíliában.

GION ANTAL Lehet, hogy szerencséje lesz...

TÖRÖK ÁDÁM Nem olyan messze kell keresni a szerencsét. De hiába beszélek nekik. Egyik bátyám nagyobb marha, mint a másik.

GION ANTAL Indulunk mi is?

TÖRÖK ÁDÁM Induljunk.

(Elindulnak, ismét ajtócsapódások, rövid szünet után már az utcán, menet közben beszélgetnek.)

GION ANTAL Sötét éjszakánk lesz.

TÖRÖK ÁDÁM Az kell most nekünk.

GION ANTAL Csak eső ne essen. Mert akkor megragadunk a földken.

TÖRÖK ÁDÁM Nem lesz eső.

GION ANTAL Azt hiszem, a béresek lefeküdtek már.

TÖRÖK ÁDÁM Biztosan lefeküdtek. Ma korán lefeküdtek. Holnap vasárnap lesz, bejönnek a kocsmákba.

GION ANTAL Tökrészegre isszák magukat. Minden vasárnap tökrészegek.

TÖRÖK ÁDÁM Holnap mi is önthetünk valamit a garatra...

GION ANTAL Remélem... A cigány hol vár bennünket?

TÖRÖK ÁDÁM A tanya közelében.
GION ANTAL Hogy hívják?
TÖRÖK ÁDÁM Karába.
GION ANTAL Megbízhatunk benne?
TÖRÖK ÁDÁM Ügyes ember. Ismeri az utat, a határátjárókat.
GION ANTAL Nem csak erre gondoltam.
TÖRÖK ÁDÁM Félsz?
GION ANTAL Kicsit. Először megyek lovat lopni. És ezt a cigányt nem is ismerem.
TÖRÖK ÁDÁM Én ismerem. Amióta egyszer falba vertem a fejét, nagyon tisztel engem. És azt is tudja, hogy pisztoly van nálam.
GION ANTAL Pisztoly van nálad?
TÖRÖK ÁDÁM Igen. A cigánytól kaptam, amikor kijöttem a börtönből. Ennyire tisztel engem. Nézd meg. *(Rövid szünet)* Vadonat-új csendőrpisztoly. Valahonnan lopta a cigány...
GION ANTAL De hát minek a pisztoly?
TÖRÖK ÁDÁM Nem árt, ha van. Szükségünk lehet rá.
GION ANTAL Úristen!
TÖRÖK ÁDÁM *(nevet)* Ne félj, téged nem foglak lelőni.

(Rövid szünet)

GION ANTAL Ott van valahol a Popity-tanya. Nem világítanak az ablakok.
TÖRÖK ÁDÁM Alszik ott már mindenki.
GION ANTAL Vigyáznunk kell. Csöndben kell dolgoznunk. Nem nagyon ismerem a járást a tanyán.
TÖRÖK ÁDÁM A te gazdádval kellett volna kezdeni. Neki is jó lovai vannak. És ott ismered a járást.
GION ANTAL Nem. Amíg én ott istálló vagyok, addig onnan nem lopunk lovakat.
TÖRÖK ÁDÁM Egyszer úgyis sorra kerül... Pszt!!!
KARÁBA *(suttogva)* Török Ádám... Ti vagytok?
TÖRÖK ÁDÁM Jól van. Itt a cigány.
GION ANTAL Halálra rémisztett.

KARÁBA Olyan lármát csaptok, hogy még a szomszéd tanyákat is fölveritek. Gyertek utánam, de fogjátok be a szátokat.

(Rövid szünet, éjszakai neszek, suttogva beszélnek)

TÖRÖK ÁDÁM Lefeküdt mindenki a tanyán?
KARÁBA Alszik mindenki.
GION ANTAL Kutya?
KARÁBA Három nagy dög van a tanyán.
TÖRÖK ÁDÁM Nem baj. Antal csöndben fogja kivezetni a lovakat. Ért hozzájuk. *(nevet, hangosabban beszél)* Valamikor huszár volt, és nem ilyen rongyos ruhákban járt, mint most.
KARÁBA Ha fölébrednek a béresek, és ránk uszítják a kutyákat, elmegy a kedved a nevetéstől, Török Ádám.
TÖRÖK ÁDÁM Én bízom a huszárunkban. *(nevet)*
GION ANTAL Vigyázni fogok.
TÖRÖK ÁDÁM Azt elhiszem. Éppen eléggé meg vagy ijedve.
KARÁBA Ott van az istálló.
GION ANTAL Ti menjete oda a fákhoz.
TÖRÖK ÁDÁM Hat lovat vezess ki az istállóból.
GION ANTAL Kettesével fogom kivezetni őket. Megyek.

(Rövid szünet, kutyavakkantás)

KARÁBA Az Isten verje meg!
TÖRÖK ÁDÁM Csigavér. Elhallgatott.
KARÁBA Ha fölébrednek...
TÖRÖK ÁDÁM Nem ébrednek fel.
KARÁBA A kutyák egy pillanat alatt felverhetik a tanyát.
TÖRÖK ÁDÁM Érdekes lenne. *(nevet)* Nálam van a pisztoly.
KARÁBA Elhoztad?
TÖRÖK ÁDÁM El hát.
KARÁBA Lőnél is vele?
TÖRÖK ÁDÁM Ha a Popity gazda kerülne elé, nem sokat gondolkodnék.
KARÁBA Lehet, hogy...

TÖRÖK ÁDÁM Hallgass! Itt jön Antal a lovakkal...

(Rövid szünet, lóhorkantás, Gion Antal suttogva csillapítja a lovakat)

GION ANTAL Hármat kivezettem. Engedelmes jószágok.

KARÁBA Jó lovak...

GION ANTAL *(idegesen)* Fogjátok őket. Megyek vissza.

(Rövid szünet, Karába és Török Ádám suttognak a lovaknak)

TÖRÖK ÁDÁM Csigavér... Mindjárt indulunk.

KARÁBA Megigazítom a kötőféket...

TÖRÖK ÁDÁM Ügyesen dolgozik a huszárunk.

KARÁBA Ügyesen dolgozik. De nagyon fél.

TÖRÖK ÁDÁM Te is félsz, cigány. *(nevet)* Félsz, igaz?

KARÁBA Hát... nincs éppen nevetgetném.

TÖRÖK ÁDÁM Pedig olyan jólesik nevetni néha.

KARÁBA Nem ilyenkor.

TÖRÖK ÁDÁM Ilyenkor is.

KARÁBA Te nem félsz?

TÖRÖK ÁDÁM Nem.

KARÁBA Persze, te már embert is öltél. Engem is majdnem megöltél a börtönben.

TÖRÖK ÁDÁM *(nevet)* Bicska volt nálad... Várj!

(Rövid szünet, Gion Antal érkezik a lovakkal)

GION ANTAL Itt van a másik három ló is... Indulhatunk.

TÖRÖK ÁDÁM Ez a beszéd.

(Felülnek a lovakra)

GION ANTAL Mindenki tartja a vezetéklövát?

KARÁBA Igen.

GION ANTAL Induljunk. De csak lassan.

(A hat ló lépésben elindul, rövid idő múlva gyorsabban mennek, akkor mögöttük felugatnak a kutya)

TÖRÖK ÁDÁM *(Hangosan)* Futás!

(Vágtató lovak dobogása, a kutyaugatás egyre messzebről hallatszik, aztán egyszerre megszűnik. Vágtató lovak hátán beszélgetnek)

KARÁBA Talán megnyugodtak azok a dögök. *(suttogva)* Lehet, hogy nem verték fel a tanyát.

TÖRÖK ÁDÁM Beszélhetsz hangosan is, cigány. Most már senki sem hall bennünket.

GION ANTAL Nem gyulladt ki világosság a tanyán.

TÖRÖK ÁDÁM Reggelig nem fogják keresni a lovakat.

KARÁBA Addigra már átjutunk a határon.

(Végig a vágtató lovakon beszélgetnek, hosszabb-rövidebb szünetek után szólalnak meg, néha kiabálnak is egymásnak.)

TÖRÖK ÁDÁM Most merre?

GION ANTAL Karába tudja az utat.

TÖRÖK ÁDÁM Menj előre, cigány!

KARÁBA Gyertek utánam! A fákat nézzétek jobb oldalt!

GION ANTAL Az ott a szegedi út?

KARÁBA Igen! Mindig a fákat nézzétek!

TÖRÖK ÁDÁM Gyorsabban! Bírják a lovak!

GION ANTAL Nagyon jó lovak...!

KARÁBA A világ végére is elvisznek bennünket.

(Hangos lódobogás, amely rövid időre megfelelő zenébe csap át az idő múlását érzékelte, aztán elhalkul a zene, megszűnik, ismét a lódobogás)

GION ANTAL *(vágtató ló hátáról kiabál)* Ádám!... Ádám!

TÖRÖK ÁDÁM *(a közelébe lovagol)* Mi van?

GION ANTAL Elveszett a cigány!

TÖRÖK ÁDÁM Micsoda? Álljunk meg!

(Megállítják a fújtató, prüszkölő lovakat)

GION ANTAL Elmaradt tőlünk. Meglógott a két lóval.

TÖRÖK ÁDÁM Akkor megölöm!

GION ANTAL Azt mondtad, megbízható ember.
TÖRÖK ÁDÁM Nem mer meglógni. Valami baj lehet.
GION ANTAL Meglógott.

(Távolról lódobogás, köhögés)

TÖRÖK ÁDÁM Itt jön. Látod, nem lógott meg.
GION ANTAL Igen, ő az.

(Rövid szünet, Karába hozzájuk érkezik, megállítja a lovakat, fuldokolva köhög)

TÖRÖK ÁDÁM Hol a keserves Istenben voltál?
KARÁBA Lemaradtam...
TÖRÖK ÁDÁM Miért?
KARÁBA Nem bírom tovább.
TÖRÖK ÁDÁM *(fenyegetően)* Mit mondasz?
KARÁBA *(köhög, azután köp)* Vért köpök. Nem bírok tovább lovagolni.
TÖRÖK ÁDÁM Mozgás! Át kell mennünk a határon, mielőtt megvirrad.
KARÁBA *(ismét köpköd)* Vért köpök, nem érted? Le kell szállnom a lóról. Nem bírom már az ilyen hosszú lovaglást. Valamikor meg sem kottyant.
TÖRÖK ÁDÁM Most már mindegy. A lovon maradsz, ha beledöglesz is. Neked kell átvezetned bennünket a határon.
KARÁBA *(könnyörögve)* Nem vagyunk már messze. Majd elmagyarázom...
TÖRÖK ÁDÁM Ne magyarázz semmit, hanem indulj, te rühes cigány! Ha itt maradsz, elfognak, és akkor beárulsz bennünket is.
KARÁBA Ne mondd nekem azt, hogy rühes cigány.
TÖRÖK ÁDÁM Indulj, rühes cigány!
KARÁBA Meg foglak ölni, Török Ádám... *(hosszan köhög)* Ne mondd nekem azt, hogy rühes cigány.
TÖRÖK ÁDÁM *(vésztfőslóan)* Látod ezt a pisztolyt? Tőled kaptam valamikor.

KARÁBA Látom...
TÖRÖK ÁDÁM Ha nem indulsz azonnal, agyonlőlek. A fejedet lövöm szét. Elhiszed?
KARÁBA *(csüggedten)* Elhiszem...
TÖRÖK ÁDÁM Akkor hát indulj!
KARÁBA Rohadt a szíved, Török Ádám.
TÖRÖK ÁDÁM Mozgás, rühes cigány!

(A lovak lassan elindulnak)

KARÁBA Rohadt a szíved, Török Ádám. Vakuljak meg, ha még egyszer látlak.

(Rövid szünet)

GION ANTAL *(halkan)* Legközelebb már nem lesz rá szükségünk. Ismerjük magunk is az utat.
TÖRÖK ÁDÁM Nem hozzuk többet magunkkal.
GION ANTAL Ketten is el tudunk hajtani hat lovat. Ha rudat tesszünk a két vezetőklő közé.
TÖRÖK ÁDÁM *(előrekiabál)* Gyorsabban, cigány! *(A lovak vágatni kezdenek)* Holnap este már citeraszót hallgatok.
GION ANTAL *(jókedvűen)* A vízimalomban?!
TÖRÖK ÁDÁM Nem! Elmegyek a Gallaiékhoz a Hetes Laktanyába!

(Vágtató lovak dobogása távolodik, majd megszűnik)

NARRÁTOR A Hetes Laktanya a tuki dombon volt. Hajlott tetőgerincű, hosszú épület, tágas udvarral, udvarra nyíló hét ajtóval, hét szoba-konyhás lakással. A lakásokban jobbra fiatal és szegény házaspárok laktak. Kicsi és olcsó lakások voltak ezek. Gallai Istvánék a Hetes Laktanya legszélső lakásában laktak, ahonnan esténként, ha Gallai István otthon volt, citeraszó hallatszott. Ilyenkor a szomszédok is gyakran átmentek hozzájuk, és énekelni szoktak a citeraszó mellett. *(A szöveg alatt halk citeraszó és énekszó hallatszik)* Egy vasárnap estén, amikor Gallaiéknál volt Bata János, a nagyorrú halász, Habenyák József, a napszámos, és

ott volt Péter, a kisebbik Krebs fiú, váratlanul benyitott hozzájuk ifjabb Johann Schank, a devecseri téglagyár tulajdonosa. *(Ajtónyitás, az ének- és zeneszó elhallgat)*

RÉZI Johann! Te itt?

JOHANN SCHANK Erre jártam...

BATA JÁNOS Erre járt, és csak úgy benézett a Hetes Laktanyába. *(Gúnyosan nevet)*

JOHANN SCHANK Hogy vagytok? Szervusz, Péter.

KREBS PÉTER Szervusz. Nem gondoltam volna, hogy itt találkozom veled.

JOHANN SCHANK Rézit akartam látni. Hallottam, gyereketek is van.

KREBS PÉTER Elég régóta megvan a gyerekük. Csak most jutott eszedbe...

RÉZI Fogd be a szád, Péter! Johann akkor jön ide, amikor akar.

KREBS PÉTER Persze, ti valamikor együtt jártatok a német iskolába.

JOHANN SCHANK Neked is jobb lett volna, Péter, ha német iskolába jársz.

BATA JÁNOS Alighogy belép, máris kioktat bennünket. Mert neki...

JOHANN SCHANK Ki ez a nagyorrú ember?

RÉZI Bata János, a szomszédunk. Jó ember, csak folyton elégedetlenkedik valamiért. És haragszik mindenkire, akinek többje van egy halászhálónál.

JOHANN SCHANK Úgy látom, az öcséd is elégedetlen.

RÉZI Péter? Ő még gyerek.

KREBS PÉTER Nem vagyok gyerek!

RÉZI Ne hallgass rájuk, Johann. Ül le.

(Széktologatás, rövid szünet)

JOHANN SCHANK *(bocsánatkérően)* Kicsit berúgtam, ne haragudj. Benéztem néhány kocsmába, és iszogattam az emberekkel. Nagyon sok hajléktalan emberrel találkoztam.

BATA JÁNOS Találkoztál te már azelőtt is hajléktalan emberekkel. Ezért igazán nem szükséges a kocsákat járni.

JOHANN SCHANK *(sértett hangon)* Segíteni akarok ezeken az embereken.

BATA JÁNOS Igazán?

JOHANN SCHANK Igazán. Javasoltam nekik, hogy forduljanak beadvánnyal a községhez, és kérjék, hogy a Koplalón osszanak ingyen házhelyeket.

BATA JÁNOS Ilyen rosszul állna a téglagyár?

JOHANN SCHANK Nem áll rosszul a téglagyár. Segíteni akarok az embereken. Jó tanácsot adtam nekik.

RÉZI Ne hallgass Jánosra. Ő mindig ilyen, sohasem tetszik neki semmi, mindenért morog.

BATA JÁNOS Egyszer már kértük, hogy osszák ki a Koplalót. Ha jól emlékszem, akkor éppen ti, Schankok akadályoztátok meg.

JOHANN SCHANK Miért akadályoztuk volna meg?

BATA JÁNOS Mert akkor még nem volt mind a két téglagyár a tiétek.

JOHANN SCHANK *(zavartan)* Nincs nekünk jóformán semmi hasznunk a telekosztásból. Csupa szegény ember kapott telket, aki csak vert falú házat építene.

BATA JÁNOS Az alapokba téglá kell.

KREBS PÉTER A tetőkre meg cserép.

BATA JÁNOS Mindezt a Schankoktól kellene megvenni.

JOHANN SCHANK Akkor is ti járnátok legjobban az ingyen házhelyekkel. Végre saját házatok lenne. Én igazán csak segíteni akarok.

BATA JÁNOS Nem tetszik nekem, ha a Schankok akarnak segíteni rajtam. És lehet, hogy én nem is a Koplalón szeretnék házat építeni. Lehet, hogy fenn a dombon, a szőlőskertek tövében szeretnék házat építeni. Úgy tudom, az öreg Schanknak is van ott szőlőskertje. Ott is ingyen adnak házhelyet, ha beadvánnyal fordulunk a községhez?

JOHANN SCHANK Nem hiszem. Ott már fizetni kell a telkekért.

BATA JÁNOS Hát akkor fizetek. A szőlőskertek tövében fogom felépíteni a házam. Azt akarom, hogy a házam a domb tetején álljon. Az udvar a dombon kezdődjék, és a víz széléig érjen. Az udvar végébe kötöm a csónakomat, a hálókát pedig a dombon fogom szárítani. Ha jó szél lesz, a döglött halak bűzét elviszi a téglagyárba és az öreg Schank szőlőskertjébe.

(Gallai István megpengeti a citera húrjait, halkán játszani kezd)

KREBS PÉTER *(dühösen)* A sógorom mindig tudja, hogy mikor kell citerázni.

GALLAI ISTVÁN A citeraszó megnyugtatja a síró gyerekeket.

RÉZI Ne hallgass erre a halászra, Johann. Ő mindenért dühbe gurul. Tényleg érdemes aláírásokat gyűjteni?

JOHANN SCHANK Érdemes. Kaphattok ingyen házhelyet a Koplalón.

GALLAI ISTVÁN *(citerázás közben)* Felépítjük a házunkat. Az egész ház egy hosszú szobából fog állni, hogy sokan elférjenek benne. Ha elkészül, szögeket verünk a plafonba, színes papírszalagokat aggatunk a szögekre, és odacsődítjük az egész Hetes Laktanyát. Reggelig fogunk énekelni.

RÉZI Konyhát is építünk.

GALLAI ISTVÁN Nem kell konyha. Csak egy hosszú szoba kell, hogy mindenki kényelmesen elférjen benne. A gyerekek nyugodtan alhatnak az egyik sarokban, úgyis szeretnek citeraszónál aludni.

RÉZI Ne bolondozz. Konyhára is szükségünk van.

GALLAI ISTVÁN Nem bolondozom. Egy hosszú szoba, és kész. Nálunk mindig sok vendég lesz, azt akarom, hogy kényelmesen elférjenek.

RÉZI Konyhára szükségünk van. Ha konyhát nem építünk, én nem költözöm el a Hetes Laktanyából.

GALLAI ISTVÁN *(tréfálkozva)* Mit tehet az ember, ha ilyen felesége van? Hát akkor lesz konyha is. Majd nagy konyhát építünk, sokkal nagyobb mint ez, hogy mindenki elférjen benne.

RÉZI Rendben lesz minden, Johann. Megcsináljuk a beadványt.

Aláírást is gyűjtünk eleget. Sokan vannak, akik szeretnének maguknak házat építeni.

JOHANN SCHANK Tudom én azt, azért is akarok segíteni. Ideje már, hogy saját házatok legyen.

BATA JÁNOS És hogy fogyjon a téгла meg a cserép a gyárból. Az öreg Schank a szőlőskertjében...

(Nyílik az ajtó, a citeraszó elhallgat, rövid ideig csönd)

TÖRÖK ÁDÁM Jó estét... Miért nem énekeltek a citerához?

RÉZI *(rosszkedve)* Török Ádám is megtisztel bennünket. Nocsak...

GALLAI ISTVÁN Gyere be, ülj le.

BATA JÁNOS *(halkan)* Ez az a rablógyilkos?

KREBS PÉTER Ez az. Még csak ő hiányzott ide.

TÖRÖK ÁDÁM Inkább nem ülnék le. Vannak itt, akik nagyon görbén néznek rám. Különösen az a vörös hajú kölyök. Meg az a nagyorrú... És még a fiatal téglagyáros is itt van?!

GALLAI ISTVÁN Üljél csak le. Johann Schank Rézi régi iskolatársa, akkor jön hozzánk, amikor akar. Te pedig az én régi barátom vagy, és te is akkor jössz hozzánk, amikor akarsz.

TÖRÖK ÁDÁM Nem, nem. Csak veled akartam pár szót váltani. Gyere ki az udvarra.

GALLAI ISTVÁN Ahogy akarod.

(Ajtónyitás, ajtócsukódás)

TÖRÖK ÁDÁM Úristen! Micsoda pofák gyűlnek itt össze nálatok.

Sógorod, az a vörös hajú kölyök. Meg az a nagyorrú halász. Az is...?

GALLAI ISTVÁN Az is.

TÖRÖK ÁDÁM Hogy férnek meg ezek ketten a téglagyárossal?

GALLAI ISTVÁN Éppen marakodtak, amikor beléptél.

TÖRÖK ÁDÁM A Schankkal én is szívesen összemarakodnék. De csak sötétben, és amikor sok pénz van nála.

GALLAI ISTVÁN A vendégeimet hagyd békén. Rabolj ki valaki mást.

TÖRÖK ÁDÁM *(szinte álmodozó hangon)* Ha tudnám, hogy ennél a Schanknál most legalább százezer dinár van, megvárnám a sötétben, és apró szeletekre aprítanám.

GALLAI ISTVÁN Nincs nála annyi pénz.

TÖRÖK ÁDÁM Ötvenezerért is felapítanám.

GALLAI ISTVÁN Annyi sincs nála. És neked sincs szükséged a pénzére. A lovak...

TÖRÖK ÁDÁM *(elneveti magát)* A lovakkal minden rendben. A határon túl vannak. Az értük járó búza pedig a hajón. Remélem, hordjátok már.

GALLAI ISTVÁN Hordjuk. Éjszakánként.

TÖRÖK ÁDÁM A csendőrök?

GALLAI ISTVÁN Messze elkerülnek bennünket.

TÖRÖK ÁDÁM Jól van. Az a hájas csendőrtiszt állja a szavát. Persze jó pénzért mindenki állja a szavát... Rézi tud a dologról?

GALLAI ISTVÁN El kellett mondanom neki.

TÖRÖK ÁDÁM Azért fogadott ilyen kedvetlenül?

GALLAI ISTVÁN Azért. Fél, hogy baj lesz belőle.

TÖRÖK ÁDÁM Nem lesz baj. Jól járunk mindannyian. És neked nem kell többé aratni járnod ezzel a kacska kezedd.

GALLAI ISTVÁN Az idén még elmegyek aratni. Megígértem Rézinek. De ha jól megy a dolog, jövőre már nem kaszálok.

TÖRÖK ÁDÁM Az idén sem kellene.

GALLAI ISTVÁN Megígértem Rézinek.

TÖRÖK ÁDÁM Harcias asszony. Lánykorában is ilyen volt. Emlékszel, amikor még te meg én a halakat fogdostuk a Szívnél?

GALLAI ISTVÁN Emlékszem.

TÖRÖK ÁDÁM Ma este szívesen elénekelgettem volna veletek. Tulajdonképpen azért jöttem. De az a sok ronda pofa ott bent...

GALLAI ISTVÁN Gyere be. Énekelni fogunk.

TÖRÖK ÁDÁM Fenét. Már így is marakodnak. Mi lenne, ha még én is bemennék? Velem is kikezdenének, aztán kénytelen lennék megverni valakit.

GALLAI ISTVÁN Nem kell senkit sem megverned. Nem fognak beléd kötni. Majd citerázok.

TÖRÖK ÁDÁM Az megnyugtatja őket?

GALLAI ISTVÁN Persze. Sokféle ember jár mihozzánk. Ha nagyon zabosak, akkor olyan hangosan citerázok, hogy nem értik egymás szavát. Kénytelenek énekelni. Később aztán jókedvük lesz. Hiszen éppen azért járnak hozzánk, hogy néha jókedvük legyen.

TÖRÖK ÁDÁM Én is szeretném, ha ma este jókedvem lenne. *(Nevet)* Tulajdonképpen már jókedvűen jöttem ide.

GALLAI ISTVÁN Menjünk be.

TÖRÖK ÁDÁM Ha úgy gondolsz...

GALLAI ISTVÁN Gyere!

(Ajtónyitás, néhány pillanatig síri csönd, azután felharsan a hangos citeraszó. A zene később elhalkul, és már énekhangok is hallatszanak. Lejelentés)

III. történet

Rózsaméz először

NARRÁTOR Szelíd májusi napokon a Hetes Laktanya legszél-ső lakása előtt kivirágoztak a rózsafák. Leveleikre éjszakánként harmatot gyűjtöttek, hajnalban pedig a nap felé fordították fehér és piros virágjaikat. Napközben a tágas udvaron gyerekek rohagáltak, meztelen talpukkal port kavartak, de a rózsafákat vigyázva elkerülték. Néha megálltak ugyan a kis kert közelében, a rózsafákat azonban akkor sem bántották, csak kíváncsian megbámulták a kerek virágokon bukdácsoló méheket. Aztán meleg júniusi napok jöttek, korán felszárították a harmatot, a rózsafák kihegyezték tüskéiket, virágaik árnyékba fordultak. Kint a szántóföldeken megsárgultak a búzatáblák. A részes aratók elővették kopott kaszaikat, a tokmányba vizet öntöttek, belemártották a kaszakövet, és élesre fenték a kaszákat. Gallai István békésen üldögélt egy meleg vasárnap délután a Hetes Laktanya árnyékában, kaszáját már élesre fente és a falnak támasztotta, cigarettázott, és türelmesen válaszolt hároméves fia kérdéseire.

(Halk méhzümmögés, távolabbról gyerekzsivaj)

KISFIÚ Mit csinálnak a méhek a rózsákon?

GALLAI ISTVÁN Rózsaillatot gyűjtenek. Éjjel-nappal a rózsaillatot gyűjtik. Rengeteg rózsaillatra van szükségük.

KISFIÚ Miért van szükségük rengeteg rózsaillatra?

GALLAI ISTVÁN Rózsamézet csinálnak belőle.

KISFIÚ Rózsamézet?

GALLAI ISTVÁN Rózsamézet.

KISFIÚ Hol csinálják a rózsamézet?

GALLAI ISTVÁN Messze innen. Egy magas fa tetején van a palotájuk, ott csinálják a rózsamézet.

KISFIÚ Mi az a palota?

GALLAI ISTVÁN Egy gyönyörű ház, amelynek négy tornya van. KISFIÚ Olyan, mint a templom?

GALLAI ISTVÁN Szebb, mint a templom. A templomnak csak egy, legfeljebb két tornya van. A méhek palotájának négy tornya van, és egy magas fa tetején épült.

KISFIÚ Milyen magas az a fa?

(A gyerekzsivaj közeledik, aztán elhallgat, az udvaron játszadozó gyerekek is Gallai István köré gyűlnek)

GALLAI ISTVÁN Rettenetesen magas. A koronája nem is látszik. A törzse meg teljesen sima, senki sem tud felmászni rá, hogy ellopja a rózsamézet.

KISFIÚ Ki akarja ellopni a rózsamézet?

GALLAI ISTVÁN A hörcsögök.

KISFIÚ Hörcsögök?

GALLAI ISTVÁN Hörcsögök, patkányok, rókák, mezei egerek és fekete rigók.

I. FIÚ A fekete rigók tudnak repülni. Felrepülhetnek a fa tetejére.

GALLAI ISTVÁN Olyan magasra nem tudnak felrepülni a fekete rigók. A fa tetejére csak a méhek tudnak felrepülni, mert ők rózsamézet esznek, és mert nekik a szél is segít.

KISLÁNY Én láttam már a földön is méhkaptárokat. És mézet is ettünk egyszer karácsonykor.

GALLAI ISTVÁN Az közönséges kaptárméz volt. A közönséges kaptármézet az akácvirágból, a gyümölcsfák virágaiból gyűjtik a méhek. A rózsák illatát nem viszik a kaptárokba. A rózsaillatot a palotájukba hordják egy nagyon magas fa tetejére, és rózsamézet csinálnak belőle.

KISLÁNY Hozzál nekem rózsamézet.

GALLAI ISTVÁN Most nem érek rá. Búzát kell aratnom.

KISFIÚ Ne menj aratni. Keresd meg inkább azt a magas fát.

GALLAI ISTVÁN Lehet, hogy megkeresem...

I. FIÚ Mit érsz vele? Úgysem tudnál felmászni. A hörcsögök és a mezei egerek sem tudnak felmászni.

GALLAI ISTVÁN Ó, én okosabb vagyok náluk. Bekenem fabalzsammal a tenyeremet és a talpamat, akkor fel tudok mászni a méhek palotájához.

I. FIÚ Halálra csípnék a méhek.

GALLAI ISTVÁN Nem. Dehogyan bántanak engem a méhek. A hörcsögöket, mezei egereket, rókákat, patkányokat és fekete rigókat összezsípkedik, mert azok el akarják lopni a rózsamézet. De én nem lopom el. Péter-páli almát viszek nekik cserébe. Szívesen adnának rózsamézet, nekik van elég, de péter-páli almát nem tudnak felvinni olyan magasra ezek a kicsiny méhek, pedig nagyon szeretik a péter-páli almát. Annyi rózsamézet kaphatok tőlük, amennyit csak akarok.

KISLÁNY Betegséget is gyógyít a rózsaméz?

GALLAI ISTVÁN Persze. Mindenféle betegséget.

KISLÁNY Idehívhatom a testvéreimet? Ő himlős, és állandóan könnyezik a szeme.

GALLAI ISTVÁN Most nem tudok neki rózsamézet adni.

KISLÁNY Legalább mesélj neki.

GALLAI ISTVÁN Hívd ide.

KISLÁNY *(hangosabban)* Gyere ide... No, gyere már közelebb. Ha most lenne rózsamézünk, egyből meggyógyítanánk. De nem tudjuk, hogy a méhek hol csinálják...

II. FIÚ Állandóan könnyezik a szemem.

GALLAI ISTVÁN Majd elmúlik.

KISFIÚ A méhek sohasem betegek? Úgy röpködnek, mintha sohasem lennének betegek. Reggeltől estig hordják a rózsaméz illatot.

II. FIÚ Nekem meg állandóan könnyezik a szemem.

GALLAI ISTVÁN Meggyógyulsz hamarosan. Mire hazajövünk az aratásból, már nem leszel beteg.

KISLÁNY A méhek biztosan azért nem betegek, mert rózsamézet esznek. Úgy röpködnek, mintha sohasem lennének betegek. És nem is könnyezik a szemük...

KISFIÚ Igen. Azért nem betegek, mert rózsamézet esznek.

GALLAI ISTVÁN Persze, persze. Azért nem betegek... Ha valamelyik közülük elgyöngül, vagy megbetegszik, a többiek rózsamézet hoznak neki, és attól ismét erőre kap. Megint tud röpködni, nem fárad el a legnagyobb melegben sem, télen pedig nem fázik, akármilyen hideg van.

KISFIÚ Mikor hozol nekem rózsamézet?

GALLAI ISTVÁN Hozok majd mindannyiótoknak. Meg fogom keresni azt a hatalmas fát, amelynek a tetején a méhek palotája van. Bekenem balzsammal a tenyeremet és a talpamat, megmászom azt a hatalmas fát, péter-páli almát viszek a méheknek, és cserébe rengeteg rózsamézet hozok tőlük.

II. FIÚ Ha rózsamézet eszem, soha többé nem fog könnyezni a szemem?

GALLAI ISTVÁN Soha többé.

II. FIÚ Nem fogok fájni télen?

GALLAI ISTVÁN Nem fogsz fájni.

II. FIÚ Akkor sem, ha térdig ér a hó?

GALLAI ISTVÁN Akkor sem, ha nyakig ér a hó.

I. FIÚ Lehet, hogy nincs is a méheknek palotájuk. Lehet, hogy nincs is olyan hatalmas fa. Te csak keresed, közben nincs sehol a hatalmas fa és a méhek palotája.

GALLAI ISTVÁN Már hogyne lenne.

I. FIÚ Hol van?

GALLAI ISTVÁN Messze. Nagyon messze. Nagyon nehéz megtalálni. De én meg fogom keresni, és hozok rózsamézet.

KISFIÚ Lehet, hogy nincs is a méheknek palotája. Senki sem látta még.

GALLAI ISTVÁN Már hogyne látta volna.

KISFIÚ Kicsoda?

GALLAI ISTVÁN Egy ember.

KISFIÚ Milyen ember?

GALLAI ISTVÁN Egy fekete ember. Egy erős és gonosz fekete ember, akinek hosszú fekete haja és fekete szakállja van. Ez az ember megtalálta azt a hatalmas fát, és felmászott a méhek palotájához.

KISLÁNY Fabalzsammal kente be a tenyerét és a talpát?

GALLAI ISTVÁN Nem. Csirizzel. A csiriz is jó, de a fabalzsam sokkal jobb. A fabalzsammal egy nap alatt feljutsz a méhek palotájához, csirizzel sokkal lassabban haladsz. De ez a gonosz fekete ember nagyon erős volt, három napig kapaszkodott felfelé, szögeket vitt a fogai között, egy baltát akasztott a nadrágszíjára, és ha elfáradt, szöget vert a fa törzsébe, és azon megpihent. Három nap múlva felért a méhek palotájához, a felhők fölé, a baltával kifeszítette a palota kapuját, és kiszedte a rózsamézet.

I. FIÚ Nem csipkedték össze a méhek?

GALLAI ISTVÁN Nem. A fekete ember tetőtől talpig bekente magát szúnyogzsírral. A méhek nem bírják a szúnyogzsír szagát, csak röpködtek a fekete ember körül, de nem mertek a közelébe menni. Ő meg leereszkedett a fáról, lóra ült, és rohant a rózsamézzel. A méhek a nyomában voltak, a feje körül röpködtek, és a lovat csipkedték. Szegény ló tele lett méhfullánkokkal, elgyöngült, összerogyott, és megdöglött. Közben a nap és a szél felszárította a szúnyogzsírt, a méhek nekiestek a fekete embernek, összeszurkálták az arcát, a feje akkorára dagadt, mint a hordó.

KISLÁNY Meghalt?

GALLAI ISTVÁN Nem. Mikor a lova felfordult, ő subába burkolózott, a méhek nem tudtak hozzáférni. Kivárta az éjszakát, akkor a méhek visszatértek a palotájukba, visszavitték a rózsamézet, a gonosz fekete ember egy cseppet sem ehetett belőle.

I. FIÚ Hol van most a fekete ember?

GALLAI ISTVÁN A nádasokban bujkál, és szúnyogzsírral keni magát. A nádi verebekkel és a pénzmapatkányokkal él, és állandóan retteg, mert ha egyszer megszárad rajta a szúnyogzsír, a méhek halálra csípi. Állandóan a feje felett keringenek a méhek, és várják, hogy megszáradjon rajta a szúnyogzsír. Nem bocsájtják meg neki, hogy rózsamézet lopott tőlük. De nekem szívesen adnának rózsamézet. Én péter-páli almát adnék cserébe, megtölteném a palotájukat péter-páli almával.

I. FIÚ Érik már a péter-páli alma.

KISLÁNY Hamarosan Péter-Pál lesz.

KISFIÚ Hazajössz Péter-Pálra az aratásból?

GALLAI ISTVÁN Nem hiszem.

I. FIÚ Kár. Nagy tüzet fogunk gyújtani azt udvaron. És átugrálunk majd rajta.

KISLÁNY Jó volna péter-páli almát szórni a tűz közé.

(Ajtónyitás mögöttük)

RÉZI Nem jött még a szekér?

GALLAI ISTVÁN Még nem.

RÉZI Menjetez játszani, gyerekek.

I. FIÚ Olyan szépen beszélgettünk...

RÉZI *(türelmetlenül)* No, menjetez gyorsan.

(A gyerekek méltatlankodva odébb vonulnak. Csakhamar játszani, lármázni kezdenek távolabb)

RÉZI Habenyákék tényleg velünk akarnak jönni?

GALLAI ISTVÁN Tényleg.

RÉZI Miért nem beszélsz azzal a maflával?

GALLAI ISTVÁN Mit beszéljek vele?

RÉZI Tudod te jól. Az asszonynak már akkora a hasa, hogy alig tud mozogni. Nem fogja kibírni az aratást. Ott szüli meg majd a gyereket a tarlón. Beszélj azzal a mafla urával.

GALLAI ISTVÁN Beszéltem már vele.

RÉZI És?

GALLAI ISTVÁN *(rosszkedvűen)* Kenyér nélkül maradnak, ha nem jönnek el aratni.

RÉZI A tarlón fog megszületni a gyerek.

GALLAI ISTVÁN Beszélj te az asszonnyal.

RÉZI Beszéltem már. Hiába.

GALLAI ISTVÁN Próbáld meg még egyszer.

RÉZI Megpróbálok. *(Kiabál a gyerekeknek)* Gyerekek! Rózsika! Küldd ide az anyádat.

(Rövid szünet)

HABENYÁKNÉ *(távolabbról)* Itt van már a szekér?
 RÉZI Még nincs. Gyere ide egy kicsit.
 HABENYÁKNÉ *(közeledik)* Valami baj van?
 RÉZI Nálunk nincs semmi baj. Nálatok...
 HABENYÁKNÉ *(hozzájuk érkezik)* Nálunk sincs.
 RÉZI Nem gondoltatok meg? Tényleg kijöttök aratni?
 HABENYÁKNÉ Muszáj.
 RÉZI Ekkora hassal? A gyerek csakhogya meg nem született.
 HABENYÁKNÉ Még nincs itt az ideje.
 RÉZI Állandóan hajlonganod kell.
 HABENYÁKNÉ Az uram majd segít markot szedni. Lassabban fogunk haladni, de azért végigcsináljuk az aratást. Még nincs itt az ideje.
 RÉZI Nagyon meg fogod bánni.
 HABENYÁKNÉ Örülünk, hogy mehetünk aratni. Örülünk, hogy a Jakšić felfogadott bennünket. *(Rövid szünet)* Miért nem jön már értünk az a szekér?
 RÉZI Itt lesz hamarosan. De te...
 HABENYÁKNÉ Benézek még Batáékhoz. A ti gyerekekre is ők vigyáznak majd?
 RÉZI Igen.

(Habenyákné elmegy, rövid szünet)

GALLAI ISTVÁN Hiába beszél nekik az ember.
 RÉZI Hiába.
 GALLAI ISTVÁN Azt mondják, a Jakšićnak egy orosz kocsisa van. Lehet, hogy ő jön értünk. *(Rövid szünet)* Szeretném, ha ő jönné értünk. Azt mondják, orosz tiszt volt.
 RÉZI Nagyon meg fognak kínlódni.
 GALLAI ISTVÁN Kik?
 RÉZI Habenyákék.
 GALLAI ISTVÁN Azt mondják, ez az orosz kocsis...
 RÉZI *(emeltebb hangon)* Hagyd a fenébe a kocsist!

GALLAI ISTVÁN Ne lármázz! Nem én csináltam gyereket Habenyáknénak. *(Tréfálkozva)* Aratni egyébként is illik jókedvűen indulni. Te akartál menni.
 RÉZI Én akartam menni. De nem tudom, mitől lehetne jókedvem.
 GALLAI ISTVÁN Attól, hogy én vagyok a legjobb kaszás. Nem igaz?
 RÉZI De igaz.
 GALLAI ISTVÁN Őszintén beszélj, mert különben nem megyek aratni.
 RÉZI *(megenyhülten)* Te vagy a legjobb kaszás.
 GALLAI ISTVÁN Én vágom a legszélesebb rendet.
 RÉZI Igen.
 GALLAI ISTVÁN Tehát én vagyok a legjobb kaszás.
 RÉZI Te. Mondtam már.
 GALLAI ISTVÁN Csak őszintén.
 RÉZI Őszintén mondom.
 GALLAI ISTVÁN Akkor rendben van. Tulajdonképpen csak azért megyek aratni, mert tudom, hogy én vagyok a legjobb kaszás. Megnézheted majd, hogy milyen rendet vágok.
 RÉZI Láttam már.
 GALLAI ISTVÁN Megnézheted még egyszer. Lehet, hogy most megüünk utoljára aratni.
 RÉZI *(ingerülten)* Ne kezd megint!
 GALLAI ISTVÁN Megegyeztünk, hogyha Török Ádámmal sikerül...
 RÉZI *(megvetően)* Török Ádámmal!
 GALLAI ISTVÁN Igen, Török Ádámmal! Még mindig jobb, ha az olcsó búzát zsákolom éjszakánként, mintha aratni járok ezzel a kacska kezemmel.
 RÉZI Olcsó búzát? Lopott búzát!
 GALLAI ISTVÁN Nem én lopom.
 RÉZI Mindegy. Te is börtönbe kerülhetsz Török Ádámmal együtt.
(Szekézőrgés hallatszik, közeledik, azután megáll a közelükben)

GYEREKEK *(kiabálnak)* Megjött a szekér!

RÉZI Megjött. Fogd a kaszát.

GALLAI ISTVÁN Elrendeztél itthon mindent?

RÉZI Elrendeztem. Menjünk. Habenyákék már indulnak.

GALLAI ISTVÁN *(menet közben)* Úgy látszik, az orosz kocsis jött értünk.

RÉZI Hol van a gyerek?

GALLAI ISTVÁN Itt van. *(Gyerekhez)* Viselkedj rendesen Bataéknál.

KISFIÚ Hozzál nekem rózsamézet.

GALLAI ISTVÁN Hozok, hozok... *(Felszállnak a szekérre)*

(Rövid szünet után a szekér elindul, zörögve távolodik)

GYEREKEK Hozzál rózsamézet!

NARRÁTOR A Jakšić-tanyán az aratók egy pajtába húzódtak éjszakára, a földre terített szalmán aludtak néhány órát; korán keltek, napfelkelte előtt már a földeken voltak, köteleket fontak a harmatos búzaszálakból. Aztán messze egymástól – ki-ki az általa vállalt részen –, a férfiak meglendítették a kaszákat, az asszonyok meg hajlongani kezdtek mögöttük sarlókkal. Gallai István merev jobb karjával szélesebb rendet fogott be mint a többiek, már az első lépéseknél elöntötte a veríték, kínlódva húzta a kaszát, szétlőtt könyöke tompán sajgott, de azért végigdolgozta a napot, és még utána vagy tíz napot, csak amikor kiért a búzatábla végébe, és rövid időre megállt a kaszát fenni, akkor szokta keserves mosollyal kérdezgetni Rézitől:

(Kaszafénés hangja)

GALLAI ISTVÁN Ki a legjobb kaszás? Mondd meg őszintén, hogy ki a legjobb kaszás?

RÉZI Te vagy a legjobb kaszás.

GALLAI ISTVÁN Az igazat mondd, mert különben itt hagylak.

RÉZI *(nevet)* Te vagy a legjobb kaszás.

GALLAI ISTVÁN Az igazat mondd.

RÉZI Az igazat mondom.

GALLAI ISTVÁN Akkor rendben van. Tulajdonképpen azért csinálom ezt az egészet, mert tudom, hogy én vagyok a legjobb kaszás. Megnézheted, hogy milyen rendet vágok.

RÉZI Nézem éppen eleget.

GALLAI ISTVÁN Hát akkor?

RÉZI Te vagy a legjobb kaszás. És én vagyok a legjobb marokszedő. Én kötöm a legnagyobb kévét. Megnézheted.

GALLAI ISTVÁN Én vagyok a legjobb kaszás és te vagy a legjobb marokszedő. Nélkülünk megrohadna a Jakšić búzája. Keresztéskor mi cipeljük a legnagyobb kévét, a fene essen belé.

RÉZI Meddig élesíted még azt a kaszát?

GALLAI ISTVÁN Tudod mit szeretnék most csinálni?

RÉZI Citerázni.

GALLAI ISTVÁN Nem. Igaz, citerázni is szeretnék, de almát szeretnék enni. Péter-páli almát. Nézd, mennyi péter-páli alma van ott a gyümölcsösben.

RÉZI Aratnunk kell.

GALLAI ISTVÁN Meleg van, fáj a karom, és péter-páli almát akarok enni. Add ide a tarisznyámat, teleszedem.

RÉZI Nem a miénk az alma.

GALLAI ISTVÁN Marad a Jakšićnak is éppen elég.

RÉZI Úgy beszélsz, mint Török Ádám.

GALLAI ISTVÁN *(nevet)* Ő már régen letarolta volna az összes almafát. Sőt, még a búzát is elhordta volna. Vagy legalábbis felgyűjtotta volna. Nem szereti, ha valakinek sok búzája és sok almája van egyszerre.

RÉZI Nem szereti, ha valakinek több van, mint neki.

GALLAI ISTVÁN Megyek. Jössz velem?

RÉZI Megláthatnak.

GALLAI ISTVÁN Hát aztán?

RÉZI Jó, gyerünk, de gyorsan.

GALLAI ISTVÁN Habenyákékat elküldted haza?

RÉZI Beküldtem őket a tanyára, hogy kérjenek a gazdától szekeret, az asszonynál már kezdődtek a fájdalmak.

GALLAI ISTVÁN Valamennyi búzát így is kerestek télire.
 RÉZI Piszkos gazember az a Habenyák. Ilyen állapotban kihozta aratni az asszonyt.
 GALLAI ISTVÁN Most kell megkeresni a kenyeret. Meg aztán ő nem tudhatta, hogy az asszonyt majd itt kapják el a fájdalma.
 RÉZI *(dühösen)* Tudhatta!
 GALLAI ISTVÁN Az asszony azt mondta...
 RÉZI Piszkos gazember. Tudhatta volna. Nem ez az első gyerekük.
 GALLAI ISTVÁN Jó lovakkal időben hazaérnek. A többit már elintézi a bábaasszony. Biztosan Mindzsa mamát fogják kihívni.
 RÉZI Ki mást hívnának?
 GALLAI ISTVÁN Azt hiszem, most már otthon is vannak.
 RÉZI Akkor sem kellett volna kihozni az asszonyt.
 GALLAI ISTVÁN Mindegy. Hű, mennyi alma!!! Nézd, milyen szépek.
 RÉZI Ne egyél most. Gyorsan szedjük tele a tarisznyát, és menjünk aratni.
 GALLAI ISTVÁN *(almát rágcsálva beszél)* Erre vágyom már tíz napja. Ha nem kaszálnék, én lennék a legjobb almaszedő...
 RÉZI *(riadtan)* Valaki jön a tanyáról.
(Rövid szünet)
 GALLAI ISTVÁN Ne ijedezz, csak a Mézes Póla.
 RÉZI Egyenesen erre tart.
 GALLAI ISTVÁN Nem baj. Ő nem tartozik a tanyához. Csak a kaptárait hozta ki ide a kertbe.
 RÉZI Akkor is jobb, ha visszamegyünk.
 GALLAI ISTVÁN Előbb megszedsük a tarisznyát.
 RÉZI Mi a fenét akar velünk?
 GALLAI ISTVÁN Beszélgetni. Biztosan unatkozik a méhek között.
 Legalább megkérdezem tőle, hogy hallott-e már a rózsamézzről.
 RÉZI Rózsaméz nincs.
 GALLAI ISTVÁN Miért ne volna? Lehet, hogy a Mézes Pólának is van.

RÉZI A rózsamézet te találtad ki a gyerekeknek. Menjünk már!
 GALLAI ISTVÁN *(ismét almát rágcsálva)* Mehetünk. *(Elindulnak)*
 Egyébként rózsaméz igenis van. Kell hogy legyen.
 RÉZI *(gúnyosan)* Egy magas fa tetején?
 GALLAI ISTVÁN Lehet, hogy egy magas fa tetején. Valahol...
 Egyszer majd neked is hozok belőle.
 RÉZI Én nem vagyok már gyerek.
 GALLAI ISTVÁN Ha a rózsamézből eszel, mindig fiatal maradsz.
 Olyan fiatal, mint a gyerekek.
 RÉZI *(halkabban)* Hallgass már. Kiröhög a méhészt.
 MÉZES PÓLA Jó napot.
 GALLAI ISTVÁN *(almát eszik)* Jó napot. Hordanak a méhek?
 MÉZES PÓLA Lassan már nyugovóra térnek. *(Erőltetetten nevet)*
 Korán kelő és korán fekvő népek.
 GALLAI ISTVÁN Kér egy almát?
 MÉZES PÓLA Köszönöm, kérnék. Itt kint, a tarlókon alkonyatkor van a legmelegebb. Jólesik az alma.
 GALLAI ISTVÁN Tessék.
 MÉZES PÓLA *(rövid szünet után az almát rágcsálva, zavartan köhint)*
 Maguk ismerik azt a... várandós asszonyt meg a férjét?
 RÉZI A szomszédaink. Egy órával ezelőtt én küldtem be őket a tanyára, hogy kérjenek szekeret.
 MÉZES PÓLA Az asszony... a szegedi úton szülte meg a gyereket. Az út mellett. Az árokban.
 RÉZI Micsoda?!
 MÉZES PÓLA A gyerek meghalt.
 RÉZI Nem!
 MÉZES PÓLA Meghalt a gyerek.
 GALLAI ISTVÁN De hát miért álltak meg? Jó lovakkal negyedóra alatt hazaérhettek volna.
 MÉZES PÓLA Gyalog mentek.
(Rövid szünet)
 RÉZI Mit mond?!

MÉZES PÓLA Gyalog mentek. A gazda nem adhatott nekik lovakat és szekeret. Azt mondta, hogy hordás van, és nem adhat most lovakat.

RÉZI Nem adott lovakat?

MÉZES PÓLA Nem adhatott. Minden lovat munkába fogtak, hordás van. A szegedi úton esetleg találhattak volna szekeret, amelyik a faluba megy, arra felkérérdzkedhettek volna.

RÉZI Ezt is a gazda mondta?

MÉZES PÓLA Ő mondta, hogy biztosan találnak a faluba tartó szekeret.

RÉZI Add csak ide azt a kaszát.

GALLAI ISTVÁN Minek?

RÉZI Most majd én kérek a gazdától lovakat.

GALLAI ISTVÁN Ne bomolj!

RÉZI Add a kaszát!

MÉZES PÓLA Hazavitték már őket. A fiatal Belic ment arra a bricskáján, felszedte és hazavitte őket.

RÉZI Akkor magunknak kérek lovakat. Egy pillanatig sem maradunk itt tovább.

GALLAI ISTVÁN Felőlem...

RÉZI Megyek a tanyára lovakért.

GALLAI ISTVÁN Várjál! *(közeledő szekérsörgés)* Itt jön az orosz kocsis üres szekérrel. Megkérjük, hogy vigyen haza bennünket.

RÉZI *(sietve távolodik)* Az biztos, hogy hazavisz bennünket. Kaszával fogom megkérni rá.

(Rövid szünet, hallatszik, hogy a szekér megáll)

MÉZES PÓLA Megbolondult ez az asszony. Kaszával fenyegeti azt a szerencsétlent. Pedig az nem tehet róla...

RÉZI *(messzebről kiabál)* Gyere!

MÉZES PÓLA Abbahagyják az aratást?

GALLAI ISTVÁN Abbahagyjuk. Őszintén szólva nem is bánom. Ennyi éppen elég volt belőle.

MÉZES PÓLA És ha a gazda nem adja ki a részüket?

GALLAI ISTVÁN Ki fogja adni.

MÉZES PÓLA Igaz. Ennek az asszonynak biztosan kiadja.

GALLAI ISTVÁN Hát akkor, jó munkát a méheknek. Kér még egy almát?

MÉZES PÓLA *(torkát köszörüli)* Én is elmennék a faluba. Ha már úgyis leállították a szekeret... Dolgom van otthon. Reggel visszajönnék a kaptárokhoz.

GALLAI ISTVÁN *(elindul)* Jöjjön, ha akar.

RÉZI Gyere már!

GALLAI ISTVÁN *(jókedvűen)* Megyünk.

RÉZI *(rövid szünet után)* Ugorj fel. Maga is jön?

MÉZES PÓLA Dolgom van otthon. Reggel majd visszajövök.

RÉZI Mi nem jövünk vissz... No, indíts, jóember.

(A szekér elindul. Rövid szünet.)

GALLAI ISTVÁN Besötétedik, mire hazaérünk.

RÉZI Mondd a kocsisnak, hogy hajtson gyorsabban.

MÉZES PÓLA Nem ért ez egy szót sem a nyelvünkön.

GALLAI ISTVÁN Hajtsál gyorsabban, jóember. Kasza van a feleségemnél.

(A szekér gyorsabban megy)

RÉZI *(fojtott hangon)* Nem adhatott lovakat, mert hordás van.

MÉZES PÓLA Hagyjuk ezt. Most már mindegy.

GALLAI ISTVÁN Sok kaptára van?

MÉZES PÓLA Elég sok.

GALLAI ISTVÁN Melyik a legjobb méz?

MÉZES PÓLA Amiből legtöbb van.

GALLAI ISTVÁN A méhek mit esznek legszívesebben?

MÉZES PÓLA Amit gyűjtenek. Vagy amit kapnak télire.

GALLAI ISTVÁN Milyen mézet ad nekik télire?

MÉZES PÓLA Cukros vizet.

GALLAI ISTVÁN Cukros vizet?

MÉZES PÓLA A méhek mézet köpülnek belőle. Nyáron elszedem tőlük az igazi mézet, ősszel aztán cukros vizet adok nekik. Esténként egy kis vályúba cukros vizet öntök, azt beteszem a kaptárba, reggelre a méhek kiszippantják, és mézet csinálnak belőle. Elég silány mézet, de a méheknek jó, kitelelnék vele, és ez a fontos. A rendes mézet kár volna a kaptárban hagyni. Téltre megteszi a cukros víz is. Eddig még...

GALLAI ISTVÁN Nem hiszem, hogy melegük van télen a cukros víztől. Mégis, melyik a legjobb méz?

MÉZES PÓLA *(nevet)* Amiből a legtöbb van. Tavaly például tisztességből gyűjtöttek legtöbbet, tehát a tisztessém volt a legjobb.

GALLAI ISTVÁN Sokat elvett tőlük?

MÉZES PÓLA Sokat. Sokat gyűjtöttek tavaly. Egész nyáron a Váry-kastély kertjében voltak a kaptárok. Arrafelé sok volt a búzatarló, és egész nyáron virágzott a tisztessém. Rengeteg mézet ki-pergettem. Igaz, sok méhem odaveszett.

GALLAI ISTVÁN Hogyan?

MÉZES PÓLA Megölték két lovat.

GALLAI ISTVÁN A méhek?

MÉZES PÓLA A méhek. Kirajzott az egyik méhcsalád, a raj letelepedett egy akácfára, a dűlőút mellett. Készülődtem, hogy zsákba rázzam őket, amikor arra jött szekéren a Bangó Gyuri, és az ostornyéllel megpiszkálta a méhrajt. Persze hogy a méhek azonnal nekiestek a lovaknak meg Bangó Gyurinak is. Az a marha Bangó Gyuri akkor már menekült volna, de a lovak csak ágaskodtak, kapkodták a fejüket, a farkukkal csapdostak. A kaptárokból és a tarlóról is odagyűltek a méhek, ellepték a lovakat és a szekeret. Később a lovak már csak álltak és nyögtek, aztán leroskadtak a földre, és kinyúltak. Nem látszottak ki a méhek alól. Rengeteg halott méhet söpörtünk le róluk.

GALLAI ISTVÁN Bangó Gyurival mi történt?

MÉZES PÓLA Beburkolózott egy lópokrócba, máskülönben őt is megölték volna a méhek. Az arcát így is csúnyán összecsiszították, a feje akkorára dagadt, mint egy hordó. De megérdemelte.

Azt mondta, hogy beperel, és megfizetteti velem a lovait. Hát csak pereljen, ő az oka mindennek.

GALLAI ISTVÁN Rózsamézet csinálnak a méhek?

MÉZES PÓLA Micsodát?

GALLAI ISTVÁN Rózsamézet.

MÉZES PÓLA Rózsamézet? Kitől hallott maga rózsamézről?

GALLAI ISTVÁN Senkitől. Láttam, hogy a rózsát is lepik a méhek.

MÉZES PÓLA Ugyan már. Egy-két csepp mézet talán begyűjtenek a rózsákról, de annak még nyoma sem marad a kaptárokból. Még hogy rózsaméz! Tudja maga, mennyi rózsafa kellene ahhoz? Milliós rózsafa. Vagy még annál is több. Annyi rózsafa nincs is a világon. Erre mifelénk biztosan nincsen. Lehet, hogy valahol messze...

GALLAI ISTVÁN Egy magas fa tetején...

MÉZES PÓLA Hol?

GALLAI ISTVÁN Semmi, semmi. Megérkeztünk.

RÉZI Állj meg, jóember. *(Rövid szünet, amíg leugrik a szekérről.)* Megyek Habenyákékhöz.

GALLAI ISTVÁN *(leszáll a szekérről, a kasza és a sarló összecsendül, ahogy leveszi őket)* Örülök, hogy hazaérkeztünk. Maga hol lakik?

MÉZES PÓLA Én is leszálok. *(Lelép a szekérről)* Kasza nélkül nem hiszem, hogy hazavinne a kocsis. Majd gyalog megyek tovább.

GALLAI ISTVÁN Hát akkor...

I. FIÚ *(távolabbról kiabál)* Megjöttek a Rojtos Gallaiék!

(Futva közeledő, zívajgó gyerekek)

KISLÁNY Mégis hazajöttél Péter-Pálra!

II. FIÚ Már elkészítettük a gallyakat a tűzhöz.

I. FIÚ Szalmát is hoztunk!

KISFIÚ Hoztál rózsamézet?

(Hirtelen csönd)

GALLAI ISTVÁN Nem hoztam. *(csalódott moraj)* Menjünk be az udvarba. *(menet közben)* Nem találtam meg a méhek palotáját. De

ígérem, hogy meg fogom találni, és akkor rengeteg rózsamézet hozok.

I. FIÚ Csak beszélsz. Mindig csak beszélsz, és nem hozol semmit.

GALLAI ISTVÁN Hoztam péter-páli almát.

I. FIÚ *(megenyhülten)* Az is jó lesz.

GALLAI ISTVÁN Tűzugráláskor megkapjátok.

TÖBBEN *(kiabálnak)* Gyűjtsuk meg a tüzet! Sötét van már! Gyűjtsuk meg!

(A zsivaj kicsit eltávolodik, aztán csönd, majd a tűz egyre hangosabb patogása.)

GALLAI ISTVÁN Ugorjatok!

TÖBBEN *(gyerekek)* Ugorjunk! Ugorjuk át a tüzet! Na, fuss neki!!! Na!!!

(Lassan távolodik a tűzropogás és a gyerekzsivaj. Lejelentés)

IV. történet Emberfejű sétatálca

NARRÁTOR Gallai István és Krebs Stefi éjszakánként búzát hord egy, a csatornaparti nádas szélében korhadó uszályról a Szív melletti vízimalomba. A csatorna felé menet, amikor az üres zsákokat szorongatták a hónuk alatt, és gyorsan lépkedtek, igen gyakran félhangosan számolták lépéseiket: Stefi általában kétezer-háromszáz lépést számolt a Szívtől a csatorna partjáig, az alacsonyabb, rövidebb lábú Gallai István pedig kétezer-ötszázat. Azután felkapaszkodtak a kátrányszagú uszályra, óvatosan tapogatóztak a sötétben, és Stefi vigyázva leereszkedett az uszály gyomrába. Itt aztán két zsákot telemert búzával, bekötözte a zsákokat, és feladogatta Gallai Istvánnak. Egy-egy ötvenkilós zsákkal botorkáltak ki a partra, és mentek vissza a Szív felé. A disznópiac és a csatornahíd között gyakran csendőröket láttak, a csendőrök azonban mindig úgy tettek, mintha nem vennék őket észre, mereven bámulták a vizet és a túlsó parton horgonyzó homokszállító hajókat. Sokáig nem vették őket észre a csendőrök...

(Egészen halk vízcsobogás, éjjeli neszek, közelebből: erőlködés, szuszogás)

KREBS STEFI *(erőlködve, a hajó gyomrából jön a hangja)* Fogjad a zsákot.

GALLAI ISTVÁN *(cipekedik)* Elengedheted... Gyere fel.

KREBS STEFI *(hallani, amint felmászik a fedélzetre)* Látod a csendőröket?

GALLAI ISTVÁN Biztosan itt vannak valahol a közelben. Mindig erre kószálnak. *(Nevet)* Vigyáznak ránk, nehogy valaki bántson bennünket.

KREBS STEFI Félek, hogy egyszer majd nem ránk vigyáznak.

GALLAI ISTVÁN Ugyan már. Megyünk?

KREBS STEFI Ülünk le egy kicsit.

GALLAI ISTVÁN Mi bajod van?
KREBS STEFI Tegnap éjjel nagyon berúgtam.
GALLAI ISTVÁN Jó, üljünk le. (*Rövid szünet*) Te nem szoktál inni.
KREBS STEFI Tegnap éjjel muszáj volt.
GALLAI ISTVÁN Miért?
KREBS STEFI Stipan Bašićyal ittam.
GALLAI ISTVÁN Azzal a részeges hajóskapitánnyal, aki...
KREBS STEFI Igen. Aki a búzát hordja ide az uszályra.
GALLAI ISTVÁN Hogy kerültél össze vele?
KREBS STEFI Végigjártam az összes kocsmákat a csatorna mellett. Természetesen a legutolsóban találtam meg. Részeg volt már, de még nem eléggé. Leültem mellé, újabb italokat hozattam, együtt ittunk. Aztán még a hajójára is felmentünk, és ott is ittunk. Nagyon berúgtam, de nem annyira, mint ő. Sikerült kicsikarnom tőle egy elismervényfélét.
GALLAI ISTVÁN Micsodát?
KREBS STEFI Elismervényt. (*Papírcsörgés*) Itt van. Elolvashatod.
GALLAI ISTVÁN Nem tudom elolvasni a sötétben.
KREBS STEFI Majd én elmondom. Bemagoltam. (*hivatalos hangon*) „Stefan Krebsnek folyó áron eladtam az R-D-27-es uszály búzarakományát. Az elszállított búzáért a pénzt hiánytalanul átvettem.” (*Rövid szünet*) Alatta Stipan Bašić hajóskapitány aláírása.
GALLAI ISTVÁN Minek ez, Stefi?
KREBS STEFI Két tanúval láttamoztattam is az elismervényt.
GALLAI ISTVÁN De miért?
KREBS STEFI Szükségünk lehet rá. Rossz előérzetem van.
GALLAI ISTVÁN Két évig nem volt rá szükségünk.
KREBS STEFI Rossz előérzetem van.
GALLAI ISTVÁN Mert berúgtál az éjjel. Elmúlik.
KREBS STEFI Nem tűnt fel neked valami a múlt héten?
GALLAI ISTVÁN Nem.
KREBS STEFI Két éjszaka is... mintha azt a hájas csendőrtisztet láttam volna. Karagicot. Figyelt bennünket.
GALLAI ISTVÁN Nem vettem észre.

KREBS STEFI Én láttam. Majdnem biztos vagyok benne, hogy ő volt.
GALLAI ISTVÁN Hát aztán? Eljött megnézni bennünket. Látni akarta, hogy minden rendben van-e. Ő is sápot kap a búzából. Török Ádám rendszeresen fizeti.
KREBS STEFI Azelőtt sohasem jött el megnézni bennünket.
GALLAI ISTVÁN (*egykedvűen*) A múlt héten eljött.
KREBS STEFI Török Ádámnak is üzentem, hogy valami nincs rendben.
GALLAI ISTVÁN Rémeket látsz.
KREBS STEFI Nem hiszem. Mindenesetre az elismervény nálam van.
GALLAI ISTVÁN Nem lesz rá szükség. Török Ádám áthajtja a lovakat a határon, az a részeges hajóskapitány ideszállítja a búzát a lovakért, mi kihordjuk a búzát, megőröljük, mindenki megkapja a magáét. Karagic is, a csendőrtiszt. Eddig sem volt semmi baj, miért lenne pont most.
KREBS STEFI Török Ádám túlságosan sokáig van szabadlábon.
GALLAI ISTVÁN Ült már eleget börtönben. Egyszer neki is szerencséje lehet. (*Nevet*) Két aranyfogat rakatott a szájába. Azóta folyton mosolyog, és mindig a fehér sétatálcájával járkal.
KREBS STEFI Furcsa sétatálcája van. A fogantyúja emberfej.
GALLAI ISTVÁN Csontból kifaragott emberfej. Megnéztem.
KREBS STEFI Attól tartok, Török Ádám nem sokáig sétálgat már.
GALLAI ISTVÁN Mondom, hogy rémeket látsz. Visszük a zsákokat?
KREBS STEFI (*sóhajtvá feláll*) Vigyük.
(Szuszogva vállukra emelik a zsákokat, lépteik végigdöngenek az uszályon, s csak kinn a parton folytatják a beszélgetést)
GALLAI ISTVÁN Ott vannak a csendőrjeink. A gázlámpánál.
(Nevet) Vigyáznak ránk.
KREBS STEFI (*rövid szünet után*) Karagic is velük van.
GALLAI ISTVÁN Igen. Azt hiszem, ő a harmadik.

KREBS STEFI Baj lesz.
GALLAI ISTVÁN Miért? Álldogáltak ők már máskor is a gázlám-
pánál. Majd mindjárt eloldalognak a híd felé.
KREBS STEFI *(rövid szünet után)* Nem mozdulnak.
GALLAI ISTVÁN Nem baj. Menjünk csak nyugodtan.
KREBS STEFI Mást nem tehetünk. *(Sóhaj)* Éreztem, hogy baj lesz.
GALLAI ISTVÁN Ne idegeskedj.

(Néhány pillanatig hallgatagon lépkednek, akkor felcsattan a kiáltás)

KARAGIC Állj!

(Gallaiék megállnak, Karagíc sietős léptekkel közeledik feléjük.)

KREBS STEFI *(súgva)* Éreztem...
KARAGIC *(hozzájuk ér)* Letenni a zsákokat!

(Gallaiék földre dobják a zsákokat)

GALLAI ISTVÁN Mi történt...?
KARAGIC *(kimérten)* Mocskos tolvajok.
KREBS STEFI Nem vagyunk tolvajok.

(Pofoncsattanás)

KARAGIC Nem?
KREBS STEFI *(felháborodva)* Nincs joga megütni...

(Pofon csattan)

KARAGIC *(kedélyesen)* Nincs jogom?
KREBS STEFI Mi...
KARAGIC Ti mocskos tolvajok vagytok. Lopjátok a búzát a ha-
jóról.
KREBS STEFI Nem lopjuk a búzát.
KARAGIC Ügyes dolog. Ami azt illeti, egészen ügyes dolog. De
csúnya dolog is.
KREBS STEFI Nem lopjuk a búzát.
KARAGIC Valóban?

KREBS STEFI Valóban. És nincs joga így bánni velünk.
KARAGIC *(a csendőröknek kiált)* Gyertek ide! *(A csendőrök csizmája
kopog az úton, majd bokacsattanás)* Kísérjétek be ezeket. A zsákokat
is vigyétek. Majd megmutatjuk nekik, hogy mihez van jogunk.
KREBS STEFI Nem loptuk a búzát. Bizonyítani tudom.
KARAGIC Valóban?

(Papírcsörgés)

KREBS STEFI Tessék! Olvassa el.
KARAGIC Mi ez? *(Rövid szünet, ingerülten felcsattan)* Kikényszerít-
tetted az aláírást attól a részeg disznótól.
KREBS STEFI Nem kényszerítettem semmire.
KARAGIC Mit akarsz csinálni ezzel a fecnivel?
KREBS STEFI Megmutatom a bíróságon.
KARAGIC Ezt? *(Széttépi a papírlapot)* Azt nem.
KREBS STEFI Hiába tépi szét...
KARAGIC Kísérjétek be őket.
KREBS STEFI *(nyugodt hangon)* Láttamoztattam az elismervényt.
KARAGIC Kivel?
KREBS STEFI Két tanúval. Írásbeli nyilatkozatom van róla.
KARAGIC Mutasd!
KREBS STEFI Nincs nálam. De a bíróságon majd megmutatom.
Biztos lehet benne.
KARAGIC *(sziszegve)* Zsidó gazember.
KREBS STEFI Nem vagyok zsidó! Német vagyok.
KARAGIC Sváb gazember. Mindegy. *(Rövid szünet, Gallaihoz for-
dul)* Te is sváb gazember vagy?
GALLAI ISTVÁN Magyar vagyok.
KARAGIC Magyar gazember. Mindegy.
KREBS STEFI Nincs joga sértegetni bennünket.
KARAGIC Nem tudod te még, hogy mire van nekem jogom.
Mocskos tolvajok. *(Erélyesen beszél, de azért érezhetően elbizonytala-
nodott)* Azért mert azt a részeg disznót...
KREBS STEFI Nem vagyunk tolvajok.

KARAGIĆ A hajó rakományát lefoglaltam. Lopott búza van a hajón. Értjük egymást?

KREBS STEFI Honnan tudhattuk, hogy lopott búza? Stipan Bašić...

KARAGIĆ Kuss! Ne lássalak többet benneteket a hajó közelében. Stipan Bašićot pedig felejtse el. Sohasem találkozta velem. Értjük egymást?

KREBS STEFI Értjük egymást.

KARAGIĆ Pucoljatok innen! Gyorsan!

(Gallaiék gyorsan elindulnak, csak akkor szólalnak meg, amikor kellőképpen eltávolodnak. Miközben beszélgetnek, hallatszanak előbb sietős, majd tempós lépteik.)

KREBS STEFI *(sóhaj)* A fene egye meg. Megéreztem.

GALLAI ISTVÁN Igen. Megérezted. Nem hittem volna...

KREBS STEFI Sikertelenül kihúzni magunkat. Az olcsó búzának azonban vége.

GALLAI ISTVÁN *(egykedvűen)* Elég sok búzát elhordtunk a malomba. Kezdetben nem hittem, hogy ilyen sokáig fog tartani.

KREBS STEFI Félretettem valamennyi pénzt. A két pofont megfizettettem jóelőre.

GALLAI ISTVÁN Én semmit sem tettem félre. De két évig nem kellett a földekre járnom. Ennyit megért az éjszakai zsákolás. És még izgalmas is volt. Tulajdonképpen azt szerettem benne a legjobban, hogy izgalmas volt.

KREBS STEFI Várok egy kicsit, aztán majd megforgatom a pénzt.

GALLAI ISTVÁN Hogyan sikerült aláíratnod az elismervényt a hajóskapitánnyal?

KREBS STEFI *(elneveti magát)* Nem írt az alá semmit. Holtrészegre itattam, de még akkor sem volt hajlandó aláírni semmit. Én hamisítottam az elismervényre az aláírást. Kimásoltam a hajónaplóból. Nagy bajba kerülhattunk volna, ha az a kövér marha nem tépi össze az elismervényt.

GALLAI ISTVÁN *(rövid szünet után)* Úristen! És te úgy viselkedél, mintha...

KREBS STEFI Különben nem tépi össze.

GALLAI ISTVÁN Rossz rágondolni.

KREBS STEFI Igen. Rossz rágondolni. De az a fontos, hogy kihúztuk magunkat. Mindössze két pofont kaptam.

TÖRÖK ÁDÁM *(távolabbról, fojtott hangon)* Gallai!

(A léptek megszűnnek)

GALLAI ISTVÁN Ki az?

KREBS STEFI Török Ádám.

(Török Ádám hozzájuk siet)

TÖRÖK ÁDÁM Mi történt? Hol a búza?

KREBS STEFI Elvették tőlünk.

TÖRÖK ÁDÁM Kicsoda?

KREBS STEFI *(gúnyosan)* A barátod. Karagić.

TÖRÖK ÁDÁM *(elképedve)* Karagić?

KREBS STEFI Úgy látszik, kevesli már a sápot. Szűkmarkú voltál iránta.

TÖRÖK ÁDÁM Nem létezik. Biztosan valami baromságot csináltak.

KREBS STEFI Ugyanazt csináltuk, mint máskor. Vittük a zsákokat a vállunkon.

TÖRÖK ÁDÁM Ha ez igaz...

KREBS STEFI Igaz.

TÖRÖK ÁDÁM Karagić nagyon meg fogja bántani.

KREBS STEFI Most ugrálsz? Miért nem jöttél oda, amikor engem pofozott.

TÖRÖK ÁDÁM Megpofozott?

KREBS STEFI Igen. Akkor hol voltál?

TÖRÖK ÁDÁM Csak annyit üzentél, hogy valami baj van. Itt vártalak benneteket. De most majd beszélek Karagićtyal.

GALLAI ISTVÁN Hagyjad. Tulajdonképpen olcsón megúsztuk az egészet. Be akart kísértetni bennünket.

TÖRÖK ÁDÁM Ezt megbánja az a kövér disznó.

GALLAI ISTVÁN Hagyd a fenébe. Olcsón megúsztuk. Szerencsére Stefi szerzett egy elismervényt attól a Bašićtól.
 TÖRÖK ÁDÁM Miféle elismervényt?
 GALLAI ISTVÁN Hogy megvettük tőle a búzát.
 TÖRÖK ÁDÁM Mikor találkoztál a Bašićyal?
 KREBS STEFI Tegnap éjjel. Együtt ittunk.
 TÖRÖK ÁDÁM Ma egész nap kerestem. Eltűnt.
 KREBS STEFI Lehet, hogy az a hájas csendőrtiszt lecsukatta. Nem csodálkoznék.
 TÖRÖK ÁDÁM Nem értem...
 KREBS STEFI Pedig a te barátod.
 TÖRÖK ÁDÁM Hol van most?
 KREBS STEFI Kicsoda?
 TÖRÖK ÁDÁM Az a kövér disznó.
 KREBS STEFI A piactérnél volt. Két csendőrrel. De lehet, hogy azóta elment a csendőrlaktanyába. Vagy hazament.
 TÖRÖK ÁDÁM Megkeresem.
 KREBS STEFI *(ezentúl végig gúnyosan beszél Török Ádámmal)* Nézd meg, hogy világít-e az ablaka a laktanyában. Ha világít, nyugodtan bemehetsz, ott találsz.
 TÖRÖK ÁDÁM Megkeresem még ma éjjel.
 KREBS STEFI És? Megfenyegeted a sétatálcáddal?
 TÖRÖK ÁDÁM *(komoran)* Megfenyegetem.
 GALLAI ISTVÁN Hagyd a fenébe.
 TÖRÖK ÁDÁM Megyek a csendőrlaktanyába. *(Elindul)*
 GALLAI ISTVÁN Hagyjad...
 KREBS STEFI *(utána kiált)* Legyél szigorú vele!
 TÖRÖK ÁDÁM *(távolabbról)* Szigorú leszek vele.
 NARRÁTOR A csendőrlaktanya a Sárga Kútnál volt. Hosszú téglalapú épület, díszes ablakokkal, melyek mögül napközben unatkozó csendőrök vigyorogva szokták figyelni a Sárga Kútnál várakozó asszonyokat, amint egyenként megforgatják az artézi kút kerekét, és hajlongva sárga, jódos vizet pumpálnak az égetett agyagkorsókba vagy bádoggannákba. A csendőrök is a Sárga Kútról hord-

ták az ivóvizet, poros, meleg napokon ugyancsak a jódos vízzel locsolták meg a járdát a laktanya kapuja előtt. A laktanya kapuja mindig nyitva volt, felette csupasz zászlórúd meredezett. A kapu éjszaka is nyitva állt. A Karagíc nevű kövér csendőrtiszt gyakran éjszaka is az irodájában tartózkodott, egy keskeny íróasztal mögött ült, előtte sárga vízzel megtöltött üvegkancsó állt, és egy súlyos tintatartó, hosszú, acélhegyű tollszárral. Feje felett a falról Sándor király nézett barátságatlanul az ajtóra és az ajtón belépőkre.

(Ajtónyitás)

KARAGIC Ó! No végre! Török Ádám. Nagyon örülök, hogy végre betértél hozzám. *(Feláll a székről)* Igaz, későre jár már, de nem baj. Nem is hiszed, mennyire örülök. Fontos beszédem van veled.
 TÖRÖK ÁDÁM Nekem is.
 KARAGIC Ülj le. Ülj ide. *(Széktologatás, leülnek)*
 TÖRÖK ÁDÁM Az asztalra tehetem a sétatálcámat?
 KARAGIC Természetesen. Tedd csak ide. Nagyon szép sétatálca.
 TÖRÖK ÁDÁM Persze.
 KARAGIC Helyezd magad kényelembe. Mit szólna az irodámhoz?
 TÖRÖK ÁDÁM Nem tetszik az irodája. *(Rövid szünet)* És maga sem tetszik.
 KARAGIC Ami azt illeti, meglehetősen szerény kis iroda. És én is meglehetősen szerényen élek itt. Sárga vizet iszom. Kérsz egy pohárral?
 TÖRÖK ÁDÁM Nem kérek.
 KARAGIC Finom, jódos víz. A fél falu idejár vízért a Sárga Kútra. Sorba állnak a vízért... Mélyebbre kellett volna fúrni a Sárga Kút. Hozzáértő emberektől hallottam, hogy ha még húsz métert lefúrtak volna, a víz magától feltörne, csak egy vascsövet kellene fölé szerelni, és a víz állandóan folyna. Az asszonyok kényelmesen megtölthetnék edényeiket, nem kellene hosszú sorokban várakozniuk. Szerintem mindenképpen le kellett volna fúrni még húsz métert. Mi az a húsz méter? Semmi. Igaz?
 TÖRÖK ÁDÁM Igaz.

KARAGIĆ Most már sajnos késő, túl sokba kerülne az utánfűrés.

Elügyetlenkedték a dolgot. De még így is a fél falu a Sárga Kútra jár vízért, hosszú sorban várakoznak. Ittál már sárga vizet?

TÖRÖK ÁDÁM Nem.

KARAGIĆ Meg kellene egyszer próbálnod.

TÖRÖK ÁDÁM Nem érek rá sorba állni. Más dolgom van.

KARAGIĆ (*panaszosan*) Mindenkinek más dolga van. Az emberek folyton más dolguk van, nem érnek rá eljönni vízért a Sárga Kútra. És akik eljönnek? Azoknak is más dolguk van. Telepumpálják edényeiket, és rohannak, mert más dolguk van.

TÖRÖK ÁDÁM Talán nem szeretnek a csendőrlaktanya közelében lenni. Tudják, hogy maga is itt van.

KARAGIĆ Más dolguk van. Akik bejönnek ide hozzám, azoknak is mindig más dolguk van. Kipanaszkodják magukat, és elmennek, mert más dolguk van.

TÖRÖK ÁDÁM Sokan járnak panaszkodni?

KARAGIĆ Ide csak panaszkodni jönnek az emberek. Vagy azért, hogy letoljanak engem. Letolnak engem, azzal elrohannak, mert más dolguk van. Én vagyok az egyetlen, akinek nincs más dolga. Ülök itt, iszom a sárga vizet, és nem rohangálok sehová. Nem mondom, a kocsmákban mást iszom...

TÖRÖK ÁDÁM ...ingyen.

KARAGIĆ ...De itt az irodában csak sárga vizet iszom, óvom az egészségemet.

TÖRÖK ÁDÁM Miért?

KARAGIĆ Sokáig akarok élni. Neked is óvni kellene az egészségedet. Sárga vizet kellene innod.

TÖRÖK ÁDÁM Más dolgom van.

KARAGIĆ (*megadóan*) Értem. Más dolgod van.

TÖRÖK ÁDÁM Stipan Bašićot keresem.

KARAGIĆ Itt? Nálam?

TÖRÖK ÁDÁM Igen. Itt magánál.

KARAGIĆ (*kuncog*) Azt a részeg disznót? Ami azt illeti, nem érdekes keresni. Bizonyára iszik valahol, az eszét is elissza. Talán, ha sár-

ga vizet inna egy ideig, akkor rendbe jönne. Finom gyógyvíz, mindenkinek használ. Kár, hogy nem fúrták mélyebbre a Sárga Kutat.

TÖRÖK ÁDÁM Elügyetlenkedték a dolgot.

KARAGIĆ (*mélabúsan*) Így van. Elügyetlenkedték. Sok mindenben ügyetlenek vagyunk még. De hát fiatal ország vagyunk. Persze egyesek ezt nem akarják megérteni. A minap is bejött ide az a Belic, és lármát csapott. Gazdag ember, birtoka van a Járáson, tanult ember, Budapesten és Prágában járt egyetemre, sokat látott, sokat tud. Dicsérte a Csehszlovák Köztársaságot, azt mondta, az is fiatal ország, de bezzeg ott rend volt kezdetől fogva. De ez még hagyján. Az Osztrák–Magyar Monarchiát is dicsérte. A Monarchia idején mindössze négy csendőr volt Szenttamáson, mondta, és mégis példás rend uralkodott. Most meg lopás, rablás mindenfelé. Mi pedig itt ülünk, egymásba ér a farkunk, és csak ügyetlenkedünk, nem csinálunk semmit. Persze, ő könnyen beszél, igaz?

TÖRÖK ÁDÁM Igaz.

KARAGIĆ És a főnököm is könnyen beszél. Ő is lármázott a minap, hogy rengeteg panasz fut be hozzá. Meg hogy a községházán is azt mondják, ügyetlenek vagyunk. Gondoltam, megbékítem ezt a sok haragos embert, lefűlelek néhány búzatolvajt. Találtam valakit, aki feljelentést tett a Krebs nevű sváb molnár ellen. Elkaptam az embereit, amikor a búzászsákokat cipelték...

TÖRÖK ÁDÁM Az én búzámat cipelték.

KARAGIĆ ...de a molnár fia, az a gazember sváb kölyök túljárt az eszemen. Elismervényt szerzett Stipan Bašićtól, attól a részeg disznótól. Nagy bajba kerültem, valakit mindenképpen le kell tartóztatnom.

TÖRÖK ÁDÁM Letartóztatta a hajóskapitányt.

KARAGIĆ Nem. Nem tartóztattam le. Futni hagytam.

TÖRÖK ÁDÁM Mennyiért?

KARAGIĆ Nyolcvanhárom mázsa búzáért. Ennyi volt az uszályon.

TÖRÖK ÁDÁM Tehát az én búzáért.

(Rövid szünet)

KARAGIC Megnézhetem a sétatálcádat? (*Megkopogtatja vele az asztalt*) Nagyon szép. (*Csodálkozva felkiált*) Hé! De hiszen ennek emberfej a fogantyúja! Honnan szerezted ezt a sétatálcát?

TÖRÖK ÁDÁM Brazíliából. A testvéreim hozták.

KARAGIC (*ámuldozva*) Csontból kifaragott emberfej. Valami brazil vademberről mintázták.

TÖRÖK ÁDÁM Négerfej.

KARAGIC Valóban. Négerfej. Micsoda ötlet! Fehér négerfej. (*Megkopogtatja az asztalt*) Szegény néger. Milyen vékony nyaka van, és milyen kicsi a feje. (*Ismét kopog, hangot változtat*) Vásároltál már hat lánc földet.

TÖRÖK ÁDÁM Csak három lánc földet vásároltam. A másik három lánc árát a bátyám küldte Franciaországból.

KARAGIC Legyen három lánc. (*Elneveti magát*) Meg két aranyfog.

TÖRÖK ÁDÁM Kiköptem a tüdőmet a lóháton. Ezért a nyolcvan-három mázsa búzáért is elhajtottam a lovakat. És magát is rendszeresen fizettem.

KARAGIC (*szertartásosan háromszor az asztalra koppant*) A tanyasi gazdák nagyon haragosak. Sokaknak ellopták a lovait. És a verbászi meg a feketicsi tanyákról is érkeznek panaszok a lótolvajokra. Nagy bajba kerülök, ha nem állítok elő legalább egy lótolvajt.

(*Rövid szünet*)

TÖRÖK ÁDÁM (*megvetően*) Te meztelencsiga!

KARAGIC Haragszol?

TÖRÖK ÁDÁM Olyan vagy, mint a meztelencsiga.

KARAGIC (*vigasztalóan*) Nem olyan szörnyű. A verbásziak és a feketicsiek nem érdekelnek bennünket. A szenttamási gazdákat megnyugtatja, ha kapsz, mondjuk három évet. Ha jól viseled magad, két év múlva kiszabadulhatsz. Addig kitalálok valamit, dolgozhatunk ismét együtt.

TÖRÖK ÁDÁM Meztelencsiga.

KARAGIC (*szinte bocsánatkérően*) Nagyon rosszul állok. Meg kell hogy érts.

TÖRÖK ÁDÁM Megértelek. Sok csendőr van ilyenkor a lakatnyában?

KARAGIC Sok. Lefognának.

TÖRÖK ÁDÁM Legtöbbjük alszik már.

KARAGIC Vannak a folyosón is. Itt az ajtóim előtt.

TÖRÖK ÁDÁM Kiugorhatok az ablakon.

KARAGIC (*fenyegetően megkopogtatja az asztalt*) Pisztoly van nálam.

TÖRÖK ÁDÁM Lelőnél?

KARAGIC Nem. A lábadba lőnék. Megnyomorodnál. De te nem szeretnél nyomorék maradni, igaz?

TÖRÖK ÁDÁM Nem szeretnék nyomorék maradni.

KARAGIC (*gyorsan kopog, aztán hirtelen nagyot csap a sétatálcával az íróasztalra. A sétatálcát eltörök, a csontfej a padlóra gurul. Karagics bánatosan mondja*) Eltörött. De hát a börtönben úgysem lesz szükséged sétatálcára.

TÖRÖK ÁDÁM Nem lesz rá szükségem.

KARAGIC Kifizetem neked a sétatálcát. A négerfejet majd itt tartom az asztalomon. Legalább nem lesz ilyen sivár ez az íróasztal.

TÖRÖK ÁDÁM Rendben van.

KARAGIC Mennyit kérsz érte?

TÖRÖK ÁDÁM Ezt a tintatartót a tollszárral.

KARAGIC Ó!

TÖRÖK ÁDÁM Megnézhetem a tollszárat?

KARAGIC Tessék.

TÖRÖK ÁDÁM Szép kis szerszám.

KARAGIC Finom acél tollszár. Nézd meg a hegyét. Egy életen át irkálhatsz vele, akkor sem kopik el.

TÖRÖK ÁDÁM Hegyes, mint a tű.

KARAGIC Egyáltalán nem kopik.

TÖRÖK ÁDÁM Ezt kérem a sétatálcáért.

KARAGIC Tollszárra nincs szükség a börtönben. Meg tintatartóra sem.

TÖRÖK ÁDÁM Majd elviszem, ha kijöttem a börtönből. Addig maradjon itt.

KARAGIĆ *(neki vidámodva)* Így már jobb. Nagyszerű! Ezzel a cserével kezdjük majd.

TÖRÖK ÁDÁM Ezzel a cserével kezdjük.

KARAGIĆ Nem szívesen válok meg ettől a tollszártól. De neked odaadom. Bár nem szívesen válok meg tőle. Elhiheted.

TÖRÖK ÁDÁM Elhiszem.

(Hallatszik, ahogy Török Ádám hirtelen kirúgja maga alól a széket. A tollszárral Karagićba döf. A csendőrtiszt felordít. Kivágódik az ajtó.)

KARAGIĆ *(Furcsa hangon ordít, mint akinek víz van a szájában.)* Fogjátok le! Az arcomba szúrt!

(Dulakodás, ökölcsapások, azután a kitört ablaküveg csörömpölése. Török Ádám kiveti magát az ablakon)

KARAGIĆ Fogjátok el! Marhák!

(Rohanó, távolodó léptek, kiabálások az utcáról, néhány lövés is eldörren, közelről Karagić fájdalmas nyögése hallatszik. Rövid idő múlva egy hang beszél az ajtón)

I. CSENDŐR Jakšić van itt.

KARAGIĆ *(fájdalmasan nyög)* Ilyenkor?

(Közeledő léptek)

JAKŠIĆ Mi történt? Mi van veled? Csupa vér az arcod.

KARAGIĆ Török Ádám... Az arcomba szúrt.

JAKŠIĆ Láttam, ahogy menekült. A Kudlik-bolt udvarába ugrott be. Szóltam a csendőröknek. Hamarosan elfogják.

KARAGIĆ *(elindul)* Megyek én is oda.

JAKŠIĆ *(vele együtt kisiet az utcára)* Inkább orvoshoz kellene menned.

KARAGIĆ Az orvos ráér.

JAKŠIĆ Csupa vér az arcod. Legalább mosd le...

KARAGIĆ Török Ádámot akarom elkapni.

JAKŠIĆ Elkapják azt az embereid nélküled is. Menjünk el inkább az orvoshoz. Felzörgetjük...

KARAGIĆ *(ingerülten)* Hagyjál már az orvossal. *(Fájdalmasan fel-szisszen)*

JAKŠIĆ Nagyon fáj?

KARAGIĆ *(dühösen)* Nem fáj.

JAKŠIĆ Mivel szúrt az arcodba?

KARAGIĆ Az acél tollszárammal. Kis híján a szememet szúrta ki.

JAKŠIĆ Csupa vér az inged is. Nem lenne jobb...

KARAGIĆ Ne óbégass már! Egyébként is, mi a fenét keresel itt ilyenkor, éjszakának idején?

JAKŠIĆ A fiam miatt jöttem. Ma este elment hazulról. Teljesen megőrült. Azt kiabálta, ha még egyszer visszatér, saját kezűleg húz fel a fára minden nagygazdát. Velem kezdi...

KARAGIĆ Ez várható volt. Minek küldted egyetemre Belgrádba? Mindenféle gyanús alakok közé. Maradt volna itthon a földön.

JAKŠIĆ Valamelyik nyáron aratáskor vajúdni kezdett egy asszony a búzaföldön. Szekeret kértek tőlem, hogy a faluba szállítsák, de én nem adtam. Hordás volt. Azóta romlott el minden. Azóta folyton veszekszenk.

KARAGIĆ Rossz társaságba keveredett. Belgrádban is, meg itthon is. Egyszer azzal az Ilija Puraćtyal láttam a kocsmában. Éppen rajtad röhögtek. Hogy mindenkinek azzal dicsekszel, hogy a Jakšićok az orosz cárok vérségi rokonai.

JAKŠIĆ Ez igaz is.

KARAGIĆ Lehet.

JAKŠIĆ Gondoltam, visszahozathatnád a gyereket...

KARAGIĆ Előbb Török Ádámot intézem el.

(Átkötő zene)

II. CSENDŐR Ki az?

KARAGIĆ *(megállás nélkül)* Én vagyok. Hol van az a gazember?

II. CSENDŐR Lent a pincében.

KARAGIĆ Pincébe búj? Mint a patkány, mi? *(Bemegy az udvarba, rendelkezik)* Menjetek félre! Adjatok egy zseblámpát. Szóval a pincébe búj.

II. CSENDŐR Betörte az ajtót.

KARAGIC Lássuk csak. *(A pinceajtóhoz megy, hangosabban leszól, igyekszik ismét felvenni az irodai modorát)* Nos, Török Ádám? Feljössz magadtól, vagy lemenjek érted? *(Rövid szünet)* Mire vársz?

TÖRÖK ÁDÁM *(mélyről, a pincéből jön a hangja)* Terád vártam.

KARAGIC Hát megjöttem. És most megyek érted. *(Óvatosan elindul lefelé a lépcsőkön)* Hol lapulsz? Vigyázz, pisztoly van nálam.

TÖRÖK ÁDÁM Nálam is pisztoly van.

KARAGIC *(Megtorpan)* Valóban?

TÖRÖK ÁDÁM Valóban.

KARAGIC *(bizonytalanul)* Nem látom, hol vagy...

TÖRÖK ÁDÁM Én viszont éppen eleget látok belőled. Csillagok vannak a hátad mögött.

KARAGIC Felhozlak, Török Ádám.

TÖRÖK ÁDÁM Próbáld meg.

KARAGIC Csúnya dolgokat művelsz. Majdnem megvakítottál, tudod-e?

TÖRÖK ÁDÁM Az csak a sétapálcáért volt.

KARAGIC Ó, igen. *(Hirtelen hangot vált)* De most már elég ebből. Nincs neked pisztolyod, Török Ádám. Nincs neked az égvilágon semmi. Már sétapálcád sincs.

TÖRÖK ÁDÁM Majd megbizonyosodsz róla, te meztelencsiga.

KARAGIC Nem hiszem, hogy pisztolyod van. De még ha lenne is... Nem vagy talán olyan őrült, hogy megölj. Fel akarod köttetni magad?

TÖRÖK ÁDÁM Nem öllek meg. Csak megnyomorítalak.

KARAGIC Mi?

TÖRÖK ÁDÁM Megnyomorítalak. A lábadra célzok.

KARAGIC *(riadtan hátrálni kezd)* Megőrültél...?

(Pisztolydörrenés, Karagic feljajdul, legurul a lépcsőkön. Fent az udvarban izgatott kiabálás)

JAKŠIĆ Ne lőjete! Karagic is lent van.

TÖRÖK ÁDÁM Ne lőjete! Most már megadom magam. Tessék, a pisztoly. A főnökötök lent fekszik a pincében. Azt hiszem, a térdét lőttem szét.

(Néhányan lerohannak a pincébe)

II. CSENDŐR Üssétek az átkozottat!

(Gumibotok csattogása, szitkozódások. Lassan elcsendesedik minden, békés éjszakai neszek. Lejelentés.)

V. történet Májusfa

NARRÁTOR A tuki házakon és a kis folyón túl, a Schank téglagyár és a devecseri dombok között volt a Koplaló: lapos zöld rét, ahol tavasszal, nyáron és ősszel disznókat őriztek a kanászgyerek. Amikor még egészséges volt, és a gyárat irányította, az öreg Johann Schank erre szokott járni zörgő bricskáján; a disznók lustán félrekotródtak útjából, a kanászgyerek pedig mindig illedelmesen köszöntek neki. Az öreg Johann Schank, miután megvásárolta a Zöld utca melletti Hauser-téglagyárat is, és mindkét fiára – Johannra és Friedrichre – egy-egy gyárat hagyhatott, elvonult szőlőskertjébe, ahol időnként vendégeket fogadott, és a Koplaló felparcellázását tervezte. És egy tavaszon megjelentek a földmérők a sima legelőn, szálkás karókat vertek a fűbe...

Gallai István az első között igényelt telket, az első utcában a napos oldalon a második házhelyet kapta. Elsők között kezdték a házépítést; az alapásást, falverést. Eljöttek segíteni a rokonok, ismerősök: Stefi és Péter, a két Krebs fiú, a szomszédok a Hetes Laktanyából, és mások is. A falverést Bata János, a nagyorrú halász irányította: a két, élére állított deszka között ő járt legelől tömjével, valamiféle indulót füttyült, a többiek bunkóikkal az induló ütemére döngölték mögötte a földet.

(A fentebb leírt falverés zajai már a Narrátor-szöveg vége felé beúsznak.)

BATA JÁNOS Gyorsabban ott hátul! A falaknak egy hét alatt el kell készülniük.

KREBS STEFI Keserves munka ez. Ha tudtam volna... Mikor jön már Rézi az ebéddel?

BATA JÁNOS Hamar kifáradsz, Stefi.

KREBS STEFI Nem nekem való munka ez. Nem szoktam meg. És nem is akarom megszokni.

BATA JÁNOS Hát te, Gallai! Te sem akarod megszokni?

GALLAI ISTVÁN *(nevet)* Én nem panaszkodhatom. Az én házamat építjük.

BATA JÁNOS Akkor gyerünk, gyorsabban. Egy hétnél nem maradhatok tovább, a magam házát is el kell kezdenem.

GALLAI ISTVÁN Majd segítünk.

KREBS STEFI Énrám ne számítsatok. Ezt itt végigcsinálom Rézi miatt, de többet...

GALLAI ISTVÁN Leszünk Jánosnál elegenden. Az ő falait is felemeljük egy hét alatt.

BATA JÁNOS Nálam lassabban fog menni. Előbb téglát kell égetnem. Én nem veszek téglát a Schankoktól a házam alapjába. Inkább magam égetek téglákat.

KREBS STEFI A te bajod. Igaz, hogy ingyen telket sem igényeltél?

BATA JÁNOS Igaz. Én vásároltam telket. Ott a szőlőskertek tövében. Eladósodtam, de megéri. Mindennap kiagatom majd a hálóimat az udvarra, és ha jó szél lesz, elviszi a döglött halak szagát az öreg Schank szőlőskertjébe. Meg a téglagyárba is.

KREBS STEFI Ha jó szél lesz.

BATA JÁNOS Lesz jó szél! Jó irányba viszi majd a döglött halak bűzét. A Schankok felé.

KREBS STEFI *(gúnyosan)* És még téglát sem veszel tőlük.

BATA JÁNOS Téglát sem veszek tőlük. Magam fogok magamnak téglát égetni. Énrajtam a Schankok nem híznak.

KREBS STEFI *(csúfondárosán)* Sírnak is emiatt szegény Schankok. Nem hízhatnak meg Bata Jánoson, mindennap emiatt sírnak.

BATA JÁNOS Lehet, hogy egyszer majd igazából is sírhatnak.

KREBS STEFI Bizony!

BATA JÁNOS Bizony.

KREBS STEFI Bolondokat beszélsz, János. Bolondokat beszélsz, és bolondokat csinálsz. Nem kell az ingyen telek! Nem kell a Schankok téglája! Sokra mész ezzel.

BATA JÁNOS Persze, te kedveled a Schankokat.

KREBS STEFI Kedvelem őket. Kisgyerekkorom óta ismerem és kedvelem őket.

BATA JÁNOS Én is kisgyerekkorom óta ismerem őket.
 KREBS STEFI Különösen Johann bácsit kedvelem. Mindig a barátunk volt, sokat járt hozzánk.
 BATA JÁNOS Johann bácsi, mi? Az öreg Schank! Ő közöttük a legnagyobb gazember.
 KREBS STEFI Nagyon jó barátja az apámnak.
 BATA JÁNOS Szép tőle.
 KREBS STEFI Mindig kész volt segíteni rajtunk.
 BATA JÁNOS Ki hitte volna! *(Ismét fűtyülni kezdi az indulót)* Gyorsabban, ha lehet.
 KREBS STEFI Emlékszem, amikor még a szegedi úti szélmalomban voltunk. Nagyon szegények voltunk akkor. Apám inni kezdett, nem törődött semmivel... Egyszer eljött hozzánk Johann bácsi... Szánkón jött, emlékszem, tél volt, nagy hó mindenfelé. Felültette maga mellé apámat, és kihozta ide a devecseri dombokhoz. Akkor még látszottak a régi nyomorúságos tégláégető kemencék romjai. Valamikor ott mindenféle szegény ördögök égették a téglákat...
 BATA JÁNOS *(amíg Stefi beszél, egyre dühösebben fújja az indulót)* Gyorsabban!
 KREBS STEFI Az öreg Johann Schank is ott kezdte a devecseri dombok tövében. Feleségével együtt gyúrta a sarat, nyelte a füstöt, égette a téglákat. Ezt mondta el apámnak azon a téli napon, és megmutatta a régi kemencék romjait. Aztán megmutatta a téglagyárát is.
 BATA JÁNOS Mindjárt gondoltam. Ettől aztán apád is rendbejött, igaz?
 KREBS STEFI Nem ivott többet...
 BATA JÁNOS És meggazdagodott a szegedi úti szélmalomban.
 KREBS STEFI Johann bácsi elintézte, hogy felvegyék a vízimalomba. A Szív melletti vízimalomba.
 BATA JÁNOS Ezzel kellett volna kezdeni. Nem a kemencék és a gyár mutogatásával. Mást nem mutatott apádnak?
 KREBS STEFI Nem. Mit kellett volna még mutatnia?

BATA JÁNOS Hát... mondjuk, azokat a szegény ördögöket, akikkel valamikor egy sorban gyúrta a sarat és nyelte a füstöt.
 KREBS STEFI Akkor már nem voltak ott a tégláégetők. Azok a kezdetleges kemencék...
 BATA JÁNOS Fölöslegessé váltak. A téglagyár elnyelte őket.
 KREBS STEFI Igen.
 BATA JÁNOS A szegény ördögök elmentek máshova tengődni.
 KREBS STEFI Néhányan bekerültek a gyárba.
 BATA JÁNOS Néhányan. A többi elment máshová tengődni. Mert nagyon sokan voltak ám ezek a szegény ördögök. Elég sok téglát égettek ott a dombok tövében. Különben hogyan építhetett volna gyárat az öreg Schank.
 KREBS STEFI Dolgozott ugyanúgy, mint a többiek.
 BATA JÁNOS Nem egészen ugyanúgy. Felvásárolta ott helyben olcsón a téglát a szegény ördögöktől, befuvarozta a faluba, és eladta drágábban. Erről nem mesélt azon a szép téli napon, amikor olyan nagy hó volt mindenfelé?
 KREBS STEFI Lehet, hogy mesélt.
 BATA JÁNOS Mert az én apám sokat mesélt erről.
 KREBS STEFI A te apád is...
 BATA JÁNOS Ő is. Ő is ott volt a szegény ördögök között. Gyúrta a sarat, nyelte a füstöt, égette a téglákat. Mit gondolsz, én hol tanultam a tégláégetést?

(Rövid szünet)

KREBS STEFI Az apád is ügyeskedhetett volna.
 BATA JÁNOS Nem volt rá ideje. A sarat gyúrta. Nagyon fárasztó munka ám az. Fárasztóbb, mint a falverés.
 KREBS STEFI Ezért gyűlölöd hát a Schankokat? Mert nekik sikerült?
 BATA JÁNOS Nem. Nem hiszem. Gyerekkoromban ezért gyűlöltem őket. De ma már nem. Vagy legalábbis nem csak ezért.
 KREBS STEFI Hát miért?
 GALLAI ISTVÁN Itt van Rézi az ebéddel. Leállhatunk.

(Abbahagyják a munkát)

KREBS STEFI Hála Istennek! Már azt hittem, sohasem ér ide.

BATA JÁNOS Egy hétig kibírod.

RÉZI Megéheztetek?

KREBS STEFI Nagyon.

RÉZI Hogy haladtok?

BATA JÁNOS Elég lassan. Ma kevesen vagyunk.

RÉZI Ebéd után majd én is segítek. Holnap meg eljön a Habenyák és a Majoros is.

GALLAI ISTVÁN Csak jöjjenek. Elférünk.

RÉZI Üljetek ide a pokrócra. *(Edénycsörgés)*

KREBS STEFI *(keservesen sóhajt)* Az Isten verje meg az ilyen munkát. Sohasem fogok házat építeni magamnak.

RÉZI Kifáradtál, Stefi?

KREBS STEFI Fáj mindenem.

RÉZI Szegény öcsém. Nem fogsz belehalni, ne félj. No, egyetek.

(Rövid szünet, azután evés közben beszélgetnek)

KREBS STEFI Hol van Péter? Azt mondta, hogy csak tíz óráig marad a nyomdában, utána mindjárt jön ide.

RÉZI Biztosan hazament előbb a feleségéhez.

KREBS STEFI Azt ígérte, hogy mindjárt ide jön.

GALLAI ISTVÁN Ne irigykedj a testvéredre. Tudod, hogy van ez a fiatal házasoknál.

KREBS STEFI Én is fiatal házas vagyok.

GALLAI ISTVÁN Ők fiatalabbak.

KREBS STEFI Akkor is jöhetne már.

RÉZI Itt a sarkon, Szenciék a tűzfalakat is téglából rakják ki. Láttátok?

BATA JÁNOS Kocsmárosok, megtehetik. Van pénzük elég.

GALLAI ISTVÁN Nem hitelre vásárolják a téglát.

KREBS STEFI Ügyes emberek. Hamarosan még több pénzük lesz. Nagyon jó helyre építik a kocsmájukat. A sok új ház közelébe. Bár nekem jutott volna eszembe.

RÉZI Talán te is kocsmát akarsz nyitni?

KREBS STEFI Lehet.

BATA JÁNOS Van pénzed?

KREBS STEFI Van valamennyi. És szerezhetek még. Johann bácsi adna kölcsön.

BATA JÁNOS Már megint a Johann bácsi. A jóságos Johann bácsi. Aki mindig segít valakin.

KREBS STEFI Nekem segíteni fog.

RÉZI Johann bácsi beteg.

KREBS STEFI Beteg?

RÉZI Azt mondják, lebetegítették azok a röpiratok. Valaki még az ő szőlőskertjébe is bedobott néhányat.

KREBS STEFI Azokból a gyalázkodó röpiratokból?

RÉZI Azokból. Azt mondják, valamelyik téglagyári munkás lehetett.

BATA JÁNOS *(erőltetett közömbösséggel)* Miféle röpiratokról van szó?

KREBS STEFI Hallod ezt, Rézi? Bata János nem tudja, hogy milyen röpiratokról van szó.

BATA JÁNOS Tudnom kellene?

KREBS STEFI De még mennyire, hogy tudnod kellene. És tudsz is te többet, mint mi valamennyien.

BATA JÁNOS Miért kellene olyan sokat tudnom a röpiratokról?

KREBS STEFI Kommunisták terjesztették őket, nem?

BATA JÁNOS Megeshet.

KREBS STEFI Persze hogy megeshet. Csakhogy mostanában lecsöndesedtetek. Amióta betiltottak benneteket. Lapítotok és röpiratokat irkáltok. Azelőtt a melleteket is döngettétek.

RÉZI Stefi! Fogd be a szád. Veszélyes dolog manapság ilyesmivel vádaskodni.

KREBS STEFI Röpiratokat irkálni veszélyes.

RÉZI Azt mondtam, fogd be a szád. Különben megpofozlak, mint régen, gyerekkorodban.

KREBS STEFI Nem vagyok már gyerek.

BATA JÁNOS Ne izgulj, nem fog belehalni a Johann bácsid. Túléli ezt is, és ad neked pénzt, hogy kocsmát nyithass.

RÉZI Meglátogathatná ma este. Biztosan jólesne neki.
 KREBS STEFI Meglátogatom. Majd megdicsérem a rókabőröket.
 Az jólesik neki.
 RÉZI Sokat vadászott a télen.
 KREBS STEFI Három rókát lőtt. A bőroket kiszögezte a falra. Nagyon büszke rájuk.
 BATA JÁNOS Nyáron mire szokott vadászni?
 KREBS STEFI Semmire. A seregélyekre szokott lövöldözni. Őrzi a szőlejét. Őreg már, nyáron a szőlőt őrzi, télen vadászik. Nem árt senkinek, mégsem hagyják békében.
 BATA JÁNOS Csinál ő azért mást is.
 KREBS STEFI Mit?
 BATA JÁNOS Például elintézte a telekosztást. Azt mondják, ő kent meg valakit a Községházán.
 KREBS STEFI Ha elintézte, jól tette. Egy csomó embernek háza lesz.
 BATA JÁNOS Egy csomó embernek itt már régóta háza lehetett volna. De akkor Johann bácsi elintézte, hogy ne kapkodják el a dolgot a Községházán, mert akkor még nem volt mind a két téglagyár az övé.
 KREBS STEFI Ki mondja ezt?
 BATA JÁNOS Mondják. Én is mondom.
 KREBS STEFI Fecsegsz összevissza.
 RÉZI Jön Péter.
 GALLAI ISTVÁN *(kiabál)* Gyere már! Stefi nagyon egyedül érzi magát nélküled.

(Rövid szünet, közeledő léptek)

KREBS STEFI Hol a fenében vagy ilyen sokáig?
 KREBS PÉTER Maradt valami ennivaló?
 RÉZI Nem ettél otthon?
 KREBS PÉTER A nyomdából jövök.
 RÉZI Maradt egy kevés, mindjárt szedek.
 KREBS STEFI Mi a fenét csináltál ennyi ideig a nyomdában? Azt mondtad, hogy tíz óráig befejezed a munkát.

KREBS PÉTER *(evés közben)* Tovább tartott.
 KREBS STEFI Én meg belegebedtem a falverésbe.
 KREBS PÉTER Holnap nem megyek a nyomdába. Egész nap se-
 gíthetek falat verni.
 KREBS STEFI Szabadságot kaptál?
 KREBS PÉTER Szabadságot bizony. Végleg.

(Rövid szünet)

BATA JÁNOS Mi történt?
 KREBS PÉTER Kirúgtak.
 KREBS STEFI Kirúgtak?!
 KREBS PÉTER Kirúgtak. Megállapították, hogy a röpiratokat nálunk nyomták.
 KREBS STEFI És... és miért pont téged rúgtak ki?
 KREBS PÉTER Mit gondolsz?
 KREBS STEFI *(rövid szünet után felháborodva)* Ó, te ökör! Te címe-
 res ökör! Azt hittem, hogy felnőttél már, megjött az eszed. Te sze-
 rencsétlen marha! Családod van...
 KREBS PÉTER Hagyjál nyugodtan enni.
 KREBS STEFI *(fenyegetően)* Erről még beszélgetünk.
 KREBS PÉTER Beszélgethetünk... Rézi, nincs több?
 RÉZI Nincs.
 KREBS PÉTER Akkor menjünk falat verni. Építsük fel Réziéknek a házat.

(Valamennyien fölkelnek, dolgozni indulnak)

KREBS STEFI Miből fogsz élni, te szerencsétlen?
 KREBS PÉTER Majd elmegyek Jánossal halászni. Meg napszám-
 ba járok a Gallai sógorral. Megélek...
 BATA JÁNOS *(fújni kezdi az indulót, a többiek döngölik a földet)* Gyor-
 sabban! Egy hét alatt felemeljük a falakat.
 GALLAI ISTVÁN Szép nagy házunk lesz. Nagy szobával és kony-
 hával. Hogy sokan elférjenek berne. Ha beköltözünk, meghívjuk
 az összes ismerősöket. A plafonba szögeket verünk, és színes pa-

pírszalagokat aggatunk a szögekre. Egész éjszaka citerázok majd, és mindenki énekel. Így lesz, Péter?

KREBS PÉTER Így lesz, sógorom. Néha azért napszámba is járunk.

GALLAI ISTVÁN *(nevet)* Néha. De főleg énekelünk majd.

BATA JÁNOS Gyorsabban!

(A falverés zaja fokozatosan megszűnik)

NARRÁTOR Egy hét alatt felhúzták a falakat. Később a tetőt is felrakták, nyáron pedig pelyvás sárral kívül-belül betapasztották a falakat, megcsinálták a padlásfödémét, beállították az ajtókat és ablakokat. Meleg nyár volt abban az évben, őszig megszáradt minden az új házban. Gallai Istvánék kukoricatörés után költöztek be, mindjárt első este meghívták vendégségbe a rokonokat és ismerősöket; sokan összegyűltek, és hajnalig ott maradtak, énekeltek egész éjszaka, Gallai István citerán játszott nekik.

Tavasszal már minden lakó beköltözött az új házakba, az asszonyok az udvarokat, a kerteket rendezgették, a férfiak munka után szaladgáltak; ha nem sikerült munkához jutniuk, fogták a szalmatépő horgokat, rosszkedvűen leballagtak a folyóhoz, a nádas szélébe, és halakat szigonyoztak. Gyakran betértek a Szenci-kocsmába is iszogatni, beszélgetni, biliárdozni. Szép nagy biliárdasztal volt a kocsmában, olcsó italokat lehetett kapni, és Szenciné mindenkit kedvesen mosolyogva szolgált ki. Május elseje előestéjén az új házak lakói szinte valamennyien a kocsmában szorongtak. Májusfát készültek felállítani a kocsmá előtt. A fát Bata János, Krebs Péter és Gallai István hozták Váry János akácerdejéből.

(Fűrészelés zaja, majd a kidőlt fa ágainak zöreje)

BATA JÁNOS Csapkodjátok le az ágakat. Gyorsan!

(Baltacsapások hangja az egész idő alatt hallatszik a szöveg alatt)

KREBS PÉTER Vajon mit szólna Váry úr, ha látná, hogy a legszébb fiatal akácfáját vágtuk ki?

BATA JÁNOS Félek, hogy nem tetszene neki.

KREBS PÉTER De talán megbocsájtana, ha jóelőre köszönnék neki. Szereti, ha az emberek már messziről köszönnek neki. *(Rövid szünet)* Vajon mit csinál most a kastélyában? Tudja, hogy holnap május elseje lesz?

BATA JÁNOS Nem biztos, hogy tudja. Jó volna egyszer közelebről megnézni azt a kastélyt.

KREBS PÉTER Belülről szeretném megnézni.

BATA JÁNOS Nem engednek be oda akárkit.

GALLAI ISTVÁN Én már jártam a kastélyban.

KREBS PÉTER Te? Mikor?

GALLAI ISTVÁN Régen. Még kamaszkoromban.

BATA JÁNOS Valamelyik cseléd lakásban jártál?

GALLAI ISTVÁN Nem. Magában a kastélyban. Citerázni hívtak.

KREBS PÉTER Váry Jánosnak játszottál?

GALLAI ISTVÁN Neki. Névnapijára.

KREBS PÉTER *(epésen)* Sokféle embernek citeráztál már életedben, sógorom. Dobtad volna inkább tűzbe a citerádat.

GALLAI ISTVÁN Könnyebb volt, mint napszámba járni... *(Még néhány fejszecsapás, aztán a fejszecsapások hangja megszűnik.)* No, vihetjük a fát.

BATA JÁNOS Fogjátok!

(Hallani, amint szuszogva vállukra emelik a fát)

BATA JÁNOS Na, mehetünk! *(Rövid szünet)*

KREBS PÉTER *(gúnyosan)* Mondd csak, sógorom... Bőkezű volt hozzád az uraság? Amikor a névnapiján mulattattad.

GALLAI ISTVÁN Bőkezű volt.

KREBS PÉTER Kaptál tőle... na, mézet. Milyen mézet is keresel te minduntalan?

GALLAI ISTVÁN Rózsamézet.

KREBS PÉTER Persze, rózsamézet. Az utcában már minden gyerek a rózsamézet várja.

GALLAI ISTVÁN Egyszer majd hozok nekik.

KREBS PÉTER Hozzá! Kérjél Váry Jánostól. A váryjánosoknál van a rózsaméz. A hereméheknél. Kérjél tőle rózsamézet. Hiszen valamikor citeráztál neki.

GALLAI ISTVÁN Nem hiszem, hogy nála van a rózsaméz.

KREBS PÉTER Nála van. A hereméheknél van a rózsaméz. Csak-hogy hiába kéred tőlük a rózsamézet, nem adják. El kell venni tőlük. Előbb ki kell döntögetni őket, mint ezt az akácfát.

GALLAI ISTVÁN Vigyázzatok! Ott gödör van.

KREBS PÉTER *(rövid szünet után)* Jól ismered a járást errefelé...

Kicsit csodálkoztam, amikor egyből ráálltál, hogy segítesz nekünk a májusfa körül.

GALLAI ISTVÁN Gyerekkoromban láttam utoljára májusfát. Szép volt. Az emberek énekeltek körülötte.

KREBS PÉTER Ezért segítesz?

GALLAI ISTVÁN Szeretem, ha énekelnek az emberek.

BATA JÁNOS Most is énekelni fognak.

KREBS PÉTER Az biztos. Nagyon hangosan fogunk énekelni.

BATA JÁNOS Kár, hogy nem tudtunk jegenyefát szerezni. Az lenne az igazi, ha egy magas jegenyefát áshatnánk le a Szenci-kocsmá elé.

KREBS PÉTER Megteszi az akác is. Az a fontos, hogy sok ember gyűljön össze a májusfa köré.

GALLAI ISTVÁN Rézi majd szépen feldíszíti virágokkal és színes szalagokkal.

KREBS PÉTER Borosüveget is kötünk rá. És énekelni fogunk, megpiszkáljuk egy kicsit a hereméheket.

BATA JÁNOS A jegenyefa jobb lett volna. Hosszabb, mélyebbre leáshattuk volna. A csendőrök nem döntenék ki olyan könnyen.

KREBS PÉTER Reggel már biztos itt lesznek.

BATA JÁNOS Adunk nekik egy kis munkát.

KREBS PÉTER Meg a szerbek is a Kátyban. Ők is májusfát állítanak. Ilija Purać megszervezte a dolgot.

BATA JÁNOS Te, itt van!!!

KREBS PÉTER Ki? Hol?

BATA JÁNOS Ott jön a kocsmá felől. Purać!

KREBS PÉTER Ő lenne az?

BATA JÁNOS Ő az. Megismerem sötétben is. Biztosan bennünket vár.

KREBS PÉTER Az istenit! Remélem, nincs semmi baj.

(Sietve közeledő léptek)

PURAC ILIJA Tegyétek le a fát.

KREBS PÉTER Miért? Mi van?

PURAC ILIJA Várni kell egy kicsit. A Jakšić is bent van a kocsmában.

BATA JÁNOS Már megint? Az utóbbi időben gyakran betér, mielőtt kimenne a tanyájára. Az orosz kocsis is vele van?

PURAC ILIJA Vele van.

KREBS PÉTER És nagy hangon mesélik, hogy a Jakšićok az orosz cároktól származnak.

PURAC ILIJA Most éppen hallgatnak.

KREBS PÉTER Akkor jó. Ha hallgatnak, az azt jelenti, hogy hamarosan eláznak, és indulnak ki a tanyára.

PURAC ILIJA Mindenesetre várjátok meg, hogy elmenjenek. Jakšić a nyakatokra hozhatja a csendőröket.

BATA JÁNOS Majd kívádjuk. Menjünk közelebb.

(Lassan lépkednek, távolról tompa kocsmazaj)

KREBS PÉTER Nálatok, a Kátyban minden rendben van?

PURAC ILIJA Rendben. Visszamegyek, és kezdjük. Csak érdekelt, hogy ti mit csináltok. Rengeteg ember összegyűlt a kocsmában.

KREBS PÉTER Sok új ház épült itt.

PURAC ILIJA Zöld utcaikat is láttam. A két Csoszogó Török van bent, meg a Gion Antal.

BATA JÁNOS A Csoszogó Törökék? Itt?

PURAC ILIJA Igen.

GALLAI ISTVÁN István és Sándor. Török Ádám testvérei.

PURÁC ILIJA No, én megyek. Vigyázzatok magatokra. *(Elindul)*
Csak okosan.

KREBS PÉTER Ti is!

BATA JÁNOS *(rövid szünet után)* Nem tetszik nekem, hogy annak
a rablógyilkosnak a testvérei itt vannak. Éppen most...

KREBS PÉTER Sógorom, te jó barátságban vagy velük, igaz?

GALLAI ISTVÁN Eléggé.

KREBS PÉTER Menj be hozzájuk a kocsmába, és vigyázz, nehogy
valami disznóságot csináljanak itt nekünk.

GALLAI ISTVÁN Jó. *(Távolodva)* Úgyis régen beszélgettem velük.

(Rövid szünet után kinyílik a kocsmajtó, lármá, pohárcsörgés hallatszik.)

TÖRÖK ISTVÁN Nézzétek, itt a Rojtos Gallai! Gyere már közelebb!

GALLAI ISTVÁN *(hozzájuk furakodik)* Hát ti? Hogy kerültök ide?

GION ANTAL Erre jártunk...

GALLAI ISTVÁN Hogy vagy, Antal?

GION ANTAL Jól. Igyál velünk valamit.

TÖRÖK ISTVÁN Igyál. Ádám üdvözl.

GALLAI ISTVÁN Ó hogy van?

TÖRÖK SÁNDOR Hogy lenne? Ül a börtönben.

TÖRÖK ISTVÁN Ebben a kocsmában mindig ilyen sokan vannak?

GALLAI ISTVÁN Nem mindig. De holnap május elseje lesz.

GION ANTAL Azért vannak ennyien?

GALLAI ISTVÁN *(lehalkítja a hangját)* Májusfát akarunk felállítani.

GION ANTAL Mikor?

GALLAI ISTVÁN Amint a Jakšić elkotródik innen.

TÖRÖK ISTVÁN Úgy látom, éppen indul. Ideje is, hogy elmenjen.

Ocsmány pofa. *(Rövid szünet után ajtónyitás)* Jóéjszakát, uram!

(Lassan elcsöndesedik a kocsmazaj)

GALLAI ISTVÁN *(rövid szünet után)* Kimehetünk, emberek!

(Széktologatás, nevetés, lábdobogás. Az emberek kimennek az utcára)

TÖRÖK ISTVÁN Menjünk ki mi is, Sándor.

TÖRÖK SÁNDOR Menjünk. *(Nevet)* Nézzük meg a májusfát.

TÖRÖK ISTVÁN Antal, te itt maradsz?

GION ANTAL Itt maradok. Megvárlak benneteket.

TÖRÖK ISTVÁN *(elmenőben)* Jövünk mindjárt.

(Egy ideig csönd a kocsmban, kintről egyre hangosabb és vidámabb kiabálás hallatszik.)

GION ANTAL Biliárdozhatok egy kicsit, jóasszony? Hogy ne unatkozzak.

SZENCINÉ Természetesen. Tessék csak...

GION ANTAL *(végigmegy a kocsmán, távolabbról szól vissza)* Hozzon ide egy pohár pálinkát.

SZENCINÉ Mindjárt!

GION ANTAL *(ütögeti a csontgolyókat)* Hozzon hármat! Hogy ne kelljen annyit járkálnia.

SZENCINÉ *(a biliárdasztalhoz megy)* Tessék.

GION ANTAL Tegye arra az asztalra.

SZENCINÉ Az a két nagydarab ember visszajön még?

GION ANTAL Visszajönnek hamarosan.

SZENCINÉ *(torkát köszörüli)* Igaz, hogy ők annak a... Török Ádámnak a testvérei?

GION ANTAL Igaz.

SZENCINÉ Eddig még nem láttam itt őket... Magát sem.

GION ANTAL Véletlenül tértünk be. De eljövünk máskor is. Szép ez a biliárdasztal.

SZENCINÉ Újonnan vettük, amikor felépült a kocsmánk. *(Kintről az eddiginél is hangosabb rikoltozás hallatszik)* Úgy látszik, felállították a májusfát.

GION ANTAL *(továbbra is a csontgolyókat ütögeti)* Biztosan.

SZENCINÉ Maga nem nézi meg?

GION ANTAL Majd később.

SZENCINÉ Én is megnézem később. Kér még valamit?

GION ANTAL Most nem.

(Szenciné elmegy, kintről énekszó hallatszik. Kisvártatva nyílik az ajtó, Török István és Sándor végigmegy a kocsmán. Gion Antal abbahagyja a biliárdozást.)

TÖRÖK ISTVÁN Van valami innivaló?

GION ANTAL Ott van az asztalon.

TÖRÖK ISTVÁN Jól fog esni. Ülünk le.

(Leülnek, isznak, a torkukat köszörülik. Kintről erősödik az énekszó.)

GION ANTAL Megvolt?

TÖRÖK ISTVÁN Megvolt.

GION ANTAL A kocsis?

TÖRÖK ISTVÁN Őt nem bántottuk. Sándor lefogta, hogy ne ug-
ráljon, de nem bántottuk.

GION ANTAL Még hármát, jóasszony!

SZENCINÉ Mindjárt!

*(Kivágódik a kocsmaaajtó, egy pillanatra felerősödik az énekszó. Az ajtó be-
csapódik. Siető, dühös léptek közelednek.)*

BATA JÁNOS *(feldúltan)* Gazemberek! Nyomorult gazemberek!

GION ANTAL Nonnonno...

BATA JÁNOS *(az asztalukhoz ér)* Nyomorult...

TÖRÖK ISTVÁN Nézzétek, milyen ronda nagy orra van ennek az
embernek.

TÖRÖK SÁNDOR És hogy kiabál!

SZENCINÉ Mi történt?

BATA JÁNOS Ezek a gazemberek félholtra verték a Jakšićot!

GION ANTAL Tényleg? Igaz ez, István?

TÖRÖK ISTVÁN *(tovább gúnyolódik)* Azt mondja a nagyorrú.

BATA JÁNOS *(elcsukló hangon)* Elrontották az ünnepünket! Iste-
nem, kocsmai verekedést csináltak május elsejéből! Tudjátok ti,
hogy mit ünnepelünk?

TÖRÖK ISTVÁN Mindjárt elbőgi magát. Figyeljétek.

BATA JÁNOS Nyomorult gazemberek! Most valamennyien szé-
gyenkezhetünk miattatok...

TÖRÖK SÁNDOR Köpök rád!

BATA JÁNOS Miért tettétek ezt? Mondjátok!

GION ANTAL Török Ádámot a Jakšić juttatta börtönbe. Ő vitte
a nyakára a csendőroket. Ezt most tudtuk meg. És ezért Jakšić
kapott néhány pofont a sötétben. Nem fog belehalni. Még mindig
jobban járt, mint Török Ádám. A testvérei...

BATA JÁNOS *(felháborodva)* Török Ádám miatt?! Egy rablógyilkos
gazember miatt? Akit már régen fel kellett volna akasztani!

TÖRÖK ISTVÁN *(kirúgja maga alól a széket, majdnem suttogva beszél)*
Mit mondtál az öcsémről?

BATA JÁNOS Azt mondtam, hogy gyilkos gazember. Régen fel
kellett volna akasztani. És ti is megérdemelnétek...

(Két ökölcsapás, hallani, amint Bata János a földre rogy.)

TÖRÖK ISTVÁN Antal, gyere ide! Emeljük fel! *(Erőlködve feleme-
lik)* Tegyük a biliárdasztalra. *(Bata János fájdalmasan nyög.)*

GION ANTAL Még nyugtalankodik.

TÖRÖK ISTVÁN Szorítsd le a lábát. Majd én a kezét... Sándor,
hozd csak ide a dákót!

TÖRÖK SÁNDOR Itt van. A szemét?

TÖRÖK ISTVÁN Nem. Az orrát. Látod, milyen ronda, nagy orra
van. Jól célozd meg!

SZENCINÉ *(felsikolt)* Mit csinálnak?!

(Bata János felordít)

TÖRÖK ISTVÁN Szakítsd ki a másik orrlíkat is. *(Ismét fájdalmas
ordítás)*

SZENCINÉ Emberek! *(Kirohan az utcára)*

(Kint elhallgat az énekszó, dühös kiáltozások közelednek)

TÖRÖK ISTVÁN Gyerünk! Vegyétek elő a bicskákat. *(Ordítózás,
fenyegetőzés)* Félre, ha nem akarjátok, hogy felnyissuk a hasato-
kat! *(Hangzavar)*

(A lárma eltávolodik, Bata János nyögése hallatszik)

RÉZI János! Úristen!! Szenciné, hozzon valami kötszert! És vizet!
SZENCINÉ *(futva jön)* Tessék.

RÉZI Lemosom az arcod... Maradj nyugton... *(hallani, amint az emberek szótlanul visszaszállingóznak a kocsmába)* Mindjárt bekötözöm...

BATA JÁNOS *(rövid szünet után)* Elmentek?

KREBS PÉTER El. Rondán elbántak veled. Az orrod...

BATA JÁNOS Meggyógyul. *(Rövid szünet)* Ne álljatok itt. Énekeljete.

KREBS PÉTER De...

BATA JÁNOS Menjetek ki, és énekeljete. Ne hagyjátok, hogy elrontsák az ünnepünket.

RÉZI Menjetek ki! Kérek még kötszert!

(Kínos csönd, az emberek tanácstalanul moccanognak)

BATA JÁNOS Az ég szerelmére! Menjetek már! Énekeljete!

KREBS PÉTER Menjünk ki, emberek, a májusfához.

(Hümmögések, lassan kioldalognak a kocsmából. Egy ideig csak Bata János fájdalmas sziszegése hallatszik. Kintről először bizonytalan, aztán egyre erősödő énekszó. Lejelentés.)

VI. történet Rózsaméz másodszor

NARRÁTOR Az új falurész, Jankófalva lakói nagyon szegény emberek voltak: bocskorban vagy gumicsizmában dagasztották a sarat az új utcákban, félig kész, kívülről sokszor még vakolatlan házakban éltek, kopottak és soványak voltak, minden pénzüket ráköltötték a vert falú házakra, adósságaik voltak a Schank-tégla-gyárnál, és csak kevésnek volt közöttük állandó munkája. A férfiak, ha alkalmuk adódott, napszámba jártak a birtokokra, trágyát hordtak, herét kaszáltak, vagy kukoricát morzsolgattak, piaci napokon segítettek az árurakodásban... Az asszonyok felásták a még bekerítetlen kerteket, hagymát és krumplit ültettek, az udvarban tyúkokat neveltek, a tojásokat piacra hordták, és eladták a kofáknak. A jankófalviak mindenféle munkát elvállaltak, mindennel megpróbálkoztak, amivel pénzt lehet keresni. Faragó Károlyék selyemhernyót tenyésztettek.

Faragóék fiatal házaspár voltak, a legfiatalabb házaspár Jankófalván, ahol majdnem mindenkit magáztak. Szobájukba hosszú faládákat raktak, a ládákban zöld eperfaleveleken kis, csúnya kukacok mászkáltak. Az asszony hordta az eperfaleveleket, Faragó Anna, akit mindenki Anicának becézett. Sokbeszédű, könnyen nevető fiatalasszony volt, jókedvűen etette a faládákban persegő apró kukacokat, amelyek egyre falánkabb hernyókká váltak, egyre több zsák eperfalevelet fogyasztottak. Idővel már nehezen győzte egyedül teleetetni őket. És Anica egy napon átment a szomszédba, Gallai Istvánékhöz.

(Varrógép kattogása)

ANICA Bemehetek?

RÉZI *(tovább dolgozik a varrógéppel)* Persze... Gyere csak... Megtetted a hernyóidat?

ANICA *(közelebb jön)* Megettettem őket. De már mehetek is megint levelet szedni. Rengeteget esznek azok a dögök.

GALLAI ISTVÁN Nagyok már?

ANICA Nagyok. De még sokkal nagyobbak lesznek.

RÉZI Nem fogod győzni egyedül. Károly miért nem segít?

ANICA Károly állandó munkát kapott, Martinec Gergelynek tereli a disznókat piacokra meg vásárokra. Nem ér rá hernyókat etetni.

RÉZI Kérj meg valakit a szomszédok közül, hogy segítsen.

ANICA Azért jöttem.

RÉZI Másra gondoltam, nem miránk.

ANICA Egyikük segíthetne eperfalevelet hordani A végén megosztoznánk a selyemgubókért járó pénzen. Sok pénzt kapunk majd a selyemgubókért.

RÉZI Én nem hagyom itt a varrógépet a világ összes hernyójáért sem. Menj át inkább Majorosékhoz. Ők biztosan betársulnának, az asszony és a legidősebb fiú segíthetne eperfalevelet szedni.

ANICA Jobb szeretném, ha maguk segítenének.

RÉZI Nem érek rá...

GALLAI ISTVÁN Megpróbálhatnánk. Még sohasem tenyésztettünk selyemhernyót. Biztosan érdekesebb, mint az aratás és a kukoricatörés. Vagy mint az ingvarrás.

RÉZI *(leállítja a varrógépet)* Nem hagyom itt a varrógépet selyemhernyók miatt.

GALLAI ISTVÁN Majd én segítek Anicának. Megszórjuk a selyemhernyókat eperfalevéllel, ez sokkal könnyebb, mint az aratás.

RÉZI *(tréfálkozva)* Te vagy a legjobb kaszás.

GALLAI ISTVÁN Én vagyok a legjobb kaszás. De az eperfákra is én mászom a leggyorsabban. Úgy mászom, mint a macska.

ANICA *(nevet)* Sok pénzt kapunk a selyemgubókért. Megszórjuk eperfalevéllel azokat a dögöket, aztán megkapjuk a pénzt a selyemgubókért. Őszre földig érő selyemruhát veszek magamnak.

RÉZI Őszre megyünk kukoricát törni.

GALLAI ISTVÁN Az idén még elmegyünk aratni, törni, de lehet, hogy jövőre már csak az eperfákra kell másznom.

RÉZI Tényleg selyemhernyót akarsz tenyészteni?

GALLAI ISTVÁN Földig érő selyemruhát veszek neked. Olyan hosszú selyemruhát, hogy csak a cipőd sarka látszik ki belőle.

ANICA *(lelkesen)* Nagyszerű! Vegyen Rézinek egy hosszú, világoskék selyemruhát.

GALLAI ISTVÁN Világoszöldet. Földig érő világoszöld selyemruhát veszek a feleségemnek. Mindenki őt fogja nézni, ha végigmegy ezen a mi csupasz utcánkon.

RÉZI Megvagyok selyemruha nélkül is.

GALLAI ISTVÁN Azt akarom, hogy selyemruhád legyen. Földig érő világoszöld selyemruhád.

RÉZI *(beindítja a varrógépet, rosszkedvűen válaszol)* Hát jó. Próbáld meg. A ház mögött vannak csalánzsákok, azokat vigyétek. Azok sokkal nagyobbak, mint a közönséges zsákok, több levelet rakhattok bele, nem kell annyit gyalogolnotok.

GALLAI ISTVÁN Már mehetünk is a zsákokért. *(Elindulnak)*

ANICA *(visszaszól)* Sok pénzt fogunk keresni, Rézi! Majd meglátja!

(Rövid szünet, a varrógép kattogása egyre halkabb, majd megszűnik)

GALLAI ISTVÁN Majd én viszem a zsákokat.

ANICA Jó. De siessünk, mert éhesek azok a dögök.

(Menet közben beszélgetnek)

GALLAI ISTVÁN Honnan szoktad hordani a faleveleket?

ANICA A becsei útról. Ott szép, nagy eperfák vannak.

GALLAI ISTVÁN Mi a fenének menjünk egészen a becsei útra?

Itt a közelben is vannak eperfák. A szőlőskertek alatt.

ANICA Én félek a szőlőskerteknél.

GALLAI ISTVÁN Kitől?

ANICA Az öreg Schanktól.

GALLAI ISTVÁN Az öreg Schanktól? Miért?

ANICA Mindig lövöldözik a vadászpuskájával.

GALLAI ISTVÁN *(nevet)* Nem rád lövöldözik. Menjünk csak ide a szőlőskertekhez.

ANICA *(vontatottan)* Nem bánom. De olyan furcsa... Időnként ki-rohan abból a kis házból, megáll a szőlőskert közepén, és lövöldözni kezd.

GALLAI ISTVÁN A seregélyekre lövöldöz. Nehogy megegyék a szőlőjét.

ANICA De hiszen most még nem is érik a szőlő!

GALLAI ISTVÁN Utálja a seregélyeket.

ANICA Miért lakik abban a kis házban? Két téglagyára is van...

GALLAI ISTVÁN Úgy látszik, a téglagyarakat is megutálta. El-irányítják azokat a fiai. Ő meg pihen a szőlőskertjében.

ANICA Nem szeretem, amikor ki-rohan a házból, és ész nélkül lövöldözni kezd.

GALLAI ISTVÁN Hadd lövöldözzék, ha kedve tartja... *(Rövid szünet)* Látod, milyen szép eperfák vannak itt. Kár lett volna a becsei útra menni.

ANICA *(nevet)* Most majd meglátom, hogy mászik a fára.

GALLAI ISTVÁN Mint a macska. Megnézheted.

ANICA Itt meg is állhatnánk. Szép nagy fa.

GALLAI ISTVÁN Figyelj hát. *(Szuszogva felkapaszkodik a fára, levél-csörgés)* Mint a macska, igaz?

ANICA *(nevet)* Igaz. De én is úgy mászok, mint a macska.

GALLAI ISTVÁN Kapaszkodj!

ANICA *(felkapaszkodik a fára)* Kérem az egyik zsákot. Szedhetjük a leveleket.

GALLAI ISTVÁN Fogjad.

(Rövid szünet, tépik az eperfa leveleit)

ANICA Örülök, hogy maga segít nekem.

GALLAI ISTVÁN Miért?

ANICA *(nevet)* Olyan furcsa dolgokat mesélnek magáról az emberek.

GALLAI ISTVÁN Tényleg? Mit?

ANICA Azt mesélik, hogy fiatalkorában maga folyton a Kálvárián ült, és a megfeszített Krisztusnak citerázott. A tuki dombon éjszaka is hallani lehetett, ahogyan a megfeszített Krisztusnak citerázott. Az emberek féltek magától, és keresztet vetettek, ha éjjelenként citeraszót hallottak a Kálváriáról. Igaz, hogy a Krisztusnak citerázott?

GALLAI ISTVÁN Igaz.

ANICA Miért citerázott a Krisztusnak?

GALLAI ISTVÁN Nem csak a Krisztusnak citeráztam. A két Latornak is játszottam. Az emberek magukra hagyták a Krisztust meg a Latrokat ott, a keresztre feszítve. Felmentem hát hozzájuk én, és citeráztam nekik. Biztosan halásak voltak nekem, hogy éjjel-nappal ott ülök a lábaiknál, és citerázom. Azt hihették, hogy rengeteg ember van körülöttük, mint húsvétkor, amikor ellepték a hívek a Kálváriát, de a hívek Húsvét után egész évre eltűntek, csak én maradtam ott, és citeráztam a keresztre feszített Krisztusnak és a Latroknak, ők meg azt hihették, hogy mindig Húsvét van és Feltámadás.

ANICA Most is folyton citerázik. Hallom esténként, amikor citerázik, és énekelnek Rézivel.

GALLAI ISTVÁN Vendégeink is szoktak lenni.

ANICA Tudom. Hallom azt is, amikor sokan énekelnek. Katona András is kiáll néha esténként az utca túloldalán a házuk elé, és hallom, amikor bekiabál a feleségének, hogy „Most még halkán szól.” Később meg bekiabálja, hogy „Most már hangosan szól.” Mert ahogy telik az idő, maga egyre hangosabban veri a citerát, és egyre hangosabban énekelnek. Katona András néha órákig ácsorog az utcán, szereti hallgatni magukat.

GALLAI ISTVÁN Be is jöhetne hozzánk.

ANICA Vannak, akik még mindig félnek magától.

GALLAI ISTVÁN Félnék tőlem?

ANICA Vannak, akik még félnek, mert maga nem olyan, mint ők. Folyton citerázik és énekel, és rózsamézet ígér a gyerekeknek. Egyszer valaki azt mondta, hogy maga éhen halna, ha Rézi nem

tartaná el, ha ő nem dolgozna folyton a varrógépével. Mikor tanult meg Rézi varrni?

GALLAI ISTVÁN A háború alatt. Abrakostarisznyákat varrt a lovasságnak. Abban az időben rengeteg abrakostarisznyára volt szükség. Ez az én szerencsém, mert lehet, hogy tényleg éhen halnék, ha a feleségem nem keresne pénzt a varrógépével.

ANICA *(nevet)* Nem halna éhen, legfeljebb éhezne. Azért beszélnek így az emberek, mert félnek magától. Nem olyan, mint ők, és félnek, hogy maga majd elszerezi a feleségüket, és megrontja a gyerekeiket.

GALLAI ISTVÁN Nem hiszem, hogy félnek tőlem.

ANICA Vannak, akik félnek. Maga rózsamézét ígér a gyerekeknek, azt meséli nekik, hogyha rózsamézét esznek, megerősödnek, sohasem fognak elfáradni, télen nem fognak fájni.

GALLAI ISTVÁN És mindig fiatalok maradnak.

ANICA A gyerekek elhiszik, amit maga mesél nekik, várják, várják a rózsamézét, holott nincs is rózsaméz.

GALLAI ISTVÁN Van. Egyszer majd hozok rózsamézét a gyerekeknek.

ANICA *(évődve)* Amitől mindig fiatalok maradnak.

GALLAI ISTVÁN *(komolyan)* Amitől mindig fiatalok maradnak.

ANICA Én is szeretnék sokáig fiatal maradni. Sokáig szeretnék élni. De én tudom, hogy nincs rózsaméz.

GALLAI ISTVÁN Van.

ANICA *(nevet)* Nekem is ad majd belőle?

GALLAI ISTVÁN *(komolyan)* Adok. De előbb a gyerekeknek kell adnom, ők már régóta várják.

(Nem messze tőlük két lövés dörög el)

ANICA *(ijedten)* Már megint lövöldözik. Látja, ott áll az öreg Schank.

GALLAI ISTVÁN Ne törődj vele. Én már megtömtem a zsákot. Ledobom. *(tompá puffanás, azután ismét egy lövés távolabbról)*

ANICA Elesett!

GALLAI ISTVÁN Kicsoda?

ANICA Az öreg Schank.

GALLAI ISTVÁN Igen. Tényleg elesett.

ANICA Nem mozdul.

GALLAI ISTVÁN Menjünk, nézzük meg.

ANICA Én nem merek odamenni.

GALLAI ISTVÁN *(leugrik a fáról, kiabál)* Gyere gyorsan! Biztos rosszul lett.

(Rövid szünet, futó léptek hallatszanak, előbb Gallai ér az öreg Schankhoz, aztán kisvártatva Anica is)

ANICA *(levegőért kapkodva)* Mi történt vele?

GALLAI ISTVÁN *(rövid szünet után)* Meghalt.

ANICA Meghalt? Úristen! Biztos, hogy meghalt?

GALLAI ISTVÁN Biztos.

ANICA Megölték a seregélyek.

GALLAI ISTVÁN Megölték a seregélyek. Nem féltek a vadászpuskájától. Szétrebbentek, ha közéjük lőtt, de aztán mindig visszajöttek. Ezzel ölték meg.

ANICA Sokat lelőtt közülük.

GALLAI ISTVÁN De a többiek megölték. Nézd most is, mennyi van a fákon. Mintha örülnének.

(Rövid szünet, seregélyhangok hallatszanak)

ANICA Mit csináljunk vele?

GALLAI ISTVÁN Bevisszük a házikójába. Fogd meg a lábát.

ANICA Én nem nyúlok hozzá.

GALLAI ISTVÁN Halott embertől nem kell félned. Fogd meg a lábát!

ANICA Valaki jön. Egy ember kutyával.

GALLAI ISTVÁN Ez Stefi, a sógorom. Idejön. Ő nagyon szerette az öreg Schankot...

(Kutyaugatás, Stefi futva érkezik)

KREBS STEFI Mi van itt?! Johann bácsi! Mit csináltatok vele?!
GALLAI ISTVÁN Meghalt.
KREBS STEFI Johann bácsi! Johann bácsi! (*Rázza a halottat*)
GALLAI ISTVÁN Hiába rángatod. Halott az. Nem dobog a szíve.
KREBS STEFI Mit csináltatok vele?
GALLAI ISTVÁN Semmit. Kijött ide, és összeesett.
ANICA A seregélyekre lövöldözött.

(*Rövid szünet*)

KREBS STEFI (*halkan*) Ezt a kutyát hoztam neki. Fajtiszta kopó...
Régóta vágyott egy jó kopókutyára.
GALLAI ISTVÁN Be kellene vinnünk...
KREBS STEFI Most mit csináljak én a kopóval?
GALLAI ISTVÁN Tartsd meg magadnak. (*Ingerülten*) Vigyük be
már a házba a halottat.
KREBS STEFI Johann bácsi...
ANICA Megölték a seregélyek.
KREBS STEFI Mi? Miket beszélsz?
GALLAI ISTVÁN Fogd ezt a puskát, Anica.
ANICA Én ugyan nem nyúlok a puskához.
KREBS STEFI Méghogy a seregélyek ölték meg! (*Megvetően*) Sere-
gélyek! A kommunisták ölték meg. Akik gyalázkodó röpiratokat
dobáltak be hozzá. Azok ölték meg!
GALLAI ISTVÁN Fogd be már a szád, Stefi! Vigyük be a halottat.
KREBS STEFI (*rövid szünet után*) Igazad van. Vigyük be.

(*Erőlködve felemelik a hullát, beviszik a házikóba, addig senki sem beszél.*
Gallai visszajön Anicához.)

GALLAI ISTVÁN Mi elmehetünk.
ANICA Stefi bent maradt?
GALLAI ISTVÁN Bent maradt. Nagyon szerette az öreg Schankot.
ANICA Én félttem tőle. (*Rövid szünet*) Öreg volt már. Azért halt
meg.
GALLAI ISTVÁN Igen. Öreg volt.

ANICA És soha életében nem evett rózsamézet.
GALLAI ISTVÁN Nem evett rózsamézet.
ANICA De maga majd szerez rózsamézet egyszer, és nekem is ad
belőle. Igaz?
GALLAI ISTVÁN Igaz.
ANICA Kivárom. (*Nevet*)
GALLAI ISTVÁN Emeld magasra a fejed, hogyha nevensz.
ANICA Miért?
GALLAI ISTVÁN Akkor szebb vagy. Mindig emeld magasra a
fejed, hogyha nevensz. Hadd lássák az emberek, hogy szép vagy.
ANICA Szép vagyok? (*Nevet*)
GALLAI ISTVÁN Szép vagy.

(*Csend lesz, csak a seregélyek hangja hallatszik*)

NARRÁTOR Anica nem feledkezett meg a figyelmeztetésről. Elő-
reszegezte az állát, felemelte a fejét, ha nevetett. Vidám teremtés
volt, könnyen és sokat nevetett. És ezentúl az utcán is igyekezett
mindig magasra emelt fejjel járni, mintha mindig nevetni készül-
ne... Az aratás szerencsésen egybeesett a selyemhernyók alvá-
si idejével. Anica telehordta eperfalevéllal a szobát, és mire az
éhesen ébredt selyemhernyók felfalták a nagy halom bekészített
eperfalevelet, Gallai Istvánék hazatértek az aratásból, Gallai Ist-
ván és Anica újra együtt jártak a szőlőskertek alá az eperfákhoz,
Rézi pedig visszaült varrógépéhez. Egy napon Faragó Károly jött
át Rézihez.

(*Varrógépkattogás*)

FARAGÓKÁROLY Bemehetek? Szeretnék beszélni magával.
RÉZI (*dolgozik a varrógépen*) Persze, gyere csak... Nem tudtam,
hogy itthon vagy.
FARAGÓKÁROLY Ma nem mentem dolgozni. Nem érzem jól
magam.
RÉZI Mi bajod van?
FARAGÓKÁROLY Beszélni szeretnék magával.

RÉZI Hát beszélj.
 FARAGÓKÁROLY *(zavartan)* Azt szeretném kérdezni... Mi most mit csináljunk?
 RÉZI *(csodálkozva)* Mi bajod van? Részeg vagy?
 FARAGÓKÁROLY Anica meg István... Úgy látszik, hogy jóban vannak.
 RÉZI *(leállítja a varrógépet)* Mi az, hogy jóban vannak?
 FARAGÓKÁROLY Látták őket a hereföldön hemperegni. Az egész utca tudja már.
 RÉZI *(halkan)* Az egész utca...
 FARAGÓKÁROLY Mit csináljunk?
 RÉZI Nem tudom. Nem tudom, hogy mit csináljunk. *(Rövid szünet után)* A te feleségedről van szó. Csinálj vele, amit akarsz.
 FARAGÓKÁROLY Mit csináljak vele?
 RÉZI Csinálj vele, amit akarsz. *(Dühösen)* Menj haza, és csinálj, amit akarsz. Menj innen a fenébe!
 FARAGÓKÁROLY Én csak...
 SZENCINÉ *(távolabbról)* Rézi, itthon vagy?!
 RÉZI Itthon vagyok. *(Fáradtan)* Ki az?
 FARAGÓKÁROLY Szenciné.
 SZENCINÉ *(közelebből)* Csak szólni akartam, hogy most kaptunk egy kocsit görögdinnyét. Nagyon szép dinnyék. Ha venni akarsz...
 RÉZI Jó, majd átmegyek.
 SZENCINÉ Nagyon szép dinnyék. *(Rövid szünet után)* Ez a Károly miért áll itt, mint egy bánatos borjú?
 FARAGÓKÁROLY Én csak...
 RÉZI Nyugodtan megmondhatod neki is, hogy miért állsz itt.
 FARAGÓKÁROLY Anica jóban van Istvánnal.
(Rövid szünet)
 SZENCINÉ Igen. Hallottam már. Mesélték az utcában.
 FARAGÓKÁROLY Mit csináljak?
 RÉZI *(gúnyosan)* Mondd meg neki, hogy mit csináljon.

SZENCINÉ Nem tudom. Én sohasem mertem megcsalni az uramat, pedig régóta kocsmárosok vagyunk, és mindenféle ember megfordult a kocsmában.
 RÉZI Mégis, mit csinált volna veled az urad, ha megcsalod?
 SZENCINÉ Tőle kellene megkérdezni.
 RÉZI Te nem tudod?
 SZENCINÉ Tulajdonképpen tudom. Azt hiszem, megpiszkálná az arcomat a dugóhúzó hegyével. De előbb megverne vizes kötéssel.
 RÉZI Mondd el ezt ennek a borjúnak.
 SZENCINÉ Hallotta.
 RÉZI Mondd el neki még egyszer.
(Távolabbról kapunyitás)
 SZENCINÉ *(halkan hadarja)* Hazajött István.
 GALLAI ISTVÁN *(hozzájuk jön)* No, mára is elláttuk a hernyókat. *(Rövid szünet)* Mi van itt? Miért néztek így rám?
 SZENCINÉ Semmi. Jöttem szólni Rézinek, hogy kaptunk egy kocsit görögdinnyét. *(Hadarva)* Már megyek is. Gyere, Károly.
(Távolodó léptek, rövid szünet)
 RÉZI *(ismét varrni kezd)* Sokáig elmaradtatok.
 GALLAI ISTVÁN Rengeteget zabálnak azok a dög hernyók. *(Gyufasercenés, rágyújt)* Még rágyújtani sem volt időm. *(Rövid szünet)* Egy méhésszel is találkoztam.
 RÉZI Méhésszel?
 GALLAI ISTVÁN Igen. Egy öreg méhésszel.
 RÉZI A Mézes Pólával?
 GALLAI ISTVÁN Nem a Mézes Pólával. Egy öreg becsei méhésszel. Még sohasem láttam errefele.
 RÉZI Beszélgettetek?
 GALLAI ISTVÁN Beszélgettünk. Megkérdeztem tőle, hogy halt-e már rózsamézről.
 RÉZI Mit mondott?

GALLAI ISTVÁN Nem hallott róla.

RÉZI Mindjárt gondoltam.

GALLAI ISTVÁN *(diadalmasan)* De azt is mondta, hogy biztosan van valahol rózsaméz. Kell hogy legyen.

RÉZI Hol?

GALLAI ISTVÁN Azt az öreg méhészt sem tudja. De kell hogy valahol legyen rózsaméz. Ő is azt mondta.

RÉZI Azt mondta?

GALLAI ISTVÁN Igen. Valahol, ahol rengeteg rózsafa van. Talán millió rózsafa. Meg kell találni.

RÉZI Te majd megtalálod.

GALLAI ISTVÁN Meg fogom találni.

RÉZI És milyen a rózsaméz? Ezt nem mondta az öreg méhészt?

GALLAI ISTVÁN Mint a parázs. Azt mondta, hogy bizonyára olyan, mint a parázs.

RÉZI És aki eszik belőle, mindig fiatal marad.

GALLAI ISTVÁN Így van. Hozok én még neked egyszer rózsamézet.

RÉZI *(leállítja a varrógépet)* Átmegyek Szencinéhez. *(Fáradtan)* Hozok egy görögdinnyét.

GALLAI ISTVÁN Szép nagyot hoznál.

RÉZI Szép nagyot hozok.

GALLAI ISTVÁN Én meg vágok magamnak dohányt.

RÉZI *(elmenőben)* Mindjárt jövök.

(Rézi léptei hallatszanak, aztán zaj közeledik, asszonyok beszélgetnek, nevetgélnek, leghangosabban Anica nevetése hallatszik)

SZENCINÉ Megfelel ez, Anica?

ANICA Ez jó lesz. Megveszem.

SZENCINÉ Az urad szereti a görögdinnyét?

ANICA Szereti. Mindent szeret, amit tőlem kap. *(Harsányan nevet, mások is vele nevetnek)*

SZENCINÉ Hidegen vagy melegen szereti?

ANICA A görögdinnyét hidegen.

SZENCINÉ Akkor engedd le a kútba, mielőtt feltálad neki.

ANICA Majd leengedem a kútba. *(Ismét nevet)* De csak a görögdinnyét.

RÉZI Te cafka!

(Hirtelen csönd lesz)

ANICA *(először csodálkozva, azután rémülten)* Mit akar? Rézi! Mit akar tőlem?!

RÉZI Te kis ribanc!

ANICA Mit akar...

(Két pofon csattan. Anica elesik, a görögdinnyék szétgurulnak. Az asszonyok közül néhányan vihogni kezdenek)

RÉZI Az uram kellene?

ANICA Ne! Ne bántson!

RÉZI Leszúrlak!

SZENCINÉ Rézi, tedd le azt a kést!

(Sikoltozás, az asszonyok elrohannak)

ANICA Ne bántson!!

SZENCINÉ *(megpróbálja lefogni Rézit)* Megőrültél, Rézi?! Add ide a kést!

RÉZI Engedj!

SZENCINÉ *(Rézivel dulakodva)* Anica, menekülj innét! Menekülj innét, te kis cafka.

(Anica elrohan)

RÉZI Engedj el, mert téged szúrlak le.

SZENCINÉ Nyughass! Legyen eszed.

RÉZI Megölöm. Megölöm azt a cafkát.

SZENCINÉ Hagyd a fenébe.

RÉZI Elveszi az uramat.

SZENCINÉ Nem fogja elvenni.

RÉZI Engedj el! Úgyis megölöm azt a kis cafkát.

SZENCINÉ Hagyd békében. Legalább a gyerek miatt.

(Rövid szünet)

RÉZI *(halkan)* Milyen gyerek miatt?

SZENCINÉ Másállapotos. Nem tudtad?

RÉZI Nem.

SZENCINÉ Én látom a szeméről. Tényleg másállapotos. Legalább a gyerek miatt ne bánts.

RÉZI Szentséges isten. *(Rövid szünet)* A torkát fogom átvágni.

SZENCINÉ Nem biztos, hogy Istvántól. Fialat ura van. Igaz, hogy olyan, mint a borjú, de mégis fiatal.

RÉZI Meg kell ölnöm. A torkát fogom elvágni.

SZENCINÉ Ne csinálj magadnak bajt. Családod van, gondolj rájuk.

RÉZI Elveszi az uramat az a cafka.

SZENCINÉ Nem veszi el. Éppen eléggé ráijesztettél. *(Rábeszélő, anyáskodó hangon)* Láttad, hogy elrohant? Halálra rémült. Ezentúl messze el fogja kerülni az uradat. Az is lehet, hogy elköltöznek innen. Tényleg nagyon ráijesztettél.

(Rövid szünet, egy ideig csak a két asszony szuszogása hallatszik)

RÉZI Jól van. Most már elengedhetsz.

SZENCINÉ Nem csinálsz semmi bolondságot?

RÉZI Nem csinállok. Elengedhetsz.

SZENCINÉ *(elengedi Rézit)* Add ide a kést.

RÉZI Tessék.

SZENCINÉ Így már jobb. *(Megpróbál tréfálkozni)* Szerencséd, hogy ilyen erős vagyok: le bírtalak fogni. Megerősödtem a kocsmában.

Néha még a részeg férfiakat is én dobom ki.

RÉZI Sok dinnye széthasadt. Kifizetem őket.

SZENCINÉ Nem fizetsz semmit. Válassz ki egy szép, nagy dinnyét, és vidd haza.

RÉZI *(rövid keresgélés után)* Ezt elviszem.

SZENCINÉ Vigyed. Azt a kis cafkát meg hagyd a fenébe. Nem érdemli meg, hogy bajt csinálj magadnak.

RÉZI Tudom. *(Elindul)*

(Rövid szünet, Rézi sietős léptei hallatszanak, majd kapunyitás és -csukódás)

GALLAI ISTVÁN Sokáig válogattál.

RÉZI Sokan voltak Szenciéknél. Sorba kellett állnom. De szép dinnyét hoztam.

GALLAI ISTVÁN Igen, látom.

RÉZI Leeresztem a kútba. Így nagyon meleg.

GALLAI ISTVÁN Persze.

(Lánccsörgés, Rézi leengedi a kútba a görögdinnyét)

RÉZI Egy óra múlva kivehetjük.

GALLAI ISTVÁN Fáradtnak látszol.

RÉZI Kicsit fáradt vagyok.

GALLAI ISTVÁN Ülj le ide.

RÉZI Varrnom kell. Még két inget meg kell varrnom estig.

GALLAI ISTVÁN Ülj le. Az ingek megvárnak.

RÉZI Igaz. *(Sóhajtván leül)* Megvárnak.

GALLAI ISTVÁN Nem szeretem, ha rosszkedvű vagy.

RÉZI Vágtál magadnak dohányt?

GALLAI ISTVÁN Vágtam.

(Rövid szünet)

RÉZI Megvertem azt a kis cafkát.

GALLAI ISTVÁN Miféle kis cafkát?

RÉZI Anicát.

GALLAI ISTVÁN Anicát? De...

RÉZI Le akartam szűrni. Felkaptam a dinnyelélkelő kést, és le akartam szűrni.

GALLAI ISTVÁN *(felháborodva)* Mi bajod van neked?!

RÉZI *(mindvégig halk, monoton hangon beszél)* Agyonszúrtam volna, ha Szenciné nem fogja le a kezemet. Erős asszony a Szenciné. Ré-szeg férfiakat is képes kihajítani a kocsmából.

GALLAI ISTVÁN Te megőrültél!

RÉZI Lehet. *(Rövid szünetet tart, fáradtan sóhajt)* Rózsamézet ígértél neki is?

GALLAI ISTVÁN Kinek?

RÉZI Anicának.

GALLAI ISTVÁN *(felháborodása egyszerre alábbhagyott)* Csak neked ígértem rózsamézet. *(Most már ő is halkán beszél)* Neked és a gyerekeknek.

RÉZI Szép fiatalasszony az a kis cafka. És én majdnem megöltem.

GALLAI ISTVÁN Te fiatalabb vagy. Egyszer hozok majd neked rózsamézet, és ha eszel a rózsamézből, mindig fiatal maradsz.

RÉZI Hozzál rózsamézet. A gyerekek nagyon várják. Régóta ígéred nekik.

GALLAI ISTVÁN Hozok rózsamézet neked és a gyerekeknek. Hogy mindig fiatalok maradjatok.

RÉZI Szemüveget kellene vennem. Meggyöngült a szemem, nem látom már rendesen az öltéseket.

GALLAI ISTVÁN Veszünk szemüveget. Szemüveggel is szép leszel és fiatal.

RÉZI Földig érő selyemruha nem kell.

GALLAI ISTVÁN Nem kell földig érő selyemruha. Kell a halálnak földig érő selyemruha. Elegendem van a ronda selyemhernyókból.

RÉZI Rondák?

GALLAI ISTVÁN Ahogy növekednek, egyre rondábbakká válnak. És csak zabálnak, zabálnak. Nagyon elegendem van a selyemhernyókból. Elhiszed?

RÉZI Elhiszem.

(Rövid ideig csönd, azután felhangzik a varrógép zakatolása. Lejelentés.)

VII. történet Seregélyek a szőlőben

NARRÁTOR A Szív melletti vízimalomban időnként megállt a malomkerék: évente négyszer-ötször, de volt olyan esztendő, hogy többször is. Ez mindig azt jelentette, hogy Stefan Krebsék nagy vigasságra készülnek. Ilyenkor tisztára söpörték a malom kőpadlóját, a zsákokat félrehúzgálták, estére odarendelték a fél-lábú Schmidt Fülöpöt a verklijével. És este sok ember szokott összegyűlni a vízimalomban, eljött a Krebs családból mindenki, eljöttek a rokonok, még Feketicsről is, és az ismerős szenttamási német családok.

Így történt ez egy meleg nyári estén is, valamikor a harmincas évek elején. Verklizenére táncoltak a szenttamási németek és a feketicsi rokonok; kipirult arcú emberek forogtak a malom közepén, sokan pedig a fal mellett ültek, és jókedvűen iszogattak. Rézi is eljött a vigasságra férjével, Gallai Istvánnal, táncoltak a többiekkel együtt, időnként leültek megpihenni a békésen nyugvó malomkő szélére.

(Verklizene – polka vagy keringő –, táncoló lábak dobogása)

GALLAI ISTVÁN Kipirult az arcod. Vörös vagy, mint a róka.

RÉZI Mindig kipirulok tánc közben. Meg olyankor is, ha dolgozom valamit. Olyankor is mindjárt vörös leszek, mint a róka. *(Rövid szünet)* Valamikor egy egész éjszakát végig bírtam táncolni, megállás nélkül.

GALLAI ISTVÁN De azért most is jól érzed magad.

RÉZI Most eszembe jutott Gilike.

GALLAI ISTVÁN Ó! A szegény kis kanász. *(Rövid szünet)* Régen volt.

RÉZI Néha még most is eszembe jut. Ilyenkor, amikor sok ember összegyűlik a malomban.

GALLAI ISTVÁN Sokan voltak akkor is?
 RÉZI Rengetegen voltunk akkor is. Emlékszem, éppen új ruhát kaptam, nagyon boldog voltam, felkészültem, hogy végigtáncolom az éjszakát. Egyszer csak bejön az apám, és azt mondja, hogy látta odakint Gilikét, egy nagy kan disznó hátán lovagolni. És a kan disznó berohant vele a folyóba.
 GALLAI ISTVÁN Nem lehetett rajta segíteni.
 RÉZI Tudom. Amikor apám elmesélte, sokan még nevettek is. De én tudtam mindjárt, hogy Gilike befulladt a vízbe. Csak a nagy, ronda kan disznó úszott ki a partra.
 GALLAI ISTVÁN Szegény Gilike, nem tudott úszni.
 RÉZI Semmit sem tudott. Folyton az ujjával játszott, és álmodozott.
 GALLAI ISTVÁN Szép történeteket játszott az ujjain.
 RÉZI Igen. Szép történeteket.
 KREBS PÉTER Mi az, ti nem táncoltok?
 RÉZI Pihenünk.
 KREBS PÉTER Apánk, azt hiszem, berúgott egy kicsit.
 RÉZI Hol van?
 KREBS PÉTER Az előbb jött be. Eddig a rádiót hallgatta. Ott beszélget Artékkal. Biztosan azt meséli, mit hallott a rádióban. Nagyon jókedvű.
 RÉZI Mostanában sokat hallgatja a rádiót.
 KREBS PÉTER Félek, hogy majd megint beszédet akar mondani. A német hadsereg visszavonulásáról. Meg hogy az első világháborúban nem győzték le a német hadsereget.
 RÉZI Lehet, hogy beszédet mond.
 KREBS PÉTER Nem szeretem, ha berúg.
 RÉZI Az emberek szívesen hallgatják a történetét.
 KREBS PÉTER *(rosszkedvűen)* Túlságosan sokszor elmondta már.
 GALLAI ISTVÁN Hallom, hogy tegnap Verbászon jártál, Péter.
 KREBS PÉTER Mi? Igen. Ott jártam.
 GALLAI ISTVÁN Találtál munkát?
 KREBS PÉTER Lehet, hogy felvesznek a nyomdába. A nyakukra kell járnom. Addig, ha adódik valami napszám, szőljal nekem is.

GALLAI ISTVÁN Nem hiszem, hogy kukoricatörésig adódik valami.
 RÉZI Kaphattál volna állandó munkát.
 GALLAI ISTVÁN Kaphattam volna.
 KREBS PÉTER Tényleg? Kitől?
 GALLAI ISTVÁN A Belic ajánlott valamit.
 KREBS PÉTER Nofene! A Belic gazda?
 RÉZI Még ő a legrendesebb a gazdák között.
 KREBS PÉTER Nincs azok között egyetlen rendes sem. Mit ajánlott?
 GALLAI ISTVÁN Hogy menjünk ki a birtokára cselédnek.
 KREBS PÉTER Éppen ti? Annyi cselédet kaphat, amennyit akar.
 GALLAI ISTVÁN Ő minket hívott. Az idén nála arattunk. Bizonyára megtetszett neki, hogy milyen széles rendeket vágok.
 KREBS PÉTER És te mit mondtál?
 GALLAI ISTVÁN Nem érek rá. Rengeteg dolgom van itthon.
 KREBS PÉTER *(harsányan felnevet)* Nagyszerű! Nem érsz rá! Rengeteg dolgod van itthon, mi?!

GALLAI ISTVÁN Igen.
 KREBS PÉTER És ő?
 GALLAI ISTVÁN Neki is van egy szép története.
 KREBS PÉTER Ne mondd! Milyen történet?
 GALLAI ISTVÁN A kis Jósikáról és a nagy Jósikáról.
 KREBS PÉTER *(gúnyosan)* Igazán? Csak így, hogy kis Jóska és nagy Jóska, mi? Biztosan cseléd volt nála a kis Jóska meg a nagy Jóska is.
 GALLAI ISTVÁN Cselédek voltak. Egy szép napon két topronyos fiatalember állított be a birtokra, és munkát kért. Mindketteket Jósikának hívták, az egyik alacsony volt, a másik magas. Mindkettőjüknek felesége volt, és egy-egy gyereke. És egy-egy szalmazsákja. Belic felfogadta őket cselédnek.
 KREBS PÉTER Szép tőle.
 GALLAI ISTVÁN Szorgalmasan dolgoztak mindketten, járandóságukat annak rendje és módja szerint megkapták. Hat év után a helyzet a következő: már két-két gyerek van a Jósikáknál...

KREBS PÉTER És mesés vagyon.
 GALLAI ISTVÁN Várjál. A kis Jóska bejelenti, hogy ő visszaköltözne a falujába. Rendben van, szekeret is kap a költözködéshez. Bútorait csak kétszerre tudja elvinni. Ezenkívül hazavitt egy szekér búzát, egy szekér morzsolt kukoricát és két süldő disznót.
 KREBS PÉTER És a nagy Jóska?
 GALLAI ISTVÁN Még mindig cseléd a birtokon, és az egy szalmazsákhoz szerzett még egy szalmazsákot.
 KREBS PÉTER Hihetetlen!
 GALLAI ISTVÁN Pedig így van. Mit gondolsz, honnan ez a nagy különbség?
 KREBS PÉTER Fogalmam sincs.
 GALLAI ISTVÁN A kis Jóskának szorgalmas, takarékos asszonya volt, a nagy Jóska asszonya viszont lusta és fecsegő.
 KREBS PÉTER Értem.
 GALLAI ISTVÁN Egyszerű a dolog.
 KREBS PÉTER Tekintettel arra, hogy neked is szorgalmas és takarékos asszonyod van...
 GALLAI ISTVÁN Tovább!
 KREBS PÉTER ...hat év alatt te is megtollasodnál.
 GALLAI ISTVÁN Így igaz. Hazahozhatnék két szekérsi bútort, egy szekér búzát, egy szekér morzsolt kukoricát és két süldő disznót.
 KREBS PÉTER De neked rengeteg dolgod van itthon.
 GALLAI ISTVÁN Rengeteg dolgom van.
 RÉZI Remélem, nem sértődött meg Beli. Ő a legrendesebb gazda, akinél eddig dolgoztunk, nem szeretném, ha megsértődne.
 GALLAI ISTVÁN Tényleg ő a legrendesebb gazda. Nem akartam megsérteni, de sok dolgom van itthon.
 KREBS PÉTER Néha nagyon rendesen tudsz viselkedni, sógorom.
 RÉZI Fülöp abbahagyhatná már kicsit a verklizést. Kezd fájni a fejem.
 GALLAI ISTVÁN Majd mindjárt abbahagyja. Itt jön apátok Stefi-vel. Majd ők mindjárt leállítják a verklit.
 KREBS PÉTER Apánk beszédet fog mondani. Meglátjátok...

KREBS STEFAN Pihentek, gyerekek?
 RÉZI Pihenünk.
 KREBS STEFAN De azért jókedvűek vagytok, igaz? Legyetek jókedvűek. Most hallgattam a rádiót...
 KREBS PÉTER Jókedvűek vagyunk. Már megyünk is táncolni.
 KREBS STEFAN Ne menjetek. Érdekes dolgokat hallottam a rádióban. Fontos dolgok történnek Németországban. Németország ismét erős lesz. És ez azt jelenti, hogy itt is jobb világ lesz.
 KREBS STEFI Reméljük, hogy hamarosan jobb világ lesz.
 KREBS STEFAN Jobb világ lesz. Stefi, intél Fülöpnek.
 KREBS STEFI Mindjárt.
(A zene elhallgat, a táncosok megállnak.)
 KREBS STEFAN Engedjétek fel a malomkőre.
 KREBS PÉTER Nem kellene...
 KREBS STEFI Hagyjad apánkat beszélni.
 KREBS STEFAN *(hangosan, részeg lelkesedéssel)* Fontos dolgok történnek Németországban. Németország ismét erős lesz! A legyőzött ország, amelyet sohasem győztek le. Én tudom, hogy nem győzték le. Én láttam a világháború végén visszavonulni a német hadsereget. Amolyan...
 KREBS PÉTER Ismerjük a történetet.
 KREBS STEFI Fogd be a szád, Péter!
 KREBS STEFAN Amolyan senki földjén voltunk akkor. A magyarok még Feketics mögött álltak, a szerb katonaság még nem érkezett ide Újvidék felől. Itt Szenttamáson a helybeli szerbek átvették a hatalmat, felfegyverkeztek puskákkal, pisztolyokkal, és türelmetlenül várták a szerb katonaságot. Egyszer csak jön a hír, hogy Újvidék felől a visszavonuló német hadsereg maradékai közelednek. A felfegyverkezett szerbek vezetője, a Dobanovački, vagy minek hívják, azonnal kiadta a parancsot, hogy a hajóhidat húzzák félre, hogy a németek ne tudjanak átjönni a csatornán.
 KREBS PÉTER Csakhogy a németek...
 KREBS STEFI Péter!

KREBS STEFAN A németek nem voltak sokan, talán egy zászlóalj mindössze, példás rendben felsorakoztak a csatorna túlsó partján. Jól tudták, ha nem jutnak át a csatornán, fogságba esnek. Egy német tiszt előrejött egészen a víz széléig, tiszta, vasalt egyenruha feszült rajta, a csizmája fényesre volt pucolva. A víz széléig jött, és átkiabált, hogy ha a híd fél órán belül nem lesz a helyén, szarrá löveti ezt az egész bejzlit. *(Nevet)* Szenttamást egyszerűen bejzlinek nevezte. A helybeli szerbek megcélozták puskáikkal, és visszakiabáltak neki, hogy kotródjon innen, mert szitává lövik. A német tiszt nyugodtan megismételte, hogy ha a híd fél órán belül nem lesz a helyén, szarrá löveti ezt az egész nyomorult bejzlit. Mögötte a katonák felállítottak három ágyút. *(Hatásszünetet tart)* A híd fél óra múlva a helyén volt. A német katonák fegyelmezett sorokban átvonultak rajta, végigmasíroztak Szenttamáson. Tiszta, erősek és fegyelmezettek voltak. Én láttam mindent, és akkor megértettem, hogy a német hadsereget nem győzték le. Az ilyen hadsereget nem lehet legyőzni. Sohasem fogják legyőzni.

(Taps, rikoltozás. Ismét felhangzik a verklizene, tánc.)

KREBS STEFAN Legyetek jókedvűek, gyerekek. Én elmegyek, iszom valamit.

RÉZI Ne igyon többet, apám.

KREBS STEFAN *(elmenőben)* Legyetek jókedvűek!

KREBS PÉTER Szegény apánk, egyre gyakrabban mondja el ezt a történetet.

KREBS STEFI Nekem tetszik a történet. És másoknak is tetszik. Mindig megtapsolják.

KREBS PÉTER Túl sokszor hallottam. Olyan sokszor hallottam, hogy már kezdek kételkedni benne.

KREBS STEFI *(felháborodva)* Apánk igazat beszél. Én is láttam a német katonaságot a háború végén. Feketicsen voltam akkor...

KREBS PÉTER Tudjuk, Stefikém.

KREBS STEFI Láttam őket. Olyanok voltak, mintha akkor indultak volna csatába. És láttam széthullani a magyar hadsereget,

a katonák fellázkodtak tisztjeik ellen, eldobálták a fegyvereiket. Meg a szerbeket is láttam bevonulni Feketicsre. Rendes egyenruhájuk sem volt.

KREBS PÉTER Menjünk táncolni, Rézi.

RÉZI Gyerünk.

KREBS PÉTER Elengeded velem a feleségedet, sógorom?

GALLAI ISTVÁN De csak veled. Senki mással nem táncolhat.

(Rövid szünet)

KREBS STEFI Ez a Péter teljesen meg fog hülyülni, mintha nem is német volna.

GALLAI ISTVÁN Én is olyan vagyok, mintha nem is német volnék.

KREBS STEFI Ne bolondozz! Jól tudom, hogy te magyar vagy. De Péter németnek született...

GALLAI ISTVÁN Azért tud ilyen szépen keringőzni.

KREBS STEFI Úgy látom, neked sem tetszik túlságosan az apám története.

GALLAI ISTVÁN *(elgondolkozva)* Maga a történet talán még tetszik is. Csak azt nem szeretem, ha nagyon hangosan mondják el.

KREBS STEFI Miért fontos az...?

GALLAI ISTVÁN Én az olyan történeteket szeretem, amelyeket halkán mesélnek el. Mint amikor szerelmes az ember, és csupa szép dolgokat mond. Ha valaki kiabálni akar, akkor inkább énekeljen, és ne történeteket meséljen.

KREBS STEFI Énekeljen? *(Gúnyosan)* Lehetőleg olyankor, amikor te citerázol.

GALLAI ISTVÁN Egészen jól citerázom én.

KREBS STEFI Mindenféle embereknek.

GALLAI ISTVÁN Mindenféle embereknek. Néha neked is, meg Péternek, az öcsédnek is.

KREBS STEFI Pétert egyre inkább meghülyítik azok a gazemberek, akikkel az utóbbi időben barátkozik. Bata János meg a többiek. Nem érzi, hogy egészen más világ készülődik itt. Abban a

világban a Bata Jánosok mélyebbre kerülnek, mint most. Németország ismét erős lesz.

GALLAI ISTVÁN Lehet.

KREBS STEFI Ez nektek, magyaroknak is jó.

GALLAI ISTVÁN Micsoda? Hogy Németország erős lesz?

KREBS STEFI Igen.

GALLAI ISTVÁN Minden népnek az a legjobb, ha ő maga erős.

Nem csupán mások erősek.

KREBS STEFI Majdnem úgy beszélsz, mint Péter.

GALLAI ISTVÁN Majdnem. De azért nem beszélek úgy.

KREBS STEFI Szégyellnem kell magam az öcsém miatt. Munka nélkül kódorog, és naplopókkal barátkozik. Felajánlottam neki, hogy őrizze Johann bácsi szőlőskertjét. Semmit sem kellett volna csinálnia, csak néha a seregélyekre lövöldözni. Akkor bért kapott volna, mint a téglagyári munkások. Nem fogadta el.

GALLAI ISTVÁN Nem fogadta el?

KREBS STEFI Azt mondja, nem hajlandó őrizni a gazdagok birtokát. Sajnálna lelőni egyetlen seregélyt is.

GALLAI ISTVÁN Miért nem nekem ajánlod fel ezt a munkát?

KREBS STEFI Vállalnád? Azt hittem, hogy te is olyan hülye vagy, mint az öcsém.

GALLAI ISTVÁN Annyira hülye nem vagyok, hogy egy ilyen munkát visszautasítsak. Mostanában én is éppen munka nélkül kódorgok.

KREBS STEFI Te nem sajnálod lelőni a seregélyeket?

GALLAI ISTVÁN Én megjártam a háborút, sógorom. Lelőttem embereket is.

KREBS STEFI Rendben van. Reggel kivezetlek a szőlőskertbe, és odaadom Johann bácsi puskáját. Szüretig jó dolgod lesz.

GALLAI ISTVÁN Az is valami, ha az embernek szüretig jó dolga van. Majd kiviszem a citerámat is a szőlőskertbe.

KREBS STEFI De ne a citeráddal riogasd a seregélyeket.

GALLAI ISTVÁN A citerával majd odacsalogatom őket. Aztán közéjük durrantok a puskával. Halott seregélyek fognak hullani a levegőből. *(A verklizene felerősödik)*

*

NARRÁTOR Johann Schank valamikor régen selejtes téglákból kis házikót építtetett szőlőskertjében, piros cseréppel fedette be, és ha napközben belefáradt a kapálásba, a fattyazásba, a permetezésbe vagy a szőlőmetszésbe, a házikóba húzódott megpihenni. A kis ház egyetlen fehérre meszelt szobából állt, Johann Schank itt tartotta szőlőművelő szerszámain, az üres hordókat és a sörétes vadászpuskáját, amellyel szőlőéréskor seregélyekre, télen pedig vadnyulakra lövöldözött. Egy lószőrrel kitömött régi dívány is volt a kis házban, Johann Schank erre szokott leheveredni, és ide fektették akkor is, amikor egy tavaszi napon a seregélyekre lövöldözve összezsugorult. Halála után fiai bezárták a kis házikót, és csak szőlőéréskor nyitották ki megint. Ekkor már Gallai István járt vadászpuskával a szőlőskertben, és ő riogatta a seregélyeket. Munkájáért ugyanazt a bért kapta, mint a téglagyári munkások a Schank testvérek gyáraiban.

(Seregélyhangok, puskadörrenés, a seregélyek elhallgatnak.)

KREBS PÉTER Elhibáztad, sógorom.

GALLAI ISTVÁN *(meglepetten)* Péter! Mi a fenét csinálsz itt? Beosontál ide, mint egy tolvaj. *(Tréfálkozva)* Nem látod, hogy puska van nálam?

KREBS PÉTER Ugyan! A seregélyeket is elhibáztad.

GALLAI ISTVÁN Az szándékos volt. Nem akarom őket bántani.

Kedves madarak. Igaz, hogy falánkok, de nagyon kedves madarak.

KREBS PÉTER Hányat lőttél le már belőlük?

GALLAI ISTVÁN Egyet sem.

KREBS PÉTER Kiverik a szőlőt.

GALLAI ISTVÁN Marad még a Schankoknak elég.

KREBS PÉTER *(jókedvűen)* Megdolgozol a béredért.

GALLAI ISTVÁN Meg hát. Pusztítom a seregélyeket. A puska lövések még a téglagyárba is behallatszanak.

KREBS PÉTER Úgy látom, nem nagyon félnek tőled a madarak.

Csak felrebbennek, aztán már térnek is vissza.

GALLAI ISTVÁN Okos madarak ezek. Gyorsan rájöttek, hogy én mindig melléjük célzok. De te mit keresel itt?

KREBS PÉTER Veled akartam beszélni. Sejtettem, hogy folyton elhibázod a seregélyeket.

GALLAI ISTVÁN Ezért akarsz velem beszélni?

KREBS PÉTER Ezért. Persze nem a seregélyekről. Egy csomagot hoztam.

GALLAI ISTVÁN Látom. Mi van benne?

KREBS PÉTER Mindenféle irományok.

GALLAI ISTVÁN Röpiratok?

KREBS PÉTER Röpiratok is. Meg mindenféle iratok.

GALLAI ISTVÁN Jókorá csomag. És miről szólnak azok az irományok?

KREBS PÉTER El akarod olvasni őket?

GALLAI ISTVÁN Most nem. Csak megkérdeztem.

KREBS PÉTER Majd én felolvasok belőle.

GALLAI ISTVÁN Nem muszáj, de ha kedved van, olvass.

(Papírcsörgés)

KREBS PÉTER Figyelj csak! „Az osztályharc ma már olyan fokot ért el, amelyen a kizsákmányolt és elnyomott osztály már csak úgy szabadíthatja fel magát az őt kizsákmányoló és elnyomó osztály alól, ha egyidejűleg az egész társadalmat mindenkorra megszabadítja a kizsákmányolástól, az elnyomástól és az osztályharcoktól.”

GALLAI ISTVÁN *(rövid szünet után)* Szépen hangzik.

KREBS PÉTER Figyeld ezt: „1. Egyetlen forradalmi mozgalom sem lehet tartós a vezetők szilárd és a folytonosságot fenntartó szervezete nélkül. 2. Minél nagyobb az a tömeg, amely ösztönösen bekapcsolódik a harcba, mely a mozgalom alapját alkotja, és részt vesz benne, annál elengedhetetlenebb egy ilyen szervezet, és annál szilárdabbnak kell lennie ennek a szervezetnek.”

GALLAI ISTVÁN Ez is...

KREBS PÉTER Még ezt hallgasd meg: Minél szilárdabb ez a szervezet, „annál nagyobb lesz a munkásosztály és a társadalom

többi osztályának soraiban azok száma, akiknek meg lesz rá a lehetőségük, hogy részt vegyenek és tevékenyen dolgozzanak a mozgalomban.”

GALLAI ISTVÁN Értem. És ezért hány évet lehet kapni? Ha megtalálja nálad a rendőrség.

KREBS PÉTER Elég sokat. Nem szeretném, ha megtalálnák nálam.

GALLAI ISTVÁN Ezért hoztad ide?

KREBS PÉTER Ezért.

GALLAI ISTVÁN A seregélyek közé, mi?

KREBS PÉTER Igen. *(Nevet)* A seregélyek közé.

(Rövid szünet, seregélyhangok, puskadörrenés)

GALLAI ISTVÁN A fene egye meg!

KREBS PÉTER Ismét elhibáztad.

GALLAI ISTVÁN Lassan már fel sem rebbenek, ha rájuk lövök.

Pedig akkorát szól ez a puska, mint egy ágyú.

KREBS PÉTER Okos madarak.

GALLAI ISTVÁN Meghíszem azt. *(Rövid szünet)* A csomagot elrejtethjük az öreg Schank lószőr díványába.

KREBS PÉTER Elfér ott?

GALLAI ISTVÁN El. Nem hiszem, hogy a rendőrségnek eszébe jutna valaha is ott keresni.

KREBS PÉTER *(kaján szomorúsággal)* Szegény Johann bácsi. Ha ezt megtudja, odalent a pokolban apró darabokra tör minden üstöt.

GALLAI ISTVÁN Biztos vagy benne, hogy a pokolba került?

KREBS PÉTER Biztos. Egy téglagyáros, egy burzsuj hova kerülhetett volna máshová?

GALLAI ISTVÁN Erről is szó van az irományaidban?

KREBS PÉTER Erről nincs szó. *(Nevet)* De én tudom.

GALLAI ISTVÁN *(elindul)* Gyere, hozd a csomagodat.

(Léptek, majd ajtónyitás)

KREBS PÉTER Itt élt hát a jó öreg Johann bácsi!

GALLAI ISTVÁN Öreg napjaiban elég szerényen élt.

KREBS PÉTER Megtehetted. Két téglagyára volt, megengedhetted magának, hogy szerényen éljen.

GALLAI ISTVÁN Segíts megemelni ezt a díványt.

(Erőlködés, a dívány csikorgása)

KREBS PÉTER Elég rozoga állapotban van. Hullik belőle a lószőr.

GALLAI ISTVÁN Ezért fér el benne a te csomagod. Add csak ide!

(Matatás, elhelyezi a csomagot) Így. Itt senki sem fogja keresni. Tegyük vissza a helyére a díványt. *(erőlködve visszahelyezik az ágyat)*

KREBS PÉTER Nagyszerű rejtékhely ez. Tudtam...

GALLAI ISTVÁN Honnan tudtad, hogy beleegyezem?

KREBS PÉTER Sejtettem, hogy szándékosan hibázod el a sereglőket. *(Rövid szünet)* Még egy kérésem volna.

GALLAI ISTVÁN Még egy csomagod van?

KREBS PÉTER Nem. Hamarosan néhány ember fog idejönni. Beszélgetni szeretnénk itt bent a házban.

GALLAI ISTVÁN Gondolod, hogy beengedlek benneteket?

KREBS PÉTER Remélem.

GALLAI ISTVÁN *(dühösen)* Azt hittem, hogy több eszed van. Elhozod ide ezeket a veszélyes iratokat, aztán mindjárt idecsődítet a barátaidat is. Ha valaki meglát benneteket...

KREBS PÉTER Senki sem fog meglátni bennünket. A folyó mellett jönnek. Senki sem fogja észrevenni őket.

GALLAI ISTVÁN Kik ezek? Persze nagyjából sejttem.

KREBS PÉTER Közülünk néhányan, meg egy elvtárs Szabadkáról, egy másik Becséről... Jobb, ha nem tudod a nevüket. *(Kopogtatás az ajtón)* Már itt is vannak. Várj, majd kimegyek.

GALLAI ISTVÁN Gyorsan rángasd be őket, ne ácsorogjanak ott kint.

(Ajtónyitás)

KREBS PÉTER *(kissé távolabbról)* Gyere be. *(Ajtócsukás)*

GALLAI ISTVÁN Ó, a Bata János. Mindjárt gondoltam, hogy ő el fog jönni.

KREBS PÉTER Hol vannak a többiek?

BATA JÁNOS Hamarosan itt lesznek. A Morel vezeti őket. *(Rövid szünet)* Jó kis kunyhó ez. A vén gazember kunyhója. Itt biztonságban összejöhetünk.

GALLAI ISTVÁN Szőlőérésig. Amíg én ijesztgetem a sereglőket.

BATA JÁNOS Nem jár ide senki, igaz?

GALLAI ISTVÁN Stefi néha el szokott jönni. Amikor erre vadászgat. *(Rövid szünet)* A fenébe is!

KREBS PÉTER Mi van?

GALLAI ISTVÁN Stefi ma is el fog jönni. Teljesen megelégedtem róla.

BATA JÁNOS Biztosan eljön?

GALLAI ISTVÁN *(idegesen)* Biztosan. Mondta. Minden pillanatban itt lehet.

KREBS PÉTER Szólhattál volna előbb!

GALLAI ISTVÁN Most már mindegy. Nem kell berezelni. Rángassátok be minél gyorsabban a barátaitokat, Stefit majd én távol tartom a háztól.

KREBS PÉTER János, menj Morelék elé. Jöjjenek gyorsan. Mi is kimegyünk.

(Sietős léptek, mindhárman kimennek, ajtócsukás)

GALLAI ISTVÁN A bátyád mostanában nagyon rákapott a vadászatra.

KREBS PÉTER Johann bácsi szoktatta rá. Stefi sokat kijárt ide hozzá.

GALLAI ISTVÁN Az öreg Schank mindig szerette Stefit. Azt mondta, hogy az egész Krebs családban Stefi az egyetlen életrelévaló ember.

KREBS PÉTER Igen. Mert Stefi tud pénzt keresni, akárcsak az öreg. Szemrebbenés nélkül becsapja az embereket, akár valamikor a jó öreg Johann bácsi.

GALLAI ISTVÁN Testvéred.

KREBS PÉTER Testvérem. Szeretjük is egymást. De azért tudom, hogy nagy gazember.

BATA JÁNOS *(távolabbról)* A mieink itt vannak!

KREBS PÉTER Menjetek be!

(Rövid szünet, távolról kutyaugatás hallatszik)

GALLAI ISTVÁN A mieink is itt vannak.

KREBS PÉTER Kik?

GALLAI ISTVÁN Stefi és a kutyája.

KREBS PÉTER Hol?

GALLAI ISTVÁN Mindjárt előbújnak a fák közül. Menj be te is a házba. *(Gúnyosan)* Vagy találkozni akarsz a bátyáddal?

KREBS PÉTER *(elmenőben)* Tartsd távol a háztól!

GALLAI ISTVÁN Majd távol tartom. És közben lövöldözöm a seregélyeket.

(Rövid szünet, majd puskadörrenés. Közeledő kutyaugatás, újabb puska-lövés)

KREBS STEFI *(közeledik)* Dolgozol, sógorom?

GALLAI ISTVÁN Ezért fizetnek. *(Rövid szünet)* Hogy sikerült a vadászat?

KREBS STEFI Csak kóboroltam. *(Nevet)* Nem lőttem semmit.

GALLAI ISTVÁN Jókedved van.

KREBS STEFI Jó hírt hoztam.

GALLAI ISTVÁN Na?

KREBS STEFI A szomszédotok leszek.

GALLAI ISTVÁN Hogyhogy?

KREBS STEFI Megvettem a Faragóék házát. *(Nevet)* Nem örülsz, hogy a szomszédotok leszek?

GALLAI ISTVÁN *(vontatottan)* Örülök... Faragóék eladták a házukat?

KREBS STEFI *(nevet)* Eladták. Méghozzá milyen olcsón! Úgy alkudtam, ahogy akartam. Olcsón megkaptam a házat, még meg sem köszöntem nektek.

GALLAI ISTVÁN Nekünk?

KREBS STEFI Neked meg Rézinek.

GALLAI ISTVÁN Miért nekünk?

KREBS STEFI *(nevet)* Te eljátszadoztál a kis szomszédasszonyoddal, erre föl Rézi megverte, úgy hallottam, majdnem leszúrta. Az a kis asszonyka azóta úgy fél Rézitől, mint az ördögtől. Még ingyen is odaadnák a házukat, csak hogy elköltözhessenek a közelethez. Megcsináltatok nekem az üzletet.

GALLAI ISTVÁN Meg.

KREBS STEFI *(cinkosan)* Szép az a kis asszonyka. Én is szívesen eljátszadoznék vele. Mondd csak...

GALLAI ISTVÁN Neked már van házad és kocsmád a Tukban. Mit akarsz a Faragóék házával?

KREBS STEFI A tuki házamat eladom. Ehhez pedig hozzáépítek, és itt nyitok kocsmát.

GALLAI ISTVÁN Szenciéknek nem fog tetszeni, ha velük szemben megnyílik egy másik kocsmá is.

KREBS STEFI Ők majd becsukják az övékét. Az emberek az én kocsmámba fognak járni.

GALLAI ISTVÁN Nem biztos.

KREBS STEFI Biztos. Kezdetben majd olcsóbban mérem az italt. Amíg Szenciék el nem pucolnak a közelemből. Utána majd megemelhetem az árakat. És pékséget is nyitok.

GALLAI ISTVÁN Sok pénz kell hozzá.

KREBS STEFI Van pénzem. Amikor kezdtem, Johann bácsi megsegített. A többi már ment magától. Szereztem elegendő pénzt. *(Rövid szünet, sajnálkozva folytatja)* Szegény Johann bácsi! Bár élne még. Mindig azt magyarázta nekem, hogy nekünk németeknek itt, Bácskában gazdagoknak kell lennünk, hogy megmaradhasunk. Így kell kívárnunk, hogy Németország ismét megerősödjön. Németország erős lett...

GALLAI ISTVÁN Menjünk oda a fák alá. Melegem van itt a napon. Te is izzadsz.

KREBS STEFI Bemennék inkább a házba. Ott hűvösebb van.

GALLAI ISTVÁN Gyerünk a fák alá. Onnan szemmel tarthatjuk a seregélyeket.

(Elindulnak)

KREBS STEFI Persze, a seregélyek. Nézd, milyen sok van a szőlők között. Durrants közéjük.

GALLAI ISTVÁN Uszítsd rájuk inkább a kutyádat. Hadd tanuljon ez az állat.

KREBS STEFI Igazad van. *(A kutyát uszítja)* Gyere! Fogd! Tépd meg őket! *(Távolodó kutyaugatás)*

GALLAI ISTVÁN Engedelmes kutya.

KREBS STEFI Nagyon okos állat. Johann bácsinak szántam.

GALLAI ISTVÁN Tudom. Éppen akkor hoztad, amikor meghalt az öreg.

KREBS STEFI Szétriasztotta a seregélyeket. Felzavarta őket a fára. Átkozott madarak, gyűlölöm őket.

GALLAI ISTVÁN Rengeteget elpusztítottam közülük.

KREBS STEFI Hol vannak?

GALLAI ISTVÁN Elásom őket. Mi mást tehetnék velük.

KREBS STEFI Johann bácsi sokszor kérdezte tőlem, vajon ehető-e a seregélyek húsa. Mit gondolsz, ehető a húruk?

GALLAI ISTVÁN Nem tudom.

KREBS STEFI Egyszer meg kellene próbálni.

GALLAI ISTVÁN Nem hiszen, hogy ehető a húruk.

KREBS STEFI Egyszer mégis meg kellene próbálni. Megsütni vagy megfőzni néhány seregélyt. Lehet, hogy ehető a húruk. *(Közeledő kutyaugatás, vinnnyogás)* Jól van, kiskutyám.

GALLAI ISTVÁN Fajtiszta kutya?

KREBS STEFI Fajtiszta kopó. Okos kutya. Neki is melege van. Bemegyek vele a házba.

GALLAI ISTVÁN Jobb itt, a fák alatt. Széljárás is van.

KREBS STEFI Bemegyünk inkább a házba. Ott hűvösebb van. Ledőlök egy kicsit a díványra.

GALLAI ISTVÁN Lefeküdnél egy halott ember ágyára?

KREBS STEFI *(elindul)* Nem lesz semmi bajom. Te is mindennap lefekszel arra a díványra, és nincs semmi bajod.

GALLAI ISTVÁN Várjál!

KREBS STEFI *(nem áll meg)* Gyere be te is.

(Rövid szünet, puskadörrenés)

GALLAI ISTVÁN Ezek az átkozott madarak.

KREBS STEFI *(rémulten)* Mi van veled? Hova lövöldözöl?

GALLAI ISTVÁN A seregélyekre.

KREBS STEFI Fenét a seregélyekre. A sörétek itt fütyültek el a fülem mellett. Majdnem belém lőttél.

GALLAI ISTVÁN Ne félj. Tudok én célozni. Fogadjunk, hogy amíg a házig érsz, háromszor lelövöm a fejedről a kalapot, és egy karcolás sem esik a fejedre.

KREBS STEFI Mi van veled? Megbolondultál?

GALLAI ISTVÁN *(nevet)* Fogadunk?

KREBS STEFI *(dühösen)* Ne bohóckodj azzal a puskával. Dehogyan fogadunk. Megyek haza. És megkérnélek, hogy ne lövöldözz addig, amíg a közeledben vagyok.

GALLAI ISTVÁN Ne félj, tudok bánni a puskával.

KREBS STEFI *(elmenőben)* Várd meg, amíg messze leszek innen.

(Távolodó kutyaugatás, a közelben felerősödő seregélyhangok. Lejelentés.)

VIII. történet

Rozsdafoltos biliárdasztal

NARRÁTOR Késő őszi estén, amikor már korán alkonyodott, és odakint a földeken egyre kevesebb munka akadt, a jankófalviak hosszú órákon át üldölgéltek Szenci Bálint kocsmájában. Olcsó, erős pálinkát vagy savanyú bort ittak, vágott dohányt szívtak, és általában csöndesen beszélgettek. Szenciék, a kocsmárosék elégedettek lehettek volna, de az utca másik oldalán Krebs Stefi még a nyáron hozzáfogott a Faragóéktól megvásárolt sarokház átalakításához. Még egy tágas helyiséget építtetett a végébe, a gangot befalaztatta, kidobatta a konyhát és a szobát elválasztó közfalat, és egy Labányi György nevű Zöld utcai piktorral belülről átfestette az egész házat. Tiszta Sándort, az asztalost megbízta, hogy csináljon neki mennyezetig érő polcokat és egy hosszú pultot. Késő ősszel a pult és a polcok a leendő kocsmateremben álltak, Stefi már italosüvegeket is rakott a polcokra, és azt tervezte, hogy tavaszra kuglipályát építtet a kocsmá udvarában.

De egy késő őszi estén, amikor Gallai István és Bata János is a Szenci-kocsmában voltak, Szenci Bálint, a kocsmáros hangosan így szólt a közelében ülő vendégeknek:

SZENCI BÁLINT *(kocsmazajban)* Én már tizenöt éve kocsmáros vagyok. *(Üveggel kopogtat a pulton, a zaj valamelyest elcsendesül)* Tizenöt éve! Először Kátyban, a szerbek között nyitottam kocsmát. A háború után elűztek onnan. Éjszakánként gyalázkodó fenyegető feliratokat firkáltak a kocsmá falára. El kellett mennem, próbálkoztam másfelé, végül itt állapodtam meg, házat építtettem a magyar részen, és itt is maradtam a magyarok között. De innen most meg a svábok akarnak elűzni. Hát nem hagyom magam! Nem én! Egy sváb kocsmáros nem fog engem elűzni, és nem fog a magyarok nyakára ülni. Ha kell, a házat is felgyújtom. Én tisztességes magyar ember vagyok, előbb jöttem ide, veletek együtt

emeltem fel a házamat, jogom van itt maradni. *(Befejezi a beszédet, a zaj felerősödik, többfelől helyeselnék.)*

BATA JÁNOS *(halkan)* Úgy érzem, ez neked szólt. Üzenet, amit át kell adnod a sógorodnak.

GALLAI ISTVÁN Én is úgy érzem.

BATA JÁNOS Veszélyes lehet ez a Szenci. Ha a pénzéről van szó, kitör belőle a nemzeti öntudat.

GALLAI ISTVÁN Képesnek tartom arra, hogy felgyújtsa Stefi házat.

BATA JÁNOS Add át az üzenetet.

GALLAI ISTVÁN Átadom.

BATA JÁNOS Azt hiszem, jobb lesz, ha most elmegyünk innen.

GALLAI ISTVÁN Menjünk.

(Felállnak, kimennek a kocsmából, a zaj elmarad)

BATA JÁNOS Mi a fenét akar a sógorod? Van neki kocsmája a Tukban. Miért jön ide veszedelmet csinálni?

GALLAI ISTVÁN Stefi nagyon okosnak tartja magát. Keresett egy csomó pénzt, és most nagyon okosnak tartja magát. *(Rövid szünet)* Azt hiszem, okos is.

BATA JÁNOS Azért, mert keresett egy csomó pénzt?

GALLAI ISTVÁN Azért.

BATA JÁNOS Itt megjárhatja. Ez a barom a fejére gyűjtja a házat.

GALLAI ISTVÁN Majd szólok Rézinek, hogy próbálja lebeszélni Stefit. Nem jössz be hozzánk?

BATA JÁNOS *(elmenőben)* Ma este nem. Szóljal Rézinek.

(Rövid szünet, ajtónyitás, varrógép zakatolása)

GALLAI ISTVÁN Nem jött senki?

RÉZI *(folytatja a varrást)* Még nem, később majd biztos jönnek.

GALLAI ISTVÁN Az egyik húr elszakadt a citerán. Kicsérélem. *(Matat a citerával)* Lehet, hogy énekelünk még ma este.

RÉZI Kocsmában voltál?

GALLAI ISTVÁN Ott.

RÉZI Sokan vannak?

GALLAI ISTVÁN Sokan vannak. És szidják a németeket.
 RÉZI *(leállítja a varrógépét)* Ki szidja a németeket?
 GALLAI ISTVÁN Szenci Bálint. Azt mondja, nem tűrheti, hogy egy sváb kölyök elűzze őt innen. Fenyegetőzött, hogy felgyújtja Stefi házat.
 RÉZI Azt mondta, hogy felgyújtja a házat?
 GALLAI ISTVÁN *(hangolja a citerát)* Azt mondta.
 RÉZI Majd én beszélek vele.
 GALLAI ISTVÁN Inkább az öcséddel beszélj.
 RÉZI Majd beszélek Stefivel is. Ma este biztosan eljön hozzánk. De előbb a Szencivel beszélek.
 GALLAI ISTVÁN Most?
 RÉZI Most. *(Nyitja az ajtót)* Mindjárt visszajövök.
 GALLAI ISTVÁN Mit akarsz azzal a szabóollóval?
 RÉZI Megmutatom Szenci Bálintnak.
 GALLAI ISTVÁN Letöröm a derekadat, ha...
 RÉZI *(elfut)* Csak átszaladok, és megmutatom neki.

(Futó léptek, azután ajtónyitás, kocsmazaj)

SZENCI BÁLINT Rézi, te kit keresel itt? Az urad már hazament.
 RÉZI Veled akarok beszélni.

(A kocsmazaj fokozatosan elhalkul)

SZENCI BÁLINT Velem?
 RÉZI Mi bajod van neked a németekkel?
 SZENCI BÁLINT Veled nincs semmi bajom. *(Zavartan)* Tudod, hogy veled nem volt sohasem bajom.
 RÉZI Mi bajod van a németekkel?
 SZENCI BÁLINT Idefigyelj, Rézi. Engem a szerbek elűztek a Kátyból...
 RÉZI Elűzött valamelyik szerb kocsmáros. Valamelyik hozzád hasonló gazember.
 SZENCI BÁLINT Nem vagyok gazember. Én terád nem mondtam semmi rosszat.

RÉZI Azt mondtad, hogy felgyújtod az öcsém kocsmáját.
 SZENCI BÁLINT Azt mondtam. És fel is gyújtom...
 RÉZI Ha bármi történik az öcsémmel, ezzel az ollóval vágom el a torkodat.
 SZENCI BÁLINT Stefinek nincs joga kitűrni engem innen.
 RÉZI Jól nézd meg ezt az ollót. Ezzel vágom el a torkodat, ha hozzányúlsz az öcsémhez.
 SZENCI BÁLINT Nincs igazad...

(Rézi kiviharzik a kocsmából, becsapja az ajtót, futva indul haza)

KREBS STEFI Nővérekém, te kocsmába jársz?
 RÉZI *(lelassítja a lépteit)* Jó, hogy itt vagy, Stefi.
 KREBS STEFI Mondtam, hogy ma este eljövök hozzátok. Mit csináltál a kocsmában?
 RÉZI Beszédem volt Szenci Bálinttal.
 KREBS STEFI Ilyenkor?
 RÉZI Ilyenkor. *(Rövid szünet)* Menjünk be hozzánk.

(Ajtónyitás, citerapengetés, Gallai István még mindig a citerát hangolja. Ajtócsukódás)

KREBS STEFI *(jókedvűen)* Mindig a citeráddal bajmólódsz, sógor.
 GALLAI ISTVÁN Új húrt szereltem rá.
 KREBS STEFI Ha megnyitom a kocsmámat, néha átjöhetnél hozzám citerázni. Szépen szoktál játszani.
 GALLAI ISTVÁN Csak itthon szoktam játszani. Magamnak meg a vendégeinknek.
 KREBS STEFI Pénzt is kereshetnél.
 GALLAI ISTVÁN Nem mindenki tud pénzt keresni.

(Citerapengetés, Rézi beindítja a varrógépét)

KREBS STEFI Az igaz. Nem mindenki tud pénzt keresni. De az én kocsmámban még te is szép pénzeket kereshetnél.
 GALLAI ISTVÁN Inkább itthon játszom.

KREBS STEFI Szép kocsmá lesz az enyém. A polcokat már teraktam üvegekkel. Még egy vadászpuskát is felakasztottam a falra.

GALLAI ISTVÁN Sehogyan sem értem, miért itt akarsz kocsmát nyitni. Miért nem maradsz a Tukban?

KREBS STEFI Itt szegényebbek az emberek.

GALLAI ISTVÁN *(csodálkozva)* És ezért jössz ide?

KREBS STEFI Ezért. A Tukban már valamennyire megtollasodtak az emberek. Legalábbis jó részük. Van egy kis földjük, szereztek valamit, és most a fogukhoz verik a garast, hogy még többet szerezzenek. Nem sokra mennek ugyan, de ők remélik, hogy egyszer majd valóban gazdagok lesznek. Ezért ritkábban járnak kocsmába. Itt viszont *(nevet)*, itt csupa ágrólszakadt szegényember él, akik ha egy kis pénzhez jutnak, boldogan elverik a kocsmában. Nézd meg, a Szenci-kocsmá minden este tele van. Hát majd én átszippantom a vendégeket.

GALLAI ISTVÁN Furcsa...

KREBS STEFI Bíz csak rám, sógorom.

GALLAI ISTVÁN Miért nem a Zöld utcában nyitasz kocsmát? Ott is igen szegény emberek laknak.

KREBS STEFI A Zöld utcaiak rossz kocsmázók. Izgágák, verekedők. Errefelé jámborabbak az emberek.

GALLAI ISTVÁN Nem mindenki.

KREBS STEFI *(lekicsinylően)* Te csak citerázzál, sógorom. Az üzletet, a pénzszerzést bíz rád. Az egész rokonságban egyedül én tudok pénzt keresni. Majd meglátod, mi lesz itt, ha beindítom ezt a kocsmát a szomszédban.

GALLAI ISTVÁN Szenci Bálint fel fogja gyűjtani. Az lesz.

KREBS STEFI *(rövid szünet után erőltetetten felnevet)* Dehogy gyűjtja fel!

GALLAI ISTVÁN Ma megesküdött a vendégeinek, hogy felgyűjtja a kocsmádat.

KREBS STEFI Tényleg... tényleg fel akarja gyűjtani?

GALLAI ISTVÁN Tényleg.

KREBS STEFI *(zavartan)* De hát...

RÉZI *(leállítja a varrógépet)* Nem gyűjtja fel. Beszéltem vele, és megmutattam neki ezt a nagy szabóollót. Ezzel vágom el a torkát, ha bántani meri az öcsémet.

KREBS STEFI *(hüledezve)* Úristen. Igaz ez?

RÉZI Igaz.

KREBS STEFI Te tényleg elvágtnád a torkát?

RÉZI Elvágtnám a torkát. És ezt Szenci Bálint is nagyon jól tudja.

KREBS STEFI *(ismét fölényes és jókedvű lesz)* Számítottam rá, hogy Szenci kellemetlenkedni fog, de nem gondoltam volna, hogy gyűjtogatásra vetemedik. *(Hangot vált)* Köszönöm, nővérkém. Engedd meg, hogy kezet csókoljak neked. Nagyon szeretlek. Nagyon, nagyon büszke vagyok rád.

RÉZI Én nem vagyok büszke rád.

KREBS STEFI *(áradozva)* Meghálálom neked. Majd meglátod, hogy meghálálom neked. Mit szeretnél? Először is... először is hozok neked rózsafákat.

RÉZI Küldd el őket.

KREBS STEFI Magam hozom el a rózsafákat. Gyönyörű rózsafákat.

RÉZI Nem hozod el a rózsafákat. Te többet nem teszed be a lábad a házamba.

KREBS STEFI *(ismét bizonytalanul nevetgél)* Miket beszélsz, nővérkém?

RÉZI Azt mondtam, hogy ide többet nem teszed be a lábad.

KREBS STEFI De hát miért?

RÉZI Mert aljas disznó vagy. Szenci Bálintnak tulajdonképpen igaza van. Ő jött ide előbb, felépítette a házát, nincs jogod kitűrni őt innen. Miért nem maradsz a Tukban?

KREBS STEFI Ott nyitok kocsmát, ahol akarok. Itt kétszer annyit keresek, mint a Tukban.

RÉZI Ott nyitasz kocsmát, ahol akarsz. Én pedig azt engedek a házamba, akit akarok. Téged nem engedlek be többé.

KREBS STEFI Nem mondd komolyan.

RÉZI *(felcsattan)* Komolyan mondom! És most már menj innen.

KREBS STEFI *(gyámoltalanul)* Nővérekém...

RÉZI Takarodj innen!

KREBS STEFI *(tétován elindul)* Hát jó... hát jó...

(Ajtónyitódás-csukódás, rövid szünet)

GALLAI ISTVÁN Hátha észhez tér. Jobb volna, ha a Tukban maradna, és nem csinálna itt veszedelmet.

RÉZI *(szomorúan)* Gyerekkorukban sokszor megvertem őt is, meg Pétert is. Átkozott rossz kölykök voltak. Mindennap megpofoztam őket. Néha sajnálom, hogy felnőttek.

GALLAI ISTVÁN Hát igen. Most már egy egész fejjel magasabb, mint te. Nem pofozhatod meg.

RÉZI Néha sajnálom, hogy felnőttek.

(Távrolról tompa puskadörrenés, majd üvegcsörömpölés)

GALLAI ISTVÁN Mi volt ez?

RÉZI Talán csak nem Stefi...?

GALLAI ISTVÁN Mintha vadászpuska lett volna.

RÉZI *(idegesen)* Stefi azt mondta, hogy egy vadászpuskát akasztott a falra.

GALLAI ISTVÁN Üvegcsörömpölés is hallatszott.

(Újabb puskadörrenés és üvegcsörömpölés)

RÉZI Ez Stefi! *(Felugrik)* Halálra pofozom. Megőrült ez a kölyök.

GALLAI ISTVÁN Menj át hozzá!

(Rézi feltépi az ajtót, kirohan, futó lábdobogás, azután ajtónyitás, egészen közlelről újabb puskadörrenés és üvegcsörömpölés)

RÉZI Mit csinálsz?!

KREBS STEFI Ne gyere be, nővérekém. Hagyjál engem békén.

RÉZI Tedd le azt a puskát.

KREBS STEFI Az én puskám, az én üvegeim. Azt csinálók velük, amit akarok.

RÉZI Tedd le a puskát.

KREBS STEFI Nem. Nem lesz kocsma. Lelövöldözöm az italos üvegeket. Ezt akartad.

RÉZI Nem ezt akartam. *(Elindul feléje)*

KREBS STEFI *(fenyegetően)* Ne gyere a közelembe, nővérekém.

RÉZI Add ide a puskát.

KREBS STEFI Ne merj hozzám nyúlni.

RÉZI *(pofon vágja)* Hülye kölyök!

KREBS STEFI Ha még egyszer megütsz, beléd lövök. Ne merj hozzám nyúlni! *(Elcsukló hangon)* Nem vagyok már gyerek.

RÉZI Belém lősz, mi? *(pofon vágja)*

KREBS STEFI Ne merj...

RÉZI *(harmadszor is pofon üti)* Ide azt a puskát! Így.

KREBS STEFI *(sírva fakad)* Miért... miért...?

RÉZI *(rövid szünet után, elérzékenyülve)* Régen vertelek meg. Az a baj, hogy régen vertelek meg.

KREBS STEFI *(elcsukló hangon)* Miért...?

RÉZI Jó lesz minden... Na, ne bőgj már. Nem vagy gyerek. Egy egész fejjel magasabb vagy, mint én.

KREBS STEFI *(valamennyire összeszedi magát)* Nem vagyok már gyerek. Igaz.

RÉZI Töröld meg az orrod.

KREBS STEFI Persze. *(Az orrát fújja)* De többet ne pofozz engem.

RÉZI *(elneveti magát)* Ha nem lövöldözöl üvegekre.

KREBS STEFI *(egyszerre jókedvűen)* Á, az üvegek! Nincs semmi baj. Nem tört össze túl sok üveg. A pultot meg a polcokat elviszem majd a tuki kocsmába. Ezt a házat pedig kiadom bérbe. Így jó lesz?

RÉZI Jó lesz.

KREBS STEFI *(rövid gondolkodás után, a régi magabiztosságával)* Vagy nem is. Átadom Péternek. Úgysincs hol laknia. Se munkája, se lakása. Átadom neki, amíg össze nem szedi magát.

RÉZI Mégis érdemes volt néhány pofont adnom.

KREBS STEFI És akkor talán végre komolyan szóba áll velem az a hülye. Ideje, hogy összeszedje már magát. Mindenféle ágrólszadkadt gazemberrel barátkozik.

RÉZI Ő is eléggé ágrólszakadt.

KREBS STEFI Összeszedhetné magát. Átadom neki ezt a házat, és majd beszélék a fejével. Johann is beszélni akar vele.

RÉZI A fiatal Schank?

KREBS STEFI Igen.

RÉZI Próbáljátok meg. Most összesöpröm az üvegdarabokat.

KREBS STEFI Megpróbáljuk. Neked pedig hozok egy gyönyörű rózsafát. Beengedsz a házádba?

RÉZI *(az üvegdarabokat söpri)* Beengedlek.

(Üvegdarabok csörgése)

*

NARRÁTOR Szenci Bálint kocsmájában hangosan csattogtak a biliárdgolyók; két fehér és egy piros csontgolyó futott az asztalon, amelynek zöld posztóján kifakult barna foltok éktelenkedtek. Stefi hozzáférően, széles mozdulatokkal úzte a csontgolyókat, a fal mellől, ahová sörétes puskáját támasztotta, egy lógó fülű, okos vadászkutya nézett rá elismerően. A másik két játékos: Krebs Péter és ifjabb Johann Schank, a téglagyáros bosszúsan támaszkodtak dákójukra, türelmetlenül várták, hogy ők is az asztalhoz kerüljenek. De Stefi ügyesen kopogtatta a csontgolyókat, nagyon jól biliárdozott, a lúdtalpas, nagydarab Johann vagy a nehézkes, ügyetlen Péter nem versenyezhetett vele. Kis fekete tábla függött a falon, a puskára vigyázó kopó felett, erre a táblára felírták nevüket, és várakozás közben Péter időnként krétával vonalakat húzott Stefi neve mellé. A vadászkutya ilyenkor ellenségesen Péterre villantotta fogait.

(Biliárdgolyók csattogása, kutyamorgás)

KREBS PÉTER Stefi, küldd el innen ezt a dögöt, mert belerúgok. Akárhányszor a közelébe megyek, belém akar marni.

KREBS STEFI Ne félj, öcsém, nem fog beléd marni. Okos kutya ez. Csak akkor bántana, ha a puskához nyúlnál.

JOHANN SCHANK Okos kutya ez. Kár, hogy az apám nem foglalkozhatott vele. Az apámnak szántad, igaz?

KREBS STEFI *(a biliárdgolyókat ütögeti)* Igen, Johann bácsinak szántam. Húzzál még egy vonalat, öcsém.

KREBS PÉTER *(a vicsorgó kutyának)* Ronda dög!

JOHANN SCHANK Az apám sok mindenre megtanította volna.

KREBS STEFI Én is sok mindenre megtanítottam. Mindent megért.

Bármit mondasz neki, megérti, de csak a gazdájának fogad szót.

KREBS PÉTER *(golyócsattogás után)* Végre! Már azt hittem, sohasem hibázol.

KREBS STEFI Te következel.

KREBS PÉTER Örülök, ha elmehetek a kutyád közeléből. Nézzük csak... *(Meglöki a golyókat)*

KREBS STEFI Szegény jószág, nagyon rossz bőrben volt, amikor hozzám került. Visszafelé állt a szőre, állandóan nyüsztetett, és nem akart enni. De kezelésbe vettem, meggyógyítottam, és oda akartam ajándékozni Johann bácsinak... Johann bácsi meghalt, mire...

KREBS PÉTER A fene egye meg! Sohasem tanulok meg biliárdozni.

KREBS STEFI Te vagy soron, Johann. *(Nevet)* Próbáld meg, még megtanulhatsz biliárdozni.

JOHANN SCHANK Beérhetlek még.

KREBS STEFI Próbáld meg.

JOHANN SCHANK *(vontatottan)* Így... *(Összecsattannak a golyók)*

KREBS STEFI *(felnevet)* Menjetek el az asztaltól. Majd én megmutatom, hogyan kell játszani. *(Biliárdgolyók csattogása)* Húzzál még egy vonalat a táblára, öcsém.

(Kutyamorgás)

KREBS PÉTER Miért viszed magaddal mindenhová ezt a dögöt? Miért vezeted be még a kocsmába is?

KREBS STEFI *(a további beszélgetés alatt mindvégig rendületlenül biliárdozik, hallani a golyók csattogását)* Vadászni voltunk.

KREBS PÉTER Mire vadászol ilyenkor?
 KREBS STEFI Seregélyekre.
 KREBS PÉTER Nem költöztek még el?
 KREBS STEFI Vannak még. Húzzál még egy vonalat.
 KREBS PÉTER *(kutyamorgás után)* Mindenütt leszüretelték már a szőlőt. Miért vadászol még mindig a seregélyekre?
 KREBS STEFI Kiprobáltam, hogy ehető-e a húruk.
 JOHANN SCHANK Tényleg kiprobáltad? Az apám is folyton kérdezgette, hogy ehető-e a seregélyek húsa. De nem hiszem, hogy kiprobálta.
 KREBS STEFI Én kiprobáltam.
 JOHANN SCHANK És?
 KREBS STEFI Nem ehető a húruk. Bűdös és rágós a húruk, kifordult a számból. Pedig mindent elkészítettem rendesen. Vízet forraltam, beleraktam a lelőtt seregélyeket, szépen megkopasztottam és megfőztem őket. Még sót és paprikát is vittem magammal. De hiába, kifordult a számból a húruk. Aztán kettőt nyársra húztam, és megsütöttem. Istenem, milyen kicsire aszalódtak ott a tűz felett. És ehetetlenek voltak.
 JOHANN SCHANK Az apám szőlőskertjében sütötted őket?
 KREBS STEFI Igen. Fél napig kínlódtam azokkal az átkozott madarakkal. Főztem, sütöttem őket, közben pedig a környező fákon egyre több seregély gyűlt össze. Engem néztek, nagyon csöndben voltak. Olyanok voltak, mint egy gyászoló tömeg, mintha sírtak volna. Esküszöm, végül már kezdtem rosszul érezni magam.
 JOHANN SCHANK Elmegyek, bekapcsolom a rádiót.

(Távolodó léptek, rövid szünet)

KREBS PÉTER Már az előbb meg akartam tőled kérdezni, Stefi. Miért jársz ide, ebbe a kocsmába biliárdozni? Szenci Bálint fel akarta gyűjtani a házadat.
 KREBS STEFI Jó barátok lettünk. Amióta te beköltöztél a házba, és tudja, hogy nem nyitok vele szemközt kocsmát, Szenci Bálint a barátom lett.

(Távolabbról rádiózúgás, mozog az állomáskereső mutató)

KREBS PÉTER Nem haragtartó.
 KREBS STEFI Nem haragtartó. Húzz még egy vonalat. *(Kutyamorgás)*

(Távolabbról, a rádióból német katonai induló hangzik. Közeledő léptek)

KREBS STEFI Sikerült megfognod Berlint?
 JOHANN SCHANK *(hozzájuk megy)* Sikerült.
 KREBS STEFI Szeretem az indulókat.
 KREBS PÉTER Túlságosan hangosak.
 JOHANN SCHANK Sajnálom, hogy nem voltam veled, Stefi. Amikor a seregélyeket sütötted.
 KREBS STEFI Ne sajnáld.
 JOHANN SCHANK Szerettem volna látni a gyászoló tömeget.
 KREBS STEFI Örülj, hogy nem voltál ott. Rossz érzés volt. Az a sok hallgatag madár a környező fákon...
 JOHANN SCHANK Úgy látszik, még a madarak is gyászolnak. Még a seregélyek is elsiratják a hozzátartozóikat.
 KREBS STEFI Pontosan olyanok voltak, mintha gyászolnának. A seregélyek is összetartanak, és sajnálják, ha valaki kiválik közülük.
 KREBS PÉTER Unalmas veled biliárdozni. Nagyon kitanultad a játékot. Nem szeretem, ha fél óráig ácsorognom kell, és bámulnom, hogy más milyen ügyesen játszik.
 JOHANN SCHANK Még beérheted.
 KREBS PÉTER Nem hiszem.
 KREBS STEFI Még egy vonalat. *(Nevet)*
 KREBS PÉTER Elképesztően ügyesen játszol.
 JOHANN SCHANK Beérheted. Ha nagyon igyekszel, beérheted. Mindent meg lehet...

(Kutyamorgás)

KREBS PÉTER *(dühösen)* Nem akar összebékülni velem ez a dög. Szétrúgom a pofáját.

KREBS STEFI Ne bánts. Jó kutya az. Csak nem szereti az idegeket.

KREBS PÉTER *(kimérten)* Akkor hát ki vele. Miért hívtatok a kocsmába?

KREBS STEFI Hogyhogy miért hívtunk? Biliárdozni hívtunk.

KREBS PÉTER Fenét. Tudom, hogy beszélni akartok velem. Azt is sejtem, hogy miről.

KREBS STEFI Mit gondolsz?

KREBS PÉTER Nem lehetne lehalkítani azt a rádiót?

KREBS STEFI Én szeretem az indulókat.

KREBS PÉTER Hát akkor mondjátok induló mellett. Mondjátok azt, amiért idehívtatok.

JOHANN SCHANK Beszélgethetünk is éppen. *(Felsóhajt)* Fel akartam ajánlani, hogy dolgozz nálam a téglagyárban.

KREBS PÉTER Annyi sárdagasztó munkást kapsz, amennyit akarsz.

JOHANN SCHANK Dolgozhatnál az irodában.

KREBS PÉTER Van már munkám. Felvettek a verbászi nyomdába.

JOHANN SCHANK Mindennap Verbászra fogsz járni?

KREBS PÉTER Szereztem magamnak egy biciklit.

JOHANN SCHANK Akkor sem jöttél hozzám, amikor nem volt munkád a nyomdában. Inkább mentél fát hasogatni és trágyát hordani.

KREBS PÉTER A trágyahordást is meg lehet szokni. Még mindig jobb, mint alamizsnáért kunyerálni.

JOHANN SCHANK Nem alamizsnát adtam volna. Mindenkor szívesen segítek rajtad.

KREBS PÉTER Valóban?

KREBS STEFI Össze kell tartanunk.

KREBS PÉTER Mint a seregélyeknek?

KREBS STEFI Még a madarak is összetartanak.

KREBS PÉTER A seregélyek tetszenek nekem. Határozottan tetszenek nekem. De hát a seregélyek, azok seregélyek. És ti egészen másról akartok velem beszélni. Igaz?

JOHANN SCHANK *(vontatottan)* Hát jó. *(Rövid szünet)* Azt mondják, hogy mindenféle emberekkel barátkozol. Gyanús, toprongyos alakokkal.

KREBS STEFI Kommunistákkal is.

KREBS PÉTER Azt nem mondják, hogy én is kommunista vagyok?

JOHANN SCHANK Nem. Ezt még szerencsére nem mondják.

De ha sokáig így folytatod...

KREBS PÉTER Máris mondják.

JOHANN SCHANK Mondják?

KREBS PÉTER Igen. Nyugodtan mondhatják.

(Rövid szünet)

JOHANN SCHANK Kommunista vagy?

KREBS PÉTER Több mint három éve. A beszélgetést tehát be is fejezhetjük. *(Megszűnik a biliárdgolyók csattogása)*

JOHANN SCHANK *(elkeseredetten)* Az isten verje meg!

KREBS PÉTER Nem tudtad?

JOHANN SCHANK Nem.

KREBS PÉTER Stefi megmondhatta volna.

KREBS STEFI Én sem tudtam.

KREBS PÉTER Jól tudtad, hogy miért rúgtak ki a nyomdából. Én csináltam azokat a röpiratokat.

KREBS STEFI Azt hittem... csak úgy segítettél azoknak a gazembereknek.

KREBS PÉTER Hogyne segítettem volna. Hiszen közéjük tartozom. A te szemedben én is gazember vagyok.

KREBS STEFI Ezt csak így kimondod?

KREBS PÉTER Így.

KREBS STEFI *(fenyegetően)* A bátyád vagyok!

JOHANN SCHANK Ne veszekedjete. Péter okos fiú. Tulajdonképpen az sem baj, ha kommunista. Talán jó is, ha van emberünk közöttük. Legalább mindenről pontosan és időben tájékozódunk.

(Rövid szünet)

KREBS PÉTER *(fojtott hangon)* Stefi!

KREBS STEFI Tessék.

KREBS PÉTER A kocsmáros jó barátod, igaz?

KREBS STEFI Igen.

KREBS PÉTER Hívd ide.

KREBS STEFI Minek?

KREBS PÉTER Hívd ide!

KREBS STEFI Bálint, gyere ide!

(Közeledő léptek)

SZENCI BÁLINT Parancsoljatok. Mit hozhatok?

KREBS PÉTER Semmit. Mondd el Schank úrnak, hogy mik ezek a barna foltok a biliárdasztalon.

SZENCI BÁLINT Bata János vére.

KREBS PÉTER Hogy kerül ide Bata János vére?

SZENCI BÁLINT Tudod te nagyon jól.

KREBS PÉTER Én tudom. De Schank úr nem tudja. Mondd el Schank úrnak, hogy honnan származnak ezek a barna foltok. Szép zöld asztalon csúnya barna foltok.

SZENCI BÁLINT A Zöld utcaiak egyszer felfektették a biliárdasztalra Bata Jánost, kifeszítették a kezeit, lábait, aztán a biliárd-dákóval kiszaggatták az orrlyukait. Rettenetesen ömlött a vér Bata János orrából, és ráfolyt a biliárdasztal posztójára.

KREBS PÉTER Köszönöm. Csak ennyit akartam. Visszamehetsz a pulthoz.

(Távolodó léptek)

KREBS STEFI Mit akarsz...?

KREBS PÉTER Azt akartam, hogy Johann Schank hallja, honnan származnak ezek a barna foltok. Hallottad, Johann?

JOHANN SCHANK Hallottam.

KREBS PÉTER Nos, ezt fogom én veled csinálni. Felfeszítelek a biliárdasztalra és kiszaggatom az orrlyukaidat. Biztos lehetsz benne, hogy megteszem, ha még egyszer olyasmit mondasz, mint az előbb. *(Hirtelen felcsattan)* Mit gondolsz, te koszos...

KREBS STEFI Péter!

KREBS PÉTER Neked semmit sem mondtam.

KREBS STEFI Észnél légy. Nem azért hívtunk, hogy veszekedjünk. Biliárdozni hívtunk...

KREBS PÉTER Biliárdozni hívtatok, de nekem már egyáltalán nincs kedvem biliárdozni.

KREBS STEFI Fogd a dákót, és játsszál.

KREBS PÉTER Mára elég volt.

JOHANN SCHANK Nem kell heveskedni. Biliárdozhatunk tovább, és szépen is beszélgethetünk.

KREBS PÉTER Mára elég volt. Úgy látszik, sohasem fogok megtanulni biliárdozni. Nincs hozzá érzékem. Azt hiszem, végképp felhagyok a biliárdozással.

(Rövid, kínos szünet, a katonainduló most mintha erősebben hallatszana, mint eddig)

KREBS STEFI Akkor hát számoljunk el. *(Rosszkedvűen)* Azt hiszem, én nyertem.

KREBS PÉTER *(jókedvűen)* Te nyertél. És azt hiszem, hogy én vesztettem legtöbbet. *(Kutyamorgás)* A kutyád nem enged a táblához, hogy számoljak. Mégis a pofájába rúgok ennek a dögnek.

KREBS STEFI Majd én összeszámolom.

KREBS PÉTER Írd fel a tartozásomat. Nincs egy vasam sem.

KREBS STEFI Nincs pénzed?

KREBS PÉTER Nincs. *(Gúnyosan)* Az öcsédnek igazán hitelezhetsz. Megadom.

KREBS STEFI Behajtom rajtad. Nem sok pénz, de behajtom rajtad. Biztos lehetsz benne.

KREBS PÉTER Biztos vagyok benne. No, én elmegyek. *(Belérug a kutyába, az vonítani kezd. Péter távolodó léptei)*

KREBS STEFI Péter!
JOHANN SCHANK Hagyjad.
KREBS STEFI Belerúgott a kutyámba.
JOHANN SCHANK Hagyjad...

(A rádiót elcsapja valaki egy katonainduló közepén, csak a kutya vinnyogása hallatszik. Lejelentés.)

IX. történet

Éjszakai kártyázás

NARRÁTOR Krebs Péter tavasszal kerékpárral járt Verbászra dolgozni. Még sötétben, virradat előtt indult el mindennap hazulról, óvatosan végigkarikázott a sötét jankófalvi utcákon, azután a Kálvária felé fordult, a Kálvária utcából leereszkedett a Szívhez, a keskeny fahídon tolnia kellett a kerékpárt, aztán megint felült rá, kanyargó utcákon eljutott a Fő utcáig, azon be a hosszú, széles Zöld utcába, amely ráfutott a verbászi útra. Leginkább hajnalodott már, mire kikerült a Zöld utcából, a szürke reggeli fényben melegen öltözött asszonyok mozogtak, csapatokban sodródtak ki a verbászi útra, répát kapálni mentek. Visszafelé jövet este is találkozott az asszonyokkal; este fáradtak voltak az asszonyok, az arcuk megsápadt, fázósan összehúzták magukat a sáros kapák alatt.

Péter vasárnap pihente ki magát, ilyenkor délig aludt, és nyugodtan, jóízűen fogyasztotta el az ebédjét. Délután ismét az ágyon nyújtózkodott, olvasott, esetleg átment Gallai Istvánéhoz segíteni feldíszíteni színes papírszalagokkal a szobát és a konyhát. Gallai Istvánéknál minden vasárnap délután gyerekből, vagy ahogy Gallai István mondta, kukacból volt, összejöttek az utca gyerekei, és sötétedésig nekik szólt a citera, táncoltak és énekeltek kedvükre. Egy vasárnap délután azonban Péter megpróbálta leszedetni a színes papírszalagokat.

KREBS PÉTER *(távolabbról)* Sógorom, merre vagy?

GALLAI ISTVÁN *(papírszalagok csörgése mindvégig, amíg beszélgetnek)* Gyere be!

KREBS PÉTER *(közeledik)* Persze, megint a papírszalagokat aggattod a plafonra.

GALLAI ISTVÁN A gyerekek szeretik. Meg nekem is tetszik, ha fel van díszítve a szoba és a konyha.

KREBS PÉTER Okvetlenül szükséges minden vasárnap felrakni a szalagokat?

GALLAI ISTVÁN A gyerekeknek nagyon tetszik.

(Rövid szünet)

KREBS PÉTER *(kedvesen, meggyőzően)* Fontos dolgot kellene elintézned ma délután.

GALLAI ISTVÁN *(szórakozottan)* Mit?

KREBS PÉTER El kell menned a Zöld utcába.

GALLAI ISTVÁN Nem lehet. Ma délután sehova sem mehetek. Kukacból lesz.

KREBS PÉTER Dehogynem...

GALLAI ISTVÁN Látod azokat a szegeket? Akkor vertük őket a plafonba, amikor ideköltöztünk. Azóta is ott vannak, talán már ki sem lehetne húzgálni őket. Száz év múlva is színes szalagokat fogunk akasztani rájuk.

KREBS PÉTER Fontos dologról van szó.

GALLAI ISTVÁN Legjobb volna, ha a papírszalagok állandóan itt lógnának, de Rézi mindig leszedi őket. Azt mondja, hogy nagyon rendetlenül...

KREBS PÉTER *(türelmetlenül)* Tudom, hogy mit mond Rézi. Fontos dologról akarok beszélni veled. Tényleg el kell menned a Zöld utcába.

GALLAI ISTVÁN Nem érek rá. A Zöld utca várhat.

KREBS PÉTER A kukacból is várhat.

GALLAI ISTVÁN Nem. Hamarosan itt lesznek a gyerekek.

KREBS PÉTER Majd elmondom, miről van szó.

GALLAI ISTVÁN *(érdektelenül)* Mondjad. De siess, mert hamarosan itt lesznek a gyerekek, és nem szeretik, ha felnőttek lábatlanokodnak az ő báljukban.

KREBS PÉTER *(sóhajt, aztán megpróbál meggyőzően magyarázni a papírcsörgésben)* A határban nagy a nyugalanság. Ez az esős tavasz rendkívül jó termést, elsősorban rendkívül jó cukorrépatermést ígér, de ugyanakkor gyors és jó munkát igényel. A termésből nem

lesz semmi, ha a kapálást és az egyelést nem végzik el időben. A gazdák már dörzsölik a kezüket, nagyot fognak hízni az idén, de azért félnek is, a munkások megszoríthatják őket. Persze, nem mutatják, hogy félnek, éhbérért dolgoztatják a munkásokat, nyomorult tízdináros napszámért, és még abból is elvonnak, ha az eső megakasztja a kapásokat. De rettenetesen nagy bajba kerülnének, ha az a sok kapás asszony egyszerre letenné a kapát. És ha utánuk a többi munkás is leállna.

GALLAI ISTVÁN Így igaz. Kénytelenek lennének nagyobb napszámot fizetni.

KREBS PÉTER *(lelkesen)* Ez a beszéd! Itt az alkalom, hogy kissé megpörköljük a hereméhek szárnyait. Csak egy szikra kell, és felbolydul az egész határ. Ha most nem tudjuk megszervezni...

GALLAI ISTVÁN Ezért menjek a Zöld utcába?

KREBS PÉTER Igen. Szinte valamennyi Zöld utcai asszony a répföldeken dolgozik, legtöbbször Schwarznál, a cukorgyári gazdaságban. Náluk kell kezdeni, az ő munkájuk most a legfontosabb. Tőlük félnek legjobban a hereméhek. Ha a kapás asszonyok leállnak, mások is le fognak állni, elérhetjük, hogy mindenütt megemeljék a napszámot.

GALLAI ISTVÁN Nincs emberetek a Zöld utcában?

KREBS PÉTER Minden emberünknek kiosztottuk a feladatot, folyik már a szervezkedés, mindenfelé csiholják a szikrát. Jövő héten érdekes dolgok fognak történni. A Zöld utcai asszonyokkal azonban neked kellene beszélned. *(Cinkosan)* Te tudsz az asszonyok nyelvén beszélni. Meg aztán téged kedvelnek is a Zöld utcában. Ha más menne oda innen Jankófalváról vagy a Tukból, azt esetleg laposra vernék a Zöld utcai férfiak. De neked vannak ott barátaid. Erős barátaid.

GALLAI ISTVÁN Török Ádám volt a legjobb barátom. De ő most börtönben ül. Mellesleg nem hiszem, hogy ő ilyesmiben hajlandó lett volna segídezni.

KREBS PÉTER Ott vannak Török Ádám testvérei. Ők is kedvelnek téged.

GALLAI ISTVÁN De ti nem kedvelitek őket. Egyszer elrontották a május elsejei ünnepséget.

KREBS PÉTER *(vontatottan)* Igen. Nehéz emberek. Éppen ezért gondoltam rád. Az ő asszonyaik is a Schwarznál dolgoznak. *(Rövid szünet, papírcsörgés, Péter türelmetlenül csattan fel)* Mondj már valamit!

GALLAI ISTVÁN Azt hiszem, meg lehet csinálni.

KREBS PÉTER *(megkönnyebbülten)* Remek ember vagy, sógorom! Tudtam én, hogy remek ember vagy. Mondtam is az elvtársaknak, hogy terád mindig számíthatunk. A papírszalagokat majd mi leszedjük Rézivel.

GALLAI ISTVÁN Ha a Törökék asszonyai is Schwarznál dolgoznak, akkor csinálhatunk valamit. *(Elégedetten hozzáfűzi)* Nem árt, ha megpörköljük egy kicsit a hereméheket.

KREBS PÉTER *(lelkesen)* Ez a beszéd! Öltözz, és menj mindjárt a Zöld utcába. Magyarázd meg az asszonyoknak, hogy...

GALLAI ISTVÁN Ma nem mehetek sehova. Ma kukacbál lesz, a gyerekek számítanak rám.

(Kínos szünet, néhány erőteljes lépés, Péter kitépi a szalagokat Gallai kezéből.)

KREBS PÉTER *(dühösen)* Hagyd a színes szalagjaidat! *(Fenygetően)* És velem ne tréfálg, a fene essen beléd. Azt mondtad, hogy vállalod.

GALLAI ISTVÁN Persze hogy vállalom. Majd holnap elmegyek a Zöld utcába. De a papírszalagokat vedd fel, mert szájon váglok.

KREBS PÉTER *(Hallani a papírzizegést, felemeli a szalagokat, majd rövid szünet után csendesen mondja)* Most kellene elmenni a Zöld utcába. Otthon vannak az asszonyok, most beszélhetsz velük. Holnap hiába mész, csak este érnek haza, és olyan fáradtak, hogy szólni sem tudnak. Minden este látom őket... Tessék, fogd a szalagjaidat.

GALLAI ISTVÁN Köszönöm. *(Folytatja a szoba díszítését, papírcsörgés)* Jövő hétre akarjátok a sztrájkot, igaz?

KREBS PÉTER Igen.

GALLAI ISTVÁN A feladatokat kiosztottátok egymás között?

KREBS PÉTER Mindenki dolgozik már a maga területén. A magyar elvtársak a Tukban, Jankófalván meg a téglagyárakban, a szerb elvtársak a Kátyban...

GALLAI ISTVÁN Végezzétek a feladatokat. A Zöld utcát pedig bízzátok rám, az én dolgom, hogy kivel és mikor beszélek. Rajtam nem fog múlni a sztrájk.

KREBS PÉTER Meg tudod csinálni? Megmozgatod őket a jövő hétre?

GALLAI ISTVÁN Persze. Megpörköljük egy kicsit Schwarz vezérigazgató szárnyait.

KREBS PÉTER *(kétkedve)* Hogyan akarod csinálni?

GALLAI ISTVÁN Majd meglátom. Lehet, hogy leülök kártyázni Törökékkel. A Zöld utcaiak nagyon szeretnek kártyázni.

KREBS PÉTER Téged még sohasem láttalak kártyázni.

GALLAI ISTVÁN Valamikor nagyon ügyes kártyás voltam. A Szentigaz tanított meg paklizni.

KREBS PÉTER Ki az a Szentigaz?

GALLAI ISTVÁN Egy fogatlan vénember volt. A Zöld utca mellett lakott. Átlátott a lapokon. Engem megtanított néhány trükkre.

KREBS PÉTER Jobb volna mégis, ha ma mennél el a Zöld utcába.

GALLAI ISTVÁN Ráérek holnap is elmenni.

KREBS PÉTER Ennyire biztos vagy a dolgodban?

GALLAI ISTVÁN Elég biztos vagyok a dolgomban.

KREBS PÉTER Na jó. *(Rövid szünet)* Ha tényleg megcsinálod, javasolni fogom az elvtársaknak, hogy vegyünk be közénk.

GALLAI ISTVÁN Ne javasolj. Meglesztek még nélkülem.

KREBS PÉTER Hozzánk tartozol. Már régóta hozzánk tartozol.

GALLAI ISTVÁN Senkihez sem tartozom egészen.

KREBS PÉTER *(bosszúsan)* Nem értelek. Néha egészen okosan beszélsz, de néha egyáltalán nem értelek. Néha nagyon zavarosan beszélsz. Sohasem tudom, hogy mit akarsz csinálni tulajdonképpen.

GALLAI ISTVÁN Sztrájkra izgatni.

KREBS PÉTER Nemcsak erre gondoltam. Általában mit akarsz csinálni?

GALLAI ISTVÁN Sokáig akarok élni.

KREBS PÉTER Sokáig élni?

GALLAI ISTVÁN Igen. Sokáig élni.

KREBS PÉTER Így? Éhbérért gürcölni a földeken, azután színes papírszalagok alatt citerázgatni? Így akarsz sokáig élni?

GALLAI ISTVÁN Így is sokáig lehet élni. Éppen azért, mert színes papírszalagok alatt citerázok. *(Kissé csúfondárosan)* De kíváncsi vagyok még azt is, hogy ti megváltoztassátok a világot.

KREBS PÉTER *(gúnyosan)* Miközben rózsamézet ígérgetsz a gyerekeknek.

GALLAI ISTVÁN Egyszer majd hozok nekik rózsamézet.

KREBS PÉTER A gyerekek kinőnek a meséidből. A fiad is nevet már a rózsamézen.

GALLAI ISTVÁN Sohasem nőnek ki a meséimből. Lehet, hogy kételkednek a rózsamézben, de azért titkokban ők is hisznek benne. És én egyszer majd hozok nekik rózsamézet.

KREBS PÉTER Igaz, hozhatsz nekik. De nem a citeráddal fogod megszerezni a rózsamézet.

GALLAI ISTVÁN Azzal is.

(Kívülről gyerekzsivaj, ajtónyitás.)

IFJ. GALLAI I. Bejöhetünk, édesapám?

GALLAI ISTVÁN Mindjárt. Várjatok egy kicsit.

(Gyerekek távolabb beszélgetnek)

I. FIÚ Ki van bent?

IFJ. GALLAI I. A nagybátyám.

I. FIÚ Az a vörös hajú sváb?

IFJ. GALLAI I. Az.

II. FIÚ Miért lábatlankodik itt ilyenkor?

(Ajtócsukás)

GALLAI ISTVÁN Türelmetlenek a gyerekek. No, felraktam a szalagokat.

KREBS PÉTER Megyek mindjárt. Csak még egyszer el akarom mondani neked, hogy a rózsaméz a hereméheknél van. Erőszakkal kell elvenni tőlük. Mi fogjuk elvenni tőlük, meg te is, ha velünk tartasz. Együtt fogjuk elvenni a rózsamézet, és mindenkinek egyformán osztunk belőle. Ez az egyetlen lehetséges mód. A citeráddal és a papírszalagokkal meg a meséiddel semmire sem mész. Miért nem akarsz megérteni?

GALLAI ISTVÁN Értem én nagyon jól. Segítek is nektek, amennyire tudok.

KREBS PÉTER Hát akkor?

GALLAI ISTVÁN Mi nem ugyanarról a rózsamézzől beszélünk. A rózsaméz az rózsaméz. Azt én egymagam keresem, és egyszer megtalálom.

KREBS PÉTER Régóta keresed.

GALLAI ISTVÁN Egyszer majd megtalálom.

KREBS PÉTER *(megvetően)* Most már elhiszem, amit mesélnek rólad. Hogy fiatal korodban a Kálvárián citeráztál éjszakákon át, mint egy félkegyelmű.

GALLAI ISTVÁN Ezt mesélik?

KREBS PÉTER Ezt mesélik.

GALLAI ISTVÁN Lehet, hogy igazuk van. Játszottam a keresztre feszített Krisztusnak és a két latornak.

KREBS PÉTER Éjszakákon át.

GALLAI ISTVÁN Mást is csináltam én fiatakoromban. Kártyatrükköket tanultam a Szentigaztól.

KREBS PÉTER Csak tudnám, Rézi miért ment hozzád feleségül.

GALLAI ISTVÁN Mert éjszakákon át a Kálvárián citeráztam. És mert esténként magamnak és neki citerázok a színes papírszalagok alatt.

KREBS PÉTER És citerázol váryjánosoknak, törökádámoknak, szencibálintoknak, johannschankoknak is. Legalább megválogatnád, hogy milyen embereknek citerázol.

GALLAI ISTVÁN Amikor a citeraszót hallgatják, valamennyien egyformák. Máskor megválogatom őket. Ezért segíték nektek sztrájkot szervezni.

KREBS PÉTER De a pártba nem akarsz belépni.

GALLAI ISTVÁN Nem. Még nem.

KREBS PÉTER Miért?

GALLAI ISTVÁN Mondtam már. Ha párttag lennék, most azonnal a Zöld utcába kellene mennem, és a kukacbál elmaradna. De én ma kukacbálat akarok rendezni a gyerekeknek, hadd táncoljanak és énekeljenek. Például ezért.

KREBS PÉTER Vigyázz, sógorom, mert egyszer nagyon egyedül maradhatsz a citeráddal.

GALLAI ISTVÁN *(jókedvűen)* Nem maradok egyedül.

KREBS PÉTER Nem?

GALLAI ISTVÁN Mindig lesznek, akik eljárnak hozzám, mint ahogyan te is eljársz majd hozzám továbbra is. Mert jó citerás vagyok én. Igaz, hogy szétlőtték a könyökömet, de azért jó citerás maradtam.

KREBS PÉTER Néha úgy beszélsz, mint az éretlen gyerekek. Butákat mondasz, mint a gyerekek.

GALLAI ISTVÁN A gyerekek már nagyon türelmetlenek az ajtó előtt. Azt hiszem, nagyon szidnak téged.

KREBS PÉTER Tudom.

GALLAI ISTVÁN Jobb, ha elmész, nem szeretik, ha felnőttek lábatlankodnak a báljukban. El kell kezdenünk a kukacbálat.

KREBS PÉTER Rendben van. Megyek. *(Elindul)*

GALLAI ISTVÁN Szólj a gyerekeknek, hogy bejöhetnek.

(Rövid szünet, távolodó léptek, ajtónyitás)

KREBS PÉTER Bemehettek.

I. FIÚ Végre!

(Gyereksivaj, csakhamar felhangzik a citeraszó, a gyerekek elcsöndesednek, táncolni kezdenek.)

*

NARRÁTOR Ázott, nagyhasú birkák tülekedtek Törökék sáros udvarában, bambán, szomorúan áztatták fejüket az esőben, és engedelmesen túrték, hogy Pál, István és Sándor hosszú szalmafedeles fészker alá taszigálják őket. Zsíros gyapjúszag terjengett Törökék udvarában, vagy száz nagyhasú birka gyűlt össze engedelmesen és bután. A Török fiúk káromkodtak, és hangosan magyarázták a gangon álldogáló Gallai Istvánnak, hogy a birka a legbutább állat a világon, különösen az ázott birka. Sötét este volt már, apró szemű őszi eső szitált, áztatta az embereket és az állatokat.

(Eső hangja, birkabégetés, dühös kiáltások)

GALLAI ISTVÁN Nehéz lesz beterelni őket.

TÖRÖK SÁNDOR Minden este így megy. *(Dühösen taszigálja az állatokat)* A világon nincs még egy ilyen buta állat, mint a birka.

TÖRÖK ISTVÁN A legbutább állat a világon, és még butább lesz, ha megázik. Buta és bűdös. Az ázott birka a legbűdösebb állat a világon. Talán csak a bak kecske bűdösebb nála.

TÖRÖK PÁL Ne engedjétek amazokat visszafordulni!

TÖRÖK SÁNDOR Taszítsd be még azt!

TÖRÖK PÁL Csukjátok rájuk az ajtót! Gyorsan! *(Csikorgással behúzzák az akol ajtaját)*

TÖRÖK ISTVÁN Végre megvagyunk velük. Gyerünk innen az esőről.

(Sárban lépkednek Gallai István felé)

GALLAI ISTVÁN Sokat kínlódtok ezekkel a jószágokkal.

TÖRÖK PÁL Rengeteg baj van velük ilyenkor tavasszal. Elnehezülnek, ilyenkor a legbutábbak.

TÖRÖK SÁNDOR Minden éjjel megellik kettő-három. Valakinek mindig virrasztani kell éjszaka, hogy a kisbárányokat és az anyjukat elkülönítsük a többiektől. Ilyenkor van a legtöbb bajunk a birkákkal.

GALLAI ISTVÁN Nem jó idő jár a kisbárányokra. Ronda hideg idő van.

TÖRÖK SÁNDOR Külön akolba zárjuk őket. Rengeteg szalmát szórunk alájuk, nehogy átfázzanak.

(Dobognak a gangon, a sarat tisztítják a lábukról.)

TÖRÖK PÁL Menjünk be. Menj előre, Gallai. Az apánk biztosan megőrül neked, és majd kártyázni akar. Nagyon megöregedett szegény, már csak a kártya érdekli.

GALLAI ISTVÁN *(elindul be a házba, a többiek utána)* Az asszonyok hol vannak?

TÖRÖK ISTVÁN A répaföldeken. Biztosan behúzódtak valahová az eső elől. Csak a két öreg: apánk és anyánk van itthon.

(Ajtónyitás és -csukás. Az eső itt nem hallatszik, csend lesz)

GALLAI ISTVÁN Jó estét!

ANYA Menjetek be a szobába apátokhoz. Majd mindjárt viszek be főtt kukoricát.

(Ismét ajtónyitás)

GALLAI ISTVÁN Jó estét!

APA Ki az? Ki jött hozzánk?

TÖRÖK PÁL A Rojtos Gallai.

APA *(örömmel)* Kártyázni jöttél?

GALLAI ISTVÁN Kártyázhatunk is éppen.

APA Gyújtsatok gyertyát! Szívesen elüldögelek a sötétben, de ha kártyázni akartok, akkor gyújtsatok gyertyát.

TÖRÖK ISTVÁN Mindjárt. Vessétek le a kabátokat.

(Matatás, gyufasercenés)

APA Szóljatok anyátoknak, hogy hozza a főtt kukoricát. Aranypénzek nélkül nem lehet kártyázni. *(Vihog)* Jó meleg aranypénzek kellene ide.

TÖRÖK SÁNDOR Ráérünk. Kártyázhatunk főtt kukoricáért egész éjszaka. Valakinek úgyis virrasztania kell a bűdös birkák miatt.

TÖRÖK PÁL Ül le, Gallai. *(Leülnek)* Régen jártál nálunk. Amióta Ádámot lecsukták, nem jártál nálunk.

GALLAI ISTVÁN A télen voltam Ádámnál. Meglátogattam, vittem neki egy kis ennivalót.

TÖRÖK PÁL Tudjuk. Tudjuk, hogy minden télen viszel neki enni- valót. Szép tőled, hogy nem feledkeztél meg az öcsénkről.

APA Ádám mindig nagyon szeretett enni. És most mindig éhes a börtönben.

(Papírcsörgés)

GALLAI ISTVÁN Elhoztam nektek egy régi újságot.

TÖRÖK SÁNDOR Miféle újságot?

GALLAI ISTVÁN Ádámról írnak benne, meg a bírósági tárgyalásról. Véletlenül találtam, gondoltam, elhozom nektek, megőrizhetitek, ha akarjátok.

TÖRÖK SÁNDOR Add ide. *(Papírcsörgés)* Hol írnak Ádámról?

GALLAI ISTVÁN Itt. A kép mellett.

APA Mit írnak Ádámról?

(Rövid szünet)

TÖRÖK SÁNDOR *(dühösen)* Hazugságokat. Csupa hazugság, amit írnak.

GALLAI ISTVÁN *(papírcsörgés)* Tessék, olvassa el.

TÖRÖK PÁL *(halkan)* Nem tud olvasni sem ő, sem az anyánk.

APA Szóljatok anyátoknak, hogy hozza az aranypénzeket.

TÖRÖK ISTVÁN Anyám, hozza már a főtt kukoricát!

(Ajtónyitás)

ANYA Hozom... hozom már. *(Az asztalhoz megy)*

APA No, kártyázhatunk!

ANYA Milyen újság ez?

GALLAI ISTVÁN Ádámról írnak benne.

ANYA *(elveszi az újságot)* Hol?
 GALLAI ISTVÁN Itt. Ettől eddig.
 ANYA *(idegesen)* Hol írnak Ádámról? Az egész oldalon Ádámról írnak?
 TÖRÖK SÁNDOR Dehogy az egész oldalon. Csak itt, a kép mellett.
 ANYA *(csalódottan)* Csak ennyit írnak Ádámról?
 GALLAI ISTVÁN Hadd nézzem meg jobban. *(Papírcsörgés, düny-nyögés)* Itt is róla írnak. Több mint fél oldalon.
 ANYA *(elégedetlenül)* Többet is írhattak volna Ádámról. Mit írnak róla?
 GALLAI ISTVÁN *(gyorsan megelőzi a többieket a válaszbán)* Dicsérik Ádámot. Azt írják, hogy bátor ember, és igazságszerető ember.
 ANYA *(büszkén)* Bátor ember a fiam. És nagyon szép ember.
 GALLAI ISTVÁN Az ördögtől sem fél. Mindig ki mert állni a maga igazáért. Bátor ember, aki nem tűri az igazságtalanságot.
 ANYA Elteszem ezt az újságot. Megőrzöm Ádámnak. *(Kiindul a szobából, ajtónyitás, az ajtóból zsörtölődve visszaszól.)* Hol vannak ezek az asszonyok? Besötétedett már, és kint zuhog az eső. Miért nem jönnek már haza?
 TÖRÖK ISTVÁN Itt lesznek hamarosan. Messze dolgoznak. Időbe telik, amíg hazaérnek.
 ANYA Elteszem az újságot Ádámnak. Azt írják róla, hogy bátor és szép ember?
 GALLAI ISTVÁN Azt írják róla.
 ANYA Elteszem neki. *(Becsukja az ajtót)*
(Rövid szünet)
 GALLAI ISTVÁN Hol dolgoznak az asszonyaitok?
 TÖRÖK PÁL A Schwarz-birtokon.
 GALLAI ISTVÁN Messze van.
 TÖRÖK PÁL Alig élnek, mire hazavergődnek. Nem győzik kipihenni magukat. A gyerekeket elküldtük a kis Simon sógorhoz, hogy legalább velük ne kelljen vesződniük.

GALLAI ISTVÁN Ronda idő jár most a kapásokra.
 TÖRÖK PÁL Igen. Ronda, mocskos idő. Nagyön kifáradnak az asszonyok.
 GALLAI ISTVÁN Mennyit keresnek?
 TÖRÖK PÁL Tíz dinár a napszám.
 GALLAI ISTVÁN Tíz dinár? *(Szünetet tart)* A vezérigazgató harmincezet kap havonta.
 TÖBBEN Mennyit?!
 GALLAI ISTVÁN Harmincezet.
 TÖRÖK SÁNDOR *(rövid szünet után)* Honnan tudod?
 GALLAI ISTVÁN Tudom. Az egyik Schanktól hallottam.
 TÖRÖK SÁNDOR A téglagyárostól?
 GALLAI ISTVÁN Tőle.
 TÖRÖK PÁL *(elgondolkozva)* Akkor igaz lehet. A téglagyáros tudhatja.
 TÖRÖK ISTVÁN *(még mindig hitetlenkedve)* Schwarz vezérigazgató harmincezet kap havonta?
 GALLAI ISTVÁN Annyit. *(Nevet)* Szerencsés ember. Őt jobban szereti az isten, mint másokat.
(Rövid szünet)
 APA Egyétek a főtt kukoricát, amíg meleg. Aztán kártyázhatunk a maradékért.
 GALLAI ISTVÁN Mit gondoltok, Schwarz vezérigazgató is főtt kukoricát eszik esténként?
 TÖRÖK ISTVÁN A te feleséged hol kapálja a répát?
 GALLAI ISTVÁN Sehol. Az én feleségem nem fog senkinek gürölni tízdináros napszámért.
 TÖRÖK PÁL Nagy család vagyunk. Jól jön ez a tíz dinár is. A birkákból nem tudnánk megélni ennyien.
 GALLAI ISTVÁN Nekem nincs egyetlen szál birkám sem, mégsem engedem a feleségemet tíz dinárért répát kapálni.
 TÖRÖK SÁNDOR *(gúnyosan)* Nem engeded?
 GALLAI ISTVÁN Nem.

TÖRÖK SÁNDOR Puha ember vagy. Tavasszal az asszonyoknak a répaföldeken a helyük. Nem szabad elkényeztetni őket.

GALLAI ISTVÁN Ott a helyük, ahol becsületesen megfizetik őket.

TÖRÖK ISTVÁN Rendesen megkapják a napszámot.

GALLAI ISTVÁN A tíz dinárt, mi? Sokkal többet ér a munkájuk.

(Rövid szünet)

TÖRÖK ISTVÁN *(gyanakodva)* Te kommunista vagy?

GALLAI ISTVÁN Nem vagyok kommunista. De nem engedem, hogy a schwarzzenők halálra dolgoztassák az asszonyomat azért a nyomorult napszámért.

TÖRÖK SÁNDOR Nem szeretjük a kommunistákat. Nincs az égvilágon semmijük, így hát folyton elégedetlenkednek és pofáznak. Nekünk legalább birkanyájunk van. Senkinek sincs ekkora birkanyája a Zöld utcában.

GALLAI ISTVÁN A birkák ilyen esős tavasszal a legbüdösebbek. Puhára áznak, és már egy kilométerről bűzlenek. Talán csak a bak kecske bűdösebb náluk.

TÖRÖK ISTVÁN *(fenyegetően)* Mi a fenét akarsz tulajdonképpen?

GALLAI ISTVÁN A tukiak és a jankófalviak hamarosan meg fogják szorongatni a gazdákat. Nem engedik asszonyaikat a répa-földre, amíg nem kapnak nagyobb napszámot. Vagy megfizetik a munkájukat becsületesen, vagy a földbe rohad a répa. Majd meglátjuk, hogyan kapják meg a schwarzzenők a havi harmincezet.

TÖRÖK ISTVÁN Puha emberek. Még a saját asszonyaikat sem merik munkára parancsolni.

TÖRÖK SÁNDOR Nyavalyás, puha emberek.

GALLAI ISTVÁN Vagy bátor emberek.

TÖRÖK PÁL A tukiak? A jankófalviak? *(Mindhárman hangosan röhögnek)*

TÖRÖK SÁNDOR Emlékeztek, amikor annak a nagy orrú halásznak kiszaggattuk az orrlyukait a Szenci-kocsmában?

TÖRÖK ISTVÁN Ott voltak a jankófalviak vagy százan, óbégattak a májusfa körül, de hozzánk sem mertek nyúlni.

TÖRÖK SÁNDOR *(röhögve)* Tukiak is voltak közöttük. Bátor tukiak!

TÖRÖK PÁL Nyavalyás ember valamennyi.

GALLAI ISTVÁN Lehet, hogy bátrabbak, mint ti.

TÖRÖK ISTVÁN Bátrabbak?

GALLAI ISTVÁN Igen. Lehet, hogy ez lesz a ti szerencsétek is.

A tukiak és a jankófalviak kiharcolják majd a ti asszonyaitoknak is a nagyobb napszámot.

(Rövid, kínos szünet)

APA Kártyázunk?

GALLAI ISTVÁN Kártyázhatunk.

APA Toljátok ide azt a fazekat a főtt kukoricával.

(Kintről a konyhából mozgolódás, asszonyhangok)

TÖRÖK PÁL Úgy látszik, megjöttek az asszonyok.

TÖRÖK SÁNDOR Kinézek hozzájuk. *(Feláll, kimegy a konyhába)*

APA Mennyi aranypénzt kértek? Hús elég lesz?

GALLAI ISTVÁN Elég lesz.

APA Tessék... Neked is. Pali, vedd elő a kártyát.

TÖRÖK PÁL Ki tartja a bankot?

TÖRÖK SÁNDOR *(visszajön a konyhából)* Várjatok engem is. Kérem az aranypénzem. *(Leül)*

GALLAI ISTVÁN Megjöttek az asszonyok?

TÖRÖK SÁNDOR Megjöttek.

GALLAI ISTVÁN Bőrig ázva és nyakig sárosan?

TÖRÖK SÁNDOR Igen. Nyakig sárosan.

GALLAI ISTVÁN Nem baj. *(gúnyosan)* Az a fontos, hogy bátor embereik vannak.

(Rövid szünet, Török István lassan felemelkedik a székről)

TÖRÖK ISTVÁN *(fojtott hangon)* Idefigyelj, te nyavalyás! Falra kenhetnélek, ha akarnálak.

GALLAI ISTVÁN *(egykedvűen)* Lehet. Ha idecsődíted a bátor Zöld utcai férfiakat, talán még a falra is kenhettek.

TÖRÖK SÁNDOR Barmelyikünk a falra kenhetne. Barmelyikünk fél kézzel a falra ken.

TÖRÖK ISTVÁN Ha akarod, Jankófalva kellős közepén intézlek el. A gyáva jankófalviak szeme láttára. Egész Jankófalvát a falra kenjük, meg az egész Tukot is.

GALLAI ISTVÁN Várjátok vele egy kicsit. Várjatok legalább addig, amíg azok a gyáva emberek kikaparják az asszonyaitoknak a nagyobb napszámot. Várjatok legalább holnap délelőttig.

TÖRÖK PÁL Holnap délelőttig?

GALLAI ISTVÁN Addig.

TÖRÖK ISTVÁN Nekünk a jankófalviak és a tukiak ne kaparjanak ki semmit.

APA Kártyázzunk inkább. István, miért nem ülsz már le? Így sohasem fogunk kártyázni.

TÖRÖK ISTVÁN Majd mi kikaparjuk magunknak a részünket. Hallod, te nyavalyás Gallai? Előbb kikaparjuk, mint a Jankófalviak.

GALLAI ISTVÁN Hagyjátok abba a hencegést.

TÖRÖK SÁNDOR Jobb, ha befogod a szádat. Jól tudjuk mi nélkülled is, hogy mit kell csinálnunk. Ezért jobb, ha befogod a szádat.

TÖRÖK ISTVÁN Megjárhatod...

APA Leülni! István, ülj már le, és ne lármázz. Kártyázzunk!

TÖRÖK ISTVÁN Jól van, kártyázzunk. *(Visszaül a székére)*

APA Mindenki megkapta az aranypénzeket?

TÖRÖK PÁL Mindenki.

TÖRÖK ISTVÁN Szerencséje, hogy barátja Ádámnak...

APA Hallgass már. Ki tartja a bankot?

TÖRÖK ISTVÁN *(bosszúsan)* Nem kell kapkodni. Reggelig nem engedjük el ezt a nyavalyás jankófalvit. Majd meglátjuk, mit tud.

APA Ki tartja a bankot?

GALLAI ISTVÁN Én!

TÖRÖK SÁNDOR Te akarod tartani a bankot?

GALLAI ISTVÁN Persze hogy én. *(Nevet)* Kártyában is megverlek benneteket.

TÖRÖK SÁNDOR *(halkan dünnnyög)* Nem férsz a bőrdöbe, mi?

GALLAI ISTVÁN Kártyában is jobb vagyok, mint ti. Engem a Szentigaz tanított kártyázni.

TÖRÖK PÁL A Szentigaz?

GALLAI ISTVÁN A Szentigaz.

TÖRÖK SÁNDOR A Szentigaz senkit sem tanított kártyázni.

GALLAI ISTVÁN Engem megtanított. És jósolt is nekem a kártyákból. Azt mondta, hogy egész életemben ritka szerencsés ember leszek.

TÖRÖK SÁNDOR Mit fizettél, hogy megtanítson kártyázni?

GALLAI ISTVÁN Egy csupor mézet vittem neki, és néha virágot viszek a sírjára.

TÖRÖK ISTVÁN Még ha a Szentigaz tanított is... Nekünk itt ne hencegj. A Szentigaz Zöld utcai volt, ő tudott kártyázni. De tőled nem félünk.

GALLAI ISTVÁN *(gúnyosan)* Megverlek benneteket kártyában is. *(Keverni kezdi a lapokat)*

(Kártyalapok suhogása, Gallai István csattogva kiosztja őket. Kintről birka-bégetés hallatszik. Lejelentés.)

X. történet Rózsaméz harmadszor

NARRÁTOR Az öreg Johann Schanknak két fia volt: Johann és Friedrich. A fiúk Szenttamáson kijárták a német iskola négy osztályát, utána az apjuk kíméletlenül munkára fogta őket. Meg kellett tanulniuk a sárdagasztást, vályogvetést, a rámolást, a fűtést, a szortírozást. Éveken át taposták az agyagos sarat, hordták a tüzelőt, izzadtak a kemencék tetején, osztályozták és rendezték a még ki nem hűlt, frissen égetett téglákat. Ahogy növekedtek és erősödtek, az apjuk egyre keményebben dolgoztatta őket. Megszokták a munkát, és egyúttal mélységesen utálták is az állandó gürcölést, nem sok értelmét látták, a gyár terjeszkedett volna nélkülük is, tudták, hogy az apjuk meggazdagodott, hiszen megvásárolta már a másik téglagyárat is, ott a Zöld utca mellett, sőt szőlőskertet is vásárolt, és a saját borát tárolta a pincében.

Azután egy napon az apjuk visszavonult szőlőskertjébe, a jankófalvi gyárat Johannra, a Zöld utcait Friedrichre bízta. A fiúk ekkor már tapasztalt téglagyári munkások voltak, szépen elirányították a gyárat, később, apjuk halála után is tovább terjeszkedtek. És többé nem kellett sarat dagasztaniuk. A Schank testvérek szerették egymást, gyakran eljártak egymáshoz, néha egész éjszakákat végigbeszélgettek, ittak vagy kártyáztak. Egy ilyen éjszaka után Johann Schank nyikorgó bricskáján kora reggel indult haza a Zöld utcai téglagyárból. Kicsit részeg volt, bóbiskolva hajtott végig a Zöld utcán, fázósan húzta össze magát a lova mögött. Egyszer csak egy ismerős alakot látott bandukolni az álmosan lapító Zöld utcai házak mellett.

(Nyikorgó bricska közeledése)

JOHANN SCHANK Gallai! Rojtos Gallai! Mi a fenét csinálsz itt ilyenkor?

GALLAI ISTVÁN *(távolabbról)* Vacogok. Vacogok, és sietek haza megmelegedni.

JOHANN SCHANK *(megállítja a lovat)* Gyere, ülj fel a bricskára. Én is hazafelé megyek.

GALLAI ISTVÁN *(közeledik)* Köszönöm. Csuda érdekes lesz... A jankófalviak eltátják a szájukat, ha meglátják, hogy a téglagyárossal kocsikázom.

JOHANN SCHANK *(kissé mindvégig érződik rajta a részegség)* Én már ilyen ember vagyok. És különben is, te Rézi férje vagy. Mindenkori kocsikázhatsz velem. Ugorj fel!

GALLAI ISTVÁN *(elhelyezkedik a bricskán)* Sokszor mondták már nekem, szerencsém van, hogy Rézi lett a feleségem.

JOHANN SCHANK *(elindítja a lovat)* Rézivel együtt jártunk iskolába. Tudtad ezt?

GALLAI ISTVÁN Tudtam.

JOHANN SCHANK Persze, tudhattad. Egy este már el kell mennem hozzátok. Szeretem hallgatni, amikor citerázol.

GALLAI ISTVÁN Bármikor eljöhetsz. Rézi örülni fog.

JOHANN SCHANK Mi a fenét csinálsz kora reggel itt a Zöld utcában?

GALLAI ISTVÁN Kártyáztam az éjjel.

JOHANN SCHANK Kivel kártyáztál?

GALLAI ISTVÁN Törökékkal.

JOHANN SCHANK Azokkal a vademberekkel?

GALLAI ISTVÁN Azokkal.

JOHANN SCHANK Kifosztottak, mi?

GALLAI ISTVÁN Én fosztottam ki őket.

JOHANN SCHANK Nagyszerű! Mennyit nyertél tőlük?

GALLAI ISTVÁN Egy fazék aranypénzt.

JOHANN SCHANK Mi... mit beszélsz? Aranypénzt? Hol van az aranypénz?

GALLAI ISTVÁN Megettem.

JOHANN SCHANK Hogyhogy megetted?

GALLAI ISTVÁN Azok a vademberek a főtt kukoricát nevezik aranypénznek.

(Rövid szünet)

JOHANN SCHANK Nagyon jó! *(Nevet)* Főtt kukorica az aranypénz! És te egy egész fazékkal nyertél. Ezért átkártyáztad az éjszakát?

GALLAI ISTVÁN Igen.

JOHANN SCHANK *(egyszerre rosszkedvű lesz)* Még mindig jobban jártál, mint én. Én is kártyáztam az éjjel.

GALLAI ISTVÁN Nyertél?

JOHANN SCHANK Veszítettem. Igazi pénzt veszítettem. Egész éjjel az a disznó Schwarz nyert.

GALLAI ISTVÁN A cukorgyár igazgatója?

JOHANN SCHANK Az hát, az a disznó Schwarz. Nagyon ment neki a lap.

GALLAI ISTVÁN Nekem kellett volna ott lennem. Én a Szentigaztól tanultam kártyázni.

JOHANN SCHANK Ki az a Szentigaz?

GALLAI ISTVÁN Meghalt már. Kopasz, fogatlan öregember volt, itt lakott az öcséd téglagyárának a közelében, egy odúban. Átlátott a kártyákon. Úgy tudott paklizni, mint senki más a világon. Engem is megtanított néhány dologra.

JOHANN SCHANK *(részeg sértődöttséggel)* Mi kártyázás közben nem szoktunk paklizni.

GALLAI ISTVÁN Én bizony pakliztam.

JOHANN SCHANK Csaltál? Egy fazék főtt kukoricáért?

GALLAI ISTVÁN Igen.

JOHANN SCHANK Hihetetlen! Egy fazék főtt kukoricáért!

GALLAI ISTVÁN Nem tudtam, hogy Schwarz vezérigazgató is el szokott járni hozzátok vendégségbe.

JOHANN SCHANK Most jött először. Nyugtalankodnak a kapás asszonyok. Erről akart beszélni velünk. Aztán elnyerte a pénzem.

GALLAI ISTVÁN Nyugtalankodnak a kapás asszonyok?

JOHANN SCHANK Azt mondja az a disznó Schwarz. Állandóan veszekszenek az ispánjával, amiért az az esős órákat levonja a bérükből.

GALLAI ISTVÁN Elhiszem, hogy nyugtalankodnak.

JOHANN SCHANK Ma kimegy hozzájuk a Schwarz. Ettől majd megjuhászodnak. Schwarz azt mondja, ma reggel még énekelni is fognak neki az asszonyok.

GALLAI ISTVÁN A téglagyári munkások nem nyugtalankodnak?

JOHANN SCHANK Nem nyugtalankodnak. Csak furcsán pusmogznak mostanában, mintha várnának valamire. Van közöttük néhány kommunista, azok tömlik a fejüket.

GALLAI ISTVÁN Azt hittem, a kommunistákat kiebrudaltátok a gyárakból.

JOHANN SCHANK Legtöbbjüket kiebrudaltuk. Az előcsahosokat azonban meghagytuk a helyükön. Jobb, ha szem előtt vannak.

GALLAI ISTVÁN Most tömlik a többi munkás fejét.

JOHANN SCHANK Szemmel tartjuk őket, ne félj. Pusmoghatnak, amennyit akarnak, az a fő, hogy rendesen dolgozzanak.

GALLAI ISTVÁN És énekeljenek.

JOHANN SCHANK Mi?

GALLAI ISTVÁN Dolgozzanak és énekeljenek. Mint a répakapáló asszonyok. Vagy a téglagyári munkások nem énekelnek?

JOHANN SCHANK Nem fontos, hogy énekeljenek. Az a fontos, hogy dolgozzanak. *(Bizalmaskodva)* Mondok neked valamit. A kommunisták közöttük a legjobb munkások. ...Te, nem Péter áll ott a Szenci-kocsma előtt?

(Rövid szünet)

GALLAI ISTVÁN Ő az. Meg Bata János.

JOHANN SCHANK Már megint ahhoz a Bata Jánoshoz dörgölőzik. Utálok azt a nagy orrú halászt.

GALLAI ISTVÁN Ő sem kedvel téged.

JOHANN SCHANK Annyi baj legyen. De Péter miért nem dolgozik? A verbászi nyomdából is kirúgták?

GALLAI ISTVÁN Azt hiszem, szabadságot vett ki. Egyheti szabadságot.

JOHANN SCHANK *(dohogva)* Minek vesz ki ilyenkor szabadságot? Alighogy elkezdett dolgozni, máris szabadságot kér. Majd kirúgják innen is.

GALLAI ISTVÁN Én itt leszállnék. Köszönöm, hogy elhoztál.

JOHANN SCHANK *(megállítja a lovat)* Én is leszálllok. Megiszok valamit a kocsmában.

(Mindketten lelépnek a bricskáról)

GALLAI ISTVÁN *(jókedvűen)* Korán keltetek, Péter!

KREBS PÉTER Hol a fenében vagy egész éjszaka?

GALLAI ISTVÁN Kártyáztam.

KREBS PÉTER Nyertél?

GALLAI ISTVÁN Nyertem.

JOHANN SCHANK Én viszont veszítettem.

BATA JÁNOS *(elképedve)* Együtt kártyáztatok?

GALLAI ISTVÁN *(nevet)* Nem. Én aranypénzekre kártyáztam, ő pedig közönséges papírpénzre.

BATA JÁNOS Már azt hittem...

JOHANN SCHANK Meghívlak benneteket egy pálinkára. Hideg van itt kint.

BATA JÁNOS Jobb nekünk itt, a friss levegőn.

JOHANN SCHANK Te nagy orrú, te még egy pálinkát sem fogadsz el tőlem?

BATA JÁNOS Nem.

KREBS PÉTER Idd meg a pálinkádat, Johann, és menj haza.

JOHANN SCHANK Te hallgass, Péter. Neked most a nyomdában kellene lenned.

KREBS PÉTER Én tudom a legjobban, hogy hol kell lennem.

JOHANN SCHANK A Rojtos Gallainak éppen az előbb magyaráztam, hogy a kommunisták jó munkások. Járatják a pófájukat, de azért jó munkások.

BATA JÁNOS *(kitérően)* Bizonyára van közöttük mindenféle.

JOHANN SCHANK Te nagy orrú, te a bricskámra sem ülnél föl, igaz?

BATA JÁNOS Nem.

JOHANN SCHANK A Rojtos Gallai felült.

BATA JÁNOS Az ő dolga.

JOHANN SCHANK És szívesen lát, ha elmegyek hozzá vendégségbe. Egy este majd el is megyek hozzájuk. Szeretem hallgatni a citerázását.

BATA JÁNOS Sokféle ember hallgatja Gallai citerázását.

JOHANN SCHANK Még te is.

BATA JÁNOS Még én is.

JOHANN SCHANK *(mély lélegzetet vesz)* Mit gondolsz, mi történne velem, ha netalán a kommunisták kerülnének a hatalomra?

KREBS PÉTER Menjél haza, Johann. Részeg vagy.

JOHANN SCHANK Hallgass, Péter! A nagy orrúval beszélgetek. Szóval, mi történne velem?

BATA JÁNOS Bizonyára nem hagynának éhen halni.

JOHANN SCHANK A gyáramat elvonnék?

BATA JÁNOS Elvonnék. Közös lenne a gyár.

JOHANN SCHANK Nem rossz. De ki irányítaná a közös gyárat? Mit gondolsz, Oroszországban kik irányítják a gyárakat?

BATA JÁNOS Bizonyára olyan emberek, akik értenek hozzá.

JOHANN SCHANK Én értek a téglagyárhoz. Nálam senki sem tudná jobban irányítani a gyárat.

BATA JÁNOS *(rosszkedvűen)* Lehet.

KREBS PÉTER Miért nem mész...?

JOHANN SCHANK Mi történne akkor, ha önként felajánlanám a gyáramat, azzal, hogy tegyenek meg igazgatónak, bízzák rám továbbra is az irányítást. Mit gondolsz, megtennének igazgatónak?

BATA JÁNOS Lehet. Lehet, hogy megtennének igazgatónak.

JOHANN SCHANK Mennyi fizetést kapnánk?

BATA JÁNOS Mint a többiek. Közös lenne a gyár, mindenki egyformán részesülne a jövedelemből.

JOHANN SCHANK Annyit kapnék, mint a sárdagasztó munkások, vagy mint a rámolók?

BATA JÁNOS Igen.

JOHANN SCHANK Nem hiszem, hogy jó életem lenne.

BATA JÁNOS A munkások is bizonyára többet kapnának, mint most. Jobb életük lenne, mint most.

JOHANN SCHANK Most keveset kapnak?

BATA JÁNOS Keveset.

JOHANN SCHANK Elégedetlenek?

BATA JÁNOS Elégedetlenek.

JOHANN SCHANK Másutt sem kapnak többet.

BATA JÁNOS Másutt is elégedetlenek.

JOHANN SCHANK Talán én is fizethetnék valamivel többet. De én magam nem emelhetem a béreket. Ha másutt is többet adnának, én szó nélkül emelném a béreket. Persze sokkal többet nem tudnék fizetni. Azt hiszem, a kommunisták sem tudnának sokkal többet fizetni.

BATA JÁNOS Azt hiszem, többet fizetnének.

JOHANN SCHANK Nem adhatnának sokkal többet. És az sem lenne rendjén, hogy én ugyanazt a fizetést kapjam, mint a sárdagasztó munkások.

BATA JÁNOS Miért?

JOHANN SCHANK Egy igazgató mégiscsak többet érdemel, mint egy sárdagasztó munkás. Fontosabb munkát végez, nagyobb felelősség terheli, nagyobb pénz jár neki, még közös gyárban is.

BATA JÁNOS Lehet, hogy valamivel többet kapnál, mint egy közönséges sárdagasztó munkás. *(Szórakozottan)* Valamivel többet, mondjuk tíz-húsz százalékkal.

JOHANN SCHANK *(gúnyosan)* Így már sokkal jobb. Így egészem más. Ha húsz százalékkal többet kapnék, az már egészen más lenne...

KREBS PÉTER *(idegesen)* Jön a fiú!

JOHANN SCHANK Miféle fiú?

KREBS PÉTER Kölcsönadtam a biciklimet egy fiúnak. Itt van.

(Kerékpár áll meg mellettük)

I. FIÚ Tessék a biciklije, Péter bácsi. Csupa sár lett...

KREBS PÉTER *(izgatottan)* Mi van?

I. FIÚ A Zöld utcai asszonyok visszajöttek a répföldekről.

JOHANN SCHANK Mit beszélsz?

I. FIÚ Visszajöttek a répföldekről. Kiment hozzájuk a Schwarz, és megkérte, hogy énekeljenek neki. Egy darabig énekeltek, aztán beszélgettek a Schwarzcal. Aztán megint énekelni kezdtek, és elindultak hazafelé.

GALLAI ISTVÁN Én hazamegyek, lefekszem aludni. Egész éjjel kártyáztam.

KREBS PÉTER *(kedvesen)* Menjél, sógorom. Menjél, pihend ki magad.

(Távolodó léptek)

I. FIÚ A Zöld utcai téglagyárban is leállt a munka.

JOHANN SCHANK Micsoda? Hazudsz!

I. FIÚ Nem hazudok! Mondták az emberek. Meg láttam is a munkásokat.

JOHANN SCHANK Nem hiszem...

BATA JÁNOS Miért nem iszol meg egy pofa pálinkát?

JOHANN SCHANK *(elbizonytalanodva)* Nem iszom most. Azt hiszem, nekem is haza kell mennem.

BATA JÁNOS *(gúnyosan)* Igyál meg egy pofa pálinkát. Én fizetem.

JOHANN SCHANK El kell mennem a gyárba. *(Felszáll a bricskájára, elindítja a lovat)*

BATA JÁNOS Még egy pofa pálinkát sem fogad el tőlem. *(Nevet)*

KREBS PÉTER Hogy mondtad, fiam? Énekeltek az asszonyok?

I. FIÚ Énekeltek. Vidám dalokat.

BATA JÁNOS Vidám dalokat? *(Nevet)* Ez jó! Menjünk be a kocsmába.

KREBS PÉTER Jön Purać és a fiatal Jakšić.

BATA JÁNOS Hol?

KREBS PÉTER Ott jönnek biciklin.

BATA JÁNOS Megtudjuk, mi történt a szerbeknél.

(Rövid szünet, két kerékpáros érkezik)

ILIJA PURAC A Zöld utcai asszonyok hazajöttek a répaföldekről.

KREBS PÉTER Tudjuk. Mi van a Kátyban?

ILIJA PURAC Ott is minden leállt. Az emberek zúgnak, mint a darazsak.

IFJ. JAKSIC Most elkaptuk a disznókat. Minden gazdát fel kellene akasztani. Ha erre sor kerül, engem az apám tanyájára küldjete ki.

KREBS PÉTER Ott még nem tartunk.

ILIJA PURAC A sztrájkőröket szétküldtem mindenfelé.

KREBS PÉTER Jól indul, ki kell tartanunk. Beszélni kell a pékekkel és a hentesekkel, hogy adjanak enni a sztrájkolóknak. Lehet, hogy sokáig elhúzódik a dolog.

ILIJA PURAC A Kiss Antal kocsmájában kellene nagygyűlést tartanunk.

BATA JÁNOS Menjünk be most Szencihez. Beszéljük meg részletesen a dolgokat. *(Nevet)* Fizetek mindenkinek egy pofa pálinkát.

*

NARRÁTOR A hűvös tavaszi délutánon telezsúfolódott türelmetlen emberekkel Kiss Antal kocsmája. Rengeteg ember jött össze, egymás hegyén-hátán szorongtak, és vagy ezren még kint maradtak a katolikus templom előtti téren, széles gyűrűbe fogták a tér közepén álló Szentháromság-szobrot.

Kipirult arcú emberek szónokoltak Kiss Antal kocsmájában. Széles kézmozdulatokkal bizonygatták igazságukat; a napszámosok, munkások sanyarú életéről beszéltek, és dühösen harsogva megnevezték azokat a munkaadókat, akik nyomorúságos napszámért nyúlták a szegény embereket. A kocsmában szorongó sztrájkolók tapsoltak és hangosan helyeseltek, az elhang-

zott beszédeket kikiabálták a térre, az emberek továbbmondták egymásnak, néhányan felkapaszkodtak a Szentháromság-szobor vaskorlátjára, és a magasból elismételték a szónoklatokat, hogy mindenki hallja. A téren is tapsoltak és helyeseltek a sztrájkolók.

Távolabb a tömegtől, a házfalak mellett fegyveres csendőrök várakoztak, felkészültek rá, hogy elejét veszik mindennemű ki-lengésnek és rendbontásnak. De nem történt rendbontás, az emberek fegyvelmezettek voltak, és időnként lelkesen tapsoltak.

(Tömeghangulat, zúgás, beszélgetés, helyeslés, taps)

KREBS STEFI *(gúnyosan)* Élvezed a sztrájkot, sógorom? Melegít ez a sok ember?

GALLAI ISTVÁN Stefi! Te is itt vagy?

KREBS STEFI Most jöttem: bentről a kocsmából. Jaratják a szájukat szüntelenül. Főleg az a Purać meg a Király Pista.

GALLAI ISTVÁN És a te kocsmád? Becsuktad?

KREBS STEFI Dehogy. Nyitva van a kocsmá meg a pékség is.

A feleségem kenyeret osztogat a sztrájkolóknak.

GALLAI ISTVÁN *(elképedve)* Kenyeret adsz a sztrájkolóknak? Te?

KREBS STEFI Miért ne!

GALLAI ISTVÁN Ezt azért nem hittem volna.

KREBS STEFI *(nevet)* Ne félj, nem örültem meg. Megfizetik ők ezt majd nekem.

GALLAI ISTVÁN Hogyan?

KREBS STEFI Nézd, ezt a dolgot itt meglepően jól megszervezték. Nyolc napig akarnak sztrájkolni, és száz százalékos béremelést követelnek. Ha kihúzzák a nyolc napot, megkapják a béremelést. Márpedig kihúzzák a nyolc napot.

GALLAI ISTVÁN Ha lesz mit enniük.

KREBS STEFI Így van. Ha lesz mit enniük. Vezetőik megdolgozták a pékeket és a henteseket. Ezt is meglepően jól megszervezték. No már most, ha én becsukom előttük az ajtót, a sztrájk után el fogják kerülni a kocsmámat meg a pékségemet. Örülhetek, ha nem törik be az ablakaimat. De én kenyeret adok nekik, így tehát

hálások lesznek, és nyolc nap után a dupla bért az én kocsmámban isszák el.
 GALLAI ISTVÁN Nemcsak itatra kell a dupla bér.
 KREBS STEFI Jut belőle itatra is. Ne félj, megfizetik nekem az ingyen kiosztott kenyér árát. Egy ideig legfeljebb majd rosszabb pálinkát isznak nálam. Boldogok lesznek, észre sem veszik. Ne csodálkozz hát, nem örültem meg.
 GALLAI ISTVÁN Nem. Nem örültél meg.
 KREBS STEFI És nehogy azt hidd, hogy túlságosan kedvelem ezt a handabandázó csordát.
 GALLAI ISTVÁN Tudom, hogy nem kedveled őket.
 KREBS STEFI Remélem, te nem tartozol közéjük.
 GALLAI ISTVÁN Nem tartozom közéjük. Nekem nem volt munkám, így hát nem is sztrájkolhatok.
 KREBS STEFI De azért itt sündörögsz.
 GALLAI ISTVÁN Remélem, hogy énekelni fognak. Szeretem, amikor sok ember énekel.
 KREBS STEFI Biztosan énekelni fognak. De én még akkor sem kedvelem őket.
 GALLAI ISTVÁN Az öcséd is köztük van.
 KREBS STEFI Elég baj az. Csinálná azt, amit én, ma nem lenne egy ágrólszakadt senki.
 GALLAI ISTVÁN Csinált ő azért ezt-azt.
 KREBS STEFI A sztrájkot jól megszervezték, ezt meg kell hagyni. Csakhogy mi haszna belőle!
 GALLAI ISTVÁN Dupla bért kapnak az emberek.
 KREBS STEFI Ő pedig majd elveszti a munkahelyét a verbászi nyomdában. Hát megéri ez?
 GALLAI ISTVÁN Lehet, hogy neki megéri.
 KREBS STEFI Fenét! *(Rövid szünet)* Mondok én neked valamit, sógorom. Németországban ezt a csürhét már réges rég szétszórták volna. Sőt, eszükbe sem jutott volna összegyűlni. Egy rendes országban...
 GALLAI ISTVÁN Jön az öcséd. Téged keres?

KREBS STEFI Nem. Azt sem tudja, hogy itt vagyok.
(Rövid szünet, csak a tömeg zajongása hallatszik)
 KREBS PÉTER Sógorom, jó hogy itt vagy! *(Hűvösebben)* Stefi, te mit keresel itt?
 KREBS STEFI Nekem nem örülsz?
 KREBS PÉTER *(kitérően)* Nem gondoltam, hogy téged itt találalak.
 KREBS STEFI Eljöttem meghallgatni, hogy miket pofáztok itt össze. És látni akartam, hogy mikor visznek el a csendőrök. Ott leskelődnek a házak mellett.
 KREBS PÉTER Sokan vagyunk itt. A csendőrök is félnek tőlünk.
 KREBS STEFI Németországban nem engednék meg ilyen felfordulást.
 KREBS PÉTER Nem vagyunk Németországban.
 KREBS STEFI Megyek, megetetem a sztrájkolóidat. *(Távolodóban)* Ne hagyd, sógorom, hogy téged is megbolondítsanak.
 KREBS PÉTER Tényleg eteti a sztrájkolókat?
 GALLAI ISTVÁN Azt mondja, hogy kenyeret osztogat nekik.
 KREBS PÉTER Ki hinné a bátyámról. *(Rövid szünetet tart, elgondolkozva folytatja)* Nem tetszik nekem, hogy még ő is kenyeret osztogat.
 GALLAI ISTVÁN Fő, hogy van mit enniük az embereknek.
 KREBS PÉTER Igen, az a fontos... Hagyjuk ezt. Szeretnék megkérni valamire.
 GALLAI ISTVÁN Ma éjszaka nem kártyázom.
 KREBS PÉTER Másról van szó. A munkások mindenütt leálltak, sztrájkőrök vigyáznak, hogy senki se dolgozzon. De ott a sarkon az az örült Kudlik nem akarja becsukni a boltját. Ellene nem tehetünk semmit, rendőr vigyáz rá. De kőművesek is dolgoznak nála, Kálmán Lajos emberei, az utcai falat rakják. Ők sem akarják abbahagyni a munkát, hiába beszélünk nekik. Nagyon rossz hatással van az embereinkre...
 GALLAI ISTVÁN Igen. Látom a kőműveseket. Gion Antal is köztük van, őt jól ismerem.

KREBS PÉTER Próbálj meg beszélni velük.
 GALLAI ISTVÁN Nem hiszem, hogy hallgatnának rám.
 KREBS PÉTER Próbáld meg. A Zöld utcában nagyon jó munkát végeztél.
 GALLAI ISTVÁN Megpróbálom. De aztán hagyjál békében.
 KREBS PÉTER Békében hagyjak.
 GALLAI ISTVÁN *(távolodóban)* És ne pofázzatok már annyit. Inkább énekeljetek.
 KREBS PÉTER *(utánakiált)* Énekelünk hamarosan!
(Rövid szünet, ismét csak a tömeg zajongása, éljenzés, taps hallatszik. Azután valamelyest halkul a zaj, és téglakopogtatást hallani.)
 GALLAI ISTVÁN Szép, magas falat húztok ennek a hájas Kudliknak.
 GION ANTAL Gallai! Te is itt vagy? Járatod a pofád a többiekkel?
 GALLAI ISTVÁN Csak nézelődöm.
 GION ANTAL Én is szívesen nézelődnék. De valakinek dolgozni is kell.
 GALLAI ISTVÁN Néha hasznosabb abbahagyni a munkát.
 GION ANTAL *(vontatottan)* Nem tudom...
 GALLAI ISTVÁN *(tréfálkozva)* Agyondolgoztatnak itt téged, szegény Antalom. Most akarnak meggazdagodni a zsírodon, amikor minden tisztességes ember leállt a munkával.
 GION ANTAL Ne nekem mondd. Kálmán Lajos a vállalkozó. Ő a mester.
 GALLAI ISTVÁN Hol van a mester?
 GION ANTAL Fejed felett, az állványon.
 KÁLMÁN LAJOS *(fentről)* Te is agitálni jöttél? Hagyd békében az embereimet.
 GALLAI ISTVÁN Sajnálom az embereidet.
 KÁLMÁN LAJOS Te is sztrájkőr vagy, mi? *(Dühösen csapkodja a téglákat)* Lassan már mindenki sztrájkőr lesz. *(Gyereknevetés)* Ne vihogj folyton, mert elküldelek az anyádba.
 GALLAI ISTVÁN Te inas vagy itt, fiam?

INASGYEREK Inas vagyok.
 KÁLMÁN LAJOS *(dühösen)* Itt nincs szükségünk sztrájkőrökre.
 GALLAI ISTVÁN Nem vagyok sztrájkőr. Semmi közöm a sztrájkolókhöz, nekem amúgy sem volt munkám, tehát nem volt mivel leállnom. De azért sajnálom ezt a szegény Antalt, most szakad bele a malter keverésébe, amikor senki más nem dolgozik. Ezt a gyereket is sajnálom, meg a többieket.
 KÁLMÁN LAJOS *(panaszosan)* Lassan már mindenki sztrájkőr lesz. Minduntalan idejönnek, és zaklatják az embert. Mi közük hozzá, hogy dolgozunk? Aki dolgozni akar, az dolgozzon, aki nem akar, ne dolgozzon. Nem igaz?
 GALLAI ISTVÁN Igaz. De hát, tudod, hogy van. Mindenki leállt a munkával, nagyobb napszámokat követelnek. Te meg dolgoztatod az embereidet a régi napszámért.
 KÁLMÁN LAJOS Megadom én nekik a nagyobb napszámot. Ha a sztrájkolók kicsikarják a nagyobb napszámot, azt én is megadom az embereimnek. Megbeszéltem már velük, így van, Antal?
 GION ANTAL Így van.
 GALLAI ISTVÁN Az a baj, hogy rossz helyen dolgoztok.
 KÁLMÁN LAJOS *(mentegetőzve)* Én elengedtem volna az embereimet. De a Kudlik megfenyegetett, hogy felmondja a munkát, ha most elmegyünk. Kevés a munka mostanában, örülünk, hogy végre dolgozhatunk. Nem bonthatom fel a szerződést Kudlikkal.
 GALLAI ISTVÁN Az a baj, hogy rossz helyen dolgoztok. Éppen a sztrájkolók orra előtt. És egyre többen jönnek ide a térre, estefelé rengetegen lesznek. Attól tartok, szétverik az állványaidat, ha feldühödnek.
 KÁLMÁN LAJOS Ahhoz nincs joguk!
 GALLAI ISTVÁN Persze hogy nincs joguk. De tudod, hogy van ez. Ilyenkor dühösek az emberek, sokan majd egész biztosan berúgnak, és nem kérdezik, hogy mihez van joguk. Miért nem mentek be az udvarba dolgozni? Ott nem látnának benneteket, nem zaklatna senki.
 KÁLMÁN LAJOS Előbb a falat kell befejezni.

GALLAI ISTVÁN Hagyjátok így, ahogy van. Befejezhetitek később is, a sztrájk után. Addig csináljatok valami mást.

KÁLMÁN LAJOS Kudliknak nem tetszene, ha félbehagynánk a falat.

GALLAI ISTVÁN Mondd neki, hogy a falnak száradnia kell egy-két napig.

KÁLMÁN LAJOS Miért kellene a falnak száradni?

GALLAI ISTVÁN Találj ki valamit Kudliknak. Honnan tudhatja ő, hogy mit kell csinálni a téglafallal. Te vagy a mester, te értesz hozzá.

KÁLMÁN LAJOS Gondolod, hogy valami részeg disznó összehörthetné az állványaimat?

GALLAI ISTVÁN Megeshet. Dühösek, idegesek az emberek, sokat isznak... *(Gyereksnevetés)*

KÁLMÁN LAJOS *(dühösen)* Már megint röhög ez a kölyök. Mars le innen! Menj le a pincébe, és kezd bontani a falat. Ott majd elmúlik a jókedved.

INASGYEREK *(lábdobbanás, amint leugrik az állványról, nevet)* Megyek.

KÁLMÁN LAJOS Az embert már dolgozni sem hagyják.

GALLAI ISTVÁN Jobb, ha ti is lementek a pincébe. Nekem semmi közöm az egészhez, de kár volna az állványokért.

KÁLMÁN LAJOS *(sóhaj)* Mi majd kiássuk a raktáépület alapjait az udvarban. *(Leereszkedik az állványról)* Majd csak vége lesz ennek az átkozott sztrájkknak.

GALLAI ISTVÁN Antal maradjon itt egy kicsit. Ő meg én majd felülünk az állványokra, és ha jönnek a sztrájkőrök, azt mondjuk nekik, hogy leálltatok a munkával.

KÁLMÁN LAJOS A Kudliknak nem fog tetszeni.

GALLAI ISTVÁN Neki majd azt mondjuk, hogy Antal megrándította a bokáját.

KÁLMÁN LAJOS A fene egye meg, majd csak vége lesz ennek az átkozott sztrájkknak. *(Sóhaj)* Gyerünk, emberek. *(Szerszámcörgés, lépések, elmennek)*

GION ANTAL *(rövid szünet után)* Ezt jól megcsináltad.

GALLAI ISTVÁN Kár lenne az állványokért.

GION ANTAL *(nevet)* Az ám! Kár lenne az állványokért.

GALLAI ISTVÁN Ezentúl nem háborgatnak majd benneteket a sztrájkőrök.

GION ANTAL *(elgondolkozva)* Sok ember összegyűlt itt. Jó, hogy ilyen sokan összegyűltek. Sok mindent elérhetnek. *(Rövid szünet)* Meséltem már neked, hogy egyszer egy igazi herceg térdelt előttem, és istenként imádott engem?

GALLAI ISTVÁN Azt hiszem, mesélted.

INASGYEREK *(suttogva)* Antal bácsi!

GION ANTAL *(ingerülten)* Mit akarsz?

INASGYEREK Rengeteg méz van a pincében. Életemben nem láttam még ennyi mézet.

GION ANTAL Nem szeretem a mézet. Hasmenést kapok tőle. Jó lesz, ha te is vigyázol.

INASGYEREK *(nevet)* A fene bánja. Végre telezabálom magam mézzel. Nem baj, ha utána hasmenésem lesz.

GION ANTAL Vigyázz, nehogy Kudlik észrevegye.

INASGYEREK Nem fogja észrevenni. Hatalmas, százliteres bödönökben áll a méz, annyit zabálhatunk belőle, amennyit akarunk. Válogathatunk is. A Kudlik minden bödönre ráírta fehér krétával, hogy milyen méz van benne.

GALLAI ISTVÁN Többféle méz van?

INASGYEREK Van ott mindenféle méz.

GALLAI ISTVÁN Megnézem. *(Izgatottan)* Megnézem. Én nagyon szeretem a mézet. *(Elindul)*

INASGYEREK Jöjjön. Annyi mézet ehet, amennyit akar.

GALLAI ISTVÁN Hol van a pince?

INASGYEREK Erre jöjjön.

(Rövid szünet, lépcsőn mennek lefelé. Nagy pince akusztikája)

GALLAI ISTVÁN Ezek azok a bödönök?

INASGYEREK Ezek. Látja, mindegyiken írja, hogy milyen méz van benne. *(Betűzi)* Tisztes. Akác. Hárs. Vegyes... Az akácmézből egyen, az akácméz a legillatosabb.

GALLAI ISTVÁN Több nincs?

INASGYEREK Még több kellene?

GALLAI ISTVÁN Csak kérdeztem.

INASGYEREK Van még arrább, azokban a kis köcsögökben. De azokat jobb, ha nem bántja. A Kudlik észreveheti.

GALLAI ISTVÁN Megnézem. *(Távolabb megy)* Megnézem ezeket is. *(Idegesen dűnnyögve olvas)* Akác. Tisztes. Hárs. Vegyes... *(rövid szünet, a pincébe mintha valamivel hangosabban hallatszana a sztrájkolók zajongása)* Rózsaméz. *(Halkan)* Úristen, rózsaméz!

INASGYEREK *(odakiált)* Az akácméz a legjobb, igaz?!

GALLAI ISTVÁN *(suttog magának)* Rózsaméz... *(Megkóstolja)* Olyan, mint a parázs...

INASGYEREK Mit mond?

GALLAI ISTVÁN *(révülten)* Olyan, mint a parázs. *(Elindul ki a pincéből)*

INASGYEREK Nem értem. Hé, hova viszi azt a köcsögöt?!

(Gallai István felrohan a pincéből, egyre hangosabb a sztrájkolók zajongása)

GION ANTAL Gallai, hova rohansz?!

(Rövid szünet, taps, helyeslés)

KREBS PÉTER *(kiabál)* Ne rohanj, sógorom! Mindjárt énekelünk!

(Gallai egyre gyorsabban rohan, mögötte előbb szórványosan, azután erőteljesen felhangzik az énekszó. Gallai távolodik, az énekszó egyre halkabb. Kapunyitás, varrógép zakatolása. Gallai berobban a házba)

GALLAI ISTVÁN Rózsaméz! Tessék!

(Megszűnik a varrógép zakatolása)

RÉZI Mi történt veled? Sápadt vagy, mint a halál.

GALLAI ISTVÁN *(izgatottan, lihegve beszél)* Rózsaméz! Nézd meg! Tessék, hoztam neked rózsamézet.

RÉZI Rózsamézet?

GALLAI ISTVÁN Olyan, mint a parázs! Kóstold meg. Mártsd bele az ujjadat.

RÉZI Majd kanállal. *(Kanálcsőrgés, rövid szünet)* Tényleg rózsaméz. Rózsailata van.

GALLAI ISTVÁN Hoztam neked rózsamézet. Ugye, hogy hoztam neked rózsamézet! Egyél belőle! Azt akarom, hogy mindig fiatal maradj.

RÉZI Életemben nem ettem még ilyen finom mézet.

GALLAI ISTVÁN Hívjuk be a gyerekeket. Menj ki az utcára, és hívj be minden gyereket.

RÉZI Megyek. *(Elindul, ajtónyitás)* Mindjárt küldöm őket.

(Rövid szünet, távolról a sztrájkolók éneke hallatszik)

GALLAI ISTVÁN *(suttog magának)* Olyan, mint a parázs. Igen. Olyan, mint a parázs.

(Kívülről gyermekzsivaj hallatszik, a gyerekek gyorsan közelednek, és „rózsaméz!”-et kiabálnak. Távolról az énekszó is egyre erősebben hallatszik, mintha lassan közeledne. Lejelentés.)

Gépiratból

Még a megfeszített Krisztusnak is citerázott

visszatekintés a téma megírása után

Néhány évvel ezelőtt *Virágos Katona* címmel könyvet írtam G. I.-ről. Örültem ennek a könyvnek. Nagyon-nagyon kedveltem G. I.-t: szerettem nézni, amikor dolgozott, és szerettem hallgatni, amikor mesélt, énekelt vagy citerázott. Könyvet írtam róla és azokról, akik körülötte éltek, és akik halála után is meséltek, és még mindig mesélnek nekem róla.

Sokan vannak, G. I. körül valahogy mindig sokan voltak, különösen olyankor, amikor nehéz idők jártak. Éppen ezért sok dolog kimaradt a *Virágos Katonából*. Meg kellett hát írnom a folytatását is. Megírtam a *Rózsaméz*et, amelyben még több ember gyűlt G. I. köré, és amelyből éppen ezért még több dolog kimaradt. Egyszer majd meg kell írnom a harmadik folytatást...

A *Virágos Katonának* és a *Rózsaméznek* közös címet adtam: *Latroknak is játszott*. Nem tudom, jó cím-e, mindenesetre belefér mind a két regény, esetleg egy harmadik is majd. És ráillik G. I.-re. Mert valahogy mindig sokan voltak G. I. körül, különösen olyankor gyűlt köréje rengeteg ember, amikor nehéz idők jártak. Hallgatták G. I.-t, szép meséket tudott ő, nagyon szépen énekelt, és szépen játszott a citeráján. Talán nem igaz, de én hiszem, hogy még a megfeszített Krisztusnak is citerázott. És természetesen a latroknak is játszott.

Megírandó regényeimről egy film kapcsán

reflexió a téma továbbírása előtt

Mostanában ismét regényt írok, a regény egyik szereplőjét Istenfő Dánielnek hívják, csecsemőkorában egy elhagyott csángó házban találtak rá a háború vége felé, felnevelődött, szép szál legény lett belőle, és ő lett egy külvárosi bandának, a Lírikusoknak a vezére, akik csempészéssel, üzérkedéssel és egyéb gyanús üzelmekkel foglalkoznak. A konkurens bandának, a Mágánásoknak a vezére a Herceg névre hallgat, ő is talált gyermek, de őt egy felperzselt boszniai faluban szedték fel a jó emberek ugyancsak a háború vége felé. A két banda tagjai ádáz küzdelmet vívnak egymással ököllel, késsel és időnként bicikliláncokkal.

Egy másik regény ötletét is dédelgetem már évek óta. A háborús évekről és közvetlen a háború utáni időszakról szeretnék írni, illetve azokról az emberekről, akik itt, ezen a vajdasági tájon túléltek vagy nem éltek túl ezeket a viharos esztendőket: áldozatokról, hősookról, ártatlanokról és bűnösökről. Magyarokról, szerbekről, németekről és másokról, többek között a bukovinai székelyekről, a csángókról is, akiket elűzött emberek házába telepített egy eszelősen hadakozó reakciós rendszer, és akik a háború vége felé maguk is kénytelenek voltak menekülni, ki tudja hányadszor már történelmük folyamán. Szóval regényt szeretnék írni mindazokról, akik az említett időszakban megfordultak ezen a helyen, és persze főleg azokról, akik itt maradtak, és ma is itt vannak.

Nemrégem egy dokumentumfilmet néztem az ideai Magyar Játékfilmszemlén, Sára Sándor *Keresztúton* című művét. Néztem, és egy kicsit úgy éreztem, hogy „lopják” a témámat. Székely-csángó öregasszonyok beszéltek életükről, illetve életüknek arról a szakaszáról, amikor Bácskából is menekülniük kellett, mert egy győztes forradalom visszahozta azokat, akik a háború elején menekültek. Az általános ellenszenvről is beszéltek ezek az asszonyok, sorstra-

gédiákat meséltek el, természetesen a maguk szemszögéből. A kor, amiről szóltak, bővelkedett sorstragédiákban, sokan mesélnek még róluk, és így is van rendjén, mondja el mindenki a maga történetét, az lenne jó, ha egyszerre egy helyen tehetnék meg, legalábbis azok, akiknek sorsa hosszabb-rövidebb időre összefonódott. Az életben ez leginkább lehetetlen, a művészetben azonban újból és újból megpróbálkozunk vele. A *Keresztúton* című filmben ez nem történt meg, így hát nem mentes az elfogultságtól és az egyoldalúságtól.

Mégsem lopták el tehát a témámat. Meg kell írnom ezt a regényt a háborús és a háború utáni évekről, illetve azokról az emberekről, akik akkoriban itt voltak, és főleg azokról, akik itt is maradtak.

Addig pedig írom Istenfő Dániel és a Herceg történetét. Mert ezek ketten most már egyre szűkebb területre szorulnak, egymásra vannak utalva, a bicikliláncokat félre kell tenniük. Más szóval csöndesen megbékélnek egymással.

Másféle ravaszkodás

önreflexió a téma folytatásának befejeztével

Nem hencegésből mondom, de kiadók biztattak, hogy írjam meg ezt az állítólag régóta ígért regényt a második világháború vajdasági éveiről, meg az azt követő hónapok atrocitásairól, amikor ezrével végezték ki a magyarokat; ezt ők előfizetnék és kiadnák; közben elfelejtették a véleményüket, amit nem tudom, hogy dicséretnek vagy élcélődésnek szántak-e, mert azt mondták, hogy erről a kényes témáról csak én tudok olyan sunyi és ravasz módon írni, hogy emiatt ne bukjon le a szerkesztő, és a szerző se kerüljön börtönbe. Ígérettem sokszor és sokfelé, de pénzt nem vettem fel rá, tehát halogathattam és halasztgathattam, miközben az idő eljárt fölöttünk, ezekről a történetekről már a történészek és a publicisták is kereken kimondhatták a véleményüket, statisztikai adatokkal alátámasztva. Tehát másfajta ravaszkodásra lett szükség.

Magyarán: kihúzták a méregfogamat. És amikor eljutottam odáig, hogy megírjam a nagy művet, nem volt más választásom, mint hogy megírjak egy regényt erről az időszakról minden handabandázás nélkül. Ezt tettem: a szakmabeliek és az olvasók majd eldöntik, hogy milyen sikerrel.

Kéziratból

A vád

irodalmi forgatókönyv

1944 vége, karácsony előtt néhány nappal...

Dűlőúton (Nappal)

A tanya felé vezető úton parasztszekér megy, két erős ló húzza. Anya hajtja a lovakat, a lányok és a legnagyobb lány gyereke, a négyéves Jánoska a szekéren keresztbe tett deszkákon ülnek.

Alkonyodik.

Varjak bóklásznak a fagyos szántóföldön.

A család jókedvű, a városból jönnek, karácsonyi ajándékok is vannak a szekéren, és egy szép, nagy karácsonyfa.

A legnagyobb lány Eszter. Ő van egyedül férjnél, a férje katona.

A lányok szépek még a vastag téli öltözékben is. Eszter tiszta arcú, vékony nő, féltő gonddal szorítja magához a kisgyermekét. Mária 20, Anna 17, Juli 14 év körüli. Jókedvűen vihognak a szekéren.

Pléhkrisztusnál (Nappal)

Az út mellett egy pléh Krisztus áll. Amikor a szekér odaér, a lányok elhallgatnak. Valamennyien felnéznek a feszületre. Anya keresztet vet. Távolban egy vonat megy el.

Jánoska a feszületet nézi, úgy kérdez:

– Miért tárja szét a kezét?

Eszter válaszol:

– Azért, hogy mindenkor lejöhessen onnan. Hozzánk is eljön karácsonyra.

Mária mosolyogva néz Annára.

– Egy angyalt már elküldött a városi piacra.

Juli hangosan felnevet, nevetve mondja:

– Egy bajszos angyalt!

A lányok nevetnek, Annát ugratják. Eszter, miközben a kisfiún igazgatja a takarót, amelybe beburkolta, mosolyogva mondja:

– Nem hiszem, hogy angyal volt. Legfeljebb csak küldönc. Az angyaloknak nincs bajusza.

Mária folytatja:

– Ez igaz. A küldöncök viszont leginkább bajszosak.

Juli, a legkisebb lány a lehangosabb.

– És a bajszukat Anna arcához dörzsölik.

Még hangosabb nevetés. Anya megrovaóan hátranéz, a lányok kissé elhalakulnak, de továbbra is jókedvűek. Anna is vihogva magyarázkodik.

– Nem dörzsölte a bajuszát az arcomhoz. Csak a fülemhez hajolt, mert nem akart hangosan beszélni. Katonaszökevény. És hadifogolyszökevény is. Azt mondta, hogy háromszor elkapták az oroszok, de ő háromszor elszökött tőlük.

Eszter elkomolyodik.

– Elkaphatják negyedszer is. Ha karácsonyfákat árul a piactéren, és ha fiatal lányokkal sugdolózik.

Anna is komolyan válaszol:

– Negyedszer is megszökne.

Juli ismét vidámabb hangra vált:

– Jézus bajszos küldönce mindig megmenekül a fogságból.

Mária:

– És egyszer eljön Annáért a tanya. Sok karácsonyfával.

Tanya udvarán (Alkony)

Feltűnik a tanya. A szekér a kacagó lányokkal begördül az udvarra. Apa várja őket, megállítja a lovakat. Ahogy Anya odadobja férjének a gyeplőt, abból világosan látszik, hogy ebben a házban mostanság az történik, amit az asszony akar. Anya még mindig szemrevaló nő, nyoma sincs rajta a még fiatal, de fogatlan tanyasi nők öregasszonyságának. A lányok leszedik a szekérről a karácsonyi ajándékokat és a nagy karácsonyfát. Anyával együtt bemennek a házba. Egy bozontos, korcs kutya ugrál és ugat körülöttük. Apa

kifogja és bevezeti a lovakat az istállóba – Jánoska segít a nagyapjának. Az istállóban még egy ló áll a jászol előtt, és két tehén.

Konyhában (Este)

A házban a konyhában Anya meggyújtja a falra akasztott petróleumlámpát, a lányok vacsorához terítenek.

Apa is bejön a konyhába. Körülülkérget az asztalt, vacsoráznak. A nagy karácsonyfát a fal mellé támasztották.

Apa evés közben felnéz Anyára és megkérdezi:

– Péterről megtudtatok valamit?

Anya nem emeli föl a fejét, csak a tányérjához beszél.

– A városban van a századával. Mari elment a laktanyához.

Mária részletesen magyarázza Apának:

– Az őt nem engedett be a kaszárnyába. De beszéltem egy tiszttel. Azt mondta, hogy Péter ott van. Meg az én Ferim is.

Anya felkapja a fejét:

– A te Ferid?

Mária dühösen válaszol:

– Az én Ferim. A vőlegényem, vagy nem?

Anya halkabban, szinte csak magának mondja:

– Katona vőlegény nem vőlegény.

Kínos, rosszkedvű csönd. Juli próbál ismét jó hangulatot teremteni.

– Találkoztunk Jézus küldöncével. Nagyon szép bajusza van, és szerelmes lett Annába. Ingyen adta nekünk ezt a szép karácsonyfát.

Apa a karácsonyfára néz.

– Tényleg szép karácsonyfa. Szépen fel kell majd díszítenünk.

Oldottabb lesz a légkör, Juli tovább fecseg:

– A bajuszos küldönc nagyon sokat pusmogott Annával. Azt mondta, hogy már háromszor elszökött az orosz hadifogságból.

Nevetés.

Anna úgy érzi, hogy magyarázattal tartozik Apának.

– Rendes, udvarias fiú volt. És még mást is mondott.

Apa még mindig evés közben kérde:

– Mit?

Anna befejezte a vacsorát, rosszkedvű lesz.

– Azt mondta, hogy veszélyes ennyi nőnek egy magányos tanyán bevárni a háborút. Bármikor történhet velünk.

Anna szemrehányóan néz Anyára.

– Ott maradhattunk volna keresztapáméknál a városban. Befogadtak volna bennünket. Legalább Mari meg én ott maradhattunk volna.

Anya erőlesen rászól:

– Együtt kell hogy legyen a család.

Jánoska nyűgösködik.

– Álmos vagyok.

Anya rendelkezni kezd.

– Eszter, rakd ágyba Jánoskát. Juli, takarítsd le az asztalt. Feküdjete le.

Apa feláll, megfogja a karácsonyfát.

– Hűvösebb helyre viszem. Itt gyorsan megsárgulnak a levelei.

Beviszi a fenyőt a kamrába. Mindenki engedelmeskedik Anyának. Apa visszajön a konyhába. Távolról ágyúdörgés hallatszik, de csak Apa figyel föl rá. Megáll a konyha közepén, hallgatózik. Anya idegesen rászól:

– Mit bámészkodsz?

Apa rosszkedvűen néz Anyára:

– Semmit.

Tanya udvarán (Éjjel)

Apa a házból lassan átmegy az udvaron az istállóba. Az istálló előtt megáll – hallgatja az ágyúk távoli morajlását.

Szobában (Éjjel)

Mária és Anna gyertya fényénél vetkőznek a szobájukban – ahol két ágy és egy heverő van. A lányok megágyaznak. Mária halkán mondja:

– Kár, hogy Apa ennyire elgyöngült. Valamikor nagyon erős ember volt.

Anna kissé önmagát is bátorítva válaszol:

– Anya még mindig erős.

Mária rosszkedvűen igazgatja az ágát.

– Jobb volt, amikor még Apa parancsolt. Ő megengedte volna, hogy a városban maradjunk.

Anna bebújik az ágyba, betakarózik.

– Lehet, hogy Anyának van igaza. Együtt kell hogy maradjon a család.

Juli jön be a szobába, ő még mindig jókedvű, a heverőjéhez megy, ő is alváshoz készülődik, ránéz Annára:

– Fáradtak látszol. Pihend ki magad. És holnap szépítkezz meg egy kicsit.

Felnevet.

– Jézus küldönce bármikor beállíthat hozzád.

Anna is ágyba bújik, Máriának mondja:

– Kicsi korunkban hangosan imádkoztunk elalvás előtt.

Mária álmosan válaszol:

– Azért, mert te féltél a sötétben.

Anna tágra nyílt szemekkel néz a mennyezetre.

– A sűrű sötétségtől félttem. Amikor sehonnan sem látszott fény... És most ismét félek.

Közben Juli is levetkőzött. A gyertyához megy, vidáman tanácsolja:

– Imádkozzatok most is hangosan.

Juli megnyalazza két ujját, és eloltja a gyertya lángját.

Anna halkán mondani kezd egy maga által megszövegezett imát:

– Jóistenem, engedd meg, hogy lássak a sötétben is. Csak egy kis fényt kérek, csak egy szentjánosbogárt. Félek a sötétben, de nem akarok félni. Ezért hiszek benned, Jóistenem. Küldjél nekem egy kis szentjánosbogárt.

Istállóban (Éjjel)

Az istállóban Apa kezébe veszi a dikója fölötti viharlámpát. Elalvás előtt megnézi a jószágokat.

Tanyák között (Éjjel)

Távolról látszik a tanya. Az istállóból és a konyhából szűrődik ki a világosság. Azután az istálló elsötétedik. Már csak a konyhában ég a lámpa.

Konyhában (Éjjel)

A konyhában Anya kenyeret dagaszt.

Tanya udvarán (Éjjel)

Kutyaugatás hallatszik. A kutya jókedvűen, játékosan ugat. Ismerős érkezett. Péter, a család egyetlen fiúgyermeké jött haza, honvéd egyenruhában, szakaszvezetői rangjelzéssel. Végigsiet az udvaron. Apa kilép az istállóból. Péter felé indulna, de Péter már belép a kivilágított konyhába. Anya örömteli sikoltása hallatszik.

Konyhában (Éjjel)

A konyhában Péter átöleli Anyát. Anya a dagasztóteknőtől jött felé, kovászos a keze, széttárja karjait, hogy ne maszatolja össze a fiút. Majdnem sírva mondja:

– Istenem! Hát hazajöttél?

Péter is meghatódottan válaszol:

– Hazajöttem.

Anya hátrál egy lépést, nézi a szép katonafiát.

A lányok is előrohannak hálóingekben a szobákból, Péter nyakába borulnak. Kiabálnak:

– Péter! Péter!

Eszter Anya mellé áll, onnan nézi a fiút.

– Szép katona vagy.

Anna is méregeti Pétert.

– Te vagy a legszebb katona Tényleg te vagy a legszebb.
Juli Péter rangjelzésére mutat:
– Ez micsoda?
Péter mosolyogva válaszol:
– Szakaszvezető vagyok.
Anna ámulva kérdi:
– Tiszt vagy?
Péter nevetve megsimogatja Anna haját.
– Nem. Tiszt még nem vagyok. De parancsolok néhány embernek. Meg nekem is parancsolnak.
Mária szinte szemrehányóan kérdezi Pétertől:
– Mi van Ferivel? Ő miért nem jött veled haza?
Péter zavartan magyarázkodik:
– Járőrözik. Nem jöhetett haza.
Anna lelkendezve mondja:
– Gyönyörű karácsonyunk lesz. Együtt van az egész család.
Péter kissé lecsillapítja a lelkendezést:
– Nem maradhatok itt karácsonyra. Huszonnégy óras eltávozást kaptam. Aztán tovább kell mennünk.
Anya már visszament a dagasztótéknőhöz, onnan beszél.
– Talán itt maradhatnál karácsonyra...
Juli Péter kezét rángatja:
– Nagyon szép karácsonyfát kaptunk. Gyere, megmutatom a karácsonyfát.
Elindulnak a kamra felé, de Péter hirtelen megtorpan:
– Hol van Apa?
Csönd lesz – majd Eszter válaszol:
– Az istállóban.
Péter Anyára néz:
– Az istállóban?
Anya kissé zavartan mondja:
– Majd behívjuk. De te biztosan éhes vagy, fiam.
Péter a lányok gyűrűjéből már komoran beszél:
– Éhes vagyok. Miért van Apa az istállóban?

Anya kurtán, majdnem dühösen válaszol:
– A jószágokra vigyáz.
Péter is feldühödik.
– Azelőtt innen vigyázott a jószágokra.
Anya kenyérdagasztás közben most már higgadtan beszél.
– Nagyon csúnyán köhög...
Péter félretolja a lányokat, kimegy a konyhából, elindul az istálló felé.

Istállóban (Éjjel)

Péter belép, becsukja maga mögött az istálló ajtót.
– Hazajöttem, Apám.
Apa mosolyogva néz rá.
– Láttam.
– Miért nem jött be a házba?
Apa Péter felé indul.
– Hagytam, hogy előbb Anyádék örüljenek.
A két férfi összeölelkezik. Apa megjegyzi:
– Vigyázni kell a jószágokra.
Péter körülnéz az istállóban.
– Itt tölti az éjszakát?
Apa is körülnéz.
– Jó hely ez.
A tető felé mutat.
– Ott fenn, az egyik horogfa mögött van egy oldal szalonna. Ha megéheznék, szelhetnék belőle. Az ilyesfajta tanyákon a nők nem szeretik a köhögős, gyöngé férfiakat. Én meg tüdőlövéssel jöttem haza. Ez a háború sokkal csúnyább, mint amilyen az első volt. Az első háborúban minden golyót felismertem a hangjáról, és el tudtam bújni. Most meg eltaláltak az oroszok.
Péter érzékenyülve mondja:
– Menjen vissza a szobájába, Apám.
Apa körbejárja Pétert.
– Látom, szakaszvezető lettél. Én nem vittem ennyire a két háború alatt...

Tanya udvarán (Éjjel)

Apa és Péter jönnek az istállóból az udvarra. Az ágyúdörgés erősebben hallatszik. Megállnak, hallgatóznak. Apa mondja ki:

– Elvesztettük a második háborút is.

Péter reménykedik.

– Talán mégsem.

Apa csöndesen, önérzetesen mondja:

– Rajtam nem múlt. Az első háborúban még olasz földön voltam, amikor megtudtam, hogy legyőztek bennünket. Engem akkor nem győztek le. De most belém lőttek.

Péter is igazolni próbálja magát.

– Mi is tartottuk magunkat a Kárpátokban. Ott nem jött be senki. Aztán egyszer csak a hátunk mögött voltak az oroszok.

Konyhában (Éjjel)

Bemennek a konyhába. Péternek már az asztalra rakták a vacsoráját, leül, enni kezd. Apa leül vele szemben. A nők állnak.

Jánoska álmosan kijön a szobából. Péter az ölébe kapja.

– Szervusz, nagyfiú. Mikor lesz belőled katona?

Jánoska hirtelen felébred.

– Holnap. Ilyen szép katona akarok lenni, mint te.

Péter simogatja a kisfiú fejét.

– Sokkal szebb katona kell hogy legyél. És nem szakaszvezető, hanem legalább zászlós.

Jánoska lelkesen:

– És akkor fegyverem is lesz?

Péter magához szorítja a kisfiút.

– Szerzünk neked puskát.

Péter fölneéz Eszterre.

– Mit tudsz Jánosról?

Eszter elkeseredetten válaszol:

– Fél éve kaptam tőle levelet. Akkor még élt. Nem tudom, hogy most él-e még.

Anya mondja:

– Hivatalos értesítést is kaptunk. Eltűntnek nyilvánították.

Péter, megnyugtatólag:

– Attól talán még életben van.

Eszter szinte sírva kérdezi:

– Hogyan tűnhet el egy ember?

Péter tovább vigasztalja Esztert:

– Sokan eltűntek a háborúban. Aztán sokan váratlanul előbukkantak. János is bármikor hazajöhet.

Eszter valamelyest megnyugszik, elmosolyodik, Jánoskára mutat:

– Jánoska egyre jobban hasonlít az apjára.

Jánoska megkérdezi:

– Itthon maradsz karácsonyra?

Péter a fejét rázza.

– Nem.

Anya leül az asztalhoz, komolyan mondja Péternek:

– Itthon kell maradnod.

Péter tiltakozik:

– Nem maradhatok, Anyám.

Anya észszerűen, higgadtan magyaráz:

– Vége a háborúnak. Te meg itt vagy, kezed, lábad, szemed, eszed, minden a helyén. Úgy akarsz járni, mint az Apád?

Péter Apára néz. Apa megismétli, amit az udvaron mondott:

– Elvesztettük a második háborút is. Kár volt átlövetni a tüdőt.

Péter még mindig tiltakozik:

– Ha levetem az egyenruhát, vadászni fognak rám.

Anya merően néz Péterre.

– Elrejtelek. Senki sem fog megtalálni.

Péter továbbra is ellenkezik. Rangjelzésére mutat.

– Az embereim visszavárnak.

Anya most már nagyon erélyes.

– A családotra gondolj!

Juli oldja fel a feszült hangulatot. Leül az asztalhoz.

– Jézus bajszos küldönce is katonaszökevény...

Anya a lányokra förmed.

– Menjetek vissza az ágyatokba!

A lányok elmennek aludni. Apa is indul kifelé. Péter már befejezte a vacsorát, megszólal:

– Apám ezentúl itt benn alszik. Majd én megyek ki az istállóba.

Anya a konyha egyik sarkában álló dikóra mutat:

– Ma itt alszol. Pihend ki magad.

Apa majdnem mentegőzve mondja:

– Háború van. Vigyázni kell a jószágokra.

Kimegy a konyhából, ahol csak Anya és Péter marad.

Anya a dagasztóteknő körül tüsténkedik, csöndesen, majdnem elérzékenyülve mesélni kezd:

– Téged mindig nagyon féltettelek. Talán azért, mert nehezen hoztalak a világra. A lányok könnyen megszülettek. Málcsi néni gyorsan kihúzta őket belőlem. Veled egy egész napon át szenvedtem. Málcsi néni sem tudott segíteni. Apád szekérrel ment el Géber doktorért. Űzte a lovakat, így is majdnem késve érkeztek. Megkékülve jöttél a világra, én meg kis híján meghaltam. Az orvos azt mondta, hogy túl nagy volt a fejed, ezért volt nehéz szülés.

Péter már a dikóról válaszol:

– Azóta hozzánöttem a fejemhez.

Anya megismétli:

– Majdnem meghaltam. Akkor éledtem fel, amikor végre sírni kezdteél.

Péter kicsit elérzékenyül.

– Később is sokat sírtam?

Anya már büszkén mondja:

– Nem. Nem is emlékszem, hogy mikor láttalak sírni utoljára. Azt akarom, hogy ezentúl se sírjál. Még a háborúban sem.

Péter behunyja a szemét. Anya figyeli, lassan tisztogatja a kezét.

Szobában (Hajnal)

A teknőben dagad a tészta. Hajnalodik. Anya az udvarról egy köteg kukoricaszárát hoz be, befűt a kemencébe a kenyérsütéshez.

Péter a zajra egy pillanatra felnyitja a szemét, azután tovább alszik. Anya megmossa a kezét, csöndesen bemegy a szobába, kihozza a civil paraszti ruhát, ráteszi a székre, a katonaruhát magához veszi. Külön megnézi a széles övet és a pisztolytáskát. A pisztolytáska üres. Anya a katonaruhával kimegy a konyhából. Péter a dikón felnyitja a szemét – anyja éppen visszafordul – egymásra néznek, mindketten tudják, hogy mi történik. Péter egyenruhája végleg eltűnik. Így lett katonaszökevény.

Konyhában (Nappal)

Anna berohan a konyhába – ahol a család éppen reggelizik –, ijedten mondja:

– Tábori csendőrök jönnek!

Mindenki Péterre néz. Anya higgadtan intézkedik. Int Péternek:

– Gyere velem, fiam.

Ólak mögött (Nappal)

Anya kivezeti Pétert az udvarra, a ház és az istálló között lévő nyúlólak felé. A bedrótozott ketrecajtók mögött most látszanak először a riadt nyúlsemek. A fagyos udvaron tyúkok, libák, kacsák járkálnak.

Konyhában (Nappal)

Kutyaugatás hallatszik az udvarról, a két tábori csendőr belép a konyhába. A család erőltetett nyugalommal ül az asztalnál – nem veszik észre, hogy egy tányérral több van a szükségesnél. A tábori csendőrök udvariasan köszönnek.

– Jó reggelt kívánunk.

Anya feláll az asztaltól:

– Jó reggelt.

A magasabb rangú tábori csendőr közli a családdal:

– A fiukat keressük. Már két napja nem ment vissza a századához.

Anya színésznői erényeket csillogtat. Kétségbeesetten mondja:

– De hiszen visszament. Csak nem történt valami baja...?

A két tábori csendőr az asztalra néz. Látják a fölösleges tányért. Ismét a magasabb rangú szólal meg:

– Azért körülnézünk egy kicsit.

Int a társának, az bemegy a szobába, ő meg kimegy az udvarra, a nyúlólak, az istálló felé indul. Anya szemével int Eszternek, hogy tüntesse el a fölösleges terítéket. Eszter gyorsan lekapja a tányért az asztalról.

Tanya udvarán (Nappal)

Már mind a két tábori csendőr az udvaron járkal. Átkutatták a tanyát, az istállót, az ólakat, nem találták Pétert. A család is kimegy az udvarra, senki sem figyel Jánoskára. A kisgyerek odamegy a rangjelzéses tábori csendőrhöz.

– Mit keresnek, bácsi?

A tábori csendőr megsimogatja a kisfiú fejét.

– Egy katonát.

Jánoska tágra nyílt szemekkel mondja:

– Itt nincsen katona.

A tábori csendőr leguggol a gyerekekhez.

– De járt itt mostanában egy katona.

Jánoska bólogat.

– Járt itt, de elment.

A tábori csendőr tovább kedélyeskedik.

– Tudod, hová ment?

A gyerekek tétovázik:

– Lehet, hogy tudom.

A tábori csendőr szélesen mosolyog.

– Megmondanád nekem?

Rejtekhelyen (Nappal)

Péter a rejtekhelyről figyel, hallgatja a gyereket és a tábori csendőrt.

– Mit kapok, ha megmondom?

– Amit csak akarsz.

– A puskát akarom.

Péter feszülten figyel.

Tanya udvarán (Nappal)

A tábori csendőr leveszi válláról a puskáját és a gyerek elé állítja. Erre figyel fel Anya. Rákiált a gyerekekre:

– Jánoska, mit csinálsz?!

A kisfiú jókedvűen válaszol:

– Puskát vásárolok.

Anya érzi a veszélyt, harsányan rákiált a gyerekekre:

– Azonnal gyere ide!

Jánoska kelletlenül odamegy Anyához, megfogja a kezét. A két tábori csendőr is Anyához sétál. A rangjelzéses tárgyilagosan kimondja:

– Ha megtaláljuk a fiát, agyonlőjük, mint a kutyát.

A másik csendőr jóindulatúan tanácsolja.

– Ha mégis visszaenné a fene ide magukhoz, küldjék el az alakulatához. Akkor talán életben marad.

Rejtekhelyen (Nappal)

Pétert kiveri a veríték. Mélyeket lélegzik. Nyugtatja magát.

Ólak mögött (Nappal)

Amikor eltűnik a két csendőr a láthatáron, Anya a nyúlólak mögé megy.

– Előjöhetsz, fiam.

Jól álcázott csapóajtó nyílik fel, előbújik Péter. Az elnyűtt parasztruhában alig emlékeztet a jóvágású katonára. Visszacukja az ajtót, a nyúlketrecek elé áll, szembenéz a riadt szemű nyulakkal.

– Nem kellett volna elvinnie a katonaruhámat, Anyám.

Anya csattanósan visszavág:

– Nem szóltál semmit, amikor elvittem. És élve maradtál.

Péter lassan elfordul a nyúlketrecektől, az istálló felé indul.

– Még meghalhatok, és maguk is meghalhatnak, mert a katonaszökevények rejtegetéséért halál jár.

Tanya udvarán (Nappal)

Péter az istállóban targoncát tol a trágyadomb felé. A tanya melletti kifagyott kukoricásban menekülő magyar huszárok vonulnak. Szinte hihetetlen

látvány, nem ebbe a háborúba való ez a század. Párba állított lovak könnyű ágyúkat vontatnak.

Péter megáll a góré mellett. Apa odamegy hozzá.

– Menekülnek a mieink.

Péter megjegyzi:

– Egyetlen géppuska lekasználja őket.

Apa a tapasztalt frontharcos szemével nézi a vonulókat.

– A lovak helyett tankok kellenének. Oroszországban nagyon megijesztettek bennünket a tankok.

Tanya udvarán (Hajnal)

A hajnali ködben felbukkannak az első orosz tankok. A páncélosok mögött gyalogság vonul. Távol mennek a tanyától – az udvaron együtt áll az egész család. Mögöttük, a nyúlketrecekől megriadt nyulak néznek kifelé. Apa szólal meg először:

– Hát megjöttek a tankok is.

Péter rosszkedvűen megállapítja:

– Nem a mieink.

Nézik a tankok vonulását. Anya már-már sugárzó arccal fordul Péterhez.

– Átment rajtunk a háború, megmenekültél. És együtt van az egész család.

Istállóban (Nappal)

Péter az istállóban kedvenc lovát simogatja, egy szalmacsomóval csutakolja. Dühös kutyaugatás hallatszik az udvarról. Péter kinéz az istállóból.

Tanyák között (Nappal)

Orosz katonák közelednek szekerekkel. Rekvirálni jönnek.

Konyhában (Nappal)

Anya már rendelkezik:

– Mari, Anna, menjetek a verembe.

A két lány elszalad a nyúlólak mögé. Eszter felkapja kisfiát:

– Én is velük megyek.

Anya leinti.

– Te maradj itt a gyerekekkel. Juli is maradjon. Ő is gyerek még.

Tanya udvarán (Nappal)

Az oroszok a tanya udvarára érkeznek. Elsőnek egy altiszt ugrik le a szekerről, azután leugrálnak a katonák is. Az altiszt kurtán kiadja a parancsot:

– Mindent összeszedni!

Gyorsan peregnek az események. A katonák bemennek a tanyára, élelmet hoznak ki, bemennek az istállóba, kivezetik a három lovat és a két tehenet. A baromfiólakból kiragadják a tyúkokat, libákat, baltával lecsapják a fejüket, a fejek szétrepülnek az udvaron, a rángatózó baromfiteket a szekerekre dobják. A nyúlketrecek is kinyitják, a nyulak kiugrálnak, szétszaladnak az udvaron, nem tudják megfogni őket.

Rejtekhelyen (Nappal)

A két lány, Mária és Anna a rejtekhely keskeny részén át figyelik az udvaron történeteket. Orosz csizmákat, levágott baromfifejeket látnak. Anna rosszul lesz, öklendezik.

Mária befogja a száját.

– Mindjárt sötét lesz megint.

Tanya udvarán (Nappal)

Apa, Anya, Péter, és Juli egymás mellett áll az udvaron, megdöbbenve nézik a fosztogatást. Eszter Jánoskával a gangon áll a konyhaajtó mellett. Az egyik orosz katona sóvárogva nézi a kíváncsian fiatalasszonyt.

Az altiszt Apáék elé sétál és megkérdezi:

– Pálinka, bor nincs?

Apa a fejét rázza.

– Nincs.

Az altiszt a katonához fordul:

– Szurkáljátok meg a trágyadombot.

A katonák szuronnyal szurkálják a trágyadombot, elrejtett hordók után kutatnak. Az a fiatal katona, aki szemet vetett Eszterre, odamegy a fiatalasszonyhoz, lökdösi befelé a konyhába. Jánoska elsírja magát. Péter dühösen elindul Eszter segítségére. Az egyik géppisztolyos katona elébe áll. Péter félrelöki, tovább megy. A katona lekapja válláról a géppisztolyát.

– Állj!

Péter megáll, visszafordul. Az orosz katona rászegezi a tányéros géppisztolyt, látszik az arcán, hogy habozás nélkül lőne.

A kutya menti meg Pétert, nekirohan a katonának, a nadrágját cibálja. A katona káromkodva lerúgja magáról a kutyát, és a géppisztolyból beleereszt egy sorozatot. A kutya nyüszítve eldől.

Mindenki megmerevedik, síri csönd lesz, csak Jánoska sívalkodása hallatszik a konyhából.

Az altiszt a konyha ajtajához megy és bekialt:

– Gyere ki onnan!

Felhevülten, mérgesen megjelenik az erőszakoskodó katona, kezével hátra simítja a haját, rosszkedvűen engedelmeskedik.

Az altiszt körülnéz, ismét pattogós parancsokat osztogat:

– A soványabb tehenet vezessétek vissza az istállóba. Azt a gebét is fogjátok ki, és hagyjátok itt ezeknek a parasztnak.

A katonák teljesítik a parancsot. A satnyább tehenet visszavezetik az istállóba, az egyik szekér elől kifogják a legsoványabb lovat, azt is az istállóba vezetik, helyére Péterék legszebb lovát fogják be, a másik két lovat és a szebbik tehenet a szekér mögé kötözik.

Az altiszt Apáék elé sétál.

– Nem fogtok éhen halni. Mi csak azt visszük el, amire szükségünk van.

Az oroszok felugrának a szekerekre, elindulnak. Eszter kijön gyerekével a konyhából, a többiek mellé áll, nézik a távozó katonákat. Jánoska még mindig sír.

Az oroszok eltűnnek, távolról géppisztolysorozat hallatszik, a búvóhelyről előjön Mária és Anna.

Anna sír és hány a nyúlólak mögött.

– Mindent elvittek?

Apa válaszol:

– Itt hagyták a rosszabbik tehenet. És egy sovány lovat is itt hagytak.

Juli az udvaron szaladgáló nyulakra mutat.

– A nyulakat sem tudták összefogdosni.

Apa még hozzáfűzi:

– A szalonnát sem találták meg az istállóban.

Eszter szemrehányóan néz Anyára.

– Szépen együtt van a család.

Péter az agyonlőtt kutyához megy.

– Elásom.

Anya hirtelen felocsúdik, ismét rendelkezni kezd:

– Rakjátok vissza a nyulakat a ketrecekbe.

A nyúlólak mellől egy rossz szakajtót kerít elő, összeszedi a levágott tyúk- és libafejeket.

Istálló mögött (Alkony)

Péter ásóval próbál gödröt ásni a fagyott földben a kutyának. Kínlódik, nem boldogul. Apa megy oda egy csákánnyal. Jánoska az istálló sarkáról nézi a kutya temetését.

Tanyák között (Alkony)

Alkonyodik. Távolról látszik a tanya.

Eszter megfejte a megmaradt tehenet, a tejet átviszi az istállóból a házba.

Egy szárkúp mögül két orosz katona figyeli a tanyát. Amikor Eszter belép a házba, a két orosz elindul a tanya felé.

Konyhában (Este)

Péter kivételével az egész család a konyhában van. Figyelmetlenek. Anya Anna haját mossa.

A két orosz váratlanul tör rájuk. Az egyik az a katona, aki már erőszakoskodott Eszterrel, a másik az, aki a kutyát agyonlőtte. Tányéros géppisztolyaikat a családra szegezik. Eszter kiejti kezéből a tejes zsétárt, a tej kiömlik a földre. Apa és a nők a fal mellé húzódnak, várnak.

A két félrészeg katona elvigyorodik. Az egyik – aki a kutyát agyonlőtte – kedélyeskedik:

– Nagyon gyorsan elmentünk. Lehet, hogy itt felejtettünk valamit.
A másik katona gondosan az ajtó mellé helyezi a géppisztolyt, szemrevételezi a lányokat.

Eszterhez sétál, előbb megsimogatja Jánoska fejét, aztán elkapja Eszter karját, és a szoba felé vonszolja. Jánoska anyja szoknyájába kapaszkodik, felsír. A katona belöki a fiatalasszonyt a gyerekekkel együtt a szobába.

Apa a segítségére mozdulna, a másik orosz azonban ráförmel:
– Ne mozdulj!

Szobában (Este)

A katona a védekező Eszter arcába csap. Eszter elesik. Az orosz kezdi letépni róla a ruhát. A kisgyerek hisztérikusan sír. Eszter kiabál.

– Menjél ki, Jánoska! Ne nézz ide!
Az orosz birkózik a fiatalasszonnyal. Egy pillanatra látszik a karácsonyfa. Eszter a gyerekre kiabál:
– Menjél ki, kisfiam!
A gyerek egyre hangosabban sír.

Istállóban (Este)

Péter az istállóban az oroszoktól otthagytott gebét tisztogatja. Felfigyel a kiabálásra, sírásra. A jászolból, a széna alól előkapja pisztolyát, a konyha felé rohan. Hallja Eszter kiabálását:

– Vigyék innen a gyereket!

Konyhában (Este)

Péter beront a konyhába, a géppisztolyos orosz feléje fordul, de Péter gyorsabb. Pisztolyával fejbe lövi a katonát. Az elterül a földön, vére összekeveredik a korábban kiömlött tejjel.

A másik katona kinéz a szobából, meglátja halott társát, rémülten kiszalad a konyhán át az udvarra.

Tanya udvarán (Éjjel)

Péter a katona után rohan, az udvaron kétszer belelő a sötétségbe. Apa Péterhez fut.

– Eltaláltad, fiam?

Péter dühösen mondja:

– Remélem.

Apa az istállóba megy, kihozza a viharlámpát. Végigmegy az udvaron, magasra emeli a viharlámpát. Péter távolabbról követi felemelt pisztollyal.

Apa vérnyomokra bukkan, leereszti a lámpát, követi a nyomokat. A vérnyomok megszűnnek. Apa Péterhez fordul.

– Meglőtted, de megszökött.

Péter elkeseredik, aggódik.

– Bajt hozhat ránk.

Apa megpróbálja vigasztalni, önmagát is.

– Talán nem mer beszélni. Elhagyta a fegyverét. Ezért agyonlőhetik.

Konyhában (Éjjel)

Bemennek a konyhába. Odabent a lányok a tépett ruhájú, véres arcú, zokogó Esztert és a síró kisfiút vigasztalják. Anya a halott orosz katonát nézi, és még mindig ő akar parancsolni. A két férfihez fordul.

– Ássatok egy gödröt, és temessétek el ezt a disznót.

Apa leül az asztalhoz, és meglepő erélyességgel mondja:

– Nem ássunk gödröt. A fagyos földön meglátszik a friss ásás.

Péter meglepetten fordul Apához.

– Mit csináljunk, Apám?

Ettől kezdve Apa veszi át a parancsnoklást. Először Péternek int.

– Húzzál egy zsákot a fejére a nyomorultnak. Aztán vidd ki az udvarra, a géppisztolyokkal együtt.

Rádörren a lányokra:

– Mari, Anna, dobáljátok ki az összes répát a veremből.

Anyára villan a szeme.

– Te meg töröld föl a vért. Takaríts el minden szennyet.

Mindenki engedelmeskedik.

A három lány kimegy a konyhából, Eszter a kisfiát csitíztatja. Péter egy zsákot hoz.

Anya a tejjel összekevert vért törölgeti. Bemegy a szobába, felállítja az eldőlt karácsonyfát. Felfedez egy leszakadt orosz katonagombot. Látszik rajta, hogy pánikban, zavarban van. Lenyeli a gombot.

Répaveremnél (Éjjel)

Mária, Anna és Juli a répát dobálják ki a veremből. Nő, nő a répakupac – kiürül a verem. Két tányéros golyószóró hullik a verembe. Azután Apa és Péter a lezsákolt orosz katonát is a verembe dobják. A lányok kezdik visszakotorni a répát a hullára. Apa kemény hangon rendelkezik.

– Ha mégis megtalálnák, én öltem meg. Rátámadt a lányaimra, én dulakodni kezdtem vele, elsült a géppisztolya, és halálra sebezte. Ezt kell mondjátok.

A répák betemetik a holttestet. Az egész család a répaveremnél áll, még Eszter is, kivéve a kisfiút.

Hajnalodik, esni kezd a hó.

Anya csendesen megjegyzi:

– Mégis szeret bennünket az Isten.

Péter Anyára néz.

– Meddig?

Apa válaszol:

– Amíg el nem gyávulunk. A gyáva embereket még a Jóisten sem szereti.

Egyre sűrűbben hull a hó, betakarja a répavermet.

Tanya udvarán (Nappal)

Két orosz terepjáró közeledik lassan a tanya felé. Az autók mögött rajvonaltan jön a gyalogság – talán ellenállásra számítanak.

Juli fut be a konyhába az udvarról, aztán mindjárt kiszalad Péter, Mária és Anna. A nyúlketrecek mögé futnak, eltűnnek a búvóhelyen.

A nyulak a ketrecekből ijedten nézik a közeledő orosz katonákat.

Kiserdőben (Nappal)

Apa a közeli kiserdőben felfigyel az autók zajára. Látja, hogy körbeveszik a tanyáját.

Rejtekhelyen (Nappal)

Péter és a két lány a rejtekhelyen. Anna didereg, reszkető hangon mondja:

– Nyitva volt a szeme.

Péter idegesen kérdezi:

– Kinek?

Anna halkán mondja:

– Annak az oroszoknak, akit agyonlőttél. Halálában is nyitva volt a szeme.

Tanya udvarán (Nappal)

Az oroszok a tanyához érnek. Az egyik terepjáróból kiszáll egy tiszt, ő vezeti a katonákat a tanya udvarára.

Az udvaron áll Anya, Eszter, Jancsika és Juli. Két katona géppisztollyal körülfogja őket, a tiszt ráérvősen sétál, int három másik katonának, hogy kutassák át a tanyát.

A katonák átkutatják a tanyát, az istállót, az ólakat, az udvar földjét is vizsgálják.

Tanya udvarán (Nappal)

A katonák friss ásásnyomokra bukkannak. Csákányt, ásót kerítenek elő, ásni kezdenek. Dobálják a földet, előbukkan a kutya teteme. A tiszt megnézi, majd

Anyáék elé sétál. Kezdetől fogva kimerően, majdnem kedélyesen viselkedik. Ideges hangsúllyal, kezdetben rossz, később majdnem tökéletes magyarsággal beszél.

– Csak döglött kutya találni. De kell lenni itt egy katona.

Anya ismét megpróbál színészkedni.

– Milyen katona?

A tiszt járkál, szinte csak mellékesen jegyzi meg:

– Akit itt meglőttek.

Anya tiltakozik.

– Mi nem lőttünk meg senkit.

A tiszt fejével int az egyik katonának, az pofonvágja Anyát.

– Ne hazudj.

A tiszt az egyik terepjáró felé fordul. Int az ott álló sofőrnek, az kinyitja a terepjáró ajtaját, felkötött kézzel kiszáll az a fiatal orosz, aki Eszterrel erőszakoskodott.

Jánoska, amint meglátja, sírni kezd. A katonát a tiszt elé vezetik. Azonnal hadarni kezd oroszul. A tanyaépület felé mutogat.

– Ott lőtték meg a konyhában. Láttam, hogy fekszik a földön. Fejbe lőtték.

Anya nem érti ugyan az orosz beszédet, de sejti, hogy miről szól a magyarázkodás.

– Ez nem látott semmit.

Anya Eszterre néz.

– Nekirohant a lányomnak. Meg akarta gyalázni.

A tiszt szúrós szemmel méregeti a sebesült katonát. Eszter felé mutat

– oroszul kérdezi:

– Erőszakoskodtál ezzel a nővel?

A katona rémülten dadog:

– Nem... én csak simogattam... nem akartam semmi rosszat. Grigorij... Grisa... ő bevonszolta...

A tiszt ráförmed:

– Hallgass!

Magához inti Esztert. A fiatalasszony a síró Jánoskával jön. A tiszt magyarául kérdi:

– Ismeri ez katona?

Eszter a felkötött karú katonához megy, az arcába köp. Az orosz neki akar ugrani, de két másik katona lefogja.

– Ezt a szarházit is állítsátok a parasztok közé!

Az oroszok Eszter és Juli közé lökdösik a sebesült katonát.

A tiszt előhúzza a pisztolyát, a felkötött karú katonára szegezi.

– Hol van Voronov?

A katona térdre esik.

– Ezek lelőtték. Engem is meglőttek, amikor elszaladtam.

A tiszt megvetően nézi a könnyörgő embert.

– Grisa nem szaladt el.

A katona hadarva beszél.

– A konyhában feküdt. Folyt a vére.

A tiszt elgondolkodva, ráérősen járkál az udvaron. Néha Anyára néz.

– Hol van Voronov közlegény?

Anya konokul tagad.

– Mi nem tudhatjuk.

A tiszt Eszter előtt áll meg.

– Te sem tudni?

Eszter a síró Jánoskát csitítgatja, úgy válaszol.

– Nem.

A tiszt felvont szemöldökkel Julira néz.

– Te?

Juli a fejét rázza.

– Nem tudom.

A tiszt bólogat, mintha egy pillanatra hinne nekik.

– Hát jó.

Azután Eszterre és Julira mutat, gyors orosz beszédre vált, a katonákhoz szól:

– Lőjétek agyon őket.

Rejtekhely részén át (Nappal)

Két géppisztolyos a nyúlketrecek elé lökdösi Esztert és Julit. Hátra lépnek, kibiztosított géppisztolyukat rájuk szegezik.

Péter részleteket lát, tudja, hogy veszélyben van a család, ki akar menni a rejtékhelyről, a lányok nem engedik, néma dulakodás zajlik a veremben.

Anya kétségbeesett hangja hallatszik:

– Várjanak! Péter, gyere elő!

Tanya udvarán (Nappal)

Péter felnyitja a csapóajtót, előjön a veremből. Három katona ugrik a veremhez, hozzák a lányokat is.

A katonák vigyorogva járkák körbe a lányokat.

– Nicsak, milyen szép kislányok.

Az egyik katona beugrik a búvóhelyre.

A tiszt magához inti Pétert. Szinte unottan beszél.

– Gyilkost keresünk. Orosz katona gyilkosát.

Anya Eszterékre mutat mentegetőzve:

– Le akarták löni őket, fiam.

A tiszt Péterhez sétál, vállára teszi a kezét.

– Te is katona?

Anya válaszol kétségbeesetten:

– Nem. Nem katona.

Az orosz, aki beugrott a búvóhelyre, előhossa Péter katonaruháját.

A tiszt rá szól Péterre:

– Öltözz!

Péter átöltözik a havas udvaron. Az egyenruhában hirtelen megváltozik, önérzetesebb lesz a tartása.

A tiszt körüljárja, megtapogatja az üres pisztolytáskát. Kissé gúnyosan megjegyzi:

– Szép magyar katona. Hány orosz megölni?

Péter dacosan megvonja a vállát.

– Nem tudom. Háború van.

A tiszt tárgyilagosan konstatálja:

– Tegnap este megölted Voronov katona.

Péter nem tagad, de nem is ad igenlő választ.

– Azért húznak rák katonaruhát, hogy megöljük egymást.

A tiszt gúnyosan nézi Pétert a magyar egyenruhában.

– Nem mindegy, milyen katonaruhát.

A tiszt Péterre szegezi pisztolyát. Anya meg akarja menteni Pétert. Apa utasításai szerint beszél:

– Nem ő ölte meg. A férjem. Ránk fogta a géppisztolyt, a férjem dulakodni kezdett vele, a lányát védte, és a géppisztoly elsült. Miközben ez meg akarta gyalázni a lányomat.

A tiszt magához inti a sebesült katonát.

– Ez az asszony azt mondja, hogy erőszakoskodtál a lányával.

A katona rémülten, hadarva védekezik.

– Hazudik! Anyám életére esküszöm, hogy én nem bántottam senkit. Én csak megsimogattam a kislány fejét. Grisa rángatta be a szobába a nőt, letépte a ruháját.

A tiszt fenyegetően rá szól:

– Azt akarod mondani, hogy Grigorij Voronov, a Vörös Hadsereg katonája megerőszakolta ezt a nőt?

A katona érzi, hogy rossz értelemben vallott. Egyre rémültebb lesz.

– Megpróbálta... de ezek megölték.

A tiszt ismét a sebesült katonára szegezi a pisztolyát.

– Ki ölte meg?

A katona szinte segélykérően néz a család tagjaira.

– Nem tudom. Menekülnöm kellett... Engem is meg akartak ölni.

A tiszt megvetően Anyához fordul:

– Hol van a férjed?

Anya távolra mutat.

– Az erdőbe ment. Tűzifáért.

A tiszt bólogat.

– Gyilkos tehát nincs itt. Erdőbe ment. De én gyilkos nélkül nem mehetek el.

Kitartott pillanat. A tiszt cigarettát sodor, rágyújt. Jánoska egyre hangosabban sír.

Péter a tiszthez fordul.

– Halálra rémítik ezt a gyereket. Örök életében sírni fog.

A tiszt végigméri Pétert, nyugodtan cigarettázik.

– Mindjárt nem fog sírni.

Hirtelen parancsoló oroszra vált, rákiabál a nyúlketrecek előtt álló két katonára:

– Lőjétek agyon őket!

A katonák vállukra emelik és kibiztosítják a géppisztolyokat. Eszterre és Julira szegeznek.

Péter csöndesen bevallja a tisztnak.

– Én öltem meg a katonáját.

Anya kétségbeesetten közbekiált:

– Nem ő tette! Ne higgyen neki!

A tiszt Anyára, majd Péterre néz:

– Hinni, nem hinni... Igazság kell. És gyilkos.

Péter megismétli.

– Én öltem meg. Én vagyok a gyilkos.

A tiszt odakiált a nyúlketrecek felé:

– Ne lőjétek!

A katonák a lábukhoz rakják a fegyvereket.

A tiszt Pétert nézi, magyarra vált, keresi a szavakat.

– És hol lenni... hol lenni a halott?

Anya még mindig menteni próbálja a helyzetet.

– Nincs egyetlen halott sem.

A tiszt Eszteréket szemlélgeti.

– Lesz itt mindjárt több halott is. Ha nem találjuk meg Voronov.

Hol lenni?

Péter az udvar vége felé néz.

– A répaveremben.

A tiszt fölélnkülve veszi tudomásul a közlést.

– Akkor megnézzük.

Egy pillanatra felvillan a lányok arca. Anna Mária-hoz fordul:

– Nem lett volna szabad visszajönnünk a tanyára.

Orosz katonák állnak a verem körül. Eszter a kisfiát szorítja magához a nyúlketrecek előtt.

Anya, Péter, Mária, Anna és Juli a fagyott répákat dobálják ki a veremből.

A katonák, akik nem állnak a veremnél, leülnek a gangon. Az egyik szájharmonikázik.

Előtűnik az orosz katona hullája.

Két orosz katona leugrik a verembe, kiemelik a holttestet. Egy harmadik katona lerántja fejről a zsákot.

A katona szeme nyitva van.

Anna fázósan összehúzza magát, a hideg rázza.

– Engem néz. Le kellett volna zárunk a szemét.

A tiszt odainti a sebesült szemtanút, és oroszul kérdi tőle:

– Ő az?

A szemtanú rémülten válaszol.

– Igen.

A katonák a veremből feldobnak egy géppisztolyt. A tiszt elkapja és a szemtanúhoz fordul:

– Ez kié?

A rémült katona a hullára mutat:

– Az övé.

A tiszt megvizsgálja a géppisztolyt és Péterhez fordul:

– Ebből nem lőttek.

Fölrepül a második géppisztoly is. A tiszt kapja el – a sebesült katonától kérdi:

– Ez kié?

A katona halálra van rémülve.

– Az enyém.

A tiszt komoran megjegyzi:

– Elhagytad a fegyveredet. Itt hagytad ezeknek a magyar parasztoknak.

A katona elsápad, tudja, hogy ennek mi lesz a következménye.

A tiszt megnézegeti a másik géppisztolyt is, és megint Péternek mondja.

– Ebből nem lőttek.

Ezt követően a tiszt már oroszul intézkedik. A hullára mutat.

– Húzzátok a zsákot a fejére, és tegyétek fel a szekérre.

A tiszt Péterhez fordul, magyarul mondja neki:

– Kihozni ló.

A katonák felteszik a hullát a szekérre. Péter a szekér elé fogja a lovat.

A tiszt mosolyogva Jánoskához megy, felemeli, a szekérre teszi a hullát mellé. Körbejárhatja a szemét a tanya udvarán, aztán a kiserdő felé néz.

Pintér-tanyánál (Nappal)

Két terepjáró megy a havas dűlőúton, mögöttük a sovány ló vánszorog a szekérrel. A szekéren a holttest fekszik, mellette az ijedt Jánoska ül. A szekér mögött Anya, a lányok és Péter mennek, Péternek hátra van kötve a keze. Mögöttük pedig két orosz katona...

Kiserdőben (Nappal)

Az Apa kiles a fák közül. Látja, hogy viszik el a családját. Utánuk rohanna, de a józan esze visszatartja.

Pléhkrisztus előtt (Nappal)

A menetelők a Pléhkrisztus elé érnek. A fészület előtt megállnak. Erről a helyről egy távoli tanya látszik.

Az első terepjáróból kiszáll a tiszt, hátramegy a szekérhez. A tanya irányába mutat.

– Ki lakni az tanyán?

Anya válaszol.

– Pintér Lajosék.

A tiszt megkérdezi:

– Ismerni őket?

Anya bólogat.

– Persze. Nagyon jól ismerjük őket.

A tiszt megáll Juli előtt.

– Hogy hívnak?

Juli ijedten válaszol:

– Juli.

A tiszt arcán ekkor látszik először valamifajta érzélem, majdnem ellágyulás. Kedvesen mondja Julinak:

– Juli. Vedd le gyerek a szekérről. Futni Pintér Lajosékhoz. Én nem akar látni benneteket.

Juli lekapja Jánoskát a szekérről, futva elindulnak a távoli tanya felé.

Az orosz tiszt visszasétál az első gépkocsinhoz, kifarancsolja a rémült, sebesült katonát. A tiszt a siető Julit és Jánoskát nézi.

– Szép lány. Talán nem kellett volna elküldenem.

A tiszt jóindulatúan néz a katonára, az elmosolyodik, reménykedni kezd, hogy talán mégsem esik baja. A tiszt mosolyogva mondja neki:

– Hozd vissza.

A katona meghatódik a tiszt jóindulata láttán, Juliék után fut. Ekkor fog csak gyanút. Visszafordul egyszer: a tiszt nyugodtan nézi. A katona ismét nekiindul, még egyszer visszafordul, majd fut Juliék után.

A tiszt kényelmesen előveszi a pisztolyát, gondosan megcélozza, és hátulról lelövi a katonát.

Juli egy pillanatra visszanéz, aztán még gyorsabban kezd szaladni Jánoskával.

Mária Péter karjába kapaszkodik.

– Úristen! Ezek egymást is irtják. Le fogja lőni Julit is.

Kiserdőben (Nappal)

Az erdőben a fák közt feltűnik Apa arca. Ő is hallotta a lövést, de nem tudja, hogy mi történt.

Pléhkrisztusnál (Nappal)

A Péterék mögött álló egyik orosz katona megjegyzi:

– Megérdemelte. Elhagyta a fegyverét.

A másik orosz elgondolkozva válaszol:

– És jobb, ha nincs szemtanú.

Közelről látszik a Pléhkrisztus, rajta golyónyomok. Valakik nemrégén rálőttek egy sorozatot.

Tanya udvarán (Alkony)

Apa alkonyatkor egy köteg fával érkezik a tanyára. Óvatosan körülnéz. A faköteget ledobja a válláról a gangon, bemegy a konyhába.

Konyhában (Este)

Meggyújtja a falon függő petróleumlámpát. Megfordul.

A szobából egy orosz katona jön elő, részegezi a tányéros géppisztolyt. Mosolyog. Az asztalon egy üveg pálinka van, és két pohár.

– Jó estét, bátyuska. Kérsz egy pohár pálinkát?

Az apa bólint.

A katona tölt a poharakba.

Apa le akar ülni, az orosz fenyegetően ráfogja a fegyverét.

– Állva igyál!

Apa kihörpinti a poharat, elfintorodik az arca. Az orosz még mindig kedélyeskedik.

– Tiszta spiritusz. Nem lesz semmi bajod tőle. A patikából hoztuk.

Az orosz katona a széke mellé helyezi a géppisztolyt. Apának felvillan a szeme, neki akar ugrani a katonának.

A háta mögött kinyílik a kamraajtó, egy másik orosz katona lép be, gépfegyverét leveszi válláról.

Az asztalnál ülő katona ismét tölt a pohárba, Apának nyújtja.

– Igyál még egy pálinkát. Szükséged lesz rá.

A katona is iszik. Apa kiüríti a poharat.

A katona feláll, vállára veszi a géppisztolyt.

– Akkor mehetünk is.

Tanya udvarán (Alkony)

Hárman mennek egymás mellett a kifosztott tanya udvarán. Középen az Apa, oldalán a két orosz katona.

Fényképész műteremben (Nappal)

Kopott vidéki fényképésműterem, a szokásos díszletekkel, köröskörül sok fénykép a falon. Közöttük képek a Pásztor családról – Apa és Anya a négy lánnal és Péterrel, Péter büszke pózban, katonaruhában, a bevonulás előtt. Eszter esküvői képe a férjével. Korábbi fényképek Máriáról, Annáról, Juliról.

Az öreg fényképész egy régi műtermi fényképezőgép körül matat. Az ajtó mellett fegyveres orosz katona áll.

Először Pétert hozzák be, kissé már elgyűrődött uniformisában, leül a székre a fényképezőgép elé. Az öreg fényképész hozzálép, igazgatja a fejét, de csak azért, hogy szót válthasson vele. Suttogva kérdezi:

– Miért vagy itt?

Péter is suttogva válaszol:

– Megöltem egyet közülük.

Kihúzza a derekát, fejével biccent régi katonafényképe felé.

– Ugyanolyan képet csináljon rólam.

Az idősebb orosz katona Péter mellére helyez egy kartonlapot, melyen négy-jegyű szám van.

Az öreg mester lefényképezi előlről és oldalról.

Készülnek a további börtönképek.

Apa ül a széken, a fényképész a fülébe súgja:

– Péter is itt van.

Apa merev, szenvedő arccal mondja:

– A többiek is itt vannak.

Anya következik. A széken ülve a családi fényképükre mered. A fényképész az ő fejét is igazgatja.

– Téged talán nem bántanak.

Anya még mindig a családi fényképet nézi.

– A férjem szerencsére megmenekült.

– Tíz perccel ezelőtt csináltam róla fényképet.

Anya összeszorítja az ajkait, szűri a szavakat:

– Erről ne szólj a lányoknak.

Az orosz katona rájuk mordul:

– Nem beszélünk!

Felvillan Eszter esküvői fényképe – most Eszter ül a széken.

Mária régebbi képe. Most őt fényképezik.

Anna ül a székben. Szemben vele egy korábbi retusált fényképe. Az öreg fényképész sajnálkozva suttogja:

– Akkor nagyon szép voltál. Mostanra megcsúnyultál. Biztosan azért, mert félsz.

Anna dühösen, hangosan válaszol:

– Maga is csúnya.

A fényképész tovább suttog.

– Én is félek.

Az orosz katona most már rájuk dörren:

– Mondtam, hogy nem beszélünk!

A fényképész ijedten húzódik a gépe mögé.

Véres istállóban (Nappal)

Egy üres, vérfoltos istállóban két zsákba burkolt holttest fekszik. Apa áll előttük, mögötte a tanyán látott két katona. A nyomozótiszt, aki a tanyán intézkedett, odalép az egyik hullához, lerántja fejéről a zsákot. A főbelőtt katona arca bukkan elő.

A tiszt Apához fordul:

– Te lőtted meg?

Apa emlékezik a saját utasításaira.

– Rámfogta a géppisztolyát, dulakodtunk...

A tiszt félbeszakítja.

– Pisztollyal ölték meg.

Leveszi a zsákot a bekötött kezű katona fejéről is.

– Ezt is te ölted meg?

Apa tiltakozik.

A tiszt csak szemével jelez. Az egyik katona puskatussal oldalba vágja Apát. Apa térdre esik, aztán feltápáskodik.

– Ez elszaladt. Nem öltem meg.

A tiszt odaszól az egyik katonának:

– Hozzátok ide az asszonyt!

A nyomozótiszt most a főbelőtt hullára mutat:

– Ezt a fiad is beismerte: ő ölte meg. Ennek tehát két gyilkosa van. De ki ölte meg a másik?

Apa a Pléhkrisztusnál lelőtt katonára néz, megismétli előbbi vallomását.

– Ez elszaladt.

Behozzák Anyát, a két holttesthez vezetik. Anya rémülten nézi a két halott orosz, rémülten tekintget férjére is. Szemrehányóan, már-már vádlóan mondja:

– Azt hittem, megmenekültél. Miért nem maradtál az erdőben?

Apa leverten válaszol:

– Tűzet akartam gyújtani. Fáztam.

A tiszt megkérdezi:

– Ki ölte meg két legderekabb katonámat?

Anya ijedten pislog a férjére és a hullákra. Aztán a tanyán lelőtt katonára mutat, majd Apára néz.

– Azt ő ölte meg.

A tiszt sétálgat körülöttük, és úgy kérdez, mint aki már mindent tud.

– Hol?

Anya gépiesen mondja:

– A tanyán.

A tiszt hangosabban szól:

– És a másik? Ki ölte meg? Én?

Anya elképedve néz a tisztre, de gyorsan megérti, hogy az mit akar hallani.

– Ezt is ő ölte meg. A Krisztusnál.

Apa értetlenül néz Anyára, aztán mindent megért. Megadóan bólogat.

A tisztt összedörzsöli a kezét, szemével int a katonáknak, az egyik katona ismét megüti Apát. A tisztt elégedetten mondja Anyának:

– Harmadszor is elárultad. Így lenni ez a Bibliában is.

Iskolaudvaron – utcán (Nappal)

Egy iskola udvarából férfiak jönnek kettes sorokban, a vállukon csákány, lapát, ásó. Munkába indulnak. Péter is közöttük van, egy bajszos férfi mellett lépked.

A bajszos férfi menet közben magyaráz Péternek:

– Amíg itt dolgoztatnak bennünket, addig nincs komolyabb baj. Az igazi baj akkor kezdődik, ha majd kelet felé terelnek bennünket.

Egy fiatal suhanc hegedűtokkal a hóna alatt lépked előttük, visszafordul.

– Engem csak három napra hívtak be. Azután mehetek haza. Hiszen még katona sem voltam.

A bajszos hanyagul lehúti reményeit.

– Hadifogoly még lehetsz. Akár évekig is.

A hegedűs továbbra is bizakodik.

– Három nap múlva hazamegyek. Muzsikálok a tiszteknek, aztán hazamegyek. Tudok néhány orosz nótát, és ha kell, újabbakat is megtanulok.

Orosz dallamot próbálgat a hegedűjén. A bajszos gúnyosan mondja neki:

– Neked még sokat kell tanulnod, öcsém.

Péter csendesen megjegyzi:

– Én már nem megyek sem keletre, sem nyugatra. Bizonyára itt fognak agyonlőni.

A bajszos férfi benéz egy kanyargós mellékutkába.

– Szeretem az ilyen kanyargós utcákat. A golyók nyílegyenesen röpülnek, nem tudnak kanyarogni.

Pincében (Nappal)

A szűk pincében legalább húsz fiatal lány és asszony szorong, köztük Eszter, Mária, Anna és Anya is. Anya egy sarokban magyaráz Eszternek, Máriának és Annának.

– Apátokat is behozták. Magára vállalt két gyilkosságot.

Anna megrémül:

– Apát ki fogják végezni!

Anya lehorgasztott fejjel válaszol:

– Igen. Ki fogják végezni. De Péter életben marad.

Mária nem érti a helyzetet.

– Péter bevallotta, hogy ő a gyilkos.

Anya összetörten mondja:

– De én letagadtam.

Anya körülnéz, valamelyest higgadtabban mondja:

– Két orosz katona halt meg.

Mária felháborodik.

– De hát a másikat a tisztt ölte meg!

Anya szomorúan nézi lányait.

– Mindkettőt Apátok ölte meg.

Mária rémülten kérdezi:

– És mi mit mondjunk, ha kérdeznek bennünket?

Anya keményen válaszol:

– Hallottátok Apátok utasítását akkor éjszaka a répaveremnél.

Ő gyilkolt.

Mária szemrehányóan mondja Anyának:

– Szépen együtt maradt a családukt.

Eszter a kétségbeesetten üldögélő, heverő lányok között járkálva kérdezi:

– Szeretném tudni, hogy mi van a fiammal.

Anya megpróbálja vigasztalni.

– Pintérék vigyáznak rá. Meg Julira is.

Eszter az egyik sarokba kuporodik, elsírja magát.

Hirtelen kinyílik a pinceajtó. Két orosz katona áll az ajtóban, végignéznek a nőkn. Az egyik katona Eszterre, Máriára és Annára mutat:

– Te, te és te, gyertek velünk!

A három lány elmegy a katonákkal.

Osztályteremben (Este)

A lányokat bevezetik egy osztályterembe. A falakon különféle gyerekrajzok, képek, egy térkép Nagy-Magyarországról. A terem végében egy harmónium.

Amikor a lányok megállnak a katedra előtt, a tisztt felnéz rájuk.

– Nektek talán lehet hinni. Egy kérdés van. Ki ölte meg a két katonámat?

A lányok egymásra néznek, Mária szólal meg:

– Apánk.

A tisztt Eszterre néz, az bólint, aztán Annára néz, az is bólint.

Eszter még hozzáfűzi:

– Engem védett az Apám.

A tisztt sóhajt, a harmóniumra mutat, és megkérdezi:

– Tud valaki játszani ezen?

Eszter válaszol:

– Nyolc évig jártam ebbe az iskolába.

Mária még hozzáteszi:

– Mindannyian idejártunk.

Egy orosz őrmester jön be, a nyomozótiszthez megy. Halkan beszélgetnek, nézik a lányokat.

A tisztt Máriához és Annához fordul:

– Te és te. Mentek vele!

Az őrmester kivezeti Máriát és Annát a teremből. Eszter dermedten néz a tisztre. Az odasétál hozzá, felül a legközelebbi iskolapadra, és elgondolkozva megkérdezi:

– Hogy lehet egy nőt megerőszakolni?

Eszter sejti, hogy mi fog történni a húgaival, visszaemlékezik az ellene elkövetett erőszakolási kísérletre is, halálra váltan válaszol:

– Előbb megverik.

A tisztt hosszasan néz Eszterre.

Iskolaudvaron (Este)

Beesteledett. A lányokat átvezetik a sötét iskolaudvaron, egy gépkocsiba tuszkolják őket – az autó kirobog a kapun.

Gépkocsi a város utcáin (Este)

A gépkocsi a város sötét utcáin robog a lányokkal.

Anna kétségbeesetten kérdi Máriától:

– Hová visznek bennünket?

Mária is meg van ijedve, de azért igyekszik nyugtatni Annát:

– Talán kihallgatásra.

Anna borzongva mondja:

– Már megint nagyon sötét van.

Mária önmagának is bizonygatja:

– Kihallgatnak bennünket, aztán szabadon engednek. Hiszen nem tettünk semmi rosszat.

Anna összehúzza magát a kocsi sarkában:

– Félek a sötétben.

Városi lakásban (Este)

Máriát és Annát egy lakáson kísérik keresztül a katonák. A konyhában megrémült házaspár ül, a lányok segélykérően néznek rájuk. A házaspár tudja, hogy mi következik, nem először történik ilyesmi a lakásukban.

A konyhából be lehet látni az egyik szobába, ahol két orosz tisztt áll. A konyhában kuporodó férfi ismeri a lányokat. A lányok megtorpannak, Mária megkérdezi:

– Tanár úr, emlékszik még rám?

A férfi fásultan mondja:

– Emlékszem.

Mária rémülten forgatja a fejét hol a szoba, hol a házaspár felé.

– Én mindig jól feleltem történelemből.

A férfi kelletlenül, szinte szégyenkezve válaszol:

– Tudom.

Mária átöleli a remegő Annát.

– Segítsen rajtunk!

A tanár lehorgasztja a fejét.

Városi lakás szobájában (Este)

A katonák belökdösik a lányokat a szobába. A tágas helyiségben egy dupla ágy mellett két orosz tiszt várja őket. Az ágy előtt díszes terítővel letakart, megterített kerek asztal.

A katonák kihátrálnak a szobából, becsukják maguk mögött az ajtót.

Városi lakás konyhájában (Este)

A két katona leül az asztalhoz a házaspárral szemben. Falatozni kezdenek, időnként fölfigyelnek a szobából kiszűrődő zajokra: a lányok sikoltozására, a tisztek nevetésére, lerántott tányérok, evőeszközök csörömpölésére. Aztán már csak a lányok sikoltozását, sírását hallani. A házaspár mozdulatlanul ül.

Osztályteremben (Éjjel)

Az orosz tiszt a katedránál ül, előtte egy tálban pattogatott kukorica, azt eszegeti. Az asztalon egy erős fényű lámpa.

Két katona bevezeti Pétert.

A tiszt nem szól semmit, csak a fejével int, hogy Péter vegyen a kukoricából.

Péter vesz egy marékka, aztán leül a legfélreesőbb padra, Nagy-Magyarország térképe alá.

Péter is, a tiszt is a pattogatott kukoricát rágcsálja. A két orosz katona türelmesen várakozik a háttérben.

A tiszt végül megszólal:

– Én nem hagynám, hogy az Apám vállaljon minden magára.

Igaz férfi megvédi az apját.

Péter elképedve kérdezi:

– Hol van az Apám?

A tiszt feláll, járkál, az ajtó felé int.

– Itt. Rendesen viselkedik. Bevallotta, hogy megölte két katonát.

Előbb csak egyet ölt meg. De anyád bizonyította, hogy megölt még egy. Akkor is azt bevallotta.

Péter felháborodva mondja:

– Nem hiszem.

A tiszt továbbra is türelmes.

– Én sem. De bevallotta.

Péter dühösen kérdezi:

– Bántották az Apámat?

A tiszt megrázza a fejét.

– Nem bántunk senki. Csak, akik minket bántanak.

Péter már követelők:

– Látni akarom az Apámat.

A tiszt a pattogatott kukoricát eszegetve odaszól az orosz katonának:

– Hozzátok be az apját.

Felgyújtja az erős fényű lámpát, a fényt az ajtó felé irányítja. Azután a harmóniumhoz megy, leül, játszani kezd egy szomorú orosz dalt.

Az egyik katona kimegy és belökdösi Apát a terembe. Apa vigyázállásba merevedik az ajtóban. A lámpa a szemébe világít. Nem látja Pétert.

A tiszt most már csak időnként ütögeti a billentyűket, megkérdezi Apától:

– Na öreg, hány orosz megöltél?

Apa a betanult és elvállalt szöveget mondja:

– Kettőt.

– Hol?

Apa iskolásan felmondja a szövegét:

– Voronov közlegényt a tanyán, Majorkin őrzetetőt a Jézus-szobornál.

A tiszt tovább kérdez:

– Mivel megölted őket?

Apa továbbra is monoton hangon felelget:

– A fiam katonapisztolyával.

Ekkor megszólal Péter:

– Hol van az a pisztoly, Apám?

Apa kilép a fényből, és csak ekkor veszi észre, hogy Péter is a teremben van.

Zavartan kérdezi:

– Te is itt vagy?

Néhány pillanatig csend lesz. Az orosz tiszt újra játszik a harmóniumon, és szinte mellékesen megkérdi:

– Hát akkor, hol az a pisztoly?

Ismét csend. Aztán Péter válaszol:

– Majd én megmutatom.

A tiszt fölneéz Apára és Péterre. Mindketten elnyűttek, fáradtak, borostásak.

A tiszt tárgyilagosan megjegyzi:

– Csúnyák vagytok... az egész népetek csúnya. Görbe lábú, kicsi, ijedős emberek.

Ezután már csak a harmóniumra és a saját játékára összpontosít.

Országúton (Hajnal)

A havas téli hajnalban egy orosz sofőr egy gépkocsit próbál kurblival begyújtani. Mária és Anna a gépkocsiban ül. Az autó motorja nem indul be.

Orosz teherautó közeledik, a kurblizó katona leállítja. A sofőrhöz megy.

– Van itt két lány a kocsimban. Vidd őket vissza a börtönbe.

A sofőr megkérdezi:

– Miért?

A katona kurtán utasítja:

– Csurkin őrnagy parancsa.

A gépkocsivezető katona elvigyorodik:

– Nem tetszenek az őrnagynak?

A másik katona elneveti magát.

– Az éjjel még tetszettek. Most már nem.

A sofőr kiszáll a fülkéből. Megnézi a lányokat.

– Hát, ha az őrnagy parancsolja...

Kirángatják a lányokat az autóból, fellebbentik a teherautó ponyváját – orosz katonák vigyorognak a ponyva mögül.

Anna halálra rémül. Maradék erejét összeszedve fut a havas mezőn.

Mária egy másik irányt választ.

A katonák kurjongatva ugrálnak le a kocsiról, és loholnak, kergetik a két lányt.

A kíséző katona a levegőbe lő – már tudja, látja, hogy a két lányt hajkurászó katonák gyűrűjéből lehetetlen a menekülés.

Anna elesik. Egy katona rávetődik. A többi toporogva vár a sorára.

Elkapják Máriát is.

Pincében (Nappal)

A pincében a falnak dőlve ül Mária és Anna. Száraz, tágra nyílt szemekkel néznek, sokkos állapotban vannak. Eszter sírva áll mellettük. Körülöttük a többi nő.

Anya egy lavórban vizet hoz, a lányok elé teszi, aztán nagy nehezen kigyenesíti Anna görcsös ujjait, kiveszi kezéből a díszes asztalterítőt, ketté hasítja. A terítő egyik darabját Eszter kezébe nyomja, a másikat bemártja a vízbe, Anna arcát kezdi törölgetni. Eszter is leguggol, ő is megáztatja a terítődarabot, sírva törölgeti Mária arcát.

Ezután a lányok combjait törölgetik.

Mária szólal meg először:

– Bemocskoltak bennünket.

Anna révetegen ismétli:

– Egy életre bemocskoltak bennünket.

Anya kétségbeesetten vigasztalja:

– Ismét tiszták lesztek.

Anya is elsírja magát, tovább tisztogatja Annát, sírva mondja:

– Nekem mindig ti lesztek a legszebbek.

A többi nő körülöttük előbb halkán, aztán egyre hangosabban imádkozni kezd.

Borbélyműhelyben (Nappal)

Ócska borbélyműhely.

Két forgószéken Apa és Péter ül, két csinos orosz katonalány borotválja és fésülgeti őket.

– Ezt a fiút elfogadnám magamnak.

A másik lány is nevet.

– És én mit csináljak ezzel az öregemberrel?

Az első lány, aki kacérkodva néz Péter szemébe, még mindig nevetve tanácsolja:

– Mosd meg az arcát, és küldd útjára. Úgyis agyonlövök.

Tanya udvarán (Nappal)

Lerombolt, széthordott tanya. A gazdasági épületek még épségben vannak, de a nyúlketrecek üresek.

Apa a tanya udvarán áll, a kutat nézi.

A kút körül orosz katonák, mögöttük a tiszt sétál.

A katonák kötelet erősítenek Péter derekára és leengedik a kútba. Péter nyakig elmerül a vízben. Többször is víz alá bukik.

Fentről az orosz tiszt nézi.

Péter felkiabál:

– Nem találom!

A tiszt nyugodtan tanácsolja:

– Keresd tovább. Van idő.

Péter többször is a víz alá bukik – végül megtalálja a pisztolyt:

– Megvan!

A tiszt odaszól az orosz katonáknak:

– Húzzátok fel!

A katonák kihúzzák Pétert a kútból, ő csuromvizesen, halálra fagyva átadja a pisztolyt a tisztnek.

Apa elkeseredetten mondja:

– Nekem kellett volna lemenni a kútba. Ott is kellett volna maradnom.

A tiszt Péterhez fordul:

– Tudtam, te vagy gyilkos.

Péter dideregve simogatja csuromvizes ruháját, mintha a vizet akarná kifacsarni.

– Én ezt nem tagadtam.

A tiszt nézegeti a pisztolyt, és megjegyzi:

– Apád, anyád mást mondott. De már tudjuk az igazság.

A katonák elvezetik Pétert, betuszkolják az egyik terepjáróba.

Apa a lerombolt tanyát nézi. A tiszt a kútból előkotort pisztollyal odamegy hozzá, a vállára teszi a kezét. Apa halkán megjegyzi:

– A tanyát nem kellett volna lerombolni.

A tiszt szinte sajnálkozva mondja:

– Itt megöltek egy szovjet katonát.

Apa továbbra is halkán beszél:

– Meg akarta gyalázni a lányomat.

A tiszt elmélázik, mintha kicsit érzékenyülne.

– Nekem is van két szép lány. Én is lőném le, aki erőszakoskodik. Csak neked mondom.

Ekkor úgy érzi, hogy elszólta magát, keményebb hangra vált.

– Neked se kellett volna mondani. Na gyereünk!

Megszorítja Apa vállát, a terepjáró felé fordítja, elindulnak.

Apa felszáll a dzsipre, a tiszt pedig elindul gyalog, a terepjáró lassan követi.

Kaszinóban

Vidéki város kaszinó-terme. Bőrfotelekben magas rangú orosz tiszték ülnek, két katona és egy civil ételt, italt hord eléjük. Az orosz újságot ünneplik, a nyomozótiszt is az ünneplők között van.

A terem közepén a hegedűs suhanc játszik, tetszeni akar, bravúrosan bánik hangszerével. Két, kissé már kaptos tiszt megy hozzá. Az egyik a vállára csap.

– Vojna kaput. Orosz nótát játsszál!

A két italos tiszt énekelni kezd egy orosz népdalt, a hegedűs pillanatok alatt ráhangolódik a dallamra. Egyre többen énekelnek a hegedűszóra.

A nyomozótiszt mellett egy ezredes ül (ő lesz később a hadbíró), a hegedűst nézi, és elismerően mondja:

– A magyaroknak jó hallásuk van.

A nyomozótiszt is nézi a hegedülő fiút.

– Gyorsan tanulnak. Néha persze hatni kell rájuk.

A hadbíró élvezi az oldott hangulatot.

– Ezt a fiút ma este még ne bántsátok.

A nyomozótiszt is dúdolja a hegedűs által játszott dallamot, jókedvűen mondja:

– Vele nem kell gorombáskodni.

A hadbíró énekel a többiekkel, egy pillanatra abbahagyja az éneklést.

– Megkaptam a jegyzőkönyvet azokról a magyar gyilkosokról. Pásztor család?

A nyomozótiszt még mindig mulatozás közben válaszol:

– Igen. Mindent bevallottak.

A hadbíró hirtelen elkomorodik.

– Emlékszel még Szergej Mihalkov századosra?

A nyomozótiszt rosszat sejt, felhagy a dúdolgatással.

– Együtt tanultunk Gorkijban.

A hadbíró ránéz a nyomozótisztre.

– Túl buzgó volt. Lelőtt egy fosztogató vörös katonát. Aztán tegnap ő is meghalt.

A nyomozótiszt elképedve kérdezi:

– Meghalt?

A hadbíró elmosolyodik.

– Szegény Mihalkov százados elindult Berlinbe... De Budapest előtt meglőtték... Lehet, hogy hátulról.

A nyomozótiszt az egyik katona-pincér felé nyújtja a poharát, az pezsgőt tölt bele.

– Szerzőzsa tisztességes ember volt.

– Holnapra kérek egy másik jegyzőkönyvet a Pásztor családról.

A mi katonáink tisztességes emberek – mondja a hadbíró nyomatékosan. – Vigyáznunk kell rájuk.

Kiüríti a poharát, énekelni kezd (eldobja).

A nyomozótiszt is iszik egy kortyot. Megkérdezi:

– A lányokat elengedjük?

A hadbíró éneklés közben bólogat.

Mosdóban

A nyomozótiszt kimegy a kaszinóból, a mosdóban áll a tükör előtt. Kezében a félig kiürített pohár. Kiissza a pezsgőt, az üres poharat a háta mögé dobja. Azután megmossa, megtörli az arcát. Hosszasan néz a tükörbe.

Börtönben (este)

Péter a börtönben ül. Mellette a bajuszos férfi, a másik oldalán egy orosz katonaszökevény ül.

Péter a bajuszosnak magyaráz:

– Főbelőttem azt a disznót. Aztán a pisztolyt is megmutattam.

Az orosz katonaszökevény a bajuszoshoz fordul:

– Mit mond?

A bajuszos németül magyaráz:

– Agyonlőtt egy orosz katonát. Pisztollyal lőtte agyon. Később előadta a pisztolyt.

A katonaszökevény Péter vállára borul.

– Nekünk végünk van, testvér.

Most Péter kérdezi a bajuszt:

– Ki ez? És mit mond?

A bajuszos higgadtan válaszol:

– Orosz katonaszökevény. Az mondja, hogy hamarosan mindkettőtöket agyonlőnek.

Péter bólogat komoran.

– Tudom.

A bajuszos a levegőbe néz, meglepő nyugalommal mondja:

– Én már háromszor elszöktem tőlük.

Péter majdnem ingerülten reagál:

– Negyedszer is elkaptak.

A bajuszos nyugodtan válaszol:

– Mert hülye voltam. Karácsonyfát árultam a piacon. Sőt, a leg-szebb karácsonyfámat még el is ajándékoztam. Egy szép tanyasi lánynak adtam oda ajándékba. Megígértem neki, hogy majd meglátogatom. De ezek ismét utolértek.

Péter meglepetten kapja fel a fejét:

– Te lennél a Jézus küldönce?

A bajuszos meglepődik:

– Micsoda?

Péter most már érdeklődéssel nézi a mokány, bajuszos férfit.

– Az a fiatal tanyasi lány, lehet, hogy az én húgom volt.

A bajuszos még jobban elcsodálkozik.

– Tényleg? Szép lány. Kár, hogy nem tudtam meglátogatni. De majd elmegyek hozzá.

Péter még mindig elképedve nézi a bajuszoszt.

– Ő is itt van a börtönben.

Bajuszos:

– Jobb sorsot kívántam neki. Szép lány.

Péter elkeseredetten mondja:

– Talán miattam jutott ide.

A bajuszos elkeseredetten veszi tudomásul a közlést:

– Kár. De majd elszökünk. Én negyedszer is elszököm tőlük. Tudom, hogy kell csinálni. Velem jössz?

Péter a fejét rázza.

– Nem hagyhatom itt a családomat. Az egész családom börtönben van.

A bajuszos higgadtan mondja:

– Innen nem segíthetsz rajtuk.

Péter hallgat, ez a hallgatás beleegyezésnek is értendő. A bajuszos az orosz katonaszökevény felé mutat.

– Majd őt is rábeszélem. Jobb, ha többen vágunk neki.

A bajuszos a katonaszökevény mellé ül, duruzsol a fülébe.

Az orosz bólogat.

A hegedűs suhanc a tisztektől tanult nótát játssza, fogolytársai kedvetlenül hallgatják, az örök mosolyogva figyelik. A bajuszos beszél vele, majd még néhány fogolytársához megy, magyaráz nekik valamit, aztán visszajön Péterhez.

– Holnap reggel a kijáratnál is játszani fog a fiú. Figyelj erre a dallamra. Ha meghallod, azonnal eredj futásnak. Mind a három egyszerre kezdünk futni három irányba. Ez nagyon fontos.

A bajuszos a katonaszökevényre mutat:

– Őt biztosan lelövik. Elég ügyetlennek látszik. Lehet, hogy téged is lelőnek, de ha egy kis szerencséd van, megmenekülsz. Én biztosan megmenekülök.

Péter már mindent végiggondolt, elfogadta a tervet. Érződik a hangján, amikor megkérdezi:

– Tudod, hol van a tanyánk?

A bajuszos bólogat.

– Tudom. Elmondta a lány.

Péter nagyon gyakorlatiasan tanácsolja:

– Ha megéheznél, az istállóban az egyik horogfa mögött van egy oldal szalonna.

A bajuszos hálás, de természetesen veszi a közlést.

– Köszönöm. Egészen biztos meg fogok éhezni.

Iskolaudvar (Nappal)

Téli reggel. A foglyok munkába indulnak. A hegedűs suhanc játszani kezd: az orosz nótát, virtuóz, furcsa mozdulatokkal. A foglyok körülveszik, az örök is odamennek, vigyorogva hallgatják.

A bajuszos férfi leüti az egyik orosz katonát, kiragadja kezéből a tányéros géppisztolyt, és futni kezd.

Iskola előtt (Nappal)

Futni kezd Péter is és az orosz katonaszökevény is. Három különböző irányba szaladnak.

Az oroszok többsége a bajuszos férfit veszi üldözőbe, lövöldöznek rá. A bajuszos visszafordul, lő az elragadott géppisztolyból. Két orosz katona elesik, a többiek elbizonytalanodnak, megállnak.

A katonaszökevényt az orosz őrség vezetője veszi célba, és egy rövid sorozattal leteríti.

Péter már majdnem eltűnik a másik utcasarok mögött, amikor őt is találata éri – elterül az úttesten.

A hegedűs egyre látványosabb, szélesebb gesztusokkal játszik. Egy orosz tiszt, aki fölméri a helyzetet, agyonlővi a hegedülő fiút. A zene elhallgat, sári csönd.

Az orosz kísérő őrség parancsnoka odasétál a katonaszökevényhez, megnézi a földön fekvő férfit, pisztolyából még egyszer belelő. A már haldokló test megrázkódik.

Péterhez egy fiatal orosz katona megy. Előveszi pisztolyát, Péterre fogja. Agyonlőhetné. Agyon akarja lőni. Közömbös szemekkel, érdektelenül néz Péterre. Péter hanyatt fekszik a földön, nyugodt, tiszta szemekkel néz fel az oroszra. (Ezt az orosz katonát már többször láttuk a nyomozás kezdete óta.)

Az orosz katona lassan visszateszi pisztolytáskájába a fegyvert, elfordul, visszamegy a foglyokhoz. A foglyokat ismét sorba állítják, tovább vezetik őket.

Kisvárosi utcán (Nappal)

Péter az úttesten fekszik.

Harangszó. Emberek jönnek ki a templomból a vasárnapi miséről.

A fagyos utcán fekvő Péter felé két gimnazista lány közeledik. Megállnak Péter mellett, rémülten néznek le rá. Az egyik megkérdezi:

– Mi történt magával?

Péter nem válaszol. Háta alól vér szivárog.

A másik lány ijedten megkérdi:

– Megsebesült?

Péter most csöndesen válaszol:

– A hátamba lőttek.

A két lány tanácstalanul néz egymásra. Az első riadtan mondja:

– Nem hagyhatjuk az utcán. Itt fog meghalni.

Az utca túloldalán két ünneplőruhás férfi megy, nyilván ők is a templomból tartanak hazafelé.

A lányok kiabálnak feléjük.

– Jöjjenek ide! Jöjjenek gyorsan!

A két férfi megtorpan, majd átszalad az úttesten.

Péter fölé hajolnak. Az egyik megkérdezi:

– Beléd lőttek?

Péter tudja, hogy meg fog halni, nyugodtan válaszol:

– Igen. Megpróbáltam elszökni tőlük.

A két férfi úgy viselkedik, mint akik nagyon jól ismerik az efféle helyzeteket, elfogadják a pillanatnyi állapotot. Komolyak, de nem megrendültek.

Az egyik gyakorlatiasan javasolja:

– Bevisszük ide, ebbe a házba.

A két férfi fölemelné Pétert, de ő ordítva tiltakozik:

– Ne nyúljatok hozzám. Rettenetesen fáj a hátam.

A férfiak fölé hajolnak, megtapogatják. Az első megállapítja:

– Úgy látszik, a gerincédbe lőttek. Elviszünk a kórházba.

Péter könnyörög:

– Ne nyúljatok hozzám.

A két férfi összenéz, látszik, hogy értik egymást. Bemennek a mellettük lévő házba.

A lányok Péter mellett maradnak. Az egyik leguggol mellé, megkérdezi:

– Hol van a családja? Majd értesítjük...

Péter közbevág:

– Börtönben van a családom. Ne menjetek a börtön közelébe.

A másik lány is segíteni szeretne.

– Szólhatunk a plébános úrnak vagy az iskolaigazgatónak.

Péter fáradtan tanácsolja nekik:

– A harmóniumos terem közelébe se menjetek.

A két férfi egy disznóforrázó teknővel jön vissza. Belefektetik Pétert. Péter arca eltorzul a fájdalomtól.

A két férfi elindul a teknővel.

Kórház folyosóján (Nappal)

Már a kórház folyosóján mennek. A folyosó közepén teszik le a teknőt. Betegek, látogatók hajolnak Péter fölé. Az egyik látogató magyarul kezd:

– Messziről láttam, amikor lelőtték. De az a másik, az a bajuszos, elszökött. Lekaszált két orosz katonát, és elszökött tőlük.

Az egyik beteg sajnálkozva mondja:

– Ennek nem volt szerencséje.

Megszólal egy másik beteg is:

– Meg fog halni.

Egy orvos és két ápolónő szalad hozzájuk. A z orvos megvizsgálja Pétert és intézkedik:

– Azonnal a műtőbe!

Műtőben (Nappal)

Pétert fölteszik a műtőasztalra. Az orvos a kezét mossa, kesztyűt húz. Két ápolónő kezdené lefejtetni az egyenruhát a sebesültről.

Ekkor rontanak be az oroszok. Öten vannak. A vezénylő altiszt Péterre mutat:

– Ez a mi foglyunk!

Az orvos nem ért oroszul, magyarul érvel:

– Súlyosan megsebesült. Azonnal meg kell operálni.

Az orosz nem érti a magyar beszédet, de a gesztusokból tudja, miről van szó.

– Majd mi megoperáljuk.

Az orosz altiszt körülnéz, észreveszi a disznóforrázó teknőt, harsányan intézkedik:

– Rakjátok bele!

Az orosz katonák beleteszik Pétert a teknőbe. Péter elájul.

Osztályteremben (Nappal)

Péter a teknőben kinyitja a szemét, fölötte az orosz nyomozótiszt arca. Mellette a falon Nagy-Magyarország térképe.

Az orosz tiszt fölényesen mondja:

– Nem tudsz elszökni előlünk.

Péter váratlanul és kissé megdöbbenően elmosolyodik:

– Jézus bajuszos küldönce elszökött.

A tiszt a nyomozás során először feldühödik:

– Kicsoda?!

Péter még mindig mosolyog:

– Jézus bajuszos küldönce. Lekaszált két orosz katonát, és elszökött.

A tiszt ingerült:

– Őt is el fogjuk kapni!

Péter gúnyosan néz rá.

– Megint el fog szökni. Ő mindig megszökik maguktól.

A tiszt teljesen elképed Péter fölényes viselkedésén.

– Állj fel, te nyomorult, ha velem beszélsz!

Péter mozdulni sem tud a fájdalomtól, nem is próbál, de szinte derűs arccal néz a dühöngő orosz tisztre.

A tiszt rákiált a katonákra:

– Állítsátok fel!!

A katonák odaugranak, felállítják a teknőt, Péter kiesik belőle, arcra zuhan, elájul. A hátán látszik a vérfolt.

A tiszt érzi, hogy elragadtatta magát, lehiggad, visszanyeri megszokott modorát. Kimérten utasítja katonáit:

– Fektesse őket vissza. És hívjátok be azt a két lányt.

A katonák visszafektetik az ájult Pétert a teknőbe, majd kimennek a két lányért.

Az ajtón belép a két orosz lány.

A tiszt a teknő felé tekint:

– Nézzétek meg!

A két lány a teknőhöz megy, elborzadva nézik a halottsápadt fiút. Péter kezd magához térni.

A tiszt megkérdezi a lányoktól.

– Ismeritek?

Vorovjeva válaszol:

– Igen. Én borotváltam meg.

A tiszt elégedett.

– Tehát ismeritek.

A tiszt most Pétert kérdezi:

– Ismered őket?

Péter a mennyezetet nézi, mintha nem is hallaná a tiszt hangját.

– Szomjas vagyok.

A tiszt ráförmed a katonákra:

– Ezt a haldoklót vigyétek ki innen. És valahogy szíjazzátok bele a teknőbe. Nem akarom, hogy minduntalan kiessen itt nekem. És itassátok meg.

A katonák sietve kiviszik Pétert.

A tiszt az iratait rendezi a tanári asztalon. Időnként felnéz a két katonalányra, akik egyre inkább zavarba jönnek.

Osztályteremben (Éjjel)

A tiszt felnéz az irataiból, Apa és Anya állnak előtte.

A tiszt rosszállóan csóválja a fejét.

– Mindvégig hazudtatok nekem?

Apa meglepődve mondja:

– De hát én mindent bevallottam. Bevallottam, hogy megöltem a két legderekabb katonáját, mert erőszakoskodtak a lányaimmal.

A tiszt leinti Apát.

– Bevallottad. A fiad is bevallotta. De ezt nem hittem el.

A tiszt rövid hatásszünetet tart. Apa és Anya értetlenül néznek egymásra.

Majd folytatja a tiszt:

– Nem hiszem, hogy két legderekabb katonám erőszakoskodik a lányotokkal. Nem írhatom be jelentésbe. Tudni való, szovjet katonák nem csinálni ilyesmi. A szovjet katona az életét kockáztatja a ti szabadságért.

Apa megpróbál közbeszólni:

– De hát...

A tiszt parancsolóan fölemeli a kezét. Azután az iskolapadban ülő két orosz katonalányra mutat.

– Ismered őket?

Apa a lányokra néz, bólogat.

– Ismerem őket. Ők borotváltak meg.

A tiszt elégedett.

– Tehát ismered őket.

A tiszt tagoltan és lassan beszél tovább.

– Ismerned kell őket. Ők mentek este a tanyákra kenyér és víz kérni. Ti támadtátok meg őket, a fiú megerőszakolta Novikova őrmesternőt, és főbe lőtte.

A tiszt Novikovára mutat, aztán Vorovjevára, akik felállnak a padban.

– Vorovjevával is volt erőszak, de ő sikerült elmenekülni. Mindent elmondott nekem.

A két orosz katonalány nem érti a magyar beszédet, de egyre zavartabbak lesznek.

A tiszt az asztalon fekvő papírokat lapozgatja, nyugodtan folytatja.

– Itt előttem az ő vallomás és ti vallomás is. Éjszakákon dolgoztam megmenteni titeket és szovjet katonák becsületét. A pincében van ti három lányotok. Fáznak és félnek. Aláírjátok a vallomást, és a lányok hazamennek. Nem tovább fázni és

félni. Én ígérem, hogy a Vörös Hadsereg sohasem fogja bán-
tani őket.

A tiszt ismét hatásszünetet tart. Aztán rosszkedvűen megjegyzi:

– A fián, sajnálom, nem tudok segíteni.

Anya felsikolt:

– Megölték a fiamat?

A tiszt elneveti magát.

– Nem. Még nem.

Anya szinte hisztérikusan kiabál:

– Tudom, hogy megölték a fiamat!

A tiszt véget akar vetni a hisztériának.

Odaint a katonának:

– Hozzátok be!

A katonák behozzák Pétert a teknőben. Most már bele van szíjazva.

Anya Péterhez rohan.

– Mit csináltak veled, fiam?

Péter egykedvűen válaszol:

– Megpróbáltam elszökni tőlük.

A tiszt határozottan mondja:

– Le kellett lőni. Megérdemelte. Erőszakolta és megölte Novi-
kovát.

Novikovához fordul:

– Te tűnj el innen.

Anya elsírja magát. Péternek mondja:

– Azt akarják, hogy ilyen vallomást tegyünk, fiam. Akkor leg-
alább Eszteréket megmenthetjük.

Apa is odamegy Péterhez:

– Mit tehetünk, fiam?

*Péteren a megalázó helyzetben is látszik, hogy megbékélt a halállal, és már
nem hajlandó alkudni az élet érdekében. Tiszta szemekkel néz Apára, meg-
fontoltan válaszol:*

– A gyáva embereket a Jóisten sem szereti, Apám, ezt maga
mondta nekem.

A tiszt elunja a családi beszélgetést. Rájuk szól:

– Menjetek megbeszélni. Én várok. De nincs sok idő.

Apa és Anya kimennek a teremből, Pétert utánuk viszik a katonák.

A tiszt Vorovjevához sétál.

– Halljam, hogy mi történt.

Vorovjeva felmondja a betanított szöveget:

– Bementünk a tanyára. Kenyeret és vizet kértünk. Ezek a pa-
rasztok ránk támadtak, a fiatal férfi megerőszakolta Novikova
törzsőrmesternőt, azután főbe lőtte...

Pincében (Nappal)

*Szűk, dohos pince. Péter a falhoz támasztott teknőben „áll”. Apa szemben
vele a falnak támaszkodik. Anya kisírt szemekkel sétál, egy pillanatra úgy
tűnik, hogy megint ő veszi át a parancsnoklást a családban.*

– Én aláírom azt a vallomást. Aláírok mindent. Nektek is alá kell
írni.

Apa bocsánatkérően néz Péterre.

– Legalább a lányokat mentsük meg, fiam.

Péter beleegyezően mondja:

– Mentsék meg a lányokat. Írják alá. Én már többé semmit sem
írok alá.

Osztályteremben (Nappal)

Bírósági ítélethirdetés készül a már korábban látott osztályteremben.

*A falakon mindössze annyi a változás, hogy Nagy-Magyarország térké-
pén belül meghúzták a kis Magyarország térképét, valamint piros és kék
nyilakkal rajzolták tele – nyilván az orosz és német csapatok mozgását il-
lusztrálандó.*

A térkép alatt áll Péter a teknőbe szíjazva.

Bevonul a bíróság.

*A tanári asztalhoz egy orosz katonatiszt és két orosz katona ül. A had-
bíró.*

A tiszt egy papírral a kezében feláll.

Látszik az egész tanterem.

Az első padokban Apa, Anya, Eszter, Mária és Anna ül.

Mögöttük fegyveres orosz katonák.

Egészen hátul a sarokban Vorovjeva.

A közelében, szinte észrevétlenül üldögél a nyomozótiszt. Majdnem bóbiskol – őt már nem érdekli a végkimenetel.

Amikor a tanári asztalnál feláll a katonatiszt ítélőbíró, az orosz katonák pusájuk csövével megbökdösik a vádolt család tagjait.

Ők is felállnak.

Apa és Anya tudja, hogy mi vár rájuk. A lányok nem értik, hogy mi történik.

A tiszt elkezd monoton hangon, oroszul felmondani az ítéletet, amelyet egy ruszin fejkendős asszony hevenyészve és nagyon lerövidítve fordít magyarra.

„A Katonai Törvényszék ítéletet hirdet. A 9. Gárdahadsereg Katonai Törvényszéke 1945. március 16-án megállapította, hogy Pásztor István, Pásztor Istvánné, Pásztor Péter, Pásztor Eszter, Pásztor Mária és Pásztor Anna bűnösnek találtattak terrorisztikus cselekedetben, melyet a következő körülmények között hajtottak végre: 1944. december 22-én Pásztor István, Pásztor Istvánné és Pásztor Péter, akik ellenséges érülettel viseltettek a Vörös Hadsereggel szemben, felhasználták az alkalmat, hogy megjelentek a Donatos nevű tanyán Novikova és Vorovjeva törzsőrmesternők, és egymás között szövetkezve terrorisztikus cselekedetet hajtottak végre Novikova törzsőrmesternőn, és kísérletet tettek terrorisztikus cselekményt végrehajtani Vorovjeva törzsőrmesternőn is.”

A ruszin nő röviden fordít:

– Bántottatok két szovjet katonanőt.

„– ...az eltervezettek megvalósítására Pásztor István, Pásztor Istvánné és Pásztor Péter erőszakkal kényszerítették Novikova törzsőrmesternőt a házukba, ahol Pásztor Péter megerőszakolta, majd megölte Novikovát, pisztollyal főbelöve.”

A ruszin nő Péterre néz.

– Megölted Novikova törzsőrmesternőt.

– „... A törvényszéki bírói egészségügyi vizsgálat megállapítása szerint, Novikova halála tüzfegyvertől származó sebesüléstől következett be. Ezért a 9. Gárdasereg Katonai Törvényszéke 1945. Március 16-án az OSZKFSZ Btk. 58/8 és az 58. paragrafus (2) pontja alapján golyó általi halálra ítéli vagyonelkobzással együtt: Pásztor István magyar állampolgárt, született 1899-ben, Jászberény városában; Pásztor Istvánné magyar állampolgárt, született 1903-ban, Jászberény városában; Pásztor Péter magyar állampolgárt, született 1924-ben, Jászberény városában.”

Mindhárom ítélet kimondásakor a katonabíró lefelé fordított hüvelykujjal mutatja a halál jelét. A fejkendős fordító meg Péterre, Apára és Anyára mutat:

– Halál. Titeket kivégeznek.

Apa és Péter rezzenéstelen arccal veszi tudomásul az ítéletet.

Az ítélőbíró folytatja az ítélet kihirdetését:

„– Ugyanebben az ügyben a OSZKFSZ 58. paragrafusa (8) és 58. paragrafusa (2) pontjai alapján 10 éves javító munkatáborban le-töltendő szabadság-vesztésre ítéli:

Az ítélethirdetés közben a bíró kezével, az ujjával mutatja az évek számát.

Pásztor Mária magyar állampolgárt, született 1925-ben;

Pásztor Eszter magyar állampolgárt, született 1923-ban;

Pásztor Anna magyar állampolgárt, született 1926-ban.

Az ítélet jogerős és végrehajtandó. Fellebbezésnek helye nincs.”

A ruszin nő a lányokra néz:

– Ti táborba mentek tíz évre. Ott munkát végeztek.

A nyomozótiszt a lányokra kimondott ítélet hallatán felriad, csodálkozva feláll.

Az Apa vetkőzni kezd. Anya elképedve kérdi:

– Mit csinálsz?

Apa nem válaszol, de olyan szúrós szemekkel néz Anyára, hogy ő is vetkőzni kezd.

A hadbíróság kivonul.

A nyomozótiszt a családhoz megy, megáll Apa előtt. Először látszik rajta, hogy zavarban van.

– Nekem nem ezt ígérték. Azt mondták, a lányokat szabadon engedik.

Apa vetkőzés közben válaszol:

– Nehéz évek várnak rájuk.

A tiszt még mindig zavarban van.

– Miért vetkőztök?

Apa csak egy pillantást vet a tisztre:

– Magának is vannak lányai. Maga is levenné értük a ruháját.

A tiszt elgondolkodva nézi a vetkőző Apát és Anyát. Csöndesen mondja:

– Igen. Levetném a ruhámat.

Kihúzza magát, kisiet a teremből. Már ismét a régi nyomozótiszt.

Apa ingben, gatyában, Anya pendelyben áll az első padsorok előtt. Apa a levetett ruhadarabokat átadja a lányoknak:

– Nekünk nincs erre már szükségünk. Ti meg jól öltözzetek fel.

És vigyázzatok egymásra.

A lányok még mindig nem értik, hogy mi történt.

Anna odamegy Péterhez.

– Péter, mi történik velünk? Mi történik veled?

Péter a groteszk helyzetben is elmosolyodik.

– Engem majd agyonlőnek. De Jézus bajszos küldönce elszökött tőlük. És megígérte, hogy megkeres téged. Szerelmes beléd.

Börtön mellékudvarán (Nappal)

A börtön egyik mellékudvarán géppisztolysorozattal kivégzik Apát, Anyát és Pétert. Apa és Anya a földre zuhan – Péter a teknőbe szíjazva állva marad.

A kivégzőosztag vezetője odamegy mindegyik halotthoz, és rutinosan pisztolyából mindegyikbe még egy golyót ereszt.

Pléhkrisztusnál (Nappal)

Az átlövöldözött Pléhkrisztus látszik. A feszület lábánál az orosz fogságból megszökött bajszos férfi ül, mellette az erőszakkal elragadott golyószóró. Szalonnázik. Szalonnázás közben egy távolban zakatoló vonatot figyel.

Marhavagon ablakában (Nappal)

A marhavagon rácsos ablakában Eszter, Mária és Anna arca. Legtovább az Anna arca...

Archív anyagok

Dokumentumfilm-részletek a deportálásokról, rávetítve a szöveg:

„Pásztor Anna és Pásztor Júlia, jászberényi lakosok kérelmére:

A Balti Flotta

Vöröslobogóval kétszeresen kitüntetett

KATONAI BÍRÓSÁGA

1993. június 17-én

Pásztor Esztert, aki meghalt a vorkutai 832. sz. lágerben,

Pásztor Máriát, aki meghalt az ohotszki 1062. sz. lágerben

és

Pásztor Annát

rehabilitálta.

Pásztor Istvánt,

Pásztor Istvánnét és

Pásztor Pétert

bűnösnek találta terrorisztikus cselekedetben a Vörös Hadsereggel szemben, ezért rehabilitációjukat nem tartotta indokoltnak.”

Gépiratból

Mi történhet?

saját közössége legnagyobb megrázkódtatásairól

Ott mindig történik valami, valahogy ez fogalmazódott meg bennem korai világraeszmélésemkor, valamikor a világháború győzmes végnapjaiban, amikor egy népes család költözött a Tisza mellől a szomszédunkba, egy nagyon lesóványodott asszony négy fiúgyermekével. Az apa nem jött velük, őt belelőtték a folyóba a szovjet hadsereg mögött ólálkodó győztes partizánok. Nálunk, Szenttamáson, a Ferenc-csatorna mellett is megritkították a magyarokat, a Tisza legdélibb szakaszán azonban higgadt módszerességgel lemészárolták a férfiakat, legfeljebb a sovány asszonyok és a gyerekek menekülhettek el. Az egyik szomszéd fiú osztálytársam lett az elemi iskolában, később kitanulta a hentes- és mészárosszakmát, keménykötésű, mokány gyerek volt, azt mesélte, hogy reggeli mellé általában a sebtében leölt állatok véréből iszik egy pohárral, időnként pedig sötét mellékutcákban elverte a hangoskodó szerb ifjakat, emiatt viszont őt verték meg a rendőrök. Végül az egész család kiköltözött Ausztráliába, őszintén remélem, hogy tejeskávét isznak reggeli mellé, vagy ami már szokás az ottani békés földrészen.

Mindenesetre a fenti történet is hozzájárult ahhoz, hogy szinte kezdettől fogva kételkedtem egy szépségesnek mondott, soknemzetiségű ország tartósságában, és a Tisza legalsóbb szakaszára soha sem látogattam el önszántamból.

Északabbra, de még mindig a Délvidéken, valamivel derűsebb volt a táj, írótáborokat szerveztünk, és feltehetően okos írásokat olvastunk fel a Tisza és az irodalom szerelmeseinek, de ott is megsúgták, hogy például Adorjánban, miután a felszabadítók megtudták, hogy színmagyar falu, a háborgó vízbe gyilkoltak több száz embert, azután amolyan balkáni elméncséggel a helység nevét Nadrljanra változtatták, ami egészen nyers fordításban magyarul azt jelenti: Ráb...szott.

Bizonyos idő múltán a helybéliek tiltakozni kezdtek a cinikus átkeresztelés miatt, nem sok sikerrel, a Tiszát viszont mindig nagy szeretettel, sőt meghatottan mutogatták az íróknak. Ezzel is történt valami.

Nem akarok megérzéseimmel dicsekedni, de az egykor szépnek mondott ország éppen úgy hullott-hullik darabjaira, amint azt ifjúkoromban megsejtettem.

Legújabb térképeket nem láttam mostanában. Pedig érdekelne, hogy manapság mi az említett Tisza menti falu hivatalos neve.

Arrafelé mindig történik valami, áradáskor és aszálykor is.

Andaui híd

(Kardvívó télen és tavasszal)

filmvázlat

1956 októbere

„Volt egy híd Andaunál, amit ha elért egy magyar, már majdnem szabad volt. Nem volt valami nagy híd. Egy autónak sem volt elég széles, de még egy motorkerékpárnak sem volt elég erős. Durva deszkákból ácsolt gyaloghíd volt korláttal, amit egy kisgyerek föl sem ért.

Voltaképpen nem is Andauban volt, még csak nem is a közelében, mégis egész Magyarországon úgy ismerték, mint »az Andaui híd«. Magyarország minden részéből menekültek ezrei igyekeztek a híd felé. Az emberek az oroszok elől menekülve, sokszor csak egy papírzacskóval a kezükben tartottak e jelentéktelen híd és a szabadság felé.

Andau természetesen nem Magyarországon van, hanem Ausztriában. Mivel ez a legközelebbi település, a híd erről kapta a nevét, a kis falut pedig, amely meglepően sokat tett a menekültekért, egy olyan híd tette híressé, ami nem is hozzá tartozott.

A híd nem egy nagy folyót keresztezett, még csak nem is patakot vagy árkot. Csupán a sáros Einser-csatornát, amit generációkkal ez előtt ástak a közeli mocsár lecsapolására. A csatorna ma is az országhatár része Ausztria és Magyarország között.”

A játékfilm valós részleteit az egykor a nevezetes hídon át Andauba menekülőknél a dokumentumfilmekben elmondott visszaemlékezései szolgáltatták.

A főszereplőt, Angyalos Gábor kardvívót a cselekmény folyamatosságának és áttekinthetőségének biztosítására, az egyéni sorsok bemutatásához a novella* nyújtja.

* A gépiraton olvasható, hogy Uhrin Tamás *Andaui part* és *Tea Andauban* című dokumentumfilmje, illetve Gion *Kardvívó télen és tavasszal* című novellája alapján lehetne elkészíteni. (a szerk. megj.)

A film szinte teljes egészében Andau, a híd, a csatorna lápos vidékén, Andau és Bécs között, esetleg Bécsben játszódik, csupán az indítás kezdődik Budapestről a forradalom utolsó napjaiban.

Vívóteremben, 1. kép

A vívóteremben négyen edzenek, párokban vívnak egymással a páston, teljesen szabályos öltözékben és felszerelésben, a fehérbe öltözött sisakos kardvívók körül mindenütt tisztaság és rend van, ami furcsa ellentétben áll a kintről beszűrődő felfordulás zajaival: kiáltozások, puskalövések, robbanások hallatszanak.

Szalay János magyar katonai egyenruhában, tömött hátizsákkal a hátán belép a vívóterembe, otthonosan mozog, sétál, nézelődik. Az egyik vívópáros leáll, Angyalos Gábor leveszi sisakját a fejéről, kardját a hóna alá fogja, Szalay Jánoshoz megy. Régi ismerősként üdvözlük egymást.

SZALAY Látom, nem vittek ki az olimpiára.

ANGYALOS Nagyon messze van. Túl az Óperencián. Ki a fene akar elmenni olyan messzire?

SZALAY Meg aztán vannak náladnál jobb kardvívók is.

ANGYALOS Lehet. Téged azonban mindig legyőztelek.

SZALAY Ezért mentem el inkább tűzszerezésnek. Az is izgalmas volt.

Kintről egyre közelebb hallatszanak a lövedékek robbanásai. Pár pillanatig a kinti zajokra figyelnek.

ANGYALOS Rommá lövik egész Pestet.

SZALAY Nem akarnak elmenni, hiába küldjük őket. Nagyon szeretnek bennünket az oroszok.

ANGYALOS Attól tartok, hogy ez hosszan tartó szerelem lesz.

SZALAY Néhányat azért kilőttem közülük, de még sokan megmaradtak, és nekem elfogyott a lőszerem. Végül csak ez maradt meg. (Egy vadászkést húz elő az övéből.) Finn vadászkés. Éles, mint a borotva, északi rokonaink ezzel nyúzzák a rénszarvasokat. Ketőnek ezzel is elvágta a torkát. Nem rénszarvasoknak.

ANGYALOS A hátizsákban mi van?

SZALAY Gránátok. Kezddetek még valamit velük, akár a tankok ellen is.

ANGYALOS Rengeteg tankkal jöttek. És nekem mindössze egy kardom van. Talán szerezhettek még egyet.

SZALAY Mások puszta kézzel is kiállnak a szőröstalpúak és a lánctalpúak elé.

Angyalos Gábor elmosolyodik, odainti edzőtársát, elkéri annak a vívókardját is.

ANGYALOS Hát akkor rántsunk kardot. Tudod, hogy nyughatatlan természetű ember vagyok.

SZALAY Előbb öltözz át. Ebben a fehér maskarában nem lehet komolyan háborúzni.

Angyalos Gábor a két karddal elindul az öltöző felé, kintről egyre hangosabb a fegyverropogás. A másik két kardvívó megállás nélkül folytatja az edzést.

A következő képek már az andaui híd körül játszódnak.

Alkonyatkor menekülő férfiak, asszonyok, gyerekek bújnak elő a nádasból, átsietnek a keskeny fahídon a túlsó partra.

Ausztriában hosszú sorokban vonulnak az úton Andau felé.

A faluban már várják őket a helybeliek, téával kínálják a menekülőket, helyet szorítanak nekik házaikban, az iskolában, középületekben. Egyre több menekülő érkezik.

A hídon átvonuló emberek mögött felbukkan Angyalos Gábor a két vívókarddal, és Szalay János a hátizsákkal. Amikor a hídhöz érnek, a közeli és eddig üresnek hitt őrtoronyból orosz beszéd hallatszik. Az emberek átfutnak a hídon, meglapulnak a nádasban.

Valaki azt javasolja, hogy fel kellene robbantani a hidat és az őrtornyot. Angyalos Gábor megkérdezi Szalay Jánost, hogy maradt-e elég kézigránátja. Szalay bólint.

Ők ketten átosonnak a hídon, néhány férfi követi őket. Az őrtoronyhoz kúsznak, Szalay szakszerűen gránátokat rögzít az egyik oszlophoz, majd ugyanezt teszi a híd egyik tartópillérénél.

Kisvártatva felrobban és ledől az őrtorony, rémült kiáltozás hallatszik arról, aztán felrobban a pillér is, a híd egyik vége előrebukik a vízbe.

Angyalos Gábor és Szalay János Andauban teáznak, arról beszélnek, hogy csónakot kell szerezni, hogy áthordják a csatornán a túloldalon rekedt menekülteket.

A megrongált hídon kifeszített kötélbe kapaszkodva a férfiak még át tudnak kelni. Az asszonyokat, gyerekeket csónakon, improvizált tutajokon vonszolják át a csatornán. A kardvívó és barátja állandóan ott tüsténkedik. (Az átkelési változatok több képen a résztvevők és a szemtanúk elmondása alapján.)

Egy napon az orosz katonák felrobbantják a megrongált maradék hidat.

Lassan tél lesz, a menekülők a befagyott csatorna jegén szöknek át a határon, az áradat valamelyest megcsappan, a menekülőket lassanként elrendezik más ideiglenes szálláshelyekre, ahol a befogadó országok engedélyét várják, hogy továbbutazhassanak.

Angyalos Gábor és Szalay János egy téli estén egy kisvárosi iskola előtt a vívást gyakorolja, egy kedélyes öregember, amolyan helyi felvigyázó mosolyogva nézi őket, a menekültek az iskola udvarán tábortűz körül énekelnek.

Feltűnik egy fiatal pár, Klaus és Ilse. (Angyalos és Szalay mellett a továbbiakban szintén főszereplői lesznek a filmnek.)

Utcán, 27. kép

A fiatal pár megáll, a kardvívókat figyeli. Klaus az öregemberhez fordul.

KLAUS Mit művel az a két örült magyar?

ÖREGEMBER Vívnak. Az egyik olimpiai bajnok.

KLAUS Melyik?

ÖREGEMBER Az a magasabb.

Angyalos Gábor vívás közben kérdezi.

ANGYALOS Miről beszélnek azok ott?

SZALAY Az öreg azt mondja, hogy olimpiai bajnok vagy.

ANGYALOS Honnan veszi ezt a hülyeséget?

SZALAY Én mondtam neki.

ANGYALOS Köszönöm.

SZALAY Ezentúl viselkedj olimpia bajnokhoz méltóan.

ANGYALOS Nem gond. Ezek a jóemberek úgyis elhisznek mindent, amit mondunk.

Ilse elneveti magát.

ILSE Én tudok magyarul.

A vívók leeresztik kardjaikat.

ANGYALOS És titkot is tud tartani, igaz?

ILSE Hát... Attól függ, kiről van szó.

Angyalos közelebb megy hozzájuk.

ANGYALOS Magát is megtaníthatnám a vívás művészetére.

ILSE Most éppen táncolni tanulok. A tánciskolába megyünk Klausszal.

ANGYALOS A táncórák után kiokíthatnám az itteni fiatalokat kardvívásra és törvívásra. Magát különösképpen.

ILSE Nem bánom.

KLAUS Mit mond a bajnok?

ILSE Szívesen megtanítana bennünket vívni a táncórák után.

KLAUS Hülyeség. Ezzel a két gyíklesővel? Vagy talán nádpálcákkal?

Angyalos Gábor ért valamit németül.

ANGYALOS Kezdetben a nádpálcák is megfelelénének.

ILSE Szeretnék megtanulni vívni.

KLAUS Menjünk már.

Elindulnak, Angyalos Gábor utánuk szól.

ANGYALOS Majd ellátogatok a tánciskolába.

ILSE Várjuk. Talán tudok titkot tartani.

Angyalos visszamegy barátjához, vívópózba vágják magukat.

A tánciskolában kipirult arcú fiatal párok gyakorolják a lépéseket. Angyalos Gábor a fal mellől figyeli őket. Véget ér az oktatás, a táncmester nádpálcákat hoz, és hangosan közli, hogy egy olimpiai bajnok szívesen megtanítja kard- vagy törvívásra az az iránt érdeklődőket. Sokan nevetnek, mások legyintenek, legtöbben elmennek, de vagy tíz fiú és Ilse ott marad, nádpálcákat vesznek a kezükbe. Angyalos Gábor sorba állítja őket, Klaus félrehúzódik. Angyalos őt is invitálja, magyarázza, hogy a vívás szép sport, meg aztán önvédelemre is szolgálhat. Klaus elővesz egy rugós kést, és azt mondja, hogy az többet ér minden kardnál, mert öt méterről is belevághatja akárkibe. Angyalos megkéri, hogy célozza meg őt a rugós késsel. Klaus tétovázik, de a kardvívó noszogatja. Klaus végül félig tréfásan és kissé lagymatagon a kardvívó felé dobja a kést, Angyalos hanyagul félreüti. Ilse felsikolt, a fiúk tapsolnak. Klaus röstelkedve elteszi a rugós kést, elkezdődik az első vívólecke.

A vívóóráknak sikerük van, csak Klaus lesz egyre mogorvább, Angyalos Gábor túl sokat foglalkozik Ilsével.

Időnként üzenetet hoznak, ilyenkor Angyalos Gábor és Szalay János éjszaka a csatornához mennek, embereket vezetnek át a határon, Andauba irányítják őket, ahol a helybéliek továbbra is jó szívvel fogadják a menekülőket.

Egy este a vívóórán Klaus amúgy viccesen ismét kés- és kardpárbajt javasol, de ezúttal komolyan a kardvívóba akarja vágni a kést. Angyalos Gábor ezúttal is félreüti a nádpálcával.

A tánciskola véget ér, a vívóórák azonban folytatódnak, Angyalos Gábor már nem csak a páston találkozik Ilsével, az utcán sétálgatnak, Ilse arról

mesél, hogy Bécsbe akar egyetemre menni, a kardvívó meg azt fontolgatja, hogy vívóiskolát nyit Bécsben.

Esténként is találkoznak.

Klaus hevesen veszekszik Ilsével.

Kitavasodik, Angyalos Gábor már életveszélyes feladatokra vállalkozik, egyszer egészen Budapestről szöktet el embereket Andaubá, később is gyakran bemerészkedik az országba, messze a határtól, de ezeket az akciókat már pénzért csinálja.

Amikor Szalay János a szemére veti, hogy pénzt fogad el emberek mentéséért, Angyalos azzal mentegetőzik, hogy ő nyughatatlan természetű ember, szereti a veszélyt, a pénz meg a vívóiskolára kell.

A menekültek kisebb-nagyobb csoportokban, reménykedve indulnak a befogadó országok felé, szinte valamennyien hálálkodva búcsúznak, az osztrákok is valamiféle hősnak tekintik őket.

Egy alkalommal Klaus felajánlja, hogy segít a kardvívónak, mindketten elbúcsúznak Ilsétől.

Csónakon hozzák át az embereket a csatornán, nagyon óvatosak, ekkor már szigorúan őrzik a határt. Amikor átjutnak a csatorna túlsópartjára, valahonnan lövések hallatszanak, lehasalnak, várnak, azután óvatosan mennek tovább, senki sem sérült meg. Klaus Angyalos Gábor háta mögött előveszi rugós kését.

Klaus azt magyarázza Ilsének és Szalay Jánosnak, hogy Angyalos Gábor Andauban maradt, lehet, hogy napokig távol lesz.

Újabb üzenet jön, ismét át kell hozni egy csoportot a határon, Szalay János és Klaus elindulnak.

Alkonyatkor a csatorna közelében várnak, Szalay János felfedezi Angyalos Gábor holttestét. Klaus azt bizonygatja, hogy nyilván az oroszok lőtték le, Szalay azonban látja, hogy késszúrás végzett a barátjával. Előhúzza a finn vadászkést, Klaus pedig a rugós kését.

Szalay János áthozza csónakon a menekülteket, kivezeti őket az Andau felé vezető útra, megmutatja az irányt, három férfit azonban visszatart, hogy megássanak két sírt.

Ilse hitetlenkedve hallgatja Szalay János bizonykodását, hogy találkozott Angyalos Gáborral, de hát barátja nyughatatlan természetű ember, elutazott valahová nyugatra, Klaus is vele ment. Egészen biztosan visszajönnek. Angyalos Gábor azt üzeni, Ilse vigyázzon a kardjaira, amíg ő vissza nem tér hozzá.

Újabb csoport indul a befogadó országokba, Szalay János is csomagol, Ilse tanácstalanul és kétségbeesetten nézegeti a két vívókardot.

Gépiratból

Latroknak is játszott

filmtéma és -vázlat

A kétrészesre tervezett film témája

Délvidéki magyar, német, zsidó és szerb családok, illetve egy-egy családtag sorsának bemutatása majdnem az egész huszadik századon keresztül Gion Nándor *Latroknak is játszott* című regénytrilógiája alapján.

A történet a századforduló tájékán kezdődik a többnemzeti-ségű bácskai Szenttamáson, ahol a világesemények és általában a távoli vagy közelebbi társadalmi, politikai, gazdasági változások végletesebb szituációkat teremtenek, mint a nemzetiségileg homogén közösségekben. Már az Osztrák–Magyar Monarchia békésnek látszó utolsó éveiben érződik a nyugtalanság, ami kegyetlen fordulatot vesz az első világháborúval, az ezt követő újabb látszat-békesség nem szünteti meg a feszültséget, szükségszerűen rövid ideig tart, hogy újabb, még véresebb háborúban robbanjon fel, ami esztelen népirtással és a későbbi atrocitásokkal döntően meghatározza a közép-európai nemzetek, országok, városok, falvak és emberek további életútját a Tájékoztató Irodával, a hidegháborúval, az '56-os magyar forradalommal, az országok szét-hullásával...

A film nem szándékozik bemutatni a „sorsdöntő nagy eseményeket”, csupán ezeknek a begyűrűzését a főhősök mindennapi életébe: munkával, álmodással, rablással, gyilkossággal és önfeláldozással telített századunk jellemformálását. Ez még generációk sorsának ábrázolásával is megoldható viszonylag kevés szereplővel, mert szigorúan ragaszkodnánk a kiinduló fonalakhoz, amelyek valahonnan a Délvidék közepéről erednek, az idők folyamán egyre messzebbre nyújtóznak a világba, de folyton visszatérnek a kiindulópontira, ahol a huszadik század legvégén is érződnek az újabb forrongások.

A film vázlata

I.

A film első része a trilógia első két regényére: a *Virágos Katonára* és a *Rózsamézre* épül.

A délvidéki sváb Krebs család a huszadik század elején egy rozoga szekéren a szomszédos faluból, Feketicsről érkezik Szenttamásra; a családfő, Stefan Krebs jó hírű molnár, gyors gazdagodást ígér feleségének: Katharinának, két lányának: Rézinek (a film női főszereplője) és Katinak, valamint két fiának: Stefinek és Péternek. Egy vízimalomba költöznek be a Szív mellé – a Szív afféle mesterséges zsilip, amely a fölösleges vizet vezeti le egy csatornából, kis háromszögletű vízesés formájában. Stefan Krebs itt próbál boldogulni, fel-fogadott molnárként szorgalmasan dolgozik, munkájában főleg a legidősebb gyerek, Rézi segíti.

A vízesés körüli állandó nyüzsgést a tulajdonképpeni főhős: Rojtos Gallai István a Kálvária-dombról figyeli. Tizenhét-tizenennyolc éves suhanc, faluba telepedett magyar pásztorok ivadéka, szegény sorban él szüleivel és testvéreivel, mégsem kell keményen dolgoznia, mert szépen tud citerán játszani és énekelni, hétvégeken házi-bálákban zenél, megkeres magának annyi pénzt, hogy napközben kissé álmodozva a Kálvárián, a bronzból öntött, immár megfektetett Krisztus és a mészkőből faragott, két fehér lator lábainál üldögéljen, ahonnan megszemlélheti – ahogyan ő mondja – „a vakondemberek gürcölését.” Közben könyveket is olvas, a könyveket Lusztig Kornél, a zsidó órácsinálós kölcsönzi neki. De elsősorban másért jár rendszeresen a Kálváriára. A stációk meglehetősen primitív festményein észreveszi, hogy a sok boldogtalan figura között van egy boldog ember: a Krisztust korbácsoló római katona, akinek mellén nagy sárga virág díszel. A Virágos Katona boldogságának titkát próbálja megfejteni, nézegeti a képeket, járja az utcákat, kimegy a mezőre is, pásztor őseire emlékezve a pásztorok között keresi a boldogság titkát. A legelőkön találkozik a vele nagyjából egykorú, robusztus Török Ádámmal, a film harmadik főszereplőjével.

Török Ádám mások birkáit legelteti, egy csúnya verekedés után elcsapják, ezután a Szív vízeséséből lecsapódó halakat gyűjti, ő is feljár a Kálváriára szemlélődni, egészen praktikus okokból: kifigyeli, hogy a „vakondemberek” mikor vonulnak el a földekre dolgozni, és akkor kirabolja a házaikat. Gallai István hiába tiltakozik, Török Ádám folytatja rablásait, már a vásári kereskedőket is fosztogatja, egyiket le is szúrja, „a világból le akarja szelni a neki járó részt.” A két fiú állandó veszekedés közben is egyre jobban összebarátkozik, majd összebarátkoznak Rézivel is, akit azonban édesapja szigorúan elparancsol a – szerinte – „bitang naplopók” közeléből. Gallai István megfogadja, hogy bosszút áll Stefan Krebsen.

Egy különös földesúr: Váry János minden esztendőben János-napon veszedelmes kártyacsatákat rendez. Huszonegyezésre hívja meg a falu iparosait, kereskedőit, a megfelelő tőkével indulók kilenc sorozat-játszmanyeréssel megkaphatják az egész Váry-birtokot. János-napokon Rojtos Gallai István a kastélyban játszik a citeráján, és kívülrőlként a kártyapartiban ő osztja a lapokat. Egy alkalommal Stefan Krebs is jelentkezik játékra. Gallai István felkészül, megtanul minden hamiskártyás trükköt, hagyja a német molnárt nyerni, egészen az utolsó játszmáig, akkor elbuktatja, Stefan Krebsét ájtultan viszik el a kártyaasztaltól.

Gallai István elégedett bosszú-sikerével, és még inkább elégedett lesz, amikor megfejtja a Virágos Katona titkát: „El kell menni azokról a helyekről, ahol ronda dolgok történnek. A Virágos Katona azért boldog, mert Krisztus korbácsolása közben is valahol messze jár, számára kellemes, gyönyörű tájakon.” Gallai István lemerevedik a stációk előtt, a Virágos Katona visszanéz rá, a legszebb elképzelt helyekre röpi révedezésében, éber álmaiban. (Képekben ábrázolható.) A Monarchia még áll. Aztán kitör az első világháború.

Rojtos Gallai István védi a maga világát: bevonul a hadseregbe Lusztig Ferivel, a zsidó órási fiával együtt – Török Ádám viszont nem hajlandó az életét kockáztatni egy ellenszenves osztrák trónörökös miatt: elrejtőzik.

Lusztig Feri hősie hadakozás után elesik a fronton, Gallai Istvánnak szétlővük a könyökét, Török Ádámot katonaszökevényként börtönbe zárják.

Rojtos Gallai István és Török Ádám szinte egyszerre érkeznek Szenttamásra a háborúból, illetve a börtönből. Gallai István alig hiszi, hogy elveszítette a háborút, hiszen ő a végsőig harcolt, most pedig merev jobbkezevel még borotválkozni sem tud, Rézi borotválja meg, katonaköpenyét átalakítja télikabattá. Gallai István még felmegy a Kálváriára, a Virágos Katona azonban már nem néz rá vissza, sok a halottjait sirató ember a stációk előtt. Nem tud elrepülni a gyönyörű helyekre. A Monarchiának vége. A földön marad, feleségül veszi Rézit, az életrevaló német lányt.

Szerb telepések érkeznek a Délvidékre.

Török Ádám gyorsan átkapcsol a változásokra. Börtönben megismert cimborájával, Karába Janival, a cigány lókupeccel éjszakánként lovakat lopnak a tanyákról, a sötétben átmennek az újonnan meghúzott, de alig ellenőrzött országhatáron Magyarországra, a lovakat eladják búzáért. Karába Jani egyre kevésbé bírja a hosszú lovaglásokat, Török Ádám elkergeti. A búzát hajóval hozzák a Dunán és a Ferenc-csatornán Szenttamásra. Török Ádám a helyi rendőrfőnök lefizetésével megszervezi a kirakodásokat, a búzát Gallai István és Stefi a Szív melletti vízimalomba szállítja, ott őrlik meg, majd tisztesszerűen értékesítik. A hirtelen beállt szerb uralom első éve a nemzeti villongásokkal együtt is viszonylagos jólétet hoznak a Gallai, Krebs és Török családnak, Gallai Istvánék házat építenek maguknak, két gyerekük születik. Házukban a hétfégi estéken összegyűlnek a szomszédok, Gallai István játszik a citerán, valamennyien énekelnek.

Az idillikus kép egyszer csak megbomlik. A rendőrfőnök lemondja az alkut, valakitől több pénzt kap, megszakad a lopott lovak és az uszályokon érkező búza cseréje. Török Ádám lelövi a rendőrfőnököt, sokévi börtönbüntetésre ítélik. Gallai Istvánék napszámos munkára kényszerülnek, aratni, kukoricát törni járnak mások földjére, Rézi varrással próbál kiegészítő pénzt keresni, eléggé szegényesen élnek, a hétfői összejövedeleket továbbra is maradnak.

A két háború közötti szerb időszak nem tart sokáig. A második világháború eléri Bácska határait is. Szenttamáson húsvét vasárnapjára várják a magyar honvédek bevonulását. Szombaton éjjel sok reménykedő ember gyűlik össze Gallaiék házában. Gallai István játszik a citerán, csöndesen énekelnek, belép közéjük Török Ádám is. Őt a háború szabadította ki a börtönből, együtt énekel a többiekkel.

II.

A második rész irodalmi alapja az *Ez a nap a miénk* című regény és a *Mint a felszabadítók* című novelláskötet.

Vasárnap reggel a magyar csapatok bevonulnak Szenttamásra. A helybéli magyarok és németek ujjongva fogadják őket. Rojtos Gallai István és Török Ádám is ott van a visszatérő magyar világot ünneplő tömegben. Gallai István megkérdezi az egyik honvédtisztet, hogy meddig maradnak Bácskában. „Legalább ezer évig” – hangzik a magabiztos válasz. „Akkor jó. Mert ha korábban mennének el innen, mi nagy bajba kerülnénk.”

Török Ádám azonnal cselekszik: lovakat kerít magának és barátjának, kilovagolnak a határba, vélt és valós sérelmeiért megsarcolja a szerb nagygazdákat. Gallai István mindezt tisztos távolból szemléli, csak akkor avatkozik közbe, amikor Török Ádám meg akarja ölni Sava Jakšićot. Megakadályozza a gyilkolást, a későbbiekben ez menti meg az ő életét.

Török Ádám a sebtében begyűjtött pénzen tanyát és földet vásárol magának a Váry-birtok mellett. Élettársával látszólag békésen él a tanyán, időnként azonban eltűnik, és éjszaka birkákat, lovakat hajt az istállójába.

Rojtos Gallai Istvánt kinevezik mezőőrnek, lóháton, pisztollyal az oldalán járja a határt, vigyáz a földekre, az emberek tisztelik, a tanyasi asszonyok szeretik; tisztában van barátja tevékenységével, de mivel nem az ő területéről rabolja el a jószágokat, nem lép közbe, a jó viszony megmarad, a Török család húsvéti báránysütése is mindig részt vesz. Kölcsönlovakon jár, Stefitől kapja a lovakat, Stefi sikeres kereskedő, kocsmáros és tisztos családapa lett, ellentétben

öccsével, Péterrel, aki szintén családot alapított, de értelmiségi pályára állt, a nyomdász mesterséget tanulta ki, időnként felbolygató cikkeket ír a kisvárosi lapokba, belépett a magyar kommunista pártba, folyton veszekszik testvérével, aki a mindenkori német nemzetre esküszik. Katharina meghal, Stefan is a halálán van, a Krebs családot főképpen Rézi tartja össze.

A magyar visszatéréssel a hegyekből jött szerb telepesek elvonulnak a bácskai síkságról, helyükre bukovinai csángók érkeznek. Az egyik csángó családdal Gallaiék baráti viszonyba kerülnek.

Az újvidéki „hideg napok” (ez csak szóbeszéd formájában merül fel hőseinknél) előtt a szokásos decemberi János-napi ünnepségen a Váry-kastélyban magyar csendőr- és honvédtisztek kártyáznak. Partizánkodó szerb fiatalok támadnak rájuk, a tisztek visszaverik a támadást, három támadót megölnek, a tűzharcba Török Ádám és a nála vendégeskedő Gallai István is belekeveredik, és az ezt követő nyáron egy búzagyújtogatási kísérletet is meghiúsítanak.

Az egyik húsvéti báránysütéskor megint felbukkan Karába Jani, Török Ádám kirúgja.

A háború kereke visszájára fordul. Befutnak a hírek a sztálingrádi határról, a voronyezsi áttörésről, a német haláltáborokról. A Krebs fivérek végképp szétváltnak: Stefi önként jelentkezik az SS-be – Péter Keveházira változtatja családi nevét, és miután egy kocsmában német katonák félholtra verik, családjával Budapestre költözik, a nagyvárosban elvtársai között akarja megmenteni életét.

Magyarország német megszállása. Szenttamáson is kezdik begyűjteni a zsidókat, Gallai István Török Ádám tanyájára menekíti az ifjabb Lusztig fiút, az ékszerész Lusztig Mártont, aki menekülése előtt elrejtette aranyait. A csendőrök lótolvajok után kutatnak, eljutnak a tanyára, Lusztig Márton feladja magát, hogy megmentse Török Ádámot. Búcsúzáskor hanyagul csak annyit mond: „Szentháromság.”

A szovjet csapatok elfoglalják Szenttamást, nyomukban beözönlenek a szerb partizánok és a hozzájuk csapódott „hazafiak”. Több hónapos büntetlen garázdálkodás kezdődik. A helybéli német csa-

ládokat táborokba hurcolják, a magyar férfiakat megfélemlítésképpen szinte ötletszerűen éjszakánként a községházára hurcolják, legtöbbször lemészárolják.

Gallai Istvánért is eljönnek, előbb szerb hazafias dalokat játszatnak vele a citeráján, azután bekísérik a községházára. A kivégzéstől Sava Jakšić, a szerb nagygazda menti meg, sőt Gallai István még egy fiatal magyar fiút, Margith Gábort is elvezethet a vesztőhelyről.

Török Ádám elrejtőzik, vadásznak rá, de mivel nem találják, legidősebb fivérét gyilkolják meg. Ekkor előjön rejtékhelyéről, egy éjszakát Gallai Istvánnál tölt, citeraszó mellett énekelnek egész éjszaka, reggel bemegy a községházára. Az egyik főhősről Karába Jani, aki a változás nyomán Jovan Karicsra változtatta a nevét, kéjelegve magyarázza Török Ádámnak, hogy milyen kínzásokkal fogja megölni. Török Ádám a csizmájába rejtett sínszöggel ágyékon szúrja egykori lótolvaj társát, mire a fegyveres örök agyonlövök Török Ádámot.

Rézi megtudja, hogy Stefi német feleségét és lányait melyik táborba vitték, kiszökteti, majd Margith Gábor segítségével átcsempészi őket az újból bezűkített Magyarországra.

A tombolás lassan véget ér, közelednek a háború utáni első választások. A hatalom emberei hosszasan gyözködik Gallai Istvánt, hogy a megmaradt szenttamási magyarok körében agitáljon a szocialista rendszerért, cserébe másodszor is mezőőri állást ígérnek neki. Az egykori idealista álmodozó átváltozik *kisebbségi túlélővé*. Felvállalja a választási kampányt, az eredmény ugyan siralmas, a szervezők azonban gátlástalanul csálnak, a szocializmus győz, Gallai István ismét mezőőr lesz.

A következő megrázkódtatást a Tájékoztató Iroda határozata hozza, melynek nyomán Jugoszlávia leválik a kommunista táborról; az egykori túlbuzgó hőhérokról közül sokakat börtönbe vágna, a délvidéki magyarok viszont nemzeti hovatartozásuk miatt megint gyanússá válnak. Gallai István ezt a korszakot is túléli; a határok ugyan lezáródnak, egy átcsempészett levélből megtudja, hogy Krebs-Keveházi Péter pártkönyvecskéjét lobogtatva várta Budapesten a szovjet

csapatokat, azok egyből marhavagonba toloncolták, vitték a Szovjetunióba kényszermunkára, útközben megfulladt. Stefi háromévi hadifogság után visszaügyeskedte magát a családjához Budapestre.

Bővebb tájékoztatást az '56-os magyar forradalom után kapnak. A menekültekkel Margith Gábor is Szenttamásra kerül. Gyakran eljár Gallaiékhoz, mesél a Krebs családról, beszélgetés közben felfigyel arra, hogy Gallai István Luszti Márton lebukása kapcsán megemlíti a „Szentháromság” szót.

A szenttamási katolikus templommal szemben áll a Szentháromság-szobor. Margith Gábor megbontja, és megtalálja az elrejtett aranyat. Ezzel megy Amerikába.

Az 1990-es évek legelején a délszláv polgárháború kitörésekor Gallai István dollárezreket kap Amerikából, azzal, hogy segítse a háború elől menekülő magyar fiatalokat.

Rézi számolgotja a dollárokat, listát készít, Rojtos Gallai István pedig maga elé veszi citeráját, hosszú évek során megszokta, hogy latroknak is játszik.

Utólagos megjegyzések: 1) A hosszú történetet időben feszesebb-re lehet szabni. 2) Az irodalmi alapanyag részben vagy egészében megjelent angol, francia, német, lengyel, horvát, szlovén nyelven is. A film elkészítésekor ez is figyelembe vehető.

Gépiratból

MÁSODIK RÉSZ

A saját gyermek-, kamasz- és fiatalfelnőtt-kor emlékeiből

*A Ferenc-csatorna partjától – a „Keglovics” utcán át –
a dél-macedóniai útépítő munkaakció barakkjáig*

Az ormótlan teherhajó

bevezető a Keresünk egy jobb hajót című forgatókönyvhöz

Állítom, hogy még most is van valahol egy ormótlan teherhajó, amely lassan és csöndesen úszik a vízen, és amikor néha kiköt, a gyerekek megbizonyosodhatnak róla, hogy egy nagyon szőke és nagyon tiszta kislány áll rajta, és a part felé néz.

Persze a hajó aztán megint csak továbbúszik, és attól kezdve nagyon fog hiányozni, mint minden, amiről tudjuk, hogy végképp elmúlt. Mert a gyerekek, akármilyen szomorúan is hangzik ez, felnőttekké válnak: a szemük megromlik, és többé már nem vesznek észre bizonyos egészen fontos dolgokat. Legfeljebb időnként hiányolják őket.

Igen, a felnőtté válásról írtam, azoknak, akiknek még jó szemük van, és egy kicsit azoknak is, akiknek már megromlott a látásuk. Nem írhattam erről túlságosan vidám könyvet, mert nekem időnként nagyon hiányzik az az ormótlan teherhajó. De azért biztos vagyok benne, hogy megvan valahol, csöndesen úszik a vízen, és amikor néha kiköt a part mellett, a gyerekek felfedezik rajta azt a szőke és nagyon tiszta kislányt, aki mindennek tud örülni, és szeret hangosan nevetni.

Keresünk egy jobb hajót

irodalmi forgatókönyv

Nyári délután. Ütött-kopott homokszállító teherhajó úszik a folyón, kiköt-ni készül. A parton Pollák hanyatt fekvő alszik a napon, nem messze tőle Sz. Sz. Dollár papírok felett görnyed, képregényt rajzol, vadnyugati történetet. A Fiú a part közelében úszik, a hajót figyeli. Aztán lassan a parthoz úszik, lassan odamegy Sz. Sz. Dollárhoz, egy ideig nézi a rajzokat, majd csöndesen közli:

FIÚ Hajó érkezett.

Sz. Sz. Dollár nem emeli fel a fejét, a rajzokat vizsgálgatja.

SZ.SZ.DOLLÁR Szerinted ezek is egyforma pofák?

FIÚ Hát... eléggé hasonlítanak egymásra. Csupa egyforma cowboy.

SZ.SZ.DOLLÁR Ezek nem cowboyok, hanem banditák.

FIÚ Túlságosan szépek ahhoz. Egyforma, szép pofájú banditák.

Rondább pofákat kellene rajzolni.

SZ.SZ.DOLLÁR A fene egye meg! A szerkesztőségben megint vissza fogják dobni a rajzaimat.

A Fiú leguggol Sz. Sz. Dollár mellé, és tudálékosan magyarázni kezd.

FIÚ Az a te bajod, hogy sohasem nézel szét magad körül. Rajzolgatod az egyforma cowboyokat és banditákat, és közben nem nézel szét magad körül. Az életből kell merítened a különféle arcokat.

SZ.SZ.DOLLÁR Hogyan az életből?

FIÚ Menj ki az utcára, figyeld meg az embereket, és rajzold le őket. Vagy gyere el hozzám a műhelybe. Annyi ocsmány pofát látsz egy rakáson, hogy kitelik belőlük egy egész rablóbanda. Éppen csak kalapot kell rajzolni a fejükre.

SZ.SZ.DOLLÁR Tényleg?

FIÚ Tényleg. Egyébként mindjárt kiköt a hajó.

Sz. Sz. Dollár végre felemeli a fejét, hosszasan nézi a kikötni készülő hajót.

SZ.SZ.DOLLÁR Elég ócska hajónak látszik.

FIÚ De isteni fejeseket lehet ugrálni róla. Alig várom, hogy felmászhasak a fedélzetére.

SZ.SZ.DOLLÁR Nem biztos, hogy felengednek bennünket.

A múlt héten sem engedtek fel bennünket arra a másik hajóra.

FIÚ Erre felengednek bennünket. Érzem.

SZ.SZ.DOLLÁR Fogadjunk!

FIÚ Fogadjunk!

SZ.SZ.DOLLÁR Három sörbe.

FIÚ Három sörbe.

SZ.SZ.DOLLÁR Te fogod megdolgozni a hajósokat.

FIÚ Bíz csak rám!

A hajó partot ér, kiköt. Néhány hajós sürgölődik a fedélzeten és a parton.

SZ.SZ.DOLLÁR Ébreszd fel Pollákot!

A Fiú az alvó Pollákhoz megy, vizes lábát a mellére teszi.

FIÚ Ne mozdulj, ha kedves az életed!

Pollák felébred, riadtan néz a Fiúra.

POLLÁK Mit hülyéskedsz megint? Vidd innen a ronda lábadat!

FIÚ Dolcsi holnap berajzol a regényébe. Bandita leszel.

Pollák félrelöki a Fiú lábát, felül.

POLLÁK Menj a francba!

FIÚ Hajó a láthatáron.

Pollák körülnéz, szemügyre veszi a hajót.

POLLÁK Nem érdekel. Mondtam, hogy több hajót nem vállalom.

SZ.SZ.DOLLÁR Vállalta a kisi. Fogadott velem három sörben.

POLLÁK Az egészen más. Remélem, van pénzed.

FIÚ Ne izgulj! Megnyerem a fogadást.

A hajón és a hajó körül lassan megszűnik a mozgás, a fiúk távolról figyelik.

POLLÁK Úgy látszik, homokot hoztak.

FIÚ Ha egy kis szerencsénk van, öt-hat napig is eltart, amíg ki-hordják.

SZ.SZ.DOLLÁR Még nem vagyunk fent. Majd ha már felengedtek bennünket, akkor szavalj.

FIÚ Egész biztos felengednek bennünket.

SZ.SZ.DOLLÁR Fenemód biztos vagy a dolgodban, kisfiú.

POLLÁK Nem jó, ha annyira biztos vagy a dolgodban, kisfiú.

FIÚ Abbahagyhatnátok ezt a kisfiúzást.

A hajóról egy fehér inges, nagydarab, durva arcú hajóslegény jön le, a városba indul, a fiúk mellett megy el. A fiúk alaposan megnézik, különösen Sz. Sz. Dollár.

SZ.SZ.DOLLÁR Remélem, nem ez a kormányos.

POLLÁK Micsoda ronda pofa. A keze meg akkora, mint egy hajólapát.

A Fiú Sz. Sz. Dollárhoz fordul.

FIÚ Rajzold le a pasast. A képregényedben ő lehetne a „Véres kéz” bandájának a vezére.

Sz. Sz. Dollár papírt, tollat fog a kézbe, felvázolja a hajóslegény arcát.

SZ.SZ.DOLLÁR Nem rossz ötlet. Csakhogy túlságosan buta pofája van. Ilyen pofával ma már nem lehet valaki bandavezér.

FIÚ De mindenképpen érdemes lerajzolni.

SZ.SZ.DOLLÁR Legfeljebb majd ő lesz a Fojtogató Bill.

POLLÁK Menjünk már a hajóhoz.

Felkelnek, elindulnak a hajó felé, a Fiút előreengedik. Amikor a hajó közelebe érnek, a fedélzeten megjelenik egy fiatal leány, rövidnadrágban, feszes, sárga blúzban. A fiúk megtorpannak.

SZ.SZ.DOLLÁR Húha! Egészen jól néz ki. Most már bánom, hogy nem én vállaltam ezt a hajót.

POLLÁK Mi az, fiú? Megijedtél?

FIÚ Nem. Csak egy kicsit furcsa...

SZ.SZ.DOLLÁR Előre! Nagyon helyes lány, ne félj tőle. Menet közben akár fel is szedheted magadnak.

A Fiú a hajóhoz megy, megáll, szemben a lánnyal.

FIÚ Szevasz. Szép kis hajó.

A lány körülnéz a hajón.

REA Csúnya.

Pollák a háttérben elröhögi magát. A Fiú dühösen hátrafordul, aztán ismét a lányhoz beszél.

FIÚ Mit csinálsz a hajón?

Pollák megint nevet.

POLLÁK Ő a hajóskapitány.

Rea is elneveti magát.

REA Igen. Én vagyok a hajóskapitány. De neked miért ilyen vörös az arcod?

POLLÁK Berezelt a kisfiú.

REA Ki az, aki folyton röhög?

FIÚ Egy közönséges barom.

REA És ki az a másik?

FIÚ Sz. Sz. Dollár.

REA Mi az, hogy Sz. Sz. Dollár?

FIÚ Száz Szerelmes Dollár. Majd egyszer elmagyarázom. Hogy hívnak?

A lány egy ideig gyanakodva méregeti a fiút, aztán megmondja a nevét.

REA Andreának.

FIÚ Szép név. Nagyon szép név.

REA Nekem nem tetszik. Az apám Reának hív.

FIÚ Az jobban tetszik?

REA Igen.

FIÚ Akkor én is Reának foglak hívni. Szeretnék felmenni a hajóra. Ki itt a kormányos?

REA Az apám.

FIÚ Ó az a nagydarab ember, aki bement a városba?

REA Nem. Az apám itt van a hajón.

FIÚ Nagyszerű. Akkor szólj az apádnak, hogy engedjen fel bennünket a hajóra.

REA Mit akartok a hajón?

FIÚ Semmit. Nem csinálnánk az égvilágon semmi rosszat, csak fejeseket ugrálnánk a hajóról. Szeretjük, ha tiszták vagyunk. Az ember csak úgy lehet igazán tiszta, ha fejest ugrik a vízbe.

REA Én is szoktam fejeseket ugrálni a hajóról.

FIÚ Együtt fürödhetnék mind a négyen.

REA Hát, megkérdezhetem.

A lány elmegy, eltűnik a hajóban. Sz. Sz. Dollár és Pollák odamennek a Fiúhoz. A Fiú ráförmed Pollákra.

FIÚ Te egy közönséges barom vagy! Mit röhögsz rajtam minduntalan? Majdnem elrontottad.

POLLÁK Be voltál rezelve. Vörösödtél, mint a róka.

SZ.SZ.DOLLÁR Ne hallgass rá! Egészen jól csináltad a dolgot. Szedd fel magadnak a lányt.

FIÚ Hány éves lehet?

SZ.SZ.DOLLÁR Tizenhat-tizenhét.

Rea ismét felbukkan, a hajó széléhez megy.

REA Azt mondja az apám, hogy csak akkor jöhetnek fel, ha nem csődítetek ide másokat is. Nem szeretné, hogy fürdőzők lepjék el a hajót.

FIÚ Ide nem jár senki más fürödni. De még ha jönnének is, mi nem engednénk fel senki mást a hajóra.

REA Akkor gyertek.

A fiúk vidáman felszaladnak a hajóra, elfutnak a másik oldalára, és fejest ugranak a vízbe. Integetnek Reának.

FIÚ Ugorj te is!

REA Ma nem.

Rea egy kötelet dob a vízbe, a fiúk azon másznak vissza a hajóra, ismét beugranak a vízbe. Sz. Sz. Dollár vállon veregeti Fiút.

SZ.SZ.DOLLÁR Szívesen kifizetem a három üveg sört.

Rea leül a hajón, nézi a fürdőzőket. Sz. Sz. Dollár és Pollák úszkálnak, a Fiú miután még néhány fejest ugrik, leül Rea mellé.

FIÚ Nagyon rendes lány vagy. Ha lesz pénzem, veszek neked még egy ilyen sárga blúzt.

REA Az jó volna. Ez már elég régi.

Megjelenik a lány apja, végigsétál a hajón.

FIÚ Ó az apád?

REA Igen.

FIÚ Ó is rendes ember. Neki meg egy pipát veszek, ha lesz pénzem. Biztosan pipázik.

REA Nem pipázik.

FIÚ Akkor biztosan iszik.

REA Nem iszik.

FIÚ A hajósok általában isznak meg pipáznak.

REA A mi hajónkon senki sem pipázik.

FIÚ Hol van az anyád?

A lány egyszerre rosszkedvű lesz, sokáig néz a vízre.

REA Elment egy másik hajóval. Már régen. Az apám meg néha napokig nem szól hozzám egy szót sem.

A Fiú zavartan feláll, téblábol a hajón, aztán a vízbe ugrik, úszkál Sz. Sz. Dollárékkal. A parton feltűnik egy kéményseprő, lassan kerékpározik a folyó mellett. A fiúk erre mindhárman felmásznak a hajóra, a kéményseprőt nézik. Rea is a kéményseprőt nézi.

SZ.SZ.DOLLÁR Hét óra körül járhat az idő. Mindig ilyenkor megy hazafelé.

POLLÁK Mi is indulhatunk lassan. Még vacsoráznunk kell.

SZ.SZ.DOLLÁR És ma éjjel költözünk is.

Rea továbbra is a kéményseprőt figyeli.

REA Milyen piszkos. Tetőtől talpig piszkos.

FIÚ Kormos. És szerencsét hoz.

REA Mit gondolsz, hogyan mosakszik?

FIÚ Nem tudom. Bizonyára úgy mosakszik, mint a többi ember.

REA Láttad már mosakodni?

FIÚ Nem láttam.

REA Mit gondolsz, hol kezdi a mosakodást? A kezét mossa meg először, vagy a lábát, vagy az arcát?

FIÚ Nem tudom.

REA Szeretném egyszer megfigyelni, amikor este hazamegy, és mosakodni kezd.

Sz. Sz. Dollár figyelmeztetően köszörüli a torkát, a Fiú megérti a jelzést.

FIÚ Tudom, hogy hol lakik. Ha akarod, elvezetlek oda valamelyik este, és meglessük, amikor mosakszik.

REA Holnap este az apám a városba megy.

FIÚ Akkor holnap este meglessük a kéményseprőt. Hány éves vagy?

REA Tizenhárom.

FIÚ Ne hülyéskedj!

REA Nem hülyéskedek. Kérdezd meg az apámat, ha nem hiszed.

Pollák majd megpukkad a visszafojtott nevetéstől. Sz. Sz. Dollár és a Fiú zavartan néznek egymásra és a lányra.

SZ.SZ.DOLLÁR No, menjünk! Holnap délután találkozunk.

A fiúk lemennek a hajóról, mennek a parton, Rea néz utánuk, visszahallat-szik Pollák nevetése. Pollák még mindig nevet.

A három fiú vásárol az önkiszolgálóban.

POLLÁK Tizenhárom éves! Pofára estél, kisfiú!

SZ.SZ.DOLLÁR A fene egye meg. Legalább tizenhat évesnek néztem.

FIÚ Én is. Az a szűk blúz megtéveszti az embert.

POLLÁK Tizenhárom éves! És holnap este mennek meglesni a kéményseprőt.

SZ.SZ.DOLLÁR A kéményseprőhöz tényleg el kell vezetned, mert még megharagszik ránk, és nem enged föl többet a hajóra.

FIÚ Jól van, majd elvezetem.

Sz. Sz. Dollár a söröket szétosztja, a pálinkásüveget a földre teszi.

SZ.SZ.DOLLÁR Azért mégis megnyerted a fogadást, fiú.

A Fiú iszik a sörből, aztán felemeli, nézegeti a pálinkásüveget.

FIÚ Remélem, az éjjeliőrnek ízleni fog.

POLLÁK Persze hogy ízleni fog neki.

A három fiú félig vagy majdnem kész emeletes épületek között gyalogol, Sz. Sz. Dollár viszi a pálinkát. Az egyik épület előtt az Éjjeliőr várja őket, a háta mögé mutat.

ÉJJELIŐR Ide napokon belül beköltöznek a lakók. Pucolnotok kell!

SZ.SZ.DOLLÁR Tudjuk.

Sz. Sz. Dollár átadja a pálinkát az éjjeliőrnek, az kinyitja az üveget, beleszagol, és mindjárt jobb kedvre derül.

ÉJJELIŐR Itt holnap már bekapcsolják a villanyt meg a vizet. De találtam nektek egy másik házat. Remek ház, tele luxuslakásokkal, és itt van a közelben.

SZ.SZ.DOLLÁR Mindjárt összepakolunk.

A fiúk besietnek az üres épületbe, bemennek az egyik lakásba, ahol eddig meghúzták magukat. Meggyújtanak két petróleumlámpát. Nem sok holmijuk van. Polláknak egy tábori ágya és egy tranzisztoros rádiója, Sz. Sz.

Dollárnak és a Fiúnak egy-egy gumimatraca, mindhármuknak egy-egy takarója, ezenkívül egy vizeskancsó, egy vödör, néhány pohár és rengeteg papír, amire Sz. Sz. Dollár a képregényeit rajzolja. Néhány ruhadarab. Az egyik fal tele van ragasztva rajzokkal. Gyorsan összepakolják a kevéske holmit, Pollák végignézi a rajzokon.

POLLÁK Csupa egyforma cowboy.

Sz. Sz. Dollár letépi a falról a rajzokat, összegyűri őket, és a sarokba dobja.

SZ.SZ.DOLLÁR Holnaptól kezdve az életből érdemem a pofákat, és a cowboyok nem fognak hasonlítani egymásra.

Felpakolva kimennek az épületből, az Éjjeliőr várja őket, zseblámpával világít nekik, egy másik épületbe vezeti a fiúkat. Itt szép nagy lakások vannak, még nem teljesen készek, az áram és a víz nincs bekapcsolva. Bemennek a négyszobás lakásba, a fiúk lerakodnak, meggyújtják a két petróleumlámpát, nézelődnek. Az Éjjeliőr megmutatja a helyiségeket.

ÉJJELIŐR No, mit mondtam? Igazi luxuslakás. Két fürdőszobája van, és mindenféle színes csempe.

POLLÁK De víz nincs.

ÉJJELIŐR Heti két üveg pálinkáért? Egyébként közel van a kút.

SZ.SZ.DOLLÁR Meddig maradhatunk itt?

ÉJJELIŐR A nyarat kihúzhatjátok. Ezt még nyalogatni fogják egy ideig. Fejeseknek készülnek a lakások.

Az Éjjeliőr elmegy. A fiúk szétrakodnak, mindenki választ magának egy szobát, Pollák felállítja a tábori ágyat, Sz. Sz. Dollár és a Fiú felfújja a gumimatracokat. Összegyűlnek az egyik szobában, lerakják a lámpákat, leülnek a padlóra, Pollák bekapcsolja a rádiót, zenét hallgatnak. Sz. Sz. Dollár elővesz öt húszdolláros, gondosan szétteríti őket, mint a kártyalapokat.

SZ.SZ.DOLLÁR Nézzétek, milyen szépek. Hamarosan rengeteg lesz belőlük. Csak beinduljanak a képregényeim!

POLLÁK Ha beindulnak. Egyelőre még csak a vénkisasszonyok tejelnek, akiknek azt hazudod, hogy nősülési szándékaid vannak. És öregíted magad, nem mint az a lány a hajón.

SZ.SZ.DOLLÁR Sose izgulj, lesz még Dolcsinak sok dohányja. Dollár és egyebek. Akkor veszek magamnak egy ilyesféle lakást, tapétás falakkal, csempézett fürdőszobákkal, stíl bútorokkal és két pazar magnóval. Nem ilyen recsegő tranzisztort fogok hallgatni.

POLLÁK Heti két üveg pálinkáért?

SZ.SZ.DOLLÁR Egész éjjel szólni fog a zene, én meg kizárólag drága külföldi italokat iszom, és kizárólag külföldi cigarettákat szívok. Mahagóni asztalon rajzolom a jobbnál jobb képregényeket. Titeket persze le sem köplek majd. Azt is letagadom, hogy valaha ismertelek benneteket.

POLLÁK Nana! Előbb összekaparok én magamnak egy helyes kis villát a város szélén. Gépkocsijavító műhelyt nyitok, és akkor majd megnézzük, hogy kihez ömlik a sok dohány. Fogadok, hogy ti még akkor is ilyen ócska trógerék lesztek, mint most. Veszek egy vadászpuskát, és ha megjelentek a házam közelében, az ablakból fogok lövöldözni rátok.

FIÚ Nem unjátok még ezt a hülye dumát? Minden este ugyanazt mondjátok.

POLLÁK Senki sem kényszerít, hogy végighallgass.

A Fiú feláll, elindul a szobája felé.

FIÚ Nem hát. De azért, ha nekem négyszobás lakásom vagy vilám lenne, néha meghívnám a barátaimat egy pofa külföldi piára vagy egy jó ebédre.

POLLÁK Csakhogy neked sohasem lesz sem négyszobás lakásod, sem villád a város szélén.

FIÚ Ez igaz.

A Fiú bemegy a szobájába, Sz. Sz. Dollár a térdére fektet egy rajzlapot, nézi Pollákot, aztán a dollárokat, és rajzolni kezd.

Kora reggel a Fiú vizet hoz be a lakásba, önt az egyik fürdőszoba kagylójába, mosakszik. Pollák a másik fürdőszobában készülődik. A nappali szoba falán két rajz van kiragasztva. Egy százdolláros és egy ezerdolláros. A százdollároson Pollák arcképe, az ezerdollároson Sz. Sz. Dollár arcképe. A Fiú rosszkedvűen nézegeti őket. Aztán Pollákkal együtt munkába indulnak. Felkapaszkodnak egy zsúfolt buszra. Amint bezáródnak az ajtók, Pollák szemrehányóan fordul a Fiúhoz.

POLLÁK Az este kicsit ideges voltál. Meg pimasz is.

FIÚ Elegem van már a nagy dohányos dumátokból.

POLLÁK A műhelyben majd lecsillapítunk. Nem lesz időm idegeskedni.

FIÚ Máris lecsillapodtam. Ha eszembe jutnak azok a trógerék a műhelyben, egyből lecsillapodom.

POLLÁK Mi bajod van velük?

FIÚ Semmi. Csak éppen utálom, ha Sabol száz évig keresgéli az aprópénzt az újságra, meg azt is utálom, ha Pintér elszalaszt pálinkáért, vagy ha Barth a szendvicseket zabálja, és az arcomba köpködi a morzsákat. Meg aztán minden piszkos abban a műhelyben.

Pollák magyarázni kezd, a Fiú pedig lassan elhúzódik tőle.

POLLÁK Boldog lehetsz, hogy bekerültél egy ilyen piszkos műhelybe, és ilyen emberek közé. Valamennyien értik a dolgukat. Én is tőlük tanultam meg a szakmát, és mondhatom, hogy jól megtanultam. Pedig engem is ugráltattak annak idején éppen eleget, de...

Pollák észreveszi, hogy a Fiú elment mellőle, dühösen elhallgat. Amikor leszállnak az autóbusról, dühösen ráförmed.

POLLÁK Máskor, ha elmész mellőlem, méltóztass kinyitni a po-fádat. Én magyarázok, te pedig elszöksz onnan. Az emberek azt gondolták, hogy hülye vagyok.

FIÚ Jól gondolták. Ahogy közeledünk a rohadt műhely felé, egyre hülyébb leszel.

POLLÁK Viselkedj tisztességesen! Nem azért hoztalak be a műhelybe, hogy piszkoskodj velem.

A műhelyhez érnek. Gépkocsiszerelő és gépkocsimosó műhely, bent négyen álldogálnak, Sabol, a főnök, Barth, Pintér és Kovács.

SABOL Már azt hittem, elhaláloztál, fiú. Nagyon vártunk már. No, ugorj ide gyorsan!

Valamennyien pénzt szednek elő, a Fiúnak adják. Sabol komoran kotorászik a zsebeiben, szedi össze az aprópénzt. A Fiú türelmetlenül forgatja a fejét.

PINTÉR Nekem a szokásosat.

BARTH Számold meg a visszajáró pénzt!

KOVÁCS Friss kiflit kérjél!

Sabol végre összekotorja az aprópénzeket, a Fiú markába nyomja.

SABOL Ne bámészkodj az utcán, hanem igyekezz vissza! Sok dolgunk lesz ma is.

A Fiú kimegy a műhelyből, a többiek kezdenek beöltözni munkaruhájukba. Később a Fiú az újságárus bódé előtt áll kiflikkel, szendvicsekkel és fél liter pálinkával megpakolva. Az öreg újságárus türelmesen várja, amíg kiszámolja az aprópénzt az újságért. A Fiú mindent bevisz a műhelybe, Sabolék leülnek, meghúzzák a pálinkásüveget, enni kezdenek, Pollák és a Fiú egy-egy kiflit eszik.

SABOL Már három kocsit vár mosásra. Mozogj, fiú!

A Fiú gyorsan befejezi az evést, beöltözik piszkos, olajos munkaruhájába, elsiet a várakozó kocsikhoz, és mosni kezdi az első autót. Később megjelenik a kocsit tulajdonosa is, figyeli a Fiút, aki lassan befejezi a mosást. Odajön Pollák, kinyitja az egyik ajtót, végighúzza az ujját a műszerfalon.

POLLÁK Poros. Törölgesd át még egyszer! De rendesen! Az emberek tiszta kocsiban szeretnek ülni.

A Fiú a tulajdonosra néz, aztán törölgetni kezdi a kocsit belsejét, közben halkán Pollák felé sziszegi.

FIÚ Barom.
KOCSITULAJDONOS Jó lesz. Köszönöm.

Fizet, elhajtja az autót, a Fiú elkezd mosni a következőt. A műhelyben beindul a munka, a többiek javítják a kocsikat. Felbukkan Sz. Sz. Dollár rajzlapokkal, ceruzával. Odasétál a Fiúhoz.

SZ.SZ.DOLLÁR Húzod az igát?

FIÚ Te nem dolgozol ma?

SZ.SZ.DOLLÁR Elengedett a címfestő. Nincs sok munkája, azt mondta, egy hétig nyugodtan lóghatok. Addig majd gyűjtöm az életből a pófákat a képregényhez.

FIÚ Jó neked.

Sz. Sz. Dollár szétnéz a műhelyben, az embereket figyeli.

SZ.SZ.DOLLÁR Ez lenne az a rablóbanda, akiről beszéltél?

FIÚ Persze. Rajzold le őket!

SZ.SZ.DOLLÁR Kissé elnyűtteknek látszanak.

FIÚ Sokat éjszakáznak.

SZ.SZ.DOLLÁR Hát igen. A kicsapongó életmód.

FIÚ Vadnyugaton ez már így van.

Bejön a Fiú apja a műhelybe, falusi ember, megáll, forgolódik. Sz. Sz. Dollár észreveszi.

SZ.SZ.DOLLÁR Itt van az apád.

FIÚ Hogy kerül ide?

Apa meglátja a Fiút, odamegy hozzá, mosolyogva megveregeti a vállát.

APA Jól vagy?

FIÚ Jól. Te hogy kerülsz ide?

APA Segíték Bicskeinek piacozni. Én cipelem a ládákat. Még az éjjel feljöttünk.

FIÚ Állandó munka?

APA Nem. De hát nincs jobb. Valamennyi pénzt azért így is keresek. Csak nem tudom, mi lesz velünk a télen.

SZ.SZ.DOLLÁR Én megyek rajzolni.

Sz. Sz. Dollár eltávolodik, leül, és elkezd rajzolni.

APA Rendes dolog volt attól a Pollák gyerektől, hogy behozott ebbe a műhelybe.

FIÚ Nagyon rendes dolog volt.

APA Még mindig azokban a félig kész házakban laktok?

FIÚ Még mindig. Nyáron megfelel. Őszre majd keresünk valami albérletet, vagy veszünk egy vaskályhát.

Kintről autótülkölés hallatszik.

APA Ez Bicskei. Siet haza. Pénzed van?

FIÚ Van, amennyi kell.

APA Anyád üdvözl.

FIÚ Én is üdvözlöm őt.

Apa megveregeti a Fiú vállát, kimegy a műhelyből. Folyik tovább a munka, újabb kocsikat hoznak javításra vagy mosásra. Amikor nem kell autót mosnia, a Fiú segít a többieknek, főleg a szerszámokat adogatja nekik. Sz. Sz. Dollár közben rendületlenül rajzol. Nemcsak a műhelyben dolgozókat, hanem a kocsitulajdonosokat is lerajzolja. Nem sokkal a munkaidő letelte előtt Sz. Sz. Dollár odamegy a Fiúhoz.

SZ.SZ.DOLLÁR Eleget forgolódtam az életben. Mindjárt két óra lesz. Megvárlak a tejcsarnoknál. Veszek valami ennivalót is.

FIÚ Rendben.

SZ.SZ.DOLLÁR Mehetünk egyenesen a hajóra.

FIÚ Persze.

SZ.SZ.DOLLÁR Irány a tiszta víz!

FIÚ Nagy szükségem van rá.

Sz. Sz. Dollár kimegy a műhelyből, a szerelők kezdik összeszedni, rendezni a szerszámaikat. A Fiú odamegy Pollákhoz.

POLLÁK Kifáradtál? Vagy még mindig ideges vagy?

FIÚ Jössz a hajóra?

POLLÁK Nem. Különmunkát vállaltam délutánra.

FIÚ Így jön össze a nagy dohány?

POLLÁK Így is.

Sz. Sz. Dollár és a Fiú a folyóparton vannak, felszaladnak a hajóra, Rea már fürdőruhában várja őket. Üdvözlik egymást, nevetnek, a fiúk is fürdőruhára vetkőznek, a Fiú nevetve felborzolja Rea haját. A két fiú fejest ugrik a vízbe, Rea is utánuk ugrik. (Víz alatti kamerával lehetne bemutatni, ahogyan élvezik a fürdést.)

REA Szereted a vizet?

FIÚ Végre kezdem tisztának érezni magam. Eléggé bekoszolódtam a nap folyamán.

REA Hol van az a barom, aki mindig röhög?

FIÚ Húzza az igát.

SZ.SZ.DOLLÁR Sok pénzt szeretne keresni.

A Fiú szemügyre veszi a vízből a hajót. Reához fordul.

FIÚ A ti hajótok a legrendesebb hajó a világon.

REA Ronda hajó. Utálom.

FIÚ Miért? Szerintem nagyon rendes hajó.

REA Utálom.

FIÚ De miért?

REA Mert lusta és ügyetlen és hideg. Olyan ügyetlen és hideg, mint a... mint a hal.

FIÚ Nekem tetszik. Isteni fejeseket lehet ugrálni róla.

REA Szeretnék elszökni róla.

FIÚ Hát akkor szökjél.

REA Egyszer el fogok szökni.

FIÚ Hova?

REA Nem tudom. Lehet, hogy a tengerre.

FIÚ Hülyeség. A tengeren is hajók vannak. Ügyetlen és hideg hajók. Olyanok, mint a halak.

REA Nem igaz. Azok másfajta hajók. Azokon zene szól, és táncolni lehet rajtuk.

FIÚ Honnan tudod?

REA Tudom!

A hajón megjelenik a nagydarab hajóslegény, mereven nézi a fürdőzőket.

FIÚ Így már nekem sem tetszik annyira a hajótok. Nem szeretem, ha ilyen nagydarab pasasok bámulnak rám.

REA Ez is egy közönséges barom. Néha hetekig nem szól semmit, csak bámul az emberre.

FIÚ Menjünk fel, hátha akkor elkotródik innen.

Felmásznak a hajóra, a hajóslegény elmegy. A Fiú és Rea lefekszenek napozni. Feljön a hajóra Sz. Sz. Dollár is.

REA Megígérted, hogy ma elvezetsz a kéményseprőhöz.

FIÚ Ha megígérted, akkor el is vezetek, nyugodt lehetsz.

SZ.SZ.DOLLÁR Kis kertes házban lakik. A kerten keresztül lopakodjatok a házához.

REA Mit gondoltok, hogyan mosakszik?

FIÚ A fene tudja. Nem is érdekel túlságosan. Fürödni akarok. Tiszta szeretnék lenni.

A Fiú fejest ugrik a hajóról, hosszan úszik a víz alatt. A parton megjelenik a kéményseprő, fáradtan kerékpározik a folyó mellett.

A Fiú és Rea egy elhanyagolt, gazos kertben osonnak a fák között.

REA Itt lakik?

FIÚ Itt lakik. Nemsokára hazaér.

REA Mit gondolsz, teljesen egyedül lakik?

FIÚ Azt hiszem. Nagyon rohadt állapotban van a kert. Ha volna felesége, egész biztosan nem volna ilyen rohadt állapotban a kert.

REA Meg voltam győződve, hogy a kéményseprőknek van feleségük.

FIÚ Nem értem, hogy miért voltál éppen erről meggyőződve.

REA Nem tudom. De meg voltam győződve, hogy van feleségük.

FIÚ Hát ennek nincs. És most már fogd be a szád, mert megérkezett.

A Fiú és Rea a kertből látják, hogy nyílik a bejárati kiskapu. Lehasalnak a fűben, Rea belekapaszkodik a Fiú karjába. A kéményseprő bejön az udvarba, a kerékpárt a falhoz támasztja, gyanakodva nézelődik a kert felé. Kormos, fekete, csak a szeme fehérje világít. Aztán bemegy a házba, bezárja maga után az ajtót. Alkonyodik már, az egyik ablak mögött felgyullad a villany. A gyerekek még mindig a fűben lapítanak. Rea szorítja a Fiú karját. A kivilágított ablak mögül neszezés, edénycsörömpölés hallatszik.

FIÚ Félsz?

REA Nem félek.

FIÚ Akkor mi a fenének szorítod a karomat? Lenyúzkod a bőrt róla.

Rea megsimogatja a Fiú karját.

REA Ne haragudj. Nem akartam, hogy fájjon.

FIÚ Nem haragszom. No, megnézzük?

REA Nézzük meg!

Lassan lopakodnak a ház felé. Odamennek, és benéznek a kivilágított ablakon. A kéményseprő a konyhában ül az asztal mellett, feketén, komoran, két kezét azonban már megmosta, keze feje szinte fehérén világít. Fehér tej van előtte egy csészében, néha kortyol belőle, fehér kenyeret szeletel, és fehér szalonnát eszik. Az arca nézhetetlenül szomorú, sőt határozottan rémültnek látszik. A gyerekek kimeredt szemmel figyelik. A kéményseprő ijedt, üres tekintettel eszik. Rea a Fiúba kapaszkodik ismét. Suttog.

REA Félek.

A Fiú elhúzza Reát az ablaktól. Visszaosonnak a kertbe, aztán kimennek az utcára, és futni kezdenek. A folyó mellé, a hajóhoz érnek, lihegve leülnek.

FIÚ Igazad volt. A kezét mosta meg először.

REA Láttad az arcát?

FIÚ Láttam.

REA Nagyon félt valamitől.

FIÚ Istentelenül félt. Talán azért, mert egyedül volt.

REA Én is félek, még mindig.

A Fiú megsimogatja Rea fejét.

FIÚ Ne hülyéskedj!

REA Jó, hogy itt vagy. Még mindig nagyon félek.

FIÚ Ne félj! Igaz, hogy rohadt látvány volt, de azért nem kell félned.

REA Ne menj még el!

FIÚ Nem megyek. Itt maradok, ameddig akarod.

REA Akkor jó. Nem vagy éhes?

FIÚ Éhes vagyok.

REA Hozok vajas kenyeret. Jó?

FIÚ Jó.

Rea felugrik, felszalad a hajóra. A Fiú köveket dobál a vízbe. A hajón ismét végigmegy a nagydarab hajóslegény. Rea megjelenik két karéj vajas kenyérral, az egyiket a Fiúnak adja. Esznek.

REA Mit szoktál csinálni esténként?

FIÚ Mindenfélét. Leginkább elmegyek a körhintához Pollákkal és Sz. Sz. Dollárral.

REA Mit csináltok a körhintánál?

FIÚ Mindenfélét. Fel lehet ülni a hintára, célba lőhetünk, meg hasonló dolgokat lehet csinálni.

A Fiú megeszi a kenyerét, Rea kedvetlenül rágcsálja a magáét. Odanyújtja a Fiúnak.

REA Nem bírom megenni. Kéred?

FIÚ Add ide!

A Fiú megeszi Rea kenyerét is.

REA Szeretném, ha egyszer elvezetnél engem is a hintához.

FIÚ Mikor?

REA Valamelyik este, amikor az apám megint a városba megy.

FIÚ Rendben van. Nem félsz már?

REA Nem.

FIÚ Akkor most elmegyek a körhintához. Lehet, hogy Sz. Sz. Dollár is ott lesz. Ha éppen nem rajzolja a képregényét.

Vásári zene hallatszik, először távolabbról, aztán egyre közelebből. Este van, feltűnik a csillogó körhinta, embereket röpít körbe-körbe, mellette néhány mutatóványosbódé és egy céllövő sátor. Afféle vidéki vidámpark ez, férfiak, nők sétálgatnak a hinta körül. A Fiú Sz. Sz. Dollárt és Pollákat keresi, de ők nincsenek ott. A Fiú elkezd nézni az emberek arcát, és azok szomorúságukkal, ijedtségükkel egyre inkább a kéményseprőre emlékeztetik. Végül a céllövő sátorhoz sodródik. Kér egy légpuskát és tíz golyót. Törpékre és papírvirágokra lehet célozni. A Fiút a törpék is a kéményseprőre emlékeztetik. Őket veszi célba. A törpék feje felett célgömb van, ha azt eltalálják, a törpék csattanva lezuhannak az állványról. Tíz törpe van felállítva. A Fiú lelövi mind a tízet. Visszaadja a puskát és elmegy.

A Fiú berohan a félig kész épületbe, beront a lakásba. Pollák a rádiót hallgatja, Sz. Sz. Dollár lámpafény mellett rajzol.

FIÚ Mutasd a rajzokat!

SZ.SZ.DOLLÁR Csak négyet csináltam.

FIÚ Nem baj, mutasd azt a négyet!

POLLÁK No, nézd csak, milyen idegesek lettünk megint!

SZ.SZ.DOLLÁR Láttátok a kéményseprőt?

FIÚ Láttuk. Nem volt kellemes látvány. Szomorú volt, és rettentően félt valamitől.

SZ.SZ.DOLLÁR Mitől félt?

FIÚ Nem tudom. De aztán elmentem a körhintához, néztem az embereket, és azok is félték valamitől. Valamennyien a kéményseprőre hasonlítottak. Egyformák voltak, akár a te cowboyaidd.

SZ.SZ.DOLLÁR Az én cowboyaaim már nem egyformák.

FIÚ Azt akarom látni! Mutasd a rajzokat!

SZ.SZ.DOLLÁR Tessék. Ez lesz az első oldalam.

Átad egy rajzot a Fiúnak. A rajz egy magányos cowboyt ábrázol, aki lehajtott fejjel töpreng, Sz. Sz. Dollár szövege szerint „nemes elszántság tükröződik az arcán”. (A képregény képeihez a szöveg átvehető a regényből, vagy

megegyezés szerint újat írhatunk hozzá.) A magányos cowboy vonásaiban Sz. Sz. Dollárra emlékeztet. Gyorskezü Frednek hívják.

FIÚ Rendes pasas. Csak egy kicsit szomorú.

SZ.SZ.DOLLÁR Kell is, hogy szomorú legyen. De nem az a lényeg. Szerinted tükröződik nemes elszántság az arcán?

FIÚ Igen. Határozottan.

SZ.SZ.DOLLÁR Szerintem is. Pollák azt mondja, hogy nemigen látszik rajta a nemes elszántság.

POLLÁK Nem azt mondtam. Én csak azt mondtam, hogy jobban látszana a nemes elszántság, ha felemelné a fejét.

FIÚ Szerintem nincs itt semmi baj. Mit fog csinálni ez a pasas?

SZ.SZ.DOLLÁR Bemegy a városba. Rock Citybe.

FIÚ És aztán?

Sz. Sz. Dollár átad még három rajzot a Fiúnak. A rajzok kocsmajeleneteket ábrázolnak. Gyorskezü Fredet nyilvánvaló gonosz szándékkal hamiskártyások és egyéb gyanús alakok veszik körül, akik feltűnően hasonlítanak a korábban a műhelyben látott emberekre.

POLLÁK Valahogy ismerősek nekem ezek a pofák.

FIÚ Nekem is.

SZ.SZ.DOLLÁR Különböznek egymástól.

FIÚ Igen. A rajzokon különböznek egymástól. És mit fognak csinálni?

SZ.SZ.DOLLÁR Előbb kártyáznak. De mivel csálnak, Fred rájuk borítja az asztalt, és akkor megjelenik Fojtogató Bill, akit Fred összever. Aztán még két pasast összever. Később le akarják lőni hátulról, de Mary figyelmezteti, és megmenti az életét.

FIÚ Fred és Mary szerelmesek lesznek egymásba.

SZ.SZ.DOLLÁR Igen, a végén. De már kezdettől fogva rokon-szenveznek egymással.

POLLÁK Kicsit sok a szöveg ezeken a rajzokon. Alig látszik valami a sok szövegtől.

SZ.SZ.DOLLÁR Az elején sok szöveg kell. Később majd kevesebb lesz.

FIÚ Én azt hiszem, ez jó regény lesz. A pasasok nem hasonlítanak egymásra.

Sz. Sz. Dollár büszkén meglengeti a rajzokat, és felragasztja őket a falra.

SZ.SZ.DOLLÁR Ez a lényeg. Érzitek a nagy dohány szagát?

A Fiú rosszkedvű lesz, otthagyja a másik kettőt, eloldalog a szobájába.

A Fiú a műhelyben befejezi a munkáját, menni készül, amikor odalép hozzá Sabol.

SABOL Ne vesd le a munkaruhádat. Mozijegyet kell venned.

FIÚ Már megint?

Sabol megvizsgálja a Fiú munkaruháját, aztán gépolajat hoz egy edényben, és beolajozza a kabátujjakat. Odajön Pintér is, ő meg a Fiú két vállát olajozza meg. A Fiú szerencsétlenül áll, Pollák a távolból vigyorog.

SABOL Ha így megjelenysz a pénztár előtt, mindenki el fog kotródni mellőled. Soron kívül fogsz jegyet kapni.

PINTÉR Az olajos munkaruhának előnyei is vannak. Jegyezd meg magadnak.

Sz. Sz. Dollár a hajón napozik. A Fiú a vízben úszik, közben még mosakszik is. Rea odaúszik mellé.

REA Ma egész délután rosszkedvű vagy.

FIÚ Hagyjál békén!

REA Miért vagy rosszkedvű?

FIÚ Mozijegyet vettem ma.

REA Hát aztán. Mi abban a rossz?

FIÚ Menj a fenébe!

REA Nem akarom, hogy rosszkedvű legyél. Mi bajod van a mozijegyekkel?

FIÚ Arról van szó, hogy annak a barom műhelyfőnöknek vettem a mozijegyet. Ő meg ilyenkor mindig fülig beolajoz, hogy az emberek a pénztárnál elkotródjanak mellőlem, és hogy soron kívül kapjak jegyet.

REA Nagyon rossz érzés lehet, amikor az emberek elkotródnak mellőled.

FIÚ Rohadt érzés.

REA Legközelebb mondd meg annak a baromnak, hogy nem veszel mozijegyet.

FIÚ Kirúg a műhelyből. És akkor mehetek a francba. De ha egyszer nagyon feldühít, otthagynom, és tényleg elmegyek a francba.

REA Hová mennél akkor?

FIÚ Nem tudom. Elmennék bárhová. Nekem teljesen mindegy.

REA Elvinnél engem is magaddal?

FIÚ Hová?

REA Akárhová. Nekem is teljesen mindegy. Mennék veled, akárhová vezetnél.

A Fiú jobb kedvre derül, nevetve víz alá nyomja Rea fejét, amikor ismét felbukkan, jókedvűen ígéri neki:

FIÚ Egész biztosan magammal vinnélek.

REA Elmehetnénk a tengerre is.

FIÚ Nekem mindegy. Felőlem mehetnénk a tengerre is. Aztán a hegyekbe. Aztán ide vissza, a folyóra.

REA Vihetnénk magunkkal egy kis kölyökkutyát.

FIÚ Kölyökkutyát?

REA Mindig szerettem volna egy kis barna szőrű, görbe lábú kölyökkutyát. Nem volna semmi baj vele, hidd el. És én nagyon örülnék, ha magunkkal vinnénk. De csak ha te is akarod.

FIÚ Nem bánom. Egy barna szőrű kölyökkutyát magunkkal vihetnénk.

A parton megjelenik a kéményseprő. Sz. Sz. Dollár lekiabál a hajóról.

SZ.SZ.DOLLÁR Itt jön a kéményseprőtök. Indulnunk kell.

Rea és a Fiú felkapaszkodik a hajóra, valamennyien a kéményseprőt nézik.

REA Napról napra komorabb lesz.

SZ.SZ.DOLLÁR Hogy mosakszik a pasas?

FIÚ Nem tudom. Nem tudom, hogyan mosakszanak a kéményseprők. Mostanában azonban egyre több kéményseprőt láttam. Az utcán, a műhelyben, a körhintánál.

SZ.SZ.DOLLÁR Elmehténék a körhintához. Lelövöldözöm a törpéket.

FIÚ Én meg felülök a hintára. Szeretnék elszédülni egy kicsit.

REA Holnap ismét elmegy az apám. Akkor engem is elvihetnél a körhintához.

FIÚ Rendben van. Holnap találkozunk.

A Fiú felül a körhintára. Sz. Sz. Dollár int neki.

SZ.SZ.DOLLÁR Megyek a törpékhez.

FIÚ Szegény törpék. Ők is a kéményseprőre hasonlítanak.

A körhintá forogni kezd. Sz. Sz. Dollár a céllövő sátorhoz megy, lelövöldözi a törpéket. Aztán visszamegy a körhintához, és odakiált a Fiúnak.

SZ.SZ.DOLLÁR Tényleg hasonlítanak a kéményseprőre!

Leül a hinta közelében. Figyeli és rajzolja az arcokat.

A Fiú és Pollák leszállnak az autóbusról, bemennek a műhelybe, Sabol várja őket.

SABOL Ma korábban érkeztek. A többiek még nincsenek itt.

POLLÁK A Fiú rosszul aludt az éjjel, és engem is korán felébresztett.

SABOL Már megint ideges.

POLLÁK Igen.

SABOL Majd kicsit jobban meghajtjuk napközben. Attól megnyugszik.

POLLÁK Biztosan.

Sabol a Fiúhoz fordul.

SABOL Kezdetnek szaladj el újságért! Később majd hozol reggelit is.

Sabol kotorászni kezd a zsebeiben, szedegeti össze az aprópénzt. Nincs elég aprópénze, előveszi a pénztárcáját, abban csupa nagy címletű papírpénzek vannak. A Fiú utálkozva forgatja a fejét. Pollák rászól.

POLLÁK Ne tekergesd a nyakad! Ugorj azért az újságért!

SABOL Kérd meg az újságárust, hogy adjon egy mai újságot. Holnap majd elviszed a pénzt. És igyekezz, mert ma is sok munkánk lesz.

A Fiú szándékosan lassan megy, elballag az újságáros kioszkjához. Sokáig nézegeti az újságokat, aztán odaszól az öregembernek.

FIÚ Kérek egy képregényt.

Az újságáros ad neki egy képregényt, a Fiú kifizeti.

ÚJSÁGÁRUS Mai újság?

FIÚ Nem kell.

ÚJSÁGÁRUS Hogyhogy?

FIÚ Nem tudja véletlenül, hogy hol szerezhetnék egy kis kölyökkutyát?

ÚJSÁGÁRUS Kölyökkutyát?

FIÚ Igen. Egy görbe lábú, kis kölyökkutyát. Lehetőleg barna szőrűt.

ÚJSÁGÁRUS A szomszédomnak farkaskutyája van.

FIÚ Az nem jó. Az ilyen nagy dögök megharapják az embert.

ÚJSÁGÁRUS Okvetlenül görbe lábú és barna szőrű kell hogy legyen?

FIÚ Igen. Az lenne a legjobb.

ÚJSÁGÁRUS Azt hiszem, valahol a város szélén kell megnézned. Ott még elég sokan tartanak kutyát.

A Fiú városszéli villák, földszintes házak között járkal, benéz az udvarokba, kutyát keres. Némelyik kapura zománcozott tábla van kiségezve „Harapós a kutya” felirattal. Egyik-másik udvarból nagytermetű vérebeek rohannak a kapuhoz, dühösen megugatják a Fiút. Kiskutyát sehol sem talál.

A Fiú bemegy a lakásba, Sz. Sz. Dollár a padlón ül, rajzol.

FIÚ Szervusz. Mi van Freddel? Verekszik már?

SZ.SZ.DOLLÁR Persze hogy verekszik.

FIÚ Mutasd.

SZ.SZ.DOLLÁR Azt, ahol verekszik?

FIÚ Igen.

Sz. Sz. Dollár elővesz néhány képet, ahol Fred a nagydarab hajóslegényre emlékeztető Fojtogató Billt veri, aki fájdalmas AAAU! hangokat hallat.

SZ.SZ.DOLLÁR Itt éppen Fojtogató Billt intézi el.

FIÚ Nagyszerűen verekszik ez a Gyorskezű Fred. Most nagyon jó rajzokat csináltál.

SZ.SZ.DOLLÁR Akarod látni a „Véres kéz” bandájának vezérkarát?

FIÚ Mutasd.

Sz. Sz. Dollár megmutatja a rajzot. Négy ember van rajta, a műhelybeli szerelőkre hasonlítanak.

SZ.SZ.DOLLÁR Készülnek megölni Fredet.

FIÚ Micsoda sötét alakok! Remélem Fred kinyírja őket.

SZ.SZ.DOLLÁR Természetesen. Előbb kettőt közülük lelő az utcán.

Mutatja a képet, ahol ketten Fred golyóitól találva ÁÁÁÁ! kiáltással eldőlnék.

FIÚ Hol a másik kettő?

SZ.SZ.DOLLÁR Isznak a söntés mellett, és azt hiszik, hogy Frednek már vége. Aztán Fred megjelenik az ajtóban, és ők elsápadnak. Aztán megpróbálják hátulról lelőni, de Mary felsikolt, Fred pedig villámgyorsan megfordul, és kinyírja a gazembereket.

FIÚ Mutasd.

SZ.SZ.DOLLÁR Az még nem kész. Majd estére lerajzolom.

FIÚ Én majd kiragasztom az egészet a falra. Alaposan meg akarom nézni mindegyiket, mielőtt eladnánk őket. De most már menjünk fürödni.

A két fiú a folyó partján megy, a hajóról munkások hordják le talicskákkal a homokot.

SZ.SZ.DOLLÁR Ezek még dolgoznak? Hány óra lehet?

FIÚ Dél körül járhat.

Sz. Sz. Dollár megáll, felnéz a napra, aztán a Fiúra néz.

SZ.SZ.DOLLÁR Hogy kerülsz te haza ilyen korán?

FIÚ Felmondtam.

SZ.SZ.DOLLÁR Ne hülyéskedj!

FIÚ Nem hülyéskedek. Ma reggel otthagytam azt a rohadt műhelyt.

SZ.SZ.DOLLÁR Megörültél?!

FIÚ Ne ordíts! Inkább azt mondd meg, hogy hol szerezhetnék egy kölyökkutyát?

SZ.SZ.DOLLÁR Micsodát?

FIÚ Egy görbe lábú kölyökkutyát.

SZ.SZ.DOLLÁR Hülyéskedsz, igaz?

FIÚ Otthagytam a műhelyt, ha mondom. Mit csodálkozol? Láttad, milyen pocsek alakok vannak ott.

SZ.SZ.DOLLÁR És most mit akarsz csinálni?

FIÚ Elmegyek valahová. Lehet, hogy a tengerre.

SZ.SZ.DOLLÁR A tengerre? Mit akarsz a tengeren?

FIÚ Semmit. Majd onnan is továbbmegyek. Aztán visszajövök, és megnézem az újabb rajzaidat. De csak akkor, ha a pofák nem fognak hasonlítani egymásra.

Sz. Sz. Dollár dühösen legyint, és gyanakodva méregeti a Fiút.

SZ.SZ.DOLLÁR És minek ahhoz neked egy kölyökkutya?

FIÚ Reának kell.

SZ.SZ.DOLLÁR Hogyan?

FIÚ Reának kell a kölyökkutya. Magával akarja hozni a tengerre.

Sz. Sz. Dollár megáll, megragadja a Fiú ingét.

SZ.SZ.DOLLÁR Együtt akartok...?

FIÚ Igen.

SZ.SZ.DOLLÁR Egy tizenhárom éves lánnyal? Ugye ez nem igaz?

A Fiú elindul a hajó felé.

FIÚ Gyere. Majd mindjárt meglátod, hogy igaz-e. Különben lesz még Rea húszéves is egyszer.

Felmennek a hajóra, Rea csodálkozva nézi őket, aztán a homokot talicskázó munkásokat.

REA Hány óra van? Nem szoktatok ilyen korán jönni.

Rea már fürdőruhában van, a két fiú is levetkőzik. A Fiú is a munkásokra néz, túl közel vannak, hallhatják minden szavukat.

FIÚ Menjünk a vízbe!

Vízbe ugranak, a Fiú Rea mellé úszik.

REA Mi van?

FIÚ Otthagytam a műhelyt.

Rea tátott szájjal néz a Fiúra, nem tudja, higgyen-e neki, aztán Sz. Sz. Dollárhoz fordul.

REA Ez igaz?

FIÚ Igaz. Ma faképnél hagytam az egész bandát.

Rea elneveti magát.

REA Tényleg igaz?

FIÚ Tényleg.

Rea nevetve a Fiú nyakába ugrik, mindketten lemerülnek a víz alá, össze-ölelkezve bukkannak fel.

REA Mikor indulunk a tengerre?

FIÚ Amikor akarod.

REA Egészen biztos, hogy magaddal viszel engem is?

FIÚ Magammal viszlek, mondtam már.

REA Legjobb lenne hétfőn éjjel elindulni. Kedden korán reggel indul a hajó, mindenki el lesz foglalva, nem veszik észre mindjárt, hogy eltűntem.

Sz. Sz. Dollár kettejük közé úszik. Reára néz.

SZ.SZ.DOLLÁR Fogjátok már be a szátokat! Az apád agyonvág mindkettőtöket. Rendőrséggel fog kerestetni.

REA Nem fognak megtalálni bennünket.

FIÚ Hétfőn éjjel indulunk. Aztán sokáig fogunk menni. De azért időnként visszajövünk megnézni a rajzaidat. Csak a kéményseprőket fogjuk messziről elkerülni.

Sz. Sz. Dollár a hajóhoz úszik, ott megfordul, elneveti magát.

SZ.SZ.DOLLÁR Nem vagytok normálisak. De ha mégis megcsináljátok azt a hülyeséget, nektek adom a száz dolláromat.

Sz. Sz. Dollár felmászik a hajóra, lefekszik napozni. Rea a Fiúhoz fordul.

REA Milyen száz dollárról beszél?

FIÚ Száz szerelmes dollárról. Egy vénlánytól kapta, akinek egyszer házasságot ígért. Minden este azokat a dollárokat nézegeti.

REA És most nekünk adja?

FIÚ Hallottad.

REA Rendes fiú. Még ha hazudott is annak a vénlánynak.

FIÚ Elég rendes fiú.

REA Tehát hétfőn éjjel.

FIÚ Hétfőn éjjel.

REA De azért holnap még elmegyünk a hintához.

FIÚ Persze hogy elmegyünk.

A Fiú és Rea lassan úsznak egymás mellett, a munkások abbahagyják a munkát, mennek hazafelé. Kisvártatva megjelenik Pollák, felsiet a hajóra, megáll a napozó Sz. Sz. Dollár mellett. Nagyon dühös.

POLLÁK Hol van az a taknyos?

SZ.SZ.DOLLÁR Tisztálkodik.

Pollák a hajó szélére siet, kiabálni kezd a Fiúra.

POLLÁK Idefigyelj, te taknyos!

FIÚ Beszélj velem tisztességesen!

POLLÁK Még hogy én...

FIÚ Te! Persze hogy te!

Pollák Sz. Sz. Dollárhoz fordul.

POLLÁK Én megölöm ezt a kölyköt. Képzeld, elszökött a műhelyből.

SZ.SZ.DOLLÁR Tudom. De azért ne öld meg.

Pollák ismét a Fiúhoz beszél.

POLLÁK Idefigyelj! Jól tudod, hogy én vittelek be a műhelybe. Képzelted, hogy miket hallgattam ma miattad.

FIÚ Miért? Nem volt kit beolajozni, és elküldeni mozijegyért?

POLLÁK Ne szemtelenkedj! Éppen eleget nyeltem ma miattad. És mit mondok majd az apádnak, ha kirúgnak a műhelyből? Tudod jól, hogy az apád rám bízott.

Pollák folytatná még a mondókáját, de a Fiú a víz alá bukik, csak a kezét nyújtja ki, és integet Polláknak. Mikor felbukkan, Pollák újból beszélni kezdene, de a Fiú ismét lemerül. Ez többször megismétlődik. Pollák tanácstalanul álldogál, végül a Fiú a vízben marad.

FIÚ Szeretnék tőled kérdezni valamit.

POLLÁK Miért szöktél el?

FIÚ Nem szeretem a kéményseprőket. De inkább azt mondd meg, hogy honnan szerezhetnék egy kölyökkutyát?

POLLÁK Kölyökkutyát?

REA Igen, egy görbe lábú, barna szőrű kis kölyökkutyát.

Pollák kétségbeesetten Sz. Sz. Dollárhoz fordul.

POLLÁK Ezek teljesen meghülyültek. Látod te, hogy ezek teljesen meghülyültek?

SZ.SZ.DOLLÁR Én is mondtam már. De nem érdemes nekik beszélni.

POLLÁK Most mit csináljak?

SZ.SZ.DOLLÁR Ugorj bele a vízbe! Terád is rád fér egy kis tisztalkodás.

Pollák dühösen nézelődik maga körül, aztán levetkőzik, és beleugrik a vízbe. Elúszik messze mindenkitől, Rea és a Fiú mosolyogva néz utána.

A fiúk lakása. A falakon sorra kiragasztva a képregény rajzai. Pollák a rajzokat nézi, és tüntetőleg nem vesz tudomást a Fiúról. Sz. Sz. Dollár az utolsó rajzot fejezi be. Fred és Mary a rajzon összebújva szerelmet vall egymásnak. Megmutatja a rajzot a Fiúnak.

SZ.SZ.DOLLÁR Így végződik. Fred és Mary áll a karámnál, szeretik egymást, és boldogok.

FIÚ Kicsit mintha szomorúak lennének.

SZ.SZ.DOLLÁR Nem szomorúak, hanem komolyak és átszellemlültek.

FIÚ Én, ha boldog vagyok, akkor nevetek.

SZ.SZ.DOLLÁR Te még taknyos kölyök vagy. Egy felnőtt ember nem röhög folyton, hogy az egész világ őt bámulja.

Pollák azokat a rajzokat nézi, ahol Fred Fojtogató Billt veri, Sz. Sz. Dollárhoz fordul.

POLLÁK Biztos vagy te abban, hogyha valakit állon vágnak, akkor azt mondja, hogy AaaaÚ!?

SZ.SZ.DOLLÁR Biztos vagyok benne.

POLLÁK És abban is biztos vagy, hogy ha valakit hasba lőnek, akkor az azt mondja, hogy ÁÁÁÁ!?

SZ.SZ.DOLLÁR Abban is biztos vagyok. Mi mást mondhatna, ha távozik belőle az élet?

POLLÁK Szerintem lehetne fordítva is.

Sz. Sz. Dollár a Fiúhoz fordul.

SZ.SZ.DOLLÁR Te mit gondolsz?

FIÚ Nem láttam még hasba lőtt embert, de szerintem is, ha valakit meglőnek, az főleg azt mondja, hogy ÁÁÁÁ!

SZ. SZ. DOLLÁR Természetesen. Csakis így lehet.

FIÚ Te Dolcsi! Miért nem rajzolod le, hogy Fred és Mary elmennek valahová?

SZ. SZ. DOLLÁR Miért mennének el? Jól megvannak ott, ahol vannak. Fred kapott a várostól egy szép farmot, amiért kinyírta a „Véres kéz” bandáját.

FIÚ Attól még elmehetnének...

SZ. SZ. DOLLÁR Nem mennek sehova.

FIÚ Rajzold le nekem. Megtartanám emlékebe.

POLLÁK Valahogy ezek a pofák is ismerősek nekem.

SZ. SZ. DOLLÁR Az életből merítettem őket.

FIÚ Lerajzolod nekem, hogy Fred és Mary elmennek valahová?

Sz. Sz. Dollár dühösen horkant, azután megadóan legyint.

SZ. SZ. DOLLÁR Jó, lerajzolom. Legyél vele boldog.

FIÚ Máskülönben nagyon jó ez a képregény. Biztosan megveszik tőled.

Este van. A Fiú és Rea a körhinta felé megy, egyre hangosabban hallatszik a zene.

FIÚ Az apád meddig marad a városban?

REA Tizenegy előtt nem hiszem, hogy visszajön. Csak az a nagydarab barom maradt a hajón.

FIÚ Nem sejtik, hogy mire készülünk hétfőn éjjel?

REA Nem. Jó volna addig szerezni egy kölyökkutyát.

FIÚ Megpróbálom.

Odaérnek a körhintához, elvegyülnek a tömegben. Rea kíváncsian bá-mézkodik.

REA Rengeteg ember van itt. De azért örülök, hogy eljöttünk.

FIÚ Később majd nem lesznek ilyen sokan. Akkor felülhetsz te is a hintára.

REA Nem akarok felülni. Itt akarok sétálni veled.

A Fiú a céllövő sátor felé mutat.

FIÚ Ott törpékre lehet lövöldözni.

REA Milyen törpékre?

FIÚ Kicsit a kéményseprőre hasonlítanak.

REA Érdekes lehet.

FIÚ Gyere, megmutatom őket.

REA Nem szeretnék törpe kéményseprőkre lövöldözni.

FIÚ Nem is kell. Majd én lelövöm őket.

A céllövő sátorhoz mennek, a Fiú kér tíz golyót a légpuskába, gondosan céloz, lelövi mind a tíz törpét. Akkor kézen fogja Reát, és elvezeti a sátortól.

REA Nagyszerű volt. Lelőttem valamennyit.

FIÚ Elég sokat gyakoroltam.

Sétálnak, figyelik az embereket.

REA Ez az egész olyan vidám helynek látszik. Az emberek mégis, mintha szomorúak lennének és félnének.

A Fiú távolabbra vezeti Reát a tömegtől.

FIÚ Gyere, mutatok neked valamit.

REA Micsodát?

Leülnek a földre, a Fiú előveszi ingéből a rajzot, amelyen Fred és Mary kézen fogva éppen útnak indulnak.

FIÚ Sz. Sz. Dollár rajzolta.

REA Kik ezek?

FIÚ A pasast Frednek hívják, a lányt meg Marynak. Fred kinyírt egy csomó gazembert, Mary pedig táncosnő volt, de azért nagyon rendes lány maradt, és beleszeretett Fredbe. Ez egy képregény. És ezzel a képpel végződik.

REA És most mit csinálnak?

FIÚ Elindulnak valahová.

REA Csak úgy elindulnak valahová?

FIÚ Igen.

REA Hát ez nagyszerű!

FIÚ Neked adom, ha akarod.

REA Persze hogy akarom. Nagyon tetszik nekem ez a kép. Marynak szép haja van. Kár, hogy Sz. Sz. Dollár nem rajzolt a hajába virágot is.

FIÚ Szeretted a virágot?

REA Szeretem.

A Fiú ismét kézen fogja Reát, vezeti vissza a céllövő sátor felé.

FIÚ Szerzek neked mindjárt virágot.

REA Milyen virágot?

FIÚ Most sajnos csak papírvirágot tudok szerezni, de te képzelj azt, hogy igazi virágok.

REA Szeretem a papírvirágot is.

A Fiú a sátonál most a cérnaszálon lógó papírvirágot veszi célba. A cérnaszálat kell eltalálnia, hogy a papírvirág leessen. Céloz, lö, elhibázza. Másodszor is elhibázza. Rea idegesen rágja a szája szélét, a Fiú a nadrágjába törli a kezét. Harmadszori lövésre leesik az első papírvirág. Aztán lelővődözi a többi is, és egyenként Reának adja a virágokat. Rea boldogan tartja a kezében a virágokat és a rajzot.

FIÚ Ilyenkor este a papírvirágok is olyan szépek, mint az igaziak.

Kézen fogva, mosolyogva sétálgatnak, hallgatják a zenét. A tömeg lassan ritkulni kezd. Egyszer csak előttük áll a nagydarab hajóslegény. Mogorván néz Reára. A gyerekek rámosolyognak.

HAJÓSLEGÉNY Keres az apád.

REA Megyek mindjárt. Nagyon jól érzem itt magam.

HAJÓSLEGÉNY Az apád azt mondta, hogy azonnal vigyelek haza.

REA Menjen a fenébe! Honnan tudad, hogy itt vagyok?

HAJÓSLEGÉNY Láttam, amikor eljöttél a hajóról.

Rea megszorítja a Fiú kezét, és megpróbálja megkerülni a hajóslegényt. Az elkapja Rea karját, és húzni kezdi a lányt maga után.

REA Engedd el, te barom!

A Fiú utánuk szalad, elkapja Rea másik karját, húzza visszafelé.

FIÚ Engedd el a kislányt, te barom!

A hajóslegény hanyagul szájon vágja a Fiút, aki elterül a földön. A Fiú felül, arcából az ingére csöpög a vér, a szája is felrepedt, hiába néz a hajóslegény után, aki vonsozolja Reát; a lány elszórja a papírvirágot, elejti a rajzot.

Sz. Sz. Dollár és Pollák égetik a lakásban a két petróleumlámpát, és rádiót hallgatnak, amikor véresen megérkezik a Fiú. Pollák ügyet sem vet rá, Sz. Sz. Dollár azonban felugrik, felkapja az egyik lámpát, a Fiúra világít.

SZ.SZ. DOLLÁR Mi történt veled? Megvert valaki?

FIÚ Csak az orrom tört be.

Sz. Sz. Dollár közelebb emeli a lámpát a Fiú arcához.

SZ.SZ. DOLLÁR Fenét az orrod! A szád is felrepedt.

FIÚ Szájon vágott az a barom hajóslegény. Istentelenül szájon vágott, azt hittem, hogy szétesik a fejem.

Pollák a háttérből gúnyosan megszólal.

POLLÁK Mit mondtál, amikor szájon vágott? Azt, hogy AAAU, vagy azt, hogy ÁÁÁÁ?

SZ.SZ. DOLLÁR Hagyd békében! Nem látod, hogy csupa vér?

Sz. Sz. Dollár betaszigálja a Fiút az egyik fürdőszobába. A Fiú megmossa az arcát, leveti a véres inget. Tapogatja az arcát.

FIÚ Rondán nézhetek ki.

SZ.SZ. DOLLÁR Elég rondán. Mi történt tulajdonképpen?

FIÚ A hintánál voltunk Reával. Aztán megtalált bennünket a hajóslegény.

SZ.SZ. DOLLÁR Nem értem. Tudtommal hétfőn éjjel akartok elszökni.

FIÚ Persze. Most csak sétáltunk. Hétfőn azért elmegyünk. Még betört orral is.

SZ.SZ.DOLLÁR Most már nehezebben fog menni.
FIÚ De azért menni fog.

Sz. Sz. Dollár int a Fiúnak, és elindul az egyik szoba felé. A Fiú követi.

SZ.SZ.DOLLÁR Szereztem nektek útravalót.

A szoba egyik sarkában kis, barna szőrű kölyökkutya alszik. A Fiú ámulva nézi, aztán fájdalmasan elmosolyodik, a kutyaához megy, gyöngéden felemeli a padlóról.

Nappal van. A Fiú feldagadt arccal egyedül tartózkodik a lakásban. A kiskutyával játszik, simogatja az állatot, időnként kezébe veszi, sétál vele az üres lakásban. Sz. Sz. Dollár és Pollák érkezik meg. A Fiú ügyet sem vet rájuk, tovább játszik a kutyával.

SZ.SZ.DOLLÁR A hajód indulni készül.

FIÚ Tudom. Kedden reggel elmegy.

SZ.SZ.DOLLÁR Most megy el.

A Fiú végre elfordul a kutyától, feláll.

FIÚ Hogyhogy most?

SZ.SZ.DOLLÁR A hajósok nagyon készülődnek. Lehet, hogy már el is indultak.

FIÚ A hajó nem mehet el keddig.

SZ.SZ.DOLLÁR Elmegy.

A Fiú egy ideig hitetlenkedve bámul maga elé, aztán felkapja a kutyát és kirohan a lakásból. A Fiú fut végig az utcákon, kiér a folyópartra. Sz. Sz. Dollár és Pollák fut utána. A hajón Rea áll, mellette kétoldalt az apja és a nagydarab hajóslegény. A Fiú leteszi a kutyát, szalad a hajó után, a kutya szalad utána. A hajó egyre távolodik. A Fiú felveszi és a melléhez szorítja a kiskutyát. Sz. Sz. Dollár és Pollák utoléri a fiút. Hármasan bámulnak a hajó után.

SZ.SZ.DOLLÁR Tedd már le azt a szegény kutyát! Kiszorítod belőle a lelket.

Már elsősorban felnőtteknek és felnőttekről

önreflexió Az angyali vigasság feldolgozása elé

Burai J. és társai először évekkal ezelőtt jelentek meg egy novellában. Egy híd alatt ültek, lábukat a vízbe lógatták és főleg a pénzmatkányok pusztításán sajnálkoztak. Később megjelentek még egy novellában, majd két ifjúsági regényt írtam róluk, *A kárókatónak még nem jöttek vissza* és a *Sortűz egy fekete bivalyért* címűt. Ezeknek a folytatása *Az angyali vigasság*. Igaz, Burai J. és társai most már nem ülnek a híd alatt és nem lógatják lábukat a vízbe. Túlságosan hideg van ehhez, meg aztán a folyóvizek is szennyezettebbek lettek azóta. Így hát ez a könyv elsősorban felnőtteknek és felnőttekről szól.

A kutya és a bárány

filmvázlat

A történet falun játszódik az 50-es években (de lehet napjainkban is).

I.

Négy gyerek: Tamás, Burai J., Virág P. és Hodonicki O. egy sziklát görget a folyó mellett. A sziklát az utcájuk sarkára akarják helyezni, hogy a kanyarban a szekerek (traktorok, autók) ne hajtsanak fel a járdára, és ne tapossák le a facseteteket. Ősz (vagy tél) van, hideg éjszakákon a szikla mellett egy kóbor kutya vagy macska is meghúzódhat. A gyerekek most is látnak kóbor kutyákat a folyó mellett, Povazsánszki, a halász udvara felé szimatolnak. Az udvarban pénzmapatkány-bőrök száradnak, Povazsánszki csapdákat készít.

A sziklát már az utcán görgetik. Egy pincérlány, még majdnem gyerek ő is, kijön a kocsmából. Megnézi a gyerekek mocskos kezét, megígéri, hogy majd rendbe teszi a körmeiket. Két férfi jön ki a kocsmából, két régi jóbarát, valamikor hírhedt verekedők voltak, ma S. A. békés családapa, a barátja meg rendőr. Beszélgetnek a gyerekekkel, aztán ők is segítenek a sziklát görgetni.

Az egyik ház előtt ünneplőbe öltözött emberek, a kapuban Opana áll, felnőtt mostohagyerekeitől és feleségétől búcsúzik, akik kíváncsiak Ausztráliába. Hívják Opanát is, mehetne velük, beállhatna juhásznak, de Opana inkább itthon marad egyedül, és reméli, hogy legalább a felesége visszatér majd egyszer.

A sziklát az utca sarkára görgetik.

Éjszaka. Csapdába esett kóbor kutyák vonítanak Povazsánszki udvarában. Megjelenik a halász, kezében husáng és egy kés.

A gyerekek másnap a szikla mellett meglapulva egy kiherélt kóbor kutyát találnak. Átkozzák Povazsánszkit, a kutyát vízzel itatják.

II.

A pincérlány a sziklán ül, a fiúk körmeit vagdossa, tisztogatja. A fiúk megígérik, hogy majd segítenek neki mosogatni a kocsmában.

A kutya a szikla mellett hever, a gyerekek etetik, ápolgatják. (A kutya ezentúl a szikla mellett marad, házakba nem megy be, a fiúkkal azonban összebarátkozik, mindenfelé követi őket, csak Povazsánszki házához nem. Lyukat kapar a szikla mellett, éjszakánként ott alszik.)

Opana jelenik meg, egy bárányt vezet maga után: nem akart Ausztráliába menni juhásznak, de elhatározta, hogy felnevel magának egy bárányt itthon. Biztos benne, hogy a felesége visszatér hozzá.

Povazsánszki jön az utcán, a gyerekek megkérlik, engedje meg, hogy megnézzék közelebből a pénzmapatkány-bőröket. A halász beleegyezik. Lemennek a folyóhoz, be az udvarba. Útközben Povazsánszki elmagyarázza, hogyan riasztotta szét a kóborkutya-falkát. Megmutatja a száradó bőröket, és elmondja, megmutatja, hogyan fogja a pénzmapatkányokat. Közöséges patkányfogókat rak a nádasba, a pénzmapatkány belelép, ugrálni kezd, a patkányfogó lehúzza a víz alá, és az állat megfullad. És ha nem fullad meg, akkor fájdalmában és dühében lerágja maga körül a nádat, és bőszen vicsorít az emberre. Povazsánszki beinvitálja a fiúkat a házba, hárman bemennek, Burai J. az udvaron marad, nádszálakat gyűjt. Povazsánszki kitömött madarakat mutogat, felmennek a padlásra is, ahol csukák száradnak. Visszajönnek, kérdezik Burai J.-t, miért nem tartott velük. Burai J. gyűlölködve nézi Povazsánszkit, azután hirtelen rágni kezdi a nádszálakat. A recsegő nád felsebzi Burai J. száját, ő meg dühösen vicsorít a halászra, szájából vér szivárog.

III.

A fiúk jönnek haza az iskolából, a kutya várja őket. Végigmennek az utcán, Opana behívja magához Tamást. Opana írástudatlan, az Ausztráliából érkező leveleket Tamással olvastatja fel, és ő írja a válaszokat is. Tamás felolvassa a legújabb levelet, Opana elmagyaráz-

za, hogy mit válaszoljon, írjon a bárányról is, amiből már birka lett, most is ott van Opana mellett a házban.

Később a fiúk végigsietnek az utcán, bemennek a kocsmába, segítenek mosogatni a pincérlánynak. Odabent S. A. és rendőr barátja üldögél az egyik asztalnál, nem messze tőlük egy hangoskodó társaság. Valaki a társaságból élcelődni kezd a pincérlánnyal, majd megpróbálja ölelgetni. A lány tiltakozik, röhögés, szokásos kocsmai idéetlenkedés. S. A. és a rendőr védelmükbe veszik a lányt. Előbb csak szópárbaj, azután kitör a verekedés. S. A. és barátja, a két gyakorlott verekedő kiszórja a duhajkodókat a kocsmából.

A pincérlány eltűnt. A gyerekek a keresésére indulnak.

Alkonyodik már, a sziklán, a kiherélt kutya mellett találják meg. A lány sír, fél nagyon a verekedésektől, azután hirtelen a karácsonyestékről kezd beszélni, amikor mindenki békességben él, és énekelnek az emberek. Halkan karácsonyi dalokat kezd énekelni. A fiúk előbb vihognak, aztán vele énekelnek. Megígérik, hogy ezentúl, ha verekedés tör ki a kocsmában, rázendítenek a karácsonyi dalokra, hátha megbékélnek az emberek.

A kocsmá elé kijön S. A., kiabál, hívja a lányt, hogy szolgálja ki őket.

IV.

A gyerekek ismét a kocsmában segítenek mosogatni, a kutya kint az utcán várja őket. A kocsmában a szokásos társaság, az egyik asztalnál S. A. ül rendőr barátjával, a másiknál Opana, mellette a birka.

Bejön egy másik rendőr, akinek valamikor sok baja volt S. A.-val.

Fagyos hangulat, az újonnan jött rendőr leül S. A.-ék asztalához.

Kemény, egyre dühösebb szóváltások következnek. A pincérlány halálra rémül, a fiúk halkan karácsonyi dalokat kezdenek énekelni. Kitör a verekedés, S. A. földre teríti a másik rendőrt. Amikor meg akarja taposni, barátja hátulról gumibottal fejbe vágja. S. A. csodálkozva megfordul, barátja ismét fejbe vágja. Feltápászkodik a másik rendőr is, leütik S. A.-t. Megbilincselik, elvezetik. Opana magához inti Tamást, elmagyarázza, hogy milyen hazahívó levelet írjon majd

Ausztráliába a feleségének. Csakhamar visszajön S. A. a rendőr barátjával. S. A. hóval meri tele a sapkáját, úgy teszi sajgó fejére. Leülnek, isznak, S. A. szemrehányóan beszél, vitatkozik a barátjával, végül közli, hogy tavasszal ő is kivándorol családostul Ausztráliába.

A gyerekek egy ideig riadtan hallgatnak, azután egyikük kijelenti, hogy nem érdemes karácsonyi dalokat énekelni. Többet nem fognak énekelni. Virág P. elmondja a többieknek, hogy a folyó partján látott egy sziklát, nagyobb, mint az, amelyet az utcasarokra gördítettek. Elindulnak a folyó felé, a kutya hűségesen lohol utánuk. Megtalálják a sziklát, elhatározzák, hogy ezt is az utcába görgetik. Nekirugaszkodnak, de nem tudják megmozdítani a sziklát.

V.

Éjszaka van, az utcában mindenki alszik. Egyszerre vad kutyaugatás hallatszik, a kutya felugrott a szikla mellől, és dühösen üldözőbe vett egy késői járókelőt.

Reggel a gyerekek nem találják a kutájukat. Szaladgálnak végig az utcán, bemennek minden házba érdeklődni, senki sem tudja, hogy hol van a kutya. Végül valaki a kocsmában azt mondja, hogy látott egy félholtra vert kutyát a folyón, az olvadó jégen. A fiúk lerohannak a folyóra, a kutya tényleg ott imbolyog a jégen. A fiúk elindulnak feléje, hívogatják. Kirohan a házból Povazsánszki, a halász, rájuk kiált, hogy álljanak meg. Megállnak, csak Burai J. megy tovább rendületlenül. Beszakad alatta a jég, megpróbál kivergődni, de egyre mélyebbre süllyed. A kutya is odavonszolja magát, aztán beleesik a vízbe. Povazsánszki berohan az udvarába, hosszú kötelet hoz ki, csomót köt a végére, a jégen odacsúsztatja Burai J.-nek. Burai J. belekapaszkodik, Povazsánszki kihúzza a vízből. A kutya elsüllyed a jég alá.

Valamennyien bent vannak Povazsánszki házában, a halálra fagyott Burai J. levetkőzik, forró vízzel mossa le magát. Povazsánszki közben elmeséli, hogy az éjjel későn jött haza, a kutya vadul rátámadt, egészen a házáig kísérte, le akarta marni róla a húst, kénytelen volt félig agyonverni egy husánggal. A fiúk elborzadva hallgat-

ják a részleteket, a halász végignézt rajtuk, megkérdezi, miért olyan furcsa a színük, megkékültek valamennyien, mint a tavaszi ibolya.

VI.

Opana választ kapott feleségétől Ausztráliából. Tamás megy be hozzá, felolvassa a levelet. Az asszony elmagyarázza, hogy ő már élete végéig Ausztráliában marad, soha többé nem tér vissza. Opana hosszasan gondolkodik, azután egy éles kést vesz elő. Odaszól Tamásnak, hogy járja végig az utcát, és hívjon meg mindenkit délutánra birkasültre.

Nyárson forog a birka, az utcabeliek lassanként összegyűlnek Opana udvarában. Az utcán megjelenik S. A. a feleségével és kisgyerekekével: ünneplőbe öltöztek, indulnak Ausztráliába. Megállnak Opana háza előtt, az utcabeliek őket is behívják birkasültre. Körülveszik a birkát, nagyokat vágnak a sült húsból, mindenki eszik, S. A. és egykori barátja, a rendőr gyilkos pillantásokat váltanak. Isznak evés közben, feszült a hangulat, ekkor Burai J. hangoskodva közli, hogy a folyó mellett van egy nagy szikla, az utcasarokra kellene görgetni. A fiúk lelkesen helyeselnek, de ők maguk nem tudják megmozdítani a sziklát, egyszer már kipróbálták. De azért elindulnak, a rendőr is megindul utánuk, majd S. A. is.

Lemennek a folyóhoz, nekifeszülnek a sziklának, elmozdítják, görgetni kezdik az utca felé.

Az utcában csatlakozik hozzájuk Opana is, és még néhányan. A sziklát elhelyezik a sarkon. S. A. összekoszolta ünneplőruháját, ilyen ruhában már nem érdemes útra kelni. A rendőr is összepiszkolta egyenruháját. Lehet, hogy le kellene vetni, megtisztítani, és újra fölhúzni. Vagy esetleg nem is húzza fel, hanem inkább beáll a fatelepre éjjeliőrnek.

Gépiratból

Ezen az oldalon I–IV.

az azonos című elbeszéléskötet négy „drámai” feldolgozása

I.

filmvázlat, első nekifutás

Az egész történet: kora tavasztól – késő őszig.

1. Az egyoldalas utca, az elhagyatott temető, a kis folyó. Romoda, az ácsmester a házát csinosítja (esetleg megfontolandó: koporsót ácsol a feleségének, akit a házban siratnak az asszonyok – ez esetben a traktorok megjelenése, a hídépítés kezdete egybeesne a temetéssel). A folyóban a gyerekek halakat fognak, Romoda háza előtt két öregember lehunytt szemmel sütteti magát a nappal... Megjelennek a traktorok az épületanyaggal, később a kubikusok is Adamkó vezetésével (köztük van Kordován, a késdobáló), hangoskodnak, az utca lakói megdöbbenve állnak ki a házak elé. A kubikusok még aznap barakkot kezdenek építeni maguknak az elkészülendő híd közelében. A gyerekek nézik őket, a kubikusok isznak, a részeges Sebestyén is közéjük vegyül, adnak neki inni, főleg Kordovánnal barátkozik össze, aki néhány késdobást mutat be, és viselt dolgairól hazudozik. A félhülye Sebestyén gyerek is hallgatja.

2. Este az utcabeliek összegyűlnek Romoda háza előtt (esetleg valamennyien ünneplőruhában, visszatérőben Romoda feleségének temetéséről), a sírkő ledöntése, Gizike Schladt arcképe... Éjszaka árkokat ásnak az utcában. Szerelmespárok mennek Várynéhoz.

3. Traktorok a kertek mögött hordják az épületanyagot, a kubikusok felépítik a barakkjukat, kezdik a talajt rendezni. Sebestyén és félhülye fia többnyire Kordován nyakán lóg, együtt isznak. Éjjeliőr vigyázza az épületanyagot, a gyerekek körégyűlnek. Az utcabeliek nyugtalanok, de élük megszokott életüket; Romoda a házával foglalkozik stb.

4. Leverik az első cölöpöket. Sebestyén a Várynénál történekekről mesél a kubikusoknak, az asszony is elmegy az építőhelyhez, megismerkedik a késdobálóval. Este ismét összegyűlnek az utcabeliek Romoda háza előtt. Arra mennek a kubikusok: gúnyos megjegyzések (esetleg már korábban is – Adamkó múltbeli történetére való utalás). Szerelmespárok: szintén gúnyos megjegyzések. A két öreg elmondja, hogy Szent Erzsébet is Várynéhez jár a villanyszerelőjével. Azon az éjszakán a gyerekek felgyűjtják az épületanyagot és a barakkot.

5. A hídépítők, kubikusok ideiglenesen elmennek, de Kordován marad, beköltözik Sebestyénékhez. Gyakorolja a késdobálást. Dobránál, a köpködő borbélynál találkozik az utcabeliekkel, akik nem szeretik a történeteit, mert sejtik, hogy folyton hazudik. Esténként Sebestyénnel együtt eljár Várynéhez, isznak a szerelmespárokkal együtt. Afféle primitív bordélyház. Kordován összemelegszik Várynével. (Szent Erzsébet is meg-megjelenik a villanyszerelőjével. „Három próbadobás”.)

6. Szent Erzsébet lejár a folyóra meztelenül fürdeni, a két öregember és a házat javítgató Romoda állandóan figyelik. Szent Erzsébetet meglesik a gyerekek. Virágot visznek G. S. sírjára, Sz. Erzsébet elszökik, a gyerekek megparittyázzák G. S. arcképét. (Az idevonatkozó novella.)

7. Visszatérnek a hídépítők. Adamkóék ismét felépítik a barakkot. Az utcabeliek újabb gyűjtogatásra készülnek. Kordován nem csatlakozik a kubikusokhoz, Romodáékkal megy dolgozni. Törött kézzel hozzák vissza. Dobre, a köpködő borbély beáll a kubikusok közé, megszokja a szájbúzüket. Szombat délután a borbély udvarán találkoznak az utcabeliek és a kubikusok. („Ki az a vén kurva” – Adamkóék előzőleg meglesték Kordovánt és Várynét a folyóparton.) Akkor éjszaka Kordován és Sebestyén ismét Várynéhez mennek. Sebestyén (Deli bég) fogadásból a villanyégőbe néz, és megvakul.

Kordován hazaviszi, a megnyert tíz liter bort az ágya mellé teszi, aztán kimegy Várynével a folyópartra. Megpróbálja rábeszélteni, hogy hagyják ott a K. utcát, az asszony elutasítja. „Tizenkét dobás”.

8. Sebestyén vakon kijön a kórházból, külföldre kellene vinni műtetre (a külföld lehet akár Svájc, akár a Szovjetunió). Kordován házal az utcában, gyűjti az útiköltséget. Mindenki ad, de nem gyűlik össze elég pénz. Elmegy a kubikusok barakkjába. Nyomorúságos szálláshely... (először bemutatható közvetlen a gyűjtogatás előtt). Fogad a pontos késdobálásban, dobálja a kést, miközben állandóan iszik és duplázza a tétet. Végül annyira részeg, hogy elvéti és mindent elveszít. Akkor elmondja, hogy mire kell a pénz, és a kubikusok visszaadják az összeget. Másnap a vak Sebestyén elutazik a műtetre, később pedig Kordován is elmegy.

9. Az utcabeliek lemondanak a barakk újabb felgyújtásáról. Éjszaka megérkezik Sz. Erzsébet, Romoda befogadja... Tánc, emlékezés a feleségre. Másnap a félhülye Sebestyén gyerek reménytelenül megpróbálja tisztára csiszolni G. S. arcképét... (A híd épül.)

Gépiratból

* Novellák az *Ezen az oldalon* című sorozatból, amelyek idevonatkoznak, és felhasználhatók a vázlat részletesebb kidolgozásához. (a szerk. megj.)

II.

filmvázlat, második kidolgozás

1.

Két-három, játékbábuval megrakott teherautó közeledik a K. utca felé. Egészen lassan jönnek, Adamkó lépked utánuk, az arcán horszolások, véraláfutások.

Az utca szinte teljesen kihalt, csupán a két öregember ül az utcán, és a gyerekek játszanak. (Az öregemberek néhány rövid megjegyzése a bábugyárban történekről.)

A teherautók nem mennek be az utcába, elkanyarodnak a folyó felé, Adamkó azonban közelebb jön, és magával hívja a gyerekeket.

A teherautók a folyó mellé ürítik rakományukat, elmennek.

Adamkó osztogatja a bábukat a gyerekeknek. (A játékbábukról, az álmok nagyszerűségéről magyaráz a gyerekeknek, akárcsak korábban a munkásoknak, akik megdobálták.)

A gyerekek bábukkal megrakodva térnek vissza az utcába, ahol közben néhány felnőtt is megjelenik: Opana, Kiss Kurányi, Sebestyén, Szent János – az ácsmester háza előtt csatlakoznak a két öreghez. (Faggatják a gyerekeket, gúnyosan, röhögve átmesélik a gyárban történeket.)

Feljön Adamkó is a folyótól, végigmegy az utcán. (Kaján megjegyzések: „Kié a gyár?”, „Adamkó most már végképp eltűnhet” stb. Adamkó dühösen válaszolgat, és közli, hogy ő továbbra is dolgozni fog, mégpedig itt a K. utcánál, ahol hidat fognak építeni.)

2.

Adamkó elmegy, az utcabeliek megdöbbenve hallgatnak, előjönnek még néhányan a házakból: Váry, Dobre, a köpködő borbély... (Ezekkel elképedve közlik, hogy hamarosan híd épül.)

A gyerekek a sírok között a temetőben játszanak a játékbábukkal. (Ők is néha elkiáltják, hogy majd híd épül.)

* L. a *Testvérem*, Joáb című regényben. (a szerk. megj.)

Végigsiet az utcán Berger, a feltaláló, valami szerkentyűt cipel. (Csak rövid időre áll le a többiekkel, egyiket-másikat megkérdezi, hogyan üzemelnek azok a masinák, amiket korábban csinált nekik, azután elmegy, mert reggelre el akarja készíteni Romodának a melegítőt.)

(Néhány megjegyzés Romoda feleségéről, aki mindig fázik, pedig már szépen süt a nap, tavasz van, már csak Romodáék fűtenek otthon éjjel-nappal.)

(Ismét a hídról beszélnek. Ki kellene hívni Romodát is.) Beküldenek az ácsmesterért egy gyereket.

Romoda fát vág az udvaron, dühösen ráförmed a gyerekekre, de azért kijön az utcára. (Neki is beszélnek a hídról, megnyugtatta a többieket, hogy várják ki, mi fog történni. Érdeklődnek a felesége felől. Rosszkedvűen válaszol, hogy az asszony tél óta állandóan fázik, és fenyegetően mondja, hogy reméli, Berger másnapra tényleg elkészíti azt a melegítőt.)

3.

Esteledni kezd. Romoda bemegy a házába – tüzelnie kell a kályhában. Még néhányan hazamennek, de négyen-ötven a ház előtt maradnak.

Megjelennek az első szerelmespárok. (Megjegyzések, a két öreg elejt pár szót a Váry-ház eseményeiről.) Időnként belesnek Romodáék szobájába. (Mikor kezdenek már táncolni?)

A szobában már lámpa ég, Romoda ingujjban is izzad, felesége azonban pokrócba csavargózva vacog a kályha mellett. Romoda beszél valamit, nem hallani, hogy mit, de kívülről úgy látszik, mindenáron fel akarja vidítani az asszonyt.

Az utcán újabb szerelmespár, Sebestyén is elvonul Váryékhoz.

Romoda énekelni kezd, az utcára csak hangfoszlányok hallatszanak ki, meghajol felesége előtt, azután táncolnak.

(Az utcán szánakozó meg egy-két gúnyos megjegyzés, pl. gramofont kellene nekik venni, hogy lemezre táncoljanak.)

Bent a házban: az asszony csakhamar kifárad, köhög. Romoda karjába veszi, és úgy táncol vele.

A ház elől komoran szétszélednek az emberek.

4.

Kora reggel: Romoda Bergerhez siet, az utcán a templomba induló Szent Jánossal találkozik. Szent János hosszan néz az ácsmester után, rosszkedvűen rázza a fejét.

Berger műhelyében. A sok lim-lom között a feltaláló zavartan mentegetőzik, egész éjjel dolgozott, de hiába. Romoda dühösen emlékezteti, hogy már tél óta a bolondját járatja vele, minden héten biztosra ígéri a melegítőt, miközben az ő felesége egyre betegbb. Egyre feszültebb a légkör, végül Romoda megragadja Bergert, és bevágja a sarokba. A feltaláló még ott is mentegetőzik, és ígéri, hogy egy hét múlva elkészül, különben felhúzhatják a legmagasabb fára. Romoda erre vigyorogva azt javasolja, hogy a fogadalmat ismételve el estére az utcabeliek előtt. Berger készségesen beleegyezik.

5.

Este Romoda háza előtt Berger megismétli a fogadalmát. (Egyesek gúnyolódhatnak, mások rosszsallják az egészet.) A továbbiakban ismétlődik a szokásos esti jelenet: szerelmespárok, Romoda tánca.

6.

Délután az utcában. Mindenféle játékbábuk. A gyerekek egyre hordják őket fel a folyó mellől. Szent János egy méhrajt szed le a fáról, többen bámulják.

Motorkerékpár döcög végig az utcán, V. Sz. hajtja, a hátsó ülésen Adamkó ül. A folyóhoz mennek.

(Az emberek ismét a hídról kezdenek beszélni.)

Szent János betakarította a méheket. Adamkóék jönnek visszafelé. (Ismét gúnyosan kiabálnak neki, mire a motorkerékpár megáll, V. Sz. jókedvűen nevet, Adamkó azonban mérgesen közli az utcabeliekkel, hogy most már hamarosan elkezdődik a hídépítés, utat is építenek, esetleg a kertekből is leszelnék.)

A motorbicikli elmegy, az utcabeliek szidják Adamkót.

A gyerekek eljátszák a gyári dobálási jelenetet, a félhülye Sebestyén gyerekekre osztják ki Adamkó szerepét.

7.

Este. Szent Erzsébet megy végig az utcán, valami edényfélét visz le-takarva. Bemegy Romodáékhoz. Az ácsmester felesége most ágyban fekszik. Romoda elveszi az „ajándékot”, és kiküldi Sz. Erzsébetet. Asszonyok jönnek Romoda házához, mindenki hoz valakit. Romoda őket is gyorsan elküldi. Váryné is hoz valami levesfélét.

A férfiak az utcáról, az ablakon keresztül lesnek be Romodáékhoz.

8.

Reggel. Romoda ismét Bergerhez siet. A műhelyben az első találkozásukhoz hasonló jelenet, de ezúttal Romoda csendesebben viselkedik. (Közli a feltalálóval, hogy maghalt a felesége, de a melegítőre igényt tart. Berger most is haladékat kér, Romoda három hónapot ad neki.)

Az utcán traktorok zúgnak. Romoda kijön Bergertől, látja, hogy traktorok hordják az épületanyagot a hídhöz. A kubikusok is végigvonulnak az utcán, Adamkóval az élen.

Romoda házában asszonyok gyülekeznek. Az ácsmester koporsót csinál az udvaron.

Az építőhelyen a munkások a barakkot állítják fel, miközben állandóan jönnek a traktorok.

9.

Késő délután. Az utcabeliek ünneplőbe öltözve temetésről jönnek vissza, a férfiak Romoda háza előtt gyülekeznek.

A traktorok üresen mennek végig az utcán, most hagyják el az építőhelyet, ahol, amikor sötétedni kezd, tüzet gyújt az éjjeliőr.

(Romoda háza előtt a traktorokat szidják, időnként szót ejtenek az ácsmester halott feleségéről, egy-egy elsuhanó szerelmespárról. Mivel nem tudnak mindannyian leülni a ház előtti akácfára, Romoda javasolja, hogy hozzanak egy sírkövet.) Az ismert jelenet Gizike Schladt, illetve Beck Ervin sírkövével. (Megbeszélik, hogy mit tegyenek, Romoda javasolja, hogy ássanak árkokat az utcában.)

A sötétben az utcabeliek ássák az árkokat.

10.

Reggel. Nagy láрма, szitkozódás. A traktorok nem tudnak végigmenni az utcán. Az utcabeliek kiállnak a házak elé, kajánul röhögnek a dühöngő traktoristákon.

Megérkezik V. Sz. a motorkerékpárjával. (Kiabál az utcabeliekkal: mitől félnek, asszonyaikat, lányaikat emlegeti stb.) Közéjük hajt a motorbiciklivel, azok ijedten szétugranak.

Romoda a háztetőt javítja, fentről az ácsbaltát a motorbicikli kerekéhez vágja. V. Sz. felborul. Sz. Erzsébet segíti fel a földről.

A traktorok elvonulnak, a kertek mögött hordják az épületanyagot.

11.

Adamkóék beköltöztek a barakkba, egyengetik a talajt, halmozódik az épületanyag.

Kordován megérkezik az utcába. (Mint a könyvben, azzal, hogy Sebestyénéknél lakik, de eljár dolgozni a hídhöz.) Estétként Sebestyénnel beül Várynén bordélyházába, ahol egyszer V. Sz. is felbukkan Sz. Erzsébettel.

Kordován összelebegszik Várynével. „Három próbadozás.”

12.

Este Romoda háza előtt. Az utcabeliek idegesek a híd miatt. Valamennyien együtt vannak. Tenni kell valamit. Hívják a gyerekeket. Azon az éjszakán fel kell gyújtani az épületanyagot és a barakkot.

A barakk belülről. Pizskos, nyomorúságos szálláshely. Ott van Kordován is, krétával kis négyzetet rajzol az ajtóra, és fogad mindenkivel, hogy eltalálja késével. A kubikusok fogadnak vele, közben isznak és Kordovánt is itatják, aki részegen nem tud célba találni, állandóan veszít, de közben meséli hihetetlen történeteit, mint már korábban az utcabelieknek is.

* Mint a legtöbb helyen, itt is az *Ezen az oldalon* című kötetre hivatkozik. (a szerk. megj.)

Kigyullad a barakk és az épületfa. A kubikusok kirohannak, sikertelenül próbálják oltani a tüzet.

Kordován nem segít nekik, eloldalog a folyó mellett, kissé távolabb Váryné várja. Együtt nézik a tüzet.

13.

Nappal. A hídépítők elvonultak. Az utca ismét csendes. Rendőrök járnak házról házra, de ez senkit sem zavar. A két öregember Romoda háza előtt ül, mellettük Kordován késdobálásra oktatja a félhülye Sebestyén gyereket, az ácsmester most is a házat csinosítja.

Gyerekek játszanak a temetőben. Szent Erzsébet a folyó felé megy.

(A gyerekek összesúgnak, a két öregember megjegyzi, hogy Sz. E. ezúttal is meztelen fog fürödni.)

14.

Nappal. A gyerekek sátrat, búvóhelyet építenek a folyó mellett. Meglesik Sz. Erzsébetet, virágot visznek Gizike S. sírjára. (Lásd a könyvben. Esetleg onanizálás.)

Érzékeltetni a jelenet többszöri ismétlődését, tehát a napok múlását.

15.

Viharos, esős éjszaka. Jelenetek a házakba szorult nyugtalan emberekéről, akik a viharra figyelnek. (Romoda, Váry-ház, Berger stb.)

A gyerekek is nyugtalanok.

Reggel a gyerekek rohannak a sátorhoz. Megtalálják Sz. E. nyaklancát.

Megparittyázzák G. S. arcképét.

Az utcában elterjed a hír, hogy az éjjel meghalt Berger, a feltaláló. Asszonyok gyülekeznek, ezúttal is Romoda ácsol koporsót.

Visszatérés a temetésről. A kertek mögött ismét járnak a traktorok, és megjelenik Adamkó is a kubikusokkal.

16.

Újra kezdődik a hídépítés.

Az utcabeliek nyugodtak. (Néhány megjegyzés: majd ismét felgyűjtjük.)

Kordován nem csatlakozik már a kubikusokhoz, folyton a Váryházban van, ahol Sz. János nagy ordítózást csap (lánya elszökött V. Sz.-szel).

17.

Szombat délután. Jelenet a borbélynál. A kubikusok és az utcabeliek. (Lásd a „Ki az a vén kurva” c. elbeszélést.)

18.

Este a folyóparton. Kordován és Váryné. (Lásd: a „Tizenkét dobás” című elbeszélést.)

19.

Nappal. Kordován egy kutyát rugdos az utcán, a kutya nyakában tábla „Váryné T. Sz., a vén kurva” felirattal.

A félhülye Sebestyén gyerek vele tart. (Még egy kutyát követel Adamkó nevével.)

20.

Este. Kordován az utcabeliekkel üldögél Romoda háza előtt, sokat fecseg, közli, hogy elutazik, és tervezgeti, hogy melyik cirkuszban fog dolgozni. (Soha többet nem teszi be a lábát Várynéhez – fogadkozik.)

Várynénél. Sebestyén egymagában iszik, részegen fogadást ajánl, hogy fél óráig néz a villanyégőbe. A vendégek fogadnak vele. Sebestyén megvakul.

Váryné rohan Romoda háza elé Kordovánért, hogy vezesse el a vak Sebestyént.

Esni kezd az eső, az elnéptelenedett utcán megjelenik Sz. E. Először az apja házához megy, majd Várynéhez, végül Romoda befogadja. Tánc. (Lásd a könyvben.)

21.

Nappal. Kordován járja a házakat, magyarázza, hogy Sebestyént meg lehetne menteni, csak pénzt kellene szerezni. (Elmondja hogyan: embert szétfűrészelni stb. Fanyalogva elutasítják.) Nyomában jár a félhülye S. gyerek, aki mindenért Adamkót okolja a borbélynál lezajlott jelenet óta.

22.

Este. A barakkban megjelenik Kordován. Nagy fogadást ajánl, hogy késével eltalálja azt a kis négyzetet, amivel már egyszer részegen hiába próbálkozott. Fogadnak vele, kínálják itallal, de ő visszautasítja.

Dob, és most célba talál. Ez többször ismétlődik, egyre több pénzt nyer. Továbbra is kínálgatják itallal, végül elfogadja, iszik, dobál, egyre részegebb lesz, elvéti a célt. Mindent elveszít. Akkor megmondja, hogy Sebestyénnek kellett volna a pénz. A kubikusok mindent visszaadnak.

23.

Reggel Kordován autóba ül a vak Sebestyénnel. A félhülye Sebestyén gyerek kapaszkodik belé, nem akar elválni a késdobálótól. Kordován szelíden odébb tuszkolja, vigasztalja, hogy egyszer majd visszajön, és az apja is meggyógyul. Az autó elmegy.

Az utcán emberek álldogálnak, már tudják, hogy a munkások adták össze a pénzt Sebestyénnek. Néhány megjegyzésből kitűnik, hogy már nem akarják felgyújtani a hidat.

24.

A félhülye Sebestyén gyerek sírva szalad az autó után. Lemarad, tanácstalanul ténfereg az utcán, ismét Adamkót szidja. Összeszed egy nyaláb régen szétcsórt koszos játékbabut, és elindul a híd felé.

A kubikusok hordják a földet, a félhülye Sebestyén gyerek kiabál Adamkónak (Kié a gyár? Miénk a gyár!). Dobálni kezdi a játékbabukkal. Arcul találja Adamkót, aki leüti.

A félhülye S. gyerek véres arccal egy kiskutyát rugdos, a kutya nyakában Adamkó neve. A vonító kutya végül elszabadul.

A S. gyerek beoldalog a sírok közé, megáll G. S. sírkövénel. Elrendezi a szétszórt, hervadt virágokat. Megpróbálja megtisztítani a fényképet...

Gépiratból

III.

irodalmi forgatókönyv

Főcím. Bejelentés.

Kezdőkép: Téli este. Egyetlen sor házból álló utca, a földszintes házakkal szemben pusztulásra ítélt, fákkal, bokrokkal benőtt temetők. Távolról feltűrt gallérral, kis utazótáskával Kordován közeledik. A bejelentő feliratok lefutásakor ér az utca végére, Berger házához.

Bent ég a villany, az ablakon nincs függöny, Kordován megáll a ház előtt. Benéz. Tágas szoba, telezsúfolva mindenféle kacattal, szerszámokkal, amire az öröké barkácsoló Bergernek, a feltalálónak szüksége van. Berger most egy petróleumlámpával bibelődik, vékony hajlított csöveket forraszt rá. Felesége és három gyereke az egyik sarokban ülnek, az asszony varr. A fal mellett komor arcú férfiak ülnek – Kurányi, Rozmaring, Madzsgáj, Opana, Dobre –, Bergert figyelik.

Kordován be akar zörgetni, de azután meggondolja magát, továbbmegy. Az utca közepe táján megáll egy másik ház előtt, ahonnan tánczene, nevetés, lábdobogás hallatszik. Megpróbál belesni, de itt vastag függönyök vannak az ablakon, csak a táncoló párok elmosódó alakját látja. Tétován forgatja a fejét, észreveszi, hogy az utca másik végén Romoda háza előtt egy ember (Szent János) áll, ugyancsak az ablaknál leselkedik. Kordován feléje indul, óvatosan a háta mögé lopózik, ő is benéz az ablakon. Bent egy szegényesen, csupán a legszükségesebb holmival berendezett szobában vastag téli ruhákba öltözve Romoda és felesége táncol. Furcsa, görcsös táncot járnak, síri csöndben, Romoda néha feleségére mosolyog, mintha dúdolgatni is próbálna, de aztán összeszorítja a száját, és hangtalanul táncol tovább.

KORDOVÁN Mi bajuk van ezeknek?

Szent János összerezzen, megfordul, végigméri Kordovánt, ismét benéz az ablakon. Beszélgetés közben mindketten Romodáékat figyelik.

SZENT JÁNOS Fáznak.

KORDOVÁN Azért táncolnak?

SZENT JÁNOS Azért.

KORDOVÁN Érdekes. Régóta csinálják már?

SZENT JÁNOS Elég régóta. Azelőtt énekeltek is, úgy táncoltak. Később már csak Romoda énekelt, most már ő sem. Csak táncolnak.

KORDOVÁN Elég hátborzongató. Meg fárasztó is. Nem lenne egyszerűbb, ha befűtenék a szobát?

SZENT JÁNOS Nem lehet befűteni.

Szent János elhallgat egy pillanatra, Romodáék abbahagyták a táncot, egy kis vaskályha mellé ülnek, Romoda az asszony vállára terít egy pokrócot, átöleli, beszél neki valamit.

Az a kis vaskályha semmit sem ér. Új ház ez, az ősszel lett kész, még nem száradtak ki a falak. Hideg van bent, mint a pincében.

Bent a szobában az asszony fuldokolva köhög, Romoda még szorosabban vonja magához.

Az asszony máris beteg. Romoda, az erős, ő kihúzná a telet a szabad ég alatt is, de az asszony meg fog fagyni. Ha csak Berger el nem készíti a melegítőt.

KORDOVÁN Berger?

SZENT JÁNOS Az utca végén lakik. Amolyan feltaláló. Mindenfélét meg tud csinálni.

KORDOVÁN Aha. Most éppen egy kis petróleumlámpát gyötör.

SZENT JÁNOS Az lesz a melegítő.

KORDOVÁN A petróleumlámpa?

SZENT JÁNOS Igen. Berger majd csöveket szerel rá, és a csövek, ha ügyesen meghajlítgatják őket, hihetetlenül felfokozzák a hőt. Egy ilyen melegítő még Romodáék szobáját is...

KORDOVÁN Okosabban teszik, ha elköltöznék innen tavaszig.

SZENT JÁNOS Nem akarnak. Romoda nem akar elköltözni. Én már hívtam, hogy jöjjenek hozzánk lakni tavaszig, de Romoda kizavart. Még mézet sem akart elfogadni – tudja, én méhészt va-

gyok –, vittem mézet nekik, de Romoda azzal is kidobott. Senkitől sem akar elfogadni semmit.

KORDOVÁN Csak a melegítőt.

SZENT JÁNOS Berger nagyon lelkesen beszélt a melegítőről, azt mondta, egy hét alatt megcsinálja. Ha nem sikerül, felhúzzhatják a legmagasabb fára. De már régen elmúlt az egy hét. Jó volna, ha minél gyorsabban megcsinálná, különben Romoda még képes lesz megölni.

KORDOVÁN Petróleumlámpás melegítő, mi? Attól tartok, hogy felkészülhetnek a gyilkosságra.

Mindketten fáznak, behúzott nyakkal toporognak a hóban, a párbeszéd gyorsabban folyik.

SZENT JÁNOS Az egész utca sürgeti Bergert. Most is ott vannak nála az emberek.

KORDOVÁN No nem éppen az egész utca. Itt az egyik házban zene szól.

SZENT JÁNOS Az a Váryék háza. Bűnös ház.

KORDOVÁN Miért bűnös?

Szent János megvetően vállat von.

SZENT JÁNOS Bűnös ház.

KORDOVÁN De meleg ház. Ilyenkor télen ez a legfontosabb, nem?

Szent János kimérten, majdnem sértődötten kérdezi:

SZENT JÁNOS Maga kicsoda?

KORDOVÁN Sebestyént keresem. Úgy tudom, ebben az utcában lakik. Valamikor jó barátok voltunk.

SZENT JÁNOS Van itt egy kis házuk. De most nincsenek itthon. Az asszony rokonaihoz utaztak.

KORDOVÁN Sebestyén tehát megnősült.

SZENT JÁNOS Megnősült, és sokat iszik. Van egy félhülye gyereke.

KORDOVÁN Kis ház, félhülye gyerek. Nem sokat kapart össze magának.

A szobában Romodák ismét táncolni kezdenek. Kordován odamutat.

KORDOVÁN Ezek megint táncolnak.

Szent János keresztet vet, elhátrál az ablaktól.

SZENT JÁNOS Fázom. Hazamegyek. Mit mondjak Sebestyénnek, ki kereste?

KORDOVÁN Kordován.

SZENT JÁNOS Jó, megmondom. Kordován.

KORDOVÁN A késdobáló.

SZENT JÁNOS *(elmenőben)* Késdobáló. Értem.

Kordován kis ideig még a ház előtt marad, nézi a táncolókat, azután fejcsóválva elindul ő is.

* * *

Esős őszi (tavaszi) nap. Egy téglagyár munkaidőben. Romoda és Dobre a rossz, vizes szemet hordják fel a tüzelőnyílásokhoz. Gyorsan dolgoznak a szemerkélő esőben, a szemet targoncába lapátolják, azután a targoncát feltolják egy széles deszkapallón. Odafönt öreg fűtő tüsténkedik.

Képváltás. Téglagyári kemencék. Néhány munkás Adamkóval az élen selejtes, görbe, kipukkadt oldalú, összeragadt téglákat szed ki.

I. MUNKÁS Nincs ennek semmi értelme, Adamkó.

ADAMKÓ Mozogj. Ne a szád jártasd.

I. MUNKÁS Te, nézd meg ezeket a téglákat.

ADAMKÓ Ne ágálj. Tudod, hogy rengeteg téglára van szükségünk.

I. MUNKÁS De nem ilyenre.

ADAMKÓ Fogd be már a szád! *(Adamkó felnéz, dühösen morog.)*
Hogy fűtenek azok ott fent?!

Ismét a fűtőnyílásoknál. Adamkó és Dobre rövid pihenőt tartanak, a fűtőt nézik. Dobre nagyon fáradt.

DOBRE Beleszakadok, ha ez így marad.

Romoda gúnyosan rávigyorog.

ROMODA Nem borbélynak való munka, mi?

DOBRE Nem érzem a kezemet.

FŰTŐ És mindez hiába. Ezzel a vacak szénnel nem lehet befűteni a kemencéket.

Romoda Dobréhoz fordul.

ROMODA Eriggy, nézd meg a téglákat.

Mindketten kimennek, az üres targoncákat a szénrakás mellett hagyják, Dobre elmegy a kemencék felé, Romoda pedig a gyár fala mellé húzódik az eső elől, és cigarettára gyújt. Dobre hamarosan visszatér, a fejét rázza.

ROMODA Nos?

DOBRE Semmi. Medvék. Meg rossz, görbe téglák. Adamkó dühög és ordítzik.

ROMODA Nem hiszem, hogy itt segít az ordítózás.

Távolabb, a gyár területén túl egy menekülő ember bukkan fel, akár Kordován is lehetne, mezítláb dagasztja a sarat. Két civil ruhás rendőr üldözi. Romoda észreveszi őket. Arra mutat.

ROMODA Nézd csak.

DOBRE Mezítláb fut.

ROMODA Nyomorult kis csavargó. Valami tyúktolvaj lehet.

DOBRE Nem biztos. Lehet, hogy komoly disznóságot csinált. Két rendőr is üldözi. Azt hiszem, hogy rendőrök.

ROMODA Nem tudják utolérni, amaz mezítláb könnyebben fut. Ha valami komoly disznóságot csinált, le fogják lőni.

A rendőrök egyszer-kétszer kiáltanak valamit, aztán megállnak. Lövés dörren.

DOBRE Lelövik.

Újabb lövés dörren. A csavargó fut tovább, eltűnik. A rendőrök állnak, az eső egyre jobban esik.

ROMODA Futni hagyták. Csak ráijesztettek. Nyomorult kis csavargó volt.

DOBRE De azért nem állt meg. Hiába lóttek.

Adamkó érkezik hozzájuk, felháborodottan mered rájuk.

ADAMKÓ Ti miért álltok? Miért nem dolgoztok?

Romoda vigyorogva az álldogáló rendőrökre mutat.

ROMODA Nézd meg őket. Nézd, hogy milyen szerencsétlenek. Most szökött meg tőlük egy csavargó. Pedig ordítottak utána, meg lövöldöztek is.

ADAMKÓ Mi az istenről beszélsz?! Menj, és told a szenet!

ROMODA Nem szeretek hiábavaló munkát végezni. Elegem van ebből.

Adamkó elképedve nézi Romodát, nem akar hinni a fülének.

ADAMKÓ Eleged van?

ROMODA Elegem van a hiábavaló gürcölésből. Meg belőled is. Az ordításaidból.

ADAMKÓ Sztrájkra izgatni? Most, amikor...

ROMODA Kapd be...

ADAMKÓ ...amikor miénk a gyár, és...

ROMODA Kapd be a...

Adamkó elhallgat, megpróbálja összeszedni magát, csendesebben kérdezi Dobrétól.

ADAMKÓ És te?

DOBRE Nem bírom tovább.

ADAMKÓ Bírnod kell. Ha belepusztulsz is, ha beledöglesz is, akkor is bírnod kell.

DOBRE Nem akarok megdögleni. És ez a rossz, vacak szén egyébként sem ér semmit.

ADAMKÓ Olyan szénnel fűtünk, amilyen van. Téglá kell, és mi rossz, vacak szénnel is téglát fogunk csinálni.

DOBRE Hát akkor csináld. Én nem bírom tovább.

ADAMKÓ Idefigyelj, rengeteg téglára van szükség, és nekünk rengeteg téglát kell csinálnunk, még ha valamennyien beledögölünk, akkor is. Bírni kell, most nem lehet...

DOBRE Kapd be...

Dobre hátat fordít Adamkónak, közelebb húzódik Romodához. Adamkó néhány pillanatig dühösen nézi őket, aztán hirtelen mozdulattal ledobja magáról az inget, a szénrakáshoz megy, örült tempóban lapátolni kezdi a szenet, aztán rohan fel a targoncával. Romoda és Dobre egy ideig szótlanul nézik. Később halkán beszélgetni kezdenek.

DOBRE Mit fogsz csinálni?

ROMODA Ha eláll az eső, majd rendezem a házamat. Később körülnézek, valakinek talán szüksége van egy jó ácsra.

DOBRE Persze. Te szereted a mesterségedet. Én utálok az enyémet. Pofádba szuszognak az emberek, amikor borotválod őket. Nem bírom mások szája bűzét. Megkeményedik tőle a gyomrom, mintha téglákat nyeltem volna. Mintha ilyen rossz, görbe téglákat nyeltem volna.

ROMODA Még mindig jobb, mint a szénhordás.

DOBRE Nem jobb. De majd kiteszem a borbélytányért. Legalább szombatunként gyertek el hozzám borotválkozni.

Az öreg fűtő jön oda hozzájuk, sértődött arccal.

DOBRE Mi van?

A fűtő Adamkó felé int.

FŰTŐ Azt mondja, hogy nem tudok fűteni. Húsz éve vagyok fűtő. Csinálja ő maga!

ROMODA Érdekes lesz. Jöttök?

Romoda indulni készül.

DOBRE Én megvárom, mi lesz ennek a vége.

Dobre és a fűtő rágyújtanak, a falnak támasztják a hátukat. Romoda int nekik, elindul. Adamkó rohangál a tárgoncákkal. Lassan alkonyodik.

Este van, a téglagyári munkások a fal mellett állnak, cigarettáznak. Adamkó is ott van, furcsán természetellenesen áll, teste megfeszül, kissé hátrahajlik. A munkások eldobják cigarettájukat, hazaindulnak. A falnál Adamkó és Dobre marad.

DOBRE Rosszul vagy?

ADAMKÓ Nem. Nincs semmi bajom.

DOBRE Nézd, te megtettél mindent. A téglákat úgyis megette a fene, felesleges tovább is hősködni. Mondd meg, ha rosszul vagy.

ADAMKÓ Nincs semmi bajom.

DOBRE Nagyon sápadt vagy.

ADAMKÓ Hányingerem van, ennyi az egész. És nem tudok lehajolni.

DOBRE Nem tudsz lehajolni?

ADAMKÓ Nehezen. Fájdalmaim vannak, ha lehajolok. Legjobb, ha így megmerevítem magam.

DOBRE Ez baj. Ez nagy baj. Azt hiszem, sérvet kaptál.

ADAMKÓ Dehogyan kaptam sérvet.

DOBRE Holnap okvetlenül menj el az orvoshoz. Azt hiszem, meg kell hogy operáljanak.

ADAMKÓ Holnapra teljesen rendbe jövök. Holnap már kutya bajom sem lesz.

DOBRE Okvetlenül menj el az orvoshoz, a téglát úgyis megette a fene. Ilyen szénnel nem lehet téglát égetni. Majd tavasszal, addig biztosan kapunk rendes szenet, akkor majd csinálhatsz rengeteg téglát. Addig rendbe jössz.

Magyarázás közben megfogja Adamkó karját, vezeti, mint egy gyereket. Adamkó hátrahajlított derékkal, furcsán, mereven lépked a ragadó sárban.

A kezdőképéből ismert utca egy nyári reggelen, azzal, hogy most a folyó is látszik a temetők mögött. Romoda takaros háza előtt egy kidöntött akácfán (padon) az öreg Madzsgáj és Rozmaring Bandi ül lehunyt szemmel, arcukat a nap felé fordítják. Romoda ünneplőbe öltözve kilép a kapun, biccent a két öregembernek, aztán végigmegy az utcán Berger házáig. Néhányan kilépnek utána a házukból.

Berger háza előtt két kislány és egy kisfiú áll, riadtan figyelik Romodát.

BERGER FIÚ Apánk nagyon beteg. Nem tud felkelni az ágyból.

Romoda megsimogatja a gyerek fejét, bemegy a kapun, aztán belép a konyhába. Berger felesége a tűzhelynél áll, Romoda biccent neki.

ROMODA Szóljon a férjének, hogy megjöttem.

Nem vár választ, egyenesen benyit a „dolgozószobába”, becsukja maga mögött az ajtót. Szerszámokkal és mindenféle szerkentyűvel telezsúfolt szoba, amelyet Kordován is látott egy téli éjszakán. Romoda az egyik sarokba megy, ahol egy kis petróleumlámpa van a földre helyezve, a lámpából hosszú, vékony csövek kígyóznak görbén egészen a mennyezetig. Romoda nem nyúl semmihez, érdeklődve nézegeti a petróleumlámpát.

Nyílik az ajtó, Berger jön be kócosan, hangosan szuszogva. Keresztülmegy a szobán, megáll Romoda mellett. Romoda lassan szembefordul vele.

ROMODA Beteg?

BERGER Asztmám van. Tudja jól, hogy asztmám van. És ilyenkor nyáron...

ROMODA Négy évvel ezelőtt halt meg a feleségem.

BERGER Tudom.

ROMODA Ma van pontosan négy éve.

BERGER Tudom, de higgye el...

Romoda, aki eddig komor arccal beszélt, elvigyorodik, a petróleumlámpára mutat.

ROMODA Kipróbáljuk.

Berger lehorgaszítja a fejét, halkán válaszol.

BERGER Nem érdemes. Nem érdemes kipróbálni. Nem működik.

ROMODA Nem működik?

BERGER Nem.

ROMODA Pedig régóta csinálja már.

BERGER Négy éve. Már több mint négy éve.

ROMODA Ó! Már több mint négy éve?

BERGER Igen.

ROMODA És még mindig nem működik?

BERGER Nem. Nem működik.

Berger zavarban van, nagyon rosszul érzi magát, Romoda pedig csak vigyorg és bámul az arcába. Berger végül kétségbeesetten kinyögi.

BERGER Az idén biztosan elkészül. Őszig biztosan elkészül.

ROMODA Nagyszerű. Tehát őszig.

BERGER Igen. Októberben már működni fog. Októberig egész biztosan megcsinálom.

ROMODA Egész biztosan?

BERGER Egész biztosan. Ha októberig nem készül el, felakaszthatnak a legmagasabb fára.

ROMODA Ezt már tavaly is mondta. Sőt, négy évvel ezelőtt is mondta. Vagy talán több is, mint négy éve...

BERGER Most komolyan mondom.

Romoda most hirtelen elkomorodik, fenyegetően kérdezi.

ROMODA Akkor is komolyan mondta. Vagy nem?

Berger ijedten hátralép.

BERGER Ha akarja, írásba adom.

Romoda ismét vigyorgni kezd.

ROMODA Ennél jobbat tudok. Estére, amikor összejönnek a házam előtt az emberek, jöjjön el maga is. És mondja el nekik is azt, amit nekem mondott.

BERGER Rendben van.

ROMODA Tehát eljön?

BERGER Elmegyek.

Romoda vigyorgva félretolja maga elől Bergert, kimegy a házból. Az utcán a három gyerek könnyes szemmel néz utána. Romoda sietve megy hazafelé. Az utca másik végén felbukkan Kordován, utazótáskával a kezében. Köszön a két öregembernek, alaposan megszemléli Romoda házát, ráérősen nézelődik, lassan közeleg. Találkoznak Romodával, az ácsmester észre sem veszi, Kordován utánafordul. Azután benyit Sebestyénhez.

Sebestyén a gangon ül, mellette pálinkásüveg. Először csak bambán bámul, de azután felderül az arca, felugrik, széttárja karját.

SEBESTYÉN Kordován! Mióta várlak.

Összeölelkeznek, mögöttük megjelenik Sebestyén felesége és fia. Kintről traktorzúgás hallatszik.

Az utcán pótkocsis traktor megy. Romoda is megáll a háza előtt, utánanéz. Még két traktor jelenik meg, gerendákat, deszkákat szállítanak. Végigmennek az utcán, aztán lekanyarodnak a folyó felé.

Sebestyénéknél Kordován és Sebestyén a gangon ülnek, iszogatnak, a félhülye gyerek érdeklődve figyeli őket.

KORDOVÁN Jártam itt egyszer télen. Egy ájtatos emberrel találkoztam, aki időnként keresztet vetett.

SEBESTYÉN Az Szent János volt. A méhész.

KORDOVÁN Igen. Méhész.

A szomszéd házra mutat, amelynek kertjében egy ősz hajú öregember, Váry üldögél.

KORDOVÁN Azt mondta, hogy ez bűnös ház. Zene hallatszott bentről, és valakik táncoltak.

Kordován Váryra mutat.

KORDOVÁN Ő a főbűnös?

SEBESTYÉN Ez Váry. Övé a ház. Meg az a másik két öregember is itt lakik, akiket a sarkon láttál. Az öreg Madzsgáj meg a Rozmaring Bandi. Őket a város tartja el, Váryék elég sok pénzt kapnak értük.

Sebestyén elmosolyodik.

SEBESTYÉN Valamikor Rozmaring Bandi volt a leghíresebb korhely a városban. Most meg én próbálok.

KORDOVÁN Miattuk bűnös a ház?

SEBESTYÉN Egyáltalán nem bűnös ház. Miért lenne bűnös? He-lyes kis kupleráj van itt esténként. Váryné szervezi. Fiatal lányok járnak ide esténként.

A szomszéd kertben megjelenik Váryné, kávét visz a férjének.

KORDOVÁN Egy most is itt van.

SEBESTYÉN Ez Váryné. Ő már nem éppen fiatal.

KORDOVÁN Én az érett nőket imádom. Pont az ilyen nőket. Lehet, hogy egyszer neki is megmondom. Egy ősz hajú vénember mellett ez talán nem is lenne nehéz.

SEBESTYÉN Szép fiatal lányok járnak ide esténként, nagyon jókedvűen viháncolnak. És mindenféle jó italokat isznak. Szívesen befizetnék egyszer. De soha sincs pénzem.

KORDOVÁN Egyszer majd befizetlek.

SEBESTYÉN Van pénzed?

KORDOVÁN Nincs. De tudom, hogy kell szerezni.

Sebestyén csólódottan, kétkedve csóválja fejét. Kordován akkor elővesz három gyufásdobozt és egy kis golyócskát. Lerakja a földre, a golyócskát gyorsan tologatja a dobozokkal, hol egyikkel, hol a másikkal borítja le, aztán megáll, és int Sebestyénnek, hogy mutasson rá valamelyik dobozra. Sebestyén rámutat az egyikre, nem az alatt van a golyó. Kordován nevetve még néhányszor megcsinálja a trükköt, Sebestyén sohasem találja el.

KORDOVÁN Nem is hiszed, mennyi pénzt össze lehet kaparni egy ilyen kis trükkel. Vagy késdobálással. Van egy jó késem, öt

méterről a cigarettapapírt is eltalálom vele. Az emberek szeretnek fogadni az ilyesmire.

Sebestyén szélesen mosolyog, lassan kezd lerészegedni.

SEBESTYÉN Tényleg befizetsz majd engem ide a szomszédba?

KORDOVÁN Befizetlek, légy nyugodt. Csak most lapítanom kell egy kicsit. Tudod, az emberek szeretnek fogadni meg játszani, de aztán, ha elvesztették a pénzüket, mindjárt rendőrért ordibálnak. Néhányszor már megfuttattak.

Eddig nevetve mesélt, most komolyra fordítja a szót.

KORDOVÁN Meghúzhatnám magam egy ideig nálad? Lapítanom kell egy kicsit.

Sebestyén részeg nagylelkűséggel veregeti Kordován vállát.

SEBESTYÉN Maradhatsz, ameddig akarsz. Ebben a házban mindig lesz helyed.

KORDOVÁN Elalszom akár a kertben is. Nyáron szeretek a szabadban aludni.

SEBESTYÉN Ebben a házban mindig lesz helyed. Igyál!

SEBESTYÉN GYEREK Mutasd meg a késedet.

Kordován meglepetten néz rá, tulajdonképpen most nézi meg jobban az esetlen, félhülye fiút. Elővesz egy bőrtokot, kést húz ki belőle, mutatja a fiúnak, aki komoly arccal vizsgálgatja.

KORDOVÁN Tetszik?

SEBESTYÉN GYEREK Ezt szoktad dobálni?

Kordován Sebestyénre néz, aztán a gyerekhez fordul.

KORDOVÁN Hozz egy deszkadarabot, szeget meg kalapácsot.

SEBESTYÉN GYEREK Deszkadarabot?

Kordován a kezével mutatja.

KORDOVÁN Ekkora deszkadarabot.

A gyerek felkel, elindul deszkát keresni, Sebestyén és Kordován szórakozva néznek utána.

SEBESTYÉN Kicsit hülye szegény.

KORDOVÁN Részegen csináltad?

SEBESTYÉN Úgy látszik.

KORDOVÁN Igyunk.

Kordovánnak kissé kínos a téma, megpróbálja másra terelni a szót. Isznak.

SEBESTYÉN Nem tudom, mi lesz vele...

KORDOVÁN Azon a télen, amikor itt jártam, az a Romoda nevű pasas állandóan táncolt a feleségével. Rettenetesen fáztak.

SEBESTYÉN Meghalt az asszony.

KORDOVÁN Akkor télen?

SEBESTYÉN Nem. Nyáron. Akkor már nyáron is fázott. Kiült a napra, de ott is fázott. Aztán meghalt. A feltaláló azóta sem csinálta meg azt az átkozott melegítőt.

KORDOVÁN Romoda megölte?

SEBESTYÉN Még nem. De meg fogja ölni. Halálra fogja gyötörni. Majd meglátod ma este is, kint a sarkon. Majd elvezetlek oda. Nem árt, ha összeismerkedsz az emberekkel. Nem árt, ha megkedvelteted magad velük. Akkor aztán nyugodtan lapíthatsz itt, ameddig akarsz.

A fiú visszajön a deszkadarabbal, megáll Kordován előtt.

KORDOVÁN Gyerünk.

A fiúval elindulnak a kertbe. Sebestyén továbbra is ülve marad.

Kordován kiválaszt egy fát, rászögezi a deszkadarabot, zsebéből krétát vesz elő, és kis kört rajzol a deszkára. Aztán hátrál néhány lépést, előveszi a kését, és a körbe vágja. Kérdően néz a fiúra, az elragadtatással mosolyog rá, szalad a fához, kihúzza a kést, viszi vissza Kordovánnak.

Kordován ismét dob, ismét a kör közepébe. A fiú lelkesen lóhol a késért.

KORDOVÁN Próbáld meg.

A Sebestyén gyerek kissé ijedten szorongatja a kést, esetlenül utánozza Kordovánt, dob, a kés messze a fa mellé repül. Szégyenkezve hozza vissza.

SEBESTYÉN GYEREK Tessék.

Kordován megpróbálja vigasztalni.

KORDOVÁN Nehéz mesterség ez, fiam. Sokat kell gyakorolni. De majd én megtanítalak kést dobálni. Akarod, hogy megtanítsalak?

SEBESTYÉN GYEREK Akarom.

KORDOVÁN Meg foglak tanítani. Mutasd a kezeidet.

A fiú felemeli a kezét. Kordován fejcsóválva vizsgálgatja.

KORDOVÁN Hát világhírű késdobáló bajosan lesz belőled. De azért majd csinálunk valamit. Most figyelj engem.

SEBESTYÉN GYEREK Én denevérekre szoktam vadászni. Minden este denevérekre vadászom. Feldobálom a sapkát, hogy a denevérek belekapaszkodjanak. Ha egyszer belekapaszkodnak, nem tudják elengedni, és leesnek a földre a sapkával együtt.

KORDOVÁN Fogtál már denevért?

SEBESTYÉN GYEREK Nem. Mindig utánaerednek a sapkának, de nem kapaszkodnak bele.

KORDOVÁN Minek neked a denevér?

SEBESTYÉN GYEREK Felszögezném az ajtónkra. Az szerencsét hoz.

KORDOVÁN Ki mondja?

SEBESTYÉN GYEREK Mindenki. A gyerekek. Ők is szoktak denevérré vadászni. De én legtöbbit. Mégsem sikerült fognom.

KORDOVÁN Egyszer majd biztosan sikerül.

SEBESTYÉN GYEREK Akarod, hogy fogjak neked is denevért?

KORDOVÁN Hát jó volna. Rám férne mostanában egy kis szerencse.

Ezt már hangosabban mondja, a szomszéd kertben megjelent Váryné, fél szemmel Kordovánt figyeli. Kordován most kimértebben, ünnepélyesebben

készülődik a dobáshoz. Ismét a deszkába fúródik a kés. Kordován mosolyogva meghajol Váryné felé, az asszony visszamosolyog.

* * *

Este az utcasarkon, Romoda háza előtt. Hatan (Dobre, Rozmaring, Madzs-gáj, Szent János, Kurányi, Opana) üldögelnek az akácán, a két Sebestyén is odaérkezik Kordovánnal. Az akácán üldögelők eddig beszélgettek, most elhallgatnak, rosszkedvűen méregetik Kordovánt. Sebestyén bemutatja vendégét. (Távolabb az utcában gyerekek dobálják sapkájukat a denevérek közé.)

SEBESTYÉN Ez itt Kordován. Régi barátom. Ő is onnan a határ mellől jött, mint én. Nálam fog lakni egy ideig. Nagyon rendes gyerek. Régi barátom.

Az emberek közömbösen hallgatnak, elnéznek Kordován feje felett. Kínos csönd. Kordován Szent Jánost bámulja.

KORDOVÁN Mi már találkoztunk egyszer. Egy hideg téli estén.

SZENT JÁNOS Lehet.

KORDOVÁN Itt, ez a ház előtt találkoztunk. Ott bent Romoda táncolt a feleségével. Nagyon hideg volt akkor.

SZENT JÁNOS Igen. Emlékszem.

Kordován a házat nézegeti.

KORDOVÁN Akkor sokkal kisebb volt ez a ház. Kis nyomorult viskó volt.

SZENT JÁNOS Romoda állandóan hozzáépít. És szépítgeti. Ma már neki van a legszebb háza az utcában.

KORDOVÁN Szerzett már új feleséget?

SZENT JÁNOS Nem. Talán nem is fog.

KORDOVÁN Akkor mi a fenének szépítgeti a házát? Egyetlen szoba is elég neki.

Romoda kijön a ház elé, az utolsó szavakat hallja. A másik oldalról Berger érkezik. Valamennyien zavartan hallgatnak.

SEBESTYÉN GYEREK Kordovánnak nagyon szép kése van.

ROZMARING BANDI Igazán? És mit csinál azzal a szép késsel?

SEBESTYÉN GYEREK Dobálja.

ROZMARING Hová dobálja?

A fiú vállat von.

SEBESTYÉN GYEREK Dobálja.

Kordován hátrál néhány lépést, előhúzza a kést, és belevágja az egyik fába.

ROZMARING Lássuk még egyszer.

Kordován most messzebről dob, a kés ismét a fába szúródik.

MADZSGÁJ Hol tanultad ezt?

Kordován ismét kezébe veszi a kést.

KORDOVÁN Évekig dolgoztam egy bűvészcsoporthal. Végigjártuk az egész országot. Én voltam a késdobáló művész.

KURÁNYI Cirkuszban nem dolgoztál?

KORDOVÁN Nem, nem dolgoztam cirkuszban. Öten jártuk az országot, már külföldre is készültünk, de aztán felbomlott a csoport. Később már csak szórakozásból dobáltam a kést. Vagy fogadásból. Fogadásból öt méter távolságról eltálok egy cigarettapapírt.

SEBESTYÉN Nem akar vele fogadni senki?

ROMODA Nem. Elhisszük neki becsületszávára is.

Kordován még mindig kezében tartja kését, felmutatja.

KORDOVÁN Arra mifelénk mindenkinek van ilyen kése. És gyorsan elő is rántják. Az ilyen éles penge szinte önmagától csúszik bele az ember hasába.

ROMODA Erre mifelénk viszont senkinek sincs ilyen kése. És most már tedd el azt a vackot.

Kordován dühösen, szégyenkezve elteszi a kését. Kínos csend. Romoda Bergert kezdi nézegetni.

KURÁNYI Láttátok ma a traktorokat? Hordják az oszlopokat meg a deszkákat. Hidat akarnak építeni.

Romoda Bergert nézi.

ROMODA Sokan vagyunk itt. Még valami ülőalkalmatosságot kell szerezni. Hozhatnánk egy sírkövet a temetőből.

Romoda elindul a temetőbe. A többiek összenéznek, majd utánamegy Opána, Dobre és Kurányi. Azután Kordován is elindul, vele együtt a félhülye Sebestyén gyerek. Kordován utoléri Kurányit.

KORDOVÁN Miért sírkövet?

KURÁNYI Miért ne? Nem temetnek ide már tíz éve senkit. Német és zsidó temető.

A temetőbe érnek. Kurányi megvizsgálja az egyik fekete márvány sírkövet, melynek közepén ovális fénykép van beépítve.

KURÁNYI Ezt elvihetnénk. Ezt, amelyiken azt írja, hogy Gizike Schladt.

ROMODA Nagyon fiatalon halt meg.

OPANA És milyen szép halott volt. A legszebb halott, akit valaha láttam.

ROMODA Miben halt meg?

OPANA Nem tudom. Talán torokgyík, vagy valami ilyesmi. Valami ilyesmit mondtak, amikor temetni hozták. Rengetegen voltak a temetésen, s mielőtt leengedték volna a gödörbe, még egyszer megnézhet-e mindenki. Nagyon szép halott volt. Az arca fehér volt, és a szemei körül sötét karikák éktelenkedtek, de azért a legszebb halott volt, akit valaha láttam. Az emberek hangosan sírtak, és emlékszem, bejött a temetőbe a kutyája, egy sárga, kócos szőrű dög, és egyszer csak úgy elkezdett vonítani, hogy az ember hátán végigfutott a hideg.

Romoda egy másik sírkőhöz megy, azt vizsgálgatja.

ROMODA Vigyük ezt. *(olvás)* „Beck Ervin, városi tanácsos”. Biztosan valami vén majom volt ez a Beck Ervin.

OPANA Nem tudom, őrá nem emlékszem.

KURÁNYI A Beck Ervint sokkal nehezebb lesz ledönteni. Vigyük mégis a Gizike Schladtot.

ROMODA Nagyon fiatalon halt meg.

KURÁNYI Kit érdekel, hogy milyen fiatalon halt meg. Sokkal könnyebben elvihetnénk, mint Beck Ervint.

ROMODA Fogd be már a szád!

Romoda nekiveti a vállát a sírkőnek, mozgatja, majd ledönti. Azután vonszolják, görgetik az utcasarokra. Ott kifűjják magukat, leülnek, Berger engedelmesen a sírkőre ül, Kordován mellételepszik. Feszengenek, valamenynyien várják, hogy Romoda szóljon. Végül a Sebestyén gyerek töri meg a csendet, Kordovánhoz fordul.

SEBESTYÉN GYEREK Elmegyek denevérekre vadászni. Ha szerencsém lesz, hozok neked is egyet.

KORDOVÁN Menjél csak.

A fiú elvegyül a denevéreket hajszoló gyerekek közé. Magasba dobja a sapkáját.

KURÁNYI Nekünk sem ártana néhány denevér. Hátha szerencsét hozna. Itt van a nyakunkon ez az átkozott híd.

MADZSGÁJ Vége a nyugalomnak, ha felépül a híd.

DOBRE Akkor nem csak traktorok járnak majd az utcán. Tele leszünk mindenféle nagypofájú idegennel. Lehet, hogy új házakat is építenek ide.

ROMODA Te jársz jól vele. Több ember tér be hozzád. Borotválhatsz egész nap.

DOBRE Utálom az idegenek szája bűzét. Összeszorul tőle a gyomrom, olyan kemény lesz a gyomrom, mintha téglákat nyeltem volna.

ROZMARING Fel kellene gyújtani az egész cókókot. Csupa száraz oszlopokat és deszkákat hordtak össze, fél perc alatt elégne az egész.

OPANA Éjjeliőrük is van. Tábortűz mellett virraszt.

KURÁNYI Meglephetnék egy éjszaka. Adamkót megütné a guta, ha felgyújtanánk a deszkákat.

ROMODA Adamkót?

Rövid ideig csönd, Kurányi egyszerre megérti, hogy elevenjére tapintott Romodának.

KURÁNYI Adamkót bizony. Ő irányítja az építkezést.

ROMODA Honnan tudod?

KURÁNYI Mondták a traktorosok. Meg láttam is már Adamkót. Végigkacsázott az utcán azokkal a görbe lábaival.

DOBRE A reuma görbítette meg a lábait. Évekig meztelen lábbal dagasztotta a sarat, amiből a vályogot csinálják. Még amikor a téglagyárban dolgozott. A hideg sár aztán elintézte a lábát.

KURÁNYI Dagasztotta a sarat és ordítózott. Most meg eljön nekünk hidat építeni.

OPANA Negyvenötben ordítózott leghangosabban. Felállt egy téglarakásra, és ordítózott, hogy „Miénk a gyár!, miénk a gyár!”

KURÁNYI Miénk a gyár, miénk a híd.

ROMODA Szóljatok a gyerekeknek, hogy esténként menjenek el a folyó mellé a tűzhöz, és barátkozzanak össze az éjjeliőrrel.

KURÁNYI Az én fiaim már most is ott vannak.

ROMODA Menjenek el minden este. A többi gyerek is menjen oda, és barátkozzanak az éjjeliőrrel.

KURÁNYI Gondolod, hogy a gyerekek...

ROMODA Majd meglátjuk. A híddal ráérünk. Ma estére van valami más.

Merően nézi Berget.

ROMODA Berger szeretne közölni valamit.

Berger feláll a sírkőről. Halkan beszél.

BERGER Azt szeretném közölni, hogy októberig elkészítem azt a melegítőt a petróleumlámpával. Pontosan olyan lesz, amilyennek ígértem Romodának több mint négy évvel ezelőtt.

KURÁNYI És ha mégsem készül el?

BERGER El fog készülni. De ha mégsem készülne el, nyugodtan felhúzhattok a legmagasabb fára.

Pillanatnyi csönd. Romoda halkan megkérdezi.

ROMODA Melyik a legmagasabb fa az utcában?

KURÁNYI Az ám. Állapítsuk meg most mindjárt, hogy melyik a legmagasabb fa.

OPANA Azt hiszem, az akácfa az én házam előtt.

SZENT JÁNOS Ne játsszatok, emberek. Ne játsszatok az ilyesmivel. Romoda, miért nem felejtet el már az egészet? Hagyjátok abba.

BERGER Ezt most már nem lehet abbahagyni. Nekem ez még fontosabb, mint Romodának. Több mint négy éve kínlódom már azzal az átkozott petróleumlámpával, és ez idő alatt képtelen voltam bármi mást csinálni. A gyerekeknek lassan már nem lesz mit enni. Halakat ráznak ki a hínárból, és majdnem mindennap halat eszünk. Utálok a hálnak még a szagát is. És lassan már a házunk is összedől. Meg kell végre oldanom ezt a dolgot, és biztos vagyok benne, hogy őszig sikerülni fog. De lehet, hogy még előbb.

ROMODA Tehát Opana akácfájánál maradunk.

SZENT JÁNOS Emberek, ne játsszatok ilyesmivel.

KURÁNYI Szent János, nem a templomban vagy. Hagyd az ájtatosságot.

ROMODA Befejezte, Berger?

Berger lassan hazaindul.

BERGER Igen. Befejeztem.

A többiek hosszan néznek utána.

KURÁNYI Isteni lenne felhúzni arra a magas fára.

Két fiatal nő és egy férfi siet el mellettük, Váryékhoz tartanak.

OPANA Ezek Váryékhoz mennek. Nagy viháncolás lesz ott ma éjjel.

SEBESTYÉN Szívesen befizetnék egyszer én is.

* * *

Sebestyénék kertje. Kordován a késdobálást gyakorolja, a Sebestyén gyerek lelkesen rohangál a késért. A szomszéd kertben megjelenik Váryné, Kordovánt figyeli, egyre közelebb jön, egészen a kerítésig. Kordován ezúttal is rámosolyog, meghajol felé.

VÁRYNÉ Maga egész életében csak kést dobált? Semmi mást nem csinált?

Kordován is lassan a kerítéshez megy, a Sebestyén gyerek rosszállóan néz utána.

KORDOVÁN De igen. Csináltam én mást is.

VÁRYNÉ Mit?

KORDOVÁN Aranypénzt kerestem mindenféle romok között.

VÁRYNÉ És talált?

KORDOVÁN Nem, eddig még sohasem találtam. Egyszer régen azt hittem, hogy aranypénzt találtam, de később kiderült, hogy csak vörösrézből van. Pedig nagyon szép volt, olyan színe volt, mint a holdnak, és én sokáig aranynak hittem. Még most is néha, amikor rosszkedvű vagyok, azt mesélem az embereknek, hogy egyszer régen nagy halom aranypénzt találtam. De magának bevallom, hogy csak olcsó vörösréz volt.

VÁRYNÉ Maga sokfelé járt, igaz?

KORDOVÁN Igen. Egy bűvészcsoporthal bejártam az egész országot. Én mint késdobáló művész léptem fel.

VÁRYNÉ És mindenfelé kutatott az aranypénzek után?

KORDOVÁN Igen. Mindenfelé.

VÁRYNÉ Most már nem keresi?

KORDOVÁN De igen. Most is keresem.

VÁRYNÉ Itt?

KORDOVÁN Igen. Lehet, hogy éppen itt fogom megtalálni.

Váryné lassan eltávolodik, még visszamosolyog Kordovánra.

Kordován sokáig néz utána, aztán visszamegy a fához, ismét a deszkába vágja a kését. A Sebestyén gyerek megkönnyebbülten veszi tudomásul, hogy folytatják a játékot.

* * *

Az utcában Dobré házának kapuján borbélytányér van kiakasztva. A borbélyműhelybe az udvaron keresztül kell bemenni. Meleg nyári napokon Dobré a műhely előtt, az udvaron, a fák alatt borotválja, nyírja vendégeit. A műhelyből kihozott forgószek most is az udvaron áll, Adamkó ül bele, Dobré a borotváláshoz készülődik. Nem messze a széktől Kordován körül guggolnak: Rozmaring, Kurányi, Szent János, Madzsgáj és a Sebestyén gyerek. Kordován a gyufásdoboz-trükköt mutatja, sohasem találják el, hogy melyik doboz alatt van a golyócska.

ROZMARING Ezzel tényleg szép pénzeket kereshetél.

Kordován felszedi, elrakja a dobozokat.

KORDOVÁN Semmi különös. Tudok ennél sokkal jobbakat is.

Például kettéfűrészelni valakit.

ROZMARING Micsoda?

KORDOVÁN Amikor a bűvészcsoporthal jártam, sokszor bedobtuk. A közönség megőrült érte... Faládába bújattunk egy embert, aztán odahívtunk két vállalkozó szellemű pasast a közönségből, és azok kettéfűrészelték a faládát. Folyt a vér és a mocskok. Pedig nagyon egyszerű trükkről van szó. A ládában két ember van. Az egyiknek a keze lóg ki, a másiknak a lába. A láda közepét megtöltöttük állati belekkel, amit minden hentesnél be lehet szerezni. A két vállalkozó szellemű pasas ezeket a beleket fűrészelte, miközben a ládába bújt emberek, mintha nyúznák őket. A közönség megőrült tőle. Az emberek szeretik nézni, ha valakit kettéfűrészelnek.

KURÁNYI Így van.
ADAMKÓ Túl sok trükköt tudsz.
KORDOVÁN Kérem?
ADAMKÓ Túl sok trükköt tudsz. Errefelé nem szeretik az emberek a trükköket.
KURÁNYI Errefelé sok mindent nem szeretnek az emberek.
ADAMKÓ Mit nem szeretnek még?
KURÁNYI Dobre, mondjuk, nem szereti a nagypofájú jöttmentek szája bűzét. Különösen, ha még pofáznak is borotválkozás közben. Igaz, Dobre?
DOBRE Adamkót régóta ismerem.
KURÁNYI De azért nem bírod a szája bűzét. Összeszorul tőle a gyomrod, olyan lesz a gyomrod, mintha téglával tömték volna meg.
DOBRE Mindig összeszorul a gyomrom, ha borotválók.
KURÁNYI De most okádni is fogsz. Amint befejezed a borotválást, okádni fogsz. Nem csodálom. Én is okádnék a helyedben.
Adamkó félretolja Dobrét. Letörli arcáról a maradék habot, felkel a székből, görbe lábaival odakacsázik Kurányi elé. Kurányi hátrál előle.
ADAMKÓ Mondd tovább.
SEBESTYÉN GYEREK Miénk a gyár!
Adamkó megmerevedik, lassan a gyerek felé fordul.
ADAMKÓ Ki tanított erre, fiam?
SEBESTYÉN GYEREK Úgyis felgyújtjuk a hidat.
ADAMKÓ Felgyújtjátok a hidat?
Kordován megsimogatja a gyerek fejét.
KORDOVÁN Menjél haza most, jó? Én is megyek mindjárt. No, menjél szépen.
A gyerek nem érti a dolgot, de azért vonakodva feláll, elindul hazafelé.
Adamkó végignézi az embereken, aztán megmossa az arcát, ő is elindul.

Kordován beül a székbe, Dobre pamacsolni kezdi az arcát.

* * *

Holdvilágos este az utcában. Berger háza előtt gyerekek visonganak, magasba dobálják a sapkáikat. Denevérekre vadásznak. Berger az ablakból elgyötört arccal nézi őket.

* * *

Este a folyó mellett. Váryné és Kordován állnak egymással szemben, mellettük sűrű bokrok, csillogó víz, távolról az épülő híd irányából tábornút fénnyel látszik. Váryné kezében egy kis üveg van. Az asszony idegesen nevet, odanyújtja Kordovának az üveget.

VÁRYNÉ Hoztam magának egy kis pálinkát. Szereti?

Kordován átveszi az üveget, majd leteszi a földre.

KORDOVÁN Szeretem.

VÁRYNÉ Mi világít ott?

KORDOVÁN Tábornút. Biztosan az éjjeliőr gyújtotta, aki a deszkákat őrzi.

VÁRYNÉ Félek a tűztől.

KORDOVÁN Miért?

Váryné megborzong.

VÁRYNÉ Félek a tűztől.

Kordován átöleli a vállát, magához vonja az asszonyt. A tüzet nézik.

KORDOVÁN Messze van.

Egy ideig szótlanul állnak.

VÁRYNÉ Szép volt a lány?

KORDOVÁN Milyen lány?

VÁRYNÉ Akit körüldobált a késekkel, amikor fellépett azzal a bűvésztársasággal.

KORDOVÁN Ó, persze. Elég szép volt.

VÁRYNÉ Hol van most?

KORDOVÁN Nem tudom. Sohasem érdeklődtem utána. Annyi-
ra nem volt szép.

VÁRYNÉ Hány késsel dobálta körül?

KORDOVÁN Ő, ö... nyolccal.

VÁRYNÉ Sohasem sérült meg?

KORDOVÁN Soha. Mindig nagyon biztos kézzel dobtam a kést.

Rövid szünet.

VÁRYNÉ Magánál van a kés?

KORDOVÁN Igen. Mindig magamnál hordom.

VÁRYNÉ Akkor most dobáljon körül engem a késsel.

KORDOVÁN Kérem?

VÁRYNÉ Dobáljon körül engem a késsel. Ugye megteszi?

Kordován meghökkenve, riadtan szabadkozik.

KORDOVÁN Éjszaka van. Ehhez világosság kell.

VÁRYNÉ Világít a hold. Tíz méterről is jól láthat engem. És ne
féljen, nyugodtan fogok állni, meg sem mozdulok. Jöjjön.

*Kézen fogja a vonakodó Kordovánt, és a meredek partszakaszhoz vezeti.
Megáll, nekitámaszkodik a partnernek, széttárja a karját.*

KORDOVÁN Sokkal több fény kellene. Nem gyerekjáték ez.

Az asszony már majdnem gúnyosan mosolyog.

VÁRYNÉ Fél?

*Kordován sóhajt, mondani akar valamit, de aztán előveszi a kést. Hátrál
vagy öt lépést, célóz, dob. A kés az asszony térde mellé fúródik.*

VÁRYNÉ Folytassa.

*Kordován ismét fogja a kést, megtöröli a homlokát, a kést az asszony dereka
mellé dobja.*

VÁRYNÉ Most dobja az arcom mellé. Egészen közel az arcom-
hoz.

Kordovánnak nagyon elege van az egészből, az arcát törölgeti.

KORDOVÁN Hagyjuk talán abba. Majd máskor folytatjuk. Ha
világosabb lesz.

VÁRYNÉ Fél?

KORDOVÁN Nem. Nem félek.

*Kordován egyre jobban izzad, az arcát töröli, tenyerét a nadrágjához dör-
zsöli, sokáig készülődik a dobáshoz. Az asszony arca mellé dobja a kést.
Amikor odamegy, hogy kihúzza a kést a földből, látja, hogy Váryné sír.*

KORDOVÁN Mi a baj? Mi történt?

VÁRYNÉ Semmi. Semmi sem történt. El akarok menni innen.

KORDOVÁN Miért? Hová?

VÁRYNÉ Mindegy. Nagyon messzire. Minél messzebb innen.

Kordován tanácstalanul, értetlenül széttárja a karját.

VÁRYNÉ Vigyen el engem innen. Nagyon kérem, vigyen engem
magával. Elmegyek magával bárhova.

KORDOVÁN De hát... én nem akarok elmenni innen.

VÁRYNÉ Én mindent megteszek magának. Csak menjünk el va-
lahova.

KORDOVÁN De hát... nem is ismerjük egymást. És én sehova
sem akarok elmenni.

*Váryné leengedi karjait, ellép a faltól, a folyót nézi egy ideig. Amikor visz-
szafordul, már mosolyog. Kézen fogja Kordovánt, vezeti vissza a bokrokhoz.*

VÁRYNÉ Ne haragudjon. Soha többé nem kérem, hogy magával
vigyen. Felejtse el az egészet. Tudja, néha szeretném arcul köpni
magam, amikor Váryra gondolok, meg arra a másik két vén hü-
lyére. Meg azokra, akik táncolni és háltni járnak hozzám.

KORDOVÁN Ne gondoljon rájuk. Most ne gondoljon rájuk. Most
csak szép dolgokra gondoljon.

Leülnek a bokrok mellé.

VÁRYNÉ Ígérje meg, hogy máskor is eljön velem ide. És én majd elhitem magammal, hogy nagyon messzire mentem.

KORDOVÁN Eljövök, amikor csak akarja.

Kordován nagyot húz a pálinkásüvegből.

Szép nyári délelőtt a folyóparton. Kordován a bokrok alatt alszik, lábánál a kiürült üveg, gyermeksuttogásra ébred.

I. FIÚ Nagyon szép... Ugye, milyen szép?

BERGER FIÚ És milyen csendben úszik. Talán még a vadkacsák sem vették észre.

Kordován felnyitja a szemét, a Sebestyén gyerek ül mellette, merőn bámul a folyóra. A suttogó fiúkat nem látja. A folyó felé néz. Szent Erzsébet úszik a part felé, lassan kiemelkedik a vízből, jön. Teljesen meztelen. Nyakában arany nyaklánccon nagy, csillogó érme lóg.

I. FIÚ Nagyon szép. Ugye, hogy nagyon szép?

BERGER FIÚ Igen, szép...

I. FIÚ Szép és tiszta. Sohasem láttam még senkit, aki ennyire tiszta lett volna.

II. FIÚ Csend legyen!

Szent Erzsébet a parton van, öltözködni kezd. Kordován a Sebestyén gyerek füléhez hajol.

KORDOVÁN Ki ez?

SEBESTYÉN GYEREK Szent Erzsébet. A Szent János lánya. Ha szép idő van, meztelen szokott fürödni.

Szent Erzsébet felöltözik, elmegy az utca felé. Kisvártatva előbújik a három kisfiú, nem veszik észre Kordovánékat.

BERGER FIÚ Ami azt illeti, tényleg nagyon szép. Sajnos elkurvult. Rozmaring Bandi azt mondta...

I. FIÚ Nem igaz! Ez nem igaz!

BERGER FIÚ Váryékhoz jár. Rozmaring Bandi azt mondja, hogy egy villanszerelővel jár Váryékhoz, és hogy teljesen elkurvult.

II. fiú fenyegetően a Berger fiú elé lép. Rettentően dühös.

II. FIÚ Ha még egyszer ilyesmit mersz mondani róla, dagadtra pofozlak. Megértetted? Dagadtra pofozlak.

BERGER FIÚ Én Rozmaring Banditól hallottam.

II. FIÚ Rozmaring Bandi egy részeges disznó. Te hiszel ilyen Rozmaring Bandinak?

BERGER FIÚ Lehet, hogy hazudik?

II. FIÚ Persze hogy hazudik. Aki ilyen tiszta és ilyen szép, az nem jár szobára Váryékhoz.

I. FIÚ Olyan szép... olyan szép, mint Gizike Schladt.

BERGER FIÚ Ki az a Gizike Schladt?

II. FIÚ Itt van eltemetve a német temetőben. Rajta van a fényképe a sírkövön. Opana azt mondja, hogy a legszebb halott volt, akit valaha látott. Szép volt és tiszta.

I. FIÚ Virágot kellene vinni a sírjára.

BERGER FIÚ Hát, ha olyan szép...

II. FIÚ Mindennap virágot fogunk vinni a sírjára.

A fiúk eliramodnak. Kordován és a Sebestyén gyerek előbújik. Kordován vizsgálja a bokrokat, felfedezi az ágakból, levelekből készített bújóhelyet.

KORDOVÁN Szép bújóhely.

SEBESTYÉN GYEREK A gyerekek csinálták. Innen lesik Szent Erzsébetet. Itt is alhattál volna az éjszaka. Én is viszek virágot Gizike Schladt sírjára.

Kordován bólint, a Sebestyén gyerek futni kezd az utca felé. Kordován elgondolkozva ballag utána, útközben megnézi Gizike Schladt fényképét. A temetőkapuban a három fiúval találkozik. Virágot hoznak.

Este az utcasarkon. Az emberek beszélgetnek, cigarettáznak.

KURÁNYI Az oszlopokat már megkezdték leverni a vízbe. Néhány nap múlva befejezik. Akkor már felrakják a padlózatot, és megette a fene az egészet.

SZENT JÁNOS Lesz hidunk.

OPANA Adamkó épít nekünk egy szép hidat.

KURÁNYI Egész nap rohangál és ordítózik.

OPANA Ő már egész életében ordítózni fog. Mindig is ordítózott.

DOBRE Dolgozott is. Sokat dolgozott.

ROZMARING Én még az elején mondtam, hogy fel kell gyújtani az egész cókmókot. Gyorsan elégett volna minden, és most nyugodtak lennének.

KURÁNYI Még nem késő. Az én fiaim már nagyon összebarátkoztak az éjjeliőrrel. Szalonnát sütnek vele a tábortűznél.

Elhallgatnak. Adamkó és négy hídépítő munkás közeledik, hazafelé tartanak. Köszönnek a sarkon ülőknek, amikor elhaladnak, Rozmaring Bandi elkiáltja magát.

ROZMARING Kié a gyár?!

KURÁNYI Miénk a gyár!

Adamkó megáll, visszafordul. Néhány lépés után a hídépítő munkások is megállnak.

ROZMARING Kié a híd?!

KURÁNYI Miénk a híd!

Adamkó vésztojólóan elindul Kurányi felé.

ADAMKÓ Idefigyelj, te tetves...

Romoda hirtelen Adamkó elé lép, elállja az útját, az arcába hajol.

ROMODA Kié a gyár?

KURÁNYI Miénk a gyár!

Adamkó sóhajt, kissé szánakozva nézegeti Romodát.

ADAMKÓ Megkeseredtél te is, Romoda. Ez a híd talán majd segít rajtad. Talán beviszel valakit a házádba, hogy kiszellőztesse a hullaszagot. Szép nagy ház, de hullaszaga van.

Romoda torkán ragadja Adamkót. A négy munkás Adamkó segítségére indul, Kordován előveszi a kését, és Romoda mellé áll, Romoda elengedi Adamkót, az levegőért kapkodva támo lyog, az egyik munkás belekarol. Romoda Kordovánra néz.

ROMODA Menj a fenébe a késeddel.

Kordován elteszi a kését. Adamkóék elmennek.

ROMODA Kurányi! Hívd ide a gyerekeket.

KURÁNYI Mi? A gyerekeket? Mindjárt hívom őket. Már megyek is.

SZENT JÁNOS Mi lesz, ha szorongatni kezdenek bennünket? Egész biztosan minket fognak gyanúsítani.

ROMODA Letagadni a csillagokat is az égről. Legfeljebb, ha már nagy baj lesz, a hülye Sebestyén gyerekekre kenünk mindent. Vele nem tudnak mit kezdeni.

SZENT JÁNOS Az apját elkaphatják.

SEBESTYÉN Majd mindjárt megmondom, hogy hol kaphatnak el.

KORDOVÁN Még sincs rendjén, hogy erre a gyerekekre...

ROMODA Mi sincs rendjén?!

Kordován egy pillanatra farkasszemét néz Romodával, aztán meghunyászkodik.

KORDOVÁN Nem szóltam semmit.

A Sebestyén gyerek Kordovánhoz fordul.

SEBESTYÉN GYEREK Én most elmegyek denevérekre vadászni. Hátha szerencsém lesz.

Kezébe veszi sapkáját, elindul az utcába, a denevéreket kémleli.

Este a folyóparton, a sűrű bokrok mellett Kordován fekszik, feje Váryné ölében. Az asszony ül, a hídnál égő tábortűzet nézi.

VÁRYNÉ Valamikor kocsmát tartottunk. Egy éjszaka leégett. Azóta félek a tűztől.

KORDOVÁN Hogy égett le a kocsmá?

VÁRYNÉ Ránk gyújtották.

KORDOVÁN Kicsoda?

VÁRYNÉ Egyik vendégünk. Egy gazember. Pimaszkodott velem, és Váry majdnem megfújtotta. Aztán egy éjszaka ránk gyújtotta a kocsmát.

KORDOVÁN Az az ősz hajú öregember majdnem megfújtott valakit? Vagy akkor még nem volt fehér a haja?

VÁRYNÉ Fehér volt a haja. De nagyon erős volt, és szeretett engem.

KORDOVÁN Most én szeretlek.

Erősödik a fény a híd felől.

VÁRYNÉ Nő a tűz.

KORDOVÁN Milyen tűz?

VÁRYNÉ Nézd!

Felugranak mind a ketten. Az épülő híd felől hatalmas lángok csapnak fel, bevilágítják a környéket. Kordován és Váryné egy ideig megdöbbenve nézik.

KORDOVÁN Hát mégis megcsinálták. Csak nehogy baja legyen annak a szegény gyereknek.

VÁRYNÉ Nagyon félek a tűztől.

KORDOVÁN Ne félj. Messze van tőlünk.

Átöleli az asszonyt, a tüzet nézik.

Szép napos reggel, Kordován másnaposan ébred a folyóparton, a bokrok között. Lába mellett üres üveg. Felemeli, félredobja. Hirtelen észreveszi Szent Erzsébetet. A víz széliben áll, meztelenül, lassan indul befelé. Aztán úszni

kezd. Csendben úszik, csak a feje látszik ki a vízből. Egyszerre egy férfi feje jelenik meg a víz színén. Lassan egymás felé úsznak, fejük majdnem összeér. Azután elúsznak Kordován szeme elől a nádasok védelmébe.

Kordován és a Sebestyén gyerek a borbélyhoz tartanak. A kapu előtt megállnak, bentről az udvarról Adamkó részeg ordítóása hallatszik.

ADAMKÓ Itt rohadtok magatokban. Bámuljátok egymást és másokat, és mérget termeltek. Nektek nem kell a híd. Inkább rohadtok tovább. De meglesz a híd. Tízszer is leégphet, a végén úgyis felépítem. Még mielőtt teljesen megrohadnátok.

Kordován benyit a kapun. Adamkó a forgószekében ül, Dobre a borotválásához készül, de nem tud Adamkó közelébe férkőzni. Rozmaring, Opana, Kurányi és Szent János ülnek, kissé riadtan lapítanak. Romoda a falnak támaszkodva nyugodtan cigarettázik. Kordován a Sebestyén gyerekekkel együtt a többiek felé indul, ott Adamkó megállítja.

ADAMKÓ Hát itt van a trükkös fiú is. Ő is rohadni kezdett már köztetek. Nézzétek meg. Tudjátok, hova jár esténként?

KORDOVÁN Hagyjon engem békében.

SEBESTYÉN GYEREK Hagyd békében Kordovánt.

ADAMKÓ A folyó mellé jár egy vén kurvával. Tudjátok kivel?

Mindenki segélykérően néz Romodára.

DOBRE Részeg vagy, Adamkó.

ADAMKÓ Rozmaring, te iszákos, vén disznó, te mit gondolsz, ki az a vén kurva?

ROZMARING Nem tudom.

ADAMKÓ Hazudsz, Rozmaring. Tudod te nagyon jól, hogy kiről van szó. Egy vén kurváról, aki valaha kuplerájban tanulta a mesterségét. Mi megszüntettük a kuplerájokat, de ő kuplerájt csinál a házából itt az orrotok előtt, és tovább gyakorolja a mesterségét. Veled is gyakorolta?

ROZMARING Nem.

ADAMKÓ Azt elhiszem. Túlságosan öreg vagy már. Meg a férje is öreg. Ti csak falaztok neki. Közben fiatalokkal gyakorol. Fiatal párokat oktat itt az egész utca szeme láttára. A trükkös fiút is oktatgatja.

KORDOVÁN Hagyjon engem békében, és fogja már be a száját.

SEBESTYÉN GYEREK Fogd be a szád!

ADAMKÓ Ne izgulj, fiam, veled is gyakorolni fog még. Akármilyen hülye vagy is...

KORDOVÁN Te rohadt állat...

Előrántja kését és megindul Adamkó felé, aki feláll a székből. Romoda elkapja Kordován csuklóját, az fájdalmasan felkiált, elejti a kését.

ROMODA Figyelmeztettelek már, hogy errefelé nem hordanak ilyen késeket.

Kordován keservesen nyög, amikor Romoda elengedi, kirohan az utcára.

SEBESTYÉN GYEREK Te rohadt állat.

Adamkóra vicsorít, felkapja a kését, Kordován után rohan. Romoda Adamkóhoz lép, megáll előtte.

ROMODA Mire vársz?

Adamkó szégyenkezve lehajtja fejét, elmegy.

Esős, meleg nyári nap, a fák hajladoznak a szélben, az utcán nem jár senki. A gyerekek az ablakokhoz nyomják az orrukat, vágyakozva néznek a folyó felé.

Ismét szép nyári reggel. A három fiú szalad a folyópart felé. A búvóhelyük előtt megtorpannak. Látszik, hogy valaki járt bent.

II. FIÚ Összemocskolták a búvóhelyünket.

I. FIÚ Lehet, hogy Kordován volt. Idebújt az eső elől.

A Berger fiú felvesz valamit a levelek közül. Szent Erzsébet nyakláncát tartja a tenyerén.

BERGER FIÚ Nézzétek.

Bámulnak a nyakláncra. Egymásra néznek.

I. FIÚ Szent Erzsébet nyaklánc. Hogy kerül ide Szent Erzsébet nyaklánc?

BERGER FIÚ Behúzódott az eső elől. De nem egyedül.

II. FIÚ Itt hentergett a villanyszerelőjével. A bűdös kurva.

BERGER FIÚ Megmondtam én, ugye megmondtam én.

I. FIÚ De hát...

II. Fiú kikapja a Berger fiú kezéből a nyakláncot, és a vízbe dobja.

II. FIÚ Gyerünk.

Lassan elindulnak.

I. FIÚ De hát Szent Erzsébet...

I. Fiú sírva fakad.

II. FIÚ Ne sírj egy bűdös kurva miatt.

Egyre gyorsabban mennek Gizike Schladt sírja felé...

Felvirágozott sír, ovális fénykép. A fényképen egy kavics koppan. A fiúk csúzlival lövik a képet, az üveg összeroppan, elszűrkül, semmi sem látszik a képből. A gyerekek lerugdadják a sírról a virágot, elmennek. A fák közül előbújik a Sebestyén gyerek, a sírhoz megy, szomorúan nézi a pusztítást. Aztán gyöngéden, majd egyre dühösebben tisztogatni próbálja az összelövedződött üveget, de Gizike Schladt fényképe nem bukkan elő.

Este a folyóparton. Kordován és Váryné egészen a víz közelében ülnek. Kordován apró göröngyöket dobál a folyóba.

KORDOVÁN Elmegyek innen. Hamarosan elmegyek innen.

VÁRYNÉ Ne hagyjál itt engem. Mi lesz velem, ha elmész?

KORDOVÁN Te is jössz. Együtt fogunk elmenni.

VÁRYNÉ Ezt nem mondod komolyan.

KORDOVÁN De komolyan mondom. Elmegyünk innen.

VÁRYNÉ Nem hiszem. Ez nem lehet igaz.

KORDOVÁN De igaz. Szeretlek, és magammal viszlek, majd meglátod.

Az asszony a folyót nézi, mosolyog.

VÁRYNÉ Tényleg magaddal viszel?

KORDOVÁN Magammal viszlek. Majd meglátod, hogy magammal viszlek.

VÁRYNÉ Istenem, ezt igazán nem hittem volna.

KORDOVÁN Örülsz?

VÁRYNÉ Nagyon örülök. És nagyon szeretlek. Tényleg magaddal viszel?

KORDOVÁN Magammal viszlek.

VÁRYNÉ Istenem, nem hittem volna... Sohasem mondtad ezt nekem.

KORDOVÁN Most mondom.

VÁRYNÉ Nagyon szeretlek. És nagyon jó, hogy itt vagy.

KORDOVÁN Nem akarok itt maradni.

VÁRYNÉ Tudom. De azért nagyon jó, hogy itt voltál.

Kordován most már nem dobál a vízbe, az asszony hátra fordul, a sötét fákat nézi. Kordován pálinkát iszik az üvegből.

VÁRYNÉ Szereted a fákat?

KORDOVÁN Tessék?

VÁRYNÉ Szereted a fákat?

KORDOVÁN Nem tudom. Lehet, hogy szeretem őket. Miért kérded?

VÁRYNÉ Én nagyon szeretem a fákat. Egyszer nagyon régen, még kislány koromban láttam egy mesefilmet. A fák olyanok

voltak, mint az emberek. Mint a jó emberek. Mozgatták az ágait, mintha kezük lenne, és sírtak is. Nagy vihar volt, és a fák akkor megöltek egy gonosz boszorkányt. Az apámmal néztem a filmet, és egész idő alatt a kezét fogtam. Szerettem apámmal filmet nézni.

KORDOVÁN Miért meséled ezt nekem?

VÁRYNÉ Nem tudom. Talán azért, mert akkor boldog voltam. És nagyon-nagyon fiatal. Még az apám vezetett moziba.

KORDOVÁN Ezentúl majd én vezetek moziba. Megnézünk minden mesefilmet.

VÁRYNÉ Tudod, hogy hány éves vagyok?

KORDOVÁN Nem érdekel. Tudom, hogy nagyon fiatal vagy.

VÁRYNÉ Negyvenéves vagyok. Tíz évvel öregebb, mint te. Nem is tudod, milyen sok az a tíz év.

KORDOVÁN Te nagyon fiatal vagy.

VÁRYNÉ Istenem... Tényleg magaddal viszel engem?

KORDOVÁN Mondtam, hogy magammal viszlek.

Az asszony közelebb hajol Kordovánhoz, vállára hajtja a fejét.

VÁRYNÉ Ne menjél el.

KORDOVÁN Elmegyek. Elmegyünk mind a ketten.

VÁRYNÉ Ne menjél el.

KORDOVÁN Mi bajod van? Hiszen te is velem jössz.

VÁRYNÉ Nem megyek veled.

Kordován eltolja magától az asszonyt, feláll.

KORDOVÁN Nem jössz velem?

VÁRYNÉ Nem mehetek.

KORDOVÁN De hát... Nem értem. Mindig azt akartad, hogy elvigyelek innen. Hogy minél messzebbre vigyelek. Még sírtál is.

VÁRYNÉ Tudom. És én el is mentem veled mindig. Bármikor együtt voltunk, én elmentem nagyon messzire innen.

KORDOVÁN Most tényleg elmehetünk innen nagyon messzire.

VÁRYNÉ Nem mehetek el.

KORDOVÁN Bejárnánk az egész országot.
VÁRYNÉ Nem mehetek veled. Ne haragudj.

Kordován hosszan, komoran nézi az asszonyt. Aztán halkán szól neki.

KORDOVÁN Állj fel, te büdös kurva.

Az asszony meggörnyed, összeszorítja térdeit, nem mozdul.

KORDOVÁN Azt mondtam, hogy állj fel, te büdös vén kurva.

Az asszony feláll, ijedten néz Kordovánra.

VÁRYNÉ Ne mondd ezt nekem. Én szeretlek.

Kordován felnevet, a partoldal felé mutat.

KORDOVÁN Állj oda.

VÁRYNÉ Ne csináld ezt velem. És ne menjél el.

Kordován megragadja az asszony karját, a partoldal felé taszítja.

VÁRYNÉ Ne... Ne csináld ezt.

KORDOVÁN Állj oda, és tárd szét a karodat. Úgy, mint amikor először itt jártunk.

Az asszony görnyedten a partoldalnak támaszkodik, elsírja magát, kezét a szájára szorítja.

KORDOVÁN Szeretnék elmondani neked valamit. Jól figyelj rám. Szeretném... szeretném, ha tudnád, hogy sohasem dobáltam körül senkit késekkel. És ládába bújtatott embert sem fűrészeltem ketté. A holdszínű aranypénzeket is végérvényesen megette a fene. És bűvészcsoporttal sem jártam sohasem. Csak mondok mindenfélét az embereknek, főleg olyankor, ha rossz kedvem van. Ha látom, hogy elhiszik, mindjárt jókedvű leszek. De most nem akarok jókedvű lenni, és megmondom neked az igazat: nem jártam bűvészekkel, és nem vagyok késdobáló művész. Az első három próbadozásom akkor volt, amikor először idejöttünk. Most pedig nyolc dobásom lesz. Jó lenne, ha nem mozognál. Szé-

pen, nyugodtan állj, mint először, akkor még mosolyogtál is. Emlékszem, nagyon szép voltál akkor.

Kordován hátrál vagy öt lépést, előveszi a kését.

KORDOVÁN Tárd szét a karjaidat.

Az asszony gépiesen széttárja karjait.

KORDOVÁN Mosolyogj.

Váryné révetegen néz a semmibe, sír.

KORDOVÁN Kár. Kár, hogy nem akarsz mosolyogni.

Kordován dob. A kés az asszony térde mellé fúródik. Módszeresen körül dobálja Várynét. Az utolsó két dobásnál a kés közvetlenül az asszony arca mellett fúródik a földbe. Kordován akkor megtörli, elteszi a kését, visszamegy a víz mellé, nagyot húz az üvegből, aztán bámulja a folyót. Váryné még egy ideig széttárt karokkal áll a partoldal mellett, később elindul, eltűnik a sötétben.

* * *

Reggel a folyóparton, a víz mellett. Kordován vergődve ébredszik. Szent Erzsébet áll mellette, felöltözve, kezében utazótáska. Kordován felül, szemét dörzsöli, nehezen tér magához.

KORDOVÁN Te miért nem fürdesz?

SZENT ERZSÉBET Ne haragudjon... Valakinek szólnom kell.

Ugye nem haragszik?

KORDOVÁN Mit... Mit akarsz?

SZENT ERZSÉBET Elmegyek... Elmegyek, és apámnak nem me-
rem megmondani.

KORDOVÁN Miért?

SZENT ERZSÉBET Gyűlöli azt az embert. Azt mondja, hogy becstelen, és hogy úgyis kirúg engem pár nap múlva. Nem enged, hogy elmenjek hozzá. Merthogy van felesége...

KORDOVÁN Honnan tudtad, hogy itt vagyok?

SZENT ERZSÉBET Tudom, hogy néha itt szokott aludni. Ott feljebb, a bokrok között.

KORDOVÁN Mit akarsz tulajdonképpen?

SZENT ERZSÉBET Apám nagyon el lesz keseredve. Nem akarom, hogy meggyűljön. Ha maga esetleg elmenne hozzá, és beszélne vele. Megmagyarázná...

KORDOVÁN Miért pont én?

SZENT ERZSÉBET A többiek gúnyolódának rajtam. Kiröhögnének.

KORDOVÁN Értem. És mi lesz, ha tényleg kirúg egyszer az a pasas? Visszafogad az apád?

SZENT ERZSÉBET Nem fog kirúgni.

KORDOVÁN Hol van most az apád?

SZENT ERZSÉBET Templomban. Nagymiséen. De hamarosan hazajön.

KORDOVÁN Hát... majd beszélek vele.

SZENT ERZSÉBET Köszönöm. Tudtam, hogy maga nem fog gúnyolódni velem.

Tanácsztalanul topog.

SZENT ERZSÉBET Köszönöm. Most mennem kell.

KORDOVÁN Szereted a fákat?

SZENT ERZSÉBET A fákat?

KORDOVÁN A fákat.

SZENT ERZSÉBET Nem tudom. Miért kérdezi?

KORDOVÁN Csak úgy eszembe jutott. Nem fontos.

SZENT ERZSÉBET Mennem kell.

Kordován bólint. Szent Erzsébet elindul a folyó mellett.

Csendes nyári délután. Kordován benyit Szent János kapuján, széjjelnéz. Szent János lehorgasztott fejjel ül a kertben, a méhkaptárak mellett.

Kordován lassan odamegy hozzá, akkor észreveszi, hogy Szent János egy döglött vadkacsát bámul. A lába előtt hever. Kordován megköszörüli a

torkát. Szent János egy pillanatra felnéz, majd ismét a vadkacsát bámulja.

KORDOVÁN Találkoztam ma a lányával. Megkért, hogy beszéljek magával.

Szent János a vadkacsára mutat.

SZENT JÁNOS Egy döglött vízimadár. Egy vadkacsa.

KORDOVÁN Hogy kerül ide?

SZENT JÁNOS Egy sovány szürke macska hozta ma reggel. Már kora reggel ott ült az ajtó előtt, és ezt a vadkacsát tartotta a szájában.

KORDOVÁN Különös. Különös macska lehet.

SZENT JÁNOS Közöséges szürke macska. Sohasem láttam azelőtt. Csuromvizes volt, amikor a vadkacsát hozta. Biztosan beugrott érte a vízbe.

KORDOVÁN A macskák ügyesek az ilyesmiben.

SZENT JÁNOS Én nem szeretem őket. Ezt is megpróbáltam elzavarni, de nem tágít, ül ott az ajtó előtt, és nem tágít. Nem tudom, mit csináljak vele.

KORDOVÁN Én szeretem a macskákat. Mindig tiszták és szépek. És ügyesek is nagyon.

SZENT JÁNOS Én nem szeretem őket. Megbízhatatlanok. Tényleg nem tudom, hogy mit csináljak azzal a sovány szürke macskával.

KORDOVÁN Engedje be a házba.

SZENT JÁNOS Hullik a szőre, alighanem rühes.

KORDOVÁN Akkor is engedje be a házba. Még ha hullik is a szőre, akkor is megérdemli, hogy beengedje a házba. Hozott egy vadkacsát. Ügyes macska lehet.

SZENT JÁNOS Nem tudom. Nem tudom még, hogy mit fogok csinálni vele.

KORDOVÁN Be kell engedni. Engedje be a házba, és adjon neki enni.

SZENT JÁNOS Nem tudom... Majd még meglátom...

Szent János feláll, ásót kerít elő, lyukat ás.

KORDOVÁN Később még visszajövök. Beszélni szeretnék magával.

Szent János fel sem néz. Megfogja a vadkacsa szárnyát, a lyukba dobja, eltemeti. Kordován kimegy az utcára, azután hazamegy Sebestyénéhez. A gangon Sebestyén ül a fiával, Kordován letelepszik melléjük.

KORDOVÁN Egy döglött vadkacsát láttam Szent Jánosnál.

SEBESTYÉN GYEREK Dobáljuk a kést?

Kordován a kert felé néz. A szomszéd kertben Váry üldögél, Váryné kávét hoz neki. Kordován előveszi a kését, odanyújtja a fiúnak.

KORDOVÁN Gyakorolj egy kicsit egyedül.

A fiú elmegy a késsel. Sebestyén üveget nyom Kordován kezébe.

SEBESTYÉN Igyál.

Kordován húz az üvegből.

KORDOVÁN Egy szürke macska hozta a vadkacsát. Girhes kóbor macska. Beköltözött Szent Jánoshoz.

Sebestyén Váryékra mutat.

SEBESTYÉN Én oda költöznék be nagyon szívesen egy éjszakára. Amikor nagy viháncolások vannak.

Kordován szórakozva néz Sebestyénre.

KORDOVÁN Befizetlek. Most már tényleg befizetlek.

Kordován előveszi a gyufásdobozokat, gyakorol velük. Aztán bemegy a házba, egy csomag kártyával tér vissza. Kártyatrikköket gyakorol.

A Sebestyén gyerek később visszajön, visszaadja a kést. Kordován elteszi a kést, a gyufásdobozokat és a kártyát. Feláll, lesimítja a nadrágját, kicsit rendbe szedi magát. Kimegy az utcára. Ismét benyit Szent Jánoshoz.

Szent János a kaptárok mellett ül. Az egyik gyümölcsfára egy sovány szürke macska van felakasztva. Kordován csöndesen becsukja a kaput. Az utcán traktorok mennek.

* * *

Este a Berger fiú kisírt szemmel siet végig az utcán, Romoda háza felé tart, a ház előtt most is összegyűltek az emberek. Kordován azonban nincs közöttük. A fiú az emberekhez érkezik, elkeseredetten, szinte szemrehányóan mondja.

BERGER FIÚ Meghalt az apám.

Döbrent csönd, a fiú tovább akar menni, de Romoda rászól.

ROMODA Várjál!

SZENT JÁNOS Berger meghalt? Hogyhogy meghalt?

OPANA Mikor halt meg?

BERGER FIÚ Délután bevett azokból a fehér pirulákból néhányat, lefeküdt, és nem kelt fel többé.

MADZSGÁJ Lehet, hogy nem halt meg, lehet, hogy csak alszik.

BERGER FIÚ Meghalt. Anyám küldött, hogy mondjam meg maguknak, meghalt. Túl sokat vett be a fehér pirulákból.

A fiú elsiet, az emberek lehajtott fejjel hallgatnak, néha Romodára néznek.

OPANA Tényleg szedett valami fehér pirulákat, asztma ellen.

Mostanában nagyon kínozza az asztma.

KURÁNYI Lehet, hogy öngyilkos lett.

SZENT JÁNOS Ugyan már! Miért lett volna öngyilkos?

KURÁNYI Mert nem volt képes megcsinálni a melegítőt.

SZENT JÁNOS Honnan tudod, hogy nem volt képes megcsinálni?

KURÁNYI Tudom. Már nem is foglalkozott a melegítővel. Láttam, hogy esténként csak állt az ablaknál, és bámult kifelé. Nem csinált semmit. A denevéreket üldöző gyerekeket bámulta.

SZENT JÁNOS Nem hiszem, hogy öngyilkos lett.

KURÁNYI Szerintem öngyilkos lett. Tudta, hogy úgyis felakasztják.

SZENT JÁNOS Dehogyan akasztottuk volna fel. Senki sem gondolta komolyan az akasztást.

KURÁNYI Miért ne gondoltuk volna komolyan?

ROZMARING Már megint itt vannak Adamkóék.

Adamkó jön a hídépítő munkásokkal. Köszönnek a sarkon üldögélőknek.

KURÁNYI Miénk a gyár!

ROMODA Fogd be a szád!

Adamkó egy pillanatra megtorpan, aztán elégedetten elmosolyodik, továbbmegy.

SZENT JÁNOS Én elmegyek Bergerhez.

OPANA Imádkozni.

SZENT JÁNOS Imádkozni.

ROMODA Mondd meg az asszonynak, hogy holnap csinálók koporsót. Csinálók Bergernek egy rendes koporsót meg fejfát is.

Szent János elindul Berger háza felé.

* * *

Borús, hűvös nap, Romoda és Dobre a hídépítő munkásokat figyeli a folyó mellett. Néhol még látszanak a tűz nyomai, de a munkások már rakják le a traktorról az új oszlopokat, deszkákat. Adamkó irányítja a munkát. Távol a túlsó parton felbukkan egy menekülő ember, két rendőr üldözi. A menekülő messziről nézve akár Kordován is lehetne. Romoda észreveszi, meglöki Dobrét.

ROMODA Nézd.

DOBRE Nem a mi késdobálónk az?

ROMODA Valami kis csirketolvaj lehet.

Lövés dörren, az üldözött fut tovább.

DOBRE Rálóttek.

ROMODA Nem akarták lelőni. Csak ráíjesztettek.

Az üldözött és a rendőrök eltűnnek a házak között.

DOBRE Mit gondolsz, elkapják?

ROMODA Nagyon gyorsan futott. Látszott rajta, hogy nem először fut rendőrök előtt.

Adamkó jön oda hozzájuk. Kissé zavarban van, a torkát köszörüli. Romodához szól:

ADAMKÓ Jól tetted, hogy a múltkor elzavartál a borbélyszékből. És... köszönöm, hogy lefogtad azt a trükkös fiút. Képes lett volna kiereszteni a belemet... Nagyon részeg voltam akkor. És dühös voltam a tűz miatt.

ROMODA Emlékszel még arra az időre, amikor a téglagyárban dolgoztunk? Egy mocskos, esős napon két rendőr üldözött egy csavargót. Ott futottak a téglagyár mellett. A csavargó mezítláb futott, és sáros volt, mint a disznó.

DOBRE A rendőrök is sárosak voltak, mint a disznó.

ROMODA A csavargó megszökött, mert mezítláb futott. Pedig a rendőrök rá is lőttek, hogy megijesszék.

DOBRE Az előbb a túloldalon is üldöztek a rendőrök egy csavargót. Nem tudjuk, elfogták-e.

ADAMKÓ Mi a jóistenről beszéltek ti? Miért nem jöttök inkább segíteni lerakodni? Romoda, te ács vagy, biztosan értesz a hídépítéshez.

ROMODA Hamarosan elromlik az idő. Le kell állnotok a munkával.

ADAMKÓ Valamennyit azért megcsinálunk addig. Aztán tavaszra majd befejezzük a hidat.

Újabb traktor érkezik, Adamkó elsiet, hogy intézkedjen.

Dobre az épülő hídra mutat.

DOBRE Mit gondolsz, mikor lesz kész?

ROMODA Hallottad. Tavaszra.

Dobre Romoda arcát fürkészi.

DOBRE Hát igen. Adamkó meg fogja csinálni.

* * *

Hideg, szeles éjszaka, az utca üres, csak Sebestyén háza előtt állnak a falhoz lapulva Sebestyén és fia.

Szent Erzsébet jön végig az utcán. Megáll Sebestyénék előtt.

SZENT ERZSÉBET Hol van Kordován?

SEBESTYÉN Nem tudom. Napokkal ezelőtt eltűnt, azóta nem láttam. Pedig azt mondta, visszajön. Ez a gyerek egész nap várja a ház előtt, még este sem akar bejönni, pedig hideg van. De én is várom. Ígért nekem valamit.

Sebestyén hirtelen elvigyorodik.

SEBESTYÉN Kirúgott a villanyszerelő? Tudtam én, hogy ki fog rúgni.

SZENT ERZSÉBET Szerettem volna beszélni Kordovánnal.

SEBESTYÉN Nem tudom, hol van. Kirúgott a villanyszerelő?

SZENT ERZSÉBET Igen. Kirúgott. Meg apám is kirúgott.

SEBESTYÉN Az apád is?

SZENT ERZSÉBET Igen. Lekurvázott.

Sebestyén még szélesebben vigyorog.

SEBESTYÉN Szent János... a templomjáró Szent János. Azt mondd, hogy lekurvázott?

SZENT ERZSÉBET Most nincs hova mennem. És nagyon fázom.

SEBESTYÉN Így van ez. Így van ez. Nincs senkid az apádon kívül?

SZENT ERZSÉBET Nincs.

SEBESTYÉN Így van ez. Most aztán nincs hova menned. Tényleg, hova is mehetnél? Esetleg... esetleg talán Romodához. Az ő

háza a legnagyobb és legszebb az utcában. És egyedül él abban a nagy házban, lehet, hogy befogadna. Megnéznéd, hogy belülről is olyan szép-e a ház. Kiszellőztetné a hullaszagot.

SZENT ERZSÉBET Nem fogadna be. Romoda nem szereti, ha háborgatják a házában. Ő egyedül akar lenni, mert senkit sem szeret.

SEBESTYÉN Romoda fiatal ember, ha kedves lennél hozzá, biztosan befogadna néhány napra. Legyél kedves hozzá.

Elneveti magát.

SEBESTYÉN Vagy menj be Váryékhoz. Ott most is nagy viháncolás van.

Szent Erzsébet szótlanul áll, majdnem sírva fakad. Sebestyén elkomolyodik.

SEBESTYÉN Nehogy bőgni kezdj most nekem. Tényleg menj el az ácsmesterhez, ma éjszakára biztosan befogad.

Szent Erzsébet tétozódik, aztán elindul Romoda háza felé. A ház előtt megáll, beles az ablakon a függöny résein, Romoda felöltözve hever az egyik ágyon, újságot olvas. Halkan szól a rádió. Az egyik sarokban szép nagy cserépkályha. Szent Erzsébet bekopog.

Romoda földre dobja az újságot, felkel, kinyitja az ablakot. Meglepetten néz a hidegtől remegő Szent Erzsébetre.

ROMODA Mi történt?

SZENT ERZSÉBET Az apám kirúgott. Lekurvázott és kirúgott.

Romoda töprengve nézi a lányt.

ROMODA Fázol?

SZENT ERZSÉBET Nagyon. És nincs hova mennem.

ROMODA Furcsa ember az apád.

SZENT ERZSÉBET Sebestyén azt mondta, jöjjenek ide. Nagyon félek itt kint az utcán.

Romoda gondolkodik egy ideig.

ROMODA Jól van, gyere be. Megfagysz ott kint abban az átkozott szélben.

Romoda becsukja az ablakot, beengedi a lányt a szobába.

ROMODA Ül a kályha mellé, és melegedj meg. Teljesen zöld az arcod a hidegtől.

Szent Erzsébet a kályha mellé ül. Romoda visszaheveredik az ágyra, rágyújt, felveszi az újságot.

SZENT ERZSÉBET Nem haragszik, hogy bejöttem? Azt mondják, maga nem szívesen...

ROMODA Nem maradhattál kint a hidegben. Kifújta volna a lelkedet is az az átkozott szél. Az apádnak majd megmagyarázhatod...

SZENT ERZSÉBET Szóba se áll velem.

Romoda nem válaszol.

Szent Erzsébet később megkérdezi:

SZENT ERZSÉBET Itt maradhatok éjszakára is? Nem fog kirúgni?

ROMODA Ha megmelegedtél, majd átvezetlek a másik szobába, és lefekhetsz. A konyhában készíthetsz magadnak valamit, ha éhes vagy.

SZENT ERZSÉBET Nem vagyok éhes. Itt maradnék még egy kicsit.

ROMODA Ahogy akarod.

SZENT ERZSÉBET Emlékszem még magára, amikor ideköltöztek a feleségével. Én még nagyon fiatal voltam akkor, de az apám mesélte, hogy rettenetesen hideg volt ebben a szobában, és hogy maga minden este táncolt a feleségével, hogy ne fázzanak annyira.

Romoda megvetően kifújja a füstöt.

ROMODA Az apád... Amit az apád mesél...

SZENT ERZSÉBET Nem így volt?

ROMODA Nem.

SZENT ERZSÉBET De hát mások is mesélik.

ROMODA Nem igaz.

SZENT ERZSÉBET Nem táncoltak egész télen?

ROMODA Táncoltunk. De nem úgy, ahogyan az apád meg a többiek mesélik. Semmi sem volt úgy, ahogyan mesélik. Másképpen volt. Sokkal szebb volt, mint ahogyan mesélik.

SZENT ERZSÉBET Boldog volt akkor?

Romoda leteszi az újságot, a lányra néz.

ROMODA Igen. Sokkal boldogabb, mint ahogyan mesélik.

Szent Erzsébet elmosolyodik.

SZENT ERZSÉBET Nincs kedve táncolni?

Romoda fenyegetően felül az ágyon.

ROMODA Mit akarsz tulajdonképpen? Mi a fenét akarsz?

Szent Erzsébet rémülten hátrahőköl.

SZENT ERZSÉBET Ne haragudjon. Ne haragudjon, és ne rúgjon ki, nagyon kérem.

Mereven ülnek egymással szemben. Ismét a hideg, üres utca. Csak a Sebestyén gyerek kuporog házuk előtt, a fal mellett. Távolról Kordován közeledik óvatosan. Bergerék háza előtt megáll, benéz az ablakon. Bent az asszony ül egyedül. A gyerekek már alszanak. Kordován továbbmegy. Ahogy közeledik, a Sebestyén gyerek felismeri, elébe szalad, csillogó szemekkel megáll előtte.

KORDOVÁN Te mit csinálsz itt ilyenkor ebben a hidegben? Miért nem alszol?

SEBESTYÉN GYEREK Vártalak. Olyan nagyon vártalak.

Kordován kézen fogja, vezeti.

KORDOVÁN Gyere.

Sebestyén háza előtt megállnak, Kordován riadtan tekinget hátra, mintha attól tartana, hogy üldözik.

KORDOVÁN Most menj be szépen, és hozd ki a táskámat. De nagyon csöndesen mozogj, ne ébressz fel senkit.

A Sebestyén gyerek csodálkozik, de azért engedelmesen bemegy, csakhamar hozza a táskát.

SEBESTYÉN GYEREK Itt van. Nem ébredt fel senki.

Kordován pénzköteget vesz elő zsebéből, a gyerek kezébe nyomja.

KORDOVÁN Ezt add oda holnap apádnak. Ő tudja, miért küldöm. Nekem most el kell mennem.

A Sebestyén gyerek döbbenten bámul Kordovánra.

SEBESTYÉN GYEREK Úgy vártalak.

Kordován megsimogatja a fiú fejét.

KORDOVÁN El kell mennem. Te pedig feküdj le aludni. Megfázol.

SEBESTYÉN GYEREK Gyakorolhatnánk a késdobálást.

KORDOVÁN Majd máskor.

SEBESTYÉN GYEREK Denevért sem fogtam. És most már nincsenek is denevérek. Nem tudod, hol lehetnek ilyenkor?

KORDOVÁN Bizonyára alszanak mindenféle sötét odúban. De nyáron majd megint előjönnek, és akkor biztosan fogsz denevért.

SEBESTYÉN GYEREK Neked is szívesen fogok denevért.

KORDOVÁN Jó. Egy nyáron majd visszajövök. Egész biztosan visszajövök. És akkor majd megtanítalak kést dobálni. Most menjél szépen aludni.

Kordován elindul. Siet az utcán. Váryék házából zene hallatszik. Kordován csak rápillant az ablakra, megy tovább. A Sebestyén gyerek lassan követi,

a pénzköteget a kezében szorongatja. Kordován Romoda háza elé ér, benéz az ablakon, meglepetten bámul be a szobába. Bent Romoda Szent Erzsébet-tel táncol, rádiózenére. Kordován elmosolyodik, aztán továbbsiet.

A Sebestyén gyerek is Romoda háza elé ér. Szomorúan, elveszetten néz Kordován után. Aztán benéz az ablakon a táncolókra, pillantása nem változik. Majd ismét arra fordítja az arcát, amerre Kordován eltűnt a sötétben.

Gépiratból

IV.

a színmű töredékei versbetétekkel

– 1 –

Itt a denevérek
Alacsonyan szállnak
Szelídek a méhek
Virágokon hálnak
Ezen az oldalon

Itt a temetőben
Szíve van a fának
Kiszáradt csontokat
Adnak a kutyaáknak
Ezen az oldalon

Nyári utcarészlet, a színpad közepén, kissé a háttérben Romoda háza. A ház előtt pad. Az utca mögött elhanyagolt, pusztulásra ítélt temető látszik, kisebb-nagyobb sírkövekkel. Romoda házában öreg gramofon nyekereg, egy régi fülbemászó sláger hallatszik...

– 3 –

SZENTERZSÉBET A betűket felismered, de Romodát nem tudod eljátszani. Igaz, Kordován?

KORDOVÁN Hát, nagyobb hévvel is játszhatná. És ékesszólóbban. Ez az: ékesszólóbban.

* * *

SZENTERZSÉBET *(folytatásban)* ...A kertben kinyílnak majd a virágok... A temetőben kizöldellnek a bodzafák.

– 370 –

KORDOVÁN Ezt azért nem kellett volna mondani. A temetőket meg a bodzafákat.

(A gyerekek nem hallják a megjegyzést, játszanak tovább)

– 4 –

KORDOVÁN *(rögtönzött dalt énekel az ismert dallamra:)*

Bodzafa puskával lőtték a fejét
A kócból még maradt is a fehér fogán
Aztán ha mégis kinyitja szemét
Puha kócgolyót lát a homlokán

– 9 –

KORDOVÁN *(Késével integet a gyerekeknek)* Több meggyőződéssel! Csúnyább köhögés kell ide. A bodzafák is hallják!

ROMODA *(közben kijött a házból, ingerülten rászól Kordovánra)* Meddig akarsz még itt bohóckodni a gyerekekkel?

KORDOVÁN *(vigyorogva a földbe vágja a kését)* Nem sokáig.

ROMODA Menj a vacak késeddel.

KORDOVÁN *(félremegy, a kését nézegeti)* Jó kés ez. Ha kell, százszor egymásután célba talál. Amikor a bűvészcsoportommal jártam az országot...

ROMODA *(gúnyosan)* Bűvészcsoport! Sohasem voltál te semmiféle bűvészcsoportban. Csak a szádat jártatod.

SZENTERZSÉBET Igenis volt neki bűvészcsoportja. Én elhiszem...

SEBESTYÉN Ha kell, százszor egymásután célba talál a késével.

ROMODA Akkor miért nem maradt a bűvészeivel?

SZENTERZSÉBET Mert megsérült a karja. Csak azért jött vissza, mert megsérült a karja. De most már meggyógyult. Igaz, Kordován?

KORDOVÁN *(eldobja a kését)* Teljesen meggyógyult.

SEBESTYÉN Akár cirkuszban is felléphetne mint késdobáló művész.

– 371 –

– 14 –

SEBESTYÉN *(a túlsó partra mutat)* Odaát feketét köpnek az emberek.

SZENT ERZSÉBET Odaát egyáltalán nem köpködnek az emberek.

SEBESTYÉN Az utcán hagyják a halottakat. Kutya húzzák a halottak beleit.

SZENT ERZSÉBET Hallja ezt, Kordován? Ugye, maga is el fog menni innen?

KORDOVÁN Bizonyára.

SZENT ERZSÉBET Tudom, hogy elmegy innen. Hiszen maga késdobáló művész. Felléphetne cirkuszban is. És itt nem is szeretik magát.

KORDOVÁN Nem érdekel, hogy ezek szeretnek-e. Nem törődöm velük. Cirkuszban fogok fellépni, előbb, mint ezek gondolják.

SEBESTYÉN *(Sz. Erzsébethez)* Ha itt maradsz, mindennap virágot hozok Gizike Schladt sírkövéhez.

– 31 –

(Romoda bemegy a házába. Kurányi, Opana is. Lassan elindulnak.)

KURÁNYI *(visszaszól Kordovánnak)* Mikor mész el a cirkuszba?

KORDOVÁN Hamarosan.

KURÁNYI Ne siesd el a dolgot. Lesz itt is cirkusz, meglátod. *(nevetve el)*

(Romoda házából felhangzik a zene)

SZENT ERZSÉBET *(Romodát utánozza)* Gyere ide, fiú!

SEBESTYÉN *(mosolyogva odamegy hozzá)* Ugye nem mész el?

(Táncolni kezdenek)

SZENT ERZSÉBET *(énekel)*

– 372 –

Bodzafa puskával lőtték a fejét
De hiába marad kóc a fogán
Jókedvében, ha néha visszanéz
Nincsen már kócgolyó a homlokán

Függöny

– 36 –

Magyarázat folytatása: *(Bejön a színre Kordován, szánakozva nézi a fiút, azután beint neki, kezdje a játékot. A fiú a bábuhoz beszél Adamkó hangján, Kordován pedig válaszolgat neki távolabbról, a bandavezér hangján. Kordován a továbbiakban hasonlóan viselkedik, mint az első felvonásban. Kését dobálja, szinte tudomást sem vesz a férfigangról, a gyerekeknek azonban mindig segít a játékban, ő a „másik hang”).*

– 44 –

ADAMKÓ *(folyt.)* Vagy kést dobáltok, mint ez a másik? *(Kordován-ra mutat)*

– 47 –

KURÁNYI *(énekel)*

Bodzafa puskával lőtték a fejét
Széttárta lábát egy sötét éjszakán
Fekete nyállal kenik a szemét
Kormos kócgolyó van a homlokán

* * *

KORDOVÁN *(késsel Kurányi felé indul.)* Add vissza, te részeg állat!

ROMODA *(egy léccel kiüti a kést Kordován kezéből)* Mondtam már, hogy kotródj innen a vacak késeddel.

KORDOVÁN *(kezét simogatja)* Adja vissza a bábút, mert leszúrom.

– 373 –

– 49 –

Hátha szerencsét hoz. Az ajtóra szögezett denevér szerencsét hoz. Azt mondják.

– 56 –

De mintha nem is látná a halottat. Ki tudja, mire figyel? Amikor még zsákoltam... Szóval, mi zsákolók szoktunk így leülni szalonnázni meg pálinkázni. Mert csak úgy lehet zsákokat hordani, ha az ember időnként pálinkát iszik és sok szalonnát eszik. Emlekszem, volt egy zsákoló, Benkónak hívták, Benkó Lajosnak, az néha nem is szalonnát evett, hanem zsírt. Olvasztott zsírt kanalizott. Ha hiszitek, ha nem. Csak ült, valahova messzire nézett, és kanalizta az olvasztott zsírt. Közben, ki tudja, mire figyelt. Adamkó is úgy ül ott a halott Berger mellett.

– 58 –

ADAMKÓ Akár a hídégetést, mi? Aztán egyszer csak kigyulladt a híd.

SZENT JÁNOS Tényleg nem gondoltuk komolyan.

– 62 –

KORDOVÁN *(közelebb megy a fiúhoz, a bábut nézegeti)* Szép nagy denevér. Felszögezed az ajtóra?

SEBESTYÉN *(a bábut ismét a falhoz támasztja, visszahátrál a padig)* Te mikor mész el a cirkuszba?

KORDOVÁN Hamarosan. Lehet, hogy már holnap.

SEBESTYÉN Mindig ezt mondod, hogy hamarosan, aztán mégis itt maradsz.

KORDOVÁN Téged is magammal viszlek, ha akarod.

SEBESTYÉN Én nem tudok kést dobálni.

– 374 –

KORDOVÁN Ó, vannak más trükkök is. Néhányra megtaníthatnák.

SEBESTYÉN Milyen trükkök?

KORDOVÁN Hát... Amikor a bűvészcsoporttal jártam az országot, volt például egy nagyszerű trükkünk, amire hihetetlenül bukkott a közönség. Faládába bújtattunk egy embert, aztán oda hívtunk két vállalkozó szellemű pasast a közönségből, és azok kettéfűrészelték a faládát. Nagyon egyszerű trükkről van szó. A ládában két ember van. Az egyiknek a keze lóg ki, a másiknak a lába. A láda közepét megtöltjük állati belekkel, amit minden mézsárosnál be lehet szerezni. A két vállalkozó szellemű pasas ezeket fűrészeli, miközben a ládába bújt emberek mozognak, mintha nyúznák őket. Egyszerű trükk, de a közönség megveszik érte.

SEBESTYÉN Tulajdonképpen nem nagyon szeretem az ilyen trükköket.

– 62/a –

SZENT ERZSÉBET *(megjelenik a színen, „felöltt” ruhában van, haja is szépen megfésülve. Lassan Sebestyén felé megy, ez csak akkor veszi észre, amikor a közelébe ér. Hátraugrik.)* Ma korán szétszéledtek. *(leül a padra, fázósan összehúzza magát)*

– 64 –

KORDOVÁN Lehet, hogy befogadna.

SZENT ERZSÉBET *(mintha csak most venné észre Kordovánt)* Maga nem ment még el?

KORDOVÁN Hamarosan elmegyek. Lehet, hogy holnap.

SZENT ERZSÉBET Engem nem vinne magával? *(keserűen gúnyolódik)* Megtaníthatna mindenféle trükkre.

KORDOVÁN *(zavartan)* Hát, arról van szó, hogy nem olyan egyszerű...

SZENT ERZSÉBET Tehát holnap megy? Vagy holnapután?

– 375 –

KORDOVÁN Nem olyan egyszerű. Meg kell még fontolni...
SZENT ERZSÉBET Értem. Még holnapután is itt lesz. *(rövid szünet)* Szeretnék megmelegedni valahol.

– 66 –

(Romoda bemegy a házba, az ajtó becsukódik. Sebestyén tisztogatja a fényképet, háttal térdel a nézőtérnek. A denevér a közönség felé néz.)

KORDOVÁN *(Sebestyén mögélép, kését elteszi)* Nem hiszem, hogy sikerülni fog.

SEBESTYÉN *(nem fordul vissza)* Te is elmész?

KORDOVÁN Elmegyek. Nem hiszem, hogy sikerülni fog megtisztítanod.

SEBESTYÉN *(Nem válaszol, dúdolni kezd, a képet tisztogatja. Kordován lassan elmegy. Lassan elhalványodnak a fények, csak Sebestyén, a denevér és a sírkő van megvilágítva. Mellettük a petróleumlámpák pislognak. Sebestyén énekelni kezd)*

Bodzafa puskával lőtték a fejét
Néha magasba dobta a kalapját
Piszkos rongyokkal tömi a zsebét
Döglött denevér van a homlokán.

Függöny

Gépiratból

Egész közelről, belülről nézem őket

bevezető A Késdobáló című irodalmi forgatókönyvhöz

Az első elképzelés az volt, hogy külső erők segítségével csináljuk meg ezt a filmet, pontosabban hogy Magyarországról hozunk rendezőt és a főszereplőt is. Azután valahogyan nem jött össze a dolog. Vicsek Károly az utolsó pillanatban vállalta, hogy megrendezze. Tudom, hogy jó rendező, nagyra becsülöm, mert következetesen filmesíti meg a vajdasági írók műveit, és sokszor nagyon sikeresen. Örülök, hogy így történt a dolog, hogy végül is úgyszólván teljesen helyi erőből készült el a film: vajdasági az író, vajdasági a rendező, vajdaságiak a színészek. Majd most kiderül, hogy mi tellett ki tőlünk, és mire vagyunk képesek ebben a pillanatban.

Számomra ezen a helyen csodálatos dolgok történtek, és történnék még most is, talán azért, mert ha úgy nézzük, egész közelről, belülről nézem őket. Könyveimben igyekszem is ezt a világot feltárni úgy, ahogy én látom. Ez a most bemutatásra kerülő tévéjáték is egy ilyen könyvből nőtt ki. A könyv címe: *Ezen az oldalon*. Réges-régen, még valamikor a hetvenes években írtam, s valóban Közép-Bácskát, Szenttamást és annak egy utcáját mutatja be, úgy, ahogy én láttam, ahogy én emlékszem rá. Többen próbáltak filmet csinálni belőle, azután nem sikerült az egész könyvet filmre venni, úgyhogy végül fogtam egy novellát, és azt növesztettem ki forgatókönyvvé. Ez a novella, mondjuk, legkevésbé kötődik ehhez a tájhoz. Kötődik hozzá, de azok az események, amik itt történnek, amit itt láthatunk, azok bárhol is megtörténhetnek. Viszont amikor a filmet csináltuk, a rendező nagyon jól ismerte az egész könyvet, nem csak ezt a kiindulópontul szolgáló novellát. Bevitt olyan motívumokat, amelyek nagyon is kötnek egyfajta tájhoz, ahhoz a tájhoz, amelyikbe én beleszülettem, és amelyet oly nagyon szeretek.

A Késdobáló

irodalmi forgatókönyv

1. kép: A barakk környéke (alkony)

A barakk lakói munka közben.

Deli bég, Késdobáló, Munkavezető és a többi munkás dolgozik. A híd már elkészült, ők végzik el a piszkosabb munkákat a híd körül. Egyengetik a töltésoldalt, összeszedik az állványokat.

Térdig sárban, főleg kézi erővel végzik az utolsó simításokat. A csatorna túlsó partján egy csoport gyerek (hatan vannak) csúfolódik a munkásokkal. A barakk és a töltés között útszéli kereszt, lógó pléhkrisztussal.

A munkások mossák csizmáikat, szerszámaikat. Elindulnak a barakk felé.

Késdobáló megáll a feszület előtt, késeivel a keresztet célozza. A kések betalálnak a fakeresztbe. A munkások összerakják szerszámaikat a barakk előtt. Két kordés elköszön társaitól, felpakol a kordéra, és távoznak a baraktól. Eltűnnek a ködös tájban. A barakkból muzsika hallatszik.

A falu borbélyja dolgozik az egyikük haján. Egy másik valami ócska holmit pakol össze. Valaki fáradtan elindul, unottan int vissza.

Deli bég is mosakszik, majd a barakk ajtajában ül egy ideig, aztán eltűnik – bent lefekszik; fekszik, és nézi a mennyezetet. A többiek türelmesen várják, hogy Dobre, a jókedvűen fecsegő öregecske alkalmi borbély megnyírja, megborotválja őket.

DOBRE Ha akartam, műhelyt is nyithattam volna... – mondja, miközben gyors mozdulatokkal szappanozza a Munkavezető arcát. De nem akartam. Már inaskoromban megutáltam a szakmát. Amint valaki leült a székbe, én mindjárt tudtam, hogy az illetőnek hány foga rohad, vagy miféle gyomorbántalmai vannak. Ha borotválni vagy nyírni kezdtem valakit, összeszorult a gyomrom, és olyan

kemény lett, mintha téglával tömték volna ki. De azért hőiesen végigszenvedtem az inaséveket, és amint megvolt a mesterlevélem, boldogan elrohantam a téglagyárba.

Mintha nyesné őket. Öreg testeket farag. Borotva közelképe.

Pedig nagyon nehéz munka volt az is, különösen abban az időben, de hiába... nem bírom elviselni az emberek szájbúzt.

Közben befejezi a Munkavezető borotválását. Kőtörő ül a „borbélyszékbe” (ládára).

KŐTÖRŐ Akkor meg minek csinálod?

DOBRE Ez egészen más. Az ismerősök, az egészen más.

Szappanoz.

És a jövőmre is gondolnom kell. Ki fognak rúgni. Rosszul áll az egész gyár. Csökkentik a termelést, elbocsátás lesz. És kit bocsátanak el? Minket... Mert már nem bírjuk az iramot. Nem tudom, mi lesz velem. Ahhoz már öreg vagyok, hogy mondjuk Németországba menjek dolgozni. Különben sem mehet mindenki Németországba dolgozni...

Elkészült a Kőtörő, Digó következik.

DIGÓ Legfeljebb mégis nyitsz egy borbélműhelyt.

DOBRE Igen. Megint téglák lesznek a gyomromban, de nem tehetek mást. Kénytelen leszek elviselni mindenféle nagypofájú idegenek szájbúzt.

Most haját nyír.

De mi lesz a többiekkel? Mondjuk Adamkóval? Ismered?

Választ nem várva folytatja.

Adamkó a barakknál. Tyúkot vág, mellette a bográcsban víz forr.

Együtt kezdtünk. Évekig meztelen lábbal dagasztotta a sarat, amiből a vályogot csináljuk. A hideg sár úgy elintézte a lábát,

hogy néha már alig tud talpra állni. Őt már kirúgták. Pedig hogy visítózott negyvenötben! Felállt egy téglarakásra, és onnan visítózott, hogy „Miénk a gyár! Miénk a gyár!”

SZÖCSKE „Miénk a gyár!” – *ismétli gúnyosan*. A meló, az a miénk...

DOBRE Hát pontosan ezt mondta a pofájába az öreg Forgács is: „Nagy marha vagy te, Adamkó. Nem lesz az a gyár sohasem a tiéd. Csak a munka. Az igen, a munka mindig a tiéd lesz.” De Adamkó csak röhögött, és visítózott, hogy „miénk a gyár”. Most aztán még a munka sem az övé. Mehet ő is a fenébe. Itt kapirgál, meg mossa a gatyátokat, meg főz rátok.

A barakkban Deli bég mozdulatlanul fekszik az ágyán. Nem alszik, és nincs ébren. Órákig képes így fekiüdni. A Késdobáló ott ül mellette az ágy szélén, s gúnyos, kihívó mosollyal figyeli az útra készülődő, csomagoló munkásokat, ő is átöltözik.

Frissen borotválva bejön a barakkba Szöcske.

SZÖCSKE Mehetsz.

A Késdobáló kilép a barakk elé. Az ajtóban megtorpan. Dobre egy negyven év körüli, nagyon szép asszonnyal beszélget.

A Késdobáló nézi az asszonyt. Aztán hirtelen ötlettel kirántja a kését – mindig nála van – bőrtokjából, s Dobre felé dobja. Az éles penge alig egy centiméterre a borbély feje mellett az oszlopba fúródik. Dobre ijedten elugrik, az asszony hangosan felnevet. Aztán hátrasimítja a haját, s még mindig nevetve elsiet.

A Késdobáló hosszan bámul utána, s csak amikor már teljesen eltűnik, megy oda a még mindig halálravált borbélyhoz.

KÉSDOBÁLÓ Ne haragudjon, öregem. Igazán nem akartam ennyire megijeszteni.

DOBRE Hülye vicceid vannak. – *mondja, de látszik, hogy nem haragszik komolyan.*

KÉSDOBÁLÓ Ki ez az asszony?

DOBRE Váryné. Hívott, hogy menjek el megnyírni a férjét. De én abba a házba nem megyek. Tiszta kupleráj. Ez a nő nagy kurva volt valamikor.

Még látjuk Várynét, visszanéz.

Váry állítólag a kupiból szedte ki, közvetlenül a háború előtt. És most a férje házából csinált kuplerájt. Szobákat ad ki egy-két órára, és...

KÉSDOBÁLÓ Kit érdekel az, hogy honnan szedte ki a férje? Ugye idősebb nála ez a Váry?

Dobre bólint.

DOBRE Ő viszont sokkal idősebb nálad.

A Késdobáló nevetve leül a székre.

KÉSDOBÁLÓ Szeretem az érett nőket. Egyszerűen imádom őket... – *és szemét lehunyva, mosolyogva tartja arcát a borbély kése alá.*

2. kép: Temető előtt, temetőben (éjjel)

Pusztulásra ítélt temető. A sírokat benőtte a fű, a szép márvány sírköveket elvadult fák veszik körül.

A vaskapu még áll. Tartóoszlopai ugyan előrebuktak már egy kicsit, de azért még mindig szilárdan tartják a kaput, melynek a tetején ugyancsak vasból kikalapált betűk hirdetik: „Feltámadunk”. Itt találkozik Váryné és a Késdobáló.

A fiú kezében most is ott a kés.

VÁRYNÉ Ez mindig magával van? – *kérdi mosolyogva.*

KÉSDOBÁLÓ Mindig. Késdobáló művész vagyok.

Elindulnak a temetőn keresztül, a folyópart felé.

VÁRYNÉ És egész életében csak kést dobált? Semmi mást nem csinált?

KÉSDOBÁLÓ De igen... – *feleli mosolyogva*. Csináltam mást is.

VÁRYNÉ Mit?

KÉSDOBÁLÓ Aranypénzt kerestem, mindenféle romok között.

VÁRYNÉ És talált?

KÉSDOBÁLÓ Nem. Eddig még sohasem. Egyszer régen azt hittem, hogy aranypénzt találtam, de kiderült, hogy csak vörösréz. Pedig nagyon szép volt, olyan színe volt, mint a Holdnak. Néha, amikor rosszkedvű vagyok, azt mesélem az embereknek, hogy egyszer régen nagy halom aranypénzt találtam. De magának bevallom, hogy csak olcsó vörösréz volt.

VÁRYNÉ És azóta nem keres aranypénzt?

KÉSDOBÁLÓ De igen. Most is.

VÁRYNÉ Itt?

KÉSDOBÁLÓ Igen. Lehet, hogy éppen itt fogom megtalálni.

VÁRYNÉ Furcsa ember maga.

Aztán egy ideig csendben mennek a besüppedt sírok között. A Késdobáló megáll egy fekete márványból készült sírkő előtt.

KÉSDOBÁLÓ „Gizike Schladt” – *betűzi a holdfényben a feliratot.*

A fekete márványba üveggel fedett kis kép van beépítve: nagyon szép fiatal lányt ábrázol, századeleji stílusban. A Késdobáló egészen közel hajol a képhez.

KÉSDOBÁLÓ Nagyon fiatalon halt meg.

A férje nem vett észre semmit? – *kérdezi hirtelen.*

Az asszony idegesen felnevet.

VÁRYNÉ A férjem! A férjem már legalább tíz éve azt sem veszi észre, hogy létezem.

Egymás kezét fogva mennek tovább.

3. kép: Váry-kastély

A kastély felé mennek.

VÁRYNÉ Maga sokfelé járt, igaz?

KÉSDOBÁLÓ Igen. Egy bűvészcsoporthal bejártam az egész országot. Mint késdobáló művész léptem föl. Külföldre is készülünk... de felbomlott a csoport.

VÁRYNÉ Szép volt a partnernője?

KÉSDOBÁLÓ Milyen partnernőm?

VÁRYNÉ Hát akit körüldobált késekkel, amikor fellépett azzal a bűvészcsoporthal.

KÉSDOBÁLÓ Persze... nagyon szép volt. Clarissának hívták.

VÁRYNÉ Hol van most?

KÉSDOBÁLÓ Nem tudom.

VÁRYNÉ Hány késsel dobálta körül?

KÉSDOBÁLÓ Kilenc késsel.

VÁRYNÉ Sohasem sérült meg?

KÉSDOBÁLÓ Soha. Mindig nagyon biztos kézzel dolgoztam.

Az asszony mosolyog.

VÁRYNÉ Akkor most dobáljon körül engem a késsel. Ugye megteszi?

A Késdobáló nevetni próbál, mintha tréfát hallana. De Váryné már széttárt karokkal áll a fal mellett, s az arcán látszik, hogy komolyan gondolja, amit mond.

KÉSDOBÁLÓ Éjszaka van... Ehhez világosság kell.

VÁRYNÉ Világít a hold. Tíz méterről is jól láthat engem. Ne féljen, nyugodtan fogok állni, meg sem mozdulok.

KÉSDOBÁLÓ Sokkal több fény kellene. Ez nem gyerekjáték.

VÁRYNÉ Fél?

A férfi sóhajt, mondana még valamit, de látja, hogy hiába minden.

Elővesz egy kést, s hátrál vagy öt lépést. Koncentrál. Dob.

A kés az ajtóba fúródik, Váryné térde mellett.

VÁRYNÉ Folytassa.

Késdobáló kivesz még egy kést. Dob.

A kés az asszony dereka mellé fúródik.

VÁRYNÉ Most dobja az arcom mellé. Egészen közel az arcomhoz.

KÉSDOBÁLÓ Majd máskor. Ha világosabb lesz.

VÁRYNÉ Fél?

KÉSDOBÁLÓ Nem. Nem félek.

Szörnyen izzad. Tenyerét nadrágjába törli, homlokán végigcsorog a verejték.

Vigyázzállásba merevedik. Sokáig áll így. Úgy érzi, görcsbe rándult az egész teste. Semmit sem lát, csak Váryné arcát.

Dob.

Egészen közel, az asszony arca mellé. Megtörli homlokát, s a falhoz megy, a késért. Váryné továbbra is széttárt karokkal, mozdulatlanul áll. És sír.

KÉSDOBÁLÓ Mi történt? – kérdezi ijedten.

VÁRYNÉ Semmi. Semmi sem történt. El akarok menni innen.

KÉSDOBÁLÓ Hová?

VÁRYNÉ Mindegy. Messzire. Minél messzebb innen. Vigyen el engem innen. Elmegyek magával bárhova.

KÉSDOBÁLÓ De hát... én nem akarok elmenni innen...

VÁRYNÉ Én mindent megteszek magának. Csak menjünk el együtt valahova.

KÉSDOBÁLÓ Nem is ismerjük egymást... És én sehova se akarok elmenni.

Az asszony leengedi a karját, s ellép a faltól.

Amikor visszafordul, már mosolyog.

VÁRYNÉ Ne haragudjon. Soha többé nem kérem hogy magával vigyen. Felejtse el az egészet. Tudja, néha szeretném leköpní magamat, amikor Váryra gondolok, meg az életünkre, meg a szerelmespárookra, akiknek szobát adok ki...

KÉSDOBÁLÓ Ne gondoljon rájuk. Most csak szép dolgokra gondoljon.

VÁRYNÉ Ígérje meg, hogy máskor is eljön velem ide. És én majd elhitem magammal, hogy nagyon messzire mentem. Hány éves?

KÉSDOBÁLÓ Harmincegy.

VÁRYNÉ Nagyon fiatal még.

KÉSDOBÁLÓ Maga is nagyon fiatal még...

Megcsókolják egymást.

Szex a lépcsőknél.

Váryné kezdeményez.

A falak összefirkálva.

4. kép: Váry kocsmája (Éjjel)

Félközel korrekciókkal

Deli bég részegen öt sörösládát emel, majdnem összetöri az egyik égőt. A melléte lévő asztalon papírpénz, gyűrött tízesek, húszasok (1960-ból!). Deli bég leteszi a ládákat, fölszedi a pénzt.

KUCSMÁS Megint nyert! Most pedig lássuk, jók-e még az agyaraid?

Félközel igazításokkal, fahrt.

Kucsmás leszedi a poharakat az asztalról. Odamegy a sankhoz. Váry mögött kinyílik az ajtó. Egy fiatal pár vetkőzik, Váryné pénzt nyújt át Várynak. Kucsmás odaszól Váryhoz.

KUCSMÁS Tíz liter bort.

Félközel, fahrt.

A kocsmajtón belép a Késdobáló. Keresi Deli bégét. Megindul feléje. Deli bég az asztal előtt térdel. Fogával felemeli az asztalt.

(lárma, éljenzés)

Közeli

Az asztalon tíz üveg bor. Deli bég leül, elvesz egy üveget, fogával leveszi a fémkupakot. Kiköpi. Nagyot iszik az üvegből. Leül mellé Késdobáló.

Félközel

Adamkó Sebestyénnel iszogat a sarokban. Sebestyén színes vizet iszik. Ket-tőjük között a háttérben, háttal ül a Késdobáló és Deli bég.

ADAMKÓ Mit szóltok hozzá, hogy ez a jóképű késdobáló művész esténként kísétál azzal a vén kurvával. Mi megszüntettük a kuplerájokat 45-ben, de ő kuplerájt csinált itt az orrotok előtt, és tovább gyakorolja a mesterségét. Veled is gyakorolta?

Sebestyén nemet int.

Ne izgulj, fiam, veled is gyakorolni fog még. Akármilyen hülye vagy is...

Az utolsó szavakat hallja már Késdobáló. Hirtelen hátrafordul, és kést dob Adamkó felé.

KÉSDOBÁLÓ Te hülye állat...

Közel

Adamkó feje fölé a deszkafalba még két kés fúródik be.

Félközel

Váry odalép Késdobálóhoz. Vállára teszi kezét. Lefogja a kezét. Kiveszi kezéből a kést.

VÁRY Ne bántsátok Adamkót! Amióta kirúgták a gyárból, elvesztette a fejét. Ahhoz már túl öreg, hogy kimenjen Németországba. Trükkökkel meg nem tudja megszolgálni a napi öt literét, mint te meg az a Deli bég. Különben figyelmeztettelek már: errefelé nem szoktak ilyen késekkel szórakozni.

A kést az asztalra dobja. Nyugodt maradt végig.

Totál

Késdobáló feláll, kiszedi késeit a falból, Deli bég két üveget zsebre gyömöszöl, a többit magával viszi.

Félközel, fahrt. (belső, külső)

Késdobáló és Deli bég kijönnek a kocsmából. Deli bég egy üveget letesz a halálra sápadt Adamkó elé. A régi Orion tévéen riport 1960-ból. Kilépnek az utcára. A kamera előttük halad. Mögöttük látjuk a kivilágított templomtoronyt. Deli bég iszik. Eldobja az üres üveget. Késdobáló megáll a harmadik ablaknál. Benéz. Bent a fiatal pár már levetkőzött. Váryné egy lavór vizet tesz az ajtónál levő székre. Deli bég új üveget bontott, megkínálja Késdobálót. Késdobáló meghúzza az üveget, de amikor meglátja Várynét, kiköpi a bort.

5. kép: Barakkban (nappal)

Már vasárnap van.

Az ajtón belülről egy meztelen nőt ábrázoló krétarajz. Hirtelen egy kés fúródik az ajtóba a nő arca mellé, szemmagasságban. A Késdobáló kihúzza a kést.

KÉSDOBÁLÓ Láttad ezt, Deli bég? Láttad ezt?

Vaságyak a fal mellett, az ajtóval szemben egy durván faragott asztal néhány székkal, az asztalon egy vizeskancsó poharakkal. Két csupasz villanyégő lóg a mennyezetről, egyik az asztal felett, másik az ágyisorok között. Az egyik ágy felett gitár lóg. Deli bég az ágyon hever, kábán, zavaros szemekkel néz a Késdobálóra. Részeg. Jóindulatúan elmosolyodik.

DELI BÉG Láttam.

A Késdobáló visszahátrál az asztalig, mereven szembenéz az ajtóval.

KÉSDOBÁLÓ Most figyelj, Deli bég! Ezt figyeld meg...

Késdobáló bal kezével felkapja az egyik poharat, szájához emeli, mintha inna belőle. Jobb kezében a kést szorongatja.

KÉSDOBÁLÓ Kilencedik pohár pálinka... Most figyelj! Kilencedik dobás!

Leteszi a poharat, egy pillanatig vigyázzállásba merevedik, aztán hirtelen előrelelendül a jobb keze, a kés az ajtóra rajzolt nő feje fölé fúródik. A Késdobáló büszkén az ajtóhoz lép, majd megfordul Deli bég felé.

Mit szólsz hozzá?

Deli bég felemeli fejét a párnáról, bambán vigyorog, és akadozó nyelvvvel beszél.

DELI BÉG Nagyon... rendes.

Késdobáló sétálni kezd az ajtó és az asztal között, gesztikulálva magyaráz. Előadást rögtönöz.

KÉSDOBÁLÓ Így volt ez minden este. Minden áldott este. Kileptünk a pódiumra, Clarissza és én: fergeteges taps. Aztán síri csönd.

DELI BÉG Meztelen volt?

KÉSDOBÁLÓ Kicsoda?

DELI BÉG Clarissza.

Késdobáló megbotránkozva mered Deli bégre. Kimérten válaszol:

KÉSDOBÁLÓ Dehogyan volt meztelen. Trikóban volt. Testhez álló trikóban.

Deli bég lustán az ajtóra mutat.

DELI BÉG Most meztelen.

Késdobáló idegesen legyint.

KÉSDOBÁLÓ Nem tudok trikót rajzolni. Sajnos nem tudok szépen rajzolni... Szóval síri csönd volt a nézőtéren, az embereket a fene majd megette az izgalomtól. Mert lehet, hogy láttak már késdobáló művészt, de olyat még soha, aki minden dobás előtt felhajt egy pohár pálinkát. Méghozzá milyen pálinkát! Már a pohártól is szikrázott a szemed!

Deli bég nyögve forgolódik az ágyon, aztán a mennyezetre szegezi a szemét. Késdobáló azonban észre sem veszi, hogy nem figyel rá.

KÉSDOBÁLÓ Szóval megjelentünk a pódiumon, Clarissza hozta az üveg pálinkát és két poharat: letette egy kis asztalra. Én hoztam a kilenc kést, szépen leraktam őket az asztalra, a pálinkásüveg mellé. Akkor Clarissza felállt egy emelvényre, egy deszkafal elé, én megszólaltam a nézőtérre, hogy jöjjön fel valaki inni velem. Mindig akadt jelentkező, mindenütt vannak amolyan helybeli nagyivók, akik azt hiszik, hogy bárkit az asztal alá isznak. Feljött hát a nagyivó, megnézte a késeket, hogy igaziak-e, megszagolta a pálinkát, aztán töltött a poharakba. Koccintottunk, felhajtottuk az első pohárral. A helybeli nagyivónak szikrázott a szeme, én meg már dobtam is a kést. Egy.

Késdobáló az ajtóra rajzolt nő térde mellé koppant az ujjával.

Második pálinka, második kés. Kettő.

A nő másik térde mellé koppant.

Három.

A nő dereka mellé mutat, majd a másik oldalra...

KÉSDOBÁLÓ Négy. Öt.

Előbb a nő egyik válla, majd a másik válla mellé mutat.

Hat. Ekkor a helybeli nagyivónak már leginkább le kellett ülnie, és alig tudta megtölteni a poharakat. A közönség meg hallgatott,

mintha templomban ülnének a szentmisén. És nagyon izgult mindenki, azt hiszem, arra vártak, hogy elhibázzam. Az emberek szeretnek vért látni. Elhiszed, Deli bég, hogy szeretnek vért látni?

DELI BÉG Elhiszem.

KÉSDOBÁLÓ De nem láttak vért. Egy karcolás sem esett soha Clarissán.

Kétoldalt a nő arca mellé mutat.

Hét, nyolc.

Kirántja a kést az ajtóból.

Kilenc.

Meghajol Deli bég felé.

Aztán meghajoltunk, az emberek meg tapsoltak, mint a veszetek. Figyelsz rám, Deli bég?

Deli bég a Késdobáló felé fordítja a fejét.

DELI BÉG Figyelek.

Késdobáló Deli bég felé megy.

KÉSDOBÁLÓ A parasztek sohasem figyelnek rám. Nem hiszik, hogy késdobáló művész voltam.

DELI BÉG Én elhiszem. *Felül, Késdobálóra néz:*

Egyszer meggyulladt bennem a pálinka. Kecskéket őriztem egy domboldalon, szépen sütött a nap, és én rengeteg pálinkát ittam. Aztán meggyulladt bennem a pálinka. Száz fehér kecske bégetett körülöttem, de én nem láttam őket, már a napot sem láttam, csak hörögtem és habzott a szám. Meghaltam volna, de akkor jött egy asszony, és megitatott kecsketejjel.

KÉSDOBÁLÓ Szép asszony volt?

DELI BÉG Csúnya volt és öreg. És bolond is. Gombát, számócát meg ilyesmit szedett az erdőben, meglátta ahogy fetrengnek a földön, és megmentette az életemet. Aztán megvakult.

KÉSDOBÁLÓ Megvakult?

DELI BÉG Igen, nem sokkal azután, hogy eloltotta bennem a pálinkát. Ismét gyönyörűen sütött rám a nap, és én arra gondoltam, hogy vajon megvakíthatja-e az embert a nap. Próbáljuk meg, mondta az a bolond asszony, nézzük a napot. És néztünk a napba, de én hamar félrefordítottam a fejem. Csaltam. Az asszony nem csalt, és megvakult.

KÉSDOBÁLÓ Hülye történeteid vannak, Deli bég.

DELI BÉG Neki adtam mind a száz kecskét.

KÉSDOBÁLÓ Mit kezdetett száz kecskével, ha tényleg megvakult?

DELI BÉG Semmit. Kiirtották a kecskéket, merthogy pusztították az erdőt. Legalábbis azt mondták akkoriban. Szegény bolond asszony csak két kecskét tudott elrejteni egy sötét barlangban, ahová sohasem süt be a nap. De ha még besütne is... Ő már csak tapogatózik... Talán nem lett volna szabad csálnom.

KÉSDOBÁLÓ Mindenki csal. A parasztek is csálnak, attól híznak majd kövérré.

Késdobáló leül a szomszédos ágyra, fintorog.

KÉSDOBÁLÓ Rettentően bűzlesz a bortól. Te mindig bort iszol?

DELI BÉG Leginkább.

KÉSDOBÁLÓ Én jobban szeretem a pálinkát. A parasztek is a pálinkát szeretik.

Elhallgat, elnéz Deli bég feje felett, aztán, mintha fogadalmat mondana.

Egyszer nagyon elbánok a parasztekkel. Megkopsztom őket.

DELI BÉG Nehéz lesz.

KÉSDOBÁLÓ Megkeseredik még a szájukban a szalonna, majd meglátod! Egész héten csak a szalonnát zabálják, aztán szombaton rohannak haza a földet túrni, meg a disznókat etetni. Aztán megint csak a szalonnát zabálják... Keverik a betont, mert ezzel sok pénzt lehet keresni. Semmi más nem érdekli őket, csak a pénz. Az asszonyok feneke alá rakják a pénzt, a házukat meszel-

getik, és egész életükben csak szalonnát zabálnak. Még ha igazi munkások volnának...

Deli bég a gitár felé int.

DELI BÉG Az ott gitározik is. Zenész akar lenni.

KÉSDOBÁLÓ Paraszt lesz abból is. Éppen olyan, mint a többi. De egyszer még elbánok velük, meglátod. A gatyájukat is elnyerem tőlük. Pucéron fognak hazamenni a feleségükhöz meg a disznaiukhoz.

DELI BÉG Talán jobb is így.

KÉSDOBÁLÓ Mi a jobb?

DELI BÉG Hát hogy paraszt lesz a fiúból. Még mindig jobb, mint ha kocsmái zenész lenne. Nem szeretem a kocsmái zenészeket. Pomádészaguk van.

KÉSDOBÁLÓ A parasztok is büdösek.

DELI BÉG Igaz.

KÉSDOBÁLÓ Egyszer elkapom őket, meglátod.

DELI BÉG Nem tudom...

Késdobáló belemelepszik a magyarázásba, mint amikor a késdobálást magyarázta.

KÉSDOBÁLÓ Ismerem én az ilyeneket. Hánnyal elbántam már! Előadás után Clarisszával el szoktunk menni a kocsmába. Kilenc pálinka után. Elmentünk a kocsmába, és megrendeltem a tizedik pálinkát.

DELI BÉG Clarissza is ivott?

Késdobáló kissé meglepetten, tétován válaszol.

KÉSDOBÁLÓ Clarissza?... Hogy ivott-e? Nem... Dehogy. Nagyon rendes lány volt. Csak limonádét ivott.

DELI BÉG Szép neve van. Clarissza.

KÉSDOBÁLÓ Művésznév. Nem az igazi neve. A Clarissza nevet én találtam ki neki. Illik egy késdobálóhoz.

Késdobáló ismét belelendül a magyarázásba.

Szóval megrendeltem a tizedik pálinkát is a kocsmában. A helybeli nagyivók persze mindjárt az asztalunkhoz ültek. Parasztok voltak leginkább. Mint ezek a mieink. Amolyan félparasztok, a legrosszabb fajta. Inni akartak velem, tudták, hogy tele vagyok már, hiszen látták, hogy mit csináltam a pódiumon. Én meg felálltam, a kocsmajtóhoz mentem, és krétával egy kis kört rajzoltam az ajtóra. Fogadtam kilenc dobásra még kilenc pálinkával...

DELI BÉG Én is szoktam fogadni a kocsmaiban.

KÉSDOBÁLÓ Egymást taposták az emberek, mindenki fogadni akart velem. Rakták a pénzt az asztalra, nem hitték, hogy elbírok még kilenc pálinkát. De én pontosan dobtam. Ürítettem a poharakat, és kilencszer egymás után a körbe találtam. Clarissza meg a táskájába söpörte a pénzt.

DELI BÉG Hol van most?

KÉSDOBÁLÓ Kicsoda?

DELI BÉG Clarissza.

Késdobáló elhallgat egy pillanatra, elkomorodik.

KÉSDOBÁLÓ Elváltunk, amikor felbomlott a társulat.

Ismét felderül az arca.

De nem örökre, nehogy azt hidd. Vár rám...

DELI BÉG Szép nő?

KÉSDOBÁLÓ Gyönyörű.

Az ajtó felé néz, legyint.

KÉSDOBÁLÓ Kár, hogy nem tudok szebben rajzolni. Gyönyörű nő. Ez a rajz semmi. Látnád életben. És vár rám, megígérte. Fel fogom keresni hamarosan.

DELI BÉG Ismét együtt dolgoztok majd?

KÉSDOBÁLÓ Persze. Valamelyik külföldi társulathoz fogunk majd beállni. Jó késdobálóra mindenütt szükség van.

DELI BÉG Ez igaz.

KÉSDOBÁLÓ De mielőtt elmennék, megkopasztom a parasztjainkat.

DELI BÉG Az ötödik pálinkától már berúgsz.

KÉSDOBÁLÓ Nem rúgok be. Csak a szemem kezd káprázni. És remeg a kezem. Ha akkor megmoshatnám az arcomat, hibátlanul dobnék tovább.

DELI BÉG A pódiumon is meg szoktad mosni az arcodat?

KÉSDOBÁLÓ Dehogy. Legfeljebb előadás után.

DELI BÉG Hát akkor?

KÉSDOBÁLÓ Elrongálódtak az idegeim. De már kezdek rendbe jönni. Rendbe jövök hamarosan, majd meglátod.

Késdobáló kinéz az ablakon, zavartan köszörüli a torkát.

Van pénzed, Deli bég? Ha kölcsön tudnál adni valamennyit...
Hamarosan itt lesznek a parasztok.

Deli bég hanyatt fekvő a nadrágzsebében kotorász. Kivesz egy csomó papírpénzt, egyet visszadug a nadrágzsebébe, a többit a Késdobálónak adja.

DELI BÉG Megint fogadni akarsz velük?

Késdobáló még mindig zavarban van egy kicsit, feláll, kezében tartja a pénzt.

KÉSDOBÁLÓ Ma sikerül! Úgy érzem, formában vagyok. Kamatostól adom vissza a pénzedet.

Ismét a torkát köszörüli. Lenéz Deli bégre.

KÉSDOBÁLÓ Nem sok pénzed maradt, mi?

DELI BÉG Fél liter borra elég lesz. Ha elfogy, majd fogadok az emberekkel a kocsmában. Sörösládákat emelgetek, meg ilyesmi.

Késdobáló elteszi a pénzt. Az asztal felé indul, közben elszántan fogadkozik.

KÉSDOBÁLÓ Megkopasztom a parasztokat, biztos lehetsz benne. Akkor majd nem kell sörösládákat emelgetned. Kapsz te is a pénzükből.

Késdobáló megáll az asztalnál, vigyázzállásba merevedik, eldobja a kést a nő térde mellé.

Úgy elbánok velük, hogy egész életükben emlegetni fogják.

Az ajtóhoz lépked, kihúzza a kést, Deli bég felé mutatja:

Ezzel kopasztom meg őket.

Valamivel később.

Nyílik az ajtó, bejön az öt munkás. Köszönnek. Kipihentek, jókedvűek.

KÉSDOBÁLÓ Szervusztok, parasztok. Megettették a disznókat?
MUNKAVEZETŐ Megettük.

A munkások szétszélednek a barakkban, ki-ki az ágyához megy, a holmiját rakogatja. Késdobáló az asztal mellől megvetően figyeli őket.

KUPEC Téged is megettünk, ha egyszer véletlenül közénk keveredsz.

Harsány röhögés.

KŐTÖRŐ Eggyel több vagy kevesebb, észre sem vesszük.

KÉSDOBÁLÓ A trágyát kihordtátok a földekre?

MUNKAVEZETŐ Kihordtuk. Mi mindig kihordjuk a trágyát a földekre. Nem szeretjük, ha bűz van körülöttünk.

Digó közben leveszi a gitárját, nyakába akasztja, néha megpengeti, lassan elindul az ágyak között Deli bég felé, aki békésen heverészik és a mennyezetet bámulja.

KÉSDOBÁLÓ Szóval remekül mulattatok. Mint mindig.

MUNKAVEZETŐ Mint mindig.

KUPEC És ti? Jól mulattatok?

Digó Deli bég ágyához ér, fintorog, befogja az orrát.

DIGÓ Persze hogy jól mulattak. Deli bég bűzlik, mint a boroshordó.

Deli béghez:

Pálinkát kellene innod... A sok bortól olyan szagod van, mint a rohadt káposztának. Igyál inkább pálinkát, Deli bég!

Deli bég, aki eddig békésen heverészett, kissé felemelkedik, a Késdobálóra néz, és a Digóra mutat.

DELI BÉG Zenész lesz a fiúból.

KÉSDOBÁLÓ Egy frászt lesz zenész. Zongorát hordozhat a fején, akkor is paraszt marad.

DIGÓ Hát, késdobáló nem leszek, az biztos.

Késdobáló megvetően végigméri.

KÉSDOBÁLÓ Nem leszel, fiam. Késdobáló biztosan nem leszel.

Kupec a Késdobálóra néz, majd az ajtóra. Mímelt csodálkozással felkiált.

KUPEC Emberek! Clarissza ismét köztünk van.

KŐTÖRŐ Micsoda meglepetés. A halhatatlan Klára!

Kupec lassan elindul ez ajtó felé.

KUPEC Nem Klára! Clarissza! Üdvözlöm, kedves Clarissza. Jól érzi magát itt közöttünk? Mintha meghízott volna egy kicsit.

Az ajtóhoz ér, visszanéz a többiekre, akik röhögnek.

És a mellei is mintha megduzzadtak volna.

Kezét a krétarajz melleire teszi.

Duzzadt, kemény mellek. Tisztességes lánynak kemény a melle, nem nyútték még el.

Most a fejét hajtja a mellekre, kezét pedig a nő hasán csúsztatja lefelé.

KUPEC Clarissza tisztességes lány. Mindig is tisztességes...

Kés fúródik az ajtóba, Kupec feje mellé. Kupec rémülten hátraugrik, a Késdobálóra mered. Hátraláttnak a nevetgélők.

KUPEC Megőrültél?

Késdobáló néhány pillanatig dühösen néz Kupecra, aztán gúnyosan elvigyorodik.

KÉSDOBÁLÓ Megijedtél, paraszt? Beszartál, mi?

MUNKAVEZETŐ Vigyázz azzal a késsel. Egyszer megetetem veled.

Késdobáló az ajtóhoz indul.

KÉSDOBÁLÓ Ne féljete, parasztok.

Kihúzza a kést az ajtóból, és megy vissza az asztalhoz.

Jó kezekben van ez a kés. Biztos kezekben. Soha senkin nem ejtett egy karcolást sem.

KŐTÖRŐ Clarisszát sem karcolta meg?

Késdobáló Kőtörőhöz fordul, komolyan válaszol.

KÉSDOBÁLÓ Clarisszát sem. Pedig minden este...

KŐTÖRŐ A kilencedik pálinka után sem?

Harsány nevetés. Késdobáló mérgesen néz a többiekre, megvárja, amíg elcsöndesednek.

KÉSDOBÁLÓ Hoztatok pálinkát?

KŐTÖRŐ Hoztunk. Ha jól viselkedsz, kaphatsz egy pohárával. De csak egy pohárával. Mert ha többet iszol, esetleg elveszed Clarissza szüzességét.

Ismét nevetés.

KÉSDOBÁLÓ Kilenc pohárral nem adtok?

MUNKAVEZETŐ Nincs pénzed. Minden pénzedet elnyertük már.

Késdobáló előveszi a pénzt a zsebéből, felmutatja.

KÉSDOBÁLÓ Hé, főparaszt!

Munkavezető feléje fordul. Nézi a pénzt, aztán a Késdobálóhoz megy. A többiek feszülten figyelnek, csak Deli bég hever egykedvűen az ágyán.

MUNKAVEZETŐ Adósságokba vered magad?
KÉSDOBÁLÓ Mi közöd hozzá?

Munkavezető elveszi a pénzt, megszámolja, leteszi az asztalra.

MUNKAVEZETŐ Kilenc dobás?
KÉSDOBÁLÓ Kilenc dobás.

Munkavezető visszamegy az ágyakhoz, a többiek körülállják. Pénzt vesznek elő, a Munkavezetőnek adják. A Munkavezető int, Szöcske az ágyához megy, elővesz egy üveg pálinkát, az asztalhoz viszi. Egy pillanatra farkasszemét néz a Késdobálóval. Szöcske viharvert arcú ember, látszik rajta, hogy edzett iszákos. Ő fog inni a Késdobálóval: ők ketten amolyan különpárbaft vívónak. Kupec krétával kis kört rajzol. Lassan mindannyian az asztal köré gyülekeznek, csak Deli bég heverészik az ágyán. Munkavezető leszámolja a pénzt az asztalra, Késdobáló pénze mellé. Szöcske kezébe veszi a poharakat, ismét farkasszemét néznek, szájukhoz emelik a poharakat. A többiek számolni kezdenek.

VALAMENNYIEN Eeeeeee...

Késdobáló és Szöcske kiüritik a poharakat. Késdobáló megcélozza a kis kört, dob. A kör közepébe talál.

... egy!

Késdobáló az ajtóhoz megy, kihúzza a kést, jön vissza, Szöcske újból tölt. Kézbe veszik a poharakat.

VALAMENNYIEN Keeeeeeeeee...

Kiüritik a poharakat. Késdobáló dob, célba talál.

Ismét az előbbi jelenet.

... kettő!

Dobás, találat.

Hááááááa...
három!

Késdobáló az ajtóhoz megy, visszahozza a kését, az arcán néhány verítékcsepp csillog. Szöcske alig észrevehetően elmosolyodik, amikor ismét farkasszemét néznek és felemelik a poharakat.

VALAMENNYIEN Néééééééé...

Dobás, találat.

Négy!

Késdobáló most már szemmel láthatóan izzad, Szöcske gúnyos arccal mered rá, tudja, hogy győzött. Ivás.

VALAMENNYIEN Ööööööööö...

Dobás, találat.

...öt!

Késdobáló hozza vissza a kést, ingujjával törölgeti az arcát, remeg a keze.

KÉSDOBÁLÓ Ha megmoshatnám az arcomat!...

A többiek elnevetik magukat.

MUNKAVEZETŐ Ki látott olyat, hogy a késdobáló művész műsor közben vizesvödörbe mártogatja a fejét?

Harsány nevetés, Késdobáló elszántan megragadja a hatodik poharat.

VALAMENNYIEN Haaaaaaaaa...

Dobás, a kés a kör mellé fúródik az ajtóba.

...hat!

Valamennyien hangtalanul vigyorognak. Késdobáló lehorgasztja a fejét, szégyenkezve megy a késért.

KUPEC Hát bizony Clarisszát...

Kupec felemeli fejét, középső ujját előre mereszti, trágár mozdulatokat végez.

...megkettyintették.

Kitör a röhögés. Késdobáló lesújtva oldalog vissza az asztalhoz. A Munkavezető összeszedi a pénzt, ráérősen zsebre gyűri. Szöcske leemeli az asztalról a pálinkásüveget, megvetően néz a Késdobáló veritékező arcára.

KÖTÖRŐ Clarisszának elvették a szüzességét!

Felerősödik a nevetés.

KUPEC Nem tisztességes lány többé. Megkarcolták szegényt.

Késdobáló bódultan tiltakozik, Kupecnak magyaráz.

KÉSDOBÁLÓ Soha egy karcolás sem esett rajta, érted? Soha! Nyugodtan odaállhatsz az ajtóhoz...

KUPEC Nem bolondultam meg! Hogy úgy járjak, mint Clarissza?

Digó közben pengetni kezdi a gitárját, az „Ó Dona Clarát” énekli, majd dúdolja, és egyre közelebb megy Késdobálóhoz. Egészen közel hajol hozzá, vigyorogva énekel. Késdobáló ököllel az arcába vág. Digó hátratántorodik, az arcához kap. A többiek dühösen szitkozódva indulnak Késdobáló felé.

MUNKAVEZETŐ Mit képzelsz magadról, te rohadék?

Késdobáló hátrál, a kését fenyegetően a magasba tartja.

DELI BÉG Én odaálllok az ajtóhoz.

Egyszerre elfordulnak a hang felé. Deli bég már az ajtó közelében van, kissé bizonytalanul lépked. Megáll, nekiveti hátát az ajtónak. Késdobálóhoz beszél:

DELI BÉG Dobálj nyugodtan. Csak a szemeimre vigyázz. Nehogy kiszúrd a szememet.

Késdobáló zavartan topog, tanácstalanul forgatja a fejét, próbál mondani valamit, de csak a szája mozog. A többiek is meg vannak döbbenve. A Munkavezető tér magához elsőnek.

MUNKAVEZETŐ Menj onnan a fenébe, Deli bég. Ez a hengegő marha még kiereszti a beledet.

Deli bég nem mozdul az ajtótól, a Késdobálót biztatja...

DELI BÉG Dobálj csak nyugodtan.

MUNKAVEZETŐ Menj onnan! Menj a kocsnába!

Munkavezető fenyegetően a Késdobálóhoz fordul.

MUNKAVEZETŐ Te pedig jól vigyázz magadra. Ha még egyszer megütsz valakit, tényleg megetetem veled a késedet.

Késdobáló lassan elindul az ajtóhoz. Belekarol Deli bégbe, az nehézkesen megmozdul, mindketten kimennek a barakkból.

6. kép: Barakk előtt (alkony)

Deli bég a hordóhoz ballag, megmossa az arcát. Aztán elindul a félig kész aszfaltút mellett. Késdobáló néz utána.

Szöcske kijön, kötelet feszít két fa között. Hátrál, aztán nekifut, és átugorja. Lassan visszaballag, ismét nekifut, ugrik. Hosszantartó kötélugrás következik. Késdobáló a barakk előtt áll, cigarettázik, figyel. Munkavezető és a másik három munkás a barakkból, az ablakon keresztül nézik az ugrálást.

KUPEC Meddig fogja csinálni?

MUNKAVEZETŐ Amíg halálosan el nem fárad. Másképpen nem tud elaludni.

KÖTÖRŐ Amikor a kötörőben dolgoztam...

KUPEC Vagyis a börtönben... Goli otokon.*

* Hírhefti kényszermunkatábor-sziget volt az Adrián, Jugoszlávia „gulágja”. (a szerk. megj.)

Kötörő dühösen elhallgat, aztán sóhajt egyet és folytatja:

KÖTÖRŐ Szóval, amikor a kötörőben dolgoztam, volt ott velünk egy kis lengyel. Az volt ilyen örült. Még abban a baromi munkában sem fáradt el. Túlórázott is, csak hogy elfáradjon. Tolta a kővel megrakott tárgoncákat, és úgy dolgozott, mintha az élete függne tőle. Végül az ujjai úgy meggömbültek, mint a ragadozó madarak karmai. Nem tudta kiegyenesíteni az ujjait...

Egy ideig szótlannul nézik a kötélugrálót, aztán Digó odakiált Kötörőnek.

DIGÓ Hogy van a feleséged?

Kötörő legyint.

MUNKAVEZETŐ Nem sokáig húzza már.

DIGÓ Talpon van még?

MUNKAVEZETŐ Igen. Még a jószágokat is ellátja.

KUPEC De nem sokáig, és akkor kénytelen lesz olcsón eladni a jószágokat. Lehet, hogy megveszem tőle.

MUNKAVEZETŐ Mindet?

KUPEC Mindet.

MUNKAVEZETŐ Olcsón?

KUPEC Kénytelen lesz olcsón adni.

MUNKAVEZETŐ Majd összefogunk. És tisztességes árat fizetünk a jószágért.

KUPEC De hát kénytelen lesz sürgősen...

MUNKAVEZETŐ Éppen azért fogjuk tisztességesen megfizetni.

Késdobáló elmegy a barakk mellett.

Digó megpengeti a gitárját, Kupec dühösen ráförmed.

KUPEC Menj a fenébe a gitároddal. Te is színpadokon meg kocsmákban akarsz szerepelni, mint Clarissa meg a Késdobáló művész? Angolul?

DIGÓ Nem. Én csak magamnak játszom. Szeretem a zenét. És így a legolcsóbb.

Kint Szöcske egyre fáradtabban ugrál, végül lába beleakad a kötélbe, elvágódik a földön.

KÖTÖRŐ Most már talán abbahagyja...

7. kép: Kastély (éjjel)

Félközel

Váryné és a Késdobáló a kastély teraszán. Öltözködnek, tisztogatják magukat. Bemennek a kastélyba.

VÁRYNÉ Mindig azt hajtogatja, hogy megint sok pénze lesz majd, és visszavásárolja ezt a kastélyt.

KÉSDOBÁLÓ Ez az övé volt?

VÁRYNÉ Meg ez az egész birtok itt a kastély körül.

A kastély ablakából galambok repülnek ki. Váryné és a Késdobáló néznek a galambok után. Holdfény. A kastély sziluett-képe.

8. kép: Kocsma (éjjel)

Félközel

Deli bég előtt az asztalon ötven kétdecis pohár. Kezét hátrakötötték, egymás után issza ki a borokat, a poharakat oldalra dobálja. A poharak mellett gyűrt papírpénz. Megnyerte a fogadást, összeszedi a pénzt.

Lárma, kommentár.

Félközel

Adamkó ül megszokott helyén Sebestyénnel. Isznak.

ADAMKÓ Baj lesz ebből. Addig hajtják, míg bele nem döglik.

Közel

Deli bég egy kétszáz wattos égőbe néz. Az égő az arca előtt van, Kucsás húzta el a plafonról.

Váry tíz üveg bort tesz az asztalra. Váryné segít neki.

Hárman papírpénzt dobálnak az üvegek mellé.

KUCSMÁS Deli bég fél óráig néz az égőbe! Tíz liter bort nyer, ha fél óráig bámul az égőbe.

Félközel

Váryné elmegy Adamkó mellett. Adamkó int, hogy még egy bort akar. Váryné felveszi a poharat.

ADAMKÓ Vallja be nekem, hogy töksötét volt, amikor férjhez ment ehhez az öreg mókushoz. Töksötét volt, és maga nem látta, hogy ősz a haja. Nem akarná folytatni a régi mesterségét? Mellette igazán folytathatná.

Váry észreveszi, hogy Adamkó sértegeti Várynét.

VÁRY Valami nincs rendben?

Közel Adamkó.

ADAMKÓ Szerintem kétfajta ember van. Az egyik olyan, mint a disznó. Szeret nagyokat enni, nagyokat inni, és talán: élvezni az életet. Ilyen vagyok én. Nem tagadom. Én olyan vagyok, mint a disznó. A másik fajta... a másik fajta ember olyan mint, olyan mint az ember. Szereti a sok pénzt, a szép házakat meg az ilyesmit, és hamar megöszül. Magának is azért ilyen fehér a haja, mert ehhez a másik fajtához tartozik.

Félközel Váry, Adamkó

VÁRY Lehet, hogy igaza van.

ADAMKÓ Persze hogy igazam van. És azt is tudom, hogy a feleségét egy bordélyházból hozta ki.

VÁRY Nem igaz.

ADAMKÓ Nekem hiába akar hazudni. Ismerem az ilyenfajta embert, mindig hazudik!

Közel Váry

VÁRY Menjen most már haza.

Félközel Váry, Adamkó

ADAMKÓ Maga szereti a sok pénzt. Higgye el nekem, ezzel az asszonnyal több pénzt lehetne keresni, mint ezzel a vacak csárdával. És hamar visszavásárolhatná az ötszáz hold földet meg azt a rozoga kastélyt.

VÁRY A föld megint az enyém lesz, hiába kiabált negyvenötben: „Miénk a föld.” Eljöhet majd hozzám megint cselédnek.

ADAMKÓ (folytatja monológját) Rengeteg ilyen ember van, mint én, akik élvezik az életet.

VÁRY Na, menjen szépen haza.

Adamkó feláll, Váry elé megy.

ADAMKÓ Sok pénzt kereshetne a kedves fiatalasszonnyal. Ne dühöngjön, öregem. A magafajta emberek sohasem szoktak komolyan haragudni. Meg aztán, ebben a korban nem ajánlatos.

Váry elindul, Adamkó csoszog utána. Váryné már eltűnt a sank mögött. Előjön a kidobó, kidobja Adamkót.

Négyen-öten reagálnak Adamkó kidobására. A fő attrakció Deli bég.

Közel Deli bég. Néz az égőbe. Az égőn keresztül fényképezzük arcát.

HANGOK Fél óra! Bravó, Deli bég! Megnyerte a fogadást!
SEBESTYÉN Deli bég nyert!

Félközel

Deli bég nyúl az üveg után, leüt négy-öt üveg bort. Nem lát. Tapogat az üveg után. Csend.

Közel Sebestyén ijedt arca

SEBESTYÉN Deli bég!

Közel Deli bég arca.

Közel Sebestyénre.

Közel Deli bég szemei.

Félközel

Sebestyén kirohan a kocsmából. Deli bég kitapogat egy üveget. Fogával kinyitja. Iszik.

9. kép: Barakkban (éjjel)

Késő este van, a barakkban ég a két villanyégő. A munkások lefekvéshez készülődnek, vetkőznek, rendezgetik ruháikat. Dígó az ágyán ül, halkan pengeti a gitárját. Késdobáló merev arccal a kését dobálja. (Az ajtón már ismét egy meztelen nőt ábrázoló krétarajz van.) Késdobáló összeszorított fogakkal rendületlenül dobálja a kését a rajz mellé: először térdmagasságba, aztán derékhoz, vállhoz, archoz, végül a fej fölé.

Kupec ásítózva szól oda a Késdobálónak.

KUPEC Meddig akarod gyötörni még szegény Clarissát? Ő is álmos már.

Késdobáló nem fordul feléje, elszántan gyakorol, beszélgetés közben is folyton a kését dobálja, járkal az asztaltól az ajtóig, és visszadobja a kését.

KÉSDOBÁLÓ Megvárom Deli béget.

KŐTÖRŐ Egyre tovább marad a kocsmában. Lehet, hogy csak reggel jön vissza.

KUPEC Részegen.

KŐTÖRŐ Egyre többet iszik. Bajunk lesz még vele.

KÉSDOBÁLÓ Nem volt vele soha semmi baj.

KUPEC Rengeteget iszik.

KÉSDOBÁLÓ Mi közöd hozzá, hogy mennyit iszik? Különb munkás valamennyiteknél. Részegen is külön, mint ti.

KUPEC Baromi erős, az igaz. De azt hiszem, nem sokáig bírja már. Egyszer csak összeroppan.

KÉSDOBÁLÓ Mindig különb lesz, mint ti. Ő még nagyon hosszú utat fog építeni. Akkor is utat fog csinálni, amikor ti a disznóólak mellett heverésztok kövérre hízva.

KŐTÖRŐ Nono. Csinálunk még mi is utat eleget.

KÉSDOBÁLÓ Ha jó fizetést kaptok. És ha éppen nincs otthon semmi dolgotok. De Deli bég mindig az utat fogja csinálni.

MUNKAVEZETŐ Fogjátok már be a szátokat. Oltsd el a villanyt.

Munkavezető int Kupecnak. Kupec felkel az ágyból, kicsavarja a villanyégőt. A gitár elhallgat, valamennyien lefekszenek, mozgolódnak az ágyban. A másik villanyégő alatt Késdobáló céloz. Kését a nő arca mellé dobja. Dobál. Kinyílik az ajtó, Sebestyén dugja be a fejét, meglátja a kés, ijedten visszahúzódik.

MUNKAVEZETŐ Ki volt az?

KÉSDOBÁLÓ A hülye Sebestyén.

MUNKAVEZETŐ Mit akart?

KÉSDOBÁLÓ Nem tudom.

MUNKAVEZETŐ Megijedt a késedtől. Menj utána, kérdezd meg, mit akart.

Késdobáló az asztalra teszi a kés, az ajtóhoz megy, kinyitja, kinéz a sötétbe.

KÉSDOBÁLÓ Gyere be, ne félj. Gyere be.

Késdobáló visszahúzódik az ajtóból, Sebestyén belép és megáll.

SEBESTYÉN Megvakult a török.

KÉSDOBÁLÓ Mi?!

Az ágyakon mozgolódás támad, valamennyien felülnek.

Deli bég megvakult?!

SEBESTYÉN Igen.

Munkavezető és Kupec leugranak az ágyról, odajönnek a fiúhoz.

MUNKAVEZETŐ Mit beszélsz?

SEBESTYÉN Fogadott... Fogadott az emberekkel tíz liter borban,
hogy fél óráig nézni fog a villanyégőbe, megnyerte a tíz liter bort,
de most nem lát. Megvakult.

KUPEC Atyaúristen!

KÓTÖRŐ Mondtam én, hogy bajunk lesz még vele.

Munkavezető dühösen hátrafordul a sötétből beszélők felé, aztán int a mellette álló Digónak.

MUNKAVEZETŐ Öltözz!

Ő maga is az ágyához siet, gyorsan felöltözik.

Gyerünk.

Sebestyén elindul, nyomában a Késdobálóval, a Munkavezetővel és Digóval.

10. kép: Kocsma (éjjel)

Az emberek nem isznak, csöndben tolonganak – mindenki meg akarja nézni Deli bégét.

A török egyedül ül, előtte öt üveg bor, az elsőt éppen akkor üríti ki. Majd egy másik üveg után tapogat.

A Késdobáló sugdos neki, győzőgeti. Deli bég végre feláll, a Késdobáló beleszól, vezeti ki.

DELI BÉG ...a borokat... hozzátok?

A Munkavezető viszi utánuk az üvegeket.

11. kép: Barakk (éjjel)

A munkások elborzadva nézik Deli bégét. Késdobáló az ágyához vezeti.

KÉSDOBÁLÓ Feküdj le, Deli bég.

Deli bég elhever az ágyán, üres tekintettel néz a mennyezetre.

Így. Feküdj szépen.

DELI BÉG Elhoztátok a bort?

KÉSDOBÁLÓ Elhoztuk, itt van.

A négy üveget az ágya mellé rakják, Deli bég kitapogatja őket, elmosolyodik.

DELI BÉG Nem akarták, hogy sörösládákat emelgessek...

Azt akarták, hogy nézzek a villanyba. Így is elnyertem a borukat.

KÉSDOBÁLÓ Látsz valamit, Deli bég?

Deli bég felemeli az egyik üveget, fogával nyitja ki, félreköpi a fémkupakot, nagyokat húz az üvegből.

DELI BÉG Nagy pirosságot látok. De elnyertem a borukat.

Késdobáló elveszetten forgatja a fejét, tanácstalanul néz a többiekre, akik mereven állnak az ágy körül.

KÉSDOBÁLÓ Elnyerted a borukat. Persze. Feküdj csak nyugodtan.

DELI BÉG Nagy pirosságot látok.

KÉSDOBÁLÓ Feküdj csak nyugodtan. Jó lesz minden.

DELI BÉG Nem akarták, hogy sörösládákat emelgessek.

KÉSDOBÁLÓ Minden rendben lesz...

Deli bég ismét meghúzza az üveget. Késdobáló elhátrál az ágytól, az asztal felé megy, a többiek követik.

Tennünk kellene valamit...

MUNKAVEZETŐ Most nem tehetünk semmit. Holnap valaki elmegy a mentőkért. Azok majd beviszik a kórházba.

KÉSDOBÁLÓ És aztán?
MUNKAVEZETŐ Aztán majd hazaviszik.
KUPEC Megvakult.
KŐTÖRŐ Megmondtam, hogy egyszer majd bajunk lesz vele.
KÉSDOBÁLÓ Lehet, hogy segíthetnek rajta. Lehet, hogy nem vakul meg végleg.
MUNKAVEZETŐ Végleg megvakult. Fél óráig nézett a villanyégőbe. Az isten sem segít rajta.
KÉSDOBÁLÓ Az orvosok ma már csodákat...
KŐTÖRŐ Az isten sem segít rajta.
KÉSDOBÁLÓ Talán kivihetnénk külföldre. Svájcba.
KŐTÖRŐ Miért éppen Svájcba?

Késdobáló kétségbeesetten próbálja meggyőzni a többieket.

KÉSDOBÁLÓ Mindegy, hogy hova. A legjobb orvosokhoz. Megfizetnénk az orvosokat. Az orvosok ma már csodákat csinálnak, csak meg kell fizetni őket. Kezdetnek összedobhatnánk egy-egy havi fizetésünket.
DIGÓ Kezdetnek?

Késdobáló kétségbeesetten tárja szét a karját.

KÉSDOBÁLÓ Velünk dolgozott. És jól dolgozott. Segítenünk kell. Nekünk kell segítenünk.
KŐTÖRŐ Velünk dolgozott, de alig ismertük.
DIGÓ Sohasem beszélgetett velünk.
KÉSDOBÁLÓ Velem beszélgetett.
KUPEC Velünk sohasem beszélgetett. Csak a plafont bámulta, és mindig részeg volt. Azt sem tudjuk, hogy hívják.
KÉSDOBÁLÓ Deli bégnek hívják.
DIGÓ A fenét! Te nevezted el Deli bégnek, merthogy szerinted olyan törökös arca van. Szerintem egyáltalán nincs törökös arca. És nem is hívják Deli bégnek.
KÉSDOBÁLÓ Hát jó. Nem akartok pénzt adni...

Gondolkozik, hirtelen eszébe jut valami, gyorsan magyarázni kezd.

Akkor legalább segítsetek nekem sok pénzt keresni. Van egy ötletem, könnyű megcsinálni. Valamikor mint késdobáló egy bűvészcsoporttal jártam az országot. Volt egy nagyszerű trükkünk, amire hihetetlenül bukott a közönség. Faládába bújtattunk egy embert, aztán odahívtunk két vállalkozó szellemű pasast a közönségből, és azok kettéfűrészelték a faládát. Nagyon egyszerű trükkről van szó. A faládjában két ember van... Az egyiknek a keze lóg ki, a másiknak a lába. A láda közepét megtöltjük állati belekkel, amit minden mészárosnál be lehet szerezni. A két vállalkozó szellemű pasas ezeket a beleket fűrészeli, miközben a ládába bújt emberek mozognak, mintha nyúznák őket. Egyszerű trükk, de a közönség megveszik érte. Mi is megcsinálhatnánk itt a faluban. Sokan eljönnének megnézni, és fizetnének, amennyit akarnánk, csak hogy lássák, amikor szétfűrészelnek egy embert. Az emberek csak az ilyesmit szeretik. Mindjárt lenne pénzünk.

Késdobáló még beszél, amikor a többiek már kezdenek visszaoldalogni az ágyukhoz. Dűnnyögnek, legyintgetnek.

MUNKAVEZETŐ Majd holnap szólunk a mentőknek.

Késdobáló elkéseredetten néz utánuk, Deli bégre tekint, aztán elhatározza magát.

KÉSDOBÁLÓ Hé, parasztok!

Amazok hátrafordulnak, Késdobáló felemeli a kését, mintha megszámolná őket.

Öten vagytok, öthavi fizetésemet teszem a kilenc dobásra.

Nagyon hosszú szünet. Síri csönd, amazok összenéznek, aztán várakozóan fordulnak a Munkavezető felé. Végül a Munkavezető válaszol a Késdobálónak.

MUNKAVEZETŐ Írásba adod?

Röviden tartó pusmogás az ágyak között.

KÉSDOBÁLÓ Rendben van.

Az öt munkás előszedi a pénzét. Munkavezető összegyűjti, számolja. Késdobáló az ágyához sétál, papírt, ceruzát kerít elő, térdén ír. Szöcske egy üveg pálinkát vesz elő, az asztalhoz viszi, akkor már Késdobáló is ott van, a papírdarabot az asztal szélére tette, megvetően farkasszemet néz Szöcskével. Akkor már valamennyien az asztalnál vannak, kezdődik a szokásos ceremónia, de most mindenki komor, senki sem kedélyeskedik, mint délután. Munkavezető az asztalra tesz egy köteg pénzt, ezenkívül egy papírdarabot is.

MUNKAVEZETŐ Ennyi készpénz van nálunk. A többiről mi is írást adunk.

KÉSDOBÁLÓ Kezdhethük?

Munkavezető bólint. Kezdődik az ivópárbaj Szöcske és a Késdobáló között. A többiek komor arccal állnak, ezúttal csak a Munkavezető számol.

Ivás. Dobás.

MUNKAVEZETŐ Egy.

Ivás. Dobás.

Kettő.

Ivás. Dobás.

Három.

Ivás. Dobás.

Négy.

Ivás. Dobás.

Öt.

Késdobáló már ismét izzad, de látszik, hogy magabiztosabb, mint délután volt.

MUNKAVEZETŐ Hat.

Ivás. Dobás.

Hatodszor is célba talál. A többiek összenéznek. Szöcske is meglepődik, de még mindig gúnyosan farkasszemet néz Késdobálóval.

Ivás. Dobás.

Hét. Telitalálat.

Késdobáló mereven vigyorog, de egyre jobban izzad. Néhányszor meglepetten megmozdulnak a többiek, változtatják a lábukat.

Ivás. Dobás.

Nyolc.

Ismét telitalálat. Mindenki segélykérően néz a Munkavezetőre, aki nyugodtan, mozdulatlan arccal várakozik. Szöcskének is izzadt az arca, kissé riadt a tekintete. Késdobáló rettenetesen szenved, alig áll a lábán, nem győzi a verítéket kitörölni a szeméből. Kezd elbizonytalanodni.

Ivás. Dobás.

MUNKAVEZETŐ Kilenc.

Elvétette a célt. A többiek részéről megkönnyebbült sóhaj. De senki nem szól semmit. Megvárják, amíg a Munkavezető felszedi a pénzt és a Késdobáló papírját, aztán szétszélednek, ki-ki szótlanul leül az ágyára. Késdobáló előregörnyed az asztalnál, nagyon rosszul van. Aztán kiegyenesedik, Deli béghez megy, leroskad a szomszédos ágyra. Deli bég dajkálja az egyik borosüveget, üres tekintettel mered a mennyezetre.

DELI BÉG Meddig jutottál?

KÉSDOBÁLÓ Látsz valamit, Deli bég?

DELI BÉG Pirosságot látok. Meddig jutottál?

KÉSDOBÁLÓ Elhibáztam a kilencediket.
DELI BÉG Eljutottál a kilencedikig? Az jó. Hamarosan elbánsz a parasztokkal.
KÉSDOBÁLÓ Nem hiszem.
DELI BÉG Elbánsz velük hamarosan. Nekem elhiheted. Elbánsz a parasztokkal, aztán visszamész Clarissához.

12. kép: Váry-kastély (éjjel)

Eső, köd.

Váryné és a Késdobáló a kastély ajtaja előtt állnak.

KÉSDOBÁLÓ Elmegyek.
Még ma éjjel. És te is jössz. Magammal viszek. Nem bírok itt maradni. Nekem a mozgás való, állandóan menni egyik helyről a másikra, bejárni az egész országot. Örülsz?
VÁRYNÉ Tényleg magaddal vinnél?
KÉSDOBÁLÓ Együtt megyünk.
VÁRYNÉ Nagyon jó, hogy itt vagy.
KÉSDOBÁLÓ Nem akarok itt maradni.
VÁRYNÉ Nagyon jó, hogy itt voltál.

Csönd van körülöttük, ők is elhallgatnak. Aztán az asszony váratlanul megkérdezi.

VÁRYNÉ Szereted a fákat?
KÉSDOBÁLÓ Nem tudom.
Lehet, hogy szeretem őket. Miért kérdezed?

VÁRYNÉ Én nagyon... Egyszer, nagyon régen, még kislánykoromban, láttam egy mesefilmet. A fák abban olyanok voltak, mint az emberek. Mozgatták az ágaikat, mintha kezük lenne, és sírtak is. Nagy vihar volt, és a fák akkor megöltek egy gonosz boszorkányt. Az apámmal voltam a moziban, és egész idő alatt a kezét fogtam. Szerettem apámmal filmet nézni.

KÉSDOBÁLÓ Most miért meséled ezt?

VÁRYNÉ Nem tudom. Talán azért, mert akkor boldog voltam. És fiatal. Még az apám vezetett moziba.
KÉSDOBÁLÓ Hogy hívtak lánykorodban?
VÁRYNÉ Szilviának. Takács Szilviának.
KÉSDOBÁLÓ Takács Szilvia, te most is nagyon fiatal vagy.
VÁRYNÉ Tudod, hogy hány éves vagyok?
KÉSDOBÁLÓ Nem érdekel. Tudom, hogy nagyon fiatal vagy. És ezentúl én vezetek majd moziba. Megnézünk minden mesefilmet.
VÁRYNÉ Negyvenéves vagyok. Tíz évvel öregebb, mint te. Nem tudod, milyen sok az a tíz év... Tényleg magaddal vinnél?
KÉSDOBÁLÓ Mondtam, hogy magammal viszek. Elmegyünk mind a ketten.

Az asszony közelebb húzódik a Késdobáléhoz, vállára hajtja a fejét.

VÁRYNÉ Ne menj el.
KÉSDOBÁLÓ Mi bajod van? Hiszen te is velem jössz.
VÁRYNÉ Nem megyek veled.
KÉSDOBÁLÓ Nem értem... Azt akartad, hogy elvigyelek innen.
Hogy minél messzebbre vigyelek.
VÁRYNÉ Amikor együtt voltunk, én elmentem innen. Nagyon messzire. Boldog voltam.
KÉSDOBÁLÓ Most tényleg elmehetünk. Boldog leszel.
VÁRYNÉ Nem mehetek el.
KÉSDOBÁLÓ Bejárnánk az egész országot...
VÁRYNÉ Nem mehetek veled. Ne haragudj.

A férfi eltolja magától az asszonyt, és feláll. Fentről, egészen magasról nézi.

KÉSDOBÁLÓ Állj fel, te bűdös kurva.

Az asszony meggörnyed, összeszorítja a térdeit, és nem mozdul.

Azt mondtam, hogy állj fel, te bűdös, vén kurva.

Az asszony feláll, és ijedten néz a férfira.

VÁRYNÉ Nem vagyok kurva. És szeretlek téged.

A férfi hosszan, csúnyán nevet.

KÉSDOBÁLÓ Állj a fal mellé!

Látva, hogy nem mozdul, megragadja a karját, s a falhoz löki.

Állj a fal mellé, és tárd szét a karodat. Úgy, mint a múltkor.

Az asszony nem szól. A falhoz lapul, s széttárja a karját.

KÉSDOBÁLÓ Szeretnék elmondani neked valamit. Jól figyelj rám. –

Mondja halkán, és teljesen nyugodtnak látszik.

Szeretném... szeretném, ha tudnád, hogy sohasem dobáltam körül senkit késekkel. Mindig csak utakat építettem. Nincs Clarissza se. Egyszer, még gyerekkoromban jött el a falunkba egy bűvészcsoporthoz, azok között tényleg volt késdobáló művész. Egy mókás öregember. Állandóan körülötte sündörögtem, és ő egyszer odahívott magához. Megnézte a kezeimet, azt mondta, hosszú, erős kezem van, még lehet belőlem is késdobáló művész. És a holdszínű aranypénzeket is megette a fene. És bűvészcsoporthoz sem jártam sohasem. Csak hazudok mindenfélét az embereknek, főleg olyankor, ha rosszkedvem van. Ha látom, hogy elhiszik, mindjárt jókedvű leszek. De most nem akarok jókedvű lenni, és megmondom neked az igazat: nem vagyok késdobáló művész. Az első három próbadobásom élő emberre akkor volt, amikor itt... veled...

Most pedig tizenkét dobásom lesz.

Jó lenne, ha nem mozognál. Szépen, nyugodtan állj, mint a múltkor. Akkor még mosolyogtál is. Nagyon szép voltál.

Hátrál, és előhúzza a kését.

Mosolyogj!

Az asszony nem mosolyog. Karjait széttárva, ijedten lapul a fal mellett.

Kár, hogy nem akarsz mosolyogni, nagyon szép...

Nem folytatja.

Tizenkétszer dob, szabályosan körüldobálja késével Várynét. Otthagyja kiszögezve.

13. kép: Barakkban (hajnal)

Csend van. Mindenki alszik, csak Deli bég nyöszörög fel néha álmában, a Munkavezető mered nyitott szemmel a hajnali szürkületbe.

Amikor meghallja kintről a sietős lépéseket, lehunyja a szemét. A Késdobáló óvatosan, vigyázva, hogy semmi zajt ne üssön, belopózik.

Kapkodva dobálja a holmiját egy kopott utazótáskába. Gyengéden keltegeti Deli béget, s amikor az végre fölébred, halkán csak ennyit súg neki:

KÉSDOBÁLÓ Elmegyünk... Vannak még parasztok. Megkopasztjuk őket. Elviszlek a legjobb svájci kórházba. Ott fogják megoperálni a szemedet.

Deli bég bólint. Maradék üveg bora után tapogatózik – nem találja. Késdobáló lehajol, kezébe adja. Ahogy felegyenesedik, tekintete egy pillanatra megáll az asztalon, melyen érintetlenül ott áll a halom aprópénz, s a néhány gyűrött bankó. És a papír, melyet ő adott – darabokra tépve.

De már ez sem számít. Otthagyja, érintetlenül. Belekarol Deli bégbe, s óvatosan kivezeti a barakkból.

A Munkavezető kinyitja a szemét, s némán, mozdulatlanul nézi a deszkajátóra rajzolt, meztelen Clarisszát.

14. kép: Vásártér

Csődület. A kör közepén a Késdobáló áll, s hatalmas fűrész ad két parasztfarmájú férfi kezébe. Néhány asszony sikoltozni kezd, a többiek azonban lepisszegik őket. A Késdobáló mosolyogva, hajlongva körbejár.

Kalapjába szépen hullik a pénz. Aztán teátrális mozdulattal a kör közepén lévő faládára mutat, meghajol, búcsút int, s kiszámított lassúsággal belebújik. Pár pillanat múlva karok és lábak jelennek meg a láda nyílásain.

A közönség dermedt csöndben bámulja, ahogy a két vállalkozó szellemű férfi megmarkolja a fűrész, s nekilát...

Karok és lábak vonaglanak, fröccsen a vér – s a tömeg most már boldog iszonyattal sikoltozik.

Hiába, az emberek imádják nézni, ha valakit kettéfűrészelnék. Még az sem érdekli őket, hogy a ládából kilógó, borzasztóan rángatódzó lábakon mintha egészen más cipő lenne, mint amilyen a Késdobálón volt... A kettéfűrészelés e vérfagyasztó képeire kopírozódnak a végefőcím feliratai.

Gépiratból

HARMADIK RÉSZ

A férfikor élményeiből

*Az újvidéki kisebbségi léttől – a délszláv háborún át –
az ezredforduló „európai” Budapestjéig*

Miről álmodunk mostanában?

A Börtönről álmodom mostanában című regény keletkezéséről

Valamennyi könyvem közül ezt a regényemet írtam legtovább eddig. Általában azzal szoktam dicsekedni, hogy gyorsan megírom a könyveimet. Hetek, hónapok alatt elkészülök velük, noha a téma évekig is érlelődik bennem. Ennek a regénynek az ötlete akkor vetődött fel, amikor kineveztek az Újvidéki Színház igazgatójának. Abban az időben más terveim voltak irodalmi téren. Ahogy bejött ez a színház-ügy – s ez csöppet sem egyszerű dolog –, akkor az Újvidéki Színháznak saját épületre volt szüksége, egy romos épületet kellett helyrehozni, adaptálni. Ott megismerkedtem színházi emberekkel, közöttük egy fiatalemberrel, akinek szomorú vörös szakálla volt. Sok mindenhez értett ez a fiú, amihez én nem; gyakorlatias dolgokra gondolok: vízvezeték-szerelésre, villanyszerelésre – mindent meg tudott csinálni. Ahogy múltak a napok, fölfigyeltem rá, mert talán ő volt az első, aki észrevette, hogy igencsak megszenvedtem ezt a színház-igazgatóságot. Állandóan pénzért kellett kilincselnem. Soha életemben annyit nem előszobáztam különböző kisebb-nagyobb politikusoknál, tisztviselőknél, vállalatvezetőknél, hogy pénzt szerezzek a színház újjáépítésére. Aztán meghallottam, hogy ez a fiatalember valamikor börtönben ült, közlekedési szerencsétlenség miatt ítélték el. Azt mondták, nem szívesen beszél a börtönéveiről. Engem érdekelt a dolog, s mivel naponta találkoztam vele, egyre többet beszélgettünk. Egyszer rákérdeztem a börtönre, noha akkor még eszem ágában sem volt, hogy írjak is erről valamit. Meglepetésemre mindjárt mesélni kezdett; elmondta börtönbe kerülésének történetét, majd beszámolt ottani élményeiről is. Minél többet mesélt a fiú, s ahogy én egyre gyakrabban előszobáztam, és pénz után szaladgáltam, egyre inkább rádöbbentem arra, hogy a kettőnk történetei nagyon hasonlatosak. Majdnem összemósódnak, amikor én beszélek a szabadlábban folytatott tevékenységemről és ő a börtönélményeiről. Akkor merült fel bennem az ötlet, hogy írhatnék

egy ilyen félig-meddig börtönregényt. Az ő élményeivel kezdtem a regényt, s aztán egyre többet belevittem saját élményeimből, tapasztalataimból. Ha jobban odafigyel az olvasó, akkor nyilván észreveszi a hasonlóságot a szabad élet és a börtönélet között. Mivel nem voltam olyan helyzetben, hogy egy szuszra megírhasam a regényt, több hónapos szünetek keletkeztek. Ez azzal járt, hogy mindig újra és újra át kellett tanulmányozni a már megírt fejezeteket. Közben társadalmunkban is nagy változások következtek be, s ez is közrejátszott abban, hogy úgy formáljam meg a mondanivalómat, hogy ezekre az eseményekre is utaljak, noha az alaptörténetem elejétől fogva adva volt. Azt szerettem volna kifejezni, hogy valamilyen satuba vagyunk szorítva, nemcsak itt a Vajdaságban, és nemcsak az itteni magyarok, hanem talán egész Közép-Kelet-Európában a kisebbségi sorsban élők osztályrésze ez az állapot. De itt valahol élnünk kell, és valamiképpen emberi módon kell élnünk. Ehhez sok mindent meg kell csinálni, olyan dolgokat is elkövetni, amelyeknek az erkölcsi vonatkozásai talán megkérdőjelezhetők. Nem gondolok most mélyenszántó, morális kérdésekre, csupán arra, hogy a mindennapok történéseiben sok kis vargabetűt kell megtennünk ebben a szűkre szabott térben és időben, hogy eljussunk valahová, hogy cselekvésünk során lelkiismeretünk többé-kevésbé tiszta maradjon, és hogy tükörbe tudjunk nézni. Ezt valahol úgy próbáltam megoldani, hogy az elmondottak mellett a regénynek cselekménye is legyen, hogy a kigondolt vagy megtörtént események valóságos történeteknek lássanak, és lekössék az olvasó figyelmét.

Az a fiatalember, akinek története nyomán ez a regény indult, az első fejezeteket még olvasta. Ráismert az általa elmondott részletekre, de azokra is, amelyek már az én élményeimet megörökítve összefolynak az övéivel. Egy percre sem tiltakozott, elfogadta azt, hogy ő egy csomó dologhoz ért, sok mindent meg tud csinálni, a regényíráshoz viszont én értek jobban, és hogy ezt a regényt így kellett megírni, megszerkeszteni, helyenként dúsítva, helyenként meghamisítva, helyenként megint leegyszerűsítve a történeteit, a történeteket. Elégedett volt azzal, amit megírtam, egészen addig, amíg olvashatta ezeket a fejezeteket. Az egész regényt már, sajnos, nem olvashatta el...

M. Holló János furcsa álmai

ami az Izsakhár című regényből kimaradt

Apánk talán sohasem álmodott. Vagy ha álmodott is, mindig azt álmodta, amire szüksége volt, tervezgette és kigondolta az álmait, amikor lassan ballagott a barmok után, amikor nyárfavesszőket, mogyoróvesszőket és gesztenyefavesszőket hántolt csikosra, amikor külön választá a nyájból a tarka és csikos lábú kosokat, és amikor felgördíté a követ a kút nyílásától, hogy éltető, friss vizet adjon barmainak. Aztán, ha eljött az ideje, elmondta álmait, szemeit az égnek fordította, és érces hangon szólt, Isten Angyalát hívta tanúskodásra, és mi hallani véltük, hogy Isten Angyala igazat ad neki, ő pedig lehajtá fejét, és a homokba suttogott, és mi látni véltük, hogy a sárga homokszemek csillogni kezdenek szavaitól. Egyszer forgósél kerekedett apánk szavai nyomán, felröppentek a csillogó homokszemek, és a földből egy csontváz fehér uja meredt elő...

Féltünk apánktól, ha beszélni kezdett, de ilyenkor szerettük is őt, én is szerettem őt, mert akkor még azt hittem, hogy valóban álmodni szokott. Mert szépen tudott beszélni, ó, milyen szépen! A kősziklák meglágyultak szavaitól, és ellenségei, akik gyilokkal törtek rá, a keblükre ölelték őt. Keblére ölelte őt Lábán, akinek csak satnya barmai maradtak, mert apánk elhajtotta a kövéreket, a lehántott vesszők előtt fogant tarkákat és csikos lábúakat. Keblére ölelte őt Ézsau, akitől apánk elorozta az elsőszülöttséget, és aki sereggel jött elibénk, amikor a csikos lábú barmokat hajtottuk el, minél messzebb Lábán földjétől, Izsák földjére. És apánk akkor a földre borult a testvére előtt, és a homokba fúrta az arcát, úgy esedezett bocsánatért, akkor is szerettem őt, mert megalázkodott, de akkor már kételkedtem benne, hogy igazán álmodott-e valaha is. Mert hétszer borult arcra a bátyja előtt, és megint nagyon, nagyon szépen beszélt. De nem csak ezért kezdtem kételkedni.

Hanem, mert akkor ott, a gyöngye szemű, kiszikkadt anyám mögött lesekedve, a két testvér találkozását figyelve, hirtelen eszembe jutott az a csontváz, amelyik egyszer fehér ujját kidugta a homokból. Mert én kiástam azt a csontvázat a sírjából, a két kezemmel vájtam ki a homokból, és láttam, hogy egy kőoszlopnak dőlve állt ott, az oszlop megroppant már, de a csontváz megmaradt a helyén, üres szemgödrei az éjszaka csillagait hívták, a felkelő napot is odacsalták.

Apánkat sohasem láttam oszlopnak dőlve állni és messzire nézni, és bizonyosan tudtam, hogy nem így fog meghalni. Hét-szer arcra borult a testvérbátyja előtt, és szép szavakat mormolt, melyektől még a kősziklák is meglágyultak volna. Akkor kezdtem kételkedni. Már nem rettegtem a két testvér találkozását, messze elnéztem felettük, és láttam, hogy a távolban, szétszéledt barmaik nyomában nagy, fehér madarak szállnak le megpihenni. Apánk nem látta a madarakat, akkor borult le hetedszer a homokba...

Később, sokkal később, amikor a reszkető, haldokló aggastyán az áldását osztogatta fiainak, én tudtam, hogy nincs joga engem megáldania. „Izsakhár erős csontú számár, a karám közt heverés”, recsegte felém a haldokló vénember, és én akkor gyűlöltem őt. Én nem kértem áldását. Mert ő talán sohasem álmódott.

M. Holló Jánost általában elálmosította az írás. Tűnődve forgatta a teleírt papírlapokat, itt-ott beleolvasott az Izsakhárról szóló regény frissen elkészült részletébe, aztán félretolta maga elől a papírokat, és elhatározta, hogy a folytatásban néhányszor visszatér még a pihenni leszálló, nagy, fehér madarakra. Egy pillanatra felöltött benne, hogy átnézhetné Brehm harmadik kötetét, amely a madarakról szól, de álmos volt, Brehmet másnapra halasztotta, ehelyett törkölypálinkát töltött egy vizespohárba, kihörpintette, és lefeküdt aludni, mert már későre járt, éjfél is elmúlt.

Azon az éjszakán furcsa álmot látott M. H. János. Madarakról álmódott, de nem nagy, fehér madarakról. Azt álmódta, hogy egy ritkás erdő szélén sétálgat, amikor hirtelen fülrepező rikácsolást hall az erdő belsejéből. Befut az erdőbe, a hangok irányába, és akkor egy magas fa lombjai között öklömnnyi, csúnya madarat lát; a csúnya madár a fészken ül, puha tollát felborzolja, rikácsol dühösen lefelé, lent pedig négy hatalmas, pulyka nagyságú, már tollasodó madárfióka tápázkodik fel az avarból, és egymást túlkibálva feleselnek vissza a fészken ülő kis madárnak, de közben azért látszik rajtuk, hogy rettenetesen meg vannak ijedve. M. H. J. egyből megérti, hogy a kis, csúnya madár végre rájött, hogy eddig idegen fiókákat táplált és melengetett a fészkeben, és most lelökdöste őket a fáról; innen a dühös, méltatlankodó hangzavar. Emberek futnak be az erdőbe, férfiak és nők, csodálkozva bámulják a lármázó madarakat, aztán M. H. J. legnagyobb elképedésére a négy hatalmas madárfiókát veszik pártfogásukba, dédelgetik, simogatják őket, és gorombaságokat kiabálnak felfelé a fára. M. H. J. tudja, hogy a fészken ülő kis madárnak van igaza, az ő pártjára áll, próbálja megmagyarázni az embereknek, hogy mi is történt voltaképpen, de senki sem hallgat rá. Erre elhatározza, hogy felmegy a fára, hogy megnyugtassa és megvigasztalja az öklömnnyi madarat: nekirugaszkodik a fa törzsének, mászni kezd felfelé, de félúton szemeteskanálnak csörömpölését hallja...

M. H. J. felriadt. Kint világosodott már, a bérház előtt szemeteskanálnak zörögtek, M. H. J. tudta, hogy a gömbölyű karú, szép aszszony kotorászik a szemeteskanálnakban, a száraz kenyérdarabokat gyűjti disznainak. M. H. J. kiugrott ágyából, de most nem ment az ablakhoz, mint máskor, ha a szemétben kutató asszony felébresztette. Furcsa álmán gondolkozott, a fészken ülő csúnya kis madáron és a földre szórt fiókákon, amik emlékezte szerint a fent maradt kis madárnál is rondábbak voltak, és amik, megítélése szerint, csakis kakukkiókák lehettek, csakhogy az álom óriásira növesztette őket. Levette a polcra Brehm harmadik kötetét, és kikereste a kakukkokról szóló részt. Figyelmesen végigolvasta, és csalódottan vette tudomásul, hogy a ravasz kakuk nagyon megfontoltan csupán egyetlen tojását csempészi egy-egy kis költőmadár fészkebe, tekintettel hogy a kikelt kakukkióka – miután természetesen kiszórja az egész fé-

szekaljat –, egymaga is annyit zabál, hogy a nevelőszülők alig győzik teletömní. Két kakukkfíókát nyilván fel sem tudnának nevelni. Négy kakukkfíóka egy fészekben pedig képtelenség. Álmában tehát nem kakukkfíókat látott. Kedvetlenül vette tudomásul, hogy Brehm nem ad magyarázatot furcsa álmára.

Fogta a színházi látcsövet, és az ablakhoz sétált. Lent az asszony még mindig a szemeteskannákkal zörgött, M. H. J. rászegelte a látcsövet, látta, hogy az asszony zsákja már félig van kenyérdarabokkal. Az asszony mögött verebek ugráltak, hulladékot csipegettek a földről, M. H. J. alaposan megnézte a verebeket is: valamennyien sötétszürkék, majdnem feketék voltak, csúnyák voltak most kora reggel, de egyáltalán nem hasonlítottak az álmában látott rikácsoló, csúnya madárra.

A szemközti épület ötödik emeletéről a Vadász is az asszonyt és talán a verebeket figyelte nagy, katonai távcsövével. Néhányszor rövid időre M. H. J. felé fordult a katonai távcső, és M. H. J. úgy gondolta, illene üdvözölni a Vadászt, jó reggelt kívánni neki. Papírlapot vett elő – már az éjjel egész csomó papírlapot készített az ablakpárkányra, hogy napközben minél zavartalanabban értekezhesen a Vadással –, töprengve rágcsálta a golyóstoll végét, és közben meggondolta magát, jó reggelt helyett azt írta fel nagy betűkkel:

FEKETÉK A VEREBEK.

Felemelte a papírlapot, a Vadász elolvasta, a katonai látcső eltűnt a szemközti ablakból, majd kisvártatva megjelent a válasz:

SZMOG.

A Vadász ma reggel sincs túlságosan beszédes kedvében, gondolta M. H. J., és maga sem tudta miért, egyszerre ingerült lett. Rosszkedvűen nézegette a verebeket, a kenyérdarabokat gyűjtögető asszonyt, és a két bérház közé ékelődött áruház lapos, kátrányos tetejét. Újabb papírlapot vett elő, és felírta:

OLYAN FEKETÉK,

MINTHA

KÁTRÁNYBAN FÜRÖDNÉNEK.

A Vadász unottan megint azt válaszolta:

SZMOG.

M. H. J. azonban nem hagyta ennyiben a dolgot. Most már a verebekre is haragudott:

FEKETÉK ÉS CSÚNYÁK,

SZEMETET ESZNEK.

A nagy katonai távcső ezt elolvassa lassan eltűnt az ablakból. M. H. J.-nek elég sokáig kellett várnia, mire választ kapott. A Vadász válasza meglepően hosszú volt:

A VERÉB IGAZI MINDENEVŐ,

S ÍGY MINDEN IRÁNT ÉRDEKLŐDIK,

S MÁR EZÉRT IS OKOS.

M. H. J. a kis színházi látcsővel alig tudta kibetűzni a hosszú mondatot. Amikor elolvasta, gyanakodva visszahátrált a szoba közepére, letette a látcsövet, és kezébe vette Brehm harmadik kötetét. Fellapozta a verebeknél a 444. oldalon, és olvasni kezdte. Gyorsan megtalálta a Vadász mondatát, a 445. oldal elején. Elégedetten másolta ki a soron következő mondatot:

A LÉGYKAPÓK MELLETT

A VEREBEK FOGDOSSÁK

A HAZAI MADARAK KÖZÜL

A LEGTÖBB LEPKÉT.

Egyszer még verset fogok írni a Vadásznak, gondolta M. H. J., és mosolyogva az ablakhoz vitte a papírlapot. A Vadász elolvasta, és szégyenkezve visszavonult. Legalábbis M. H. J. úgy vélte, hogy szégyenkezve vonult vissza. Mert a válasz most még tovább késett, és ezúttal nagyon kurtán hangzott:

IGEN.

M. H. J. nem akarta túlságosan megsérteni a Vadászt, ezért újabb beszélgetést kezdeményezett:

VAJON AZ ÉNEKESMADARAK MEGFEKETEDNEK-E A VÁROSBAN?

A Vadász gyorsan helyrezökkent, ismét a régi volt:

IGEN.

– Hát nem – dünnyögte a távcsőnek M. H. J., és felírta:

NEM!

Azzal hátat fordított az ablaknak, a fürdőszobába ment, megmos-ta az arcát, aztán magára kapkodta ruháit, és lerohant a negyedik emeletről.

Éppen időben érkezett a szemeteskannához, a gömbölyű karú, szép asszony már elmenőben volt, a kenyérdarabokkal megtömött zsákot a vállára vette. De lecsúsztotta a földre a zsákot, amikor meglátta M. H. J.-t, kedvesen mosolygott, mint előző reggel is, amikor a színházi látcsövet ajándékozta M. H. J.-nek.

– Azt hittem, ma nem jön le – mondta. – Láttam, hogy fentről, az ablakból papírdarabokat mutogat, de nem tudtam elolvasni, hogy mit írt rájuk.

– Nem magának mutogattam, hanem a Vadásznak – mondta M. H. J. kissé kifulladásra a rohanástól. – De most...

– Ki az a Vadász? – kérdezte az asszony.

– A szemközti épületben lakik – mutatott M. H. J. a másik bérházra. – Neki katonai távcsöve van, nekem pedig tegnap óta színházi látcsövem van, így aztán papírlapok segítségével mindenféleképp elbeszélgethetünk. Felírjuk egymásnak, amit mondani akarunk.

– Azelőtt hogyan beszélgettek?

– Sehogy – mondta M. H. J. – Nekem csak tegnap óta van színházi látcsövem, hiszen tudja.

– Nemcsak látcsövekkel lehet beszélgetni – jegyezte meg az asszony.

– Ez igaz – hagyta rá M. H. J.

– Átmehetne hozzá, és beszélgethetnének normálisan is.

– Nem mehetek át hozzá – mondta M. H. J. –, hiszen nem ismerem az illetőt.

– Akkor honnan tudja az illetőről, hogy vadász? – kérdezte még mindig mosolyogva az asszony, de mosolya mögött M. H. J. most valami zsíros ravaszságot vélt felfedezni.

M. H. J. széttárta karjait:

– Mi más lehetne, mint vadász?

– Akármilyen – vágta rá az asszony.

– Dehogyan lehet akármilyen – tiltakozott M. H. J. – Csakis vadász lehet az illető. Katonai távcsöve van. A vadászoknak nagy szükségük van katonai távcsőre.

– Hát lehet... – mondta bizonytalanul az asszony. – Én azért a maga helyében átmennék hozzá, és beszélgetnék vele normálisan is.

– De akkor mit csinálnék a színházi látcsővel? – kérdezte M. H. J.

– Hát...

– És mit csinálna a Vadász a katonai távcsővel?

– Nem tudom – mondta még mindig mosolyogva az asszony, de mosolya mögött M. H. J. most valami enyhe fáradtságot vélt felfedezni.

M. H. J. ismét széttárta karjait, és azt mondta:

– Hát erről van szó.

A gömbölyű karú, szép asszony azonban még nem hagyta magát. Azt mondta:

– Nem jó vége lesz ennek, ha folyton a látcsővel nézelődik. Sohasem fogja befejezni a regényét, arról a...

– Izsakhárról.

– Igen. Izsakhárról.

– Be fogom fejezni – mondta magabiztosan M. H. J. – Az éjszaka is írtam.

– Szeretném, ha befejezné – mosolygott kedvesen az asszony.

– Be fogom fejezni – bizonygatta tovább M. H. J. – Befejezem, és akkor odaadom magának, hogy elolvassa.

– Mostanában ritkán szoktam olvasni – szabadkozott az asszony.

– Nincs időm...

– Izsakhárt el kell olvasnia – mondta M. H. J., aztán ravaszul hozzáfűzte: – Én pedig majd elmegyek egyszer látogatóba magához. Tegnap azt mondta, hogy szép, kertes házban lakik a város szélén.

– Igen – mondta büszkén az asszony. – Szép nagy házunk van.

– Gyümölcsfák vannak a kertben?

– Természetesen.

– És énekesmadarak? – kérdezte M. H. J.

Az asszony elgondolkozott egy kicsit, aztán megrázta a fejét.

– Nem tudom. Őszintén szólva, nem tudom. Nincs időm...

– Énekesmadarakat kell telepíteni a kertbe – mondta parancsolóan M. H. J. – Ez nagyon fontos.

– Miért?

– Megfigyelhetnénk, hogy változik-e a színük.

– Miért változna a színük?

– A verebeknek is megváltozott a színük – mutatott M. H. J. a hulladékot csipegető csúnya verebekre. – Lassanként megfeketednek, nézze meg.

Az asszony megnézte a piszkosszürke verebeket, és azt mondta:

– Nem hiszem, hogy valaha is lesz időm énekesmadarakat megfigyelni.

– Nemcsak erről van szó – magyarázta lelkesen M. H. J. – Az énekesmadarak felbecsülhetetlen hasznót jelentenek a kertekben. Megtisztogatják a gyümölcsfákat a férgektől, minek következtében a gyümölcsfák gyorsabban fejlődnek, és minden évben rengeteg gyümölcsöt teremnek.

– Mi permetezzük a gyümölcsfákat – óvatoskodott még mindig az asszony.

– Az nem elég – torkolta le M. H. J. – Énekesmadarak kellene. Tudom is, hogy milyen énekesmadarak.

– Milyenek?

– Fakusz és csuszka.

– Őszintén szólva egyikről sem tudok semmit – vallotta be az asszony, és most megint fáradtnak látszott.

M. H. J. viszont mindent tudott a fakusztól és a csuszkáról, amit csak Brehmből megtanulhatott. Rákezdte:

– A fakusz erős csőrű, cinege nagyságú kis madár, amely a fákon és az ágakon felfelé kúszik, és szorgalmasan pusztítja a kártékony férgeket, lepkéket és lárvákat. Erős csőrével még a kéreg alatt is megtisztogatja a fákat. Egyébként odúlakó.

– És a csuszka?

– Nagyjából ugyanez, de ő a fákon lefelé kúszik.

– Szintén nagyon hasznos?

– Szintén nagyon hasznos. Egy fakuszpár és egy csuszkapár hihetetlenül fellendíti a gyümölcsstermést.

– Így is szépen teremnek a gyümölcsfáink – mondta az asszony.

– Valamelyik reggel majd hozok magának őszibarackot.

– Köszönöm – mondta idegesen M. H. J. – Előre is köszönöm az őszibarackot. De a kertbe okvetlenül énekesmadarakat kell telepíteni.

– Hogyan?

– Mesterséges odúkkal. A fakusz is, a csuszka is odúlakó, mesterséges odúkkal meg lehet őket telepíteni. – M. H. J. gyorsan beszélt, nem hagyta az asszonyt szóhoz jutni: – Majd én elkészítem az odúkat, bízsa csak rám. Száldeszkából készítek megfelelő röpnylású odúkat, elhelyezzük őket a kertbe, a madarak ősszel és télen majd behúzódnak oda a hideg elől, tavasszal pedig fészket raknak bennük, kikeltik fiókáikat, és közben megtisztítják a gyümölcsfákat a kártékony férgektől.

– Hát, esetleg...

– Meg van beszélve – szögezte le M. H. J. – Magának lesz a legszebb kertje az egész városban. Bőven termő gyümölcsfák között sétálhat még akkor is, ha körülötte csupa ronda bérházak lesznek. Mert bizonyára arrafelé is építenek majd bérházakat.

– Máris építkeznek – mondta az asszony. – Kotrógépek dolgoznak a közelünkben, hatalmas meszesgödröket vájnak.

– Na látja – emelte fel a kezét M. H. J.

– Tegnap egy csontvázat találtak a földben – mondta az asszony.

– Igen?

– Igen. Egy ülő csontvázat.

M. H. J. felemelt keze remegni kezdett. Majdnem rémülten bámult az asszonyra, és dadogva érdeklődött:

– Mi... mit? Ülő csontvázat? Hol?

– A házunk közelében, az aszfaltút mellett – mondta az asszony.

– Nagyon furcsa csontváz. Még a rendőrségről is kijöttek megvizsgálni.

– Ott van még az a csontváz? – kérdezte remegve M. H. J.

– Ott van. A rendőrség nem engedi, hogy hozzányúljanak.

– Meg lehet nézni?

– Azt hiszem, meg lehet nézni – mondta az asszony. – Csak nem szabad hozzányúlni.

– Mennem kell – mondta M. H. J. – Még ma megnézem azt a csontvázat.

– Én is megyek – mondta az asszony. – Be kell áztatnom a kenyérdarabokat a disznóknak.

– Holnap reggel ismét lejövök – búcsúzott M. H. J. – Ha találna valamit...

– Várjon – mondta az asszony. – Ma is félretettem magának valamit.

Kibontotta zsákját, és egy kis rózsaszínű gumimacskát vett elő. A gumimacskának lyukas volt a feje, és hangosan szusszant egyet, amikor az asszony megszorította.

– Szüksége van rá? – kérdezte, majd mentegetőzve hozzáfűzte: – Ma csak ezt találtam. Nem találhatok mindennap látcsövet.

– Szükségem van rá. – mondta M. H. J., és átvette a lyukas fejű gumimacskát. – Sohasem volt még ilyen lyukas fejű gumimacskám.

Szórakozottan forgatta a kezében, és egyáltalán nem tetszett neki a gumimacska. Nem tetszett neki, mert a gumimacskának egyáltalán nem macskaszerű, hanem tömött bajusza volt. M. H. J. egyik ismerősének, egy Vincer Lóránt nevű alattomos, izgága és pisze orrú nyikhajnak volt ilyen tömött bajusza. M. H. J. tiszta szívből megvetette és utálta V. Lórántot, ezzel együtt utálta a pisze orral párosuló tömött bajuszt is. Érthető hát, hogy a lyukas fejű gumimacskát természetesen pisze orrával és természetellenes tömött bajuszával rendkívül ellenszenvesnek találta. Mégis jó képet vágott a gumimacskához, csak azt kérdezte meg a gömbölyű karú, szép asszonytól:

– Miért van lyuk a fején?

– Fogkefét lehet beletenni – mondta az asszony. – Fürdőszobákban láttam már ilyen gumimacskákat.

– Én majd golyóstollat teszek a fejébe – mondta M. H. J., és türelmetlenül hátralepett.

– Jó – nevetett rá az asszony, és vállára vette zsákját.

M. H. J. rohant vissza negyedik emeleti lakásába. Bevágta maga mögött az ajtót, a lyukas fejű gumimacskát az asztalra dobta, az Izsakhárról szóló regény kéziratának tetejére, aztán az ablakhoz ment, és remegő kézzel felírta egy papírlapra:

A VÁROS SZÉLÉN

EGY FURCSA CSONTVÁZAT TALÁLTAK

A MUNKÁSOK.

Magasba emelte a papírlapot, még mindig remegett a keze, a Vadász azonban így is szépen el tudta olvasni nagy, katonai távcsövével. Egykedvűen csak annyit írt vissza:

IGEN?

M. H. J. gyorsan megmagyarázta:

EGY ÜLŐ CSONTVÁZAT.

A Vadász megint csak az előző lapot mutatta vissza:

IGEN?

M. H. J. mindenáron szeretne volna felrázni a Vadászt:

MEG KELLENE NÉZNI!!

De a Vadász erre csak azt kérdezte:

MINEK?

– Döglj meg – mondta M. H. J., és most mérhetetlenül gyűlölte a Vadászt.

Félrelökte a kis színházi látcsövet, nem nézett többé a Vadász felé, még a bérházakból előbukkanó, munkába siető emberek sem érdekelték. Fáradtan rákönyökölt az ablakpárkányra, és az ülő csontvázat próbálta elképzelni. Soha életében nem látott még ülő csontvázat, okvetlenül meg kell néznie a nap folyamán. Egy ülő csontváz sok mindent elárulhat az embernek. Bizonyára hatalmas csontváz, gondolta M. H. J., éppen azért látszik hatalmasnak, mert ül...

– Lehet, hogy ma meghempergetünk valakit a kátrányban – halatszott lentről.

A kátrányozó munkások érkeztek meg az épülő áruházhoz. M. H. J. nem látta őket, még nem mentek fel a tetőre, az áruház túloldalán álltak, de látatlanból is jól tudta, hogy a Beszédes Kátrányozó méltatlankodik:

– Vagy aláírjuk, vagy meghempergetünk valakit a kátrányban. Még nem tudom. Majd meglátjuk.

– Mások is aláírták – csillapította a társa, de az csak hajtogatta a magátét.

– Jobban szeretem, ha üres papírt hoznak elébem, és megbeszélük velem, hogy mit írjanak rá. Utána kérjék az aláírásomat. Így szoktam meg. Ha nem így csinálják, megeshet, hogy valaki meghemperg a kátrányban...

Talán szólni kellene a kátrányozóknak az ülő csontvázról, gondolta M. H. János. Őket talán érdekelné.

De aztán mégsem szólt nekik, nem is várta meg, hogy felmenjenek az áruháztetejére. Becsukta az ablakot, az asztalhoz ült, kezébe vette a gumimacskát, és a tömött bajuszra három vékony, fekete bajuszszálat húzott. Így már sokkal rokonszenvesebb volt a rózsaszínű gumimacska. M. Holló János is megnyugodott valamelyest. Keze alig remegett már, amikor a gumimacska lyukas fejébe tűzte a golyóstollát.

A Szivárvány Harcosa

irodalmi forgatókönyv az Izsakhár című regény nyomán

1. kép Műteremben

1990 nyara – nappal

M. Holló János áll a műteremben, és olvassa a Bibliát.

Csöngetnek.

M. Holló János ajtót nyit.

M. HOLLÓ JÁNOS Itt várom magát. A háziak kórházban vannak.

VILLANYSZÁMLÁSNŐ Maga kifizeti a számlát?

M. HOLLÓ JÁNOS Jöjjön be, kifizetem a magamét és az övéket is.

Bemennek a lakásba.

M. Holló János fizet.

A Villanyszámlásnő átveszi a pénzt, leolvassa az órát, majd körülnéz.

VILLANYSZÁMLÁSNŐ Sok halott ember van itt.

M. HOLLÓ JÁNOS Szép halott emberek. Nem bántanak már senkit. A Gárdista ügyesen megformálja őket.

VILLANYSZÁMLÁSNŐ Azt mondta, hogy ő is meghal hamarosan.

M. HOLLÓ JÁNOS Óróa nem marad mellszobor. Nagy kár, márkáns öregember, megérdemelne egy mellszobrot.

VILLANYSZÁMLÁSNŐ Nagyon beteg?

M. HOLLÓ JÁNOS Azt hiszem, éppen a tüdejét fényképezik. Szófia néni meg a váróteremben sírdogál. Kedves öreg emberek. Megbocsátják a paráznalkodásomat. Talán regényt vagy legalább novellát írok a Gárdistáról.

A Villanyszámlásnő a nyitott Bibliába beleolvas.

VILLANYSZÁMLÁSNŐ „Izsakhár erős csontú számár, a karámok közt heverész. S látja, hogy jó a nyugalom, s hogy a föld milyen kies, teher alá hajtja hátát, s robotoló szolgává lesz.”

M. HOLLÓJÁNOS Hagyjuk abba. Nem bízom az olyan nőkben, akik későn fedezik fel a Bibliát.

Kimennek a lakásból.

2. kép Házban a gangon

nappal

M. Holló János és a Villanyszámlásnő kijön a Gárdista lakásából. M. Holló János kulcsra zárja az ajtót. A lépcsőbejáratig kíséri a Villanyszámlásnőt. A Villanyszámlásnő lemegy a lépcsőn. M. Holló János felmegy az emeleti lakásba, kulccsal kinyitja az ajtót, belép.

Hallani, hogy a huzattól egy ablakszárny becsapódik, és kitörik az üveg.

M. Holló János berohan a lakásba.

3. kép Lakásban

reggel

Az ablakfélfákban hegyes, éles üvegszilánkok maradnak.

M. Holló János megdöbbenve nézi a betört ablakot, azután végigrohan a lakáson. Ajtókat csuk be, hogy ne legyen huzat.

M. Holló János ismét a betört ablakhoz megy, az üvegszilánkokat nézi, majd kinéz az ablakon és látja, hogy lent a ház előtt koszos ruhában egy szép fiatalasszony, Viktória hajlong a szemeteskukák fölött. Zsákjába száraz kenyérdarabokat gyűjt. Az egyik szemeteskannából egy kis színházi látcsövet vesz elő, hosszasan nézegeti, azután az egyik szemeteskuka tetejére rakja, majd folytatja a kenyérgyűjtést.

Egy csoport suhanc megy el Viktória mellett. Vigyorogva nézik az asszonyt. (Ők később még felbukkannak a parkban és a pincében közelről...) M. Holló János megfordul, bemegy a fürdőszobába, onnan egy műanyag vödröt és lapátot hoz ki, abba kezdi begyűjteni az üvegcserepeket. A fakeretben ragadt

üvegdarabokat is kirángatja, a vödörbe dobálja. Megvágja a kezét, tenyerét elönti a vér.

M. Holló János a fürdőszobában mossa a vért a tenyeréről. Megtörli a kezét, de az továbbra is vérzik.

Ismét bemegy a szobába, kinéz az ablakon.

Fogja a vödröt az üvegszilánkokkal, kimegy a lakásból.

4. kép Ház előtt

nappal

A szemeteskukák fölött Viktória hajlongva. Újból gyűjti a száraz kenyérdarabokat. Formás lábai kivillannak a vékony nyári ruha alól. M. Holló János csöndben mögéje oson. Óvatosan leteszi az üvegcserepes vödröt. Felveszi, a szeméhez emeli a színházi látcsövet, ezen keresztül nézi az asszony lábait.

M. HOLLÓJÁNOS Kinek viszi ezt a rengeteg száraz kenyeret?

Az asszony előhúzza karjait a szemeteskannából, és szembefordul M. Holló Jánossal. Az író a színházi látcsövön keresztül egészen közelről látja.

VIKTÓRIA A disznóknak viszem. Kár lenne ezért a sok kidobott kenyérért. Összegyűjtöm a disznóknak.

M. HOLLÓJÁNOS (megkönnyebbülten) Tehát a disznóknak.

VIKTÓRIA (megigazítja a haját, nevet) Talán csak nem hitte, hogy én eszem meg ezt a nagy zsák kenyeret?

M. HOLLÓJÁNOS Sok mindenre gondoltam. Erre is.

VIKTÓRIA (büszkén) Szép, nagy házunk van a város szélén. És disznókat hizlalunk.

M. Holló János leveszi szeméről a látcsövet, az asszony mintha hátraugrana előle. Vagy öt méterről mosolyog rá.

M. HOLLÓJÁNOS (felmutatja a távcsövet) Ezt is a szemétben találta?

VIKTÓRIA Igen. A kanna legalján volt.

M. HOLLÓJÁNOS Színházi látcső. Valaki a szemétre dobta, mert nincs rá szüksége.

VIKTÓRIA Maga jár színházba?

M. HOLLÓJÁNOS Nem. Nem járok. De a látcsövet szívesen megtartanám.

VIKTÓRIA Minek, ha nem jár színházba?

M. HOLLÓJÁNOS Nézelődnék. *(a bérházra mutat)* Onnan fentről.

VIKTÓRIA Sok ideje lehet magának. És bizonyára nagyon unatkozik.

M. HOLLÓJÁNOS Regényt írok.

VIKTÓRIA Miről?

M. HOLLÓJÁNOS Izsakhárról.

VIKTÓRIA Hát akkor tartsa meg a látcsövet. Nekem úgy sincs rá szükségem. Maga pedig legalább nézelődik vele onnan fentről.

M. HOLLÓJÁNOS Köszönöm.

Az író ismét szeméhez emeli a látcsövet, a szemközti bérház ablakait szemléli. Az egyik ötödik emeleti lakás ablakából egy nagy katonai távcső mered rá. M. Holló János kissé megzavarodik, nézegeti a többi ablakokat, ahol emberek mozognak. Azután visszatér a katonai távcsőhöz, de nem tudja megállapítani, ki van mögötte. Kedvetlenül leengedi a kezét.

Az asszony észreveszi, hogy M. Holló Jánosnak vérzik a keze. Már a kis látcső is véres.

VIKTÓRIA Úristen! Magával mi történt?

M. HOLLÓJÁNOS Megvágtam magam.

Az író menni akar, de az asszony megragadja a karját.

VIKTÓRIA Várjon, bekötözöm a kezét.

Ruhája zsebéből az asszony egy meglepően tiszta fehér zsebkendőt vesz elő.

M. Holló János szabódva nyújtja feléje a kezét.

M. HOLLÓJÁNOS Ne fáradjon... Én megszoktam már a vért. Álmomban is sokszor vért látok.

Az asszony energikusan megragadja az író vérző kezét, beköti a fehér zsebkendővel. Ráparancsol:

VIKTÓRIA Ne hanyagolja el a sebét, majd átkötözöm.

M. Holló János az egyik szemeteskukába üríti az üvegszilánkokat.

M. HOLLÓJÁNOS Nincs szerencsém az üvegekkel. Feljöhethozzám holnap, hogy ott kötözzé át a sebemet. Vannak kötsze-
reim. Három éve állandóan tartok kötszereket a lakásomban.

Az asszony csodálkozva néz az íróra. Furcsállja a beszédét, kicsit felháborodik.

VIKTÓRIA Én férjes asszony vagyok.

A nő összeszedi a zsákját, és faképnél hagyja M. Holló Jánost, aki a szeméhez emeli a látcsövet, és úgy néz az asszony után.

Látjuk az elmenő asszonyt a látcsövön keresztül, majd a látcső egy hirtelen mozdulattal az emeleti katonai látcső felé fordul.

*Nézik egymást, majd Holló János leveszi szeméről a távcsövet, és energikusan felkapja a törött üveges vödröt, és nagy zajjal beleönti a kukába. Le-
csapja a kuka fedelét, hátra se nézve bemegy a kapun. A katonai távcső nézi a kapualjban eltűnő M. Holló Jánost.*

Leblende.

5. kép Lépcsőház

szürkület, este

Felblende.

M. Holló János jön le a lépcsőn, kezében egy gyümölcsös zacskó. A Gárdista lakása ajtaja előtt egy öregasszony, Szófia néni mossa a küszöböt.

Az író megáll. (szerbül beszélnek)

M. HOLLÓJÁNOS Szófia néni, ebben a házban ez a legtisztább küszöb!

SZÓFIA Az éjjel a feleségéről álmodtam. A mentők vitték az ajtóm előtt, csorgott a vére.

M. HOLLÓJÁNOS Tényleg így volt.

Az író gyorsan témát akar váltani. A lakás ajtaja felé int.

M. HOLLÓJÁNOS A Gárdista hogy van?

SZÓFIA Az éjjel is fuldoklott. Magyarul beszélt álmában.

M. HOLLÓJÁNOS Ha bajban van, mindig magyarul beszél.

SZÓFIA Menjen be hozzá. Örülni fog magának.

M. Holló János benyit a tiszta küszöbű lakásba.

6. kép Múteremben

szürkület, este

M. Holló János a már korábban látott műteremszerű nagy lakásba megy be. Az egyik falon II. Sándor jugoszláv király arcképe függ. Az arckép alatt egy asztalos gyalupadra hasonló polcon különböző korú férfiak és nők fényképei hevernek. A szobában a fényképek alapján agyagból és gipszből készült mellszobrok láthatók. Némelyik le van takarva. Az egyik mellszobrot egy jóvágású, ősz hajú, magas öregember formálja. Ő a Gárdista.

M. HOLLÓJÁNOS Hallom, hogy az éjszaka ismét magyarul beszélt.

GÁRDISTA A király mellszobrával nem boldogulok.

Az öregember kihúzza magát, szálfaggyenes. Magasabb, mint M. Holló János. Merően nézi a király arcképét.

GÁRDISTA Kemény kézszorítása volt. És a szemléken minden gárdistának a szemébe nézett.

M. HOLLÓJÁNOS Mikor megy be újra a kórházba?

GÁRDISTA Azt mondják, hogy súlyos operáció lesz. Sok vért fogok veszíteni, és sok új vért pumpálnak belém. Véradókat kell szereznem.

M. HOLLÓJÁNOS Egyet már megszerzett.

M. Holló János átadja a gyümölcsöt.

A Gárdista továbbra is a király arcképét nézi.

GÁRDISTA Nem tudom igazából megformálni a mellszobrát. Pedig kétszer is kezet fogott velem. Köszönöm a gyümölcsöt.

M. HOLLÓJÁNOS Én is sokat kínlódok Izsakhárral. A sivatagban tengődik szegény, mert az atyai áldás arra a mostoha földre küldte, messze a tengertől, a hegyektől és más romantikus helyektől.

GÁRDISTA Én megjártam a sivatagot a háború alatt, tulajdonképpen nem is olyan rossz hely, jóérzésű ember egészen szépen élhet ott a meleg nap alatt. Ezt talán azért mondom, mert én a jeges Norvégiából kerültem oda. Norvégiában nagyon fáztam, és meg kellett fojtanom a fogolytábor őrét, hogy elmenekülhessek. Előbb Anglia... ott is hideg volt. Aztán Tuniszba, ahol végre megmelegíthettem a csontjaimat. Halálom előtt még egyszer végig szeretném járni ezt az utat.

M. HOLLÓJÁNOS Egyszer majd meséljen nekem a sivatagról.

GÁRDISTA Maga tud gépkocsit vezetni?

M. HOLLÓJÁNOS Tudok.

GÁRDISTA Elvinne engem Norvégiába? Aztán Angliába és Tuniszba?

M. HOLLÓJÁNOS Előbb helyre kell igazítanom szegény Izsakhár életét.

GÁRDISTA Majd segítek magának.

M. Holló János kimegy a lakásból. Az öregember kihúzza egy fiókot, és előveszi M. Holló János feleségének fényképét, azt nézegeti.

7. kép M. Holló János lakása

este

A TV bekapcsolva. A műsoron rock, Bijelo Dugme együttes. Megszakad a műsor. A képernyőn tömegtüntetés látszik, az emberek joghurtoszacskókat csapdosnak a Vajdasági Pártszékház falaihoz, ordítva káromolják az autonomistákat.

M. Holló János sörrel a kezében járkál a dolgozószobában. Az íróasztalon a papírok közül előveszi felesége képét. Keserű hangulata az arcán látszik.

A kép megegyezik a Gárdistánál látott fényképpel. A fényképet M. Holló János úgy tartja, hogy az üres, kitört ablakkeretbe illeszkedik.

8. kép Ház előtt

reggel

A guberáló asszony a szemeteskukákból szedi ki a kenyérdarabokat, rakosgatja a zsákjába.

Felnéz a bérházra, az egyik emeleti lakás ablakából kinyúlik M. Holló János bekötött keze.

Viktória tétovázik, azután a félig megtelt zsákot a szemeteskannák mellett hagyja, elindul a bérház bejárata felé.

9. kép Lakásban

reggel

M. Holló János a nyitott ajtóban áll, Viktória a lépcsőkön jön fel, kissé zavarban van. Majdnem szégyelli magát, amikor az ajtóhoz ér.

VIKTÓRIA Igaz, hogy bekötöttem a kezét. De ez nem jogosítja fel magát semmire...

M. Holló János széles, teátrális mozdulattal beinvitálja az asszonyt a lakásba, a dolgozószobájába irányítja.

M. HOLLÓJÁNOS Fiatal nők már vagy három éve nem jártak ebben a szentélyben. Csak néhány öregasszony. De őket nem számítom. Ők csak takarítottak.

Viktória körülnéz a dolgozószobában.

VIKTÓRIA Úgy látom, elég régen takarítottak.

M. Holló János az íróasztalra mutat.

M. HOLLÓJÁNOS Kötszerem viszont van. Erre nagyon ügyelek az utóbbi időben.

Az asszony örül, hogy csinálhat valamit. Még mindig zavarban van, kicsit kapkodva beszél.

VIKTÓRIA Mutassa a kezét.

M. Holló János előrenyújtja bekötött kezét. Az asszony leoldja a zsebkendőt, megvizsgálja a sebet.

VIKTÓRIA Érdekes keze van. Egyszer majd mutassa meg a férjemnek. Ő ért a tenyérjósáshoz. Ezenkívül asztrológus, horoszkópokat csinál. Elkészíti a maga horoszkópját is.

M. HOLLÓJÁNOS Nem hiszek ilyesmiben.

VIKTÓRIA Megnézhetné a disznóimat is. Nagyon szépen híznak.

M. HOLLÓJÁNOS Lehet, hogy elmegyek egyszer. De most éppen a sivatagok állatvilágával foglalkozom.

Viktória szakszerűen bekötözi az író sérült kezét.

Ezután zavartan álldogál. M. Holló János leül az íróasztal mellé, a Bibliát lapozgatja. Az asszony kezébe adja a könyvet. Az asszony figyelmesen elolvassa az Izsakhárra vonatkozó részt.

VIKTÓRIA Izsakhárról keveset ír a Biblia. Alig néhány mondatot.

Aztán később még ír egy Izsakhár nemzetségbeli férfiről, de az, azt hiszem, valami aljas dolgot cselekedett.

M. HOLLÓJÁNOS Izsakhárral csúnyán elbántak a Bibliában. Jóformán mindent nekem kell kitalálni róla.

Az asszony M. Holló János mellé megy, olvassa az írógépbe behúzott papíron leírt szöveget.

VIKTÓRIA Elkeseredetten ír Izsakhárról.

M. HOLLÓJÁNOS A későbbiekben majd megszépítem az életét.

Felnéz az asszonyra, megfogja a kezét.

M. HOLLÓJÁNOS Ebben segítsen nekem. Kedvesek lehetnének egymáshoz.

Az asszony végigsimítja koszos ruháját, zavartan, szégyenkezve mondja:

VIKTÓRIA Búzlók a szeméttől.

M. HOLLÓJÁNOS Menjen be a fürdőszobába. Leveheti a ruháját, lezuhanyozhat.

Viktória hol az író, hol a kéziratot nézi, azután megsimogatja a bekötött kezét. Elindul a fürdőszobába. Ajtócsukódás hallatszik. M. Holló János elégedetten elvigyorodik.

A fürdőszobából vízcsobogás hallatszik.

M. Holló János a fürdőszoba ajtajához megy, majd bemegy.

M. HOLLÓJÁNOS Hamarosan fejek hullanak körülöttünk.

VIKTÓRIA Ne jöjjön be!

M. Holló János elzárja a csapot, majd megsimogatja az asszonyt. Kulcszörgés, kaparászás hallatszik a bejárati ajtó felől. M. Holló János felfigyel a zajra, az ajtóhoz megy. Hallgatózik. Viktória riadtan magára kapja a törölközőt.

M. Holló János szinte hanyagul mondja:

M. HOLLÓJÁNOS *(suttogva)* Azt hiszem, éppen most próbálnak betörni a lakásomba. Mellesleg az ajtó nincs is bezárva, de benne hagytam a kulcsot. Szegény fickó ezért nem boldogul a zárral.

VIKTÓRIA *(rémulten, suttogva)* Zárja be az ajtót!

Viktória lerántja magáról a törölközőt, földhöz csapja, ingerülten felcsattan:

VIKTÓRIA Csináljon már valamit, az Isten szerelmére!

M. Holló János kihátrál a fürdőszobából. Az ajtót gondosan becsukja. A szekrényhez megy, előveszi a baltát, majd a kijárat ajtóhoz megy.

10. kép M. Holló János lakása

nappal

M. Holló János kitárja a bejárati ajtót. Az ajtó előtt egy ványadt, kese hajjú, piros nyakkendős fiatalember, Teofil térdel kulcsosomóval a kezében.

TEOFIL Itt lakik a...?

M. HOLLÓJÁNOS Nem lakik itt.

Nyakkendőjénél fogva berángatja a lakásba a megrémült fiút, becsukja az ajtót. A betörőt a dolgozószobájába vonszolja. Egy széket húz az íróasztal mellé.

TEOFIL Mit akar azzal a baltával?

M. HOLLÓJÁNOS Lecsaplak vele, ha menekülni próbálsz. Ül le!

A fiú leül szemben az írógéppel. M. Holló János is leül a megszokott helyére. A baltát a kezében tartja, nagyképűen viselkedik.

M. HOLLÓJÁNOS Először próbálsz betörni egy lakásba?

TEOFIL Először.

M. HOLLÓJÁNOS Ügyetlen vagy. Hogy hívnak?

TEOFIL Teofilnak.

M. Holló Jánosnak nem tetszik a név, szigorúan ráncolja a homlokát. A baltát vizsgálhatja.

TEOFIL Tegye félre azt a baltát.

M. HOLLÓJÁNOS Ezzel a baltával egyszer egy egész énekkart vezényeltem. Egy szép kastély dísztermében.

TEOFIL Engedjen ki a lakásból. Soha többet nem jövök erre.

Az író élvezi fölényét és a hencegést, bár még nem tudja, hogy mit fog a továbbiakban csinálni.

M. HOLLÓJÁNOS Nem úszod meg ilyen könnyen.

TEOFIL Mit akar velem csinálni?

M. HOLLÓJÁNOS Egyszer lefegyvereztem egy elmebetegét. Dühöngő örült volt, konyhakéssel támadt rám valahol Szlovákiában, a Garam folyó partján, egy félig kihalt falu házának az

udvarában. Én elvettem tőle a kést. Később halat pucoltam azzal a késsel.

TEOFIL Én nem akarom megtámadni magát. Engedjen el.

M. Holló János a balta élet vizsgálhatja.

TEOFIL Mit tenne, ha most felugranék, és kirohannék a lakásból?

M. HOLLÓJÁNOS Utánad dobnám a baltát, és pontosan eltalálnálak a két lapockád között. Engem Zöldi Jóska tanított baltadobálásra.

A fürdőszobából előjön Viktória, M. Holló János fürdőköpenyébe burkolózva. Riadtan tekintget maga körül. Leül a heverőre. M. Holló János a betörőre mutat.

M. HOLLÓJÁNOS Ez itt Teofil. Be akart törni hozzám. Így, vörös nyakkendőben, és ilyen névvel.

VIKTÓRIA És most mit csinál vele?

M. HOLLÓJÁNOS Szegény Zöldi Jóskáról kezdtem mesélni neki. Kitűnő ácsmester volt, de aztán elment vendégmunkásnak Németországba, és ott a körfűrész levágta két ujját. Most segélyből tengődik.

VIKTÓRIA Engedje el azt a fiatalembert.

M. HOLLÓJÁNOS Nem tehetem. El akarta lopni a száz márkámat.

TEOFIL Hogyan száz márkáját?

M. HOLLÓJÁNOS Száz német márka a megtakarított pénzem.

Egy hónappal ezelőtt vettem kéz alól, feketén abból az összegből, amit az Izsakhárról szóló regényemre kaptam előlegként.

TEOFIL Ha tudtam volna, hogy csak száz márkája van, nem is próbáltam volna betörni magához. Most pedig elmegyek.

A fiú a sok fecsegés után már nem veszi komolyan M. Holló János fenyegetéseit. Nyugodtan elindul a kijárat ajtó felé.

M. Holló János eldobja a baltát, az elsuhan Teofil válla felett, és élével belecsapódik a kijárat ajtóba. Az asszony felsikolt. Teofil visszafordul, és rémülten felvisít:

TEOFIL Maga tisztára megőrült!

A fiú kirohan a lakásból. M. Holló János az ajtóhoz megy, kirángatja a baltát, visszamegy a szobába, megtörli a homlokát.

M. HOLLÓJÁNOS Kis híján eltaláltam a szerencsétlen fickót. Pedig nagyon mellé céloztam. Csak meg akartam ijeszteni. Hiába, legalább tíz éve nem dobtam már baltát.

VIKTÓRIA Megijesztette. Meg engem is halálra rémisztett. Üljön le, és írja a regényét Izsakhárról.

M. HOLLÓJÁNOS Elakadtam vele.

Az asszony föláll a heverőről, a kitört ablakon keresztül lenéz az utcára.

VIKTÓRIA Jézusom! Ellopták a zsákomat!

M. Holló János is az ablakhoz megy a színházi látcsővel.

11. kép Ház előtt

nappal

A látcsövön keresztül látszanak a járókelők, a szemetesekukák, amelyek mellől hiányzik az asszony zsákja.

M. Holló János átigazít a látcsővel a szemközti házra, de nem látszik a katonai látcső.

12. kép M. Holló János lakása

nappal

VIKTÓRIA Kezddhetem előlről a kenyérgyűjtést. Nem maradhatok itt!

M. Holló János csalogdottan visszaiul a helyére, felsóhajt.

M. HOLLÓJÁNOS Jöjjön föl ismét.

VIKTÓRIA Feljövök. Majd ha ismét találok valami magának valót a szemétben.

M. HOLLÓJÁNOS Hogyan fejezné be ezt a mondatot: „A sivatagi homok felett furcsa árnyak...”

VIKTÓRIA ...lebegtek... vagy rebegtek.

M.HOLLÓJÁNOS Hogyan lebegtek vagy rebegtek?

VIKTÓRIA Azt nem tudom.

M. Holló János kibontja a fürdőköpeny övét és magához vonja az asszonyt.

Leblende.

13. kép Lépcsőházban

nappal

Felblende.

A Gárdista kilép a lakásából, és vastag kartonpapírra fogva üveglapot visz fel a lépcsőházba.

14. kép M. Holló János lakása

nappal

M. Holló János lakásában az öreg királyi Gárdista üveglapot illeszt be az üres ablakkeretbe. Időnként átnéz a szemközti épületre.

M. Holló János új papírt húz be az írógépbe.

GÁRDISTA Odaátról mintha távcsővel figyelnének bennünket.

M.HOLLÓJÁNOS Egy kíváncsiskodó, gonosz ember lakik ott.

Folyton beleolvas a regényembe.

GÁRDISTA Hogy halad vele?

M.HOLLÓJÁNOS Izsakhárnak igavonó állatokat kellene vásárolnia, hogy elkezdje felvirágoztatni a sivatagi és félsivatagi földjeit. Maga milyen állatokat javasolna? Maga járt már a sivatagban.

A Gárdista munkálkodás közben válaszolgat az írónak.

GÁRDISTA Abban az időben főleg tankok csörömpöltek a homokbuckák között. Persze láttam tevéket, szamarakat, lovakat is.

M.HOLLÓJÁNOS Öszvéreket?

GÁRDISTA Nem vagyok benne biztos, hogy a bibliai időkben már voltak öszvérek.

M.HOLLÓJÁNOS Öszvérek mindig voltak. Egyébként is, a felsorolt állatok közül csak az öszvérekről vannak valamelyes ismereteim. Tulajdonképpen csak egy öszvérről. Egy falusi vásárban láttam, rosszindulatú állat volt, hasba rúgott egy cigány lókupecet. A lókupecet később megittatták rummal a lacikonyhában, és ettől teljesen rendbe jött.

GÁRDISTA Ezt nyugodtan beleírhatja a regényébe.

M. Holló János elgondolkodva lapozgat a Bibliában.

M.HOLLÓJÁNOS Izsakhár tehát öszvéreket fog vásárolni... Az egyik öszvér majd hasba rúgja valamelyik hajcsárt, annak eltörik két bordája, de útközben találkoznak majd egy bölcs öregemberrel, aki gyógynövényeket gyűjt, lábra állítja a beteg embereket, a szerencsétlen öszvérhajcsár bordáit is összeforrasztja.

GÁRDISTA Ezen a világon mindig voltak bölcs öregemberek.

A Gárdista fuldokolva köhög, az ablakkal foglalatoskodik. M. Holló János figyel az öregembert. Továbblapoz a Bibliában.

M.HOLLÓJÁNOS A Sivatag Öreg Bölcsét nevezhetnénk Zahavánnak. Ézsau nemzetségéből származna... De azért Jákob ivadékait is meggyógyítja. Nagyon rendes ember, egészséges életmódot él, a sivatagban lakik egy foszladozó sátor alatt... Gyógyteákat és mindenféle gyógyító kenőcsöket kotyvaszt...

GÁRDISTA Én is áttérek az egészséges életmódra. Rendeltem egy lakókocsit. Elhúzatom ide a parkba, és éjszaka ott fogok aludni a fák alatt.

M.HOLLÓJÁNOS Nagyon helyesen teszi. Zahaván is ennek köszönheti, hogy igen tisztas öregkort élt meg.

A Gárdista befejezi az üvegezést. Kinéz az ablakon a szemközti házra.

GÁRDISTA A szomszéd még mindig kíváncsiskodik.

M.HOLLÓJÁNOS Mindent láthat azzal az erős katonai távcsővel. Van egy baltám. Azt hiszem, kiteszem az ablakpárkányra. Ez talán elriasztja a kíváncsiskodókat.

A Gárdista összeszedi szerszámaikat, kimegy a lakásból.

M. Holló János kirakja az ablakba a baltát.

15. kép Vasúti resti

este

A televízióban a bemondó híreket olvas.

M. Holló János vacsorázott. A pincérnek fizet éppen.

A bekapcsolt televíziót nézi, amelyen robbanó gránátok becsapódásai látszanak. A kép alatt kommentár: „A szeparatistákat mindenképpen megállítjuk.”

M. HOLLÓJÁNOS Nehéz lesz!

PINCÉR Ezt már nem lehet megállítani.

16. kép Lépcsőházban

éjjel

M. Holló János a bérházban a lépcsőkön megy fölfelé. Lakása ajtaja előtt Bozóky Sándor nevű költő barátja ül egy katonaládán, és az ajtónak támaszkodva alszik. Lába mellett egy aktatáska. M. Holló János megtorpan, aztán mosolyogva megcsóválja a fejét, a barátjához megy, és felébreszti.

M. HOLLÓJÁNOS Az én ajtóm előtt álmodod meg legújabb verseedet, kedves Bozóky Sándor, szülőföldünk lírikusa.

A költő kinyitja a szemét, álmosan pislog, nem kel fel a katonaládáról.

BOZÓKY Hol a fenében kóvályogsz ebben a sötét éjszakában? Tisztességes emberek ilyenkor a lakásukban lapulnak, és rettegetnek, merthogy csúnya idők jönnek ránk.

M. HOLLÓJÁNOS Rossz emlékek gyötörtek. Megpróbáltam lemosni őket a vasúti restiben.

BOZÓKY Sikerült?

M. HOLLÓJÁNOS Majdnem. Teljesen lemosni sohasem sikerül. Milyen klapanciákat álmodtál?

BOZÓKY Egyenruhákról álmodtam. Csukaszürke egyenruhákról. Micsoda ronda álom! Gyűlölök mindenféle egyenruhát.

M. HOLLÓJÁNOS Menjünk be a lakásba, ahogyan az tisztességes emberekhez illik.

BOZÓKY El kell utaznom. Körülkerítem a baranyai házamat és a borospincémet. A Duna túlsó oldaláról riasztó hírek hallatszanak. Nem szeretném elveszteni a szülőházamat.

Egy fényképet vesz elő. Három férfi és a ház van rajta.

BOZÓKY Szép ház, most a bátyám őrzi, őt már halállal fenyegetik.

M. HOLLÓJÁNOS Katonaládával utazol?

BOZÓKY Nem. Utálok a katonaládákat, akárcsak az egyenruhákat. De nincs szívem kidobni, rengeteg rossz élményem fűződik hozzá. Csak hogy a rossz élmények is élmények. Itt hagynám nálad. Ha sokáig nem jelentkeznék, csinálj belőle aprófát, és égesd el. Melegedj meg a tűznél.

M. HOLLÓJÁNOS Veled mi lesz? Te hol fogsz melegedni?

A költő az órájára néz.

BOZÓKY Találkoznom kell egy illetővel. Nyakkendőket árul.

M. HOLLÓJÁNOS Ebben a sötét éjszakában?

BOZÓKY Az illető kedveli a sötétséget. Fél óra múlva találkozom vele, azután felkészülök az utazásra. Meg pénzt is kell szereznem. A sötétséget kedvelő ember talán segít nekem. Ha meg tudnám fizetni a bérét, talán elriasztja a fenyegetőzőket.

M. HOLLÓJÁNOS Nem vagyok szegény ember. Minket, regényírókat sokkal jobban megfizetnek, mint az akármilyen költőket. Azonnal adhatok száz német márkát.

A költő felkel a katonaládáról, kezébe veszi aktatáskáját.

BOZÓKY Maradj továbbra is gazdag. Nekem ennél sokkal több pénz kell. Azt hiszem, izgalmas napok elé nézek. A tűz mellett majd emlékezzél rám.

A költő elindul lefelé a lépcsőkön. M. Holló János egy ideig néz utána, azután kinyitja a lakás ajtaját, és beviszi a katonaládát.

(A szürke faláda a későbbi képen is felbukkanhat, utoljára a marhapörkölt főzésekor Ervinék kertjében, amikor a felhasogatott ládával tüzelnek.)

Leblende.

17. kép Ház előtt

reggel

Felblende.

M. Holló János a szemközti házat figyeli, nincs az ablakban a katonai látcső. Viktória a szemeteskannák mellett áll, és valamit tart a tenyerén. Azt nézegeti, azután felnéz a bérházra.

Az ablakból M. Holló János látcsővel figyeli.

Viktória felmutatja feléje a kavicsot.

M. Holló János integet az ablakból, az asszonyt hívja.

A nő belép a kapualjba. M. Holló János átigazít a szemközti házra, ott a katonai látcső mered rá. M. Holló János a baltát látványosan megigazítja, majd behúzza a függönyt az ablakon.

18. kép M. Holló János lakása

reggel

Viktória az előszobában áll, tenyerén a fekete kavicsal. A kenyereszsák az ajtó mellé van támasztva.

VIKTÓRIA Hoztam magának valamit.

Átadja az írónak a kavicsot, az gondosan nézegeti.

VIKTÓRIA Olyan, mint egy kis sündisznó.

M. HOLLÓJÁNOS Pontosan olyan, mint egy sündisznó. És nekem most éppen sündisznóra van szükségem. Az utóbbi időben svábbogarak jelentek meg a fürdőszobámban. Úgy tudom, a sündisznó felfalja a svábbogarakat.

VIKTÓRIA Ez a sündisznó kőből van. De otthon a kertünkben van egy igazi sündisznó is.

Az író megsimogatja az asszony arcát.

M. HOLLÓJÁNOS Gyönyörű arca van, és mindig olyan holmikat ad nekem, amikre éppen a legnagyobb szükségem van: színházi látcsövet és sündisznót.

VIKTÓRIA Az emberek mindenfélét eldobálnak a szemétkébe.

M. Holló János célratörőbb lesz.

M. HOLLÓJÁNOS A múltkor abban maradtunk, hogy kedvesek leszünk egymáshoz.

VIKTÓRIA Lezuhanyozok.

A nő bemegy a fürdőszobába, M. Holló János elhúzza a függönyt, és a fekete kavicsot felmutatja a katonai látcsőnek. Bábjátékosként, vadállatként vicso-rit a kőállat helyett, és leteszi az ablakpárkányra a követ, majd egy rántással behúzza a függönyt.

19. kép M. Holló János lakása

nappal

Viktória elégedetten bújik ki az ágyból M. Holló János mellől. Elmenni készülődik. Ekkor veszi észre az ablakpárkányon a baltát, viszont nem veszi észre a fekete kavicsot.

VIKTÓRIA Azt a szekercét miért tette ki az ablakba?

M. HOLLÓJÁNOS El akarom riasztani a gonosz kíváncsiskodókat.

VIKTÓRIA Maga hajlamos a kegyetlenkedésre.

M. HOLLÓJÁNOS Igen, hajlamos vagyok a kegyetlenkedésre.

VIKTÓRIA El kell hogy jöjjön hozzánk. Beszélnie kell a férjemmel.

M. HOLLÓJÁNOS Nem szeretek megcsalt férjekkel beszélgetni.

*VIKTÓRIA Az én férjem nagyon okos ember. Sok mindenhez ért. Szeretetté változtatja a gyűlöletet, és kiirtja a szívekből a gonosz-
ságot.*

M. HOLLÓJÁNOS Jól van. Egyszer majd elmegyek a férjéhez.

VIKTÓRIA Talán most van ideje...

M. HOLLÓJÁNOS Érdekes lesz...

20. kép Utcán

nappal

M. Holló János és Viktória szép külvárosi utcán mennek, kertes házak között.

A kenyereszsákot az író cipeli. Meleg van. A közelben egy teraszos vendéglő látszik, és szól a rádióból a zene. M. Holló János vágyakozva néz az ott sörözgető emberekre.

A teraszon ott ül a költő is az egyik asztalnál Leonyiddal. Az író nem veszi észre barátját, a költő azonban felfigyel a zsákot cipelő M. Holló Jánosra. A Pincérnő ételeket szolgál fel az egyik asztalnál. Leonyid előtt nyitott táskája, a nyakkendőit rendezgeti.

M. HOLLÓJÁNOS Én is szívesen meginnék egy korsó hideg sört. Ez a zsák nehezebb, mint gondoltam. Megfájdult a vállam.

Viktória megvetően tekint a kocsmá felé.

VIKTÓRIA Szaporodnak az efféle bűnös helyek. És szaporodnak a részeg emberek, akikben egyre több a gyűlölet és a kegyetlenség.

M. HOLLÓJÁNOS Majd a férje kigyógyítja őket.

VIKTÓRIA Sok embert meggyógyított már a férjem. Magát is meg fogja gyógyítani.

M. HOLLÓJÁNOS Önzetlen segítségét mintha máris érezném állapotom javulásában.

21. kép Ervinék háza előtt

nappal

Mennek a ház előtt, és belépnek a kerítésajtón.

Átmennek a kerten.

Belépnek a házba.

22. kép Ervinék háza

nappal

Szépen berendezett nappali szobában Viktória férje, Ervin áll sötétbarna csuhában. Nyakában egy fehér csontból kifaragott kereszt lóg, amelyről közelről nézve kiderül, hogy széttárt szárnyú fehér madár. Ervin joviális, kövér ember.

VIKTÓRIA Íme a híres író, aki szenved. Én elmegyek megetetni a disznókat. Hamarosan visszajövök.

Az asszony kimegy a szobából, a két férfi kissé zavartan áll egymás előtt.

M. Holló János körülnéz a nagy szobában. Szemrevételezi a tarotkártya kinagyított másolatait a falakon, a kényelmes foteleket a szoba közepén.

ERVIN Maga gyűlöl engem.

Az író elképedve néz a férjre, előbb tiltakozik, később azonban a maga ironikus módján bekapcsolódik a furcsa párbeszédbe.

M. HOLLÓJÁNOS Nem gyűlölöm. Miért gyűlölném?

ERVIN A szemén látom, hogy gyűlöl engem. De ezért én egyáltalán nem haragszom magára.

M. HOLLÓJÁNOS Én sem haragszom.

ERVIN Vallja be, hogy gyűlöl engem.

M. HOLLÓJÁNOS Rendben. Gyűlölöm magát.

ERVIN Nézze merően a fehér madarat a mellemen. Ne nézzen semmi mást, csak a fehér madarat.

M. Holló János merően nézi az ezüstláncon függő fehér madarat, nem egészen érti, hogy milyen emberrel áll szemben.

ERVIN Megváltozott a tekintete. Megszelídültek a szemei. Azt hiszem, most már nem gyűlöl engem.

Ervin gyöngéden megfogja a fehér madarat, felmutatja.

ERVIN A Szivárvány Harcosainak a fegyvere! Magába szívja a gyűlöletet, szeretetté alakítja át, és a szeretetet visszasugározza a gyűlölködő emberre. És a gyűlölködő embert elárasztja a szeretet.

M. HOLLÓJÁNOS A felesége azt állítja, hogy maga asztrológus, és hogy sok mindenhez ért. Elkészíthetné a horoszkópomat.

ERVIN Majd arra is sort kerítünk egyszer. Előbb azonban szeretnék megtudni magáról valamit. Jöjjön, üljön le.

Ervin a kényelmes bőrfotelekhez vezeti az író, leülnek egy alacsony asztal mellé.

Ervin fehér papírlapot és egy tollat rak M. Holló János elé.

ERVIN Írja le, hogy: „a fák télen fehérek lesznek, de nem hálnak meg.” Aztán írja alá.

M. Holló János elkezd írni és hangosan mondja a kért mondatot.

23. kép Kertben

nappal

Viktória megetette a disznókat.

A ház felé megy, benéz az ablakon, leskelődik.

24. kép Házban – kertből nézve

nappal

Ervin kezébe veszi a papírlapot, tanulmányozza, felderül az arca.

ERVIN Maga rendkívüli adottságokkal rendelkezik. Majdnem zseniális adottságokkal.

Tovább nézegeti a papírlapot, elkedvetlenedik.

ERVIN Sajnos hajlamos a kegyetlenkedésre. Ez ingataggá teszi, és megakadályozhatja abban, hogy rendkívüli dolgokat alkot-hasson.

M. HOLLÓJÁNOS Van otthon egy baltám, azzal tényleg szoktam néha kegyetlenkedni.

ERVIN A napokban majd még alaposan áttanulmányozom a keze írását. Most főzök magának a Nagy Fehér Madár teájából.

M. HOLLÓJÁNOS A Nagy Fehér Madár teát is készít?

ERVIN Megmutatta nekünk a gyógyfüveket.

Ervin kimegy.

25. kép Házban

nappal

Viktória bejön az udvarról a kamerával a házba, odakint sötétedik már. Az asszony villanyt gyújt a szobában, majd eltűnik az egyik ajtó mögött, de csakhamar előbukkan egy másik, tiszta ruhában. Megjelenik Ervin is a gyógyteával. Mindketten leülnek a lapos asztal mellé. Hármasan teáznak.

A kertből behallatszik a kutya dühös csaholása, valamit észlel.

VIKTÓRIA Előbúj a sündisznó.

Mindhárman kimennek a házból.

26. kép Kertben

nappal

A kutya egy labdaszerű fehérítő gomolyagra ugat.

VIKTÓRIA Itt a sündisznó.

M. HOLLÓJÁNOS Fehér sündisznó?

VIKTÓRIA Nem teljesen fehér. Csönd legyen!

A kutya elhallgat.

ERVIN Vízálló festékkel a hátára festettük a Szivárvány Harcosa-inak fegyverét. A kutyánk ugyanis gyűlölte, dühösen ugatott rá, szét akarta tépni.

M. HOLLÓJÁNOS A kutya most is dühösen ugatott.

VIKTÓRIA A szomszédunk is ezt állítja. Ő is gyűlöli a sündisznókat, mert éjszakánként nem tud aludni a hangos kutyaugatástól.

M. HOLLÓJÁNOS Indulnom kell haza. Sok mindent tanultam ma este.

ERVIN Várjon egy kicsit.

Ervin besiet a házba.

M. Holló János egy lakáskulcsot vesz elő a zsebéből, az asszony kezébe nyomja.

M. HOLLÓJÁNOS Délutánonként aludni szoktam. Nem szeretem, ha olyankor rám csöngetnek. Csöndesen is bejöhet a lakásomba.

Az asszony válaszolni akar, de megjelenik Ervin egy zacskó gyógyteával és egy fehér madárral. Átadja az írónak.

ERVIN Igyon mindennap gyógyteát. És néha a nyakába akaszthatná a Szivárvány Harcosainak fegyverét.

M. HOLLÓJÁNOS Megteszem.

ERVIN Elkísérem egy darabon. Útközben majd elszavalom a Nagy Fehér Madár néhány versét.

M. Holló János és Ervin elindulnak az utca felé. Az asszony és a kutya a kertben marad. A sündisznó eltűnik a bokrok között.

27. kép Utcán

nappal

Ervin és M. Holló János az utcán ballagnak. A nappal látott vendéglő felé közelednek. Ervin a Nagy Fehér Madár verseit szavalja.

ERVIN Nézzétek éjjel a csillagokat
Mindenkire ráragyognak
A Tejút szélén kicsiny csillag fénylik
Mégis felhív bennünket az égig
És ha a hosszú lajtorján lejön...

A vendéglőből sisakos fiúk jönnek ki, motorkerékpárjaik felé indulnak, amikor észreveszik Ervint és M. Holló Jánost. Az egyik fiú kezében szól a táskarádió.

Ervin ruházata felbőszíti őket.

Körülveszik a két férfit.

A Dragan nevű fiatal Ervin elé áll. (Ezentúl szerbül beszélgetnek.)

DRAGAN Te katolikus pap vagy?

ERVIN Nem.

DRAGAN Olyan vagy, mint egy katolikus pap. Csuhaban jársz, és nincs szakállad. Gyűlölöm a katolikus papokat, mert uszítanak ellenünk.

Ervin széttárja karjait, előretolja mellét.

ERVIN Nézd a fehér madarat.

Nézd merően a fehér madarat.

A fiatalember merően nézi a fehér madarat, azután hirtelen előre hajol, és bukósisakjával Ervin arcába fejel. Ervin betört orral leül a földre. M. Holló János leguggol mellé, a fiatalember a vállára teszi a kezét.

DRAGAN Te is madarat hordasz a nyakadban?

M. HOLLÓJÁNOS Nem. Én a zsebemben hordom a kis fehér madarat.

A fiatalember teljes erőből oldalba rúgja.

M. Holló János felnéz, fölötte legalább tíz sisakos fejet lát.

DRAGAN Nem szeretjük az olyan embereket, akik madarakat hordanak a zsebükben, a nyakukban vagy a zászlóikon. Szerencsi, te is rúgj bele a katolikus papba!

Szerencsi József leveszi fejéről a bukósisakot. Szánakozva nézi Ervint és M. Holló Jánost.

SZERENCSE A mi utcánkban lakik. Rendes ember.

DRAGAN Fehér madarakkal járkal az utcán.

SZERENCSE Én szeretem a madarakat. Magasan felettünk repülnek.

A teraszról a költő és Leonyid figyelik az eseményeket. A költő mond valamit Leonyidnak, aki elegáns öltözképpen magabiztosan a bukósisakos fiúk elé megy, és hanyagul int a kezével.

A fiúk jól ismerik, félnek is tőle, motorjaikra ülnek, elszáguldanak.

Az író és a költő összenéz, M. Holló János Leonyidra mutat, a költő bólint.

M. Holló János betámogatja Ervint a vendéglőbe.

28. kép Vendéglőben

nappal

A TV a híreket sugározza.

TV *A TV-ben Milosevics a koszovói szerbek előtt beszél:*

„Soha többet nem fog megverni senki” (szerbül)

M. Holló János és Ervin leülnek az egyik asztalhoz. A vendégek csodálkozva nézik őket. Ervin vérző orrát törölgeti. M. Holló János a pincérnőnek int.

A tulaj, a pincérnő férje megsürgeti a nőt, hogy felszolgáljon.

M. HOLLÓJÁNOS *Két rumot kérek. Gyerekkoromban láttam, hogy bölcs falusi emberek rummal gyógyítják fájdalmaikat.*

A pincérnő rummal teli poharakat hoz.

M. Holló János Ervinbe tölti az első pohár rumot. Ervin vérző arccal, undorodva issza az italt.

29. kép Ervinék háza kertjében

este

M. Holló János bevezeti a kertbe a támolygó Ervint.

A ház előtt Viktória ül a teraszon, előtte a halott sündisznó az asztalon.

Az asszony sír.

VIKTÓRIA *Megölte a szomszéd. Szegény sündisznó átbújt a kerítésen, a szomszéd meg agyonverte egy bottal, aztán visszadobta a kertünkbe.*

M. HOLLÓJÁNOS *A fehér madarakkal ma este nincs szerencsénk.*

Az asszony felemeli a fejét, meglátja Ervin véres arcát.

VIKTÓRIA *Mi történt a férjemmel?*

M. HOLLÓJÁNOS *Talákoztunk valakikkel, akik nem kedvelik a madarakat.*

Az asszony Ervin arcához hajol, letörten megállapítja:

VIKTÓRIA *Tökrészeg.*

M. HOLLÓJÁNOS *Csak három rumot ivott meg. Most már tényleg haza kell mennem.*

Kissé szégyenkezve elindul.

Viktória bekíséri Ervint a házba.

30. kép M. Holló János lakása

nappal

Csöngetnek M. Holló János ajtaján.

Az író feláll az írógép mellől, majdnem örül, hogy félbeszakították keserves munkájában.

Kinyitja az ajtót. Marcona, bajuszos férfi áll előtte. Gashinak hívják.

GASHI *Maga közgazdasági szakember?*

M. HOLLÓJÁNOS *Nem. Mostanában mezőgazdasággal foglalkozom, sivatagi és félsivatagi földek megművelésével, de nem sok sikerrel.*

GASHI *Ebben az épületben lakik egy kiváló közgazdasági szakember. Úgy hívják, hogy: Kameni. Lejártam a lábamat ezeken az átkozott lépcsőkön, de nem találom.*

M. HOLLÓJÁNOS *Jöjjön be, üljön le.*

A marcona férfi besántikál a lakásba, leül az íróasztallal szemben. M. Holló János is leül a megszokott helyére. Gashi hasas aktatáskáját az íróasztalra teszi, kinyitja, kivesz belőle egy papírlapot, átadja M. Holló Jánosnak.

A táska tele van pénzzel. M. Holló János tágra nyílt szemekkel bámul a rengeteg pénzre.

GASHI Ezt a címet kaptam, azt mondták, hogy itt egy kiváló közgazdász lakik. Egyébként Gashi vagyok.

Az író alig tudja levenni szemét a pénzről, aztán mégis elolvassa a papírlapot.

M. HOLLÓJÁNOS A cím stimmel. Legjobb lesz, ha becsönget minden lakásba.

A bajuszos férfi észreveszi a baltát az ablakpárkányon. Mintha megbánta volna, hogy megmutatta a rengeteg pénzt.

GASHI Miért van az a balta az ablakban?

M. HOLLÓJÁNOS A szemközti épületből valaki időnként beleolvass a regényembe. Távcsővel. A baltával akarom elriasztani.

GASHI A mai időkben ehhez már kevés a balta. Pisztolyt vagy puskát kell kirakni az ablakba. Szerezhetek magának pisztolyt, ha akarja.

M. HOLLÓJÁNOS Maga fegyvercsempész?

GASHI Kereskedő vagyok. Három boltom van, és eddig óriási hasznot hoztak. Tele vagyok pénzzel, láthatja. De nem tudom mire költeni a pénzemet. Nincs áru a piacon. Feldarabolják ezt az országot, mindenfelé határokat húznak. Háború lesz itt hamarosan. Puskákat, pisztolyokat és egyéb lőfegyvereket kell adni-venni.

M. HOLLÓJÁNOS Van egy barátom, aki kiváló gyógyteákat készít.

GASHI Mire jók ezek a gyógyteák?

M. HOLLÓJÁNOS Megnyugtatják az idegeket, és kiirtják a szívekből a kegyetlenséget.

A kereskedő hosszasan elgondolkodik, a bajuszát simogatja. Felkapja M. Holló János golyóstollát, egy üres papírra odafirkantja a telefonszámát.

GASHI Szóljon a barátjának, hogy hívjon föl.

Bekattintja a tömött táskát, kimegy a lakásból. M. Holló János kedvetlenül nézegeti az írógépbe húzott papírt.

Az író nem veszi észre, amikor Viktória guberáló ruhájában nesztelenül besurran a lakásba. Megreppen, amikor az megszólal.

VIKTÓRIA Tönkretette a férjemet.

M. HOLLÓJÁNOS Én?

VIKTÓRIA A férjem azelőtt csak gyógyteákat ivott, de most rumot önt a gyógyteába. Meg egy testőrt is fogadott maga mellé, aki pisztollyal járkal a házunkban. Nem szeretem...

M. HOLLÓJÁNOS Hadd járkaljon, ha megfizetik.

VIKTÓRIA Engem a férjem állapota aggaszt igazából. Néha az az érzésem, hogy nem bízik már a Szivárvány Harcosainak a fegyverében.

M. HOLLÓJÁNOS Majd én visszatéritek Ervint a helyes útra.

Az asszony megenyhül, a megírt regényrészletet lapozgatja.

VIKTÓRIA Mit csinál most Izsakhár?

M. HOLLÓJÁNOS Kínlódik szegény. Szántja az ösvérekkel a sílány sivatagi földet, de még azt sem tudja, mit fog vetni a felszántott földbe, mivel én nem nagyon értek a földműveléshez.

VIKTÓRIA Lehet, hogy nem Izsakhárról kellene regényt írnia.

M. HOLLÓJÁNOS Meg akarom szépíteni az életét.

M. Holló János autómotor-zajt hall, reflexszerűen kinéz az ablakon.

31. kép Ház előtt nappal

A ház elé egy új gépkocsival vontatott lakókocsi gördül. A gépkocsiból szemüveges, magas öregember, a Gárdista száll ki.

32. kép Lakásban nappal

M. HOLLÓJÁNOS Néhány percre leugrom az öreg Gárdistához. Azt hiszem, most akar éppen egészséges életmódot kezdeni.

33. kép Ház előtt

nappal

M. Holló János és Viktória kijön a házból, és odamennek a lakókocsihoz.

M. Holló János viszi a kenyereszsákot.

Odalépnek a Gárdistához.

M. HOLLÓJÁNOS Ezzel eljutunk a messze északra. Egészen Norvégiába.

GÁRDISTA Arra jóval tisztább a levegő.

M. HOLLÓJÁNOS A csend és a tiszta levegő jót tesz a beteg tüdőnek.

GÁRDISTA A jó levegő mellé étel, ital és ágy is kell!

Bekészítem az útravalót.

A Gárdista bemegy a házba.

34. kép Ház előtt – park

este

A fák közül egy csoport suhanc jön elő (16-18 éves fiúk, a későbbiekben felbukkannak még az utcán M. Holló János távcsövén keresztül. Közelről a film vége felé jelennek meg ismét), körülveszik a lakókocsit.

(párbeszéd szerb nyelven)

I. FIÚ Gyönyörű lakókocsi. Akár mindjárt beköltözhetnének.

M. HOLLÓJÁNOS A Gárdistának ez nem tetszene.

II. FIÚ Miféle Gárdistának?

M. HOLLÓJÁNOS A királyi Gárdistának. Övé a lakókocsi.

III. FIÚ Errefelé már régóta nincsenek királyok.

M. HOLLÓJÁNOS De gárdisták még vannak. Valamikor pusztá kézzel megfojtották a német öröket.

I. FIÚ Nem félünk tőlük.

M. HOLLÓJÁNOS Ők sem félnek tőletek.

M. Holló János és Viktória otthagyja a fiatalokat.

35. kép Ervinék házának kertjében

este, szürkület

Esteledik már. Viktória és M. Holló János benyitnak Ervin házának kertjébe.

A kertben tűz ég, a kutya a tűz mellett hever. A tűz fölött bogrács lóg, ingujjban egy markáns, sovány férfi keverget valamit benne. Ő Péterfy Sándor, a testőr. Felegyenesedik, gyanakodva nézi M. Holló Jánost. Hátul az övében pisztoly látszik. Az író leveszi válláról a kenyereszsákot, az asszony elviszi a zsákot a disznóólak felé.

A testőr kezet nyújt az írónak, bemutatkozik.

PÉTERFY SÁNDOR Péterfy Sándor vagyok. Kiszuperált rendőr.

Iszákosság miatt nyugdíjaztak. De a pisztolyomat meghagyták, s még mindig nagyon jól tudok lőni. Amíg én itt vagyok, addig ebben a házban senkit sem fognak bántani. Még egy sündisznót sem. Maga kicsoda tulajdonképpen?

M. HOLLÓJÁNOS Ervin barátja vagyok.

A testőr megenyhül, a bográcsra mutat.

PÉTERFY SÁNDOR Birkapaprikást főzök. Szereti a birkapaprikást?

M. HOLLÓJÁNOS Nem. Kellemetlen szaga van.

PÉTERFY SÁNDOR Az én paprikásomnak nincs kellemetlen szaga. Ha itt marad vacsorára, meggyőződhet róla.

M. HOLLÓJÁNOS Hol van Ervin?

PÉTERFY SÁNDOR Azt hiszem, a nappali szobában teázik.

M. Holló János előveszi zsebéből a kis fehér madarat, amely már cukorspárgára van fűzve, nyakába akasztja, elindul a ház felé.

36. kép Házban

este

Ervin leragasztott orral ül egy fotelben, előtte teáskanna, egy üveg rum. Szemei vidáman csillognak. Nehézkesen feláll, M. Holló János mellére mutat.

ERVIN Örülök, hogy a nyakába akasztotta a kis fehér madarat.

M. HOLLÓJÁNOS Hiszek a Szivárvány Harcosainak Fegyverében.

ERVIN Sajnos nem minden esetben hatékony. Kér teát?

M. HOLLÓJÁNOS Kérek.

Az író leül az egyik fotelba. Ervin teát is, rumot is tölt neki. Ő is visszaül a helyére. Iszogatnak.

ERVIN Alaposan megvizsgáltam a kézírását. Szárnyaló a képzelete, de sohasem fog feljutni a csúcsra, mert kegyetlen napjaink visszahúzzák a földre, és tartósan elültetik szívében a gyűlöletet. Talán mások feleségét is megkívánja.

M. HOLLÓJÁNOS Ismerek egy Gashi nevű kereskedőt. Ügyes, mozgékony ember, három boltja van, és rengeteg készpénze. Idegnyugtató és békességet árasztó gyógyteákra lenne szüksége, amelyek kiirtják a szívekből a gyűlöletet és a kegyetlenséget.

Az író elővesz egy papírlapot a zsebéből, a rumosüveg mellé teszi. Péterfy Sándor behozza a bográcsot, az ebédlőbe viszi. Megjelenik Viktória is.

Vacsorához terít.

M. HOLLÓJÁNOS Bármikor felhívhatja ezen a számon.

Ervin hosszasán nézegeti az eléje rakott papírlapot, majd az ablak felé néz.

ERVIN Besötétedett. Maradjon nálunk vacsorára. A testőröm biztosan remek birkapaprikást főzött. Azután elmehetünk egy pofa sörre.

M. HOLLÓJÁNOS Ez a ház kezd egyre barátságosabbá válni. És azt hiszem, Izsakhár is hamarosan több figyelmet fog szentelni a birkatenyésztésnek.

Nekilátnak a vacsorának.

37. kép Vendéglőben

este

M. Holló János, Ervin és Péterfy Sándor a vendéglőben ülnek. Ervin és az író előtt egy-egy korsó sör, a testőr előtt egy üveg ásványvíz. Péterfy Sándor zakóban ül, nem látszik a gerince mögé tűzött pisztolya.

Szokványos kocsmái zsongás. A TV is be van kapcsolva, informatív műsor látszik a képernyőn. Valaki beszél egy nagygyűlésen, a szerb nép elnyomását ecsetelik. A tömeg éljenez. Bejönnek a vendéglőbe a sisakos fiúk, leveszik a sisakjukat, lerakják az egyik asztalra. Valamennyien leülnek.

Dragan észreveszi Ervinéket. Ezentúl szerbül folyik a beszélgetés.

DRAGAN Már megint itt van a katolikus pap!

A fiú felugrik az asztaltól, kimért léptekkel Ervinék asztalához megy, mutatoujjával Ervin mellére bök.

DRAGAN Megmondtam már, hogy dobod a szemétkébe a madarat.

ERVIN Ez a Szivárvány Harcosainak a fegyvere.

DRAGAN Múltkor az orrodát törtem be, most pedig a fogaidat fogom kiverni. Leonyid most másutt árulja a nyakkendőit.

SZERENCSE Dragan, hagyd békében őket!

DRAGAN Szerencse, túlságosan jólelkű lettél ezekben a háborús időkben.

M. HOLLÓJÁNOS Hallgassanak a jólelkű fiúra.

DRAGAN Utálom a dögevő madarakat!

M. HOLLÓJÁNOS Az ilyen izgága fickók előbb-utóbb rosszul járnak.

DRAGAN Látom, te is a nyakadba akasztottad a madarat.

Péterfy Sándor a háta mögé nyúl, előveszi a pisztolyát, leteszi az asztalra. Merev halszemekkel néz a fiúra.

PÉTERFY SÁNDOR Menjél innen, fiú.

DRAGAN Ez játékpisztoly?

PÉTERFY SÁNDOR Játszani is lehet vele.

Péterfy Sándor kezébe veszi a pisztolyt, a sisakokra céloz, elsüti a fegyvert.

A legfelső sisak lerepül az asztalról.

Péterfy Sándor még egyszer elsüti a pisztolyt, a bukósisakok szétgurulnak a kocsma padlóján.

A fiú ijedten hátrálni kezd, bár megpróbál továbbra is bátran viselkedni.

DRAGAN Hamarosan mi is szerzünk pisztolyokat.

Halálos csönd lesz a vendéglőben, csupán a televízió képernyőjén folyik tovább a dühös népgyűlés. A fiúk összeszedik a bukósisakokat, és kiiskolnak a teremből.

38. kép Ház előbb – parkban

éjszaka

Tankok dübörgése hallatszik. M. Holló János felkel az ágyból, kinéz az ablakon, nem lát semmit.

A Gárdista is kinéz a lakókocsija ablakán a parkban, ő is a tankok dübörgését hallgatja.

M. Holló János felnéz a szemközti házra, minden ablak sötét.

Felveszi az ablakból a sündisznószerű fekete követ, és azzal fekszik vissza az ágyba. Mint egy gyerek öleli a kezével magához.

A tankok dübörögnek.

39. kép Vendéglő teraszán

nappal

A vendéglő teraszán hordozható táskarádióból tánczene szól.

Péterfy Sándor a teraszon üldögél a sisakos suhancokkal, akik most sisak nélkül ülnek körülötte. Figyelmesen hallgatják. M. Holló János az asztalukhoz megy, a fiúk bizalmatlanul nézik, ő azonban nem törődik az ellenséges tekintetekkel. A kiszolgálást a pincérnő férjének a tekintete irányítja. M. Holló János kap egy pohár rumot a pincérnőtől.

Az alább következő párbeszéd szerbül folyik, csak akkor váltanak magyarra, amikor M. Holló János és Péterfy Sándor egymással beszél.

Az író Péterfy Sándorra mutat.

M. HOLLÓJÁNOS Ez az úr jó barátom. Pisztolya van, és remekül tud vele célozni.

A fiúk a gerincükhöz nyúlhatnak és valamennyien egy-egy pisztolyt tesznek ki az asztalra.

I. FIÚ Nekünk is vannak pisztolyaink.

M. Holló János elcsodálkozik, kissé ostobán kérdez:

M. HOLLÓJÁNOS Fegyverviselési engedélyetek van?

PÉTERFY SÁNDOR A rendőrségnél még kedvelnek engem.

M. HOLLÓJÁNOS Maga hogy kerül ezek közé a harcias fiúk közé?

PÉTERFY SÁNDOR Megbarátkoztam velük. Derék fiúk ezek, és lelkes hazafiak. Én majd megtanítom őket pontosan célozni a pisztolyokkal.

M. HOLLÓJÁNOS Hol van a jólelkű fiú?

PÉTERFY SÁNDOR A Szerencsi gyerek? Őt már behívták a hadseregbe! Lehet, hogy már a fronton van! Ott nem sokra megy a jólelkűségével! Tegyétek el a pisztolyokat, délután találkozunk, és majd gyakorolunk, ha fizettek érte.

A fiúk elrakják a pisztolyokat, felállnak, elmennek az asztal mellől.

M. HOLLÓJÁNOS Nem hiszem, hogy okos dolog volt fegyverviselési engedélyt adni ezeknek a lelkes fickóknak.

PÉTERFY SÁNDOR Nemsokára kimennek a frontra. És amikor onnan visszajönnek, nem lesznek ilyen lelkesek.

Látjuk a fiúkat, amint távolodnak.

40. kép Kertben

nappal

Ervin kertjében sátorponyvák vannak leterítve. A ponyvákön rengeteg vadvirág, gyógynövény szárad. A gyógynövényeket asszonyok válogatják külön kupacokba. A munka közben szerbiül énekelnek.

A válogatást Teofil irányítja. Péterfy Sándor és M. Holló János végigmennek a kerten. Megállnak a sátorponyvák előtt. Az író elképedve bámulja Teofilt.

M. HOLLÓJÁNOS Mintha már találkoztunk volna. Hol van a piros nyakkendő?

TEOFIL Eldobtam.

M. HOLLÓJÁNOS Ha jól emlékszem, igen ronda neved van. Teofil, vagy micsoda.

TEOFIL Ibrahimnak hívnak. A Teofilt csak kitaláltam. Gashi unokaöccse vagyok.

M. HOLLÓJÁNOS Az Ibrahim szebb név. Így legalább tudjuk, hogy ki kicsoda. Bizonyára Ézsau nemzetségéből származol.

Péterfy Sándor megfogja az író karját, a ház felé irányítja.

41. kép Házban

nappal

A nappali szobában Ervin, Gashi és Dragomír ül. Előttük teáscsészék. Ervin és Gashi megőrül az írónak. Péterfy Sándor és M. Holló János is leül az asztal mellé.

ERVIN Az urat Dragomírnak hívják.

Bemutatja Dragomírt.

Köszönöm, hogy eljött. Megfőztem már a teát, mindjárt hozom.

M. HOLLÓJÁNOS Rumot is hozzon a tea mellé.

Ervin csaldódtan kimegy a konyhába, de azért a teáskannával együtt behozza a rumosüveget is. Gashi mosolyogva néz M. Holló Jánosra.

GASHI Maga ugyebár művészféle ember, aki baltát tart az ablakpárkányon.

M. HOLLÓJÁNOS Író vagyok. És tényleg kiraktam egy baltát az ablakpárkányra.

GASHI A baltától ma már senki sem ijed meg. Majd küldök magának egy pisztolyt, azt tegye ki az ablakba.

Ervin mindenkinek tölt teát, az írónak rumot is.

M. HOLLÓJÁNOS Miért kérettek ide az urak?

Ervin a barna csuhája zsebéből két kis fehér papírzacskót tesz M. Holló János elé. A papírzacskón kézírással az áll, hogy:

M. HOLLÓJÁNOS „A Nagy Fehér Madár receptje szerint készült Gyógytea.”

A másik zacskón pedig:

M. HOLLÓJÁNOS „Békességet hoz a szívnek.” „Nyugalmat ad a léleknek.”

ERVIN Úgy érezzük, hogy tetszetősebb csomagolásban kellene árusítani a gyógynövényeket.

GASHI Maga művészféle ember, talán javasolhatná...

M. HOLLÓJÁNOS Iparművészt vagy festőt kellett volna idehívniuk.

GASHI Az írónak általában sokkal jobb ötleteik vannak, mint a festőknek. Szárnyalóbb a képzeletük.

M. Holló Jánosnak tetszik a megállapítás, nincs azonban semmilyen épkezláb ötlete. Kortyolgatja a rumos teát. Ervint nézi, tétován, majd egyre magabiztosabban morfondírozik.

M. HOLLÓJÁNOS Ez igaz... Sötétbarna papírzacskóba kell csomagolni a Nagy Fehér Madár gyógynövényeit.

PÉTERFY SÁNDOR A Nagy Fehér Madarat az egész világon ismerik?

M. HOLLÓJÁNOS Természetesen. Ezt kell rányomtatni a papírzacskókra.

GASHI Én mindig kedveltem az íróféle embereket. Rengeteg jó ötletük van. Megduplázzuk a forgalmat. Dragomír gyorsan meg fogja csinálni a szép papírzacskókat.

Gashi a fenti szöveggel az ablak elé viszi mozgásával a kamerát.

Az udvaron a gyógynövényeket szerbül énekelve válogatják az asszonyok.

42. kép M. Holló János háza előtt a parkban, lakókocsiban nappal

M. Holló János a park lombos fái alatt ballag a Gárdista lakókocsija felé.

Benyit a lakókocsiba, amely már elég kényelmesen be van rendezve. Sándor király arcképe már itt lóg. A Gárdista a király mellszobrát próbálja ismét megformálni.

M. HOLLÓJÁNOS Ezúttal biztosan sikerülni fog.

GÁRDISTA Még mindig nem az igazi.

M. HOLLÓJÁNOS Hogy aludt az éjjel?

GÁRDISTA Rosszul. És ma éjjel is rosszul fogok aludni, mert reggel be kell vonulnom a kórházba. Sok vérre lesz szükségem. Fél tudómet kívágják.

M. HOLLÓJÁNOS Nekem sok vérem van. Meg talállok majd más véradókat is.

GÁRDISTA Remélem, gyorsan kijövök onnan. Megkérem, hogy addig ügyeljen a lakókocsira. Előbb Norvégiába megyünk. Jó volna kényelmesen utazni.

M. Holló János lassan kihátrál a lakókocsiból, az ajtót azonban óhatatlanul erősen becsapja.

43. kép Mezőn

nappal

Péterfy Sándor a sisakos fiúkkal a célba lövést gyakorolja.

44. kép Lépcsőházban – lakásban éjjel

Türelmetlen ajtódoromból hallatszik. M. Holló János álmából felriasztva ugrik ki az ágyából. Felgyűjtja a villanyt, a szobában svábbogarak szaladgálnak.

M. Holló János a bejárati ajtóhoz megy, kinyitja. Az ajtóban Teofil áll, egyik kezében egy nagy bőrönd, másik kezében pisztoly.

TEOFIL Engedjen be gyorsan. A pisztolyt Gashi küldi magának. Azt üzeni, hogy tegye ki az ablakpárkányra.

M. Holló János beengedi a fiút, bevezeti a dolgozószobájába, álmosan leül az ágy szélére, a pisztolyt a kezében tartja, Teofil is leül az egyik székre.

M. Holló János megállapítja a pisztolyról:

M. HOLLÓJÁNOS Beretta. Mit üzent még Gashi?

TEOFIL Engedje meg, hogy ma éjszaka itt aludjak.

M. HOLLÓJÁNOS Mi történt?

TEOFIL Rám talált a katonaság Gashinál. Hozták a behívót. Gashi letagadta, hogy otthon vagyok, de a katonarendőrök a ház előtt maradtak a gépkocsijukkal. A kerteken keresztül szöktem ide magához.

M. Holló János a pisztolyra mutat.

M. HOLLÓJÁNOS Gashi fegyvereket is árul?

TEOFIL Dragomír irányítja a fegyverkereskedést a városban.

Néha Gashinak is juttat néhány pisztolyt, Gashi meg eladja...

M. HOLLÓJÁNOS Gyógyteás zacskókat is készít. –

Mondja törődve, és a pisztolyt az ablakpárkányra rakja.

TEOFIL Hagyjuk most ezt. Meséljen nekem Budapestről.

M. HOLLÓJÁNOS Budapestre akarsz szökni?

TEOFIL Az itteni magyar fiúk is mind odaszöknek.

Teofil egy Budapest-térképet terít ki az asztalra. M. Holló János és Teofil a térkép fölé kuporodnak.

45. kép Lakásban

nappal

M. Holló János délutáni álmát alussza. Viktória gyászruhában nesztelenül bejön a lakásba, leül az íróasztalhoz. A kéziratokat lapozgatja, nem ébreszti fel az író. Megpróbál rendet csinálni az asztalon. Megtalálja M. Holló János feleségének a fényképét. Nézi a fényképet.

Az író ébredezni kezd a neszezésre. Felnyitja a szemét, a mennyezetet nézi, azután ismét behunyja a szemét.

M. HOLLÓJÁNOS Gyógyvirágok illatát érzem.

Az asszony a papírhalmaz alá dugja a fényképet, ismét a kéziratot lapozza.

VIKTÓRIA Izsakhár már megint sokat tétlenkedik.

M. HOLLÓJÁNOS Izsakhár jó munkát végzett, megérdemel egy rövid pihenőt.

VIKTÓRIA Ha mi Ervinnel ennyit tétlenkednénk, sohasem vinnénk semmire.

M. HOLLÓJÁNOS Maga már eddig is sokra vitte. Eljutott egészen hozzám.

VIKTÓRIA Jó itt lenni. De a biztonságot Ervin jelenti.

M. HOLLÓJÁNOS Még mindig kelendők a gyógyteáik?

VIKTÓRIA Egyre kelendőbbek.

M. Holló János felnyitja a szemét, felül az ágyban, de még mindig nem néz az asszonyra.

M. HOLLÓJÁNOS El kell mennem a kórházba. A Gárdistának vérre van szüksége.

VIKTÓRIA A felesége melyik ajtóba esett bele?

M. HOLLÓJÁNOS A teraszajtóba. Megszédült, és nem voltam itt-hon. Mire megjöttem... már...

VIKTÓRIA Induljunk a kórházba.

M. Holló János ekkor néz az asszonyra.

M. HOLLÓJÁNOS Miért öltött magára gyászruhát?

VIKTÓRIA Véradás után temetésre megyünk. Megígértem Szerencsiéknek, hogy maga is ott lesz.

M. HOLLÓJÁNOS Kik azok a Szerencsiék?

VIKTÓRIA Egyetlen fiukat, Szerencsi Józsefet temetik, akit tegnap hoztak haza holtan a frontról. Beöltöztették egyenruhába, kiküldték a frontra, és azt mondták, hogy önkéntesként harcol. És ott aztán meghalt önkéntesként.

M. HOLLÓJÁNOS A jólelkű fiú. Gonoszlelkű barátai voltak.

VIKTÓRIA Mára megszelídültek. Ervinhez járnak nyelvórákra. A férjem többet simogatja őket, mint engem. Egyébként ők is velünk lesznek a temetésen.

M. HOLLÓJÁNOS Nincs gyászruhám.

VIKTÓRIA Nyár van, ilyenkor a férfiaknak temetésekre nem fontos okvetlenül fekete öltönybe bújniuk.

46. kép Kórházban

nappal

Az egymás mellett álló két ágyon Viktória és M. Holló János fekszik. Vért adnak. Öltözkük gyászruha.

A vért egy ritmusra pumpálják a markukkal.

47. kép Kórházban

nappal

A Gárdista ágyban fekszik. M. Holló János és Viktória az ágy mellett ülnek.

A szobában még több beteg is van. Valamennyien műtétre várnak.

GÁRDISTA Holnap visznek a vágóhídra.

M. HOLLÓJÁNOS Leadtuk a vérünket.

GÁRDISTA Nem lesz elég. Súlyos operáció vár rám.

48. kép Temetőben

nappal

Katonai temetés. Puskacsövek látszanak, sortűz dördül el háromszor egymás után. A puskák eléggé egyenetlenül ropognak. A füst eloszlása után látszik a sírgödör, Szerencsi József koporsója, a gyászoló tömeg.

M. Holló János fehér ingben, fekete nyakkendővel és fekete cipőben, ahogyan a guberaló felöltöztette, és amilyen öltözékben vért adott. Péterfy Sándor mellette áll. Közeliükben ott álldogál Viktória is gyászruhájában.

Kissé távolabb tőlük Ervin áll, csuhájában, nyakában ezüstláncon most is a fehér madár lóg. Körülötte öt-hat fiú ácsorog, azok közül, akiket nemrégén még Péterfy Sándor tanított fegyverforgatásra. Dragan nincs közöttük.

A koporsót leengedik a sírba, többen egy-egy marék földet dobnak rá, megkezdődik az elhantolás, hozzátartozók sírása.

Péterfy Sándor a katonák felé mutat, akik leadták a sortüzeket, halkan beszélget M. Holló Jánossal.

PÉTERFY SÁNDOR Ezeket nem én okítottam fegyverforgatásra.

M. Holló János az Ervin köré összegyűlt fiúkra mutat. A fiúk nyakában is a Szivárvány Harcosainak a fegyvere lóg. Az egyik fiúnak hiányzik a fél keze.

M. HOLLÓJÁNOS Őket viszont valamikor maga okította.

PÉTERFY SÁNDOR Így van. El is mentek a frontra, aztán rájöttek, hogy ott meg is lehet halni. Gyorsan visszajöttek, betértek Ervinhez, tanultak magyarul. Szerintem hamarosan megpucolnak az országból.

A sírásók lassan befejezik munkájukat. A sírgödör megtelik földdel, a fejfát is odahozzák, amelyen szerbül van fölírva Szerencsi József neve.

Ekkor a tömegből kiválik Dragan. A sírhoz megy, pisztolyt vesz elő a zsebéből. Háromszor a levegőbe lő.

DRAGAN Hósi halottunk emlékére!

M. Holló János Péterfy Sándorhoz fordul.

M. HOLLÓJÁNOS Szintén a maga tanítványa.

PÉTERFY SÁNDOR Nem tartozott a legjobbak közé.

49. kép Szerencsiék házában

nappal

Gyászoló rokonság, ismerősök csöndesen iszogatnak. Halotti tor. M. Holló János ezúttal is Péterfy Sándor és Viktória mellett áll, Ervint újdonsült tanítványai veszik körül. Mindenki a szomorú eseménynek megfelelően viselkedik, egyedül Dragan járkál feltűnő ingerültséggel az emberek között. Egymás után issza ki a poharakból a pálinkát.

M. Holló János háta mögött megáll egy harmincéves-forma fiatalember, Bozóky Sándor, a költő, akinek az arca egy-két pillanatra már a temetőben is feltűnt, a gyászoló tömeg peremén. Halkan szavalni kezd:

BOZÓKY Fekete ruhában

Nem szépek a lányok

És a szomorú nyári-

Őszi délutánok

M. Holló János lassan hátrafordul, ámulva néz Bozókyra. Rövid megdöbbenés után halkan beszélgetnek, társalgásukra csak Péterfy Sándor figyel.

M. HOLLÓJÁNOS Rossz Ady-utánczat. Még halálad után is plagizálsz?

BOZÓKY Ezt most rögtönöztem. Beismerem, hogy nem sikerült a legjobban.

M. HOLLÓJÁNOS Azt mesélték, hogy téged a Baranyába bevonuló szerb csapatok belelőttek a saját borospincébe, és a boroshordók alá temettek.

BOZÓKY Ez volt a szándékuk. Vérdíjat tűztek ki a fejemre.

M. HOLLÓJÁNOS A rossz verseid miatt?

BOZÓKY A jó verseim miatt. Felháborodottan tiltakoztam a verseimmel egy döllyös hadsereg garázdálkodása miatt. És mire megjelentek nyomtatásban, a katonák elfoglalták a Drávaszöveget. A horvátok és a magyarok menekültek.

M. HOLLÓJÁNOS Örülök, hogy sikerült elmenekülnöd. Bár a költőket sohasem szerettem túlzottan, sokat kóklerkednek.

BOZÓKY Helyettem a bátyámat ölték meg.

M. HOLLÓJÁNOS A dölyfös katonák?

BOZÓKY Nem. A szomszédunk. Beállt az egyik szabadcsapatba, és megkívánta a házunkat meg a borospincénket. Komisz világ van arra felé.

M. HOLLÓJÁNOS Itt is elég komisz világ lett.

BOZÓKY Csak erre szökhettem.

PÉTERFY SÁNDOR Tisztelettel javaslom, uram, hogy innen is pucoljon el minél gyorsabban. Különösen, ha vérdíjat tűztek ki a fejére.

BOZÓKY Jó rejtékhelyet találtam. Csak erre a temetésre bújtam elő. Látni akartam, hogy adják meg a végtisztességet egy balek magyar gyerekeknek.

PÉTERFY SÁNDOR Láttá. Ne legyen maga a következő magyar balek.

BOZÓKY Maradok még néhány napig. Amíg összegyűjtöm a pénzt...

Dragan a harmadik vagy negyedik pohárnál hirtelen hangoskodni kezd, ugyanazt mondja, mint a temetőben. Ezúttal is szerbül beszél.

DRAGAN Hósi halottunk emlékére!

Mindenki hallgat. Dragan az Ervin köré összegyűlt barátai felé fordul:

DRAGAN Gyáva nyulak vagytok! Egy magyar ember meghalt éretetek a csatatéren, ti pedig magyarul tanultok, és Magyarországra készültök szökni. Megfeledeztek a nemzeti becsületről, fehér madarat akasztotok a nyakatokba.

M. HOLLÓJÁNOS A Szivárvány Harcosainak Fegyvere szeretetet áraszt.

Dragan előveszi zsebéből a pisztolyát, és magasba emeli.

DRAGAN Ez a fegyver árasztja a szeretetet a tisztességes emberek között. Az ellenséget megöli, de a barátok között szeretetet áraszt.

A gyászoló rokonok és barátok távolabb húzódnak Dragantól. Mindenki kényelmetlenül érzi magát. M. Holló János széles mozdulattal Draganra és az Ervin körül csoportosuló fiúkra mutat.

M. HOLLÓJÁNOS Igazán méltányolom, hogy véretekent ontottátok büszke hazátokért. Hajlandók lennétek vért adni egy haldokló öreg királyi gárdistának?

DRAGAN Mi a nemzetünkért ontjuk a vérünket. Nem holmiféle kivénhedt gárdistákért.

PÉTERFY SÁNDOR Tedd el azt a pisztolyt, fiam!

DRAGAN Magát tisztelem és becsülöm, mert ért az igazi fegyverekhez. Ebben a házban senkiben sem teszek kárt, hiszen hősi halottra emlékezünk.

Dragan kiveszi a tölténytárat a pisztoly agyából, zsebre vágja, de a pisztolyt még mindig a kezében tartja.

PÉTERFY SÁNDOR A csőben lehet még egy golyó!

DRAGAN Nincs.

Dragan a homlokához nyomja a pisztoly csövét, és meghúzza a ravaszt. Dörrenés. Dragan ledől a szőnyegre, fejéből vér fröcsköl. A nők sikoltozni kezdenek, kirohannak a házból.

Péterfy Sándor a szőnyegen fekvő, vérző fejű fiúhoz megy, megtapogatja nyakán az ütőeret, lassan felegyenesedik.

PÉTERFY SÁNDOR Meghalt.

Viktória a szájához kap, hányingerrel küszködik.

Péterfy Sándor M. Holló János vállára teszi a kezét.

PÉTERFY SÁNDOR Menjetek haza. Én majd hívom a mentőket, a rendőrséget, és mindent elintézek.

50. kép **Cairo kávéház előtt**

este

Nagyvárosi utca, este. A Cairo kávézóból Gashi és Dragomír jön ki. Megállnak, beszélgetnek.

Hirtelen egy Mercedes gépkocsi kanyarodik a járda mellé, csikorogva lefékez. A kocsiból géppisztolyból tüzet nyitnak a két beszélgető emberre.

Gashi földre veti magát, Dragomírt azonban eltalálják, ő véresen terül el a járdán.

Dragomír testőrei viszonozzák a tüzet.

51. kép Kertben

este

M. Holló János és Viktória a kert ajtajánál állnak, halkán beszélgetnek. Távolabb tűz ég, Péterfy Sándor ismét bográcsban főz valamit. Időnként fél szemmel a beszélgetőkre figyel.

M. HOLLÓJÁNOS Már tíz napja nem volt nálam.

VIKTÓRIA Nem tudtam elmenni. Most virágzik a legtöbb növény, most kell begyűjteni minél többet.

M. HOLLÓJÁNOS A Gárdista kijött a kórházból.

VIKTÓRIA Sikerült a műtét?

M.HOLLÓJÁNOS Talán. Talán még elvihetem Norvégiába. Ha addig nem ér ide a háború.

VIKTÓRIA Holnap délután elmegyek magához.

M. HOLLÓJÁNOS És kedves lesz hozzám, mint mindig?

VIKTÓRIA Igen.

Mindketten elindulnak a ház felé, a kertben leterített ponyvákön gyógynövények száradnak. Péterfy Sándor a bogrács körül ügyködik, a kutya a tűz mellett heverész.

Az asszony bemegy a házba, M. Holló János megáll Péterfy Sándor mellett.

M.HOLLÓJÁNOS Milyen húst főz?

PÉTERFY SÁNDOR Marhahúst. Sajnos nagyon öreg marhának a húsát. Jó pörkölt lesz belőle, de sokáig kell főzni.

Hirtelen elsötétedik az ég, ahogy a Hold előtt elvonul a felhő. Egy gépkocsi áll meg a kertkapu előtt. Gashi száll ki belőle. Feldúltan az íróhoz és a testőrhöz siet. Sápadtnak látszik a tűz fényénél.

GASHI Dragomírt szítává lőtték egy Scorpion géppisztollyal a Cairo kávézó előtt. Engem is megöltek volna, de én a földre dobtam magam.

M. Holló János és Péterfy Sándor szóltlanul nézik Gashit. Nincsenek megrendülve, mintha nem is lepődnének meg a történeten.

GASHI Egy Mercedesből lőttek ránk.

M. HOLLÓJÁNOS Meghalt?

GASHI Nem. Öt vagy hat golyót kapott a mellébe, a hasába és a lábába, de még él. Most a műtőasztalon fekszik, és négy fegyveres testőre sétál a folyosón.

PÉTERFY SÁNDOR Sok lövöldözés lesz még itt. Túl sok a fegyverkereskedő, és túl sok fegyver van az embereknél.

A kertkapunál nesztelenül megáll egy Mercedes. Péterfy Sándor, aki a pörköltet kevergeti, fölfigyel a kocsira, elkiáltja magát:

PÉTERFY SÁNDOR Hasra!

Mindhárman a földre vetik magukat. A gépkocsiból géppisztolyból tüzet nyitnak. A golyók a ház falára csapódnak.

A kutya nyüszítve eliszkol a tűz mellől.

Péterfy Sándor előhúzza pisztolyát, gondosan céloz, három lövést ad le.

Az utcán üvegcsörömpölés hallatszik, valaki feljajdul. A Mercedes csikorgó gumikkal elszáguld.

Péterfy Sándor kel fel először a földről. Pisztolyát visszahelyezi gerince mellé, gondosan leporolja a nadrágját, addig M. Holló János és Gashi is feláll.

PÉTERFY SÁNDOR Ez is Scorpion géppisztoly volt. Megismerem a hangját.

GASHI Lehet... Lehet, hogy egész idő alatt követtek.

PÉTERFY SÁNDOR Így van.

A testőr elindul az utca felé. M. Holló János kissé kábán utána ballag.

Péterfy Sándor kinyitja a kertkaput. A kapu előtt üvegszilánkok csillognak a holdfényben.

Péterfy Sándor visszafordul, elégedett magával.

PÉTERFY SÁNDOR Még mindig jól tudok célozni.

M. HOLLÓJÁNOS Hívnunk kellene a rendőrséget.

PÉTERFY SÁNDOR A rendőrségnek van elég baja nélkülünk is. Sokfelé lövöldöznek mostanság.

Lassan visszamennek a tűzhöz. Gashi mereven áll, a házból előjön Ervin és Viktória.

VIKTÓRIA Rálőttek a házunkra. Amíg disznókat hizlaltunk, senki sem lövöldözött ránk, most meg rálőnek a házunkra, mert gyógynövényeket gyűjtünk.

M. HOLLÓJÁNOS Nem a gyógynövények miatt lőttek. Gyógynövények miatt még az amerikai filmekben sem lövöldöznek.

Az asszony hirtelen elsírja magát. Berohan a házba.

52. kép Ervinék háza este

Kutyák ugatnak a kertekben, ami behallatszik a házba. Öten ülnek az ebédlőben, vacsoráznak. Péterfy Sándor és M. Holló János jóízűen eszik, Ervin és a felesége csak turkál az ételben, Gashi nem is nyúl az ételhez. Viktória sört hoz M. Holló Jánosnak, ő nagyokat kortyol az italból. Az ablakfüggönyök behúzva. Péterfy Sándor a testőr szerepében figyeli a kinti zajokat.

GASHI Nem merek hazamenni. Hazakísérne engem ma éjjel? Szeretnék életben maradni. Számomra igazából most lett gazdag az élet.

ERVIN Sándor nem hagyhatja el a házat.

PÉTERFY SÁNDOR Nekem Ervinre és Ervin házára kell vigyáznom. Ezért fizetnek.

Gashi riadtan néz maga köré. M. Holló János élvezettel kihörpinti a sörét. Kissé elnehezedve és meglepő bátorsággal felajánlja segítségét.

M. HOLLÓJÁNOS Majd én elkísérem haza. Ma éjszaka én leszek a testőre. Megvédem gazdagodó barátaimat.

GASHI Magának nincs fegyvere.

M. HOLLÓJÁNOS Ma éjjel fegyver nélkül is bátor vagyok.

53. kép Utcán éjjel

M. Holló János gépkocsit vezet a sötét utcákon. Gashi ül mellette. A félelem látható Gashi arcán. Megállnak egy ház előtt. M. Holló János kiszáll az autóból, körülnéz. Int Gashinak, hogy ő is kiszállhat. Gashi kiugrik az autóból.

GASHI Ezt meg fogom hálálni magának.

M. HOLLÓJÁNOS Menjen be gyorsan, és zárja be az ajtókat. Én ma éjjel még a régen megölt királyokról és a szegény királyok gárdistáiról akarok beszélgetni. Hosszú útra készülődünk.

Gashi gyorsan bemegy a házba.

54. kép Utcán éjjel

M. Holló János elindul gyalog a sötét utcán, nyakában lóg a fehér madár.

M. Holló János leveszi melléről a fehér madarat, és eldobja. Láthatóan bátran lépdel a sötét utcán.

55. kép Vasúti restiben

éjjel

M. Holló János kissé révetegen belép egy kis vasúti restibe, a söntéshez siet, odaszól a pincérnek.

M. HOLLÓJÁNOS Egy üveg sört kérek. Ne töltse ki pohárba, üvegből fogom meginni. Tudja, kicsit remeg a kezem.

A pincér a pultra teszi a sörösüveget, M. Holló János körülnéz. Nyolc-tíz átutazó vendég unatkozik az asztaloknál. Az ajtón két lila nadrágos, sárga inges fiatalember lép be, fürkészve nézelődnek, majd ők is a söntéshez mennek, italt kének.

A költőt figyelik. M. Holló János az egyik sarokasztalnál észreveszi Bozóky Sándort. Kezébe veszi az üveget, csodálkozva odamegy a költő asztalához. Leül. Bozóky asztalán egy borospohár mellett fényképek vannak szétterítve, lábánál egy utazótáska és egy aktatáska.

M. HOLLÓJÁNOS Te még mindig itt vagy? Azt hittem, már régen elutaztál. Ma este még énram is lóttek. Pedig én vagyok a világ legártatlanabb embere.

BOZÓKY Úgy látom, nem találtak el.

M. HOLLÓJÁNOS Kis híján szitává lóttek. Pucolj el innen minél gyorsabban.

Bozóky a táskáira mutat.

BOZÓKY Hamarosan elutazom. De előbb találkoznom kell egy emberrel.

M. HOLLÓJÁNOS Kivel?

BOZÓKY Leonyidnak hívják, és nyakkendőkkal házal. Egyszer már találkozta vele, megmentett a rugdosástól.

Bozóky egy fényképet emel fel, mely három mosolygó férfit ábrázol, középen maga a költő látszik. A két másikra mutat az ujjával.

BOZÓKY Emlékszel a három mosolygós emberre? Én kicsit megkeseredtem, a bátyámat megölték, nem volt elég pénzem a meg-

mentésére, a gyilkos még mindig mosolyog. Miodrag fényképét külön kinagyítottam.

M. HOLLÓJÁNOS Biztos, hogy ő tette?

BOZÓKY Biztos. És most ő issza az én nemes boraimat. Csakhogy mostanra már elég pénzt gyűjtöttem. Kétezer dollárt. Ennyi kell egy látogatáshoz.

M. HOLLÓJÁNOS Haza akarsz látogatni?

BOZÓKY Valaki másnak fizetem az utat.

Egy elegáns öltözékű, diplomataférfi, Leonyid lép be. Az asztalukhoz megy. Magyarul, de érezhető idegen akcentussal szólal meg.

LEONYID Ízléses nyakkendőket árulok. Maguknak méltányosan felszámolom.

BOZÓKY Üljön le, megnézném azokat a nyakkendőket.

Leonyid a táskájából öt nyakkendőt, köztük egy égővöröset rak ki az asztalra. Bozóky elveszi a vörös nyakkendőt, Leonyid helyeslően bólint. A költő az aktatáskájába teszi a megvásárolt nyakkendőt, egy vastag borítékot tesz Leonyid elé.

BOZÓKY Benne van minden.

Leonyid megfordítja a fényképet, rosszallóan csóválja a fejét.

BOZÓKY Miodrag... Kedves név. A további járandóságomért majd jelentkezem.

Leonyid udvariasan elköszön és feláll. Kimegy a restiből, a kitergetett nyakkendőket az asztalon hagyja. Kintről ismét vonatzakatolás hallatszik.

BOZÓKY Azt hiszem, ez az én vonatom lesz. Ismét átpucolok Magyarországra.

M. HOLLÓJÁNOS Itt az ideje.

BOZÓKY A nyakkendőket testvériesen elosztjuk. Bármikor szükségünk lehet rájuk.

M. Holló János két nyakkendőt hanyagul a nyakára hurkol. Bozóky a másik kettőt gondosan elteszi a táskájába. Felállnak, kezét ráznak egymással. Kissé szomorúan búcsúzkodnak.

56. kép Parkban – lakókocsiban

éjjel

M. Holló János a park fái alatt lépked. Látszik a Gárdista lakókocsija. A lakókocsi ablakai világítanak.

M. Holló János benyit a lakókocsiba, az első, amit meglát: Sándor király mellszobra. A szobor közelébe megy. A szobor melletti heverőn a Gárdista fekszik. Halott. Szófia néni magába roskadva ül férje mellett gyászruhában.

M. Holló János elborzadva kapkodja fejét, aztán tekintete megállapodik a király arcképén, majd a mellszobron. Összehasonlítja a kettőt, azután lezárja a Gárdista szemét.

SZÓFIA (szerbül) Tudtam, hogy meg fog halni. Nekem megmondták az orvosok. Meg aztán egész nap... magyarul beszélt hozzám, holott én nem is tudok magyarul. De ha bajban volt, mindig magyarul beszélt. Azt mesélte, hogy gyerekkorában egyszer majdnem vízbe fulladt. És akkor egy magyar fiú húzta ki a partra hajánál fogva. M. HOLLÓJÁNOS Most nem segített rajta a magyar beszéd.

57. kép Lakásban

éjszaka

M. Holló János mereven ül az íróasztal mögött.

Csöngetés, kinyílik a bejárati ajtó. Szófia néni jön be, egy mellszobrot hoz, M. Holló János feleségének a mellszobrát.

Az öregasszony csodálkozva nézi a mozdulatlan írót. A mellszobrot a szekrény tetejére teszi. Körülnéz a lakásban, megszemléli az ablakpárkányra helyezett baltát és pisztolyt. Az asszony gyászruhában van.

(szerbül beszélnek)

M. HOLLÓJÁNOS Sok mindenhez értett. Szép szobrokat csinált.

Az öregasszony a mellszoborra mutat.

SZÓFIA (szerbül) Szép asszony volt. A születésnapjára akarta meglepni magát.

M. HOLLÓJÁNOS Igen. Ilyenkor nem szoktak sírni?

SZÓFIA A lakókocsi óta sírok, amikor idehozta. Rosszul érzi magát?

M. HOLLÓJÁNOS Nem tudok felállni.

SZÓFIA Hogyhogy nem tud felállni?

M. HOLLÓJÁNOS Ma éjjel többször nagyon megijedtem. Rám lőttek, aztán meghalt a Gárdista.

M. Holló János a kéziratot kezdi egymásra rakni.

Szófia néni kimegy a lakásból.

58. kép M. Holló János lakása

éjjel

M. Holló János egyedül van.

M. Holló János helyet keres a szobornak, megfelelő szögben akarja a szobában mindig látni. Szeretettel elhelyezi.

59. kép Szerkesztői szoba

nappal

Az íróasztalon konyakosüveg. Mellette két pohár.

A Szerkesztő az íróasztal mögött ül. Tölt a poharakba, közben az Izsakhár kéziratát lapozgatja. Az egyik poharat M. Holló János kezébe nyomja, aki egy fotelben üldögél. A TV bekapcsolva. Hadszíntéri tudósítás.

SZERKESZTŐ Az emberek mindig idegesek voltak, még a régi bibliai időkben is. Manapság is idegesek az emberek. Tegnap este a folyó mellett egy légvédelmi ütegből rálőttek egy szúnyogirtó repülőgépre. Nyugat felől jött, a katonák harci gépnek vélték. Talán részek voltak.

M. HOLLÓJÁNOS Magának nem szabadna innia. A veséi...

SZERKESZTŐ A veséim teljesen tropára mentek már. Nem hiszem, hogy sokáig húzom. És a vesebajos embereknek pincszagú a lehetőségük. Nem érez pincszagot itt az irodában?

M. HOLLÓJÁNOS Konykszagot érzek.

SZERKESZTŐ Izsakhár nem árasztott konykszagot. Izrael földjén állítólag még most is nagyon kevés szeszes italt fogyasztanak.

A Szerkesztő iszogat a poharából, elrendezgeti maga előtt a kéziratot.

SZERKESZTŐ Egészen tűrhető regény.

M. HOLLÓJÁNOS A regény még nem kész.

SZERKESZTŐ Dehogynem. Maga valamikor azt mondta, hogy Izsakhárról háromkötetes regényt ír.

M. HOLLÓJÁNOS Így van. Izsakhárnak olyan mostoha sors jutott a Bibliában, hogy megérdemel egy legalább háromkötetes regényt.

SZERKESZTŐ Az első kötet tulajdonképpen elkészült. Izsakhár minden szerencsétlen atyai áldás ellenére felvirágoztatta gyógyvirágokkal a földjét, méltányos áron adta a gyógyvirágait a lelketlen városi kufároknak. Most megpihenhetne. Elmehetne birkapásztoraihoz, ahol békésen heverészne a karámok mellett. A bölcs emberek időnként helyet és foglalkozást változtatnak.

M. HOLLÓJÁNOS Nem ilyen egyszerű a dolog. Izsakhár körül forrong a bibliai homok. Nyugaton Zebulon földjén, és délnyugaton Manasse földjén már végigszárguldott a nagy bajok jövőtelét jelző égő szemű teve. Bármikor megjelenhet Izsakhár földjén is.

SZERKESZTŐ Az égő szemű teve legfeljebb a második kötetben jelenik meg ismét. De az is lehet, hogy még akkor sem Izsakhár földjén fog végigszárguldani.

60. kép Templomban

M. Holló János a kézirattal és egy gyertyával bemegy egy díszes görögkeleti templomba. Az oltár mellett gyertyák égnek, a közelben gyászruhás öregasszonyok állnak, és Szófia néni. M. Holló János is meggyújtja és elhelyezi gyertyáját.

Egy ideig csöndben áll, azután halkán Szófia nénihez fordul.

M. HOLLÓJÁNOS Már majdnem befejeztem a regényt. Elindulhattunk volna Norvégiába.

SZÓFIA NÉNI Délceg gárdista volt. Nem véletlen, hogy a király kétszer is kezét fogott vele. Ő volt a legkülönb közöttük.

M. HOLLÓJÁNOS Végül a király mellszobrát is tökéletesen megformálta.

SZÓFIA NÉNI Most már a lelke segítség nélkül visszatérhet a régi szép helyekre.

61. kép Ház előtt

nappal

M. Holló János a kézirattal elgondolkozva ballag a bérház felé, amelyben a lakása van. A szemeteskukák mellett megy el. A szemeteskukákból macskanyivakolás hallatszik. Kíváncsiskodó kisgyerekek nézegetnek a kannába, az egyikük kiemel egy kiscicát.

Egyszerre pisztolylövések, majd rövid géppisztolysorozatok hallatszanak a pincéből. Erős dörömbölés hallatszik.

M. Holló János a bejárathoz rohan.

62. kép Pincében

M. Holló János benyit a ház pincéjébe, ahol terepszínű egyenruhás fiatalok vannak, akik egy szakállas férfi irányításával ügyködnek. A fiúknál fegyverek, géppisztolyok, pisztolyok vannak. Ketten egy ládát cipelnek, a ládában kézigránátok látszanak. Néhányan a pince lécből ácsolt rekeszeit tördelik szét baltákkal. Ennek a hangja hallatszott ki az utcára.

Az alacsony termetű szakállas férfi vállán is géppisztoly lóg. Amikor észreveszi M. Holló Jánost, katonás léptekkel elébe megy, szétvetett lábakkal megáll előtte. (A párbeszéd szerbül folyik.)

SZAKÁLLAS Maga kicsoda?

M. HOLLÓJÁNOS Híres író vagyok, és ebben a házban lakom. Ez a pince az enyém is.

SZAKÁLLAS A pincéből óvóhelyet csinálunk. A frontvonal egészen közel van hozzánk, ellenségeink bármikor megbombáznak bennünket.

M. HOLLÓJÁNOS Az ellenségnek csak szúnyogirtó repülőgépeik vannak.

SZAKÁLLAS A ház lakói hazafiak. Már beleegyeztek, hogy gyakoroljuk a célba lövést. Megkérdeztük őket, magát nem találtuk otthon. De tudjuk, hogy baltát és pisztolyt tart az ablakpárkányán.

M. HOLLÓJÁNOS Maga talán a szemközti épület ötödik emeletén lakik? És van egy nagy katonai távcsőve?

SZAKÁLLAS A pisztolyát el fogjuk kobozni.

M. HOLLÓJÁNOS Baltával is meg tudom védeni magamat.

SZAKÁLLAS Túl sokat henceg ezen a szép nyári napon. Ajánlom, hogy ezt ne tegye.

M. Holló János a sürgölődő fiúkat nézi. Az egyiknek a kezéből elvesz egy baltát. Megcélozza vele az ajtót, elhajítja a baltát, az belecsapódik az ajtóba.

Többen elismerően néznek rá. A Szakállas is megenyhül.

SZAKÁLLAS Tulajdonképpen szabadcsapatot szervezek. Szükségem van jól képzett emberekre, hogy megvédjük nemzetünk érdekeit és becsületét.

M. HOLLÓJÁNOS Én egy ideig még tollal harcolok a szent célokért.

A pince másik végében a fiúk ismét célba lőnek. M. Holló János elindul kifelé a pincéből. A Szakállas utána szól.

SZAKÁLLAS Ha meggondolja magát, itt megtalál bennünket.

63. kép Ház előtt nappal

Viktória a szemeteskukákból kismacskákat szed elő. A körülötte összesereglett kisgyerekeknek osztogatja a macskákat. M. Holló János az ablakból nézi. Viktória felnéz mosolyogva. A ruházata ezúttal rendezett. Egy bőrrönd van a lábánál.

64. kép M. Holló János lakásában nappal

M. Holló János bemegy a fürdőszobába, és megereszti a vizet a kádba.

65. kép Lakásban nappal

M. Holló János az ágy szélén ül. Feleségének mellszobra a szekrény tetején áll.

Az író rámosolyog a belépő Viktóriára. A nő meztelen, bebújik az ágyba.

VIKTÓRIA A kisgyerekek azt mondják, hogy egyenruhás emberek űzték ki a kóbor macskákat a pincéből, a tehetetlen kismacskákat meg beledobálták a szemeteskannákba.

M. HOLLÓJÁNOS Találkoztam az egyenruhásokkal.

VIKTÓRIA Nem megyek vissza a gyógyvirágok közé!

M. HOLLÓJÁNOS Szűkösen leszünk itt! De ezentúl tegezhetjük egymást.

M. Holló János és Viktória először a nézők előtt megcsókolják egymást.

Az asszony észreveszi az író feleségének mellszobrát.

VIKTÓRIA A Gárdista készítette?

M. HOLLÓJÁNOS Fénykép alapján. Meg emlékeztetből. Kedveltek egymást. Sokszor beszélgettek a műteremben.

VIKTÓRIA Én vért adtam a Gárdistának.

M. HOLLÓJÁNOS Talán a te mellszobrodat is megcsinálta volna, ha még tovább él egy kicsit.

Viktória ledobja magáról a takarót, az ágyra veti magát.

Hatalmas robbanás hallatszik. Szétugranak.

A lépcsőházból és az utcáról lábdobogás, kiabálás, sikoltozás hallatszik.

M. Holló János felugrik, kinéz az ablakon.

M. HOLLÓJÁNOS Azt hiszem, a pincében robbant fel egy gránát. Vagy egy egész ládányi gránát.

66. kép Ház előtt

nappal

A ház előtt egyre nagyobb tömeg gyűlik össze. Közöttük láthatók régebből ismerős arcok is: a vendéglő közönsége, a Pincérnő és Szófia néni. Az ablakból is fejek bukkannak elő.

A pincéből egy halottat és több sebesült fiút hoznak ki a ház elé.

A Szakállas összetörten áll, a ház falának dől.

M. Holló János és Viktória is kijön az épületből.

A Szakállas kicsit magának, kicsit az írónak motyogja:

SZAKÁLLAS Az egyik meghalt. Babrált a gránátokkal...

M. HOLLÓJÁNOS Kezdheti előlről a szabadcsapat alakítását.

Az író ezután a sebesültekhez megy, kötözni kell az egyiknek a fejét. Az összegyűlt asszonyok is segédkeznek neki.

Viktória elborzadva nézi a véres sebesülteket, lassan hátrálni kezd a közeliükből. Vijjogva mentőautók érkeznek.

67. kép M. Holló János lakása

este

Csengetnek.

M. Holló János kinyitja az ajtót. Bozóky Sándor áll télikabátban a lépcsőházban. Kezében táska és becsomagolt italosüveg.

BOZÓKY Békés karácsonyt.

M. HOLLÓJÁNOS Megint itt vagy?

BOZÓKY Még sokszor visszajövök.

M. HOLLÓJÁNOS Nem örülök neked, lövöldözések között, de azért gyere be, melegedjél meg.

Bozóky átadja az italt.

BOZÓKY Bort, búzát, békességet!

Bemennek a lakásba.

68. kép M. Holló János lakása

este

A szobában egy csupasz fenyőfa áll. Alkonyodik, félhomály van. M. Holló János az íróasztala mögött ül, a költő az ablaknál áll, a kinti hóesést nézi. Az ablakpárkányon látszik a pisztoly és a balta.

BOZÓKY Fehér karácsonyunk lesz. Te még nem díszítetted fel a karácsonyfát?

M. HOLLÓJÁNOS Viktória ígérte, hogy hoz díszeket.

BOZÓKY Nagyszerű.

M. HOLLÓJÁNOS Mióta vagy a városban? Ez még karácsony táján sem veszélytelen hely.

BOZÓKY Néhány napja jöttem. Találkoznom kell egy emberrel.

A költő eljön az ablaktól és leül az asztal közelében.

A bejárati ajtó felől neszezés hallatszik, kulcs fordul a zárban.

Viktória egy dobozzal a kezében lép be a szobába, télikabátban. Riadtan megtorpan, mikor meglátja a költőt.

VIKTÓRIA Nem tudtam, hogy vendéged van.

M. HOLLÓJÁNOS Ne ijedj meg tőle. Ő a világ legjámborabb költője. Néha már komputer írja helyette a rossz verseket.

A költő felpattan, kezét nyújt az asszonynak.

BOZÓKY Bozóky Sándor vagyok. Láttam már magát a szegény Szerencsi gyerek temetésén.

VIKTÓRIA Szörnyű dolog történt akkor.

Viktória az asztalra teszi a dobozt. Felnyitja. Karácsonyfadíszek. A költő lesegíti róla a kabátot, az asszony villanyt gyújt.

Elkezdik díszíteni a karácsonyfát. M. Holló János a világosságban rámered a költő nyakkendőjére, két ujja közé fogja.

M. HOLLÓJÁNOS Ismerős nekem ez a ruhadarab. Talán egy koszos vasúti restiben láttam.

BOZÓKY Szándékosan kötöttem fel, ma este meghívtam Leonyidot.
M. HOLLÓJÁNOS Hova?

BOZÓKY Ide. Hozzád.

M. HOLLÓJÁNOS Megőrültél? Egyszer beszéltem azzal a fickóval. Akkor is kirázott tőle a hideg.

BOZÓKY A mai estét családi légkörben szeretné eltölteni. Ma van a védőszentjének a napja.

M. HOLLÓJÁNOS Melyik védőszent?

BOZÓKY Szent Szpyridon, Szent Kyrillos, Szent Kozma... Nem tudom pontosan.

M. HOLLÓJÁNOS Mi közöm van nekem Szent Szpyridonhoz?

BOZÓKY Leonyid most éppen ebben a városban kapott megbízást. Egy előkelő szállodában lakik, de nagyon egyedül érzi magát. Nincsenek itt barátai.

M. HOLLÓJÁNOS Ezt elhiszem, gondosan kiirtja őket.

BOZÓKY Csak ha tisztességesen megfizetik. Remélem, nem haragszol...

Az író dühösen néz a barátjára, sziszegve szűri a szavakat.

M. HOLLÓJÁNOS Örök életemben arra vágytam, hogy bérgyilkosokkal ünnepeljek.

VIKTÓRIA Szépek ezek a díszek.

A bejárati ajtónál csöngetés hallatszik. M. Holló János feláll, indul az ajtót nyitni.

BOZÓKY Ez ő lesz.

M. Holló János kinyitja az ajtót, belép Leonyid.

LEONYID Jó estét kívánok. Remélem, nem zavarok.

M. HOLLÓJÁNOS Egyáltalán. Helyezze magát kényelembe.

Kezet fognak, Leonyid leveszi a kabátját, táskáját a földre teszi, elővesz egy üveg vodkát, átnyújtja M. Holló Jánosnak.

LEONYID Ezt magának hoztam.

Viktóriának kezet csókol, és átad neki egy befőttesüveget.

LEONYID Koljivo.

VIKTÓRIA Micsoda?

M. HOLLÓJÁNOS Megszentelt főtt búza. Módfelett édes eledel. Védőszentjük napján az ortodoxok ezt eszik. Borítsa ki egy üvegtálba, és hozzon mellé kanalat. Meg poharakat a vodkához.

Viktória kimegy a konyhába, kanálcsörgés hallatszik. M. Holló János helytel kínálja Leonyidot. Ő leül, az írógépre mutat.

LEONYID Ezen írja a regényeit?

M. HOLLÓJÁNOS Ezentúl csak kézzel fogok írni, de lehet, hogy lúdtollal.

LEONYID Költő barátja azt mesélte, hogy jó regényeket ír.

M. HOLLÓJÁNOS Igazat mondott.

LEONYID Szeretek írófélékkel dolgozni. Kedves, intelligens emberek.

Viktória kihozza a konyhából egy üvegtálban a főtt búzát, a kanalakat és a poharakat. M. Holló János kibontja a vodkásüveget, tölt a poharakba. Mindannyian belekóstolnak a megszentelt búzába, a férfiak vodkát isznak mellé.

VIKTÓRIA Finom, ünnepi étel.

M. HOLLÓJÁNOS És egészséges. Gyöngybúzából készült. Meg a vodka is.

VIKTÓRIA Én sohasem iszom szeszes italt.

BOZÓKY Majd mi iszunk maga helyett is a családi hangulatban.

Leonyid a karácsonyfát nézi.

LEONYID Szeretem a fenyőfákat. Nálunk általában a nyírfákat szeretik az emberek, de a fenyőfák is szépek.

BOZÓKY Baranyában, a házunk udvarában három szép fenyőfa állt. Miodrag biztosan kivágta és eltüzeltte őket.

LEONYID Megvannak a fenyőfák. Még időben odaértem. Lehet, hogy Miodragot a fenyőfák alá temették el a szomszédok.

A költő magasba emeli a poharát.

BOZÓKY Nyugodjék békében. Én már sohasem mehetek oda. Engem is a fenyőfák alá fektetnének.

Leonyid ismét a fenyőfát és a karácsonyfadíszeket nézegeti.

LEONYID Segítek én is feldíszíteni a karácsonyfát.

VIKTÓRIA Igen... Fejezzük be.

Leonyid segít Viktóriának díszíteni.

BOZÓKY Akkor igyunk a karácsonyra, a békességre és a védőszentekre. A díszes karácsonyfára.

A költő előhúzza a táskájából egy kis ezüstsínű harangot.

M. HOLLÓJÁNOS Mi ez?

BOZÓKY Az én karácsonyi ajándékom. Elmés kis szerkezet. Fel lehet húzni, mint a vekkerórát.

M. HOLLÓJÁNOS És akkor mit csinál? Ketyeg? Vagy robban?

BOZÓKY Majd meghallod.

Viktória és Leonyid befejezik a karácsonyfa díszítését, olyanra sikeredett, mint amitől az író félt, szinte roskadozik a sok dísz alatt. Körülállják mind a négyen.

M. Holló János rosszalóan csóválja a fejét.

LEONYID Gyönyörű!

A költő felhúzza a kis harangot és leteszi a karácsonyfa mellé. Az ezüstsínű harang elkezd csilingelni a „Csendes éj”-t.

A költő egy borítékot vesz elő zakója zsebéből, és leszámolja Leonyid kezébe a vérdíj második részét. A „Csendes éj” jóságosan csilingel tovább.

A kamera ráközelít egy fenyőfadíszre, ami egy szamarat formáz.

Gépiratból

Az asztalosmester

*A Mint a felszabadítók című novellafüzér
és A Málnaszedő gyógyulása forgatókönyv keletkezéséről*

I.

Véletlenül, egészen ártatlanul indult a dolog. Évekkel ezelőtt újvidéki lakásomba beállított egy nagydarab asztalosmester, hasznos és szakszerű munkát végzett az ajtók, ablakok és bútorok körül, a jól végzett munka után, amint az illik, leültünk sörözni és beszélgetni. Elmondott nekem egy történetet valakiről, akinek az egyik lábán hat ujj volt, ez módfelett idegesítette, egy szép napon fertőtlenítés céljából pálinkát öntött a lábára, és baltával lecsapta a ronda hatodik ujját. Sok vére elfolyt, az inak összeugrottak, az orvosok térd fölött sürgősen lefűrészelték a lábát.

Írtam erről egy novellát, egészen jól sikerült, az asztalos a leírt szövegben igen életrevalónak bizonyult, és a valóságban is. Egyre gyakrabban járt el hozzánk, egyre többet mesélt magáról meglepő őszinteséggel. Arra is rájöttem, hogy miért. Végre családi körben anyanyelvén beszélhetett. Tudniillik nálunk mindenki magyarul beszélt, az ő családjában nem: felesége, gyerekei, unokái megmosolyogták akadozó és magyaros hangsúlyú szerb beszéde miatt, én viszont figyelmesen hallgattam, ő pedig folyékonyan mesélhetett anyanyelvén. Szép szál, lapátkezű, önérzetes öregember volt, megérett az újabb novellára, sőt novellákra, történeteink összefonódtak, és már akkor kötetben kezdtem gondolkodni.

Három novellát Újvidéken írtam meg róla, a többinek a témáját áthoztam Budapestre, itt írtam tovább a békebeli történeteket, amelyekben időnként előkerülnek ugyan balták, kések vagy pisztolyok, vér is folyik olykor, de hát ez előfordul békés mindennapjainkban is. Persze a közeli háború azért érződik. Éppen emiatt a *Mint a felszabadítók* címmel a könyvet valamiképpen csatlakoztatni tudtam a két évvel ezelőtt megjelent *Izsakhár* című regényemhez.

Helyszíniként ebben a könyvemben jelenik meg először Budapest. Nem mintha korábban nem ismertem volna, publicisztikában néha megpróbáltam körbejárni, belülről azonban csak az utóbbi két-három évben ismerkedem vele, szépprózában még mindig óvatosan fogalmazok róla, egyelőre főleg vajdasági magyarok járják a város utcáit, néha még elbizonytalanodnak, valamiféle pezsgést, mozgalmasságot azért behoznak a koszosan is szép városba, természetesen jó és rossz értelemben is. Eközben megpróbálnak beilleszkedni a számukra kicsit furcsa életbe. Kézművesek, festők, fegyverkereskedők, írók. Többségükben életrevaló emberek, akár csak Irmay József, a *Mint a felszabadítók* nagydarab asztalosmestere, aki viszonylag magabiztosan gyalogol végig egy kétszáz oldalas könyv teleírt lapjain.

II.

A háború vége felé a hősködő felszabadítók valahol rabolni akartak, de miután nem találtak semmi elrabolni valót, fejszéikkel szét-hasogatták a gyönyörű diófa bútorokat, és egyéb, ennél csúnyább garázdaságokat is műveltek, erről ebben a könyvben nem esik szó, csupán akkor történik említés róluk, amikor nyugalmasabb időkben békeszerető emberek is kezdenek úgy viselkedni, mint a felszabadítók. Talán még címnek sem rossz.

Egyébként békebeli történetek kerültek a kötetbe: tizenöt, egymással igen szorosan összefüggő novella. Helyenként érződik ugyan egy immár másik háború közelsége, egy-két pisztolylövés is eldördül, néha gonosz kinézetű kések is előkerülnek, alapjában véve azonban még viszonylag békés világban járunk.

A tizenöt novellából hármat még a Vajdaságban írtam meg, a másik tizenkettőnek csak a témáját hoztam magammal, aztán itt írtam meg Budapesten. A novellák egyenként megjelentek különféle lapokban és folyóiratokban, de már a másodiknál egy majdani kötetet kezdtem tervezgetni, tekintettel, hogy a főhős a kinyomtatott szövegben is határozottan életrevalónak látszott. Akár regény is kerekedhetett volna az egészből, csakhogy a fejezetek csapongva szület-

tek, nem is abban a sorrendben, ahogy a könyvben összeálltak, tehát túlságosan önállósultak.

Az első elbeszélést (nem a könyvben az első) még egy szinte véletlenül elorzott történet indította útjára sok évvel ezelőtt, akkoriban újvidéki lakásom meglehetősen siralmas állapotban volt, ne mondjak mást, az ablakkeretek és ablakpárkányok elkorhadtak, befújt a szél, és becsorgott az eső, előkerítettem hát egy megbízható asztalost. Nagydarab, erős ember volt, szakszerűen megszilárdította a rozoga ablakokat, ezután én kifizettem a munkadíját, és meghívtam egy italra. Szépen elbeszélgettünk, elmondott nekem egy érdekes történetet, nyomban elhatároztam, hogy ezt kicsit kicifrázva megírom, ő pedig megjegyezte, hogy felhalmozott könyveimet illene már könyvespolcon elhelyezni, meg hát a ruhásszekrényeken is csáléra lógnak az ajtók. Gyorsan megegyeztünk, a szekrényeket kiegyenesítette, és csinált néhány méretre szabott könyvvállványt takaros polcokkal. Egyre többet beszélgettünk, a lakásom egészen kivirult, az asztalosmester nagyon jól érezte magát nálunk, később már rendszeresen meglátogatott akkor is, ha nem akadt a lakásban semmi javítani való. Lassanként rájöttem, hogy miért táborozik le nálunk olyan gyakran. Az én családban mindenki magyarul beszélt, az ő családjában nem. A felesége még törte a magyart, a gyerekei már alig-alig, az unokái már egyáltalán nem beszéltek az ő anyanyelvét, az egyébként igen vagány magatartású mester viszont sohasem tanult meg igazából szerbül. Saját otthonában makogva beszélt, felesége nyilván többször megmosolyogta, attól tartok, hogy gyermekei és unokái is. Minálunk senki sem mosolygott rajta, mindannyian magyarul társalogtunk, és ő is folyékonyan beszélhetett órákon át.

Most zárójelbe idekíváncozna legalább egy okos és tanulságos mondat a kisebbségi sorsról, de ezt most elmellőzöm, ebben a könyvben sem elmélkedek erről a témáról, persze többször is utalok rá, mert fontosnak tartom, de az idevágó mondandómat a következő könyvben akarom kifejteni.

Szóval megmaradtunk a majdnem politikamentes, jókedvű vagy bánatos, vagy éppen kegyetlen élményeknél. Sok használható törté-

netet hallottam, és nekem is voltak történeteim, ahová tökéletesen beilleszkedett a nagyerejű, de kicsit megkeseredett asztalos. Így aztán megszületett a könyv *Mint a felszabadítók* címmel.

Nyűgös munka volt, mint a legtöbb munka, amit az ember megpróbál figyelmesen és tisztességgel elvégezni, legyen az elkorhadt ablakok megjavítása, novella vagy regény megírása, vagy egy idegen nyelv kényszerű megtanulása. A kötelező vesződéseket illetően, ez a könyv mégis a kellemesebb emlékű vállalkozásaim közé tartozik, majdnem pihentető a mostani nekifutásom előtt, amikor a *Latroknak is játszott* című trilógia harmadik regényével kínlódom, és amikor az igazi „felszabadítókról” kell írnom.

Gépiratból

Úriemberek a folyón

hangjáték-szövegkönyv

(Tavaszi délután, folyópart)

M. HOLLÓJÁNOS Izzadok, viszket a fejbőröm. Miért ülünk itt a gáton?

IRMAI JÓZSEF Egy hajót várunk.

M. HOLLÓ Milyen hajót?

IRMAI Már elmondtam.

M. HOLLÓ Miért kell a hajóra várnom?

IRMAI Már többször elmagyaráztam.

M. HOLLÓ Lehet. Melegem van. Nemcsak a fejbőröm, hanem a koponyacsontom is viszket, ez megbénítja az agyamat, szétszórja a gondolataimat. Szeretnék valahol másutt lenni. Lehet, hogy maga is jobban szeretne valahol másutt lenni, de legalább tudja, hogy miért várakozik, tehát türelmesebben várakozik. A folyó közepén csak idegen hajók úsznak lefelé és fölfelé. Alig látszik rajtuk mozgás. A hajósok is bizonyára kedvetlenek, még csak nem is integetnek nekünk.

IRMAI Valamikor ezen a sétányon megmentettem egy gyermekkori barátomnak az életét. Akkor már megbecsült orvos volt, a betegek szerették, a nők viszont nem szerették, ezért nagyon magányosan és magába roskadva üldögélt az egyik padon, talán azon gondolkodott, hogy a vízbe ugrik mélységes bánatában, de én még idejében rátaláltam, és hasznos tanácsokkal láttam el. Közben szép fiatal lányok suhantak el mellettünk, kitágult pupillákkal néztek a nagy semmibe. A réveteg szép lányok már akkor is tele voltak kábítószerrel. Feltételezem, hogy azóta a sétálgató fiatalok még több kábítószerrel szívnak, nyelnek és szurkálnak magukba esténként ezen a sétányon.

M. HOLLÓ Egyetemista koromban, amikor nyűszítettem a pénztelenségtől és az unalomtól, egy éjszaka barátaimmal eljöttem a

folyó mellé, és hason csúszva fociztunk a homokban. Négykézlábra ereszkedtünk.

IRMAI Hason csúszva fociztak?

M. HOLLÓ Négykézlábra ereszkedtünk, és a fejünkkel görgettük a labdát.

IRMAI Fárasztó játék lehetett.

M. HOLLÓ Valójában arra vágytunk, ki akartunk fáradni, azután megfürödni, és sokáig aludni. Úgy emlékszem, hogy egyszer már megírtam ezt a történetet, de nem vagyok biztos benne.

IRMAI Úgy vélem, másnapos az író úr.

M. HOLLÓ Pontosabban erősen negyednapos.

IRMAI Miért?

M. HOLLÓ Az a szép arcú asszony, aki már elég régóta rendszeresen feljárt hozzám, a legutóbbi időben kezdett elmaradozni, mintha visszaszeretett volna a férjébe.

IRMAI Lehetséges.

M. HOLLÓ Ez tisztességtelen dolog. Szerelmi bánatomban ittam három napig, meg azért is, mert nem volt kedvem dolgozni, és talán a negyedik napon is ittam volna, ha maga le nem cipel a Duna partjára, hogy megvárjunk egy bizonyos hajót, amelyre majd felszállunk. *(keservesen felsóhajt)* Tulajdonképpen mindig utáltam a hajókat. Ronda, lomha állatokra hasonlítanak, amelyek elcsúfítják a folyót, és megzavarják a halak nyugalmát.

IRMAI A mi hajónk szép állat. – Szép hajóétterem bárpulttal, asztalokkal, székekkel és kényelmes kajütökkel. Maga kapja majd a legszebb kabint, a hajó álomba ringatja ma éjszaka, és holnap reggel jókedvűen fog fölébredni.

M. HOLLÓ Nem szeretem, ha vízben ringatnak.

IRMAI Szükségünk lehet magára.

M. HOLLÓ Miért?

IRMAI *(türelmesen)* Az éttermet át kell vontatni az országhatáron.

M. HOLLÓ Ezt nélkülem is megtehetik.

IRMAI Talán. De nem biztos. Amióta a háború miatt blokád alá vették az országot, a hajók csak a nemzetközi ellenőrök engedé-

lyével úszhatnak át a határon. Ezek a nemzetköziek angol nyelven beszélnek, és maga jól tud angolul, és szépen tud beszélni, meg kell győzni a szigorú ellenőröket, hogy legyenek engedékenyek.

M. HOLLÓ Az engedékenységhöz pénz kell, és nem angolnyelvtudás.

IRMAI Lehet, hogy szép beszéd is kell. – És Szvetiszláv nem lesz hálátlan. Megfizeti a maga fáradságos munkáját.

M. HOLLÓ Szvetiszláv az étterem tulajdonosa?

IRMAI Igen. És úgy hallottam, hogy bőkezű ember.

M. HOLLÓ Nem pénzért szállok fel a hajóra. – A maga kedvéért csinálom végig a tortúrát, és ha kell, nagyon választékosan fogok beszélni angolul.

IRMAI Én meg a mostohafiam miatt szállok hajóra – Szvetiszláv ugyanis régi jóbarátja Bélának, és a fiú megkért, hogy segítsék békésebb vizekre terelni az éttermet, és közben munkálkodjak is ott egy kicsit. Ezt a szívességet még megteszem neki, aztán végleg leveszem róla a kezemet. Sohasem kedveltem azt a sunyi fickót, az anyját azonban szeretem.

M. HOLLÓ Emlékszem a mostohafiára. – Ő az a háborús hős, aki számolatlanul gyilkolta az ellenséget, aztán jutalomszabadságot kapott valamelyik karácsonyra, és reszketett minden porcikája. Teofilnak hívják, ugye? Én szereztem neki útlevelet, hogy elpucol hasson a további öldöklések elől.

IRMAI Az útlevélben Teofilnak hívták, de egyébként Modrovich Béla a neve.

M. HOLLÓ Még mindig reszket?

IRMAI Nem. Teljesen rendbe jöttek az idegei. Sikeres kereskedő lett belőle. Átvágja a blokád, málnát, aszalt szilvát és egyéb édes gyümölcsöket csempész ki Dél-Szerbiából, elviszi valahová Nyugatra, visszafelé meg művészien megformált hasas vázákat szállít, némelyik vázában géppisztolyok is vannak. Azt hiszem, igen jövedelmezően üzletel.

M. HOLLÓ Ügyes fiú. – Ő is velünk utazik a hajón?

IRMAI Isten ments! Csúnyán elbánnának vele, ha belépne az országba. Hiszen katonaszökevény. Na végre, megjött a mi hajónk.
M. HOLLÓ Azzal a sok apró színes zászlócskával?
IRMAI Egy nagy jugoszláv zászló is lengedezik rajta.
M. HOLLÓ Tekintélyes méretű hajó. Egy kis vontatóhajó húzza.
IRMAI Arra viszont román zászló van kitűzve.

– zene –

SZVETISZLÁV Szvetiszláv vagyok.
IRMAI Iрмаi József.
M. HOLLÓ Holló János.
IRMAI Ő híres író, és hajlandó segíteni, ha a határon netalán bonyodalmak támadnának.
SZVETISZLÁV Ő Pedró, a főszakács, főpincér és kidobólegény, egyszemélyben. Petar az igazi neve, de a Pedró jobban hangzik, és jobban illik a kidobólegényhez.
M. HOLLÓ Most kit fog kidobni?
SZVETISZLÁV Egy szemérmetlen tolvajt. – Hajítsd ki azt a ringyót a partra, látni sem akarom többé.
PEDRÓ Jó, megyek.
SZVETISZLÁV Körbevezetem magukat a fedélzeten. Hogyha a hajó majd végleg lehorgonyoz Budapesten, ide is asztalokat és székeket rakunk, és a vendégek esténként a csillagok alatt és a Duna hullámai fölött fogyaszthatják ízletes vacsoráikat és a jó pofa italokat.
PEDRÓ Kifelé, ringyó!
ALENKA (zokog) Ne csináljátok ezt velem! Ne zavarjátok el a hajóról. Veletek akarok maradni.
M. HOLLÓ Ő kicsoda?
SZVETISZLÁV Alenka.
M. HOLLÓ Nagyon fiatal és nagyon szép lány.
SZVETISZLÁV (megvetően) A pincérnőnk – azaz hogy a mai napig pincérnő volt, de most eltávozik körünkől. Ellopott tíz üveg drága italt, és Belgrádban lepasszolta a barátjának. Csak később vettük észre, hogy hiányoznak a palackok.

ALENKA Nikola rákényszerített, hogy lopjak neki. – Azelőtt soha életemben nem loptam, és esküszöm, hogy ezentúl egy fogpiszkálót sem fogok elvenni.
SZVETISZLÁV Persze hogy nem –, mert Pedró most kiröpít a partra, és visszamehetsz gyalog a stricidhez.
M. HOLLÓ Vannak még pincérnők a hajón?
SZVETISZLÁV Nincsenek, hála Istennek.
M. HOLLÓ Pincérnő nélkül nem utazhatunk. – Én megszoktam, hogy pincérnők szolgálnak ki, és hogy nők gondoskodnak rólam.
SZVETISZLÁV Ki tudjuk szolgálni magunkat, és Pedró majd gondoskodik rólunk.
M. HOLLÓ Ez nem ugyanaz. – Nők nélkül a férfiak elkoszolódnak, gyűröttek lesznek, és veszekedősek. A szigorúan őrzött országhatáron nem úszhatunk át koszosan és egymással marakodva. Egyből visszaküldenének bennünket.
SZVETISZLÁV Nem leszünk koszosak, és nem fogunk marakodni.
M. HOLLÓ Egy szép fiatal lány még a nemzetközi ellenőrök szívet is meglágyíthatná.

(kis szünet)

SZVETISZLÁV Engedd el ezt a kis ribancot.
PEDRÓ Eredj.
ALENKA Köszönöm.
SZVETISZLÁV (fenyegetően) Ajánlom, hogy ezentúl viselkedj tisztességesen. Pedró bármikor belefojthat a vízbe. Mostanában elég sok hulla leúszott a Dunán, senki sem számolja őket.
ALENKA Tisztességesen fogok viselkedni. – Megbízhatok bennem.
SZVETISZLÁV Budapestig elviszünk, de ott kihajítunk a partra. Addig gondolkozhatsz, hogy mit csinálsz majd a szárazföldön.
ALENKA Rendben van. –
SZVETISZLÁV Menjünk az étterembe, a bárpultnál iszunk valamit.

– rövid zene –

SZVETISZLÁV Őt Gheorghe Mureşannak hívják, a román vontatóhajóról jött át. Kiváló tengerész. Ő vonszol el a bárkájával bennünket egészen Budapestig. Ismeri a Dunát és minden faágot a folyó mellett. Ezenkívül folyékonyan beszél mindenféle világnyelven. Tud románul, szerbül, magyarul, csehül, talán még németül is.

GHEORGHE MUREŞAN Tengerészkapitány vagyok. – Mikor indulunk tovább?

SZVETISZLÁV Most azonnal. – Előbb igyunk valamit. – Mondjuk egy pofa whiskyt jég nélkül.

M. HOLLÓ Én inkább lefeküdnék aludni.

SZVETISZLÁV Pedró, mutasd meg az író úrnak a kabinját.

– rövid zene –

(hullámverés, halk neszezés)

M. HOLLÓ (álmos) Akárki is vagy, gyűjtsál világosságot.

ALENKA Ahogy óhajtja. Átaludta a vacsorát, M. Holló úr. A barátja, az asztalos, az a nagydarab ember, azt ajánlotta, hogy ne ébresszük fel, mert az utóbbi napokban nagyon elfáradt, sokat dolgozott, és pihenésre van szüksége. Igaz, hogy maga híres író?

M. HOLLÓ Igaz. De te mit keresel itt?

ALENKA Szeretném megköszönni azt, amit értem tett. Nem engedte, hogy elzavarjanak a hajóról. Örök életemben hálás leszek magának.

M. HOLLÓ (bánatos) Rengeteg nő ígérte már ezt nekem. – Aztán elhagytak, szétszóródtak a nagyvilágban, vagy visszamentek a férjükhöz.

ALENKA Én nem vagyok olyan. – Örök életemben hálás leszek magának. Leülhetek az ágya szélére?

M. HOLLÓ Hozhattál volna valami jóféle italt a bárból.

ALENKA Whisky jó lesz?

M. HOLLÓ Jó.

ALENKA Igyon.

M. HOLLÓ Az üvegből?

ALENKA Húzza meg. No, no. Nekem is hagyjon. Tavaszi éjszákán hűvös ez a nagy folyó. – Maga mellé bújok.

M. HOLLÓ Túlságosan keskeny ez az ágy kettőnknek.

ALENKA Elférünk.

– zene –

M. HOLLÓ Bizakodó vagyok, Iрмаi úr. Pedró remek szalonnás rántottát készített. Szép békés a táj. A folyó mindkét oldalán. A vízben nem látni egyetlen hullát sem.

IRMAI Néhány titkos rekeszt kell csinálnom odalenn a márkásabb italoknak. A vámosoknak nem mutatunk meg mindent.

M. HOLLÓ Szeszcsempészek lettünk?

IRMAI Szerintem a szeszcsempészés bocsánatos bűn.

M. HOLLÓ Szerintem is.

IRMAI Megyek dolgozni. Maga pihenjen, pihentesse a szemét a zöldellő fákon, egyszer talán még regényt vagy novellát is ír erről a hajóútról.

M. HOLLÓ Örülök, hogy nekivágtam ennek az imbolygó útnak, és szeretném, ha minél tovább tartana... Ismét bizakodni kezdek a nőkben...

– zene –

(hullámverés, hajódohogás)

ALENKA Hoztam whiskyt. Iszol?

M. HOLLÓ Természetesen.

ALENKA Melléd bújok.

M. HOLLÓ Keskeny ez az ágy kettőnknek.

ALENKA Egyszer már elfértünk.

– zene –

(hajódohogás)

IRMAI A mostohafiam is hősiezen segédkezett Vukovár festői romjai megteremtésében.

M. HOLLÓ Derekasan dolgozott a fiú. Nem csodálom, hogy ezek után reszketve pucolt el az országból.

– zene –

(hullámverés)

ALENKA Szeretném meghálálni a jóságodat.

M. HOLLÓ Minden éjszaka?

ALENKA Jól érzed magad?

M. HOLLÓ Jól. Már azt sem tudom, mennyi ideje utazunk, és mikor érünk a határra.

ALENKA Holnap.

– zene –

SZVETISZLÁV A jugoszláv határőrök és vámosok nem sokat akadékoskodtak. Gyorsan átúsztattak a magyar oldalra. A magyar hivatalos szervek már tüzetesebben átvizsgálták a hajót. Mindenféle papírokat kértek, de ők sem kellemetlenkedtek sokat, felőlük a kocsmahajó úszhatna tovább fölfelé a folyón, csak hogy itt van még a szigorú nemzetközi csoport is.

M. HOLLÓ Felfedezték Iрмаi József titkos rekeszeit?

SZVETISZLÁV Nem. Tulajdonképpen nem is azt keresték, a blokáddal és embargóval kapcsolatos utasításokra és előírásokra hivatkoznak. Izzasztanak, napok óta.

– zene –

ALENKA Melléd bújhatok?

M. HOLLÓ Jobban szeretem, ha az úszó és lágyan ringatózó hajón bújsz mellém, de a part mellett horgonyozva is egészen kellemesen érzem magam, amikor hálás vagy nekem.

– zene –

M. HOLLÓ Ki az a hangoskodó pökhendi alak, aki Mureşant ölelgeti?

IRMAI A mostohafiam, Modrovich Béla.

M. HOLLÓ Az egykori reszkető háborús hős?

IRMAI Az!

M. HOLLÓ Elegáns. Látszik rajta, hogy örül az életnek, és szereti az embereket.

MODROVICH BÉLA (lelkendezve) Örülök, apa, hogy látom... Jól érzi magát, író úr? Szép a pincérnő, ugye? Azt mondja Gheorghe, hogy minden rendben van.

GHEORGHE MUREŞAN (nevet) Minden rendben van. Az én hajómmal a kutya sem törődik. Tisztességes ország zászlaja alatt úszkálók, engem nem sújt az embargó, bármikor elhajózhatok innen.

M. BÉLA Nagyszerű. – Mi lesz Szvetiszláv kocsmájával?

G. MUREŞAN Azt hiszem, holnap visszavágják a határ túlsó oldalára.

M. BÉLA Kár, hogy nem sikerült. Budapesten már mindent elintéztem, kijelöltük a helyet, ahol lehorgonyozhatott volna a hajó.

G. MUREŞAN Az én hajóm bárhol lehorgonyozhat.

M. BÉLA Akkor tényleg minden rendben van. Régen láttam ilyen gyönyörű lányt. Hogy hívják?

M. HOLLÓ Alenka.

G. MUREŞAN (vidáman) Ott horgonyozok le, ahol akarok.

M. BÉLA Minden el van rendezve. Várnak bennünket.

IRMAI Egészen eddig azt hittem, hogy legfontosabb, sőt egyetlen célunk az étterem elvonszolása a békés vizekre. Szép titkos rekeszeket csináltam, amíg hajózáztunk.

M. BÉLA Te nagyon rendes ember vagy, apa. – Megtetted, amire kértelek, a többi már az én dolgom.

IRMAI (komoran) Ez a svihák ritkán szólít apjának. De ha így szólít, biztos vagyok benne, hogy valami nagy disznóságot akar csinálni, vagy már meg is csinálta. Szerintem abban az ócska román ladikban is vannak titkos rekeszek, és azokban a rekeszekben az alkoholnál sokkal bódítóbb folyadékot vagy porokat rejtettek el. Szvetiszláv meg azt hitte, hogy az ő kocsmája érdekében tüsténkedünk.

M. BÉLA Szvetiszláv jó vendéglős, a hajójával olyan helyre szeretett volna menni, ahol nyüzsögnek és költekeznek a turisták. Másról semmit sem tud, és te sem tudsz semmi másról, apa. Anya hogy van?

IRMAI Jól.

M. BÉLA Igyunk valamit a pultnál... *(távolabb)* Keverjen nekem valami italt, szépséges Alenka...

M. HOLLÓ *(elismerően)* Ügyes fiú. – Szilárdan megáll a saját lábain. Többé nem fogok neki hamis útlevelet szerezni Teofil névre.

– zene –

SZVETISZLÁV *(szinte sír)* Visszaküldenek – Egy merev képű holland vagy belga, vagy dán pasas közölte velem, hogy nem mehetek ki a hajómmal az embargós országból. Hamarosan eljön ide, és hozza a hivatalos kiutasító papírt.

PEDRÓ Pénzről nem beszéltél nekik?

SZVETISZLÁV Hallani sem akart pénzről, Pedró. Kiabálni kezdett rám. Nem értettem, hogy mit mond, alig pár szót tudok angolul, de nagyon dühös volt, az arca sötétvörösre változott.

G. MUREŞAN Én továbbmegyek a bárkámmal. – Keresned kell valaki mást, aki visszavonszol az embargóba.

M. BÉLA Nagyon sajnálom, Szvetiszláv – mi mindent megpróbáltunk... Nekem sürgősen el kell mennem Budapestre. Alenka velem jön.

– kis szünet –

M. HOLLÓ Igaz, Alenka?

ALENKA Igaz.

– kis szünet –

IRMAI A szép angol beszéd talán még segíthetne.

M. HOLLÓ *(patogó hangon)* Csináljatok rendet ebben a kócerájban. Töröljétek le az asztalokat, mossátok el a poharakat, söpör-

jétek föl a padlót. Alenka, vasald ki a fehér nadrágomat és a fehér ingemet. Pedró, te főzzél egy kondér erős kávé.

– zene –

ALENKA *(súg)* Jön a holland vagy belga vagy dán, vagy talán norvég tisztviselő... Kezében aktatáska...

M. HOLLÓ Menjetek ki a fedélzetre levegőzni és napozni. Mi a művészetekről fogunk beszélgetni.

ELLENŐR Jó napot.

M. HOLLÓ Üljön le mellém, uram. – Búcsúzzunk el szépen egymástól ezen a nagy folyón, amely összeköti az embereket és az országokat. Több ilyen hasznos folyó kellene szegény kontinensünknek és a mi szegény országainknak.

ELLENŐR Milyen könyvet olvas, uram?

M. HOLLÓ A saját könyvemet. – Iszik valamit?

ELLENŐR Maga író?

M. HOLLÓ Igen. – Alenka! – Adjál két pohár whiskyt jéggel.

ALENKA Igen, író úr!

M. HOLLÓ Egyszer egy barátom hanyattesett egy ilyen bárszékel. Nagyot csattant a feje a padlón, de érdekes módon nem történt semmi baja. Felállítottuk a bárszékekkel együtt, és ő tovább iszogatózott. Mi persze nem eshetünk el, ezek a székek biztonságosan rögzítve vannak. Ezen a hajón minden biztonságos.

ALENKA A két pohár whisky jéggel.

ELLENŐR Milyen nyelven ír?

M. HOLLÓ Magyarul.

ELLENŐR Nem tudok magyarul.

M. HOLLÓ Hamarosan lefordítják angolra is a könyvemet. És más világnyelvekre. Filmet is csinálnak belőle.

ELLENŐR Miféle könyv ez? Miről szól?

M. HOLLÓ Bibliai témájú regény, Izsakhárról szól, Jákob mostoha sorsú fiáról. A film sokba fog kerülni, tevéket, szamarakat és nagy tömegeket kell felvonultatni, de már megvan rá a pénz, az amerikaiak is beszálltak. Meg egy holland cég is.

ELLENŐR Elnézést, uram, megnézhetném az útlevelét?
M. HOLLÓ Természetesen.
ELLENŐR Hol forgatják a filmet?
M. HOLLÓ Izraelben és Egyiptomban. Bibliai tájakon. Ott, ahol szegény Izsakhár szenvedett valamikor.
ELLENŐR Bizonyára jó ez a könyv, ha filmet is csinálnak belőle. Maga nyilván jó író, és úriember. Hogy került ezek a brigantik közé?
M. HOLLÓ Ezek valamennyien régi barátaim. És valamennyien úriemberek.
ELLENŐR Nem úgy néznek ki. A hajó tulajdonosa pénzt kínált nekem. Felháborító.
M. HOLLÓ Kétségbeesésében tette. A háborúból és a nyomorból menekül, becsületes munkából akar élni, és békességre vágyik.
ELLENŐR Ha elengednénk, korrupcióról fecsegne mindenfelé. Ez számomra végzetes lenne.
M. HOLLÓ Nem fecsegő természetű. Becsületes, jóra való ember, jó családból származik. Ismertem a szüleit, az apja szalámigyáros volt, és mindenki tisztelte. Írói becsületszavamra mondom.
ELLENŐR Ha tényleg becsületes úriember az illető, akkor még egyszer beszélünk vele.
M. HOLLÓ Megmondom neki, uram. *(Távolabbra szól.)* Szvetiszláv!...
SZEVISZLAV: Mi van?
M. HOLLÓ Még egyszer beszélnek veled!
SZVETISZLÁV Mit mondott neki?
M. HOLLÓ Azt mondtam, hogy úriember vagy. – Kísérd ki a partra.

– zene –

SZVETISZLÁV *(vigyorogva)* Indulhatunk fölfelé a folyón.
PEDRÓ Mennyit fizettél?
SZVETISZLÁV *(kimérten)* Úriemberek nem adnak, nem fogadnak el, és nem beszélnek pénzről – és ez az Öné, író úr... – Örök életben hálás leszek magának.

M. HOLLÓ Pénzt? Nekem?.. De... Alenka, te már nem akarsz hálás lenni nekem?
ALENKA Nem. Túl keskeny az ágya kettőnknek. Boldog vagyok, hogy továbbhajózhatunk...
M. HOLLÓ Modrovich úrral?
ALENKA Vele...
M. HOLLÓ Én kiszállok a hajóról. Kissé felkavarta a gyomromat a sok imbolygás. Vonatra ülök és hazamegyek. Elfogadom a pénzt, Szvetiszláv. És jó utat.
IRMAI Én is kiszállok.

– zene –

(folyópart, távolodó hajó)

M. HOLLÓ Senki sem integet nekünk búcsúzóul.
IRMAI A továbbiakban végleg leveszem a kezemet a mostohafi-amról, Modrovich Béláról... – Írni fog erről a hajóútról?
M. HOLLÓ Most éppen egy novellát írok. Egy békebeli történetet, amelyet maga mesélt nekem valamikor.
IRMAI Mi a címe a novellának?

(kis szünet)

M. HOLLÓ Látja a kis vontatóhajó román zászlaját, a hajóétterem jugoszláv zászlaját, és egy, a folyón lefelé úszó fehér hajó magyar zászlóját?
IRMAI Látom... De mi a novella címe?

(kis szünet)

M. HOLLÓ Nemzeti színek... És mivel alapjában véve szavatartó ember vagyok, talán egyszer tényleg megírok egy novellát ezzel a címmel.

– zene –

Az Író

előkészület

a Szivárvány Harcosa Budapesten című forgatókönyvhöz

Egy jugoszláv laktanya lebetonozott udvarán krétával rajzolt ringben két, ingujjra vetkőzött katona: a szerb Petar és a muzulmán Szelim bokszkesztyűben ökölvívó-mérkőzést vív. Körülöttük katonák szurkolnak, vajdasági magyar fiúk is, köztük az Író. Az összecsapás nagyjából döntetlenül végződik, a katonák barátságban elvonulnak vacsorázni, valamennyien ugyanannak a hadseregnek a tagjai.

Később tankok, ágyúk, pusák csövei merednek egymással szembe, lövések dördülnek. Kitört a polgárháború.

Ezután az Író már budapesti albérleti lakásában látható, ahol békeességben él egy atomfizikus lánnyal, dolgozik, szerkesztőkkel tárgyal, találkozik régi barátaival, akik között akad tanár, orvos, autótolvaj... Segíteni próbálnak egymásnak a megélhetésben. Szelim is gyakorta meglátogatja, ő kamionnal ingázik Szarajevó és Nyugat-Európa között, gyanús rakományokat szállít.

Az Író vasárnaponként egy szépen berendezett hajóétteremben vacsorázik a lánnyal, jó barátságban van a délvidéki származású tulajdonossal és az egykori ökölvívóval, Petarral, aki most kidobólegény. A hajón elegáns üzletemberek üldögélnek, titokzatos üzletek köttetnek, a tárgyalásokba időnként az Írót is bevonják.

Egy napon Szelim megtudja, hogy régi verekedőpartnere a hajón tartózkodik. Elmegy az Íróval az étterembe, vacsorához ülnek, amikor a Dunáról egy motorcsónakból és a partról egy autóból valakik löni kezdenek az étteremre. A hajóról viszonozzák a tüzet. A vendégek szétszaladnak, a rendőrség megállapítja, hogy a kár jelentős, de komolyabb személyi sérülés nem történt.

A hajón a szemle után csak a személyzet, az Író, Szelim és egy részeg külföldi turista marad. Petar kesztyűket hoz, és verekedni kezdenek Szelimmel, mint valamikor a laktanyában. A turista fizet-

ni akar, a pénzt a kezéből vízbe fújja a szél. A részeg utánaugrik. Szelim a vízbe löki Petart, hogy mentse ki a vendéget. A tulaj kiabál, hogy a bokszoló nem tud úszni. Szelim ekkor maga is a Dunába ugrik, és a partra vonszolja a két fuldoklót.

Gépiratból

Szivárvány Harcosa Budapest

bevezető és filmvázlat két változatban

2000-ben *Izsakhár* című regényemből elkészült egy másfél órás film *A Szivárvány Harcosa* címmel. Főszereplője M. Holló János délvidéki magyar író, aki bibliai témájú (*Izsakhár*) regényt ír, közben átéli a jugoszláv polgárháború kezdeti hónapjait, a szlovéniai beavatkozást, a horvátországi vérengzéseket, a széthulló országban élő kisebbségek (magyarok, albánok) elleni bűntudatos vagy nyílt atrocitásokat, személyes fenyegetettsége miatt átköltözik Budapestre. Ezzel végződik a film. A folytatás, tehát a film második része, a „Szivárvány Harcosa Budapest” szinopszisa:

I. változat

M. Holló János délvidéki magyar író a jugoszláv polgárháború idején áttelepül Budapestre. Igyekszik beilleszkedni a számára új környezetbe, ez jobbra sikerül is, lakást vesz, rendszeresen jelennek meg írásai, könyvei, író társaival jók a kapcsolatai, régi szerelme tartósan hozzáköltözik, új ismeretségek és barátságok is születnek, életvitele látszólag nyugodt és kiegyensúlyozott, a balkáni eseményeket (boszniai háború, koszovói változások, NATO-bombázás) távolról szemléli.

A háborús események azonban begyűrűznek Budapestre is, mindennapi életébe. Először csak régi honfitársai révén, akik szintén áttelepültek Magyarországra, vagy gyakran átutaznak és felkeresik, és akik közül többeknek nem makulátlan a múltja, sőt a jelene sem.

Ennek következtében a főhős szűkebb-bővebb baráti köre módfelett változatosan alakul. Nem csupán írókkal, festőkkel és jólelkű asszonyokkal találkozik, hanem magyar „vállalkozókkal”, arab „üzletemberekkel”, különböző nemzetiségű bérgyilkosokkal, boszniai és koszovói fegyvercsempészekkel, továbbá rendőrökkel és prostituáltakkal is. Az ilyen körökben időnként eldurvulnak az

események. Közvetett, néha már-már közvetlen tanúja lesz gyilkosságoknak, robbantásoknak, esetenként majdnem résztvevője. Egy nagyon vékony határvonalon megőrzi ingatag nyugalmát és biztonságát, írói munkássága mellett Budapestről még segédkezik is szülőfaluja Kálváriájának felújításában.

A Kálvária új stációit, a szárnyas oltárt, Krisztus és a latrok szobrait tűzzománcból készítik el, mert az golyóálló. Nem sokkal a felszentelés után egy éjszaka valakik géppisztollyal rálőnek a szobrokra és a képekre. Ekkor a golyók még lepattannak a tűzzománcról...

II. változat

M. Holló János körül átmeneti tágas lakásában kezdetben csupán néhány régi délvidéki, közép-európai ismerős, barát gyűlik össze: egykori asszony-barátnője; költőtársa, aki bérgyilkost fogadott drávaszögi családi ügyeinek kiegyenlítésére; maga az ukrán bérgyilkos, aki tisztességgel elvégzi dolgát, ha megfizetik; egy koszovói albán fiú, aki az ingatlanpiacon jeleskedik. A tágas lakás M. Holló János közgazdász barátjává, ő vállalkozó lett a rendszerváltás után, átláthatatlan üzemeivel gyorsan gazdagodik, önzetlenül segíthet tehát a neki kedves és a határon túlról érkezett embereken. A tágas lakásban egyre inkább bővül a baráti kör.

A film kezdete: az író és barátai az ablakon át a Dunára néznek. Kis vontatóhajó egy szerb hajóéttermet húz a pesti kikötőbe, a hajóétterem fedélzetén egy izmos férfi ökölvívóedzést tart, homokzsákot püföl. A film szereplői a későbbiekben többször ellátogatnak a folyópart mellett horgonyzó étterembe.

A filmhez szolgáló irodalmi alapanyag a már megírt és megjelentetett novellák (*Huzatos hajón, Diófa a sétálóutcában, Disznóvár és Dugóhidi Anita* stb. – lásd: Népszabadság, Kortárs). A cselekmény mindvégig a Délvidékről elszármazott író körül bonyolódik, de térben fokozatosan kiszélesedik. M. Holló János megpróbál beilleszkedni a budapesti mindennapokba, ez látszólag sikerül, *Izsakhár* című regényének folytatását rendszeresen közlik a folyóiratok, a balkáni események azonban a Dunán látott hajóval együtt begyű-

rúznak Budapestre is. Hosszabb-rövidebb rádiós-tévé hírek szólnak a horvát háború csillapodásáról, majd az ezt követő kegyetlen boszniai összecsapásokról. Délvidéki magyar és koszovói albán katonaszökevények keresik meg a főszereplőt, ő igyekszik segíteni beilleszkedésüket, és ezzel a kelleténél közelebb kerül a háborús cselekményekhez, sőt a Budapesten lecsapódó közép-európai bűnözéshez is, a cigarettacsempésztől a prostitúción és a kábítószeren át a fegyverkereskedelemig.

A horvátországi harcok leállásával költő barátjával ellátogat annak szülőföldjére, a Drávaszögbe, a lerombolt magyar falvakba, Eszék városába, majd Alsó-Lendvára, ahol a szlovéniai maradék magyarság Makovecz tervezte nagy kultúrházat épít nem egészen az eredeti terv szerint. Vajdaságba is visszajár, ilyenkor Szivárvány Ervinnél száll meg, akitől „elszerette” a feleségét, és aki a kis fehér madárral, a Szivárvány Harcosainak fegyverével a nyakában továbbra is idegcsillapító gyógyteákat vegyít, a körülményekhez képest jól él, nagy a kereslet a gyógyteák iránt, Boszniában öldöklés folyik, egyik oldalon az ottani szerbek a Jugoszláv hadsereg segítségével, a másik oldalon a jóformán fegyvertelen muzulmánok (bosnyákok) harcolnak. Délvidéken mindennaposak a katonai sorozások, a fiatalokat a frontokra viszik, aki teheti, menekül az országból, főleg Magyarországra, M. Holló Jánost többen is felkeresik budapesti lakásán.

Közöttük egy festő is, aki megfesti az író arcképét, és egy régi térképet ajándékoz neki Bács-Bodrog megyéről. Azután újabb térképeket hoz: Erdély, Horvátország, a dalmát tengerpart Fiumével, Bosznia, Felvidék, Kárpátalja, az Osztrák–Magyar Monarchia „tartományai”. A tágas lakás falain az írot ábrázoló festményt egyre több térkép, régi térkép veszi körül, látványos utalásként Trianonra, anélkül, hogy túl sokat beszélnének róla. Minden pátosz nélkül sorjáznak a térképek.

M. Holló János megszokott rendszerességgel írja regényét, aszszony-barátnője, aki korábban Ervin férjével gyógyteák készítésében segédkezett, most természetgyógyászként dolgozik a lakásban,

hát- és talpmasszázzsal gyógyít, leggyakoribb vendégei az éjszakai munkában elfáradt prostituáltak. Az író egészen közelről megismerheti ezeket a lányokat, sőt külföldi és hazai futtatóikat is.

A főhős óhatatlanul kapcsolatba kerül az alvilággal, és bár a körülötte zajló eseményeket igyekszik távolról, gunyorosan és némi öniróniával nézni, időnként még közvetítő szerepet is vállal.

Felbukkan egy régi boszniai (muzulmán) ismerőse, aki hatalmas teherautóval járja Európát, nyilvánvalóan fegyvereket szállít a bosnyákoknak, kezdetben csupán tolmácsolásra kéri fel az írot, de később már elmegy vele a film elején látott szerb hajóra, és megverekekszik ugyancsak régi ismerőseivel, az ökölvívást gyakorló verőlegénnyel.

Az író közvetít az ukrán bérgyilkos, Leonyid felé is. Leonyid boszniai megbízatásokat kap, jó pénzért elvégzi munkáját. M. Holló János sikeres magyarországi barátja szintén felkéri Leonyidot, hogy fenytse meg kellemetlen „üzlettársait”. A bérgyilkos szakszerűen dolgozik.

Megjelennek erdélyi, felvidéki, kárpátaljai magyar értelmiségiek is, kissé tétován mozognak Budapesten, tanácsokat, segítséget kérnek az áttelepült délvidéki írotól, aki maga is eléggé tanácstalanul közlekedik a rendszerváltás utáni bonyolult világban.

A nyüzsgésre természetesen még a magyar rendőrség is felfigyel. Egy rendőrfőhadnagy felkeresi M. Holló Jánost, érdeklődik ismerősei felől, az író kitérő, kedélyes válaszokat ad, ő is információkat kér a tartós letelepítést igénylő barátai számára. A főhadnagy a prostitúció és a kábítószerkereskedelem ügyében nyomoz, merénylet célpontja lesz, sérüléseit a természetgyógyász barátnő és két prostituált látja el.

Tömörül egyfajta balkáni, kelet-közép-európai világ a budapesti falak között és az utcákon. A főhős a bibliai regény mellett már budapesti történeteket is ír – félig-meddig tényszerűen –, melyek megjelennek különböző lapokban.

Az egész történet sor az 1991–2001 közötti évtizedet fogja át. Őszezajönnek, és időnként szövetkeznek a délvidéki, határon túli és

anyaországi magyarok, a céltudatos koszovói albánok, a zavarosban halászó kelet-európai bűnözők és a naiv értelmiségiek.

Vagyis: Európa Budapesten. Csempészéssel, rablással, gyilkosságokkal, furcsa közélettel – az enyhén cinikus délvidéki író szemével nézve.

Izgalmas, már-már krimiszerű történet kerekedhet mindebből, amennyiben a karakterisztikus szereplők (határon túli, anyaországi magyarok, bosszúálló költő, magyar vállalkozó, ukrán bérgyilkos, albán, muzulmán fegyvercsempész) érthetően beilleszkednek a képbe.

Mert a boszniai háború után kezdődik a koszovói népiirtás. A főhős erről is naprakészen értesül a mindinkább duzzadó budapesti kolóniától.

Jönnek a hírek-képek a menekültekről, majd a NATO-bombázásokról. A Budapesten összegyűlt albánok indulnak vissza Koszovóba. A boszniai kamionsofőr továbbra is szállítja a fegyvereket. A vékonydongájú Ibrahim Gashi elmegy a szerb étteremhajó fedélzetére, hogy összecsapjon a verőlegénnyel. A magyarok a régi térképek közül figyelik az ökölvívást.

A főhős megjegyzi: „Ötvenévenként nekirontottunk a világnak... Szabadság, nemzet... Alaposan képen vágta bennünket. Talán most várunk egy kicsit, jöhetnek még jobb idők. Most pofozkodjanak mások. Később jöhetünk mi is.”

Gépiratból

A Vállalkozók

bevezető két filmnovellához: Műfogsor az égből és Fényjelek nélkül

Meztelen emberek a saját sírjukat ássák a balkáni ködös, háborús vidéken. Géppisztolyos emberek levetett ruháikat kutatják át. Egy autóbusz jön az úton, a fegyveresek leállítják, ott is értékek után kutatnak, cigarettát, szeszes italokat találnak. A zűrzavart felhasználja két halálraítélt, M. és P., kiugranak az árokból, találmányra felkapnak ruhadarabokat, eltűnnek a ködben.

Az egyik sebtében felmarkolt kabát belsejében pénzt találnak, M. és P. Budapesten elegánsan felöltöznek, P. soha többé nem tud szabadulni a kivégzés előtti lidércnyomástól, kicsit úgy érzi, hogy Magyarországon a mennyországba került, itt senki sem akarja megölni, betér egy „boszorkányhoz” (lásd: Magyarországi Boszorkányszövetség, amelyről most vitatkoznak, hogy egyház-e vagy sem), szép és gazdag jövőt jósolnak neki.

Vállalkozásba kezdenek, sütödét nyitnak, M. az üzletet intézi, P. a sütödét irányítja. A balkáni péksüteményeket egyre szélesebb körben árusítják, még börtönökben is, szoros kapcsolatba kerülnek az alvilággal. Gazdagodásuknak híre megy, M.-et meglátogatja délvidéki édesapja, a vonaton hangosan dicsekszik fia sikereivel, a Keleti pályaudvaron emberrablók elhurcolják, váltságdíjat követelnek érte.

M.-ék az emberrablókkal elbánnak, az üzlet terebélyesedik, a használt és bérelt gépkocsikat, amelyekkel a péksüteményeket hordják szét a városban, új kocsikra cserélik ki. A konkurencia rossz szemmel nézi őket. A legszebb új autót a réveteg P. akarja kipróbálni, ez már majdnem a mennyország számára. Az autó felrobban alatta, a lelke tényleg a mennyországba száll, a teste azonban a földön marad feketén, mint az ördög.

Gépiratból

A Festő

az Amarilla, a feledékeny kuvasz *avagy* Ámuldozó szemek
című forgatókönyvről

A Festő egy budapesti lakásban a saját festményeit mutogatja egy fiatalasszonynak. Valamennyi képen a mosztári híd látható épségben, majd romokban. A Festő a háborús napokról mesél. (Néhány jelenet esetleg eljátszható.)

Az asszony elvezeti a Festőt egy öreg vegyész-mérnökhöz, aki egyedül él nagy lakásában (vagy házában), elég gazdag, régi találmányai után még mindig kapja a jogdíjakat, bár erre nem túlságosan büszke, örök életében festeni szeretett volna, de mire ideje adódott rá, meggyöngült a látása, reszketnek a kezei. Befogadja magához a Délvidékről menekült Festőt, megbízza, hogy helyette rajzolja, fesse meg az általa elképzelt magasztos fogalmakat: a Békét, a Harmóniát, a Szeretetet, az Ünnepet, a Boldogságot stb.

Készülnek a képek, a Festő közben Budapesttel ismerkedik, motívumokat keres szép feladataihoz, de nem mindig a szépséget találja. Utcalányokkal, stricikkel, kábítószer-kereskedőkkel, betörőkkel, művészekkel, lecsúszott vagy ügyeskedő honfitársaival találkozik, időnként maga is gyanús üzelmekbe keveredik, életveszély is fenyegeti. Túléli a veszélyeket, de ez a túlélés ideiglenesnek látszik. Mindenesetre megfesti a következő magasztos témát.

Gépiratból

Amarilla, a feledékeny kuvasz *avagy* Ámuldozó szemek

filmvázlat a Maradjon a galamb című novella alapján

A történet főleg Budapest belvárosában játszódik, a leggyakoribb helyszín egy tágas lakás, melyben a lakószobákon kívül egy műterem és egy vegyészeti laboratórium is van. A hatalmas lakás tulajdonosa, a Vegyész-mérnök, több elismert találmány tulajdonosa, befogadja régi ismerősét, Udvaros Pétert, a délvidéki származású festőt (a forgatókönyvben: Festő), akivel eltartása fejében az általa fontosnak vélt magasztos fogalmakat festeti meg, a Békét, a Demokráciát, a Szeretetet stb., mert meggyőződése, hogy a fénykép és a film feltalálása óta a realitást már nem érdemes saját kezűleg ábrázolni, legfeljebb a fogalmakat kell megjeleníteni.

Emellett istápolja Ildikót, gyermekkori barátja fiatal lányát is, aki szerény tehetségével a képzőművészeti főiskolára szeretne kerülni, de tisztában van képességeinek határaival, csodálja a könnyű kézzel dolgozó Festőt, később belészeret.

A lakásból, illetve a műteremből és a laboratóriumból egy szűk belvárosi sétálóutcára látni, a főszereplők többször kihajolnak az ablakon, figyelemmel kísérenek egy művészetet pártoló úgazdagot, aki mindig azonos időben megy saját vendéglőjébe ebédelni. (Egyéb helyszínek: elegáns vendéglő, söröző, játékkaszinó, előkelő bár.)

Kivetített képek: a budai vár az előkelő bár ablakából, a dunai hidak, melyek azért fontosak, mert a film a híres mosztári híd felrobbantásával kezdődik. Ez televízión látható.

FŐSZEREPLŐK:

1. Festő

Harminc év körüli tagbaszakadt, csontos férfi, délvidéki magyar, aki kissé kanyargós úton jutott el Budapestre. Csontváry példáját követve elment megfesteni a híres mosztári hidat, szemtanúja volt a

híd szétverésének, azt is megfestette, azután Nyugat-Európában, elsősorban Németországban bolyongott festményeivel, Frankfurtban felkarolta Kraszulyák Károly, egy meggazdagodott honfitársa, aki később Budapesten is feltűnik mellette.

A Festő Magyarországra költözik (otthonosan mozog a magyar fővárosban, sokszor járt már itt), barátjánál, a Vegyész-mérnök-nél száll meg, megrendelésre festegeti a „fogalmakat”, a maga megkeseredett módján jobbra felülről, vagy inkább kívülről szemléli a valós világot, önhibáján kívül ütközik bele a mindennapi piszkosságba és erőszakba, de erős és edzett fiatalemberként ezeket szinte könnyedén leküzdí, újabb gazdag emberekkel ismerkedik meg, ilyenkor öltönyt húz magára és nyakkendőt köt, egyébként kopottasan-kényelmesen öltözködik. Akaratán kívül kapcsolatba kerül az öltönyös bűnözéssel. Fölényesen-felülről szemlélve a világot vétkesen és véletlenül éri a tragédia, egyik milliomos ismerőst felrobbantják, a merényletben meghal Ildikó is, akibe szerelmes lett. A sok mindent átél, megkeseredett férfi ekkor érzékenyül el először és utoljára a filmben.

2. Vegyész-mérnök

Hatvan év körüli, sokdioptriás szemüveget viselő disztigvált öregúr, aki a szakmájában tekintélynek számít, van néhány világtalálmánya, ezeknek a szabadalmából kényelmesen él tágas belvárosi lakásában, befogadja a Festőt, egyik szobájából műtermet alakíthat, ahol Ildikó gyakorol a képzőművészeti felvételire; a Vegyész-mérnök elnézi és helyesli a fiatalok összelelegedését, képeket rendel a Festőtől, új találmányokon pepecsel a laboratóriumában, szerteágazó ismeret-ségi köre van, gazdag emberekkel is barátkozik, valójában azonban az ábrándozó tipikus tudós életét éli, megpróbálja kirekeszteni a külvilágot, ezért fogadja be szeretettel lakásába fiatal festő barátját.

3. Ildikó

Huszoneves, rosszul öltözött, de vonzó külsejű lány, aki az öreg Vegyész-mérnök műtermében készül a főiskolai fölvételire, a „fogalmakat” először ő próbálja megfesteni, azután a Festő megjelené-

sével és annak ecsetvonásai láttán rájön, hogy saját tehetsége igen korlátozott. Tanulni akar, beleszeret a Festőbe. Együtt dolgoznak, együtt szórakoznak, azután áldozata lesz a magyar újjazdagok leszámolásának.

ELSŐ RÉSZ

A főszereplő egyértelműen a Festő, a cselekmény minden szála vele vagy körülötte bonyolódik. Az egész film az indulásnál kazettáról a képernyőn látható mosztári hidrobantást leszámítva nyugalmasan, majdnem kedélyesen kezdődik. A Festő befogadásának és eltartásának béreként megfesti barátjának a „Békét”, a „Demokráciát”, a „Barátságot”, szellemes társalgás közben szaporodnak a képek, a főhős és Ildikó szerelmesek lesznek egymásba; a lány őszintén szerelmes, a kissé fanyar modorú férfi mellett közben igyekszik ellesni a szakmai fogásokat az egyetemi fölvételhez. A kép jóformán idillikus, a külső világból szinte csak mellékesen szűrődnek be az érdekességek: rablótámadás, prostitúció (egy Amarilla nevű, nappal mindig aluszékony utcalány), erőszakos koldulás; a háborúban megedződött Festő azonban mindezt könnyedén elhárítja, sőt csúnya élményeit némi cinizmussal szakmailag is kamatoztatja, öntudatlanul vagy némi tudatossággal fokozva a képi ábrázolás és a valós élet közötti ellentétet. Régi törzshelyén, egy sörözőben felújítja kapcsolatait délvidéki barátaival, révükön megismerkedik koszovói albánokkal is, akik gyanús üzletezéssel és üzérkedéssel gyűjtenek pénzt a függetlenségi háborúra, összebarátkozik egy Palotás Gábor nevű rendőrnőmozóval is, aki részben az albánok tevékenységét figyel, de elsősorban az egymással vetélkedő újjazdagok felvigyázásával van megbízva.

A sörözőben egy kuvaszt (a kutya neve feledékenysége és álmosága miatt szintén: Amarilla) sétáltató öreg milliomos tűnik fel, a műterem ablakából naponta látható a festőket patronáló és Képes Kálmán gúnynévre hallgató újjazdag, ő mindennap a saját éttermébe megy ebédelni, az étteremben időnként képiállításokat rendez, a Vegyész-mérnök javaslatára a Festő tárlatát is kilátásba helyezi.

Előzőleg egy különböző sapkákat ábrázoló képkiállítás nyílik meg pazar fogadással. A kiállításon megjelenik a Festő frankfurti gazdag barátja is, aki a képek alatt heves szóváltásba keveredik Képes Kálmánnal.

A főszereplő közben megismerkedik a Karikaturistával, aki a világra értetlenül néző „ámuldozó szemű” torzfigurákat rajzol, és egy sörözőben szeretné bemutatni őket. A Festő megígéri, hogy a délvidéki menekültek törzskocsmájában megpróbálja megrendezni az „Ámuldozó szemek” kiállítását. Közben figyeli a két gazdag ember: a frankfurti Kraszulyák Károly és a budapesti Képes Kálmán vitáját. Nem tudja, hogy azok ketten miért veszekednek, de logikusan gyermekkori barátját pártfogolja, leendő magyarországi támogatójával szemben. A heves szóváltást távolabbról a kuvaszos (Amarilla) öregúr és Palotás Gábor nyomozó is figyeli.

MÁSODIK RÉSZ

Kraszulyák Károly, a Vajdaságból elszármazott frankfurti üzletember meghívja és befizeti a főszereplőt egy pesti játékkaszinóba. A Festő először rulettezik életében, nyer is vagy ötszáz márkát, és viszonzásul meghívja gazdag barátját egy bárba, amelynek ablakán keresztül a budai várra és a budai hidakra látnak. Megállapítják, hogy a dunai hidak legalább olyan szépek, mint amilyen a felrobantott mosztári híd volt egykoron. Együttal konstatálják, hogy a Várba több fény kellene.

Megcsörren Kraszulyák Károly mobiltelefonja, közlik vele, hogy elrabolták édesapját, ötvenezer márká váltságdíjat kérnek érte. A frankfurti milliomos tudja, hogy ez csak figyelmeztetés, hajlandó kifizetni a váltságdíjat, nem akar a rendőrséghez fordulni, a maga módján akarja lerendezni és megbosszulni az ügyet, megkéri a barátját, hogy közvetítsen.

A Festő kellenetlenül és értetlenül hajlandó szívességet tenni régi barátjának. Többnapos várakozás, felemelő festegetés és sokszori telefonálás után elmegy a már bemutatott bárba, viszi magával a váltságdíjat, tudja, hogy kinek kell átadnia, csak a fényjelzést várja

a Duna túlsó oldaláról, a budai várból. Előzőleg azonban délvidéki magyar ismerősei közvetítésével megkérte a koszovói albánokat, hogy tisztességes távolból kövessék, nehogy baja essen az ötvenezer német márkának.

A bárban egy távolabbi asztalhoz tényleg leül két albán is. A Festő a budai várat figyeli, előbb telefonon hívják, azután a sötét Vár falairól fényjeleket is adnak.

Kimegy a mosdóba, egy szőke hajú férfi követi, átadja a váltságdíjat, visszamegy a bárpulthoz, kifizeti a számláját, elindul haza. Azt már nem tudja, hogy a két albán is bement a mosdóba, fegyvereket szegtek a zsarolóknak, és visszavették tőle az ötvenezer márkát.

HARMADIK RÉSZ

Ismét békés, idillikus kép a műteremben, a Festő már befejezte a „Béké”-t, a „Demokrácia”-t, az „Erőszak ellen”-t, a „Gazdagság”-ot, a „Szeretet”-et, a „Barátság”-ot, Ildikóval rendezgeti régi és új képeit, a kiállításra készül Képes Kálmán vendéglőjében.

Egy, a sörözőben már látott albán férfi csönget be a lakásba, ezer márkát ad át a Festőnek.

ALBÁN Azem küldi.

FESTŐ De hát én nem fizettem neki semmit. Ő segített...

ALBÁN Azem megtalálta a számítását.

Az Albán férfi elmegy, a Festő nézegeti az ezer márkát, aztán legyint, zsebre vágja a pénzt, odaszól Ildikónak, hogy öltözzön föl rendesen, meghívja őt ebédre Képes Kálmán vendéglőjébe.

Képes-tanyában

32. kép

A falakon még a sapkás képek függnek, az asztaloknál azonban a szokásos éttermi nyüzsgés látszik. Képes Kálmán a helyén ül, ezúttal egy másik fiatal lánnyal. A Festő és Ildikó az étlapot böngészi, előttük üres tányérok és poharak, pincér nem jön feléjük.

A testőr áll meg az asztaluknál.

TESTŐR Ma nincs kiszolgálás.

A Festő elképedve néz fel a nagydarab emberre, körülnéz, az ebédelő vendégekre mutat.

FESTŐ A vendégek jóízűen fogyasztanak. És elégedettek.

TESTŐR Nem szolgálunk ki mindenkit.

Ildikó riadtan megfogja a Festő karját, ő meg Képes Kálmán felé néz.

FESTŐ A gazdája szívbeli jó barátom.

TESTŐR Már nem.

ILDIKÓ Menjünk innen.

TESTŐR Az lenne a legjobb.

Palotás Gábor tűnik fel a testőr mögött.

PALOTÁS Menjél innen, Furkó.

A testőr kelletlenül eloldalog, Palotás Gábor leül az asztalhoz.

FESTŐ Mi baja van ennek a pribéknek?

A nyomozó a körmét vizsgálgatja, kissé körülményesen magyaráz.

PALOTÁS Tudja, engem mostanában azzal bíztak meg, hogy tartsak szemmel néhány gazdag embert. Főleg azokat, akik fenyegető leveleket kapnak. E fáradságos munka közben sok minden megüti a fülemet. Legutóbb például azt hallottam, hogy maga igen-igen csúnyán viselkedett az elmúlt éjszakán. Úgy is mondhatnánk: inkorrektül.

A Festő még jobban hüledezik, mint amikor a testőr legorombította, Ildikó egyre rémültebb lesz.

FESTŐ Néha az az érzésem, hogy megbolondult körülöttem a világ. Az elmúlt éjszakán szépen viselkedtem. Úgy is mondhatnánk: maximálisan korrektül.

PALOTÁS Át kellett volna adni valamit valakinek.

FESTŐ Áadtam.

PALOTÁS Nézze, engem nem érdekel, hogy mi volt az a küldemény, úgysem árulná el. Lehet, hogy átadta, de azután vissza is vette.

A Festő tekintget maga köré, mintha tényleg megbolondult volna a világ körülötte.

FESTŐ Én?! Nem vettem el senkitől semmit.

PALOTÁS Talán az emberei.

FESTŐ Nekem nincsenek embereim. Nem vagyok én Képes Kálmán. És nem vettem el senkitől semmit. Sőt még a számlámat is kifizettem. Borravalóval.

A rendőrtiszt merően néz a Festő szemébe.

PALOTÁS Talán igazat mond.

FESTŐ Persze hogy igazat mondok.

Palotás felsóhajt, akárcsak első beszélgetésükkor a Pazaver sörözőben, és majdnem ugyanazt mondja.

PALOTÁS Istenem, mennyi bajom van ezekkel a milliomosokkal.

Feláll.

ILDIKÓ Menjünk innen.

PALOTÁS Maradjanak csak.

A rendőrtiszt elindul Képes Kálmán asztala felé, a Festő félhangosan dünyögi maga elé:

FESTŐ Azem tényleg megtalálta a számítását.

ILDIKÓ Mit mondasz?

FESTŐ Semmit. Eszembe jutott valaki, aki felszabadítási célokra gyűjti a pénzt. Ezúttal... jó helyről.

ILDIKÓ Menjünk már! Úgysem szolgálnak ki bennünket.

A Festő Képes Kálmánék asztalát figyeli, ahol Palotás Gábor magyaráz.

FESTŐ Várok még. Érdekel, hogy mekkora tekintélye van a magyar rendőrségnek.

A pincér az asztalukhoz jön, meghajol.

PINCÉR Tessék parancsolni.

Látszólag minden visszazökken a régi kerékvágásba, a Festő már a „Szerellem” című képet vázolja, Ildikó beleegyezésével Amarilla, az éjszaka dolgozó és nappal mindig álmos kurva fekszik neki modellt meztelenül. Készülnek a tárlatra, a sörözőben pedig a kutyás öregúr segítségével az „Ámuldozó szemek” karikatúrákiállítást rendezik. Egy napon, amikor a Festő már a „Szerellem” befejezésénél tart, és Ildikó érkezését várja, hatalmas robbanás hallatszik az utcáról, akárcsak a mosztári híd szétverésekor. A Festő a meztelen Amarillával az ablakhoz rohan. Lent füst gomolyog, sikoltozás, kiabálás hallatszik, majd amikor a füst oszladozni kezd, a járdán előtűnik Képes Kálmán és a véletlenül arra tévedt Ildikó holtteste. A festő lerohan a halott lányhoz, könnyes szemekkel nézi, a rendőrök Palotás Gábor vezényletével odébb taszigálják, a sebesülteket a mentők begyűjtik, a háttérben riadt zajongás hallatszik, ami fokozatosan örömjongásba csap át.

Változik a kép. A sörözőben a karikatúratárlat megnyitóját ünneplő vajdasági magyarok és koszovói albánok állnak söröskancsókkal a kezükben. A falakról az ámuldozó szemű karikatúrák néznek rájuk. Amarilla, az aluszékony és feledékeny kuvasz hangosan megugatja az ünneplőket.

Gépiratból

Szerkesztői szó

Gion Nándor (Szenttamás, 1941 – Szeged, 2002) József Attila-díjas magyar író életműkiadásának 7. kötete az előző kötet testvére. A 6. kötet volt az első olyan könyv, amely több darabot is közreadott a szerző drámai műveiből. A most kézben tartott kötet is nagyobb részt irodalmi forgatókönyveket, szövegkönyveket és filmvázlatokat tartalmaz. A rádió, a filmvászon és a színpad felé mutató írások közé pedig hol bevezetőként, hol visszatekintésként, hol pedig a terjedelmesebb prózai művek közötti kapocsként rövidebb, Giontól eddig alig ismert típusú-műfajú írásokat vettünk fel. Ezek a darabok az író naplójegyzeteivel mutatnak rokonságot, és saját műveire vagy magának az alkotásnak az eredőire, illetve folyamatára is reflektálnak. Közülük ezelőtt még egy sem került kötetbe (ahogy egy nyúl farknyi írás kivételével ennek a kötetnek egyetlen darabja sem), hármójuk is csak kötetre: ezek korábban fülszövegek voltak – ahogy ennek a könyvnek a védőborítóján is egy ilyen szöveg olvasható. Ezek a reflexiók nemcsak segítik a művek értelmezését, hanem a közöttük lévő kapcsolódási pontokat kiemelve biztosítják a nagyobb darabok közötti átkötést is, amire az általunk adott dőlt betűs alcímekkel olykor külön is rávilágítunk.

A könyvben olvasható művek nagy többsége az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárában található; a Gion-hagyaték jelzete: Fond 583. A legtöbb írás keltezetlen kéz- vagy gépiratban maradt fenn, keletkezésük idejére csak következtetni lehet. A kéz- vagy gépiratból való rögzítettség tényét a művek szövege után jeleztük; azok az írások, amelyek után az olvasható, hogy „gépiratból”, illetve „kéziratból”, az író életében nem jelentek meg, először e sorok írója rendezte őket sajtó alá. Amely művek az író életében már megjelentek, azokról az alábbi összefoglalóban írjuk, hogy hol és mikor láttak napvilágot.

Ez a könyv három részre tagolódik. Az **első rész** alapvetően az író előző generációk tagjaitól hallott történetekből építkezik. Ezekben a huszadik század első felének nagy drámáiról és kis embe-

reiről olvasunk: a Trianon utáni vajdasági faluból indulunk, és a második világháború végi front borzalmait átélő alföldi tanyán át egészen 1956-ig, az osztrák határig jutunk. Az írások felütésében olyan fordulatok olvashatók, mint „a századfordulóról és a századelőről”, „az 1920-as és ’30-as évekből”, „1944 vége, karácsony előtt néhány nappal”, „1956 októbere”; a rész szerkezetét tehát főként a 20. század tragikusabb felének íve, illetve a hétköznapi emberek életét is meghatározó fontosabb csomópontjai jelölik ki. A komoly, sokszor súlyos történelmi témák között Gion felmenőinek és más hozzá közel állóknak a saját történeteit is olvassuk, így az író hamisíthatatlan humor mellett a szereplőikhez fűződő érzelmi közelség is jellemzi őket.

A **második nagy egység** darabjainak megírásához az író már főként személyes élményanyagából: elsősorban gyermek-, kamasz- és fiatalfelnőtt-korának emlékeiből merített. Szenttamásról, a Ferenc-csatorna partjáról, az illúziókkal teli, sok szempontból még ártatlan és felszabadult gyerekkorból indulunk; megtapasztaljuk a „Keglovics” utcának a felnőtté válást érlelő kemény világát; majd a középiskolás és az egyetemista évek emlékeiből vett történetekig jutunk: „a Késdobáló” drámájáig. Utóbbi már a saját munkatapasztalatok ihlethették: egy kőművesbrigáddal a középiskolás kortól évente végigdolgozott nyári hónapokban, valamint az első egyetemi vakációban egy dél-macedóniai útépítő munkaakció barakkjában átéltek is beleépülhettek.

A **harmadik részben** lévő művek élményanyaga (szinte) a megírás jelen idejéből való, és sokszor a „meglett ember” tapasztalatait, sőt „a bús férfi panaszait” olvassuk bennük. Az ezekben az írásokban tükröződő élettapasztalatokat – például a vajdasági kisebbségi létről, a kirobbanó délszláv háború értelmetlenségéről vagy az ezredforduló „európai” Budapestjének visszasságairól –, mivel nagyobb részt saját élmények voltak (vagy ha másokéi, a sajátok is megerősítették őket), gyakran nem finomíthatta sem az azokat mesélő idős emberekhez fűződő érzelmi viszony, sem a gyerekkor megszépítő messzesége. Ezekben a darabokban legfőképpen az élet nehézségein sokszor egyedül átlendíteni képes – gyakran bölcs humorra transzformálódó – ironia szolgál segítségül, sőt orvosságul.

1. Mások mesélte történetekből, a huszadik század első felének nagy drámáiból és kis embereiről

A Trianon utáni vajdasági falutól – a második világháború végi alföldi tanyán át – 1956-ig, az osztrák határig

*Remélem, a szűkszavú, öreg emberek nem haragszanak meg rám címmel mintegy az egész kötet előhangjaként adjuk közre a *Latroknak is játszott* regénytetrológia első regénye első kiadásának (*Virágos Katona*, Újvidék, Forum, 1973.) fülszövegét. Ez az írás Gion alapvető viszonyulását mutatja be története anyagához, valóságalapjához és szereplőinek hús-vér eredetijéhez. A szöveg még közelebbről az utána következő hangjátéksorozat-szövegkönyvhöz jelenthet bevezetőt, hiszen az e történetek megírását megelőző gyűjtésről: annak „adatközlőiről”, „mesefáiról” szól bensőséges hangon.*

A Kitalált és igaz szenttamási történetek az 1920-as és ’30-as évekből című tízrészes hangjátéksorozat a *Virágos Katona* folytatásának, a tetrológia *Rózsaméz* (1976) című második regényének az adaptációja. A hangjáték – amelyet az Újvidéki Rádió 1977 végén sugározott, Vajda Tibor rendezésében – nem pusztán a regény dramatizációja. Új jelenetek is belekerültek, illetve több részlet – akár a rádiószínészek játékát is megkönnyítendő – humorosabban van kidolgozva, mint a regényben. A *Rózsaméz*-adaptációt egy, a regény megírása után született visszatekintés követi *Még a megfeszített Krisztusnak is citerázott* címmel. Ez a rövid írás *A szerző írja könyvéről* felcímmel jelent meg a Magyar Szó vajdasági napilap 1977. január 25-ei számában. Már ebben is felmerül a folytatásnak: a sorozat harmadik regényének a gondolata – erről a következő írásban, a *Megírandó regényeimről egy film kapcsán* című reflexióban is olvasunk, amely 1987. március 20-án jelent meg a 7 Nap nevű vajdasági hetilapban *Sára Sándor Keresztúton* című filmje kapcsán alcímmel. Ebben az éppen akkor írott *Börtönről álmodom mostanában* című regénynek a *Rózsaméz* folytatásához kapcsolódó tematikájáról: a második világháborúnak és különösen a háború végének a viszontagságairól is olvasunk. Emellett Sára Sándor *Keresztúton* című filmjének bizonyos szempontú kriti-

kája is olvasható a reflexióban, ám a filmnek a Gion által kifogásolt „elfogultsága” és „egyoldalúsága” a film készítésének idején *valójában* a szókimondás bátorságát jelentette! Gyanítható, hogy Gion az adott politikai és egzisztenciális helyzet(é)ben (olyan tisztségeket viselt, amelyek kisebbségi közössége számára stratégiaiak voltak) taktikai okból vagy „muszájból” írta ezt a két negatív jelzőt a filmre. Ugyanitt viszont Gion arra is rámutat: természetes (kellene hogy legyen!), hogy „mondja el mindenki a maga történetét” a sorsfordító 1941–1945-ös időszokról – amiről viszont valójában Gion maga sem ír(hat)ta meg nyíltan a saját közössége alaptörténetét – egészen 1993-ig, Magyarországra településéig. – Ha Gion kritikája Sára Sándor tudomására is jutott, a filmrendező valószínűleg nem vette zokon. Hiszen kötetünk egy későbbi írása: *A vád* című forgatókönyv, illetve az annak alapján forgatott film Gion és Sára nagyon jó együttműködésében, zökkenőmentes összmunkájával készült el,^{*} ráadásul a második világháború végének egy hasonlóan érzékeny – és mivel sokkal többeket érintő, így még fájóbb – kérdéskörét járja körül.

A következő írás a *Másféle ravaszkodás* című önreflexió. Ez a tetralógia harmadik kötete, a már az író Magyarországra települése és említett politikai helyzetének megkönnyebbedése után íródott *Ez a nap a miénk* című regény befejezését követően készült. Az írás címe arra utal, hogy a cenzúrához szokott író a rendszerváltozás folytán is lehetővé vált szókimondás megvalósíthatóságával szembesülve új stratégiát követett, miután az érzékeny témák megírásakor korábban ismeretlen nehézségekkel szembesült. Hogy miféle nehézségeket hozott az írónak a szólásszabadság? A probléma egy másik oldalát például ebben a nyilatkozatában világította meg: „egy csomó dolgot nem mondhattam el, mert a valóság minden képzeletet felülmúl, és néha olyan hihetetlen dolgokról kellene beszámolnom, hogy az olvasók azt gondolnák, mindez egy beteg írói fantázia szü-

leménye. Sokkal szörnyűbb, véresebb történeteket produkált az élet, mint amit az olvasók hajlandók elhinni vagy elviselni. Így hát szelektálni kell az írónak.”^{**} – Ez a sok szörnyűség a kötet következő darabjára is igaz: a már említett *A vád* című forgatókönyvből Sára Sándor rendezésében 1996-ban elkészült a film – és az interneten megnézhető.^{***} A forgatókönyvnek többféle változata is fennmaradt az OSzK kéziratárában és a Nemzeti Filmintézet – Filmarchívum szakkönyvtárában; kötetünkbe egy irodalmi forgatókönyv műfajú 1994-es kidolgozást vettünk fel. A rettenetes filmdráma Magyarország szovjet megszállásáról, a szovjet katonák önkényeskedéseiről: zabrálásról, erőszakolásokról, értelmetlen gyilkolásról, illetve ártatlanoknak a Gulagra hurcolásáról szól. A forgatókönyv és a végül elkészült film közötti számos apró eltérés ismertetésére itt nincs mód, de mindenképpen megjegyzendő, hogy a sajátosan humoros gioni ironia a forgatókönyvben még itt-ott tetten érhető – ám azok a szövegrészletek kimaradtak, így a drámai témát képpel és hanggal is erőteljesen kifejező filmben semmi nem oldja a tragédiát. – A következő rövid írás pedig – a *Mi történhet?* című – Gion saját közössége legnagyobb megrázkódtatásairól szól, és az egyetlen olyan szöveg, amely korábban kötetben már megjelent; itt: *Mit jelent a tök alsó?* Noran, Budapest, 2004.

A könyv következő darabja az *Andaui híd* című filmvázlat, amely egy furcsa szerelmi történetet mesél el a disszidálások korából, ahhoz a kis mosontarcsai (németül Andau) hídhoz kapcsolódóan, amelyen át 1956 novemberében mintegy 70.000 ember hagyta el Magyarországot. A filmvázlat gépiratán az olvasható, hogy a dokumentumelemek is bemutató játékfilmet Uhrin Tamás *Andaui part* és *Tea Andauban* című dokumentumfilmjei, illetve Gion *Kard-*

* Sára Sándor utolsó nyilatkozatában éppen Gionnal közös munkájukról beszélt, l.: ANDRÁS Ferenc rend., *In memoriam Gion Nándor*, MMA-portrék, Szóts István Mozgókép Műhely, Budapest, 2020.

* Akit mindenütt utolérnek a szülőföld témái: Gion Nándor a Márai Sándor-díj után tovább írja befejezettnek vélt regénytrilógiáját, VALACHI Anna, Népszava, 1998. január 22.

** A vád itt nézhető meg: <http://www.yuhar.hu/2019/05/16/a-vad/> (Letöltés ideje: 2020. aug. 6.)

vívó télen és tavasszal című novellája alapján lehetne elkészíteni. A gépirat a tervezett film 1. és 27. jelenetét részletes kidolgozásukban tartalmazza, amiből arra lehet következtetni, hogy legalább a köztes jelenetek (2–26.) elkészültek. A teljes forgatókönyvet többféle keres(tet)tük, például az MTVA archívumában és a Nemzeti Filmarchívum könyvtárában is, de eddig nem került elő.

A kötet első nagy egységét – az eddigieket szinte összefoglalva, de időben rajtuk is túlmutatva – a *Latroknak is játszott* címmel tervezett, eddig le nem forgatott film témája és vázlata rekeszti be, amelyet Gion Nándor mellett Poros László operatőr-filmrendező is aláírt. A filmvázlat tartalmazza a *Latroknak is játszott* című regénytetrológia fent említett első két regényének (*Virágos Katona*; *Rózsaméz*) cselekményét, de folytatásaiknak: a tetralógia harmadik és negyedik regényének (*Ez a nap a miénk*, 1997; *Aranyat talált*, 2002) témáját is elmeséli, kibővíti, sőt egészen az 1990-es évek végéig vezet. Az 1898-ban induló regénysorozat időszakja az 1950-es évekig tart, az életműkiadás 6. kötetében olvasható *Latroknak is játszott* című forgatókönyv viszont csak körülbelül az *Ez a nap a miénk* című regény feléig, a cselekményidőt tekintve 1943 elejéig van meg. (Bár Gion a halála előtt néhány hónappal azt nyilatkozta,* hogy elkészült a négy regényből írott forgatókönyvvvel, a teljes forgatókönyv sem a hagyatékból, sem a film tervezetén az ezredfordulón Gionnal együtt dolgozott kollégáktól, illetve jogörököseiktől – Szederkényi Miklóstól Poros László özvegyéig – sem került elő.) Érdekes, hogy Gion néhány héttel a halála előtt barátjának, Fekete Nándor nagykikindai mérnöknek arról beszélt, hogy regénytetrológiáját újabb kötettel (pentológiává) készült kiegészíteni. Ezt azzal támasztotta alá, hogy a harmadik regény végén Gallai István kockázatos módon magához vette és elrejtette Török Ádám fegyvereit, a vadászpuskájának viszont még nem juttatott szerepet. Barátja kérdésére, hogy mi lesz a puskával, Gion azt felelte, hogy „majd az ötödik regényben elol-

vasod.” De mivel az ötödik regény nem készült el, egyedül ebben a most közreadott filmvázlatban olvashatunk némi utalást arra, hogy miről is lett volna szó benne. Például hogy az író nagyszüleiéről mintázott főhőseit egészen a délszláv háborúig életben tartotta volna, és hogy a szálakat folyton és mindvégig visszavezette volna a Délvidék közepére: „a kiindulópont, ahol a huszadik század legvégén is érződnek az újabb forrongások”.

2. A saját gyermek-, kamasz- és fiatalfelnőtt-kor emlékeiből

A Ferenc-csatorna partjától – a „Keglovics” utcán át – a dél-macedóniai útépítő munkaakció barakkjáig

A kezdő darab *Az ormótlan teherhajú* címmel közreadott szöveg. Ez, akárcsak az első rész első darabja, eredetileg szintén fülszöveg volt: az *Engem nem úgy hívnak* című ifjúsági regényé; most pedig a regényből 1986-ban *Keresünk egy jobb hajót* címmel készült forgatókönyvhöz jelent bevezetőt. A forgatókönyv Gion Nándor és Vicsek Károly közös munkája, és a Forrás folyóirat 2016/2. számában jelent meg. Mivel 1988-ban az Újvidéki Televízió és a Magyar Televízió koprodukciójában már elkészült a forgatókönyvből a film, itt is felvetődhet a kérdés: mi értelme van egy elkészült film forgatókönyvét kiadni? A forgatókönyvek – mint *A vád* esetében már utaltunk rá – számos ponton nem egyeznek a kész filmmel, ugyanakkor jobban mutatják az eredeti írói szándékot. Lehetnek bennük olyan részletek is, amelyek pénz vagy idő hiányában nem valósultak meg; párbeszéd(részlet)ek módosulhattak a színészi játékkor; jelenetek sorrendje változhatott meg akár még vágáskor is stb. Másrészt van, hogy a filmhez legközelebbi elérhető dokumentum – mint ebben az esetben is – a forgatókönyv, mert a film nincs meg, vagy nem hozzáférhető. A *Keresünk egy jobb hajót* című film vajdasági kópiája Szerbia NATO-bombázásakor az Újvidéki RTV raktárában megsemmisült vagy elkallódott, eddig legalábbis nem sikerült a nyomára akadni; az MTVA archívumában ma is meglévő tekercsét pedig először és utoljára 1989. május 10-én játszotta

* TORNAI Szabolcs, *A golyóálló tűzzománc: Gion Nándor áttelepülésének okairól és bővülő trilógiájáról*, Heti Válasz 2002. márc. 15.

le az MTV 2-es adó. Az *Engem nem úgy hívnak* című regény és a forgatókönyv különbségeit ezúttal sem ismertetjük tüzetesen, de kiemeljük, hogy a film/forgatókönyv líraibb a könyvnél: a csattanóból például kimaradt a felnőtté válás fájdalmát leginkább kifejező kutyakínzó kegyetlenkedés és a regényben szimbolikus, sőt címadó szerepű névvisszakapás. És még egy megjegyzés, amely ennek a könyvnek a címét is érinti: A film címét a róla szóló irodalom vegyesen, de többnyire *Keressünk...* alakban használja; mi az elkészült film megnézése után döntöttünk a kijelentő módú alak mellett, mivel a filmben így olvasható.

A kötet következő írása önreflexió: *Már elsősorban felnőtteknek és felnőttekről* címmel adjuk közre *Az anyagi vigasság* című „ifjúsági” regény első, 1985-ös kiadásának fülszövegét, amely felnőtté válási tematikáján túl azzal is illeszkedik a mellette álló írásokhoz, hogy épp *Az anyagi vigasság* egy részének feldolgozása követi: *A kutya és a bárány* című filmvázlat. Ennek tartalma is érinti a felnőtté válást: a gyerekek és a felnőttek világának találkozásai-összeütközései- megélt kamaszkort – helyszíne és szereplői pedig átvezetnek könyvünk talán legfontosabb egységéhez, az *Ezen az oldalon* címmel 1971-ben megjelent novellafűzer-regény történeteinek feldolgozásaihoz. A Keglovics utca (mostani kötetünkben csak „K. utca”) történeteinek megírásakor találta meg Gion először a hozzá legközelebbi otthoni témákat, s hozzájuk a legsajátabb hangját – ahogy 1971-es könyvéről írta: ebben „már teljességgel bejött Szenttamás, az igazi és az enyém” – így érthető meg, hogy miért írta-dramatizálta meg, illetve újra több változatban is ezeket a történeteket.

Az *Ezen az oldalon* című filmvázlatok (e kötetben sorszámozuk: I–II.), illetve a forgatókönyv (III.) alapján nem készült el a film; a színművet (IV.) viszont 1978 végén bemutatta, és 1979 első hónapjaiban sikerrel játszotta az Újvidéki Színház. Megjegyzendő, hogy a II. filmvázlat az 1971-es kötetben túl fontos elemeket-uta-

lásokat vett az író *Testvérem, Joáb* (1969) című regényéből is. Utóbiból magyar film/forgatókönyv nem készült; viszont szerbhorvát nyelven *Zalazak sunca* [‘Naplemente’] címmel 1982-ben szintén Vicsek Károly rendezett belőle filmet, amelyet *Végelszámolás* címmel Magyarországon is sikerrel vetítettek. Az *Ezen az oldalon* című irodalmi forgatókönyv (III.) viszont Gion egyik legjobb drámai alkotása: emberi-közösségi viszonyokat-viszonyulásokat nagyszerűen bemutató, prózai elődjéhez méltó remekmű. Remélhetőleg egyszer film is lesz belőle.

A nagy sikerrel játszott drámából (IV.) ellenben sajnos csak töredékek maradtak fenn; ezeken túl a korabeli fényképes kritikák* segítenek, hogy némi képet alkossunk a darabról. Tanulmányt érdemelne, hogy minden követ megmozgatva sem sikerült előkeríteni a dráma teljes szövegét. Mások mellett a darabban játszott színészeknek, a rendező özvegyének, a segédrendezőnek, a sűgónak, sőt az ügyelőnek, majd Gion egyéb színházi kapcsolatainak a végigkérdezése; az író és Franyó Zsuzsa újvidéki dramaturg hagyatékának, az Újvidéki Színház, a Szabadkai Népszínház, a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, a Vajdasági Színházi Múzeum (Újvidék), az újvidéki Művészeti Akadémia, az Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet (Budapest), sőt az Állami Magyar Színház archívumának (Kolozsvár) és Harag György hagyatékának (Marosvásárhely) áttekintése sem hozott eredményt. A sok színházi ember meglepően készséges segítségét ezúton is köszönjük a keresésben, mégis – nehéz ezt leírni – a dráma a maga teljességében elveszettnek tekinthető. Az *Ezen az oldalon* című színműtöredéknek viszont a fennmaradt szilánkokból is kiolvasható értéke, hogy míg Gion legtöbb művében az érzékeny témák is robusztusan férfias, olykor nyers hangon szólnak meg, itt sokkal lágyabb, finomabb tónusban; és – ezzel összefüggésben – talán csak itt olvashatók olyan vers(betét)ek az írótól,

* „Nincs időm észrevenni a történet eltűnését”. Gion Nándorral beszélget Füzi László, Forrás 1998/11.

* Vö. SZAKOLCZAY Lajos, *Gion Nándor-bemutató Újvidéken (Ezen az oldalon)*, Színház 1979/5., illetve GEROLD László, *Az új jugoszláviai magyar dráma*, Színház 1980/2.

amelyek nem szándékosan dilettánsak vagy önironikusak, hanem önazonosak és direktén hatnak.

Az *Egész közelről, belülről nézem őket* című rövid írás Kartag Nándornak az íróval készült interjújából való. Eredetileg a szintén Vicssek Károly rendezte (az interneten szabadon megnézhető) *A késdobáló* című filmet vezette fel a televízióban, illetve 1986. dec. 13-án *Adjuk a tévét* felcímmel, *Gion Nándor: Késdobáló (Részlet a dráma előtt elhangzó interjúból)* címmel megjelent a Film, Színház, Muzsikában. A *Késdobáló* című irodalmi forgatókönyv az *Ezen az oldalon* egyik szálának kibontásával készült, de fő témája valószínűleg nem a „Keglovics utcában”, hanem a macedóniai útéptető tábor barakkjában fogant. A jelen kötetben szereplő irodalmi forgatókönyv nagyon közel áll az 1984–85-ben készített filmhez, elszórta már néhány technikai utasítás is van benne. Vele szemben a Gion-életműkiadás 6. kötetébe felvett, majdnem azonos című tévéjáték-forgatókönyv az elkészült filmhez képest a téma jóval kezdetlegesebb kidolgozása: például a teljes szerelmi szál hiányzik belőle. Ugyanakkor a most közölt forgatókönyv és a film között is vannak eltérések. Például a filmben van némi jelenetsorrend-különbség, valamint jelenet-, illetve párbeszédtöbbség a forgatókönyvhöz képest; egy, a forgatókönyvben meglévő igen fontos részlet pedig, amely a katarzist adta volna, a forgatókönyv mindkét változatában megvan,** de nem került be a filmbe.

* Itt: <https://www.youtube.com/watch?v=9En6ixA8Zt0&t=6101s> (letöltés ideje: 2020. június 14.).

** „Ahogy [Késdobáló] felegyenesedik, tekintete egy pillanatra megáll az asztalon, melyen érintetlenül ott áll a halom aprópénz s a néhány gyűrött bankó. És a papír, melyet ő adott – darabokra tépve.” A forgatókönyv mindkét változata – Gion több más művének kéz- és gépiratával együtt – elérhető ebben a dokumentumban: https://btk.ppke.hu/uploads/articles/1156844/file/Gion%20N%C3%A1ndor%20kiadatlan%20dr%C3%A1mai%20m%C5%B1vei%20az%20OSzK%20Kt.-ban%20-%201221%20sz%C3%B6vegfelismertett%20oldal_red.pdf

3. A férfikor élményeiből

Az újvidéki kisebbségi léttől – a délszláv háborún át – az ezredforduló „európai” Budapestjéig

A többi önreflexióval szemben a harmadik részt megnyitó *Miről álmodunk mostanában?* című írást nem követi (és nem előzi meg) olyan konkrét mű, amelyre vonatkozik. Ez a szöveg az egész „felnőtt férfi blokk” előhangjaként értelmezhető, mert – mint a Turi Tibor által jegyzett cikk eredeti, hosszú alcímében is olvasható, ebben „Gion Nándor vall új regényéről, satuba szorított érzéséről, kisebb-nagyobb megalkuvásainkról, valamint a szűkre szabott térről, amely szorongatva körülvesz bennünket”. Az írás közelebbről – a fent már említett – *Börtönről álmodom mostanában* című regény keletkezéséről, illetve adatközlőjéről, Gion máshol is említett barátjáról (Hajdú Laciról) szól; és szimbolikus időpontban jelent meg a Magyar Szóban: az 1990–1991-es szilveszteri-újévi számban volt olvasható.

A következő darab – bár burkoltan – szintén erősen kisebbségi témájú, és eredetileg a Híd 1976/6. számában szerepelt, *Izsakhár, folytatás* címmel. Előzménye, az egyszerűen csak *Izsakhár* című elbeszélés a Híd 1976/1. számában jelent meg: azt a novellát azért nem közöljük, mert apró szövegváltoztatásokat leszámítva Gion beledolgozta 1994-es *Izsakhár* című regényébe, így annak részeként már bekerült az életműkiadás második kötetébe. Az *Izsakhár, folytatás* viszont furcsa módon kimaradt a regénnyé bővített-továbbírt *Izsakhár*-témából. Eredeti, kevésbé informatív címe helyett azért adtuk most neki az *M. Holló János furcsa álmai* címet, mert az írás legérdekesebb témája két álom: egy, a novellában „valósággá” váló írói látomás egy csontvázról – illetve egy Trianon-allegóriaként is értelmezhető „valódi” álom egy kisebb madárról és fészkenek négy nagyobb bitorlójáról. (Utóbbi – az egész életmű összefüggéseit nézve – mintegy felvezeti a novella utáni évben, 1977-ben megjelent *A kárókatónak még nem jöttek vissza* című regény hasonlóan kisebbségi jelentésű madárszimbolikáját.)

A kötet következő írása az *Izsakhár* című regényből és például a *Nem baleset lesz*, valamint a *Védőszentek a fenyők között* című novellából írott forgatókönyv, amelynek elkészítésében közreműködött Havas Péter filmrendező is – akinek az örököseit egyelőre sajnos több filmes kapcsolatunkon keresztül sem sikerült megtalálni. A már egy-két technikai elemet is tartalmazó irodalmi forgatókönyvből 2001-ben elkészült *A Szivárvány Harcosa* című film, amelynek igen jeles színészi gárdája többnyire remekül is játszik a filmben. Az alkotás fekete humorba hajló ironiával karikőrözi a délszláv polgárháború értelmetlenségét – bemutatva benne a kisebbségi magyarság mindenképpen vesztes helyzetét. A forgatókönyvnek és a filmnek a regényhez képest szembetűnő többlete, hogy az író meghatóan sokszor – talán az egész életműben a legtöbbször itt – utal első feleségére, illetve az ő halálának tragikus körülményeire és következményeire. A filmben ráadásul M. Holló János egyik bemutatkozásakor elhangzik – amit eddig csak sejtthünk –, hogy az író alteregójának nevében az „M.” előtag a „Magyar” szót takarja.

Az *Izsakhár* című regény folytatásának tekinthető az 1996-os *Mint a felszabadítók* című novellafüzér(-regény), amelyből az életműkiadás előző kötetében közölt *A málnaszedő gyógyulása* című forgatókönyv is készült. Kötetünk következő darabjai – Az *asztalosmester* cím alatt – ezek keletkezésének forrásvidékére vezetnek el: arról a valóban élt asztalosmesterről, név szerint Ürmösi Józsefről (az írásokban Irmái Józsefről) szólnak, akinek a saját történeteit Gion ezekben az írásokban dolgozta fel. Az egyik ilyen novella *Úriemberek a folyón* címmel jelent meg; ebből készült kötetünk következő darabja: egy hangjáték-szövegvázlat első kidolgozása. A mű szimbolikus helyen: egy, a háborús blokád alá vont Jugoszlávia felől Magyarországra tartó hajón játszódik, ráadásul rajta utazik Gion alteregója, az *Izsakhár* című regényével éppen elkészült M. Holló János nevű író is... Ezt az írást mintegy mutatványként közöljük: hozzá hasonlók Gion novelláinak Magyarországon készült rádióváltozatai. (Az Újvidéki Rádióban felvételezett hangjátékokat az életműkiadás előző kötete is tartalmazott; a most ebben a kötetben lévőkkel együtt Gion

összes Újvidéken készült hangjátékát megjelentettük.) Az *Úriemberek a folyón* című rádiójáték jóval terjedelmesebb és kidolgozottabb gépirott változata *Úriemberek a Dunán* címmel az MTVA archívumának borítéktárában van, a belőle készült hangjátékot először a Petőfi Rádió sugározta 1996 szilveszterén. Az 1995. október 1-jén a Kosuth Rádió által sugárzott *Nemzeti színek* és a Bartók Rádióban 1996. szeptember 20-án leadott *Mint a felszabadítók* című hangjáték csupán az azonos című novellák párbeszédeinek megtartásával és a narrátor szövegének „kiosztásával” készült dramatizációk, így olyan közel állnak a novellákhoz, hogy inkább a novellák rádióváltozatainak tekintendők, ezért közlésük alig tenne hozzá az író művészetének megismeréséhez. Mindezeknek, valamint a gépirott formájában szintén a Magyar Rádió borítéktárában lévő, és a Petőfi Rádióban 1997. augusztus 5-én leadott *Jéghegyen szalmakalapban* című hangjátéknak (amely azonos lehet az életműkiadás 6. kötetében lévő *Jéghegyek fölött* című írással) a közreadása pillanatnyilag adminisztratív akadályok miatt nem lehetséges.

Az *Író* címmel közreadott apró írás előkészületnek tekinthető a jelen kötetben lévő előző forgatókönyv folytatásához: az életműkiadás 6. kötetében *Szivárvány Harcosa Budapesten* címmel megjelent darabhoz. A kötet következő írásai az említett forgatókönyv bevezetője és két változatban elkészült vázlat. Ezek a forgatókönyv megjelenté után azért érdemesek a figyelemre, mert általuk betekintheünk az írói alkotás folyamatába. A vázlatokhoz képest ugyanis nemcsak súlypontok kerültek át, fontosnak tűnő tematikai egységek maradtak el, illetve változtak meg a kidolgozott drámai műben – például a drávaszögi utazás és a történelmi térképes utalgatás is kimaradt –; hanem még az a kulcsszerepűnek tűnő gondolat sem került be a forgatókönyvbe, amellyel a most közreadott vázlat csattanóképpen végződik.

A *Vállalkozók* és *A Festő* című írások bevezetőnek vagy vázlatnak, esetleg ajánlónak készülhettek az *Amarilla, a feledékeny kuvasz* vagy *Ámuldozó szemek* című (Gion maga hagyta nyitva, hogy melyik legyen a cím) forgatókönyvhöz, amely szintén az életműkiadás

6. kötetében jelent meg, és az Aranykéz utcai robbantásos merényletet, illetve az 1990-es évek budapesti alvilágát is tematizálja. Az *Amarilla, a feledékeny kuvasz* című filmvázlat pedig, amelyet Gion Nándor a forgatókönyvvvel együtt András Ferenc filmrendezővel közösen jegyzett, kötetünk utolsó darabja, és – több fent említett műhöz hasonlóan – még szintén várja a producert, hogy elkészüljön belőle a film.

A fentieket és főként a kötetet végigolvasva talán kitetszett, hogy Gion olyan életművet alkotott, olyan ívet épített-szerkesztett, amelyben minden műnek, még az egészen aprócska forgácsoknak is megvan a saját helyük; és hogy még a legkisebb szilánkok is kiadásra kész kerek egészek, amelyek mozaikdarabokként szervesülnek bele az életmű nekik szánt részletébe; és hogy Gion lélegzetelállítóan igényes írásművészete miatt valóban egyetlen szöveget sem kell, mert nem érdemes kihagyni az életműkiadásból. Ezért, ha Isten is úgy akarja, minden fellelhető írás benne is lesz: a tervezett 8. kötetben Gionnak azok a szövegei, amelyek más írókkal, művészekkel és műalkotásokkal való kapcsolatát mutatják be: az ismertető, a kritikák, az ajánlások, sőt az általa készített fordítások és átdolgozások is; a 9. kötetben pedig többek között cikkei, nyilatkozatai és alkalmi beszédei kapnak helyet, amelyek eddig kötetben megjelent műveiből kevéssé ismerhető oldaláról: kisebbségi közéleti emberként és kultúrpolitikusként: írószövetségi és kiadóitanács-elnökként, színházigazgatóként, rádiós főszerkesztőként is bemutatják az író; a 10., a „pót” kötetben pedig esetleg azon szövegek legjobbjai lesznek benne, amelyeket mások dramatizáltak Gion műveiből.

Kurcz Ádám István

Köszönetnyilvánítás

A szerkesztő hálával és örömmel mond köszönetet azoknak, akik nélkül nem készült volna el ez a könyv:

a művek közreadásához való hozzájárulásért

Gion Eszternek, a szerzői jogok hasznélvezőjének;

A vád című forgatókönyv társszerzőjének: Sára Sándornak, illetve feleségének, Szegedi Erikának;

A Keresünk egy jobb hajót című forgatókönyv társszerzőjének: Vicsek Károlynak;

a Latroknak is játszott című filmvázlat társszerzője, Poros László feleségének: Jónás Anikónak;

az *Amarilla, a feledékeny kuvasz* című filmvázlat társszerzőjének, András Ferencnek;

a hátlapon lévő fotóért Simonyi Balázsnak;

a címlapon lévő festményt alkotó Benes József feleségének, Gerle Margitnak;

a festmény fotózásáért és megküldéséért dr. Gion Katalinnak;

a szövegek többségének rögzítéséért dr. Nagy Gézának, Gehringer Évának és Szondi Bencének;

aprólékos korrektori munkájáért Tamás Juditnak (Jimnek);

kontrollszerkesztői segítségéért Szaszovszky Józsefnek;

a *Kitalált és igaz szenttamási történetek az 1920-as és '30-as évekből* szövegkönyvének megküldéséért Lakner Editnek;

biztatásáért, lelkesítéséért Takács Santa Andrásnak;

hasznos és kritikus szempontokért, legfőképpen pedig türelméért Szaszovszky Ágnesnek.

A Gion-életműkiadás eddig megjelent kötetei

1. *Latroknak is játszott* [négy regény: a „felnőtt” tetralógia], szerk. Füzi László, Noran, Budapest, 2007.
2. *Börtönről álmodom mostanában* [négy regény], szerk. Füzi László, Noran, Budapest, 2008.
3. *Az angyali vigasság* [hat „ifjúsági” regény], szerk. Füzi László, Noran Libro, Budapest, 2010.
4. *Műfogsor az égből* [összegyűjtött elbeszélések], szerk. Gerold László, Noran Libro, Budapest, 2011.
5. *Véres patkányirtás idomított görényekkel* [naplók, interjúk és más írások], vál. és szerk. Gerold László, Noran Libro, Budapest, 2012.
6. *Krisztus katonái a Görbe utcából* [prózai és drámai művek], vál. és szerk. Kurcz Ádám István, Napkút, Budapest, 2019.
7. *Keresünk egy jobb hajót* [drámai művek, filmvázlatok, reflexiók], vál. és szerk. Kurcz Ádám István, Napkút, Budapest, 2020.

Előkészületben

8. *A könyvek néma mesterek* [ismertetők, kritikák, ajánlások, fordítások és átdolgozások]
9. *Minden leírt betű hitvallás* [cikkek, nyilatkozatok, interjúk és alkalmi beszédek]
10. *Csak füstölgök és morgolódom* [mások dramatizálták Giontól]

Tartalom

Első rész

Remélem, a szűkszavú, öreg emberek nem haragszanak meg rám <i>fülszövegből előhang</i>	7
Kitalált és igaz szenttamási történetek az 1920-as és '30-as évekből <i>hangjáték-szövegkönyv</i>	9
I. történet – Lovasok a Szívnél	10
II. történet – Kivándorlók és lótolvajok a Zöld utcából	27
III. történet – Rózsaméz először	44
IV. történet – Emberfejű sétapálca	61
V. történet – Májusfa	78
VI. történet – Rózsaméz másodszor	95
VII. történet – Seregélyek a szőlőben	111
VIII. történet – Rozsdafoltos biliárdasztal	128
IX. történet – Éjszakai kártyázás	145
X. történet – Rózsaméz harmadszor	162
Még a megfeszített Krisztusnak is citerázott <i>visszatekintés a téma megírása után</i>	180
Megírandó regényeimről egy film kapcsán <i>reflexió a téma továbbírása előtt</i>	181
Másféle ravaszkodás <i>önreflexió a téma folytatásának befejeztével</i>	183
A vád <i>irodalmi forgatókönyv</i>	184
Mi történhet? <i>saját közössége legnagyobb megrázkódtatásairól</i>	244
Andaui híd (<i>Kardvívó télen és tavasszal</i>) <i>filmvázlat</i>	246
Latroknak is játszott <i>filmtéma és -vázlat</i>	254

Második rész

Az ormótlan teherhajó	
<i>bevezető a Keresünk egy jobb hajót</i>	
<i>című forgatókönyvhöz</i>	265
Keresünk egy jobb hajót	
<i>irodalmi forgatókönyv</i>	266
Már elsősorban felnőtteknek és felnőttekről	
<i>önreflexió Az anyagi vigasság feldolgozása elé</i>	301
A kutya és a bárány	
<i>filmvázlat</i>	302
Ezen az oldalon I–IV.	
<i>az azonos című elbeszéléskötet négy „drámai” feldolgozása . .</i>	307
I. – <i>filmvázlat, első nekifutás</i>	307
II. – <i>filmvázlat, második kidolgozás</i>	310
III. – <i>irodalmi forgatókönyv</i>	319
IV. – <i>a színmű töredékei versbetétekkel</i>	370
Egész közléről, belülről nézem őket	
<i>bevezető A Késdobáló című irodalmi forgatókönyvhöz</i>	377
A Késdobáló	
<i>irodalmi forgatókönyv</i>	378

Harmadik rész

Miről álmodunk mostanában?	
A Börtönről álmodom mostanában	
<i>című regény keletkezéséről</i>	421
M. Holló János furcsa álmai	
<i>ami az Izsakhár című regényből kimaradt</i>	423
A Szivárvány Harcosa	
<i>irodalmi forgatókönyv az Izsakhár című regény nyomán . . .</i>	435
Az asztalosmester	
A Mint a felszabadítók című novellafüzér	
és A Málnaszedő gyógyulása forgatókönyv keletkezéséről . .	497
Úriemberek a folyón	
<i>hangjáték-szövegek</i>	501

Az Író

<i>előkészület a Szivárvány Harcosa Budapesten</i>	
<i>című forgatókönyvhöz</i>	514
Szivárvány Harcosa Budapesten	
<i>bevezető és filmvázlat két változatban</i>	516
A Vállalkozók	
<i>bevezető két filmnovellához:</i>	
Műfogsor az égből és Fényjelek nélkül	521
A Festő	
<i>az Amarilla, a feledékeny kuvasz</i>	
<i>avagy Ámuldozó szemek című forgatókönyvről</i>	522
Amarilla, a feledékeny kuvasz <i>avagy Ámuldozó szemek</i>	
<i>filmvázlat a Maradjon a galamb című novella alapján</i>	523
Szerkesztői szó	531
Köszönetnyilvánítás	545
A Gion-életműkiadás eddig megjelent	
és előkészületben levő kötetei	547

Napkút Kiadó Kft.
1027 Budapest, Fazekas u. 10–14.
Telefon: (1) 787-5889
Mobil: (70) 718-5235
E-mail: napkut@gmail.com
Honlap: www.napkut.hu

Szerkesztette, a szövegeket válogatta és gondozta:
Kurcz Ádám István

A drámai szövegek többségét
szövegfelismertetett gépiratokból
dr. Nagy Géza és Gehringer Éva,
valamint Szondi Bence rögzítette

Korrektor:
Kovács Ildikó, Tamás Judit

Tördelőszerkesztő:
Szondi Bence

A címlapkép Benes József alkotásának,
a hátlap Simonyi Balázs fotójának
felhasználásával készült

Nyomdai kivitelezés:
Molnár Nyomda és Kiadó Kft.

Felelős vezető:
Monár Csaba

ISBN 978 963 263 958 1